Provincie Zeeland

Zeeland

Provincie

Ruimte

Milieu

Water

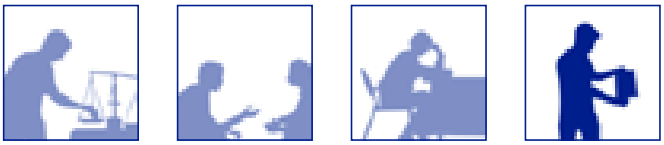

Omgevingsplan Zeeland 2006-2012

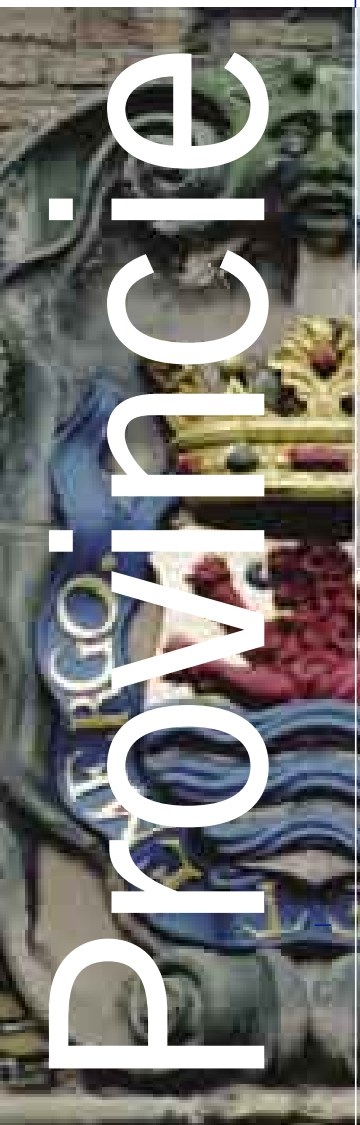

Omgevingsplan Zeeland 2006-2012

Vastgesteld door Provinciale Staten van Zeeland op 30 juni 2006

Inhoudsopgave

Voorwoord 4

Leeswijzer 5

DEEL A: HOOFDLIJNEN 7

Hoofdstuk 1 Inleiding 9

Hoofdstuk 2 Maatschappelijke opgaven voor het omgevingsbeleid 13

Hoofdstuk 3 Algemene hoofdlijnen en visie op de fysieke leefomgeving 17
3.1 Centraal uitgangspunt: duurzaam ontwikkelen 18
3.2 Provinciale hoofdstructuur en relaties met de omgeving 19
3.3 Sturingsfilosofie 19
3.4 Hoofdlijnen en uitgangspunten 22
3.5 Accenten voor de uitvoering 26

DEEL B: DE BELEIDSTHEMA'S 29

Hoofdstuk 4 Omgevingskwaliteit als uitgangspunt 31
4.1 Inleiding 32
4.2 Omgaan met omgevingskwaliteiten bij inpassing van nieuwe ontwikkelingen 33
4.3 Mondiale en nationale milieukwaliteit 34
4.4 Leefomgevingskwaliteiten 40
4.5 Bodemkwaliteit 52
4.6 Waterkwaliteit 55
4.7 Waterkwantiteit 64
4.8 Ecologische en natuurlijke kwaliteit 72
4.9 Landschappelijke kwaliteit en beeldkwaliteit 77
4.10 Cultuurhistorische kwaliteit 87
4.11 Nationaal landschap 93
4.12 Kwaliteit deltawateren 98

Hoofdstuk 5 Omgaan met (economische) dynamiek 105
5.1 Inleiding 106
5.2 Zeehavens en transportassen 106
5.3 (Overige) bedrijventerreinen 109
5.4 Duurzaam ondernemen 114
5.5 Landbouw en platteland 116
5.6 Recreatie 126
5.7 Gebruiksfuncties deltawateren en omgeving 132
5.8 Mobiliteit 134

Hoofdstuk 6 Bewoonbaar Zeeland: sociaal, dynamisch en veilig 143
6.1 Inleiding 144
6.2 Wonen en de woonomgeving 145
6.3 De stad centraal 157
6.4 Nutsvoorzieningen 161
6.5 Veiligheid 165

DEEL C: UITVOERING EN INSTRUMENTARIUM 179

Hoofdstuk 7 Regionale afspraken en accenten 181
7.1 Afspraken samenwerkende gemeenten: de regioagenda's 182
7.2 Afspraken met de waterschappen 191

Hoofdstuk 8 Uitvoering, aanpak en instrumenten 195
8.1 Inleiding 196
8.2 Integrale inhoudelijke speerpunten 196
8.3 Gebiedsgerichte aanpak 198
8.4 Samenwerking met partners 200
8.5 Nieuwe accenten en instrumenten ontwikkelingsgerichte benadering 203
8.6 Uitvoeringsstrategie bestaande instrumenten 209
8.7 Financiële paragraaf 218

Hoofdstuk 9 Plantoepassing en verantwoording 221

BIJLAGEN: 225

Bijlage 1 Uitvoering en monitoring 227
Bijlage 2 Overzicht kaartmateriaal 244
Bijlage 3 Positieve lijst NED's 246
Bijlage 4 Conclusies en aanbevelingen Strategische Milieubeoordeling 248

Voorwoord

Voor een dynamisch én aantrekkelijk Zeeland. Dat is waar dit omgevingsplan op in zet. Alweer enige jaren geleden heeft de provincie gekozen voor het tweesporenbeleid als visie op de ontwikkeling van onze provincie. Dit beleid staat voor enerzijds concentratie, uitbouw en versterking van economische activiteiten in de havens en het stedennetwerk en anderzijds voor behoud en versterking van de groenblauwe oase, waarbij in beide gebieden geïnvesteerd zal worden in zowel kwaliteit als economische en sociaal-culturele vitaliteit. In dit omgevingsplan is dit tweesporenbeleid verder vertaald in concrete beleidsvoornemens en uitvoeringsgerichte maatregelen. Dat vraagt om een evenwichtige benadering, maar ook om een actieve aanpak, een stevig uitvoeringsprogramma en nieuwe instrumenten. Het omgevingsplan geeft hier uitwerking aan voor de beleidsvelden ruimte, milieu en water.

Daarmee vormt het omgevingsplan een nieuw fenomeen in de provinciale planvorming. Het streekplan, milieubeleidsplan en waterhuishoudingsplan zijn voor het eerst geïntegreerd in één plan. Naast deze integratieslag is, waar mogelijk, met dit omgevingsplan invulling gegeven aan de provinciale deregulering. Dit komt mede tot uitdrukking in de toegenomen ruimte voor regionaal maatwerk.

Op deze manier geeft de provincie aan serieus werk te willen maken van de uitvoering van beleid. En een uitvoeringsgerichte provincie zal nog meer dan in het verleden samen moeten werken met haar partners binnen en buiten de provincie.

Samenwerking in de planvorming vormt daarbij de eerste stap, daarom is er voor gekozen het plantraject voor dit omgevingsplan zo interactief mogelijk in te richten.
Na een uitvoerige discussiefase zijn de hoofdlijnen van het plan vastgesteld door Provinciale Staten. Vervolgens zijn deze hoofdlijnen in nauwe samenwerking met de provinciale partners, in een tweetal fasen, uitgewerkt tot een ontwerp-plan dat tenslotte voor een ieder ter inzage heeft gelegen. De resultaten hiervan zijn verwerkt in het voorliggende omgevingsplan dat op 30 juni 2006 door Provinciale Staten van Zeeland als laatste stap in het planvormingsproces is vastgesteld.

Daarmee is een belangrijke fase afgerond, maar het echte werk voor een mooier en dynamischer Zeeland moet eigenlijk nog beginnen. Ook hierbij zal de provincie een stevig beroep blijven doen op haar partners, want alleen samen kunnen we de doelstellingen zoals verwoord in dit plan ook daadwerkelijk realiseren. En dat is uiteindelijk hetgeen waarom het allemaal draait….

Met vriendelijke groet,
TOINE POPPELAARS
Coördinerend gedeputeerde voor het Omgevingsplan Zeeland

Leeswijzer

Het plan is als volgt opgezet:

Deel A geeft de hoofdlijnen van het plan weer vanuit de kansen die er voor de provincie liggen en knelpunten die zich voordoen. Dit deel geeft een snel beeld van het gehele plan.

Deel B werkt de hoofddoelstellingen van het plan per beleidsthema uit in de hoofdstukken 4, 5 en 6. Hoofdstuk 4 neemt daarin een bijzondere plaats in omdat daarin onder meer vanuit de verschillende omgevingskwaliteiten het afwegingskader wordt geschetst voor de inpasbaarheid van nieuwe ontwikkelingen.
Deel C is gericht op de uitvoering en inzet van oude en nieuwe instrumenten. In hoofdstuk 7 worden de afspraken met gemeenten en waterschappen weergegeven en hoofdstuk 8 licht de verschillende instrumenten toe.

Provincie Zeeland

7

DEEL A:

Hoofdlijnen

Provincie Zeeland

HOOFDSTUK 1

Inleiding

De kern

Voor kwaliteit én dynamiek, ontwikkelingsgericht en samen met de partners in de provincie; dat zijn in een notendop de sleutelwoorden in dit eerste Zeeuwse omgevingsplan. Zeeland is een unieke provincie, open, groen en blauw, een estuarien deltagebied aan het einde van een aantal grote rivieren, liggend aan de druk bevaren Noordzee, een eiland temidden van de verstedelijkte Randstad en de Vlaamse en Brabantse stedenrij. Deze unieke combinatie van factoren sturen de inzet voor dit omgevingsplan. Natuurlijk het versterken van de Zeeuwse kwaliteiten, want die kwaliteiten zijn ons belangrijkste kapitaal. Maar ook een vitale samenleving en een vitale economie, want zonder vitaliteit is er geen kwaliteit. Meer ontwikkelingsgericht en uitvoeringsgericht, dat is de rol die in deze tijd van de provincie gevraagd wordt. Maar de provincie als middenbestuurslaag is bij die rol afhankelijk van de partners in de regio en wil daarom het omgevingsbeleid graag samen met hen invulling geven; de medeoverheden en de maatschappelijke organisaties. En zoals het rijk de provincie meer speelruimte geeft zal de provincie de regionale partners meer de ruimte geven.

Status omgevingsplan Zeeland

Het omgevingsplan integreert het beleid zoals dat tot dusver was opgenomen in het streekplan Zeeland, het milieubeleidsplan Groen Licht en het waterhuishoudingsplan Samen Slim met Water en brengt het beleid voor de fysieke leefomgeving samen in één beleidsplan. Met een aanpak te komen tot één omgevingsplan is beoogd de inzichtelijkheid, efficiency en effectiviteit van beleid en uitvoering te vergroten, onder andere door een vermindering van het aantal plannen dat wordt uitgebracht en door de integrale visie vanuit de werkvelden te versterken.

Het omgevingsplan is formeel het plan als bedoeld in art. 4a van de Wet op de Ruimtelijke Ordening, artikel 7 van de wet op de Waterhuishouding en artikel 4.9 van de Wet Milieubeheer. Als plantermijn voor beleidsbepaling en uitvoering wordt gehanteerd een planperiode van zes jaar (2006 – 2012), waarbij uitgegaan wordt van het benutten van de verlengingsmogelijkheid van het milieubeleidsplan, na vier jaar. Het besluit tot verlenging van het milieubeleidsplan, als onderdeel van dit Omgevingsplan, wordt genomen op basis van de omgevingsbalans die halverwege de planperiode wordt opgesteld. Uiteraard vindt de beleidsbepaling voor de komende zes jaar plaats vanuit een visie op en vanuit het besef van kansen en knelpunten voor een langere termijn.

In het omgevingsplan zijn verschillende soorten kaarten opgenomen: beleidskaarten, kwaliteitskaarten, kansenkaarten en illustratieve kaarten. Beleidskaarten en kwaliteitskaarten hebben een beleidsmatige status en worden betrokken bij het beleidsmatige afwegingsproces. Kansenkaarten sturen mede de uitvoering van het plan, de realisatie van de doelen. Illustratieve kaarten geven achtergronden en een toelichting. In bijlage 2 wordt een nadere toelichting gegeven op de status van de verschillende kaarten in het plan. Tevens is er een overzicht gegeven van de kaarten en de bijbehorende status. Ook op elke kaart afzonderlijk is deze status vermeld.

Functie van het plan

Het omgevingsplan geeft op de eerste plaats de provinciale visie op de toekomstige ontwikkeling van de fysieke leefomgeving. En dat tegen de achtergrond van de mogelijkheden voor de provincie deze te beïnvloeden en de rol die zij daarin wil spelen. Het is geen blauwdruk voor die toekomstige ontwikkeling maar geeft richting aan het handelen van de provincie voor de komende jaren. Het plan is in die zin ook selectief: het geeft accenten en speerpunten die de provincie nadrukkelijk van belang acht.
Het plan geeft op de tweede plaats ook het kader voor toepassing van de instrumenten die de provincie heeft op het gebied van de fysieke leefomgeving en is in die zin ook een beoordelingskader voor medeoverheden, organisaties en burgers binnen de kaders en spelregels die wettelijk zijn vastgesteld.

Planvoorbereiding

Het opstellen van een omgevingsplan is één van de speerpunten uit de Statenagenda 2003 – 2007 van Provinciale Staten. In een startnota, die is vastgesteld oktober 2003, hebben de Staten de aanpak nader uitgewerkt. En in oktober 2004 hebben de Staten op basis van de discussienota “Koersen voor onze omgeving” en de omgevingsbalans de hoofdlijnen voor het nieuwe omgevingsplan vastgesteld. Deze hoofdlijnen zijn de basis voor het onderhavige plan.
Zowel bij de voorbereiding van de discussienota als bij de voorbereiding van het plan hebben Gedeputeerde Staten overleg gevoerd met verschillende regionale partners en zijn een aantal conferenties gehouden. Ter voorbereiding van de besluitvorming over de hoofdlijnennota hebben Provinciale Staten een expertmeeting en een aantal regionale bijeenkomsten gehouden. De regionale medeoverheden zijn expliciet uitgenodigd een bijdrage te leveren aan het omgevingsplan (zie hoofdstuk 7).
Zowel de discussienota als een eerste conceptplan en het ontwerpplan zijn voor advies voorgelegd aan de Provinciale Commissie voor het Omgevingsbeleid (PCO) en andere relevante provinciale advies en overlegorganen. Het ontwerpplan heeft in de periode december 2005 – januari 2006 zes weken voor een ieder ter inzage gelegen. In die periode zijn een aantal informatieavonden gehouden. Er zijn ruim 120 zienswijzen op het ontwerpplan ingediend. Deze zijn aanleiding geweest voor een flink aantal wijzigingsvoorstellen op het ontwerpplan.

Beleidscyclus en omgevingsbalans

In een beleidscyclus komen achtereenvolgens aan de orde de beleidsevaluatie, de beleidsvorming en de uitvoering en doorwerking. De beleidsevaluatie van de vigerende plannen is weergegeven in de omgevingsbalans 2003. In het omgevingsplan

wordt visie en beleid geformuleerd en wordt richting gegeven aan de uitvoering. Om de beleidsdoelen en uitvoering van dit plan te kunnen evalueren is zorgvuldig aandacht besteed aan het concreet en afrekenbaar formuleren van de beleidsdoelen en het aanduiden van indicatoren voor monitoring. Een overzicht hiervan wordt weergegeven in bijlage 1.

Continuïteit in beleid

De provincie staat voor verschillende nieuwe uitdagingen. Maar niet alles is nieuw. Niet alles moet anders. De omgevingsbalans 2003 geeft voor verschillende onderwerpen aan dat Zeeland op de goede weg is. De hoofdlijnen van de provinciale koers zoals ook in de strategische visie van de provincie verwoord blijft uitgangspunt. Verschillende ontwikkelingen zijn in gang gezet en zullen worden gecontinueerd.

Strategische milieubeoordeling/Watertoets

Op grond van de Europese Richtlijn Strategische Milieubeoordeling (SMB) is de provincie vanaf 2004 verplicht voor relevante aspecten van het omgevingsplan een milieubeoordeling uit te voeren. Bij deze beoordeling dient ook de Vogel- en Habitatrichtlijn te worden betrokken.
Het uitvoeren van een watertoets is eveneens een verplicht onderdeel voor het omgevingsplan (gewijzigd besluit op de ruimtelijke ordening, 2003). De milieubeoordeling en de watertoets zijn op basis van het concept-ontwerp omgevingsplan voorbereid. De resultaten van de Strategische Milieubeoordeling zijn betrokken bij de besluitvorming over het ontwerpplan en zijn gelijktijdig met het ontwerpplan door Gedeputeerde Staten vastgesteld. De Strategische Milieubeoordeling wordt gelijktijdig met dit ontwerpplan ter inzage gelegd. Bijlage 4 geeft een korte samenvatting van het milieurapport.

Relatie met andere beleidsdomeinen

Met de Strategische Visie uit 2001 en het uitgangspunt van duurzame ontwikkeling heeft de provincie duidelijke uitgangspunten voor beleid vastgesteld. Deze uitgangspunten worden nu concreet vertaald in de verschillende strategische beleidsdocumenten, elk voor hun eigen beleidsdomein. En voor het omgevingsplan is dat domein de fysieke leefomgeving: ruimte, milieu en water.
Min of meer parallel aan het omgevingsplan is ook een aantal andere strategische beleidsdocumenten voorbereid en vastgesteld. Deze beleidsdocumenten delen allen bovengenoemde uitgangspunten. Het gaat om het provinciaal verkeer- en vervoerplan ‘Mobiliteit op Maat’, het provinciaal sociaal-economisch beleidsplan ‘Ruimte maken voor kansen’, de cultuurnota ‘Cultuur Continue’, het beleidsprogramma Sociale Zorg 2005-2008 en de sociale agenda van de provincie. Het omgevingsplan vertaalt voor zover relevant de betekenis van deze beleidsnota’s voor de fysieke leefomgeving en biedt het ruimtelijk integratiekader. Het omgevingsplan sluit aan bij de genoemde plannen en leidt niet tot wijzingen in deze plannen.
In het provinciaal verkeer- en vervoerplan worden een aantal gebiedsprofielen onderscheiden waaraan het verkeer- en vervoerbeleid wordt gekoppeld (zie kaart 5.8). Deze zijn gebaseerd op ruimtelijke functies en kwaliteiten. In de eerstvolgende wijziging van het verkeer- en vervoerplan zullen op basis van de in het omgevingsplan aangeduide functies en kwaliteiten de gebiedsprofielen en de ruimtelijke weerslag daarvan worden aangepast.

Provincie Zeeland

HOOFDSTUK 2

Maatschappelijke opgaven voor het omgevingsbeleid

De maatschappij is volop in beweging. Dat brengt nieuwe kansen, maar ook nieuwe knelpunten aan het licht. Van de provincie mag alertheid verwacht worden in het omgaan met deze bewegingen. En dat is ook de reden dat aanpak en beleid telkens weer tegen het licht gehouden moeten worden. Een aantal belangrijke trends is van betekenis voor de opgaven waar de provincie in dit omgevingsplan voor staat.

Demografie en bevolkingsontwikkeling

Leeftijdsopbouw

De bevolking van de provincie Zeeland is relatief oud. Dit komt niet alleen door een hoger aandeel 60-plussers dan in de rest van Nederland maar ook door een lager aandeel in de groep tussen 15 en 60 jarigen. Deze bevolkingsopbouw is veroorzaakt door een continue uitstroom van jongeren voor een opleiding en de beperktere instroom van jongeren, net afgestudeerden, jonge gezinnen en ouderen. Het aandeel jeugdigen (<15 jaar) is ongeveer even groot als in de rest van Nederland.
Volgens de Bevolkingsprognose 2005 van de provincie Zeeland zal de leeftijdsopbouw van de Zeeuwse bevolking de komende 25 jaar ingrijpend veranderen. Het aandeel inwoners tot 60 jaar zal sterk dalen, het aandeel 60 plussers behoorlijk stijgen, vooral na 2010. Het percentage jongeren zal licht dalen. De grootste daling zit in de leeftijdsgroep van 'spitsuur en consolidatie', de 30-60 jarigen. Deze dalende trend is al in 1996 begonnen. Opvallend is dat de percentuele verandering van leeftijdsopbouw van Zeeland weinig afwijkt van die van Nederland: Nederland vergrijst net zo snel als Zeeland (zie ook tabel 2.1).

Groei van de bevolking

De groei van de bevolking is relatief laag en zal volgens de Bevolkingsprognose 2005 de komende jaren steeds verder afvlakken totdat uiteindelijk na 2023 een bevolkingsdaling in zal zetten. Verwacht wordt dat het maximum aantal inwoners rond de 385.000 zal bedragen (per 1-1-2005 is dat 379.978). De verschillen in bevolkingsontwikkeling tussen de Zeeuwse regio's zijn soms groot. De Bevelanden, Schouwen-Duiveland en Tholen blijven groeien dankzij een blijvend geboorteoverschot of een blijvend positief binnenlands migratiesaldo. De bevolking van de gemeente Veere en de Zeeuws-Vlaamse gemeenten zullen dalen door een hoog sterfteoverschot.
De geschetste trends van vergrijzing en (op termijn) bevolkingsdaling zijn niet alleen op Zeeland van toepassing, maar ook op de rest van Nederland en West-Europa. Het omgevingsbeleid moet inspelen op de fors veranderende opbouw van de bevolking. Dit vraagt om het maken van beleidsmatige keuzes op het gebied van woningbouw en economie, maar ook bijvoorbeeld voor de toeristische sector en het recreatief beleid zal het van groot belang zijn om op deze trend in te spelen.

Schaalvergroting

Op diverse terreinen zet het proces van schaalvergroting door. De gevolgen hiervan zijn merkbaar zowel op de schaal van de provincie als op de lokale schaal van het platteland. Afstanden worden sneller en eenvoudiger overbrugd. Stad en land zijn in zekere zin meer op elkaar aangewezen en betrokken. Op het lokale niveau vraagt dit maatwerk in het zoeken naar nieuwe vormen van voorzieningen en zorg voor de minder mobiele en kwetsbare groepen. Op het provinciale niveau gaat het om het optimaliseren van het voorzieningenniveau, steden die elkaar aanvullen en samenwerking tussen stad en platteland.

Sociale trends

De sociale ontwikkeling van Nederland laat zich kenmerken door een toegenomen individualisering en emancipatie. Door de toegenomen welvaart en de ICT ontstaat een grotere keuzevrijheid. Vrije tijd wordt steeds meer buiten de deur doorgebracht, met een steeds diverser beeld van wensen en behoeften. De maatschappij is mobieler dan ooit. De integratie van grote groepen immigranten vraagt aandacht. Trends als visualisering en commercialisering betekenen dat er steeds meer belang wordt gehecht aan schoonheid en aantrekkelijkheid van de omgeving, maar vragen ook om complete belevenissen en uniciteit.
De middenklasse groeit sterk, maar er is ook een groep achterblijvers. Sociale participatie moet aandachtspunt blijven, want hoewel de middenklasse sterk groeit, blijft er een belangrijke groep mensen die achterblijft in participatie.
De samenstelling van de huishoudens verandert, evenals de tijdsbesteding van mensen, de dagindeling en de combinatie van taken. Dat stelt nieuwe eisen aan de ruimtelijke inrichting en de combinatie van functies.

	Zeeland			Nederland		
Leeftijdsgroep	**2005 (%)**	**2030 (%)**	**+/-**	**2005 (%)**	**2030 (%)**	**+/-**
Vroege jeugd (0 tot 15)	18.3%	15.4%	-2.9%	18.5%	16.6%	-1.9%
Jong volwassenheid (15 tot 30)	15.9%	15.1%	-0.7%	18.0%	17.6%	-0.4%
Spitsuur en consolidatie (30 tot 60)	43.2%	35.8%	-7.4%	44.4%	36.7%	-7.7%
Actieve ouderdom (60 tot 80)	17.9%	26.0%	8.1%	15.6%	23.3%	7.7%
Intensieve verzorging (80+)	4.7%	7.6%	2.9%	3.5%	5.8%	2.3%

Tabel 2.1 *Leeftijdsopbouw Zeeland/Nederland nu en 2030*

Het beeld van Zeeland ten opzichte van de rest van Nederland is relatief gunstig. Uit het Sociaal Rapport Zeeland 2004 komt het beeld naar voren van een provincie met een aantrekkelijk en betrekkelijk veilig woon- en leefklimaat. Veel Zeeuwen zijn tevreden over hun woonomgeving.
De opgave is deze sociale trends te vertalen naar de inrichting van de openbare ruimte, de recreatieve omgeving en het toeristische aanbod, de rol van de steden en principes van ruimtelijke combinatie en concentratie, en het woningbouwbeleid.

Kwetsbare regionale economie

De Zeeuwse economie kampt met een aantal structurele problemen die zich over een breed terrein en verschillende sectoren uitstrekken. Zeeland kent een relatief lage groei van de werkgelegenheid en de toegevoegde waarde. De bedrijvendynamiek en de investeringsbereidheid blijven achter bij de landelijke ontwikkeling. En in de productiestructuur zijn de groeisectoren (met name de zakelijke dienstverlening) ondervertegenwoordigd. In de beeldbepalende sectoren van Zeeland (havens, agribusiness en recreatie en toerisme) zijn er knelpunten en bedreigingen. Dit maakt de regionale economie structureel kwetsbaar. De kwetsbaarheid van de landbouw is in economische zin van belang, maar daarboven op ook in ruimtelijk-landschappelijke zin, omdat deze sector 80% van het grondgebruik voor haar rekening neemt.
Aan de andere kant liggen er kansen omdat Zeeland in economische termen een aantal sterke troeven in handen heeft: de ligging aan diep zeewater, een aantrekkelijke omgeving en een sterk toeristisch product, een goede woonomgeving en leefklimaat. Deze troeven zullen de komende jaren belangrijker worden.
Het sociaal-economische beleid van de provincie kiest voor een brede dynamische inzet op alle sectoren van de Zeeuwse economie. De opgave voor het omgevingsbeleid is deze dynamiek te faciliteren en de Zeeuwse troeven te versterken.

Klimaat

De klimaatsverandering en de gevolgen daarvan zullen in de toekomst een steeds zwaarder stempel gaan drukken op het omgevingsbeleid. De voorspelde klimaatverandering zal verschillende effecten hebben. De neerslag neemt toe, vooral in de winter en de buien worden intenser. De zeespiegel zal stijgen en de golven zullen onstuimiger worden. Deze tendensen stelt de provincie voor verschillende opgaven.

Als eerste de veiligheid. Het klimaat zal steeds meer de agenda bepalen voor de ruimtelijke ordening en het waterbeheer. Dat zien we nu al bij de Zwakke Schakels in de kust. Zeeland, liggend in de frontlinie, ontkomt er niet aan om zich voor te bereiden op de gevolgen van de klimaatsverandering.
Onmisbaar is daarbij een heldere klimaatagenda, waarin de strategie en de acties voor zowel de korte termijn, de middellange termijn als de lange termijn zijn geformuleerd. Met name gaat het daarbij om de wijze, waarop wij nu en in de toekomst moeten inspelen op de mogelijke klimaatscenario's door innovatie op het gebied van kustveiligheid, de ruimtelijke inrichting en het waterbeheer. Het gaat daarbij niet alleen om de planperiode van het omgevingsplan, maar ook om de periode daarna. Een eerste aanzet voor een dergelijke agenda is gegeven in het hoofdstuk over kustveiligheid.
Een goede hoogwaterbescherming is een absolute voorwaarde voor een bewoonbaar Zeeland. Vooralsnog is het veilig achter duinen en dijken op deltahoogte. Maar het is belangrijk dat ook op lange termijn zo te houden.
Als tweede wordt ook Zeeland geconfronteerd met toenemende wateroverlast. Dat stelt de provincie voor een flinke wateropgave die als eerste koersbepaling is neergelegd in de deelstroomgebiedsvisie. En als derde mag ook van de provincie een bijdrage worden verwacht aan het mondiale klimaatbeleid, onder andere via het actieprogramma energiebesparing en duurzame energie.

Milieukwaliteit

Uit de Omgevingsbalans 2003 is af te leiden dat er in Zeeland in algemene zin sprake is van een redelijke milieukwaliteit. Bij de bedrijven in de zeehavengebieden zijn de afgelopen tien jaar aanzienlijke reducties gerealiseerd waardoor de luchtkwaliteit in de directe (woon)omgeving als gevolg van een verminderde uitstoot door bedrijven is verbeterd. Met de grootschalige luchtverontreiniging, de luchtverontreiniging door lokale bronnen en vooral bronnen van buiten de provincie, is het minder goed gesteld. De fijn stof concentratie is te hoog.
Op onderdelen komen grenzen in zicht: het laaghangende fruit is geplukt. Nieuwe ontwikkelingen (economische groei) kunnen leiden tot het weer verder oplopen van de milieudruk (herkoppeling). De herkoppeling is aan de orde bij geluid. Op enkele plaatsen is meer geluidsruimte nodig voor bedrijvigheid. Voor externe veiligheid is dit niet het geval.
De bodemkwaliteit in het landelijk gebied is in het algemeen goed. Alleen verhoogde concentraties DDT in (voormalige) fruitteeltgebieden is een aandachtspunt. En er ligt nog een omvangrijke bodemsaneringsopgave.

Natuur

Het gaat goed met de Zeeuwse natuurgebieden, maar nog onvoldoende goed met de Zeeuwse natuur. Sinds de omslag in het natuurbeleid is het verlies in areaal gekenterd en krijgen steeds meer gebieden een natuurbestemming. En toch zijn er nog steeds plant- en diersoorten die het veld moeten ruimen, als gevolg van versnippering en de kwaliteit van de omgeving. Behoud van biodiversiteit vraagt om voortgaan op de weg te komen tot een duurzaam en robuust ecologisch netwerk.

Delta

De deltawerken hebben Zeeland veiliger gemaakt maar hebben de delta ook veranderd. De deltawateren zijn veranderd van estuaria in afzonderlijke van elkaar gescheiden waterbekkens. Gebleken is dat die wateren daar niet goed mee kunnen

omgaan. Dat heeft geresulteerd in ernstige ecologische problemen die hun weerslag hebben op de economische waarde en de belevingswaarde van de deltawateren. Algenbloei, zandhonger, een afname van de waterkwaliteit en de productiviteit van de deltawateren zijn het gevolg. Het omgevingsplan borduurt voort op de in de integrale visie op de deltawateren opgeroepen vraagstelling: kan er iets gedaan worden aan de schaduwkanten van de deltawerken met behoud van de voordelen ervan.
Ook het gebruik van de deltawateren intensiveert. Denk aan de watersport, de visserij, de functie van de Westerschelde als vaarweg en de afspraken die daar ondermeer over de bereikbaarheid uit voortvloeien.

Waterkwaliteit

De waterkwaliteit in heel Zeeland is, afgezet tegen de huidige normen, matig tot slecht. Geen enkel water voldoet aan alle waterkwaliteitsnormen. Overal komen één of meer stoffen in te hoge concentraties voor. Het gaat dan met name om meststoffen, zware metalen, organische microverontreiniging en verschillende gewasbeschermingsmiddelen. Diffuse bronnen zijn de belangrijkste bronnen voor de waterverontreiniging. De Europese Kaderrichtlijn Water gaat per 2009 resultaatverplichtingen eisen voor het realiseren van de gewenste waterkwaliteit. De opgave voor het omgevingsbeleid is te komen tot een stevige, maar reële aanpak van deze verontreiniging.

(Inter)nationale relaties

Het omgevingsplan beperkt zich, formeel gesproken, tot het Zeeuws grondgebied. Maar Zeeland is al lang niet meer het geïsoleerde eilandenrijk van het begin van de vorige eeuw. De relaties en invloedssferen liggen op verschillende terreinen. Inhoudelijk gaat het bijvoorbeeld om de ligging van Antwerpen, Gent en Rotterdam als havengebieden ten opzichte van Zeeland, de economische en infrastructurele relaties met Brabant of om de positie van het toeristisch product Zeeland in het snel veranderende krachtenveld van de internationale toeristische markt. Bestuurlijk gaat het om de veranderende verhoudingen tussen de bestuurlijke lagen: het vooralsnog toenemende belang van Europa en de nieuwe sturingsfilosofie van het rijk, zoals verwoord in de Nota Ruimte.
De opgave is op de eerste plaats de kansen die de ligging van Zeeland in nationaal en internationaal verband op verschillende schaalniveaus biedt optimaal te benutten.

Regionale identiteit

Als tegenhanger van de schaalvergroting en globalisering van de samenleving is de toegenomen aandacht voor en betekenis van de regionale identiteit onmiskenbaar. Zowel voor inwoner als toerist is identiteit en karakter van stad en land belangrijk, zonder daar overigens altijd heel expliciet bij stil te staan. De uitdaging voor het omgevingsbeleid is dit belang te vertalen naar een duidelijk beleid voor beeldkwaliteit, landschap, cultuur en cultuurhistorie, waarbij herkenbaarheid, afwisseling en verscheidenheid sleutelwoorden zijn en eenvormigheid, versnippering en verrommeling de bedreigingen. Dat is geen pleidooi voor alles bij het oude laten, maar wel voor een aanpak waar met zorgvuldigheid en kwaliteit nieuwe ontwikkelingen worden ingepast, behoud door ontwikkeling.

HOOFDSTUK 3

Algemene hoofdlijnen en visie op de fysieke leefomgeving

3.1 Centraal uitgangspunt: duurzaam ontwikkelen

Zeeland is een provincie met specifieke kwaliteiten en een geheel eigen karakter waar het goed wonen, werken en recreëren is. Veel van die specifieke kwaliteiten hangen samen met de ligging van de provincie op de overgang van zee naar land. Daar waar de Noordzeekust met haar stranden en aansluitende duingebieden al vele decennia een aantrekkende werking op menig toerist uitoefent. Waar de Westerschelde niet alleen de toegang vormt tot de Zeeuwse zeehavengebieden, maar ook tot de havens van Antwerpen en Gent. Maar vooral ook daar waar de bewoners van de Zeeuwse Delta, ieder op zijn eigen manier, dagelijks kunnen genieten van een alom gewaardeerde en unieke leefomgeving.

De opgave waar de provincie voor staat is om de kansen die met deze kwaliteiten gepaard gaan optimaal te benutten zonder dat daarbij het typerende Zeeuwse karakter verloren gaat. Duurzaam ontwikkelen, dat is de strategie waar de provincie Zeeland voor kiest. En duurzaam ontwikkelen is dan ook het centrale uitgangspunt van dit eerste omgevingsplan voor Zeeland.

Vanuit de economische ingang is een zo dynamisch mogelijke inzet voor alle relevante economische sectoren noodzakelijk. Om deze economische dynamiek te genereren is ook op het sociaal-culturele domein een vergelijkbare inzet noodzakelijk (woonomgeving, zorg, onderwijs, culturele voorzieningen). Een op termijn teruglopende bevolkingsomvang past hierbij niet, zeker niet omdat deze gepaard gaat met ontwikkelingen als vergrijzing en ontgroening. Deze terugloop zal bovendien het draagvlak voor voorzieningen in de provincie verminderen, voorzieningen die door het proces van schaalvergroting toch al onder druk staan. Uitgangspunt van de duurzame ontwikkeling is dat deze gewenste en noodzakelijke dynamiek niet ten koste mag gaan van de bijzondere Zeeuwse omgevingskwaliteiten en de kwaliteiten van de leefomgeving. Dat is bovendien 'het kind met het badwater weggooien'; de Zeeuwse kwaliteiten zijn tenslotte tevens drager van het aantrekkelijk woon- en vestigingsklimaat en het toerisme. De overheid is verantwoordelijk voor de (intrinsieke) ecologische en culturele waarden waar Zeeland zo rijk aan is: de internationale betekenis van de waarden van duin en delta en de rijke cultuurhistorie.

In het verlengde van de eerder gesignaleerde maatschappelijke knelpunten en opgaven wordt het centrale uitgangspunt voor het omgevingsplan, duurzame ontwikkeling, daarom uitgewerkt in een drietal hoofddoelstellingen van beleid:

HOOFDDOELSTELLINGEN:
- *Het faciliteren van de noodzakelijke en gewenste economische dynamiek*
- *Het bevorderen van de sociaal-culturele dynamiek en het vasthouden aan een gematigde bevolkingsgroei*
- *Het versterken van de bijzondere Zeeuwse omgevingskwaliteiten*

De opgave is dus meer dynamiek te genereren en gelijktijdig de Zeeuwse kwaliteiten niet achteruit te laten gaan, en zelfs te versterken. Dat is een vertaling van de provinciale tweesporenbenadering, de dubbeldoelstelling, die staat voor enerzijds concentratie, uitbouw en versterking van economische activiteiten in de havens en de stedelijke ontwikkelingsgebieden en anderzijds voor behoud en versterking van de groenblauwe oase, waarbij in beide gebieden geïnvesteerd zal worden in zowel kwaliteit als economische en sociaal-culturele vitaliteit.

DUURZAAM ONTWIKKELEN

Duurzaam ontwikkelen vormt het centrale uitgangspunt voor het omgevingplan Zeeland. Een boodschap die perfect aansluit bij de provinciale tweesporenbenadering uit de strategische visie. Een benadering die staat voor enerzijds concentratie, uitbouw en versterking van economische activiteiten in de havens en het stedennetwerk en anderzijds voor behoud en versterking van de groenblauwe oase, waarbij in beide gebieden geïnvesteerd zal worden in zowel kwaliteit als economische en sociaal-culturele vitaliteit.

Om te voorkomen dat het ene spoor ten koste gaat van het andere is het van belang om de mate van duurzame ontwikkeling in de provincie ook daadwerkelijk inzichtelijk te maken. Hiervoor worden in het omgevingsplan drie dimensies onderscheiden: mens, welvaart en omgeving. Om de ontwikkeling van deze dimensies objectief te kunnen volgen worden ze, door middel van een systeem van indicatoren, vertaald naar drie kapitaalsvormen. Hierbij gaat het respectievelijk om het sociaal-cultureel kapitaal, het economisch kapitaal en het ecologisch kapitaal. In dit model is sprake van duurzame ontwikkeling wanneer alle drie de kapitaalsvormen groeien en de groei van het ene kapitaal niet ten koste gaat van de groei van het andere kapitaal.

Andere belangrijke dimensies aan duurzame ontwikkeling zijn tijd en plaats. De groei van het ene kapitaal mag niet ten koste gaan van het andere kapitaal, maar groei in enig kapitaal mag ook niet worden afgewenteld op de toekomst of op andere regio's.

De provinciale inzet vanuit de beleidsvelden ruimte, milieu en water wordt ten behoeve van de drie kapitalen nader uitgewerkt in de opeenvolgende hoofdstukken in deel B van dit plan.

3.2 Provinciale hoofdstructuur en relaties met de omgeving

Een blik op Zeeland kan vanuit verschillende perspectieven worden ingevuld. Zo vormt Zeeland vanuit Europees perspectief een uniek stukje groenblauwe delta in een fors verstedelijkt Noordwest Europa.
Vanuit nationaal perspectief wordt nader ingezoomd op de unieke delta, waardoor een meer divers beeld ontstaat wat nog het best wordt geïllustreerd door de Nationale Ruimtelijke Hoofdstructuur uit de onlangs verschenen Nota Ruimte. Hierop prijken de Zeeuwse havens als economisch kerngebied en de landschappen van Walcheren, de Zak van Zuid-Beveland en West Zeeuws-Vlaanderen als nationale landschappen.
Dergelijke waarden en aanduidingen brengen verantwoordelijkheden met zich mee waar de provincie, vanuit het eigen perspectief en met ruimte voor regionale verschillen, nader invulling aan dient te geven. Vanuit die verantwoordelijkheid geeft de provincie invulling aan de provinciale hoofdstructuur (kaart 3.2) waarbij kernwaarden als rust, ruimte en natuur hand in hand gaan met een dynamisch woon- en werkmilieu.

De relaties van Zeeland met de omgeving zijn in vier vergezichten weer te geven (eveneens op kaart 3.2): Zeeland als haven aan diepzeewater, Zeeland als groenblauwe ruimte in een verstedelijkte omgeving, Zeeland als onderdeel van de ecologische kustzone van Noordwest Europa en Zeeland als delta van de grote rivieren.

De provinciale hoofdstructuur en de grensoverschrijdende vergezichten geven een ruimtelijke vertaling van het provinciale tweesporenbeleid. Deze hoofdstructuur stuurt het beleid in dit omgevingsplan, in navolging van het vorige streekplan Zeeland. Alleen wanneer sprake is van een bepaalde mate van continuïteit in beleid zal deze hoofdstructuur van de provincie herkenbaar blijven.

Grensoverschrijdende samenwerking

In het domein van het omgevingsbeleid gebeurt er dus ook buiten onze provincie van alles wat van invloed is op de gang van zaken in onze provincie. Goed contact en soms samen optrekken met de buren is dan ook belangrijk. Dat begint met informatieuitwisseling, weten van elkaar wat we doen, hoe het bedoeld is en waarom. Afstemming van ruimtelijke plannen, milieueffecten en waterkwaliteitsvragen, bij geheel verschillende planningsculturen, gaat een stap verder. Gezamenlijk initiatief ontplooien, partnerschap en daarmee in Europa voor het voetlicht treden vraagt weer meer inzet en energie, maar is wel van toenemend belang. Niet alleen zijn de mogelijkheden voor (cofinanciering van) Europese projecten door bovenregionale/bovenprovinciale samenwerkingsverbanden steeds in ontwikkeling, ook de ruimtelijke impact van Europese restricties en van Europese investeringen mag niet onderschat worden. Daarnaast is het, bij de toegenomen regelgeving vanuit Europa, essentieel dat in bovenregionaal verband wordt gestreefd naar het voorkomen van verschillen van inzicht over en weer rond elkanders initiatieven. Dit geldt overigens ook, los van Brussel, voor de wijze waarop we met onze buren omgaan: initiatieven als de nieuwe goederenspoorlijnen van en naar Zeeland en de aanleg van de A4 in West-Brabant illustreren dit. Zowel voor onze eigen omgevingskwaliteit als voor de economische dynamiek in Zeeland zijn ruimtelijke perspectieven op een hoger schaalniveau dan het omgevingsplan steeds vaker zaken die er wezenlijk toe doen. Het investeren in gezamenlijk afstemmen en gezamenlijk optrekken met de buren krijgt daardoor een groter gewicht. Dus ook in dit omgevingsplan dat zich strikt genomen beperkt tot Zeeuws grondgebied is dit een issue.
Tendensen van schaalvergroting in het openbaar bestuur noodzaken eens temeer tot bestuurlijke allianties over de provinciegrens heen om een voor Zeeland acceptabel resultaat te bereiken. Denk bijvoorbeeld aan de landsdelige en interprovinciale samenwerkingsverbanden. Alleen aan het stuurwiel staan komt steeds minder voor en uitsluitend 'volgen' is geen aantrekkelijk vooruitzicht. Volwaardige participatie en een goede interactie in diverse grensoverschrijdende samenwerkingsverbanden (deel C) vertegenwoordigt voor Zeeland een wezenlijk belang.

Voor een betere afstemming van ruimtelijke plannen aan beide zijden van de grens is op verzoek van het bestuurlijk overleg 'Open Minds', waarin de beleidsverantwoordelijken van de Vlaams-Nederlandse grensprovincies, het Vlaams Gewest en het Nederlandse Rijk vertegenwoordigd zijn, een stappenplan opgesteld voor grensoverschrijdende planconsultatie. Op 4 april 2005 heeft het bestuurlijk overleg haar goedkeuring gegeven om de testfase van dit stappenplan te starten. Het is de bedoeling dat, wanneer blijkt dat het stappenplan in de testfase goed werkt, deze opzet voor het hele Vlaams-Nederlandse grensgebied toegepast zal worden.

3.3 Sturingsfilosofie

Met het uitgangspunt 'duurzaam ontwikkelen' wordt in enigszins abstracte termen invulling gegeven aan de provinciale visie op de fysieke leefomgeving. In het vervolg van dit plan worden dit uitgangspunt en de hieraan gekoppelde hoofddoelstellingen uitgewerkt in operationele doelen en concrete uitvoeringsacties. Alvorens hiertoe wordt overgegaan is het goed om aan te geven vanuit welke sturingsfilosofie deze doelstellingen en uitvoeringsacties zijn geformuleerd. Belangrijke aandachtspunten bij het bepalen van deze filosofie zijn:

- De ontwikkeling van de relatie tussen provincie en medeoverheden. Belangrijke aspecten zijn het toenemende belang van de Europese kaders, de meer decentrale aanpak die het rijk voorstaat en het toegenomen belang van samenwerking tussen regionale overheden.
- De instrumenten en middelen die de provincie ter beschikking

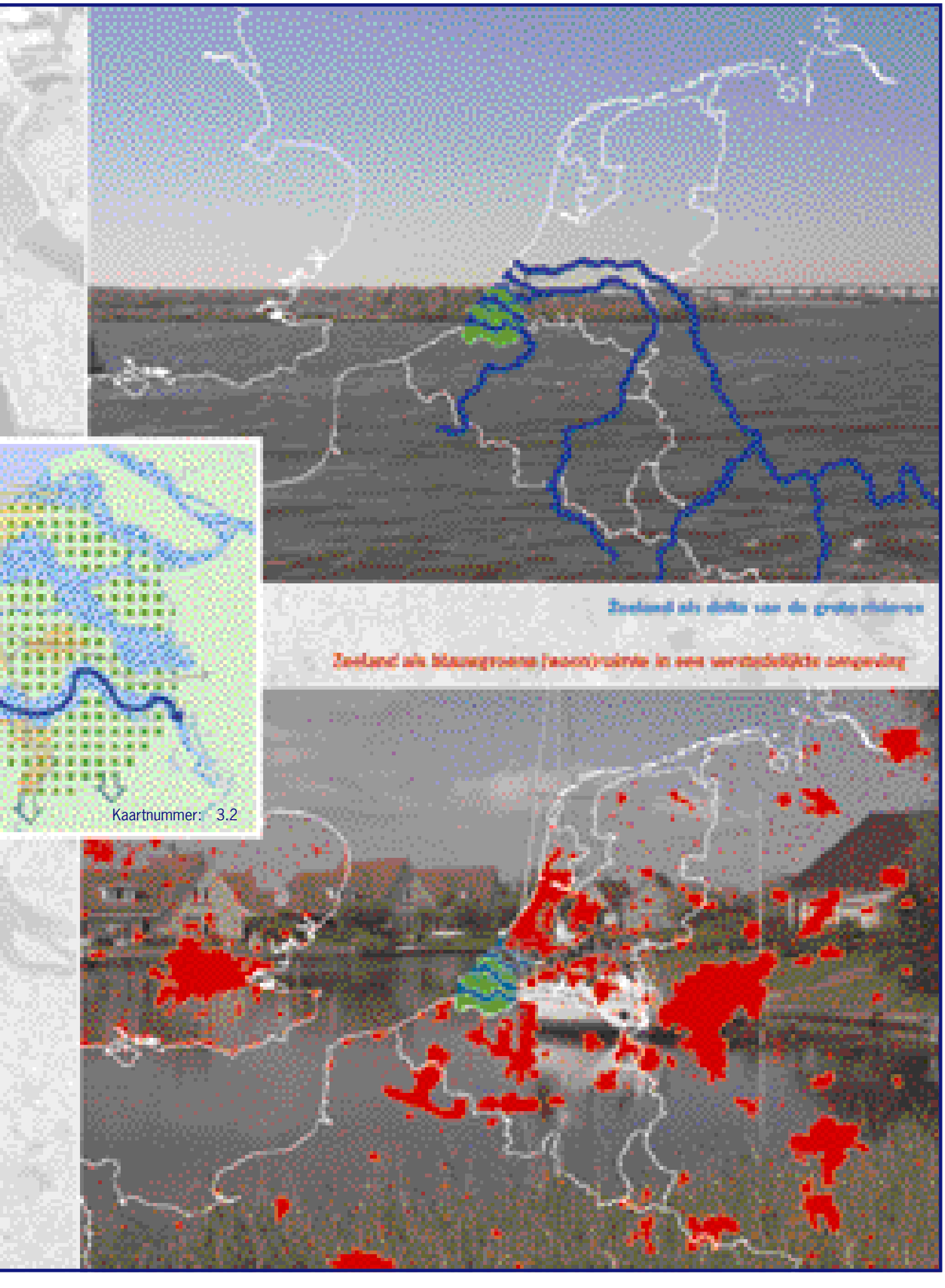

Kaartnummer: 3.2

staan en de veranderingen daarin. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de Wet op de Grondexploitatie, de Kaderrichtlijn Water, het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG), de Wet ruimtelijke ordening.
- Het typische karakter van de provincie Zeeland: een relatief overzichtelijke provincie zonder een echt grootstedelijke agglomeratie, waar de afzonderlijke regio's als eilanden met een sterk eigen identiteit karakteristiek zijn voor het beeld van de provincie.

Met behoud van het goede uit de bestaande beleidspraktijk wordt voor het omgevingsplan, op basis van deze aandachtspunten, invulling gegeven aan een sturingsfilosofie waarin de provinciale rol verder wordt uitgewerkt. Centraal in dit perspectief staat een tweetal motto's: de ontwikkelingsgerichte benadering én ruimte voor de regio.

Ontwikkelingsgerichte benadering

De provincie kiest voor een ontwikkelingsgerichte benadering. Dat is niet in de eerste plaats om mee te zingen in het koor van de trend van ontwikkelingsplanologie en duurzame ontwikkelingspolitiek, maar juist omdat het past bij de aangegeven probleemanalyse en de hieruit voortvloeiende hoofddoelstellingen die uitgaan van het bevorderen van dynamiek. De keuze voor een ontwikkelingsgerichte benadering past bovendien uitstekend omdat de provincie, meer dan in het verleden, wordt aangesproken op een meer op uitvoering gerichte aanpak. Denk bijvoorbeeld aan de rol van de provincie bij het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG) en de uitvoering van de aanpak rond de derde verdieping van de Westerschelde.
Om hier op een goede wijze invulling aan te kunnen geven heeft dit omgevingsplan een procesmatig karakter. In algemene zin wordt minder omschreven wat precies wel of niet kan, maar worden er **kaders en randvoorwaarden** aangegeven die richtinggevend zijn voor nieuwe ontwikkelingen. Op deze manier ontstaat een plan dat meer ruimte geeft voor dynamiek en ontwikkeling. Maar wel met duidelijke en toetsbare kaders.
Aanvullend hierop wordt er in het plan meer aandacht besteed aan het uitvoeringsaspect: de concrete realisatie van de doelstellingen en samenwerken met marktpartijen, juist in de uitvoering. En wordt, naast de inzet van reeds bestaande (beheers-)instrumenten en middelen, richting gegeven aan de verdere ontwikkelingen van nieuwe, bij de beoogde provinciale rol passende, instrumenten en middelen. Instrumenten die de **uitvoering** van beleid meer centraal stellen.
Geheel in lijn hiermee is het benoemen van een aantal (integrale) speerpunten en prioriteiten in het provinciale uitvoeringsprogramma die vanuit provinciale optiek cruciaal zijn.

Ruimte voor de regio

Voor het concreet realiseren van doelstellingen en ambities is de provincie voor een groot deel afhankelijk van haar partners: de gemeenten, waterschappen, belangenorganisaties, Zeeland Seaports. Dit is ook de reden dat, waar mogelijk, het omgevingsplan in nauwe **samenwerking en interactie** met de regionale partners is opgesteld. Met de in regionaal verband samenwerkende gemeenten en de waterschappen zijn de resultaten van deze interactie vastgelegd in afspraken over de regionale identiteit en de voorgestane regionale aanpak. Kortom: afspraken over regionaal maatwerk. De resultaten hiervan zijn opgenomen in deel C.
Dit sluit aan bij de nieuwe sturingsfilosofie van het rijk. Daar waar het rijk, vanuit het principe decentraal wat kan en centraal wat moet, meer verantwoordelijkheden richting provincie schuift en daarbij tevens om een duidelijke verantwoording over het gevoerde beleid vraagt, trekt de provincie deze lijn door in de richting van de regionale partners. Dit omgevingsplan en het bijbehorende uitvoeringsprogramma beperkt zich dan ook tot die beleidslijnen en projecten die van provinciaal belang zijn en laat daarbinnen ruimte voor regionale keuzes. Hierop is de provincie aanspreekbaar, net zoals de provincie de regionale partners zal aanspreken op het nakomen van de gemaakte afspraken (verantwoording).
Uitwerking van deze uitgangspunten leidt tot nieuwe verhoudingen (meer ruimte, meer samenwerking), maar ook tot nieuwe verantwoordelijkheden (minder terugvalopties bijvoorbeeld) en uitdagingen. De komende jaren zullen partijen hier gezamenlijk naar toe moeten groeien.

3.4 Beleidsprincipes

De kern

In deze paragraaf worden de belangrijkste beleidsprincipes voor het omgevingsplan uitgewerkt. Daarbij wordt nadrukkelijk rekening gehouden met het centrale uitgangspunt van het plan: Duurzaam ontwikkelen. Dat betekent ook dat er nader invulling gegeven wordt aan de provinciale tweesporenbenadering en de hieruit voortvloeiende ambities gericht op vitaliteit en kwaliteit. Deze is samen te vatten met: ruimte bieden voor nieuwe ontwikkelingen, maar wel met kwaliteit.
Het omgevingsplan biedt op verschillende thema's meer ruimte voor nieuwe ontwikkelingen voor recreatie, voor woonmigratie en landelijk wonen, voor verbrede landbouw, voor kleinschalig kamperen, meer flexibiliteit door het afschaffen van de zonering landelijk gebied en het project lusten en lasten, ruimte voor havenontwikkeling.
Inzet is echter wel dat er met kwaliteit wordt ontwikkeld. Zeeland moet tegelijkertijd vitaler en mooier worden. Dat wordt gedaan door expliciet de omgevingskwaliteiten uit te werken en instrumenten te introduceren die concreet handen en voeten geven aan het motto ontwikkelen, maar wel met kwaliteit. De provincie introduceert een kwaliteitsteam, een team dat mee wil denken met initiatiefnemers en projecten om een impuls te geven aan het kwaliteitsdenken. Geen toetsing maar meedenken. De provincie werkt tevens het principe van verevening verder uit (voor wat hoort wat), wat er op neer komt dat wanneer een initiatiefnemer profiteert van de Zeeuwse omge-

vingskwaliteiten en ruimte krijgt voor nieuwe ontwikkeling er tevens geïnvesteerd dient te worden in het behoud en de versterking van deze kwaliteiten. In verschillende beleidsdocumenten zijn al vormen van rood voor groen e.d. geïntroduceerd, bijvoorbeeld de gebiedsgerichte aanpak West Zeeuws-Vlaanderen, de nieuwe economische dragers. In dit plan wordt dit principe algemener en breder uitgewerkt en worden ontwikkelingsmogelijkheden gekoppeld aan een tegenprestatie in de vorm van een investering in publieke doelen. Verevening is voor de provincie belangrijk uitgangspunt in de denklijn van het omgevingsplan. Op deze wijze wordt de kern van Duurzaam Ontwikkelen nader geconcretiseerd.
Daar waar deze ambities niet vanzelfsprekend met elkaar in evenwicht zijn staat Zeeland voor een aantal stevige integrale opgaven. Opgaven die, aansluitend bij de filosofie van het plan en daarmee ook in samenspraak met de regionale partners, als speerpunten centraal worden geplaatst in aanpak én uitvoering.

Met nieuwe instrumenten geeft dit omgevingsplan invulling aan de beleidsuitgangspunten van duurzame ontwikkeling en het tweesporenbeleid. De operationalisering van deze uitgangspunten in het omgevingsbeleid is nieuw, met nieuwe instrumenten, zoals verevening. De provincie zal zeer nauwlettend en zelfkritisch volgen of deze nieuwe aanpak leidt tot het gewenste evenwichtige resultaat: zowel dynamische ontwikkeling als verbetering van de kwaliteiten van Zeeland. Wanneer deze aanpak niet blijkt te werken, bijvoorbeeld omdat de regels van verevening veel te belemmerend werken of bijvoorbeeld omdat het afwegingskader voor omgevingskwaliteiten slecht uitpakt zal er een herbezinning plaats moeten vinden. Als de gewenste dynamische ontwikkeling niet tot stand komt of als het de concurrentiepositie van Zeeland, bijvoorbeeld van de Zeeuwse havengebieden, wordt aangetast dan is de aanpak mislukt.
Omgekeerd kan ook: veel nieuwe ontwikkelingen worden toegestaan, maar de nieuwe instrumenten en investeringen die moeten zorgen voor evenwicht, zoals verevening, komen niet van de grond. Ook dan is de aanpak mislukt. Als één van deze situaties zich voordoet dan zal de provincie de aanpak zoals uitgewerkt in dit plan heroverwegen, inclusief de daarbij behorende instrumenten, zoals verevening, en moet er een herbezinning plaatsvinden. De provincie zal hierop permanent alert zijn en in ieder geval hieraan expliciet aandacht besteden in de evaluatie in de omgevingsbalans halverwege de planperiode (zie hoofdstuk 9).

Behoud en versterken van de Zeeuwse omgevingskwaliteit

De kwaliteit van de Zeeuwse omgeving is in vele opzichten uniek. Rust en ruimte worden vaak in één adem gekoppeld aan de provincie, maar er is meer dat Zeeland zo bijzonder maakt. De vele (voormalige) overgangen tussen land en water, de structuur van eilanden en de overal in de directe nabijheid aanwezige deltawateren maken van Zeeland een provincie met bijzondere landschappelijke, cultuurhistorische en vooral ook natuurlijke kwaliteiten. De omgevingskwaliteiten worden in dit omgevingsplan op het provinciale schaalniveau expliciet beschreven: de milieukwaliteiten (stilte, duisternis, luchtkwaliteit, veiligheid), beeldkwaliteit en landschap, ecologische kwaliteiten, cultuurhistorie, waterkwaliteit, kwaliteiten van de deltawateren. Het behoud en versterken van deze kwaliteiten als de unique selling points van de provincie vormt een van de kernpunten van het omgevingsbeleid. Hier wordt op vier manieren invulling aangegeven.
Allereerst door de zeer bijzondere kwaliteiten en de basiskwaliteiten bescherming te geven. Deze bescherming is veelal (en steeds meer) geregeld in sectorale (Europese) richtlijnen en wetgeving.
Ten tweede door als provincie zelf te investeren in het verbeteren van de omgevingskwaliteiten. Het realiseren van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) vormt hiervan een goed voorbeeld.
Ten derde wordt er in het omgevingsplan uitwerking gegeven aan de kaders en randvoorwaarden waarbinnen nieuwe ontwikkelingen inpasbaar zijn. De kaders en randvoorwaarden daarbij worden voornamelijk bepaald door de aanwezige kwaliteiten. Aanvullend hierop wordt invulling gegeven aan het principe van verevening. En ten vierde wil de provincie het kwaliteitsdenken, de beeldkwaliteit een impuls geven door het instellen van een kwaliteitsteam. Dat is niet een toetsingscommissie maar een team dat meedenkt en zoekt en belangrijke projecten een kwaliteitsimpuls tracht te geven.

Deltawateren, kustveiligheid

Door klimaatverandering en zeespiegelstijging is de bescherming tegen overstromingen weer actueel. Het garanderen van duurzame veiligheid is daarom van groot belang. De aanpak van de zogenoemde zwakke schakels moet prioriteit hebben. Zeeland heeft, juist vanwege haar ligging in de frontlinie, de ambitie ruimte te bieden voor experimenten op het gebied van de kustverdediging. Zeeland wil een laboratorium worden, waar kennis opgedaan wordt die wereldwijd ingezet kan worden in gebieden die evenals Zeeland geconfronteerd zullen gaan worden met de gevolgen van de klimaatsverandering.

De deltawateren bepalen verder in belangrijke mate de groenblauwe karakteristiek van de provincie en zijn aangewezen als Vogel- en Habitatrichtlijngebieden. Het duurzaam veiligstellen van de ecologische waarden blijft dan ook de eerste doelstelling voor de deltawateren. De hoofdlijn is duidelijk: herstel van de estuariene dynamiek. Handhaven van de ecologische kwaliteiten zal een forse inspanning vragen. In de uitwerking zal een gedifferentieerde benadering gezocht worden, op basis van de karakteristiek van elk van de wateren afzonderlijk. Aansluitend op deze karakteristieken zullen optimale mogelijkheden worden geboden voor andere gebruiksfuncties: industrie en scheepvaart, recreatie en visserij. Inzet is realisatie van het herstel van de dynamiek zoveel mogelijk te combineren met ontwikkelingsmogelijkheden van de gebruiksfuncties.

Integraal waterbeheer en watersysteembenadering

Voor het waterbeleid is een samenhangende benadering vanuit het watersysteem uitgangspunt. Dat betekent dat uitgegaan moet worden van de natuurlijke processen en potenties van water en watersystemen en dat de robuustheid van (het functioneren van) deze systemen moet worden versterkt (ruimte voor water). De opgaven waarvoor de klimaatsverandering ons stelt, uitgewerkt in de deelstroomgebiedsvisie, moeten nu vertaald worden in concrete inrichtingsmaatregelen.
En op de tweede plaats moet de integrale aanpak worden versterkt, zowel in de waterketen als met de andere beleidsvelden (water als ordenend principe).
Het waterkwaliteitsbeleid zal de komende jaren nog volop uitwerking vragen. Rond de implementatie van de Kaderrichtlijn water is nog veel onduidelijk. De inzet van de provincie is erop gericht om de situatie de komende jaren niet verder achteruit te laten gaan en er verder zorg voor te dragen dat er een reële opgave wordt geformuleerd die rekening houdt met de typische gegevenheden van het Zeeuwse watersysteem.

Zorgvuldig en effectief ruimtegebruik

Ruimte bieden aan ontwikkeling met behoud van de omgevingskwaliteiten stelt bijzondere eisen aan het ruimtegebruik. Uitgangspunt voor de provincie is daar zorgvuldig en effectief mee om te gaan.
Daarbij gaat het om de relatie van de nieuwe ontwikkeling met de bestaande situatie. Voorkomen moet worden dat altijd de gemakkelijke weg van de nieuwe ontwikkeling op de nieuwe plek gekozen wordt. Voor alle sectoren wordt daarom de relatie oud – nieuw uitgewerkt en wordt aandacht gegeven aan herstructurering, renovatie en transformatie van het bestaande. Zoveel mogelijk wordt nieuwe ontwikkeling in relatie gebracht met deze herstructureringsopgaven. Voorbeelden zijn de herstructurering bedrijventerreinen en de inbreidingsdoelstellingen woningbouw.

Ontkoppeling milieu en economie

Milieukwaliteiten behoren uiteraard ook tot de Zeeuwse omgevingskwaliteiten. *Duurzaam Ontwikkelen* doorvertaald naar de beleidsvelden milieu en economie staat voor economische groei met een gelijktijdige vermindering van de milieubelasting. In het vakjargon heet dat ontkoppeling. In het omgevingsplan wordt vastgehouden aan dit uitgangspunt, maar wordt een onderscheid naar schaalniveau aangebracht.
Op basis van dit onderscheid levert de provincie voor de bovenregionale milieuthema's, zoals het beleid gericht op de reductie van CO_2-emissies, een evenredige bijdrage aan de Europese en landelijke afspraken. Voor dergelijke thema's heeft het op regionaal niveau afrekenen op ontkoppeling geen toegevoegde waarde. Dit neemt overigens niet weg dat het leveren van een evenredige bijdrage een forse (provinciale) inspanning zal vragen. In het kader van het omgevingsplan zet de provincie ondermeer in op de transitie naar duurzame energie.
Voor de regionale milieuthema's (o.a. geluidhinder, regionale luchtkwaliteit, externe veiligheid) is het realiseren van regionale ontkoppeling de doelstelling. Aangezien inspanningen op deze thema's direct aanwijsbaar effect hebben op de gezondheid en veiligheid van de Zeeuwen wordt aan deze thema's prioriteit gegeven.

Havens in harmonie met de omgeving

Het bevorderen van de gewenste economische dynamiek vraagt om een verdere versterking van de Zeeuwse haven- en industriegebieden. In de rijksnota's is het industrie- en havencluster als economisch kerngebied aangeduid. Belangrijke perspectieven zijn uitbreiding containeroverslag, neobulk, automotive en ontwikkeling van kansrijke clusters vanuit de bestaande bedrijvigheid. *Duurzaam Ontwikkelen* staat hierbij voor het invullen van deze duurzame economische ontwikkeling enerzijds en de zorg voor de kwaliteit van de leefomgeving anderzijds. Het ruimtelijk beleid blijft gericht op bundeling van zeehavengebonden en industriële bedrijvigheid. Nieuwe ruimtelijke uitbreiding wordt gefaciliteerd in de Kanaalzone.
Vanwege het economisch belang van de havens en de transportassen wordt rond deze gebieden, mits binnen de grenswaarden, de huidige milieukwaliteit geaccepteerd. De provincie wil in principe (met een aantal flexibiliteitsgraden) geen verslechtering van de huidige kwaliteiten (2006) toestaan. De insteek vanuit het omgevingsplan daarbij is om, met behulp van een regionale benadering, op een verantwoorde wijze de beschikbare instrumenten slim in te zetten met als doel ontwikkelingsruimte voor havens en bedrijven te creëren en een acceptabele omgevingskwaliteit te realiseren.

Ambitie voor de recreatie

Zeeland heeft in potentie een goede uitgangspositie om de economische waarde van het toerisme te vergroten. Drager van deze potentie zijn de omgevingskwaliteiten. Cruciale factor bij het vergroten van de economische waarde is de ontwikkeling van de verblijfsrecreatieve sector, want deze sector vormt de economische motor van het toeristisch product Zeeland.
Doel en inzet van het provinciaal beleid is het geven van een flinke kwaliteitsimpuls aan deze sector. Sleutelwoorden hierbij zijn ambitie, innovatie, nieuwe initiatieven en extra ruimtebeslag. Doordat ook hier sprake moet zijn van *Duurzaam Ontwikkelen* dient deze kwaliteitsimpuls gelijktijdig gepaard te gaan met een investering in de omgevingskwaliteiten en een herstructurering of transformatie van gebieden en locaties waar het toekomstperspectief minder is. Deze integrale opgave is voor de provincie een van de speerpunten in het omgevingsbeleid.

Landbouw en platteland

In de visie van de provincie heeft de landbouw de potentie in zich om ook op langere termijn de beeldbepalende positie in het Zeeuwse platteland te behouden. Dit is noodzakelijk om, in het kader van *Duurzaam Ontwikkelen*, de vitaliteit en kwaliteit van het landelijk gebied te behouden.

Eerste doelstelling in het omgevingsbeleid is dan ook het in stand houden en ruimte bieden voor de agrarische productiefunctie. De concurrentiekracht van de marktgerichte landbouw staat echter onder druk. Er is behoefte aan meer flexibiliteit om in te kunnen spelen op kansrijke ontwikkelingen. In het omgevingsplan wordt deze flexibiliteit geboden. Een ruimtelijke zonering voor verbrede en marktgerichte landbouw past daar niet bij. Het belang van de agribusiness wordt onderstreept, want als het gaat om de marktgerichte landbouw zal vanuit de keten en de agribusiness een belangrijke impuls voor vernieuwing gegeven moeten worden.
Waar mogelijk zal de provincie dergelijke ontwikkelingen fysiek-ruimtelijk en voorwaardenscheppend ondersteunen, zowel voor de marktgerichte als de verbrede landbouw. Dat geldt ook voor nieuwe typisch Zeeuwse kansen zoals de aquacultuur en de inplaatsing van kansrijke sectoren als glastuinbouw. Voor niet-grondgebonden landbouw is concentratie uitgangspunt.
Tweede doelstelling is het streven naar een multifunctioneel platteland. Het platteland, het agrarische gebied is de kern onder de zo geroemde Zeeuwse kwaliteiten van rust en openheid, belangrijke waarden voor verdere ontwikkeling van de provincie. Ontwikkelingen op het platteland moeten worden afgestemd op deze multifunctionele doelstelling. Thema's als vergroten toegankelijkheid en groenblauwe dooradering van het landschap zijn speerpunten voor de provincie.

Verkeer en vervoer

Infrastructurele voorzieningen hebben een grote invloed op de ruimtelijke structuur en ontwikkelingen in de (fysieke) leefomgeving. Enerzijds worden verbindingen gelegd tussen gebieden en locaties met alle ontwikkelingsmogelijkheden van dien. Anderzijds kunnen dergelijke voorzieningen ook leiden tot barrièrewerking, onveiligheid en verandering in de beeldkwaliteit. Door op een afgewogen manier met dit spanningsveld om te gaan kan het verkeer- en vervoersysteem een bijdrage leveren aan een duurzame ontwikkeling van de leefomgeving. Uitgangspunt daarbij is het zo optimaal mogelijk benutten, (landschappelijk) inrichten en 'verknopen' van de aanwezige infrastructurele netwerken. Dit versterkt niet alleen de waarde en betekenis van die netwerken, maar biedt tevens ontwikkelingsmogelijkheden voor de fysieke leefomgeving in termen van een optimale milieu-, beeld-, ecologische en cultuurhistorische kwaliteit(en) en zorgvuldig en effectief ruimtegebruik. In de stedelijke centra kan dit worden versterkt door gericht locatiebeleid, bundeling van functies en de ontwikkeling en inrichting van infra-knooppunten.

Een tweede element is de provinciale visie op het mobiliteitsbeleid, zoals verwoord in het Provinciaal Verkeer en Vervoerplan Zeeland (PVVP) 'Mobiliteit op Maat'. Deze is gericht op een optimaal verkeer- en vervoersysteem, dat recht doet aan de verschillende functies in verschillende (typen) gebieden. Wat optimaal is verschilt van gebied tot gebied en wordt vooral bepaald door de ruimtelijk dominante functie. Omdat de mobiliteitsvraag van functie tot functie verschilt, verschilt dus ook het gewenste mobiliteitsbeleid. Per gebied wordt om andere accenten in het mobiliteitsbeleid gevraagd. In het PVVP is deze benadering voor de verschillende modaliteiten (openbaar vervoer, fiets, auto) uitgewerkt in zeven gebiedsprofielen: landelijk gebied, zeehavens en industrie, stedelijk netwerk, dagrecreatie, verblijfsrecreatie, natuurgebied en cultuurlandschap (zie kaart 5.8). In de eerstvolgende wijziging van het verkeer- en vervoerplan zullen op basis van de in het omgevingsplan aangeduide functies en kwaliteiten de op de kaart weergegeven gebiedsprofielen en de ruimtelijke weerslag daarvan worden aangepast.

Bevolkingsgroei

Voor het omgevingsplan wordt vastgehouden aan het uitgangspunt van een gematigde groei van het aantal inwoners. Om dit te realiseren is een fors vestigingsoverschot noodzakelijk.
Uit (eigen) onderzoek komt naar voren dat reeds gerealiseerde bijzondere Zeeuwse woonmilieus een fors percentage nieuwkomers van buiten Zeeland herbergen. In het kader van het omgevingsplan wordt dan ook meer (planologische) ruimte geboden om dergelijke bijzondere woonmilieus te realiseren, aansluitend bij de vraag van buiten Zeeland om zo de woonmigratie richting onze provincie te bevorderen.
Het bevorderen van de woonmigratie vormt een speerpunt van provinciaal beleid en de provincie zal zich dan ook, binnen de hiervoor geformuleerde kaders en randvoorwaarden, inzetten ten behoeve van de realisatie van bijzondere woonprojecten op de eerste plaats in of aansluitend op steden en dorpen. En onder voorwaarden kunnen wat de provincie betreft ook in het landelijk gebied in zekere mate mogelijkheden worden benut.

Sterke steden en bundeling

De vier Zeeuwse steden, samen het stedennetwerk Scheldemondsteden vormend, zijn het dynamische centrum van Zeeland. *Duurzaam ontwikkelen* betekent in dit kader dat de vier steden in onderlinge afstemming en samenwerking hun verzorgende functie voor de gehele provincie moeten blijven waarmaken en waar mogelijk versterken. Daarbij hoort een verdergaande profilering van de afzonderlijke steden aansluitend bij de eigen kwaliteit en identiteit om zodoende het peil van het huidige voorzieningenaanbod te kunnen blijven garanderen. Goes, Middelburg, Terneuzen en Vlissingen moeten daarbij hun aard, schaal en ligging benutten om zich te onderscheiden niet alleen ten opzichte van elkaar, maar ook ten opzichte van de grootstedelijke agglomeraties rondom Zeeland. Om hun taak als sociaal-culturele en economische motor van Zeeland te kunnen vervullen, spelen de steden dan ook een centrale rol wanneer het gaat om wonen, werken en voorzieningen binnen de provincie. In het omgevingsplan wordt deze rol bevestigd doordat wordt vastgehouden aan het principe van bundeling van deze functies. Daar waar mogelijk zal de provincie bovendien de noodzakelijke samenwerking in het kader van het stedennetwerk ondersteunen.

SOCIALE DUURZAAMHEID
Sociale duurzaamheid heeft betrekking op de leefkwaliteit voor de mens. Voorop staat dat mensen zich moeten kunnen binden aan hun omgeving, zodat zij zich er thuis voelen, kunnen ontspannen en kunnen samenleven met anderen. Daarvoor is nodig dat de omgeving veilig, vertrouwd, herkenbaar, vitaal, schoon en gezond is. Belangrijke factoren daarvoor zijn kleinschaligheid, kwaliteit van de woningen en woonomgeving, inrichting van de openbare ruimte, bereikbaarheid en toegankelijkheid van voorzieningen en de bevolkingssamenstelling.
Cultuur en cultuurhistorie spelen een belangrijke rol bij de herkenbaarheid van de omgeving. Cultuur is een essentieel ingrediënt voor identiteitsvorming en ruimtelijke identiteit is onmisbaar voor een aantrekkelijk vestigingsklimaat. (Planmatige) inzet van cultuur in de ruimtelijke ordening is dan ook een belangrijke factor in sociale duurzaamheid.

Sociale samenhang

De sociale pijler van het provinciaal beleid is uitgewerkt in de sociale agenda en de beleidsprogramma Sociale Zorg. In het omgevingsplan wordt deze sociale pijler van de duurzaamheidsdriehoek vertaald naar het beleid voor de fysieke leefomgeving (zie kadertekst). Kern van dit beleid is het vergroten van (de mogelijkheid tot) maatschappelijke participatie van burgers en het stimuleren van sociale verbanden. Voor de mensen die in Zeeland wonen en samenleven is het van groot belang dat de leefomgeving schoon, veilig, gezond en aantrekkelijk is. Het omgevingsbeleid draagt daar in de volle breedte aan bij.
Verder liggen er belangrijke relaties met het behoud en versterken van het voorzieningenniveau en de bescherming van kwetsbare groepen. Denk aan de gerichte doelstellingen van het woonbeleid (starters, ouderen, stedelijke vernieuwing), de leefbaarheid van het platteland (mobiliteit, voorzieningen op maat), de bundeling van functies in het stedennetwerk, en de complementariteit tussen en samenwerking van de steden onderling en van stad en platteland.

Culturele planologie

Cultuur creëert samenhang, verbinding, diversiteit en dynamiek. Zij geeft het leven een toegevoegde waarde en mensen hun identiteit. De cultuur in Zeeland is een bron van inspiratie voor de ruimtelijke ontwikkeling. De integratie van moderne kunsten en cultuuruitingen in de ruimtelijke inrichting verhoogt de ruimtelijke kwaliteit. Dit geldt zowel bij de aanleg van nieuwe gebieden, bij de herstructurering van oude gebieden als bij andere bouwkundige, stedenbouwkundige en landschappelijke ontwikkelingen. Cultuur voegt hier emotie, kwaliteit en creativiteit toe aan de veelal rationele benadering van de ruimtelijke sectoren: de kunst van het ontwerpen van de openbare ruimte.

Deregulering

De provincie wil bijdragen aan de deregulering door tenminste kritisch te toetsen op actualiteit en effectiviteit van de provinciale regelgeving. In het omgevingsplan is deze doelstelling integraal meegenomen en wel vanuit verschillende gezichtspunten. Op de eerste plaats maakt het omgevingsbeleid ofwel de provincie in hoge mate gebruik van instrumenten die aangereikt worden door de wetgever, c.q. heeft de provincie de taak deze wettelijke verplichtingen uit te voeren. Dit pakket van instrumenten en uitvoeringstaken is sterk aan verandering onderhevig. Te noemen zijn de fundamentele herziening van de wet ruimtelijke ordening, de integrale omgevingsvergunning (VROM-vergunning), de Kaderrichtlijn water, de implementatie van de natuurbeschermingswet, de handhaving. Deels dragen deze veranderingen bij aan de ambities van deregulering (wet ruimtelijke ordening, omgevingsvergunning) en deels geeft het de provincie ook nieuwe taken, zoals bij de natuurbeschermingswet. In hoofdstuk 8 wordt op dit instrumentarium nader ingegaan.
Op de tweede plaats gaat het om de wijze van toepassing van deze instrumenten en de daarbij te hanteren beleidsregels. In paragraaf 3.3 is aangegeven dat het omgevingsplan een plan op hoofdlijnen is dat ruimte laat voor eigen afweging in de regio. Ook hoofddoelstellingen als het bevorderen en faciliteren van economische en sociaal-culturele dynamiek vragen om verruiming van de beleidsregels. Op verschillende thema's zijn beleidsregels geschrapt en / of zijn beleidsregels verruimd. Voorbeelden zijn:

- het afschaffen van de zonering landelijk gebied (paragraaf 5.5),
- het afschaffen van de kwantitatieve benadering voor de woningbouw (paragraaf 6.2),
- het bieden van meer ruimte voor recreatieve ontwikkeling (paragraaf 5.6),
- het bieden van meer ruimte voor ontwikkelingen in het landelijk gebied,
- het voorkomen van overlap tussen de toepassing van de natuurbeschermingswet en de milieubeschermingsgebieden (zie paragraaf 8.6).

Het omgevingsplan introduceert daarnaast wel een aantal nieuwe vormen en instrumenten om de hoofddoelstelling van het plan, duurzame ontwikkeling, te realiseren, zoals de uitbreiding van het instrument verevening. De verwachting is dat deze benadering effectief zal zijn en bijdraagt aan de hoofddoelstellingen van het plan: meer ruimte voor flexibiliteit, dynamiek, maar wel met kwaliteit.

3.5 Accenten voor de uitvoering

Ontwikkelingsgericht en uitvoeringsgericht zijn sleutelwoorden in de sturingsfilosofie van dit omgevingsplan. In deel B zullen daarvoor telkens per beleidsthema actiepunten worden benoemd. En in deel C wordt het uitvoeringskader nader uitge-

werkt, onder andere door het benoemen van een aantal inhoudelijke speerpunten. Het uitvoeringsprogramma kent twee hoofdaccenten:

1. Er ligt een aantal **integrale opgaven**, op het spanningsveld van dynamiek en kwaliteit.
   Uit de provinciale dubbeldoelstelling, het leidmotief voor dit omgevingsplan, komen thema's naar voren waar juist het samen optrekken van zowel dynamiek als kwaliteit geen gelopen race is. Op deze punten mag van de provincie een flinke bijdrage worden gevraagd. Voorbeelden zijn de aanpak van de kustzone (recreatie, natuur, kustveiligheid), havens en omgeving, het multifunctionele platteland. Een integrale aanpak is hier uitgangspunt, zowel op gebiedsniveau als projectniveau.
2. De keuze voor een stevig **investeringsprogramma** in de Zeeuwse **omgevingskwaliteiten**.
   Zoals van het sociaal-economisch beleidsplan een forse inzet voor de economie gevraagd wordt, moet het omgevingsbeleid, juist ten behoeve van de dubbeldoelstelling, een stevige inzet plegen ter versterking van de omgevingskwaliteiten, zodat ook de provincie een forse steen bijdraagt aan het nog mooier worden van Zeeland.
   Voorbeelden zijn ruimte voor water, de Ecologische Hoofdstructuur, plan van aanpak duisternis, versterken cultuurhistorie, landschapsnetwerk.

Met behoud van de bestaande instrumenten vraagt duurzame ontwikkelingspolitiek ook de inzet en ontwikkeling van nieuwe instrumenten en een vernieuwde aanpak. De provincie stelt zichzelf voor de taak hier de komende planperiode stappen mee vooruit te zetten. Een aantal aspecten wordt op voorhand genoemd:

- **Kwaliteitsbeleid**

Als voortvloeisel uit de discussie beeldkwaliteit wil de provincie structureel investeren in het verhogen van de ruimtelijke en de omgevingskwaliteit van projecten. Een kwaliteitsteam, niet als toetsingsteam maar als meedenkteam in de voorfase van projecten, is daarvoor een eerste middel.

- **Grondbeleid**

Gekoppeld aan de majeure opgaven zal de provincie, voortbordurend op de ervaringen van de inmiddels functionerende grondbank, haar grondbeleid verder ontwikkelen.

- **Nieuwe instrumenten**

In dit omgevingsplan worden enkele nieuwe ontwikkelingsgerichte principes en instrumenten uitgewerkt. De provincie zal hieraan al lerende doorwerken. Het gaat om principes van verevening, contractvormen en samenwerkingsverbanden, ontwikkelingsmaatschappij, enz.

Op verschillende terreinen dienen forse veranderingen zich aan c.q. worden al forse veranderingen geïmplementeerd: de ontwikkelingen op het gebied van de handhaving, de implementatie van de nieuwe natuurbeschermingswet, de implementatie van de kaderrichtlijn water, de fundamentele herziening van de wet ruimtelijke ordening. De inzet bij deze veranderingen is zoveel mogelijk aan te sluiten bij de uitgangspunten en de sturingsfilosofie van het omgevingsplan.

Provincie Zeeland

DEEL B:

De beleidsthema's

Provincie Zeeland

HOOFDSTUK 4

Omgevingskwaliteit als uitgangspunt

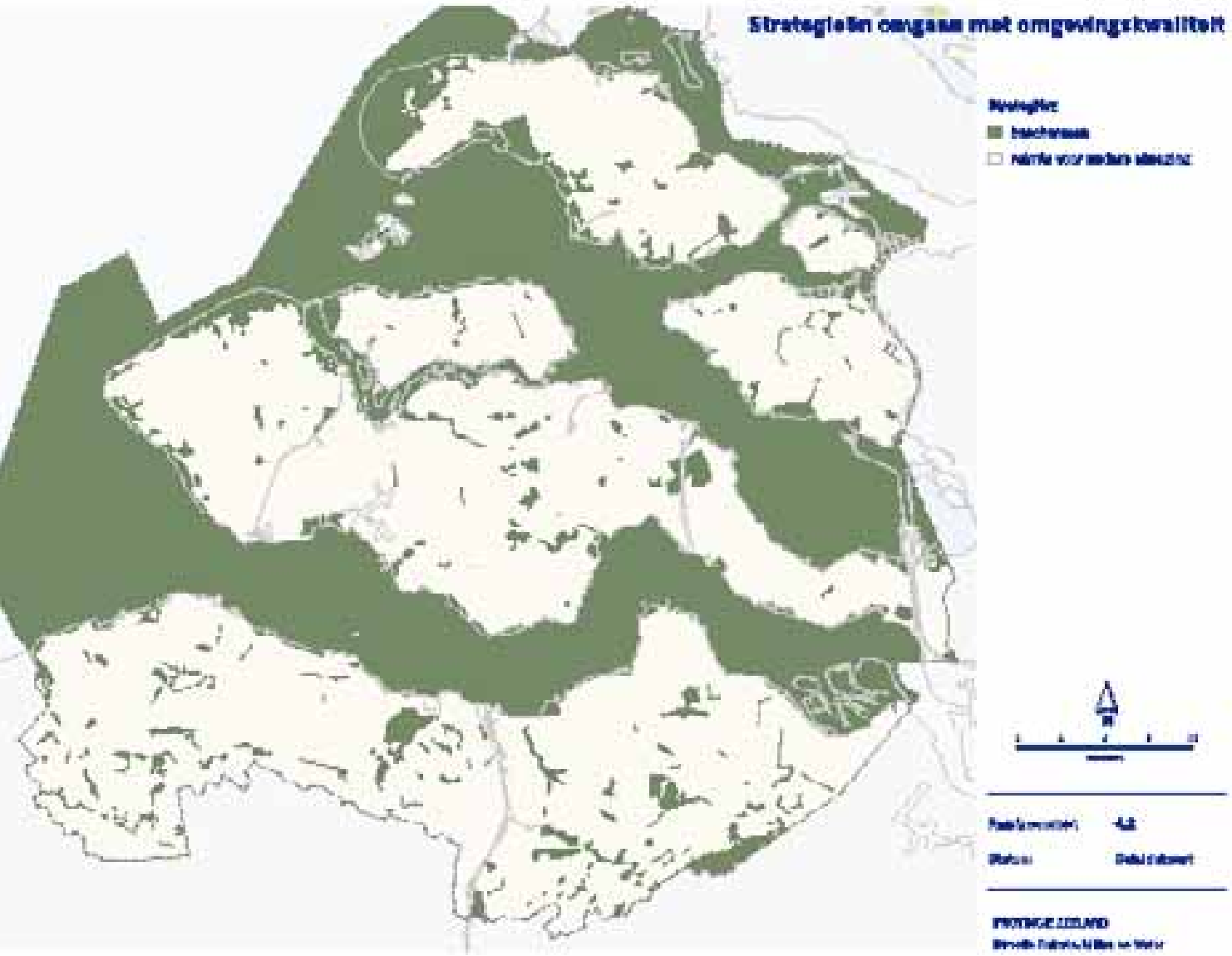

4.1 Inleiding

Met de keuze voor een tweesporenbenadering kiest de provincie voor het optimaal benutten van de (economische) kansen en het bieden van ruimte aan initiatiefnemers onder gelijktijdig versterken van de specifieke Zeeuwse omgevingskwaliteiten. Dit hoofdstuk gaat over dat laatste, die omgevingskwaliteiten. Algemene noties als rust en ruimte worden concreet handen en voeten gegeven en de verschillende deelaspecten die de omgevingskwaliteit bepalen worden ontleed. De volgende deelkwaliteiten komen aan de orde: milieukwaliteiten als stilte, duisternis, luchtkwaliteit, bodemkwaliteit en stank, de natuurlijke en landschappelijke kwaliteiten, de beeldkwaliteit, de cultuurhistorie en de archeologie en de kwalitatieve en kwantitatieve aspecten van water.

Aan het versterken van de omgevingskwaliteiten wordt in dit plan op drie manieren invulling gegeven:

- **Door direct te investeren in omgevingskwaliteiten**
  Investeren gebeurt op de eerste plaats in situaties waar de omgevingskwaliteit nog niet aan alle eisen voldoet. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om de sanering van vervuilde bodems, het terugdringen van geluidsoverlast door de aanleg van een geluidswal, het voorkomen van wateroverlast door aanleg van verbrede waterlopen en afkoppelen van natuurgebieden.
  Op de tweede plaats gaat het om investeren in het versterken van bijzondere kwaliteiten, zoals bij de verdere realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) of de aanleg van het landschapsnetwerk, investeren in cultuurhistorische objecten.

- **Door het toepassen van (wettelijke) regelgeving, normen en afspraken**
  Voorbeelden hiervan zijn de normen ten behoeve van een maximale geluidsbelasting, de bescherming van verzuringgevoelige natuurgebieden door de ammoniakrichtlijn, voldoen aan de regels voor externe veiligheid, normen op het gebied van waterkwaliteit en –kwantiteit, de natuurbeschermingswet, de bepalingen ter bescherming van de archeologische waarden.
- **Door een afwegingskader te bieden hoe om te gaan met de omgevingskwaliteiten bij inpassing van nieuwe ontwikkelingen**
  Het omgevingsplan biedt meer ruimte voor nieuwe ontwikkelingen, maar de inpassing van deze nieuwe ontwikkelingen mag niet ten koste gaan van de omgevingskwaliteiten. Hierbij gaat het om vraagstukken als wanneer en op welke plek zijn nieuwe landgoederen inpasbaar. Hoe om te gaan met omgevingskwaliteiten bij inpassing van een nieuw luxe hotel of uitbreiding van een bestaande bedrijfsactiviteit.

In paragraaf 4.2 wordt ingegaan op het laatste onderdeel, het afwegingskader. In de paragrafen 4.3 tot en met 4.12 volgt dan de uitwerking van de verschillende onderdelen voor de afzonderlijke deelkwaliteiten.

4.2 Omgaan met omgevingskwaliteiten bij inpassing van nieuwe ontwikkelingen

4.2.1 De benadering: beschermen of ruimte voor nadere afweging

Faciliteren van nieuwe ontwikkelingen, en daarmee het genereren van nieuwe dynamiek, vormt één van de hoofddoelstellingen van het omgevingsplan. Nieuwe initiatieven doen zich voor in zeer verschillende vormen en maten. Daarom is het niet logisch te kiezen voor een plan dat exact aangeeft wat op welke plaats wel en niet kan. Flexibiliteit is noodzakelijk om op nieuwe ontwikkelingen vanuit de maatschappij te kunnen inspelen. Tegelijkertijd geldt dat die nieuwe initiatieven niet ten koste mogen gaan van de waardevolle omgeving. Daarom is in dit plan gekozen voor een afwegingskader waarin de omgevingskwaliteiten expliciet worden benoemd en op basis van die kwaliteiten richting wordt gegeven aan de inpasbaarheid van nieuwe ontwikkelingen.

Omdat de benoemde kwaliteiten niet overal in gelijke mate aanwezig zijn, dient ook niet overal op gelijke wijze met de omgevingskwaliteiten omgegaan te worden. In dit omgevingsplan wordt als eerste stap een onderscheid gemaakt in een tweetal gebiedsgerichte strategieën (zie kaart 4.2).

1. *De strategie: beschermen*
   Voor zeer kwetsbare en waardevolle gebieden is sprake van een beschermingsregime. Binnen dit regime zijn nieuwe projecten, plannen of handelingen niet toegestaan indien deze de wezenlijke kenmerken of waarden van een gebied significant aantasten, tenzij er geen reële alternatieven zijn en er sprake is van redenen van groot openbaar belang. Dit beschermingsregime sluit aan bij het afwegingskader in de Nota Ruimte voor de Ecologische Hoofdstructuur. Daarnaast geldt voor deze gebieden nationale en internationale wetgeving zoals de Natuurbeschermingswet, die voor Nederland de Vogel- en habitatrichtlijn vertaald, en de grondwaterbeschermingsgebieden. Het beleid bij deze strategie wordt uitgewerkt in de paragrafen 4.8 (ecologische en natuurlijke kwaliteit) en 8.6.2 (natuur).
2. *De strategie: ruimte voor een nadere afweging*
   Binnen deze strategie is sprake van een bepaalde mate van 'onderhandelbare schaarste'. Waar sprake is van hoge omgevingskwaliteit is beperktere ruimte voor nieuwe ontwikkelingen, omdat er, op basis van de aanwezige kwaliteiten, meer eisen aan het inpassen van de ontwikkeling worden gesteld. Waar sprake is van lagere omgevingskwaliteit worden minder eisen gesteld. Kortom: per locatie, gebied of regio gelden andere omgevingskwaliteiten die elk op geheel eigen wijze om een passende invulling vragen. En in alle gevallen vraagt het van overheden te zoeken naar slimme oplossingen en niet te snel normopvullend te werk te gaan.

4.2.2 Ruimte voor een nadere afweging

De strategie 'ruimte voor nadere afweging' is alleen van toepassing op de op kaart 4.2 als zodanig aangegeven gebieden. Bij het afwegen van de inpassing van nieuwe ontwikkelingen en initiatieven spelen de volgende aspecten een rol:

- Allereerst moet het gaan om een **gewenste ontwikkeling**. De keuze voor wat wenselijke ontwikkelingen zijn wordt ingegeven op basis van de gewenste economische en sociaal-culturele en ruimtelijke dynamiek. Als voorbeelden kunnen worden genoemd de gewenste geconcentreerde ontwikkeling van de glastuinbouw of het ruimte bieden aan luxe hotels op bijzondere locaties, maar ook het weren van intensieve veehouderij.
  Het al dan niet wenselijk zijn van een ontwikkeling wordt veelal ingegeven door beleidskeuzes, die op meerdere niveaus gemaakt worden. De provinciale beleidskeuzes zijn beschreven in de hoofdstukken 5 en 6 en ook in dit hoofdstuk 4 van dit plan.
- Als tweede aspect gaat het om de **locatiekeuze**. De locatiekeuze is sterk van invloed op het effect dat een ontwikkeling heeft op de omgevingskwaliteit. In de recente discussie over beeldkwaliteit kwam dit aspect nadrukkelijk naar voren. Bijvoorbeeld een nieuw hotel midden in een open poelgebied doet veel grotere inbreuk op de omgevingskwaliteit dan een hotel aan de rand van een dorp. Als de verschillende omgevingskwaliteiten op een goede manier geanalyseerd worden dan werken ze sturend op de locatiekeuze.

De mate van sturing zal per locatie verschillend uitpakken vanwege de verschillen in omgevingskwaliteit. Wanneer bijvoorbeeld de vestiging van een bedrijf met een hoge geluidsbelasting of luchtverontreiniging aan de orde is, ligt een locatie op Schouwen-Duiveland niet voor de hand en wordt gekeken naar de havengebieden. Een ander voorbeeld vormt de inpassing van een kleinschalige dagattractie bij een cultuurhistorisch element. Hier kan 50 of 100 meter opschuiven al een flinke verbetering zijn.

- Een derde aspect vormt de **vormgeving** van de beoogde ontwikkeling. Nieuwe ontwikkelingen dienen de omgevingskwaliteiten te benutten. Door de vormgeving van de bebouwde én de onbebouwde omgeving van de nieuwe ontwikkeling wordt hier invulling aan gegeven. De vormgeving van nieuwe bebouwing dient dan ook qua hoogte, massa, materiaalgebruik, schaal en maatverhouding aansluiting te zoeken bij de omgevingskwaliteiten van de beoogde locatie, de omgeving en de reeds gerealiseerde bebouwing. Dit vraagt om een goede analyse en inventarisatie van de omgevingskwaliteiten en een adequate inschatting van de ontwerpmogelijkheden. Bij de vormgeving van de onbebouwde omgeving is het minstens zo belangrijk om de omgevingskwaliteiten te benutten. Hierbij gaat het om de structuur, de inrichting en de aankleding van de onbebouwde ruimte en de aansluiting op de directe omgeving of de landschappelijke inpassing.
- Als vierde aspect geldt als uitgangspunt dat in een aantal situaties van nieuwe projecten of initiatieven een directe bijdrage moeten leveren aan het versterken van de omgevingskwaliteiten. In deel A is dit **principe van verevening** als uitgangspunt verwoord. Een nadere uitwerking van het principe wordt gegeven in paragraaf 8.5.1. De manier waarop uitwerking is gegeven aan dit principe, in een concreet project of een gebied, maakt onderdeel uit van de uiteindelijke afweging van het al dan niet inpasbaar zijn van een nieuwe ontwikkeling.
- En in ieder geval dient een ontwikkeling of initiatief te voldoen aan alle (sectorale) **wettelijke vereisten**. Voorbeeld: Een initiatief mag niet zonder ontheffing de grenswaarden voor geluid of de normen voor geurhinder overschrijden. In dit afwegingskader is dit aspect van wettelijke vereisten een bijzonder aspect, omdat het niet voldoen aan deze voorwaarde een nadere afweging op basis van de andere aspecten uitsluit.

De aanwezige omgevingskwaliteiten zijn bepalend voor de manier waarop de genoemde aspecten nader worden ingevuld bij de afweging van een concreet initiatief. De benadering gaat (met uitzondering van de wettelijke vereisten) uit van een integrale afweging van alle hiervoor genoemde aspecten en de aan de orde zijnde omgevingskwaliteiten. Daarmee wordt bedoeld dat een initiatief bijvoorbeeld niet alleen op grond van een landschappelijke kwaliteitsduiding kan worden verhinderd. Dit aspect zal zwaar meewegen, maar uiteindelijk gaat het om het totaal van plussen en minnen.

Omgekeerd kan alleen het feit dat er sprake is van een gewenste ontwikkeling (bijvoorbeeld vestiging van een landschapscamping) niet leiden tot een positief oordeel over de inpassing. Locatiekeuze en inrichting moeten op basis van de omgevingskwaliteiten beoordeeld worden en bij de weging worden betrokken. Evenzo zal een goede invulling van verevening alleen niet volstaan. Altijd moet ook de locatiekeuze en de beoordeling of het een gewenste ontwikkeling betreft worden gewogen. Uiteindelijk moet per project of initiatief op basis van alle aspecten en gewogen omgevingskwaliteiten de inpasbaarheid worden beoordeeld.
Dit eindoordeel wordt bepaald door de vraag of sprake is van een duurzame ontwikkeling, oftewel wegen de plussen op tegen de minnen.

In tabel 4.2 wordt in het kort weergegeven op welke wijze de verschillende omgevingskwaliteiten moeten worden meegenomen in deze afweging. In de vervolgparagrafen van dit hoofdstuk wordt hier per deelaspect uitwerking aan gegeven. Uit de formulering van de deelkwaliteiten in de paragrafen en de daaraan gekoppelde strategie kan ook de relatieve zwaarte van de kwaliteit in het afwegingsproces worden afgeleid.

Kwaliteitsteam

De provincie vindt het maken van een goede afweging op basis van het geschetste afwegingskader cruciaal in de flexibele opzet van het omgevingsplan. Het benutten en versterken van de omgevingskwaliteiten wil de provincie dan ook bevorderen met behulp van een kwaliteitsteam, waar een ieder een beroep op kan doen.
De voornaamste taken van het kwaliteitsteam zijn:

1. Het op de agenda brengen en houden van kwaliteitsaspecten in brede zin. Het gaat niet alleen om locatiekeuze, vormgeving en landschappelijke inbedding, maar ook om het behoud en het benutten van de cultuurhistorische waarden, landschappelijk kwaliteiten, het vergroten van de toegankelijkheid, etc.
2. Het fungeren als kenniscentrum op het gebied van kwaliteit in Zeeland. Kennis kan informeel gedeeld worden, maar ook kan geadviseerd worden over het aspect beeldkwaliteit of landschappelijke kwaliteit bij diverse projecten.

Het kwaliteitsteam is bedoeld om kwaliteitsaspecten in een vroegtijdig stadium van de planvorming in te brengen en (met initiatiefnemers) mee te denken. In paragraaf 8.5.4 is de oprichting, samenstelling en werking van het kwaliteitsteam nader uitgewerkt.

4.3 Mondiale en nationale milieukwaliteit

In deel A is aangegeven dat, ook in dit omgevingsplan, voor het thema milieu en economie ontkoppeling uitgangspunt is. Ontkoppeling staat voor economische groei met een gelijktijdige vermindering van de milieubelasting. Daarbij is onderscheid

Aandachtspunten:	Omgevingskwaliteiten:	
1. Gewenste ontwikkeling 2. Locatiekeuze 3. Vormgeving 4. Vereveningsprincipe 5. Wettelijke vereisten	Mondiale en nationale milieukwaliteit	Speelt beperkt in afwegingskader zoals hier bedoeld. Wel als wettelijke kader, bijvoorbeeld luchtkwaliteit (fijn stof)
	Leefomgevingskwaliteit	Belangrijk aspect, uitgewerkt in kaart en tabel. Daarnaast ook wettelijke kaders
	Bodemkwaliteit	Als actiepunt is opgenomen dit aspect nader handen en voeten te geven in de vorm van een bodemkwaliteitskaart en bodemtoets
	Waterkwaliteit	Beleidskader moet nog verder ontwikkelen. Meewegen op enkele specifieke aspecten.
	Waterkwantiteit	Water als ordenend principe. Belangrijk aspect, uitgewerkt in kaarten
	Ecologische en natuurlijke kwaliteit	De Ecologische Hoofdstructuur zelf valt buiten dit afwegingskader. Wel meewegen bij ontwikkeling in de omgeving van natuurgebieden (externe werking)
	Landschappelijke kwaliteit en beeldkwaliteit	Belangrijk aspect, uitgewerkt in kaart en tabel
	Cultuurhistorische kwaliteit	Belangrijk aspect, uitgewerkt in kaart en tabel. Daarnaast ook wettelijke kaders
	Bereikbaarheid	Bijzondere kwaliteit in dit overzicht. Wel belangrijk aspect, uitgewerkt in kaart en tabel in paragraaf 5.8 (inclusief verwijzingen)
	Sociale kwaliteit	Bijzondere kwaliteit in dit overzicht, wordt uitgewerkt in paragraaf 6.1. De provincie zal invulling geven aan een nadere operationalisering

Tabel 4.2 *Afwegingskader omgevingskwaliteiten*

gemaakt in regionale milieuthema's, waar dit uitgangspunt van ontkoppeling een toegevoegde waarde heeft, en bovenregionale thema's waar dat niet het geval is. Immers, voor het klimaatbeleid is het niet van belang of een nieuwe energiecentrale in Zeeland dan wel in Brabant gevestigd wordt. Op provinciaal schaalniveau afrekenen op bijvoorbeeld CO_2-normen is daarom niet zinvol. Doelstelling voor de mondiale en nationale milieukwaliteiten, die in deze paragraaf aan de orde komen, is een evenredige bijdrage leveren aan de mondiale en nationale afspraken.

4.3.1 Klimaatbeleid

In de aanpak van de mondiale milieuproblemen en het hiermee samenhangende veranderende klimaat vormen duurzaam energiegebruik en het reduceren van de uitstoot van broeikasgassen belangrijke speerpunten. Het energiegebruik in Nederland en de uitstoot van CO_2 zal mede als gevolg van de economische groei naar verwachting verder toenemen in de periode tot 2020 (ECN, Natuurplanbureau 2005). Deze trend is ook op regionaal niveau zichtbaar. De CO_2-emissie van de grote bedrijven is, ondanks duidelijke energie-efficiencyverbeteringen in de periode 1998-2003, gestegen.
Met name door een afname van de uitstoot van andere broeikasgassen lag nationaal de totale uitstoot van de uitstoot van CO_2-equivalenten (CO_2 en overige broeikasgassen) in 2003 1% onder die van het basisjaar (1990/1995) (milieubalans 2005). Of in Nederland voldaan kan worden aan de Kyoto-doelstelling is nog niet zeker en onder meer afhankelijk van de reductie van lachgas bij de chemische industrie en de hoogte van het emissieplafond voor de industrie na 2007.

CO_2-EQUIVALENT
Een CO_2-equivalent (CO_2-eq.) is een rekeneenheid om de bijdrage van broeikasgassen aan het broeikaseffect onderling te kunnen vergelijken. Het is gebaseerd op het global warming potential (GWP), de mate waarin een gas bijdraagt aan het broeikaseffect. Zo heeft methaan een GWP van 21, de fluorverbinding zwavelhexafluoride (SF_6) een GWP van 23.900. Dat houdt in dat 1 kilo methaan over een periode van 100 jaar 21 maal zoveel aan het broeikaseffect bijdraagt dan 1 kilo CO_2. Zwavelhexafluoride is zelfs 23.900 keer schadelijker dan CO_2. Het GWP is ontwikkeld door het Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC), een organisatie van de Verenigde Naties.

Verbetering van de energie-efficiency leidt er wel toe dat het energiegebruik minder snel toeneemt dan de economische groei. De inzet van de provincie is daarbij gericht op het bereiken van energiebesparing bij de gebruikers en het stimuleren van de toepassing van duurzame energie. Het doel is een evenredige bijdrage te leveren aan de realisatie van de nationale klimaatdoelstellingen. Met de inwerkingtreding van het Kyoto-protocol op 16 februari 2005 is er de formele plicht actief in te zetten op een beperking van de uitstoot van broeikasgassen. Volgens het Kyoto-protocol is Nederland verplicht om de uitstoot van broeikasgassen in de periode 2008-2012 met 6% te reduceren ten opzichte van 1990. In het recente verleden heeft een intensivering van het klimaatbeleid plaatsgevonden onder andere op basis van het BANS-klimaatconvenant dat de provincie met het rijk heeft afgesloten.
De bijdrage en aanpak van de provincie richt zich op integratie van het thema in beleidsvelden als ruimtelijke ordening en verkeer en vervoer. Daarnaast vormt het benutten van mogelijkheden voor duurzame energie (zoals windenergie, biomassa) en energiebesparing bij de industrie een belangrijk spoor. Verder gaat het om het scheppen van voorwaarden voor duurzame opties en het initiëren van energiebesparingsprojecten in de regio. Daarvoor werkt de provincie samen met gemeenten en ander partijen in de regio. Voor de periode 2005-2006 zijn afspraken met diverse partijen gemaakt over de uitvoering van projecten. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om projecten gericht op energiebesparingsmogelijkheden voor de bestaande woningvoorraad (het E(nergie) P(restatie) A(dvies)) en het opstellen van energievisies voor uitbreidingsplannen en stadsvernieuwing. In de komende planperiode wordt de samenwerking met de verschillende partijen die betrokken zijn bij de totstandkoming van klimaatprojecten voortgezet. Met name gemeenten spelen een cruciale rol in het lokale klimaatbeleid. Aanvullend wil de provincie een beperkt aantal Zeeuwse transitieprojecten stimuleren (zie paragraaf 5.4).

DOELSTELLING:
- *Leveren van een evenredige bijdrage aan de realisatie van de nationale klimaatdoelstellingen (Deze is: in periode 2008-2012 uitstoot broeikasgassen verminderen met 6% ten opzichte van 1990).*

DUURZAME ENERGIE EN ENERGIEBESPARING

In de aanpak van de mondiale milieuproblematiek concentreert de provinciale rol zich op het stimuleren van duurzame energie en energiebesparing. De meeste aandacht richt zich daarbij op de Zeeuwse industrie. Daarnaast wordt ingezet op het scheppen van de juiste voorwaarden voor duurzame energieopties en energiebesparing.

De industrie in Zeeland is energie-intensief en heeft een zeer groot aandeel in de Zeeuwse CO_2-uitstoot. Om de uitstoot van CO_2 of kooldioxide op een kosteneffectieve manier te verminderen is per 1 januari 2005 een EU-handelssysteem voor CO_2 in werking getreden. Behalve DOW (uitstel tot 2008) doen alle grote CO_2 uitstotende bedrijven in Zeeland mee aan dit systeem. Indien een bedrijf te weinig CO_2-rechten bezit, kan het rechten kopen of investeren in energiebesparing.
Hierdoor is de directe invloed van de provincie op energiebesparing bij een belangrijk deel van de bedrijven aanzienlijk verminderd. In het stimuleringsspoor zal de provincie mogelijkheden blijven benutten om bedrijven 'over te halen' tot energiebesparing. Een belangrijk kader vormt duurzaam ondernemen. Ook bij een landelijk systeem blijft de rol van de provincie als facilitator belangrijk bijvoorbeeld in het geval van warmtebenutting. Daarnaast heeft de provincie een toetsende rol.
Toekomstige milieuvergunningaanvragen worden conform de Europese IPPC-richtlijn aan de toepassing van de best beschikbare technieken getoetst, ook voor energie-efficiency.
Naast CO_2-uitstoot vindt er in Zeeland een belangrijke industriële emissie van lachgas (N_2O) plaats bij de productie van salpeterzuur. Deze uitstoot maakt geen onderdeel uit van de emissiehandel. De gezamenlijke overheden maken met de bedrijven met een relevante lachgasuitstoot afspraken om tot reductie te komen.

Biobrandstoffen en centrale energieopwekking

De provincie is voorstander van initiatieven om biobrandstoffen toe te passen omdat deze biobrandstoffen door hun kortcyclische CO_2-emissie een bijdrage leveren aan het terugdringen van het broeikaseffect. Biobrandstoffen hebben bij verbranding echter doorgaans een hogere emissie van stof, stikstofoxiden en andere componenten dan aardgas. Primaire voorwaarde bij toepassing van biobrandstoffen is dat de luchtkwaliteit niet (ernstig) verslechtert. De provincie maakt bij vergunningverlening van initiatieven voor biobrandstoffen een integrale afweging van met name broeikaseffect, energie-efficiency en luchtkwaliteit.

Bij het bijstoken en meestoken van biomassa in kolencentrales zal de provincie de volgende aspecten integraal betrekken:
- er moet sprake zijn van een gelijkwaardige of milieuhygiënisch gezien betere situatie;
- initiatieven moeten passen binnen een efficiënte en effectieve landelijk verwijderingstructuur;
- de CO_2-uitstoot als gevolg van ketenaspecten (voorbewerking, lokale verwerking en transport) dient in beschouwing te worden genomen omdat het uitgangspunt bij inzet van biomassa juist het beperken van CO_2 is.
- er mag geen sprake zijn van grote nadelige gevolgen ten aanzien van het rendement van de energieopwekking.

Warmtebenutting

Bij nieuwe op te stellen elektriciteitsopwekking moet maximaal worden ingezet op warmtebenutting, bij voorkeur op locaties

waar sprake is van vraag naar warmte (en geen sprake is van een overschot). Grote warmtevragers dienen zich bij voorkeur te vestigen bij bestaande industriële (rest)warmteaanbieders.

ACTIES EN PRESTATIES:
- ✔ *Toetsing toekomstige milieuvergunningen conform de Europese IPPC richtlijn aan de toepassing van best beschikbare technieken (BBT)*
- ✔ *Stimuleren van kansrijke initiatieven voor energietransities (o.a. getijde-energie (incl. osmose), restwarmte en onbalansreductie) door financiële en procesmatige ondersteuning*
- ✔ *Voortzetting van het EPA-project (taakstelling: in 2008 hebben 30% van de oudere woningen in Zeeland een EnergiePrestatie-advies)*
- ✔ *Voortzetting van het project stimulering totstandkoming energievisies bij uitbreiding en stadsvernieuwing*
- ✔ *Financiële ondersteuning haalbaarheidsonderzoeken voor duurzame energieopties en energiebesparing bij speerpuntprojecten (bijv. duurzame jachthavens)*
- ✔ *Evaluatie van het integratieproces voortvloeiend uit BANS-klimaatconvenant in 2007 en zonodig aanpassen van de ambities*

WINDENERGIE

Het rijk heeft doelstellingen geformuleerd voor de toename van het vermogen aan windenergie. In de bestuursovereenkomst landelijke ontwikkeling windenergie (BLOW) is deze doelstelling uitgewerkt per provincie en zijn afspraken gemaakt over de realisatie. Voor Zeeland gaat het om 205 MW aan windenergie te realiseren voor 2010. In navolging van het vigerende beleid doet Zeeland daar nog een schepje bovenop voor de planperiode.

Het opwekken van duurzame energie met behulp van windturbines kent een duidelijke schaalvergroting. In de streekplanuitwerking windenergie (1999) werd nog uitgegaan van windturbines met een maximaal vermogen van 1 MW (1000 kilowatt) en een totale hoogte (tiphoogte) van maximaal 100 meter. De huidige turbines kennen al een vermogen van 3 MW met een bijbehorende tiphoogte van 125 meter of hoger. De landschappelijke impact van windturbines is daarmee toegenomen. Voor de in de streekplanuitwerking aangewezen grootschalige locaties Beoosten Blijpolder, Hooglandpolder en Eendragtpolder is mede hierom, op gemeentelijk niveau, besloten géén medewerking te verlenen aan projecten. Deze ontwikkeling maakt een bijsturing van het tot nu toe gevoerde streekplanbeleid noodzakelijk. Voor windturbines met een totale hoogte (tiphoogte) van meer dan 15 meter wordt, op grond van de landschappelijke impact van de huidige generatie windturbines, een nadere invulling gegeven aan de concentratiegedachte door het benoemen van de locaties Oosterscheldekering, Sloegebied, Kreekraksluizen en Kanaalzone als concentratielocaties voor het opwekken van windenergie. Verder kunnen windturbines alleen geplaatst worden op de locaties die inmiddels in procedure zijn gebracht, planologisch zijn ingepast of reeds zijn gebouwd. Bij de beoordeling van deze projecten is de schaalvergroting en de daarmee gepaard gaande landschappelijke impact reeds getoetst. Al deze locaties zijn limitatief op kaart 4.3 weergegeven.
Voor reeds bestaande locaties, die veelal voor 1999 zijn gerealiseerd (staan niet op kaart 4.3 vermeld), heeft deze beleidsbijsturing als consequentie dat opschaling en uitbreiding niet tot de mogelijkheden behoort. Bestaande rechten worden gerespecteerd.

Het beperkte aantal locaties vraagt om een zo efficiënt en optimaal mogelijke benutting. Maatwerk hiervoor wordt aan de betrokken gemeenten overgelaten. In dit omgevingsplan zijn dan ook géén verdere bepalingen opgenomen ten aanzien van masthoogtes, rotordiameters of het aantal te plaatsen windturbines. In bijlage 4 worden, voortvloeiend uit de uitgevoerd strategische milieubeoordeling (SMB), diverse aandachtspunten genoemd die van belang kunnen zijn bij de verdere planontwikkeling op de grootschalige planlocaties.

DOELSTELLING
- *In 2010 is minimaal 250 MW aan windenergie in Zeeland gerealiseerd*

ACTIES EN PRESTATIES:
- ✔ *Stimuleren en coördineren plannen voor windlocaties*

Windenergie en externe veiligheid

De provincie stelt zich op het standpunt dat veiligheid maatschappelijk gezien van groter belang is dan windenergie. Windmolens op locaties waarvan bekend is dat deze kunnen leiden tot een grote ramp worden dan ook niet geaccepteerd. Zo lang er nog alternatieve locaties voor windturbines beschikbaar zijn, wordt dus niet de risicobenadering toegepast, maar de effectbenadering (zie paragraaf 6.5.2).

Dit betekent dat in Zeeland geen (nieuwe) windturbines worden toegestaan in de buurt van een emplacement of opslagtank met brandbare gassen (zoals LPG), toxische gassen (chloor) en toxische vloeistoffen (acrylnitril). Alleen wanneer de kans op een groot ongeval of ramp aantoonbaar verwaarloosbaar is, bijvoorbeeld na het nemen van extra maatregelen, ontstaat er een bestuurlijke afwegingsruimte om windturbines op dergelijke locaties toe te staan.

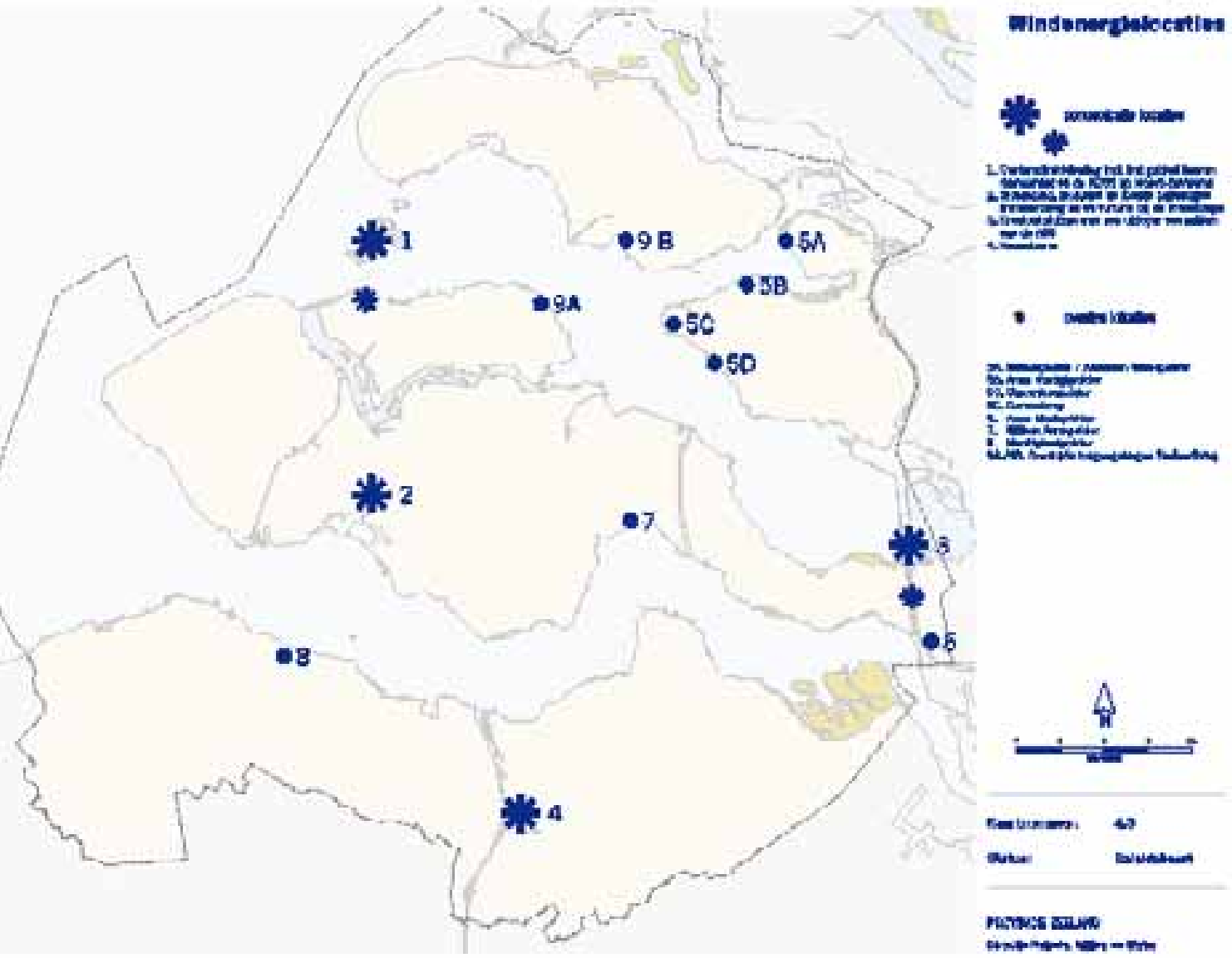

Aangezien de gevolgen van een ongeval met brandbare vloeistoffen (zoals aardolie) veel minder verstrekkend zijn, zijn windturbines nabij de opslag van dergelijke vloeistoffen in principe wel toegestaan.

Kleine windturbines

Het plaatsen van turbines op gebouwen en turbines met een tiphoogte tot 15 meter is primair een zaak van gemeenten. Het vermogen gegenereerd met deze turbines is bedoeld voor de zogenaamde energieopwekking achter de meter en telt niet mee bij het realiseren van de provinciale doelstelling. In 2004 is voor deze categorie turbines in gezamenlijk overleg tussen provincie en gemeenten een beleidsvisie opgesteld. Deze kan als leidraad dienen. Landschappelijk kwetsbare gebieden dienen te worden uitgesloten voor de plaatsing van deze kleine turbines.

4.3.2 (Grootschalige) Luchtkwaliteit

Luchtverontreiniging is een verzamelbegrip. Het gaat niet alleen om verschillende stoffen maar ook om een uiteenlopend verspreidingspatroon van de stoffen. Zo zijn er verontreinigingen die alleen een rol spelen in de nabijheid van de bronnen die ze verspreiden, bijvoorbeeld de luchtverontreiniging rond een industriegebied of drukke verkeersweg. Deze verontreinigingen vallen onder de lokale en regionale luchtkwaliteit, die in paragraaf 4.4.4 worden behandeld. Daarnaast zijn er verontreinigingen die door bronnen ver weg en dichtbij worden verspreid en die in de lucht voorkomen op plaatsen waar geen directe bronnen in de buurt zijn. Fijn stof is daar een voorbeeld van. Deze grootschalige luchtverontreiniging wordt in deze paragraaf behandeld. De provinciale inzet is gericht op het

CONSESSIEVERLENING OPENBAAR VERVOER
In het nog op te stellen programma van eisen ten behoeve van de concessieverlening openbaar vervoer zullen voorwaarden ten aanzien van brandstoffen of maatregelen worden opgenomen die tot doel hebben dat vervoersmaatschappijen met een schoon voertuigenpark, of met een goed plan hiervoor, zich positief zullen onderscheiden. Naast eisen, zoals roetfilters, zal het hierbij ook gaan om meer facultatieve opties die bij de aanbesteding extra punten opleveren. Bij de invulling van het programma wordt ernaar gestreefd niet alleen de fijn stof uitstoot te beperken maar ook te bewerkstelligen dat brandstoffen worden ingezet die tot minder CO_2 uitstoot leiden (in vergelijking met de fossiele brandstoffen).

leveren van een evenredige bijdrage aan de beperking van de grootschalige luchtverontreiniging (verzuring, fijn stof).
Op basis van de uitkomsten van het landelijk meetnet concludeert het RIVM dat de luchtkwaliteit gestaag verbetert (Milieubalans 2004/2005). Ook onderzoek op provinciaal niveau geeft deze trend aan. Door reductie van emissies bij industriële bedrijven zijn de concentraties van luchtverontreinigende stoffen in de omgeving van het Sloegebied en de Kanaalzone gedaald. Uit onderzoek is gebleken dat de invloed van het Antwerpse havengebied op de luchtkwaliteit in het oostelijk deel van Zeeland maar beperkt leidt tot hogere jaargemiddeldes dan in de rest van Nederland (2004).
Echter in de nabijheid van vaarroutes kan de scheepvaart bijdragen aan verhoogde achtergrondconcentraties en door een toename van het wegverkeer is er in binnensteden op lokaal niveau sprake van (te) hoge concentraties NO_2 en fijn stof.

DOELSTELLING:
- *In 2030 is de grootschalige luchtkwaliteit zodanig verbeterd dat er slechts sprake is van een verwaarloosbaar risico voor mens en natuur*

Fijn stof

Fijn stof is een belangrijke component van de grootschalige luchtverontreiniging. De (achtergrond)concentratie van fijn stof vormt een nationaal probleem. Op Europees niveau zijn hier richtlijnen voor vastgesteld waar ook op Zeeuws niveau nog niet aan wordt voldaan. Er is sprake van een licht dalende trend. Normoverschrijding varieert per kalenderjaar: in 2003 lag de achtergrondconcentratie boven de norm, in 2004 was dat niet het geval. Op basis van de prognoses van het Milieu en Natuur Planbureau voor 2010 en 2016 wordt verwacht dat de achtergrondconcentratie in Zeeland ook in de toekomst onder de grenswaarde voor fijn stof zal liggen (maart 2006) . Dit geldt zowel voor de grenswaarde voor het daggemiddelde als voor de grenswaarde voor de jaargemiddelde concentratie. In de achtergrondconcentratie zijn de bijdragen van grote industriegebieden (Sloe en Kanaalzone) meegenomen. In hoeverre lokale knelpunten dit beeld verstoren is nog niet goed en volledig aan te geven. Zo kan er bijvoorbeeld op lokaal niveau in binnenstedelijk gebied (verkeer) nog sprake zijn van overschrijdingssituaties. Ook specifieke ontwikkelingen op regionaal niveau die niet in de prognose zijn meegenomen kunnen het gepresenteerde toekomstbeeld op onderdelen wijzigen. De provincie zal het initiatief nemen om tot een zo goed mogelijk regionale beeld te komen.
Onderdeel van het wetsvoorstel luchtkwaliteit (wijziging Wet Milieubeheer, luchtkwaliteitseisen) is de mogelijkheid om gebiedsgericht te salderen (onderdeel van het nationaal samenwerkingsprogramma lucht). In hoeverre deze optie mogelijk en wenselijk is voor (delen van) Zeeland zal de provincie met andere partijen (o.a. rijkswaterstaat) nagaan.
Met name via de vergunningverlening kan de provincie invloed uitoefenen op de uitstoot van fijn stof door de industrie en bij op- en overslag en verladen. In de periode 1998-2003 is de uitstoot van fijn stof door de Zeeuwse industrie met circa 25% gedaald. Bij de industrie gaat het niet alleen om directe uitstoot, maar ook om uitstoot ten gevolge van transport. In het kader van de vergunningverlening wordt dan ook aandacht geschonken aan vervoersmanagement. Voor bestaande bedrijven met een relevante uitstoot van fijn stof zullen de mogelijkheden die de IPPC biedt optimaal worden benut. Dit maakt onderdeel uit van de voor 2007 uit te voeren IPPC implementatietoets.
Naast de industrie is verkeer een belangrijke bron van fijn stof. De provinciale inspanningen ten aanzien van het verminderen van de uitstoot van fijn stof door het verkeer zijn stimulerend of voorwaarde scheppend van aard (bijvoorbeeld bij de aanleg van fietspaden).
Doordat de concentratie van fijn stof in Zeeland grotendeels wordt bepaald door bronnen van buiten de provincie is de invloed van reducties binnen Zeeland beperkt. Een bronaanpak binnen Zeeland is echter wel belangrijk, omdat alleen wanneer op Europees niveau alle bronnen worden aangepakt de fijn stof concentratie in de lucht zal dalen. Het zoveel mogelijk benutten van reductiemogelijkheden blijft, gezien de concentratie fijn stof in de buitenlucht, dan ook een speerpunt van provinciaal beleid. Hiertoe zal de provincie een actieplan opstellen.
Voor de rapportage luchtkwaliteit zal de provincie afspraken maken met gemeenten over een adequate informatievoorziening en ondersteuning.

DOELSTELLING:
- *Voor fijn stof gelden vanaf 2005 grenswaarden. Overschrijdingssituaties dienen zo snel mogelijk na 2005 te worden beëindigd*

ACTIES EN PRESTATIES:
- ✔ *De provincie zal het initiatief nemen om tot een goed regionaal beeld voor fijn stof te komen*
- ✔ *De provincie zal met andere partijen de mogelijkheden voor gebiedsgerichte saldering (Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit) uitwerken*
- ✔ *De provincie stelt in 2006 een actieplan fijn stof op. Dit actieplan wordt in de jaren daarna uitgevoerd.*

Verzurende stoffen (SO_2, NO_x, NH_3, VOS)

Een groot aantal landen, waaronder alle EU-landen, hebben afspraken gemaakt over emissieplafonds voor 2010 en in de EU landen zijn nationale emissieplafonds overeengekomen ('National Emission Ceilings (NEC)'-richtlijn). Het rijk heeft in de uitvoeringsnotitie 'Erop of eronder' per sector inspanningsverplichtingen vastgesteld aan de uitstoot van zwaveldioxide, stikstofoxiden, ammoniak en vluchtige organische stoffen. In de kadertekst is de Zeeuwse bijdrage aan de nationale emissieplafonds uitgewerkt. Met het vastgestelde nationale beleid zal naar verwachting niet geheel voldaan kunnen worden aan de internationale verplichtingen. Dit betekent dat de provincie mogelijkheden voor reductie binnen de kaders van de Nederlande emissierichtlijnen (NeR), de IPPC en afspraken over toedeling van de reductie-inspanningen zoveel mogelijk zal benutten.

Naar verwachting wordt met uitvoering van het vastgestelde beleid in Zeeland in 2010 een depositieniveau voor zure neerslag van ca 2150 mol bereikt. Bij dit niveau wordt meer dan 50% van het areaal natuur in Zeeland volledig beschermd, hetgeen een hoger percentage is dan landelijk (20%). De duurzaamheiddoelstelling, een niveau van 95% bescherming, ligt nog ver buiten bereik.

DOELSTELLING
- *In 2030 is meer dan 95% van de Zeeuwse EHS afdoende beschermd tegen verzuring*

ACTIES EN PRESTATIES:
- ✔ *Opnemen emissie-eisen voor zwaveldioxide in de vergunningen van de bedrijven met de grootste emissies.*
- ✔ *In vergunningen vastleggen voorzieningen conform BBT voor inrichtingen met een opgesteld vermogen kleiner dan 20 MW_{th}*
- ✔ *Doorvertalen verzuringsbeleid in individuele vergunningen*

4.4 Leefomgevingskwaliteiten

Luchtkwaliteit, stank, geluidshinder, lichtvervuiling en veiligheid zijn voorbeelden van milieuaspecten die mede bepalend zijn voor de mate waarin de kwaliteit van de regionale leefomgeving gewaardeerd wordt. De provincie heeft de keuze gemaakt de doelstelling van ontkoppeling (economische groei bij gelijktijdige verbetering van de milieukwaliteiten) specifiek op de regionale milieukwaliteiten van toepassing te verklaren. Verbetering van deze regionale milieukwaliteiten hebben direct effect op de leefomgevingskwaliteiten van de regio. Daarom legt de provincie hier met nadruk een beleidsaccent.

Er zijn verschillende instrumenten die kunnen bijdragen aan de invulling van de gekozen strategielijnen. Een belangrijk spoor is in ieder geval om de ambities en kwaliteiten in de ruimtelijke plannen en processen mee te nemen en door te voeren. De regionale milieukwaliteiten zijn daarom een belangrijk aspect in de in paragraaf 4.2 geschetste afwegingsruimte voor nieuwe initiatieven. Door de provincies is, in samenwerking met gemeenten en waterschappen, de milieukwaliteit in de leefomgeving-methode (MILO) ontwikkeld om de leefomgevingskwaliteit vroegtijdig in de plannen te integreren. Deze methode kent een gebiedsgerichte invalshoek en is bruikbaar op verschillende schaalniveaus. De benadering is niet alleen gericht op het realiseren van de uiterste grenswaarden, maar biedt tevens een systematiek om gebiedseigen kwaliteiten te versterken en te behouden.
De provincie zal deze benadering inbrengen bij ontwikkelingen waarbij ze betrokken is. De in de volgende paragraaf uitgewerkte milieukwaliteiten ten behoeve van het afwegingskader (tabel en kaart) zijn daarbij richtinggevend. Regio's kunnen een sleutelrol vervullen door in hun regiovisies uitwerking te geven aan de kwaliteitsaspecten via deze benadering. Op lokaal niveau geeft het instrument goede aanknopingspunten voor gemeenten voor de integratie van milieu in bestemmingsplannen.

Milieukwaliteiten in de Ecologische Hoofdstructuur

In het provinciaal natuurgebiedsplan zijn de natuurdoeltypen voor de Ecologische Hoofdstructuur vastgelegd, inclusief de daarvan af te leiden gewenste milieukwaliteiten. Momenteel wordt op basis van die gewenste milieukwaliteiten geïnventariseerd welke milieutekorten er zijn in de verschillende natuurgebieden. Deze informatie wordt gebruikt om ambities vast te stellen en knelpunten op te lossen. Deze knelpunten zullen worden ingebracht in de meerjarenprogrammering van het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG). Tevens wordt onderzocht of het gebruik van beïnvloedingsgebieden behulpzaam kan zijn bij realisatie van de ambitie behorend bij het betreffende natuurdoeltype. Het gaat om de milieukwaliteiten geur, bodem, licht, geluid en luchtverontreiniging (zure depositie en eutrofiering).

DE NATIONALE EMISSIEPLAFONDS 2010

De taakstellingen per doelgroep (uit: Erop of eronder), de prognose en de totale nationale plafonds (in kiloton) zijn opgenomen in de tabel.

	SO_2	NO_x	NH_3	VOS
Industrie, Energie, Raffinaderijen	39,5	65	3	61
Consumenten	1	12	7	29
HDO en bouw	1	7	1	33
Landbouw	0	5	96	1
Verkeer	4	158	3	55
Prognose	65	288	121	199
Emissie plafonds	50	260	110	179

De prognose voor 2010 gebaseerd op geaccordeerd beleid is nog onvoldoende om de emissieplafonds uit de NEC-richtlijn te halen. Alleen voor NH_3 komt het plafond binnen bereik. Door de rijksoverheid worden vooral de volgende instrumenten ingezet:
- aanscherpen van de bestaande regelgeving (BEES);
- invoeren van een systeem van emissiehandel.

De Zeeuwse bijdrage

SO_2
Voor de doelgroepen Industrie, Energie en Raffinaderijen zullen aanmerkelijke extra inspanningen moeten worden geleverd om de emissie te reduceren tot 30 kton (met ongewijzigd beleid is de prognose voor 2010: 52 kton).
In Zeeland wordt de emissie van SO_2 vooral veroorzaakt door een beperkt aantal bedrijven. In de vergunningen voor deze bedrijven zullen emissie-eisen worden opgenomen die afgeleid zijn van de emissietaakstellingen en de implementatie van de IPPC en de NeR.

NO_x
Installaties met een vermogen van meer dan 20 MW_{th} vallen vanaf 1 juni 2005 onder de NO_x-emissie-handel . Doel van de emissiehandel is dat voorzieningen om de emissies te beperken daar getroffen worden waar dit het meest kosteneffectief is. De overeengekomen taakstelling voor deze groep is 55 kton. De provincie heeft gezien het karakter van het instrument geen sturing meer op deze emissies, anders dan toetsing of voldaan wordt aan het inzetten van de best beschikbare techniek (BBT) en de geldende emissie-eisen.
In Zeeland vallen alle grote industriële bedrijven, inclusief TRN en de energiecentrales (dus alle belangrijke emissies), onder het systeem van NOx-emissiehandel. Veel bedrijven beschikken inmiddels over voorzieningen om de emissie van NO_x, zeker op de belangrijkste bronnen, te beperken conform BBT. De verwachting is dat de totale emissie van NO_x binnen de provincie als gevolg van de NO_x-emissiehandel verder zal dalen.
Voor inrichtingen waar het opgesteld vermogen kleiner is dan 20 MW_{th} geldt dat in de vergunningen voorzieningen worden vastgelegd conform BBT. De verwachting is dat op termijn voor dergelijke inrichtingen landelijke emissie-eisen opgesteld zullen worden (bijv. typekeur of rechtstreeks werkende regelgeving).

NH_3
In Zeeland zijn de belangrijkste bronnen de kunstmestfabrieken van Yara en Zuid-Chemie. In de vergunningen voor deze bedrijven zijn maatregelen vastgelegd om de emissie van NH_3 te beperken. In de bedrijfsmilieuplannen van deze bedrijven zijn specifieke afspraken gemaakt over diffuse uitstoot.

VOS
Maatregelen lopen via implementatie van de NeR, doorvertaling van sectorafspraken en regelgeving. Beheersing van diffuse emissies blijft een belangrijk punt. Afspraken op bedrijfsniveau gebeuren daarnaast via de bedrijfsmilieuplannen.

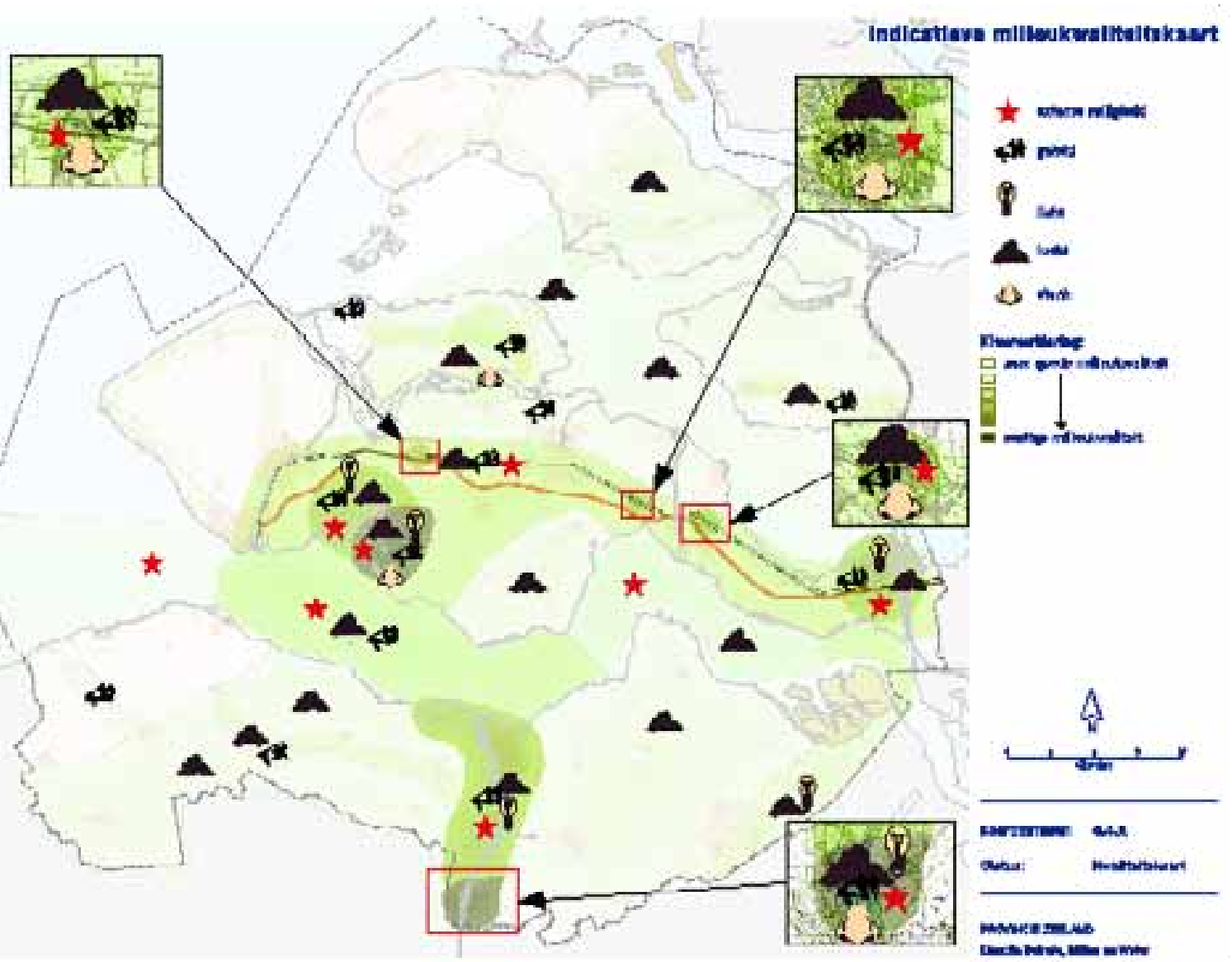

Terugdringen verkeer

In het provinciaal verkeers- en vervoersplan (PVVP) worden ten aanzien van het personen en goederenvervoer geen harde eisen gesteld aan het terugdringen van het verkeer (personen en goederen) via de weg. Wel wordt daar waar het kan (met name in het stedelijk gebied) of waar de omgevingskwaliteiten dat eisen (gebieden waar cultuurlandschap en natuur maatgevend zijn) gestreefd naar het beperken van de automobiliteit om zo een positieve bijdrage te leveren aan de luchtkwaliteit en het voorkomen van geluidhinder.

In paragraaf 4.4.1 worden de regionale milieukwaliteiten geduid ten behoeve van het afwegingskader. De (beleids)inspanningen die provincie (én gemeenten) leveren ten behoeve van de afzonderlijke milieukwaliteiten wordt achtereenvolgens uitgewerkt voor de volgende (verstorings)aspecten: geluidhinder en stilte, lichthinder en duisternis, luchtkwaliteit, stank en afval. (Externe) Veiligheid komt in 6.5.2 aan de orde.

DOELSTELLING:

- *In 2030 zijn de leefomgevingskwaliteiten passend voor de functie van een gebied*

ACTIES EN PRESTATIES:
- ✔ *Registreren referentiewaarden bij projecten met milieudruk in Zeeland*
- ✔ *Leefomgevingskwaliteiten (o.a. geluid, duisternis en geurhinder) ruimtelijk vastleggen en inzichtelijk maken*
- ✔ *Monitoring leefomgevingskwaliteiten*
- ✔ *Inventariseren milieutekorten Ecologische Hoofdstructuur in relatie tot natuurdoelen*
- ✔ *Aanpakken prioritaire knelpunten milieutekorten Ecologische Hoofdstructuur*

4.4.1 Leefomgevingskwaliteit en het afwegingskader

Veranderingen in geluidskwaliteit, duisternis, de regionale aspecten van luchtverontreiniging, stank en externe veiligheid worden in belangrijke mate bepaald door ontwikkelingen binnen de provinciale grenzen. In grote delen van Zeeland is de milieukwaliteit redelijk goed. Er zijn wel duidelijk verschillen. Verschillen die variëren van zeer goed op Schouwen, Walcheren, Tholen en Sint Philipsland tot matig in de zeehavengebieden in Zeeland.

Zeer goede milieukwaliteit	**Matige milieukwaliteit**
Luchtkwaliteit goed (m.u.v. fijn stof)	Matige luchtkwaliteit
Duisternis	Lichthinder
Geen veiligheidsrisico's	Hogere risico's
Rustig	Geluidhinder
Geen stank	Stank

Dit laat kaart 4.4.A zien met, indicatief, de relevante milieuaspecten binnen de verschillende regio's. Naast het gegeven dat er verschillen zijn, kan worden gesteld dat de huidige milieukwaliteit op veel plaatsen beter is dan de basiskwaliteit uit de Nota Ruimte (de grenswaarden voor de verschillende milieuaspecten).

Als algemeen uitgangspunt hanteert de provincie dat opvulling richting de basiskwaliteit zo veel mogelijk moet worden voorkomen.
De bestaande milieukwaliteiten vormen het vertrekpunt voor de regio's en zijn richtinggevend voor ontwikkelingen waarop de provincie zelf invloed heeft. Kaart 4.4.A laat zien dat er duidelijk sprake is van een geografische variatie in milieukwaliteit. Variërende milieukwaliteiten vragen onderscheidende strategieën voor de regio's. Door de bestaande milieukwaliteiten te confronteren met de milieu-ambities wordt duidelijk welke milieu-opgaven een rol van betekenis spelen. Afhankelijk van de aard en functie van een gebied zullen de milieu-ambities verschillen. Zo biedt de provincie de industrie op de haventerreinen de ruimte voor ontwikkelingen en daarom wordt een beperkte mate van milieubelasting rond de havengebieden geaccepteerd. Ook de bereikbaarheid van deze terreinen heeft prioriteit hetgeen betekent dat op bepaalde plaatsen en binnen zekere grenzen de milieudruk van het verkeer geaccepteerd wordt. In tabel 4.4 staat aangegeven welke strategielijnen in de verschillende regio's worden gehanteerd en welke milieukwaliteiten van belang zijn. De tabel benoemt ook een aantal deelgebieden binnen de te onderscheiden regio's, zoals bijvoorbeeld het platte van Walcheren met haar karakteristieke rust en delen van de kust van Walcheren met intensieve recreatie.
Verder is op de kaart te zien dat er nog grote gebieden zijn waar duisternis en rust nog in belangrijke mate aanwezig zijn; dat geldt voor Tholen, Sint Philipsland, de Zak van Zuid Beveland en Zeeuws-Vlaanderen (met uitzondering van de Kanaalzone). Deze waarden vragen om bescherming. Vandaar dat in de tabel voor een aantal gebieden het zorgvuldig afwegen van de aanwezige kwaliteiten de hoofdstrategie vormt. Hier passen geen ontwikkelingen die substantieel de belangrijke kwaliteiten rust en duisternis negatief beïnvloeden. Plaats dergelijke ontwikkelingen op de goede plek is hier het motto. Als niet op de geografische variatie ingespeeld wordt, dan komt er een grijze deken over Zeeland te liggen. Grenzen worden dan niet overschreden maar rust en duisternis zijn verdwenen.

Dit uitgangspunt zal samen met de regio's in beleid moeten worden verankerd. Te denken valt hierbij aan de koppeling en uitwerking van de strategielijnen in de regionale gebiedsvisies. Daarnaast is de gebiedsgerichte benadering bij uitstek een uitwerking om handen en voeten te geven aan het formuleren van milieu-ambities. Immers in gebieden met een hoge dynamiek is het van belang de milieudoelen in een vroeg stadium in de plannen te betrekken en deze af te wegen tegen andere plandoelen.

4.4.2 Geluidhinder en stilte

STILTE

Onder stilte wordt verstaan dat gebiedseigen geluiden [1] niet worden overheerst door gebiedsvreemde geluiden. Voor de Vogel- en Habitatrichtlijngebieden, de natuurbeschermingswetgebieden en de wetlands vormt stilte één van de intrinsieke waarden die behouden dienen te blijven.

[1] *Gebiedseigen geluid: Dit is het geluid van losse geluidsbronnen die horen bij het karakter van de omgeving en waar ook geen vergunning, op basis van bijvoorbeeld de Wet Milieubeheer, moet worden aangevraagd. Voorbeelden:*
- *agrarische activiteiten in het agrarisch gebied zoals tractoren op het land*
- *recreatieactiviteiten in een recreatiegebied zoals fietsen, wandelen, dagrecreatie en varen*
- *vissen op de Ooster- en Westerschelde.*

MILIEUKWALITEITEN		
Regio	*Karakteristiek*	*Strategie*
West Zeeuws-Vlaanderen	• Rustig, schone en donkere omgeving met enige lichtverstoring aan landsgrens • Milieukwaliteit goed tot zeer goed • Goede scheiding tussen rustige natuur en recreatie	• Het behouden en versterken van de huidige milieukwaliteiten heeft hier het primaat • Natuurgebieden dienen te worden beschermd • Geen nieuwe gebiedsvreemde verstoringsbronnen toestaan
Walcheren	• Het 'platte' van Walcheren kenmerkt zich als een rustig, schone en donkere omgeving. De milieukwaliteit in dit gebied is zeer goed • De kustzone kenmerkt zich door natuurgebieden en grootschalige recreatie. De milieukwaliteit in deze omgeving is goed • Vlissingen en Middelburg hebben een redelijke milieukwaliteit. Lokaal is sprake van luchtkwaliteitsknelpunten. • Goede scheiding tussen rustige natuur en recreatie	• Het behouden en versterken van de huidige milieukwaliteiten heeft hier het primaat. • Er zijn geen nieuwe, gebiedsvreemde verstoringsbronnen toegestaan • Kustzone benutten • In het stadsgewest worden lokale kwaliteitspunten, waar mogelijk, in overleg met de regio aangepakt
Zak v. Zuid-Beveland	• Relatief rustig, schoon en donker met name in het hart van de zak. • Langs grenzen verstoring van industriegebieden en de A58. De milieukwaliteit is hier redelijk • Milieukwaliteit redelijk tot goed en in het hart van de Zak zeer goed	• Het behouden en versterken van de huidige milieukwaliteiten heeft hier het primaat • Een verstoring langs grenzen van de Zak van Zuid-Beveland is echter onvermijdelijk
Schouwen-Duiveland Tholen St. Philipsland Noord-Beveland	• Rustige omgeving met weinig verstoring van buiten. • Natuurlijke rust en duisternis zijn nog duidelijk aanwezig en gelden als gebiedseigen kwaliteiten. • Milieukwaliteit goed tot zeer goed • Milieudruk van de bedrijfsterreinen op de omgeving is beperkt • Goede scheiding tussen rustige natuur en recreatie	• Geen nieuwe, gebiedsvreemde verstoringsbronnen toestaan • Het behouden en versterken van de aanwezige milieukwaliteiten vormt een aandachtspunt bij nieuwe ontwikkelingen.
Oost Zeeuws-Vlaanderen	• Rustig, schoon en donker met uitzondering van lichtuitstraling aan de grens vanuit Antwerpen • Milieukwaliteit goed tot zeer goed. Met uitzondering van de grenzen met de Kanaalzone en de haven van Antwerpen waar de kwaliteit minder is • Goede scheiding tussen recreatie en natuur	• Het behouden en versterken van de aanwezige milieukwaliteiten vormt een aandachtspunt bij nieuwe ontwikkelingen
(Overig) Zuid-Beveland	• Transport overheersend via weg en water. Milieukwaliteit is redelijk • Milieukwaliteit langs de transportassen is matig • Milieukwaliteit in de rest van de gebieden is redelijk tot goed • Goes heeft een redelijke milieukwaliteit. Lokaal is sprake van luchtkwaliteitsknelpunten • Het spoor vormt aandachtspunt t.a.v. geluid en trillingen • De milieukwaliteit langs de spoorlijn is matig • In het gebied langs de Oosterschelde tussen Yerseke en de Piet is de milieukwaliteit zeer goed	• Lokale kwaliteitsknelpunten worden, waar mogelijk, in overleg met de regio aangepakt • Het behoud van de huidige milieukwaliteit vormt een aandachtspunt bij nieuwe ontwikkelingen
Kanaalzone Sloegebied	• Industrieel gebied met verstoring richting omgeving • Milieudruk door transport en industrie uit zich in geluidbelasting, luchtverontreiniging, stank en lichtuitstraling. Matige milieukwaliteit	• De huidige milieukwaliteit wordt als uitgangspunt geaccepteerd • Voldaan moet worden aan de geldende grenswaarden • In principe wordt geen verslechtering van de huidige kwaliteiten toegestaan. Hierbij gelden een aantal flexibiliteitgraden (zie paragraaf 5.2).

Tabel 4.4 *Afwegingstabel Milieukwaliteiten*

Het doel is om stilte te behouden voor flora, fauna en recreatief gebruik. De voorkeursgrenswaarde voor nieuwe ontwikkelingen is de nu heersende geluidsbelasting, met een maximum van 40 dB(A) op de grenzen van het gebied. Een inventariserend onderzoek vindt plaats naar verstoringsbronnen in de grotere natuurgebieden. Daarnaast vormt stilte een gewenste milieukwaliteit als het gaat om de vaststelling van de natuurdoeltypes. Eventuele knelpunten worden geprioriteerd aangepakt en opgenomen in de meerjarenprogrammering ILG.
Structurele ingrepen die een ernstige verstoring van deze intrinsieke waarde met zich meebrengen dienen zoveel mogelijk voorkomen te worden. Hiertoe dient stilte in ieder geval als kwaliteitsaspect in de planvorming betrokken te worden.

DOELSTELLING:
- *Behoud van stilte in Vogel- en Habitatrichtlijngebieden, Natuurbeschermingswetgebieden en de wetlands door de heersende geluidsbelasting te handhaven en maximaal 40dB(A) toe te staan*

ACTIES EN PRESTATIES:
- ✔ *Uitvoeren belevingsonderzoeken*
- ✔ *Onderzoek naar de mogelijkheden om stilte als kwaliteit in de Zak van Zuid-Beveland te handhaven en te verbeteren*
- ✔ *Meten geluidsbelasting aan de randen van de Kapelse en Yerseke Moer, de Manteling en de Kop van Schouwen*
- ✔ *In kaart brengen ambities voor de periode tot 2012 ten aanzien van de akoestische kwaliteit in de EHS en het saneren van storende geluidsbronnen*

GELUIDHINDER

Uit hinderenquêtes komt naar voren dat geluidshinder een belangrijke item is in de kwaliteitsbeleving van de leefomgeving. In Zeeland zijn met name het spoor, wegen en de industrie belangrijke bronnen die hinder kunnen veroorzaken (zie kaart 4.4.B). De aanpak van geluidhinder geschiedt op basis van instrumenten die worden aangereikt door de Wet Geluidhinder. In het NMP-4 wordt gebiedsgericht geluidbeleid centraal gesteld, omdat geluidsbelasting nu eenmaal niet overal hetzelfde is. Denk bijvoorbeeld aan een rustig dorp, druk centrum of wonen aan het spoor.
Op dit moment wordt deze wet ingrijpend gewijzigd. De consequenties van deze wijzigingen werken door in het provinciaal beleid. Daarbij richten de provinciale inspanningen zich op het realiseren van een goede akoestische kwaliteit in 2030. Wat onder een goede akoestische kwaliteit wordt verstaan is nader uitgewerkt voor verschillende deelgebieden. Met woningbouw binnen de zones van industrie, spoor en weg moet terughoudend worden omgegaan vanwege de matige leefomgevingskwaliteit en de mogelijke belemmeringen van deze woningbouw op latere ontwikkelingen Voor de verdere uitwerking hiervan wordt verwezen naar paragraaf 5.2.

Van gemeenten wordt verwacht dat zij op gebiedsniveau bepalen welke akoestische kwaliteit gewenst is. Deze benadering komt overeen met die voor geur, hetgeen betekent dat er goede afstemming moet plaatsvinden. Een regiovisie of op lager schaalniveau de structuurvisie vormen een goede basis voor de gebiedsgerichte uitwerking.
Voor knelpunten in het landelijk gebied wordt nagegaan of deze worden opgenomen in de meerjarenprogrammering ILG. ISV vormt het kader voor knelpunten in het stedelijk gebied.

Verantwoordelijkheid geluidszone industrieterreinen

In de gewijzigde Wet Geluidhinder wordt aangegeven dat de provincie industrieterreinen 'van regionaal belang' dient aan te wijzen in de provinciale milieuverordening. Hierbij gaat het om industrieterreinen met een economische functie die de gemeente, waarin het terrein gevestigd is, overschrijdt. Voor deze terreinen blijft de provincie verantwoordelijk voor het beheer van de geluidzone. Daarnaast is de provincie bij wijziging of vaststelling van de geluidszone verantwoordelijk voor de afgifte van de ontheffing voor de hogere grenswaarden.
In Zeeland zijn de Kanaalzone (Poel- en Gellinckpolder, Axelse Vlakte, Sluiskil Oost, Kanaaleiland, Oostelijke Kanaaloevers en Terneuzen West) en het Sloegebied aangewezen tot industrieterreinen van regionaal belang. De provincie zal voor deze terreinen gebruik maken van de mogelijkheid tot het opstellen van een beheersplan om de verdeling van de geluidruimte op deze terreinen beter te beheersen. Voor de overige bedrijventerreinen, zoals bedoeld in paragraaf 5.3, gaat het zonebeheer en de bevoegdheid voor het afgeven van een ontheffing hogere grenswaarden in principe over naar de gemeente. Hierover zal per gemeente overleg worden gevoerd.

De regionale industrieterreinen in Zeeland zijn gezoneerd. Handhaving van de geluidzones rond de industrieterreinen Oostelijke kanaaloevers en het Sloegebied is niet mogelijk gebleken. Om de fysieke ruimte binnen deze terreinen van regionaal belang optimaal te kunnen benutten worden de huidige geluidszones gewijzigd. Maatregelen bij de bedrijven zijn onderzocht en nog maar zeer beperkt mogelijk. Zonder verruiming van de geluidzone zouden de ontwikkelingsmogelijkheden van het Sloegebied te zeer beperkt worden. Deze problematiek, en hoe hiermee op de lange termijn om te

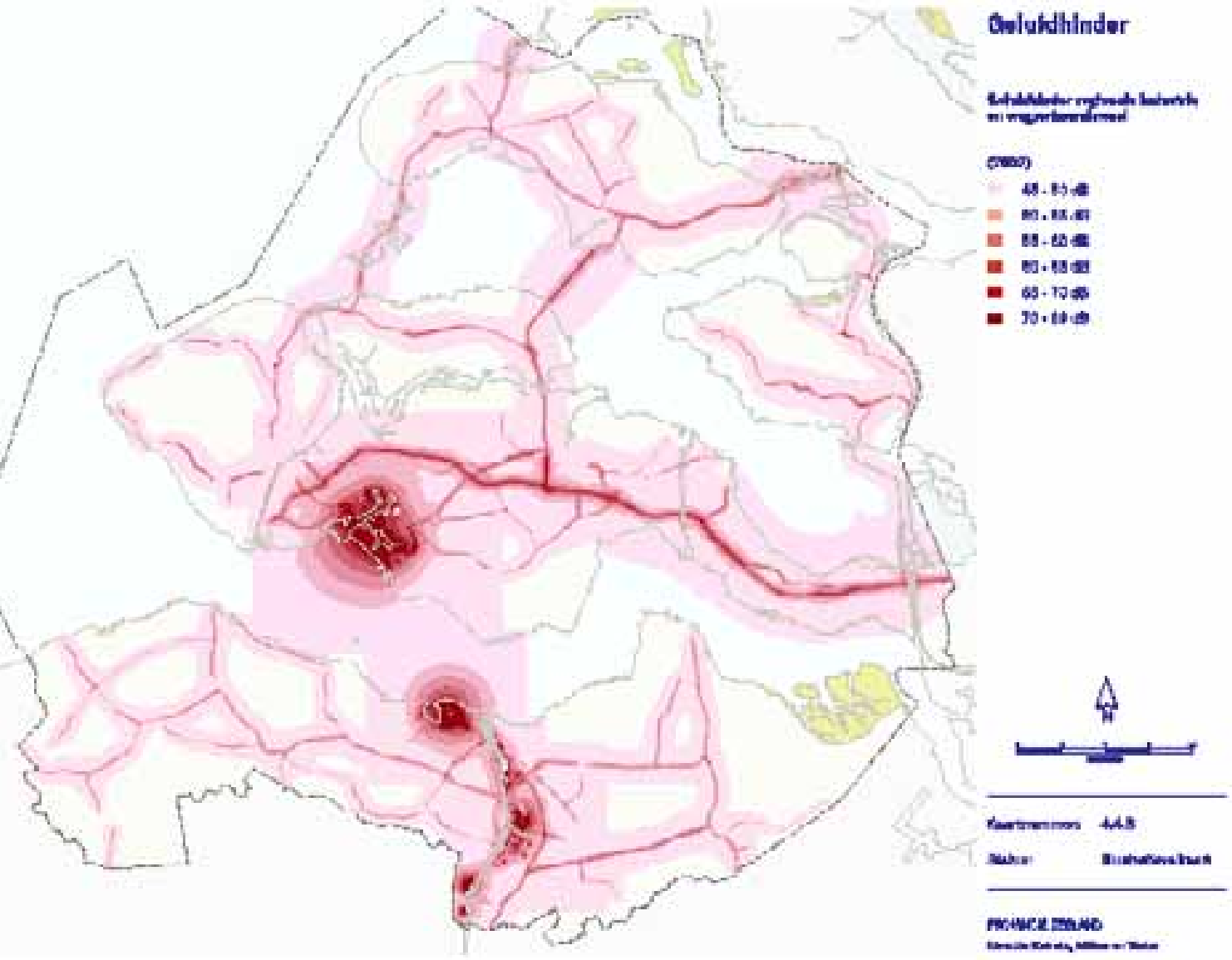

gaan, wordt uitgewerkt in paragraaf 5.2 Zeehavens en transportassen.

Verblijfsrecreatieve ontwikkelingen

Voor zowel bestaande als nieuw te vestigen verblijfsrecreatie, met uitzondering van vormen van kleinschalig kamperen (zoals bedoeld in paragraaf 5.6) en hotels, wordt in Zeeland wat betreft de daaraan te stellen geluidseisen gelijk gesteld aan permanente bewoning. Ook het ontheffingsregime van de Wet geluidhinder wordt van toepassing verklaard.

DOELSTELLINGEN:

In 2030 heerst in alle gebieden een goede akoestische kwaliteit. Nader uitgewerkt naar de verschillende gebieden betekent dit dat:

- *Woningen binnen geluidszones rondom bedrijventerreinen en industrieterreinen van regionaal belang ondervinden een maximale geluidsbelasting van 60 dB(A)*
- *In 2010 zijn alle situaties met een geluidsbelasting van meer dan 63 dBL_{den} als gevolg van wegverkeer op provinciale wegen aangepakt*

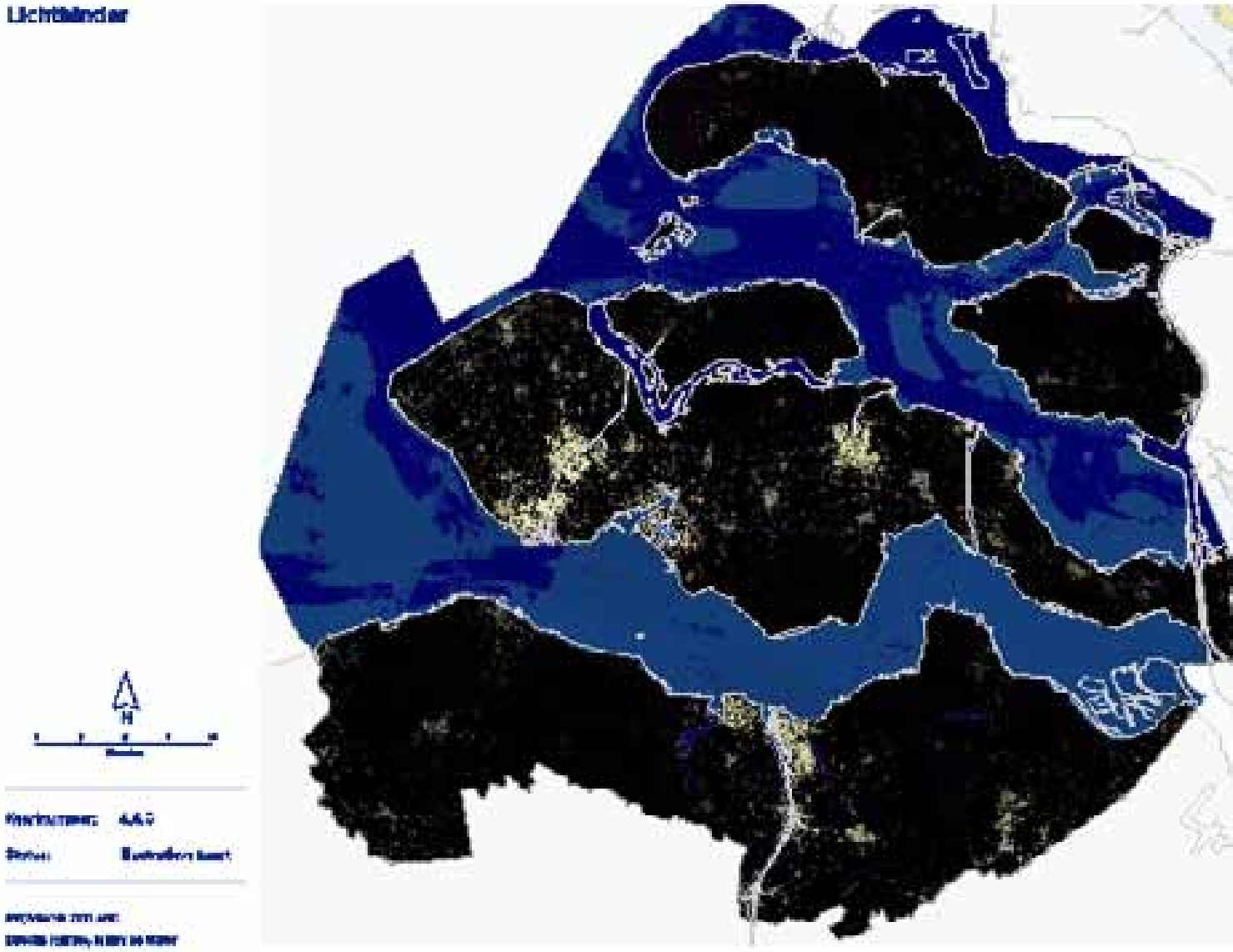

ACTIES EN PRESTATIES:

- ✔ *Provinciale uitwerking van de gegeven doelstelling ten aanzien van geluidzones*
- ✔ *In PMV aanwijzen van industrieterreinen van regionaal belang (=zeehaventerreinen)*
- ✔ *Opstellen geluidsbeheersplannen voor zeehaventerreinen*
- ✔ *Opstellen geluidskaart (2007) en actieplan (2008) voor provinciale wegen met meer dan 6 miljoen voertuigen per jaar (in totaal gaat het hier om 13 km). Van andere overheden wordt eenzelfde benadering verwacht.*

4.4.3 Lichthinder en duisternis

Kaart 4.4.C is gebaseerd op een satellietopname uit 2002 van Zeeland bij nacht. Uit de kaart komt duidelijk naar voren dat duisternis nog in een groot deel van Zeeland aanwezig is. Een kwaliteit die pas sinds kort als zodanig erkend wordt. Dit wordt mede veroorzaakt door het feit dat de voortgaande verstedelijking duisternis sluipenderwijs aantast. En wanneer iets schaars wordt, wordt het waardevol. Uit onderzoek komt naar voren dat de lichtvervuiling jaarlijks tussen de 3 en 9 procent toeneemt. Een aanvullend aspect voor het formuleren van provinciaal beleid tegen lichthinder vormt de relatie tussen lichthinder en

de gezondheid van mens en dier. Verschillende onderzoeken tonen aan dat mensen beter functioneren wanneer het dag/nacht ritme niet wordt verstoord door lichthinder.
Het doel is om duisternis te behouden voor flora, fauna en recreatief gebruik. Lichtbelasting kent vooralsnog geen normen dus is het uitgangspunt Zeeland zo donker mogelijk te houden.
Om de duisternis voor Zeeland te behouden en verstoring te voorkomen richten de beleidsinspanningen zich in eerste instantie op Schouwen-Duiveland, Tholen, Sint-Philipsland, de Zak van Zuid-Beveland, Walcheren, West Zeeuws-Vlaanderen en (in iets mindere mate) Oost Zeeuws-Vlaanderen, waarbij een onderscheid gemaakt wordt tussen het stedelijk en het landelijk gebied. Bij de ontwikkeling (én beoordeling) van nieuwe plannen in het landelijk gebied van deze regio's dient het aspect lichthinder nadrukkelijk meegenomen te worden bij de locatieafweging. Nieuwe initiatieven met een aanzienlijke lichtuitstraling vormen een aantasting van de omgevingskwaliteit en zijn om die reden niet aanvaardbaar. Alleen wanneer bij dergelijke initiatieven kan worden aangetoond dat via een lichtreductieplan de feitelijke lichtuitstraling tot een aanvaardbaar niveau wordt teruggebracht, kan goedkeuring worden overwogen.
Bij de beoordeling van nieuwe plannen in het stedelijk gebied (incl. uitbreidingsplannen) van deze regio's vormt lichthinder alleen een aspect van aandacht wanneer er een aanzienlijk effect wordt verwacht op het omliggende landelijk gebied. In dit geval zal de provincie, evenals voor lichthinder buiten de aangegeven regio's, stimuleren dat maatregelen worden genomen die de lichthinder zullen beperken. Initiatieven en maatregelen die hier een bijdrage aan leveren worden, waar mogelijk, ondersteund. Daarnaast vormt lichthinder een onderwerp bij de vaststelling van de natuurdoeltypes. Eventuele knelpunten worden opgenomen in de meerjarenprogrammering ILG en aangepakt.
Van gemeenten wordt verwacht dat zij een belangrijke rol vervullen bij het waarborgen en beschermen van duisternis als kwaliteit. Een aantal gemeenten heeft inmiddels in de Algemene Plaatselijke Verordening (APV) regels opgenomen ter voorkoming van lichthinder. Om te komen tot een eenduidig beleid voor alle gebieden die om bescherming vragen pleit de provincie voor een gezamenlijke aanpak.
Een dergelijke aanpak dient te leiden tot het bepalen van referentiewaarden en richtwaarden met een bijbehorend pakket aan maatregelen in 2006 (Actieplan Duisternis), die aansluiten bij de doelstelling zoals geformuleerd ten behoeve van het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG).
Vooruitlopend hierop wordt voor bedrijven onder provinciaal bevoegd gezag met (veel) lichtuitstraling en nieuwe glastuinbouwontwikkelingen een verlichtingsplan geëist, waarin in overleg invulling wordt gegeven aan het toepassen van de best beschikbare technieken (BBT). Van gemeenten wordt eenzelfde aanpak verwacht.

Wegverlichting

Voor provinciale wegen voert de provincie een terughoudend beleid wanneer het gaat om verlichting. Aan de hand van de landelijk vastgestelde richtlijnen wordt bepaald wanneer wegverlichting dient te worden aangebracht en aan welke kwaliteitseisen het verlichtingsniveau dient te voldoen.
Bij renovatie, vervanging en plaatsing van nieuwe verlichtingsinstallaties worden de nieuwste verlichtingstechnieken toegepast. Er worden verlichtingsarmaturen toegepast met goede reflectoren en kleine lichtbronnen met een grote fotometrische nauwkeurigheid. Hierdoor wordt lichtuitstraling naar de omgeving zoveel mogelijk voorkomen. In de nachtelijke uren worden de lampen tot 50% van de lichtsterkte gedimd, wat bovendien positieve effecten heeft voor het energieverbruik.
In het kader van de actualisatie van het beleidsplan 'Openbare verlichting in de schijnwerper' wordt onderzocht welke verdere mogelijkheden er zijn om de nadelige aspecten van openbare verlichting terug te dringen zonder dat dit gaat ten koste van de verkeersveiligheid.

DOELSTELLINGEN
- *Het beschermen van duisternis*

ACTIES EN PRESTATIES:
- ✔ *Opstellen en uitvoeren uitvoeringsprogamma/actieplan duisternis, waarin o.a.:*
  - *voor het landelijk gebied in overleg met de regio gebieden worden aangewezen met duisternis als primaire kwaliteit*
  - *voor het stedelijk gebied lichtbeperkende maatregelen, in samenwerking met de regio, worden gestimuleerd*
- ✔ *Opstellen verlichtingsplan voor bedrijven onder provinciaal bevoegd gezag*
- ✔ *Het ontwikkelen van een afwegingskader ten aanzien van het voorkomen van lichthinder.*

4.4.4 Regionale en lokale luchtkwaliteit

Voor luchtkwaliteit is onderscheid gemaakt in grootschalige en regionale luchtverontreiniging. De grootschalige luchtverontreiniging is in paragraaf 4.3 aan de orde geweest.

Bij de huidige bedrijven is de verwachting dat de streefwaarden in het merendeel van de gevallen gehaald kan worden. In de stedelijke omgeving doen zich, wanneer het gaat om NO_2-concentraties, in beperkte mate knelpunten voor als gevolg van een lokale overschrijding van de grenswaarde en/of plandrempel.

Strategie omgaan met stoffen (SOMS)

Van een zeer groot aantal stoffen was en is onvoldoende bekend welk gevaar en risico voor mens en natuur ze met zich meebrengen. In de afgelopen jaren is (inter)nationaal gewerkt

aan de vernieuwing van het stoffenbeleid met als doel het vergroten van kennis over de gevaren van de meest relevante stoffen. Een belangrijke rol hierbij is weggelegd voor het bedrijfsleven. Uitgangspunt is dat de bedrijven verantwoord omgaan met stoffen door hun zorgplicht in acht te nemen. De aandacht richt zich daarbij op de gehele productieketen. Dit betekent dat risicogegevens ook bekend moeten worden bij afnemers, consumenten en werknemers. Het is de taak van het bedrijfsleven om kennis te genereren en beschikbaar te stellen en op grond daarvan maatregelen te nemen.

In 2004 is de lijst van 50 prioritaire stoffen (1e en 2de Nationale Milieubeleidsplan) aangevuld met 162 stoffen die, op basis van hun eigenschappen, reden zijn voor zeer ernstige zorg. In 2005 zijn de landelijke industriële emissies van de aanvullende prioritaire stoffen geïnventariseerd. Op basis van deze inventarisatie zal per stof worden beoordeeld of er reducties noodzakelijk zijn.

Integrale milieutaakstellingen

Rijk en provincies hebben met verschillende bedrijfssectoren afspraken gemaakt over reducties van de uitstoot van een aantal stoffen. Deze afspraken zijn vastgelegd in integrale milieutaakstellingen (IMT). Eénmaal in de vier jaar stellen de deelnemende bedrijven een plan op waarin de bedrijven aangeven welke maatregelen ze treffen om de integrale taakstellingen te halen (Zie paragraaf 8.6.4 Milieu-instrumenten). Voor de volgende stoffen wordt een belangrijke inspanning voor het halen van de landelijke taakstelling door Zeeuwse bedrijven verwacht: fluoriden, fijn stof, ammoniak, etheen, en een aantal zware metalen lood, chroom, koper, arseen en cadmium. In tabel 4.4.1 zijn deze stoffen opgenomen evenals stoffen die in het vorige milieubeleidsplan Groen Licht specifieke aandacht kregen en stoffen waarvoor wettelijke normen gelden.

Stof	Verwachte situatie in 2010/ reducties van de uitstoot
Fluoriden	Naar verwachting zal er in 2010 rond het Sloegebied nog steeds sprake zijn van een overschrijding van het Maximaal Toelaatbaar Risiconiveau voor fluoriden. Door wijzigingen bij Thermphos en naar verwachting een afname van de uitstoot bij Alcan en EPZ zal wel een verbetering optreden in de huidige situatie. Omdat MTR-overschrijding zoveel mogelijk moet worden voorkomen blijft fluoriden een aandachtsstof voor de provincie en zullen mogelijkheden voor reductie worden benut. Reducties zijn relevant vanuit de integrale milieutaakstelling.
Etheen	Beperkte overschrijding streefwaarde, echter niet in de woonomgeving. Reducties zijn relevant vanuit de integrale milieutaakstelling
Fijn stof	Doelstelling 2010 wordt naar verwachting niet gehaald (zie paragraaf 4.3). Reducties zijn noodzakelijk
Zwaveldioxide	Geen overschrijding van de luchtkwaliteitsgrenswaarden. Reducties ten behoeve van de evenredige bijdrage aan het NEC plafond (zie paragraaf 4.3.2).
Stikstofdioxide	Overschrijding grenswaarde op lokale situaties langs wegen. De mate waarin dit gebeurt is afhankelijk van de groei van het autoverkeer, verkeersbeleid gemeenten en voertuigtechnologie. Reducties bij de industrie zijn gericht op een evenredige bijdrage aan het NEC plafond (zie paragraaf 4.3.2).
Koolmonoxide	Geen overschrijding van de luchtkwaliteitdoelstelling
Benzo(a)pyreen	Verwachte achtergrondconcentratie ca 0,1 ng/m^3. De Europese Unie bereidt een streefwaarde voor de BAP-concentratie in de buitenlucht voor (EU, 2003). Zoals het zich nu laat aanzien wordt de EU-norm voor de jaargemiddelde BAP-concentratie 1 ng/m^3.
Benzeen	Reductiemaatregelen leiden naar verwachting tot slechts een beperkte overschrijding van de streefwaarde, echter niet in de woonomgeving.
Ozon	Ozon in de lucht wordt niet uitgestoten, maar ontstaat als gevolg van een reactie tussen stikstofoxiden en koolwaterstoffen. Naar verwachting wordt in 2010 de streefwaarde gericht op bescherming van de mens en ecosystemen niet meer overschreden. De lange termijn doelstelling ligt nog buiten bereik.
Aanvullende lijst prioritaire stoffen	In 2004 is de groep prioritaire stoffen uitgebreid. Voor deze nieuwe prioritaire stoffen zal in 2006 nagegaan worden in hoeverre in 2010 aan de streefwaarden kan worden voldaan. Naar verwachting levert dit geen grote problemen op.
Lood, chroom, koper, arseen, cadmium	Reducties ten behoeve van de bijdragen aan de landelijke integrale milieutaakstellingen (IMT) (zie paragraaf 8.6.4)

Tabel 4.4.1 *Overzicht luchtverontreinigende stoffen die vanuit verschillende invalshoeken van belang zijn*

DOELSTELLINGEN:
- *In 2010 mogen de streefwaarden niet meer worden overschreden ten gevolge van emissies van bedrijven. Hierbij wordt uitgegaan van de kwaliteitsniveaus aan de rand van woonlocaties.*

ACTIES EN PRESTATIES:
- ✔ *Afspraken voor reducties opnemen in bedrijfsmilieuplannen en vergunningen*
- ✔ *In 2008 evaluatie haalbaarheid doelstellingen*
- ✔ *Intensivering meting luchtkwaliteit*
- ✔ *Ruimtelijke rapportage luchtkwaliteit*
- ✔ *Inventarisatie prioritaire stoffen die in 2010 de streefwaarde overschrijden*

4.4.5 Geurhinder

Geurhinder speelt een belangrijke rol in de kwaliteit van de omgeving. Het woongenot kan er plaatselijk behoorlijk door worden beïnvloed. Het terugdringen en voorkomen van geurhinder vormt dan ook een belangrijke taak, waaraan op verschillende niveaus invulling wordt gegeven.
Op lokaal niveau is de gemeente de aangewezen partij om geurhinder tegen te gaan door eisen te stellen aan veroorzakers en door bepaalde afstanden aan te houden ten opzichte van bronnen. Voor het landelijk gebied is het wetsvoorstel geurhinder en veehouderij van belang. Een belangrijk punt is dat gemeenten in de geurbelasting kunnen variëren hetgeen mogelijkheden biedt een koppeling te leggen met de gewenste ruimtelijke ontwikkelingen. De provincie wil samen met de gemeenten de implementatie van de nieuwe wet handen en voeten geven (2006-2007). Bij gebiedsgerichte uitwerking zal afstemming plaatsvinden met de regiovisies. Tevens zal de provincie met de gemeenten de ernstige geurhinder situaties in het landelijk gebied inventariseren. En vervolgens nagaan welke knelpunten in de meerjarenprogrammering ILG komen. Voorwaarde hiervoor is dat het oplossen van deze knelpunten samenhangt met het bereiken van een bepaalde ruimtelijke kwaliteit in een gebied en de normale route (bijvoorbeeld de realisatie van een groen label stal) onvoldoende perspectief biedt.
De provincie vervult een taak ten aanzien van de grote bedrijven, die onder het bevoegd gezag van de provincie vallen. Het provinciaal geurbeleid wordt daarbij als volgt vormgegeven:
- In situaties waar sprake is van geuroverlast (onacceptabele hinder) dient de hinder via maatregelen bij de bron te worden teruggedrongen;
- Nieuwe situaties van stankoverlast dienen voorkomen te worden door in de planvorming rekening te houden met geurhinder.

Om vast te kunnen stellen wanneer sprake is van onacceptabele geurhinder wordt gebruik gemaakt van een toetsingskader. Aspecten van toetsing binnen dit kader zijn: de hinderlijkheid van een geur (de hedonische waarde), de tijd dat een geur aanwezig is en de aard van de bestemming die de hinder ondervindt. In tabel 4.4.2 is een en ander nader uitgewerkt.
De volgende (niet limitatieve) indeling wordt gehanteerd voor de mate waarin een bestemming gevoelig is voor geurhinder:
- Gevoelige bestemmingen: de woon- en leefgebieden (woonwijk, lintbebouwing, concentratie woonboten, woonwagencentra, ziekenhuizen, zorg/verpleegtehuizen, asielzoekerscentra, scholen, dagverblijven, dag- en verblijfsrecreatie);
- Minder gevoelige bestemmingen: bedrijfswoningen, woningen in het landelijk gebied verspreid liggend en kantoren op bedrijventerreinen;

	Gevoelige bestemmingen	**Minder gevoelige bestemmingen**
Bestaande situatie	Voldoen aan Best Beschikbare Technieken (BBT) overeenkomstig de aanpassing in de Wet milieubeheer. Maximale geurconcentratie overeenkomend met H= -1 (te bereiken in 98 van de 100 uur)	Voldoen aan BBT Maximale geurconcentratie overeenkomend met H= -1 (te bereiken in 95 van de 100 uur)
Nieuwe situatie	Maximale geurconcentratie overeenkomend met H= -1 (te bereiken in 99,5 van de 100 uur)	Maximale geurconcentratie overeenkomend met H= -1 (te bereiken in 95 van de 100 uur) en H= -2 (te bereiken in 98 van de 100 uur)

Tabel 4.4.2 *Toetsingskader geurhinder* overige bedrijven

HEDONISCHE WAARDE
Niet alleen de concentratie, maar ook de aard van een de geur speelt een rol bij het vaststellen van geurhinder. Een bakkerij ruik je over het algemeen wel, maar de geur wordt doorgaans niet als hinderlijk ervaren. De waardering van een geur wordt uitgedrukt in hedonische waarden (H). Hedonische waarden staan in een schaal van extreem aangenaam (+4) tot extreem onaangenaam (-4).

- Ongevoelige bestemmingen: bedrijventerreinen, agrarisch gebied en natuurgebied.

Voor een aantal bedrijfstakken zijn in de NeR standaardmaatregelen en acceptabele hinderniveaus beschreven (Bijzondere Regelingen). Een Bijzondere Regeling wordt meegenomen in de afweging.

DOELSTELLING:
- *In 2010 dient ernstige geurhinder (hedonische waarde gelijk aan -2 of negatiever) als gevolg van bedrijven, waarvoor provincie bevoegd gezag is, te zijn voorkomen. Dit geldt voor 98% van de tijd.*

ACTIES EN PRESTATIES:
- ✔ *Opstellen provinciale handreiking geurhinder (2006)*
- ✔ *In samenwerking met de regio opstellen uitvoeringsprogramma geurhinder 2007-2013*
- ✔ *Inventariseren geurhinder van en afspraken maken met bedrijven waarvoor provincie bevoegd gezag is*
- ✔ *Implementatie wet veehouderij en geur in overleg met de regio (2006)*

4.4.6 Afval

Het beleid over het beheer van afvalstoffen is vastgelegd in het Landelijk Afvalbeheerplan 2002-2012 (LAP). Het Landelijk Afvalbeheerplan is kaderstellend voor het beleid van provincies (en gemeenten) en gericht op het stimuleren van afvalpreventie en gescheiden inzameling van huishoudelijk afval en bedrijfsafval. Voor Zeeland worden binnen dit omgevingsplan geen aanvullende afwijkende taakstellingen op dit plan vastgesteld. Dat betekent dat op dit onderwerp wordt afgeweken van de algemene doelstelling van absolute ontkoppeling voor de regionale milieuthema's zoals aangegeven in hoofdstuk 3 en paragraaf 4.4. Voor afval geldt de landelijke doelstelling van relatieve ontkoppeling. Ten behoeve van de preventie van prioritaire afvalstromen leveren overheid, bedrijfsleven en consumenten extra inspanningen. Parallel aan het opstellen van het LAP is een lange termijnvisie voor het afvalbeleid ontwikkeld. Het wensbeeld is dat vrijwel alle afval wordt hergebruikt of omgezet in waardevolle grond- en brandstoffen. Door marktwerking, ketenbenadering, innovatie en harmonisatie dient de afvalsector een gezonde, internationale en geavanceerde (grondstof)industrie te worden.
Afvalbeleid vormt daardoor een onderdeel van het industrie-, producten- en energiebeleid. Kansen liggen er bij de integratie van afvalgerelateerde producteisen in algemene producteisen, internaliseren van afvalbeheerkosten in de prijs voor producten en integratie van regels voor afval- en niet-afval inrichtingen. De Europese Commissie heeft in december 2005 een nieuwe thematische strategie inzake afvalpreventie en afvalrecycling gepubliceerd. Daarnaast is een voorstel gepubliceerd voor een vernieuwde richtlijn afvalstoffen.

In de planperiode wordt ingespeeld op huidige actuele ontwikkelingen om barrières weg te nemen en gebruik te maken van de kansen die zich voordoen.
- Het benutten van de energie-inhoud van afval betreft o.a. het toepassen van geschikte afvalstoffen (biomassa) als energiedrager. Landelijk is een Actieplan biomassa: samen werken aan bio-energie opgesteld. De provincie Zeeland richt zich op het deelnemen aan relevante kansrijke projecten.
- Voor het beperken van de hoeveelheid te verwijderen afval en het beëindigen van het storten van het overschot aan brandbaar afval zijn de ontwikkelingen betreffende het openen van grenzen voor verbranding als verwijdering (mits gelijk speelveld is bereikt) belangrijk. Indien deze landelijke intentie wordt uitgevoerd zal de provincie, zo mogelijk in samenwerking met relevante partners (gemeente, Euregio, OVAM), de consequenties en mogelijkheden verkennen.
- Aan innovatie bij preventie en afvalbeheer wil de provincie een bijdrage leveren door bedrijven te stimuleren bij het realiseren van mogelijkheden voor (materiaal)hergebruik (het sluiten van de keten) en het faciliteren van samenwerking en kennisuitwisseling. Activiteiten hiervoor worden onder andere in het kader van het bevorderen van duurzaam ondernemen uitgevoerd (zie paragraaf 5.4 duurzaam ondernemen).

DOELSTELLING:
Een beheer van afvalstoffen overeenkomstig de voorkeursvolgorde voor afvalbeheer.
In navolging van het Landelijk Afvalbeheerplan zijn de volgende operationele doelen geformuleerd:
- *De afvalstroom in omvang en schadelijkheid verminderen*
- *Versterken van de relatieve ontkoppeling tussen de ontwikkeling van het BBP en het totale afvalaanbod door stimuleren van preventie van afvalstoffen (met name bij consumenten- huishoudelijk afval - en in de HDO-sector)*
- *Stimuleren van nuttige toepassing van afvalstoffen (hergebruik) tot 83% in 2012 (referentie 2000 = 77%) door middel van stimuleren van afvalscheiding aan de bron en nascheiding van afvalstromen*
- *Optimaal benutten van de energie-inhoud van afval dat niet voor hergebruik geschikt is*
- *Beperking van de hoeveelheid te verwijderen afval alsmede naar een einde van het storten van het overschot aan brandbaar afval*
- *Stimulering van innovatie bij preventie en afvalbeheer*

AFVAL, HAAL ERUIT WAT ERIN ZIT

De provincie Zeeland heeft de afgelopen jaren het initiatief genomen om samen met de gemeenten en OLAZ de gescheiden inzameling van huishoudelijk afval te verbeteren via het meerjarig stimuleringsproject 'Afval, haal eruit wat erin zit'. Uit de evaluatie blijkt dat de landelijke taakstellingen alleen gehaald kunnen worden bij invoering van gedifferentieerde tarieven. Knelpunt voor invoering zijn de aanleververplichtingen die gemeenten hebben. Gemeenten dienen nu te bepalen welke activiteiten men wil uitvoeren. In vervolg op het vertalen van de landelijke naar de plaatselijke doelstellingen (provinciale en gedifferentieerd naar gemeente) dient ervoor gewaakt te worden het behalen van de doelstellingen lichtvaardig op te geven.
De insteek van de provincie zal er dan ook in eerste instantie op zijn gericht om de landelijke doelstellingen te halen. De provincie wil hierbij een ondersteunende rol voor de gemeenten vervullen.

ACTIES EN PRESTATIES:
- ✔ *Deelnemen aan kansrijke projecten als vervolg op het Actieplan biomassa.*
- ✔ *Onderzoek kansen grensoverschrijdend beheer van te verwijderen afval, als door landelijk beleid deze mogelijkheid ontstaat, bij voorkeur met relevante partners*

Financiële zekerheid

Gedeputeerde Staten streven ernaar om beleid inzake financiële zekerheid vast te stellen waarin de uitgangspunten van het Besluit financiële zekerheid zijn verankerd. Het nog vast te stellen interprovinciale beleid (naar verwachting in de tweede helft van 2005) is daarbij richtinggevend.
Met het nieuwe, vast te stellen beleid, wordt meer uniformiteit beoogd tussen vergelijkbare gevallen en dient voorkomen te worden dat het vergunningverlenende gezag opdraait voor de kosten voor verwijdering van achtergebleven afvalstoffen en de uiteindelijke kosten betaalt voor milieuschade.

ACTIES EN PRESTATIES:
- ✔ *Vaststellen beleid inzake financiële zekerheid*

4.5 Bodemkwaliteit

BELEIDSVERNIEUWING VOOR BODEM

Lange tijd betekende bodembeleid zowel bodembescherming als bodemsanering. Vanwege de negatieve effecten van bodemverontreiniging op de gezondheid van de mens, de vitaliteit van ecosystemen en het gevaar voor verspreiding van deze verontreiniging via het grondwater, lag de nadruk op bodemsanering. Door het beschikbaar komen van meer kennis over het gedrag en de effecten van verontreiniging in de bodem en het grondwater, alsook de opdrogende geldstroom vanuit het rijk, is een derde loot aan de boom verschenen: bodembeheer. Bodembeheer is aan te merken als een voornamelijk decentraal geregisseerde operatie waarbij zoveel mogelijk wordt aangesloten bij ruimtelijke, economische en bedrijfsmatige ontwikkelingen. Er wordt niet meer gestreefd naar het volledig verwijderen van de verontreiniging, maar er wordt getracht de verontreinigde bodems weer geschikt te maken voor ruimtelijke ontwikkelingen en het gewenste maatschappelijke gebruik.

Deze beleidsverschuiving, met het zwaartepunt in de aanpak van verontreiniging, is nog onvoldoende geïmplementeerd om een duurzaam gebruik van de bodem te waarborgen. In de praktijk blijkt dat bestaande beleidskaders niet goed op elkaar aansluiten en moeilijk handhaafbaar zijn. Meer aandacht voor de relatie tussen bodembeheer enerzijds en (bodem)beleid voor landbouw, natuur, water en ruimtelijke ordening is noodzakelijk. Gebiedsgerichte oplossingen, waarin burgers, bedrijven, maatschappelijke organisaties en (decentrale) overheden ieder hun eigen verantwoordelijkheden nemen, hebben de voorkeur. Nu het bodembeleid in het tweedimensionale vlak op orde komt, wordt het tijd om meer aandacht te besteden aan de derde dimensie van de bodem. Dat betekent dat de diepere ondergrond en de interactie tussen de vaste fase van de (water)bodem en het (freatisch) grondwater (zie ook paragraaf 4.6) beter in kaart gebracht moet worden.

Het Zeeuws Platform bodembeheer vervult een rol in de uitwisseling van kennis en informatie. Dit platform dient tevens als gremium waarin de bevoegde gezagen het bodembeleid op elkaar afstemmen en acties formuleren en uitvoeren. Bodeminformatie zal zoveel mogelijk openbaar worden gemaakt. Gestreefd wordt naar een digitaal bodemloket waarbij de samenhang met informatie vanuit andere beleidsvelden een belangrijk aandachtpunt is. Hierbij wordt zoveel mogelijk aangesloten op de landelijke ontwikkelingen zoals het landelijk project 'Bodeminformatie: essentieel voor landelijke en lokale sturing (BIELLS)', waarin wordt gewerkt aan een landsdekkend systeem voor bodeminformatie.

HOOFDLIJNEN VAN NIEUW BODEMBELEID

Het duurzaam gebruik van de bodem staat centraal in het nieuwe bodembeleid. Enerzijds omdat handelingen en ingrepen, die met het betreffende bodemgebruik gepaard gaan, de belasting

van en effecten op de bodem beïnvloeden. Anderzijds omdat het benutten van de gebruiksmogelijkheden van de bodem een dominante maatschappelijke kracht is. De gebruiksmogelijkheden van de bodem voor verschillende functies moeten niet verslechteren; waar mogelijk wordt verbetering gerealiseerd. De volgende aspecten staan daarbij centraal:

Brongerichte aanpak

In beleidsmatige zin blijft een brongerichte aanpak centraal staan: het voorkomen van bodemverontreiniging en aantasting. Om toekomstig gebruik van de bodem mogelijk te maken voor andere functies mag geen onherstelbare schade aan de bodem worden toegebracht.
Daarbij wordt allereerst gekeken naar de gebruiker van de bodem. Deze draagt de verantwoordelijkheid voor de kwaliteitsontwikkeling van de bodem. Aangezien de effecten van het handelen van de gebruiker op korte of langere termijn ook gevolgen heeft voor derden, prevaleert hierbij niet alleen het veiligstellen van het eigen (gebruikers)belang.
In het verlengde hiervan dienen (decentrale) overheden (provincie, gemeenten en waterschappen) bij de ruimtelijke ordening en -inrichting bewuster met de toestand van de bodem om te gaan (integratie aspect bodemkwaliteit). Zo kunnen op verschillende ruimtelijke schaalniveaus, ook tussen gebruikers van de bodem, duurzame oplossingen tot stand komen. Bijvoorbeeld voor het verspreiden van baggerspecie op land kunnen via een dergelijke gebiedsgerichte benadering ruimere perspectieven ontstaan.
Afwegingen die het gebruik van de ruimte (boven en onder het maaiveld) bepalen dienen dan ook mede gebaseerd te zijn op een beoordeling van effecten op de bodemkwaliteit. De provincie zal het initiatief nemen om in samenspraak met de gemeenten en de waterschappen te komen tot het ontwikkelen van een meer duurzaam bodembeleid.

Bodem(bio)diversiteit

Niet alleen de bescherming van de bodem tegen verontreiniging is van belang. Ook de fysische kwaliteit (bijv. aardkundige kwaliteiten) en het biologisch functioneren van de bodem spelen een rol bij het behoud en de versterking van de bodemkwaliteit. De provincie heeft daarin primair een rol voor het landelijk gebied. De bodembiodiversiteit speelt een belangrijke rol bij het functioneren van de bodem en kan een bijdrage leveren aan het herstel en behoud van de (algehele) biodiversiteit in het landelijk gebied. In het vervolg op het vastleggen van de chemische bodemkwaliteit in het landelijk gebied zal de provincie het opstellen van bodemkwaliteitskaarten voor de fysische en biologische bodemkwaliteit in het landelijk gebied initiëren en stimuleren.

De diepere ondergrond en het grondwater

Benutting van de diepere ondergrond vindt steeds vaker plaats. Een voorbeeld daarvan is warmte-koude opslag. Om inzicht te krijgen in de mogelijkheden en beperkingen van het gebruik van de (diepere) ondergrond, worden deze beter in kaart gebracht. Bij de beleidsmatige uitwerking van het omgaan met de ondergrond vindt afstemming plaats met de te ontwikkelen bodemtoets en wordt gebruik gemaakt van de nationale handreiking Plannen met de ondergrond. De kwaliteit van het (freatisch) grondwater wordt sinds vele jaren middels het provinciaal grondwaterkwaliteitmeetnet in kaart gebracht. Door de combinatie van de gegevens uit dat meetnet en de bodemkwaliteitskaarten die beschikbaar zijn voor het landelijk gebied, wordt getracht meer inzicht te krijgen in de interactie tussen beide systemen en de gevolgen daarvan voor de chemische kwaliteit van de bodem en het grondwater. De Europese Kaderrichtlijn Water is daarbij een belangrijk toetsingskader.

BODEMKWALITEIT EN HET AFWEGINGSKADER

In paragraaf 4.2 is een kader geschetst voor het afwegen van projecten en initiatieven op basis van de omgevingskwaliteit. De inzet is ook de verschillende aspecten van de bodemkwaliteit (chemisch, fysisch, biologisch) als integraal onderdeel van deze aanpak mee te nemen, zodat het duurzaam gebruik van de bodem wordt bevorderd en nadelige effecten van ingrepen worden voorkomen. In de planperiode zal hier nadere uitwerking aan worden gegeven, met als doel het gebruik van de bodem beter af te stemmen op de aanwezige bodemkwaliteit.

DOELSTELLING:

- *Het voorkomen van bodemverontreiniging en het afstemmen van het (beoogde) gebruik van de bodem op de chemische, fysische en biologische kwaliteit van de bodem*

ACTIES EN PRESTATIES:

Integraal meewegen van bodemaspecten in (ruimtelijke) planvormingsprocessen door:

- ✔ *Het in kaart brengen van de fysische en biologische bodemkwaliteit in het landelijk gebied*
- ✔ *Opstellen van een nota voor een meer duurzaam gebruik van de bodem met bijbehorend actieplan en uitvoeren actieplan*
- ✔ *Ontwikkelen bodemtoets als onderdeel integraal afwegingskader*
- ✔ *Ontwikkelen digitaal bodemloket*
- ✔ *In kaart brengen mogelijkheden en beperkingen van de (diepere) ondergrond*
- ✔ *In kaart brengen van de interactie tussen bodem en grondwater en de gevolgen voor de chemische kwaliteit van beide systemen*

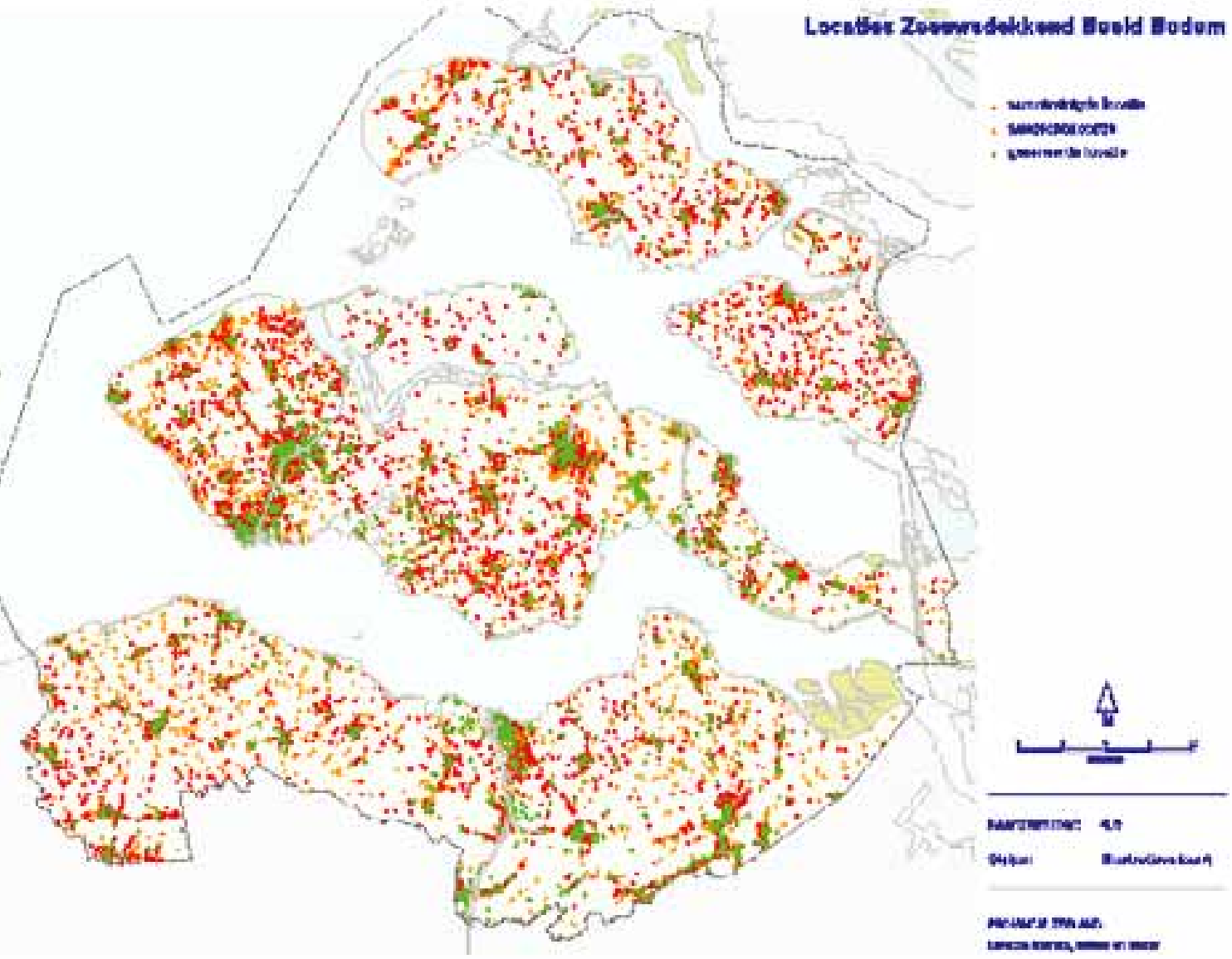

BODEMSANERING

Ondanks het bredere blikveld blijft bodemsanering een belangrijke rol spelen in het nieuwe bodembeleid. Speerpunt daarbij is dat bodemsanering beter gaat aansluiten bij ruimtelijke en economische ontwikkelingen. Om deze doelstelling te realiseren streeft de provincie naar een integrale participatie van het thema bodemsanering binnen integrale gebiedsgerichte projecten, stadsvernieuwingsprojecten en herinrichting/revitalisering van bedrijventerreinen. Daarbij moet bodemsanering voor een substantieel deel worden gefinancierd door derden/marktpartijen. Aanvullend kunnen middelen worden ingezet uit het Investeringsbudget Stedelijk Gebied (ISV) en het Wet Bodembeschermingsbudget dat vanaf 2007 wordt opgenomen in het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG).

De provincie heeft de verantwoordelijkheid om, zowel in het landelijk als het stedelijk gebied (voor de ISV projectgemeenten), milieuhygiënisch onacceptabele locaties waar geen ruimtelijke ontwikkelingen spelen (statische locaties) te saneren. De ISV programmagemeenten zijn zelf verantwoordelijk voor de aanpak van dergelijke locaties in het stedelijk gebied.
De uiteindelijke (rijks-)doelstelling is dat in 2030 alle ernstig verontreinigde locaties gesaneerd dan wel beheersbaar zijn. De locaties waar sprake is van onacceptabel risico (de zogenaamde spoedeisende locaties) dienen daarbij al uiterlijk 2015 gesaneerd dan wel beheersbaar te zijn. Om vorm te kunnen geven aan deze doelstelling is een flexibele programmering vereist. Uitgangspunt zijn de locaties uit het bestand ‘Zeeuwsdekkend Beeld Bodemsanering’ (zie kaart 4.5). Dit bestand bestaat uit een lijst met (potentieel) verontreinigde

locaties. Gericht dossier- en veldonderzoek zal moeten uitwijzen of daadwerkelijk sprake is van verontreiniging. Dit is een gezamenlijke opgave voor provincie, gemeenten, bedrijfsleven en marktpartijen. Bij deze gezamenlijke aanpak zal de provincie via haar regierol er voor zorgdragen dat alle betrokken partijen hun verantwoordelijkheid nemen. Tevens wordt bodemsanering een vast thema binnen gebiedsgerichte projecten, stedelijke ontwikkelingen en overige (ruimtelijke) planvormingsprocessen. Door deelname aan integrale (gebiedsgerichte) projectgroepen en het voeren van jaarlijkse voortgangsgesprekken met gemeenten in het kader van het Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing (ISV) wordt hier in voorzien. Bij saneringsoperaties dient zoveel mogelijk kostenparticipatie door derden plaats te vinden. Door actieve voorlichting en stimulering van marktpartijen wordt hierin voorzien. Binnen de bodemsaneringsoperatie heeft het bedrijfsleven haar eigen taak en verantwoordelijkheid. Het rijksbeleid is er op gericht dat het bedrijfsleven de bodemproblematiek op bedrijfslocaties zelfstandig moet oplossen. Wel is er een rijkssubsidieregeling (tot 2008) in het leven geroepen waar bedrijven, onder randvoorwaarden, aanspraak op kunnen maken. Deze regeling staat bekend als de Bedrijvenregeling. De toetsing of een bedrijf hiervoor in aanmerking kan komen ligt momenteel bij de provincie. De toegankelijkheid van deze subisidieregeling zal mede bepalend zijn voor de snelheid waarmee het bedrijfsleven de bodemsaneringsoperatie zal uitvoeren.

DOELSTELLING:
- *In 2015 dienen alle spoedeisende locaties gesaneerd dan wel beheersbaar te zijn*
- *In 2030 dienen alle overige ernstig verontreinigde locaties gesaneerd dan wel beheersbaar te zijn*

ACTIES EN PRESTATIES:
- ✔ *Wegwerken van 20% van de in 2004 bepaalde werkvoorraad aan (potentieel) verontreinigde bodemlocaties*
- ✔ *Voor 2010 dienen de spoedeisende locaties te zijn geïnventariseerd*

4.6 Waterkwaliteit

4.6.1 De Europese Kaderrichtlijn Water (KRW)

Nederland, en dus ook het Schelde stroomgebied, moet voldoen aan de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW). De Kaderrichtlijn Water is er op gericht om in 2015 een goede ecologische en chemische toestand van oppervlaktewater en grondwater te bereiken. Wanneer een goede toestand niet haalbaar is voor 2015 en de waterkwaliteitsbeheerders goed kunnen onderbouwen waarom, dan kan uitstel worden verkregen tot 2027. Voor grondwaterbeschermingsgebieden, vogelrichtlijngebieden, habitatrichtlijngebieden en officieel aangewezen zwemwaterlocaties is uitstel niet zonder meer mogelijk. Deze gebieden moeten in ieder geval aan de eisen uit de betreffende richtlijn voldoen. Wanneer niet tijdig wordt voldaan aan de kwaliteitseisen worden boetes opgelegd.

De Kaderrichtlijn gaat uit van een aanpak op het niveau van stroomgebieden. De hele provincie Zeeland en het westelijk deel van Noord-Brabant liggen in het stroomgebied van de Schelde. Ten behoeve van de KRW is het stroomgebied ingedeeld in waterlichamen, zowel het oppervlaktewater als het

DE KADERRICHTLIJN WATER

Alle waterbeheerders in Nederland (en daarbuiten) zijn bezig met de vormgeving van de doorwerking van de Europese Kaderrichtlijn Water in hun beleid. Het resultaat moet voor het stroomgebied van de Schelde terechtkomen in het Stroomgebiedbeheersplan. De provincie Zeeland voert de regie over de totstandkoming van het Stroomgebiedbeheersplan Schelde. Het Stroomgebiedbeheersplan moet eind 2009 gereed zijn. Rekening houdend met proceduretijd houdt dit in dat eind 2008 het beleid in ontwerp moet worden vastgesteld. Tot die tijd zal met alle betrokken overheden, (provincies, rijkswaterstaat, waterschappen en gemeenten) intensief samen gewerkt worden aan de vormgeving van het nieuwe waterbeleid. Met het oog hierop zullen tot 2009 met name op het gebied van het waterkwaliteitsbeleid voornamelijk de lijnen uit het verleden worden doorgetrokken.

De Kaderrichtlijn Water heeft als doel:
- het beschermen en voorkomen van verdere achteruitgang van aquatische ecosystemen en van ecosystemen die rechtstreeks van water afhankelijk zijn;
- het bevorderen van duurzaam gebruik van water door het beschermen van de beschikbare waterbronnen op de lange termijn;
- het verbeteren van het aquatisch milieu door een sterke vermindering van lozingen en emissies van prioritaire stoffen en door het stopzetten van lozingen van prioritair gevaarlijke stoffen;
- het verminderen van de verontreiniging van grondwater;
- een bijdrage leveren aan het afzwakken van de gevolgen van overstromingen en perioden van droogte.

(BRON: KARAKTERISERING STROOMGEBIED SCHELDE)

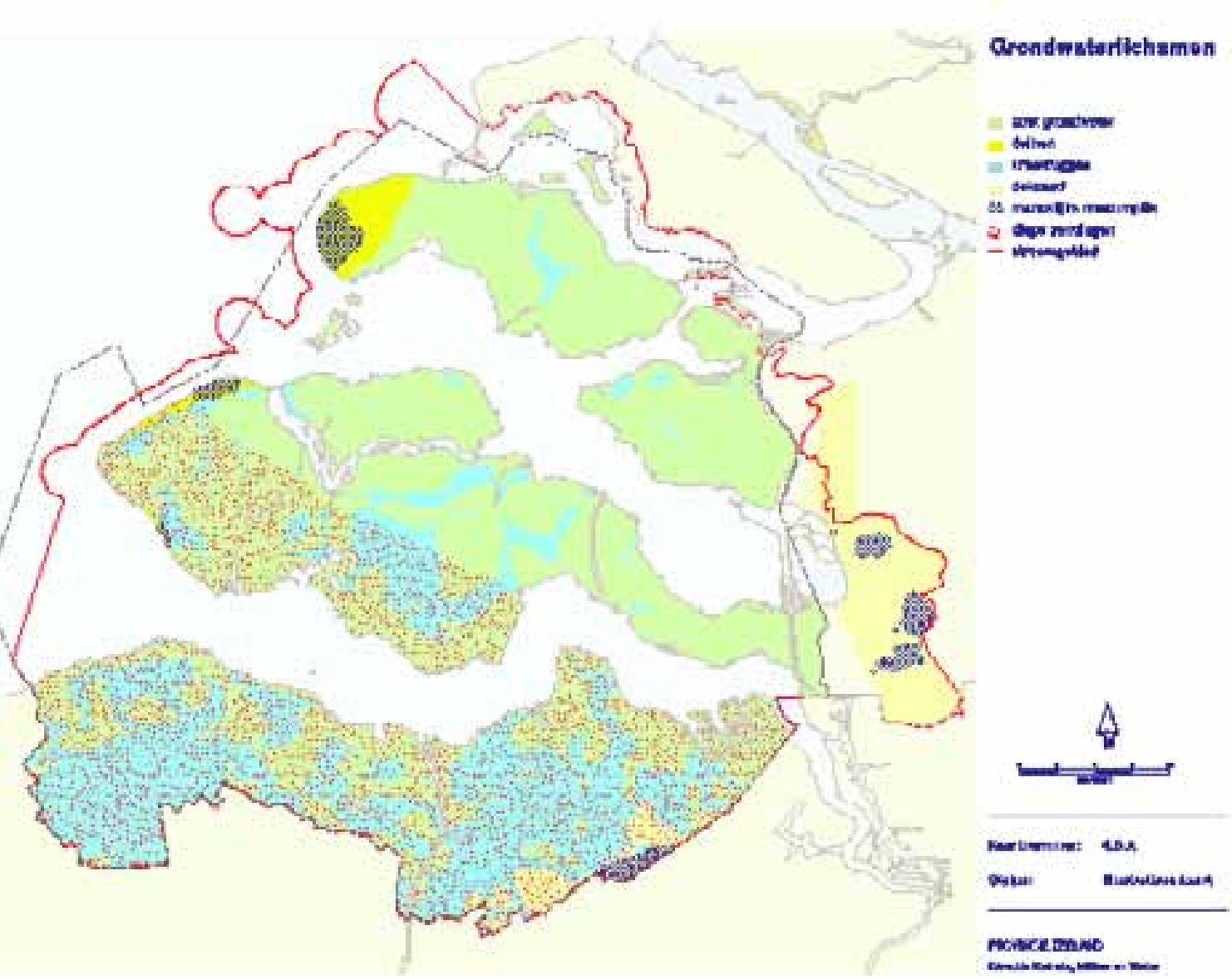

grondwater. De voorlopig vastgestelde waterlichamen staan op de kaarten 4.6 A/B.
Begin 2005 is een karakterisering voor het Nederlandse deel van het Schelde stroomgebied uitgegeven. Hierin is de actuele toestand van het stroomgebied beschreven. Uit de rapportage blijkt dat geen enkel water aan alle waterkwaliteitsnormen uit de Vierde Nota Waterhuishouding (NW4) voldoet. Overal komen één of meer stoffen in te hoge concentraties voor. Het gaat dan met name om meststoffen, zware metalen, organische microverontreinigingen, verschillende gewasbeschermingsmiddelen of afbraakproducten daarvan. Zonder extra maatregelen zal ook in 2015 de waterkwaliteit onvoldoende blijven.
Bij de verdere toepassing van de Kaderrichtlijn Water voor het Schelde stroomgebied zullen vooral de ecologische doelen voorop staan. Voor een goed ecologisch functioneren zijn de chemische condities en de inrichting en het beheer van de wateren van belang, waarbij in de Nederlandse wateren de laatste veelal het belangrijkst is. Het is niet de bedoeling om de wateren weer in de oorspronkelijke toestand te brengen, voor zover die er al is. De KRW eist dat ook niet. Dat neemt niet weg dat ten opzichte van de bestaande situatie nog behoorlijke verbeteringen mogelijk zijn. Betrekkelijk eenvoudig uit te voeren inrichtingsmaatregelen, zoals de aanleg van natuurvriendelijke oevers, kunnen een groot positief effect hebben op het ecologisch niveau. Teneinde een maximaal rendement te halen dienen de inrichtingsmaatregelen zo veel mogelijk gecombineerd te worden met bijvoorbeeld WB21 of Natura 2000 maatregelen (paragraaf 4.7 en 4.8.5).
Een ander belangrijk knelpunt voor een goed ecologisch niveau is de eutrofiëring, het teveel aan meststoffen. Omdat niet alle wateren even gevoelig zijn, hoeven de normen niet overal even streng te zijn. Er wordt uitgegaan van een gedifferentieerde

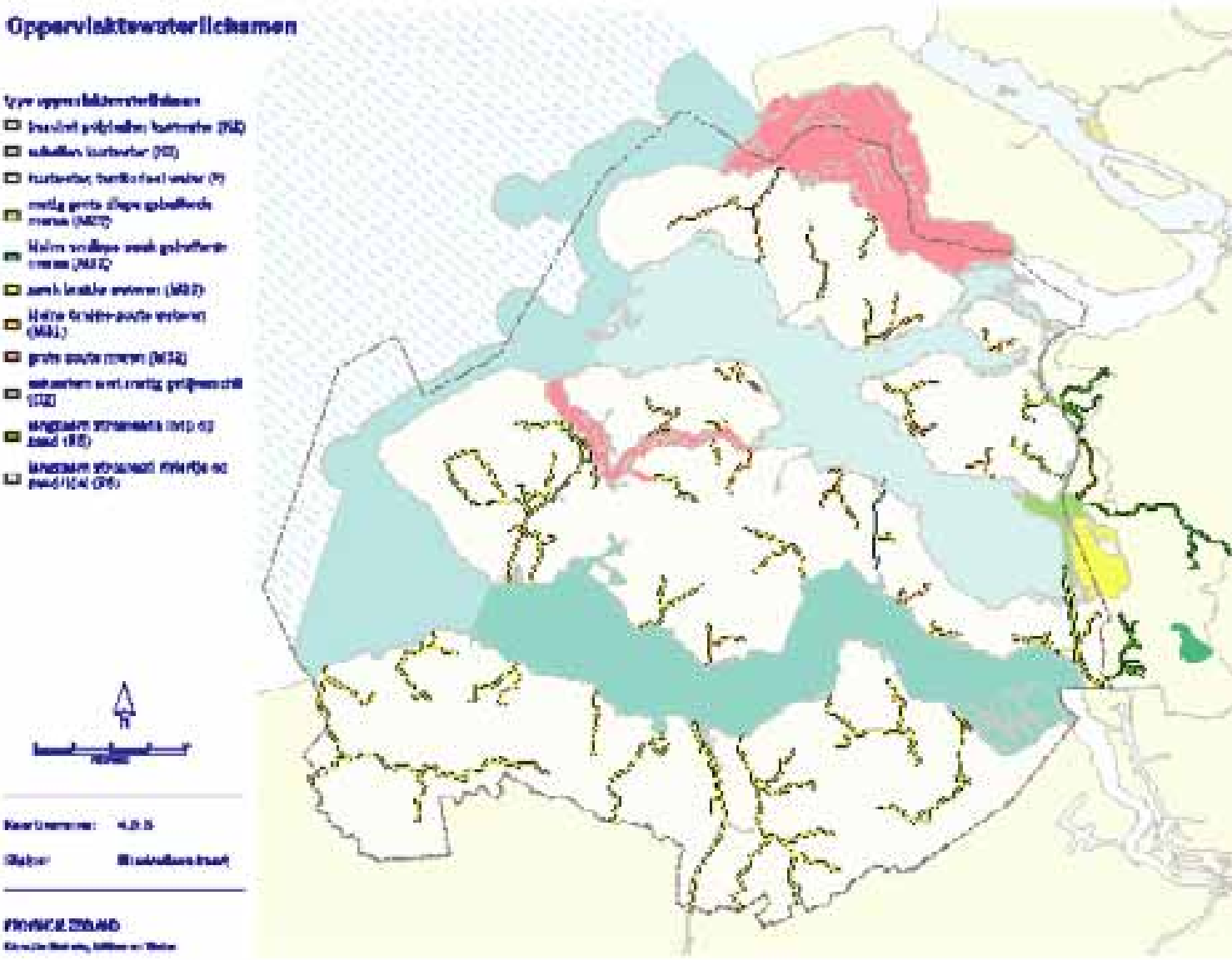

normstelling. Een gebiedsgericht maatregelenpakket is nodig, omdat de bijdrage van de verschillende bronnen per regio verschilt en om een goede balans te vinden tussen nationale maatregelen en regionaal maatwerk.
Behalve door de inrichting en de eutrofiëring kan het ecologisch functioneren ook negatief beïnvloed worden door verontreiniging met chemische stoffen. Naast de voor alle lidstaten geldende normen voor prioritaire stoffen, onderscheidt de KRW de ecologisch relevante stoffen die op stroomgebied- of waterlichaamniveau worden geselecteerd.
De normen voor de Kaderrichtlijn Water bepalen wat verstaan moet worden onder 'goede toestand', maar zijn nog niet vastgesteld. Deze kunnen strenger en soepeler worden ten opzichte van de normen uit de NW4.
Voor prioritaire stoffen (de chemische normen) worden deze voor heel Europa vastgesteld. De normen voor niet-prioritaire stoffen worden regionaal, per watersysteem, vastgesteld. De mogelijke versoepeling van normen mag en zal overigens niet leiden tot verminderde inzet bij de aanpak van bronnen van verontreiniging. Want ondanks dat de normen voor de Kaderrichtlijn Water nog niet vastliggen is wel duidelijk dat een extra opgave nodig is ten opzichte van de bestaande beleidspraktijk om een goede toestand te bereiken. Deze opgave zal de provincie samen met andere partijen verwoorden in het Stroomgebiedbeheersplan dat in 2009 gereed zal zijn. Hierin zullen ook de normen beschreven worden. Uitgangspunt is dat de toepassing van de Kaderrichtlijn Water zal leiden tot een extra impuls voor het waterbeleid. Het vooropgezette doel is om op basis van een analyse van doelen, maatregelen en hun effecten per saldo in 2015 een slag in de verbetering van de waterkwaliteit te maken. Die verbeteringsslag zal op twee fronten moeten worden gemaakt, namelijk door een verdere terugdringing van de

belasting met vervuilende stoffen en door een zodanige inrichting van wateren dat optimale condities voor het biologisch leven in het water ontstaan (flauwe oevers, voldoende waterkolom, etc). Voor de inrichting van de wateren staat het waterschap aan de lat, voor het terugdringen van emissies betreft dat eveneens het waterschap, maar evenzeer de gemeenten, landbouw, verkeer, huishoudens, etc.
De Europese Kaderrichtlijn Water is geïmplementeerd in landelijke wet- en regelgeving. De volgende stap is het vaststellen van doelen en maatregelen die in 2009 zullen worden vastgelegd in het stroomgebiedbeheersplan. Uitgangspunt is dat de doelen en maatregelen pragmatisch, haalbaar en betaalbaar zijn. Om invulling te geven aan dat uitgangspunt worden de maatschappelijke consequenties in beeld gebracht. De besluiten over doelen en maatregelen zullen in de periode 2006 t/m 2009 genomen worden door alle regionale waterbeheerders (provincies, rijkswaterstaat, waterschappen en gemeenten). De Europese richtlijn vraagt om bestuurlijke afstemming en samenwerking. De provincie Zeeland is verantwoordelijk voor die afstemming en samenwerking.
Bij het opstellen van het Stroomgebiedbeheersplan wordt gewerkt van grof naar fijn. In twee stappen worden de doelen en maatregelen opgesteld, eerst globaal in 2006 en verder uitgewerkt in 2007. Bij elke stap worden de besturen van de betrokken overheden en maatschappelijke organisaties geraadpleegd. Tegelijkertijd wordt er afgestemd met andere stroomgebieden binnen Nederland en met andere landen en gewesten binnen het Schelde stroomgebied.
Het resultaat van dit proces zal in 2008 via de bestaande planvormen worden voorgelegd voor besluitvorming. Elke waterbeheerder legt de besluiten waarvoor hij verantwoordelijk is vast in zijn 'eigen' plan (beheersplan rijkswateren, provinciaal omgevingsplan of waterhuishoudingsplan, waterbeheersplan van de waterschappen, gemeentelijk plannen). Voor het Schelde stroomgebied is de provincie Zeeland verantwoordelijk voor het tijdig op orde hebben van deze afzonderlijke plannen. Het Stroomgebiedbeheersplan wordt uiteindelijk samengesteld uit de planonderdelen die betrekking hebben op de Kaderrichtlijn Water en het betreffende deel uit de Nationale nota waterhuishouding.

DOELSTELLINGEN:

- *In het algemeen is in 2015 sprake van een verbetering van de waterkwaliteit, de ecologische toestand van alle waterlichamen mag in 2015 in elk geval niet verslechterd zijn*
- *Beschermde gebieden voldoen aan de eisen uit de daarop van toepassing zijnde richtlijn*
- *Alle waterlichamen voldoen in 2015 zoveel mogelijk aan de normen, voortvloeiend uit de Kaderrichtlijn Water, nodig om een goede toestand te kunnen bereiken*
- *Voldoende kennis om haalbare doelen en maatregelen te kunnen formuleren in het kader van de KRW*

ACTIES EN PRESTATIES:

- ✔ *De provincie formuleert in 2006, samen met alle andere waterbeheerders in het Schelde stroomgebied en na raadpleging van de maatschappelijke belangenorganisaties, globale doelen en maatregelen voor alle waterlichamen.*
- ✔ *De provincie stelt in 2006, samen met alle andere waterbeheerders in het Schelde stroomgebied en na raadpleging van de maatschappelijke belangenorganisaties, een monitoringprogramma op*
- ✔ *De provincie formuleert in 2007, samen met alle andere waterbeheerders in het Schelde stroomgebied en na raadpleging van de maatschappelijke belangenorganisaties, concept doelen en maatregelen voor alle waterlichamen.*
- ✔ *De provincie maakt in 2008, ten behoeve van het ontwerp stroomgebiedbeheersplan, een uitwerking van het omgevingsplan Zeeland voor alle regionale waterlichamen in Zeeland en zorgt daarbij voor afstemming met het beleid op het gebied van de ruimtelijke ordening, natuur, landinrichting en milieu.*
- ✔ *De provincie verwacht van de andere provincies in het Schelde stroomgebied dat zij in 2008, ten behoeve van het ontwerp stroomgebiedbeheersplan, het provinciale beleid formuleren in het provinciaal waterhuishoudingsplan of omgevingsplan.*
- ✔ *De provincie verwacht van rijkswaterstaat dat zij in 2008, ten behoeve van het ontwerp stroomgebiedbeheersplan, het landelijk waterbeleid concretiseert voor de rijkswateren in het Schelde stroomgebied en dat zij daarbij rekening houdt met het provinciale ruimtelijk beleid en natuurbeleid.*
- ✔ *De provincie verwacht van de waterschappen in het Schelde stroomgebied dat zij, ten behoeve van het ontwerp stroomgebiedbeheersplan, de uitwerking van het provinciale beleid in 2008 concretiseren in een beheersplan, waarbij gewerkt wordt conform de IPO-Unie-afspraken.*
- ✔ *De provincie verwacht van de gemeenten in het Schelde stroomgebied dat zij, ten behoeve van het ontwerp stroomgebiedbeheersplan, de uitwerking van het provinciale beleid in 2008 concretiseren in een gemeentelijk waterplan.*
- ✔ *De provincie zorgt dat alle plannen tijdig gereed zijn, zowel als ontwerp als definitief.*
- ✔ *De provincie zal het initiatief nemen om, voor zover nodig, afspraken met en tussen waterbeheerders vast te leggen in een regionaal bestuursakkoord water.*
- ✔ *Totdat het Stroomgebiedbeheersplan is vastgesteld wordt het huidige beleid voortgezet.*
- ✔ *In de Internationale Schelde Commissie en bilateraal met Vlaanderen vindt afstemming plaats over aanpak van grensoverschrijdende knelpunten op het gebied van het waterbeheer.*

4.6.2 Diffuse bronnen

De slechte waterkwaliteit wordt veroorzaakt door puntbronnen en diffuse bronnen. In het verleden zijn veel puntbronnen gesaneerd. Het (relatieve) aandeel van de zogenaamde diffuse bronnen aan de waterverontreiniging is daardoor toegenomen. Ze vormen inmiddels de belangrijkste oorzaak voor waterverontreiniging. Diffuse bronnen zijn bronnen die elk op zich geen grote hoeveelheid schadelijke stoffen in het milieu brengen. Ze zijn schadelijk doordat er veel van deze kleine bronnen zijn. De belangrijkste diffuse bronnen voor Zeeland zijn (in willekeurige volgorde) huishoudens, (recreatieve) scheepvaart, bouwwerken (o.a. dakgoten, waterleidingen), atmosferische depositie, verontreinigde waterbodems, de landbouw en het gebruik van bestrijdingsmiddelen op verhardingen.

Het verminderen van de emissie vanuit diffuse bronnen is erg lastig, omdat vaak een gedragsverandering gewenst is van een grote groep mensen. Ook gaan achter een bron soms andere diffuse bronnen schuil, waarvan het aandeel en soms zelfs de bron, onbekend zijn. Dit geldt bijvoorbeeld voor landbouwgrond en atmosferische depositie. Bovendien kunnen er zogenaamde 'vergeten stoffen' in het water voorkomen. 'Vergeten stoffen' zijn stoffen die niet in de standaard monitoringsprogramma's worden gemeten, maar wel in het water voorkomen. Voorbeelden hiervan zijn residuen van de anticonceptiepil, medicijnen, vlamvertragers, weekmakers voor plastic, etc.

Sinds het einde van de jaren '90 zetten het Regioteam Zuiver Zeeuws Water en de stichting Mineralen en Middelen Meester zich, als samenwerkingsverbanden van overheden en belangenorganisaties in Zeeland, in om de emissies vanuit diffuse bronnen te verminderen. Het Regioteam Zuiver Zeeuws Water richt zich op niet-landbouwbronnen, de stichting Mineralen en Middelen Meester op landbouwbronnen. Het terugdringen van emissies vanuit diffuse bronnen is een kwestie van lange adem. Beide organisaties zullen hun acties gedurende de planperiode onverkort voortzetten en zijn betrokken bij het formuleren (én uitvoeren) van maatregelen voor het Stroomgebiedbeheersplan. Naast het Regioteam Zuiver Zeeuws Water en de stichting Mineralen en Middelen Meester voeren ook de waterkwaliteitsbeheerders en gemeenten in Zeeland zelfstandig acties uit om emissies uit (diffuse) bronnen terug te dringen. Zoals de provincie bereid is extra inzet te leveren voor de aanpak van diffuse bronnen, wordt dat evenzeer verwacht van de kant van de waterschappen en gemeenten.
Tot aan het verschijnen van het Stroomgebiedbeheersplan bestaat de aanpak van diffuse bronnen uit:

A. Onderzoek
Voor een aantal stoffen geldt dat achter de bron verschillende andere bronnen schuil gaan waarvan het aandeel onbekend is. Dit geldt bijvoorbeeld voor zware metalen en nutriënten uit landbouwgronden. Op landelijke schaal vindt onderzoek plaats naar bronnen en routes van nutriënten en zware metalen in het landelijk gebied. Het Regioteam Zuiver Zeeuws Water participeert in de begeleidingscommissie. Indien nodig zal de provincie nader onderzoek naar deze bronnen in de regio laten uitvoeren met als doel te komen tot reële normstelling en maatregelen. Bovendien dient een beter inzicht verkregen te worden in de verspreiding van de zogenaamde 'vergeten stoffen' in de regionale wateren.

B. Extra inspanning beschermde gebieden
Voor de beschermde gebieden (volgens de KRW) dient een extra inspanning geleverd te worden om de normen op tijd te halen. Bronnen als waterbodems en huishoudelijke lozingen worden tijdig gesaneerd (zie ook overige lozingen en waterbodems). Voor het terugdringen van de emissies uit diffuse bronnen geldt per beschermd gebied de volgende procedure:
a. de normen vastleggen
b. de milieukwaliteit, en de tekorten, in beeld brengen
c. de bronnen en hun aandeel in de verontreiniging in beeld brengen
d. de bronnen gebiedsgericht verkleinen
Vooruitlopend op deze procedure worden rond één van de beschermde gebieden, via een gebiedsgerichte aanpak, de landbouwbronnen verkleind als pilotproject voor andere beschermde gebieden.

C. Stimuleren emissie-arme landbouw:
- **Biologische landbouw**
  De meest emissie-arme landbouw op dit moment is de biologische landbouw (zie ook paragraaf 5.5).
- **Stikstof uit mest**
  In alle Zeeuwse wateren is stikstof limiterend voor de groei van algen. Het Nederlandse mestbeleid dat op 1 januari 2006 van kracht wordt, is erop gericht de emissies van fosfor en stikstof naar het grond- en oppervlaktewater te verminderen. De hierin aangegeven maatregelen zijn echter onvoldoende om in de oppervlaktewateren in landbouwgebieden aan de NW4 norm voor stikstof te voldoen. De verplichtingen die hiermee aan agrarische ondernemers worden opgelegd vormen echter al een flinke belasting. De provinciale inzet is dan ook met name gericht op het ondersteunen van de agrarische ondernemers, zodat voldaan kan worden aan het nationale beleid. Hiertoe wordt onder meer een meerjarig onderzoek uitgevoerd naar de gevolgen van minimale bemesting voor de waterkwaliteit en de gewasopbrengst.
- **Bestrijdingsmiddelen**
  In de regionale oppervlaktewateren komen bestrijdingsmiddelen in te hoge concentraties voor. Door middel van projecten van Mineralen en Middelen Meester en Telen met Toekomst worden agrarische ondernemers gestimuleerd om minder milieuschadelijke stoffen en/of alternatieve technieken te gebruiken.
  Op landelijk niveau wordt gewerkt aan een (structurele) financiële regeling voor de aanleg en het beheer van akker-

randen langs watervoerende sloten. Deze akkerranden doen dienst als spuitvrije zone en dienen zo ingericht te worden dat ze een uitvalsgebied voor plaagbestrijdende insecten kunnen zijn. De provincie ondersteunt een dergelijke regeling en zal bij het uitblijven van een nationale regeling zich inspannen om een vergelijkbare regeling op provinciaal niveau van de grond te krijgen. Een provinciale regeling zal zich richten op probleemlocaties.

- **Mestruimte**
  Zeeland wil géén mestexporterende provincie worden. Er mag dan ook niet meer dierlijke mest geproduceerd worden dan er binnen Zeeland in de toekomst toegepast kan worden. Dit wordt de milieumestruimte genoemd. Deze mestruimte is kleiner dan de hoeveelheid dierlijke mest die volgens het nationale mestbeleid in Zeeland toegepast kan worden. Aangezien de mestproductie de laatste jaren groter is geweest dan de milieumestruimte is voor intensieve veehouderij een zeer terughoudend beleid geformuleerd (zie ook paragraaf 5.5).

D. Voorbeeldfunctie overheden

Overheden hebben een voorbeeldfunctie naar burger en landbouwer toe. De provincie vult deze op de volgende wijze in:

- **Bestrijdingsmiddelen**
  De provincie stimuleert lagere overheden het bestrijdingsmiddelengebruik tot een minimum te beperken. De provincie houdt het eigen bestrijdingsmiddelengebruik beperkt tot het huidige minimale niveau.
- **Zware metalen**
  De provincie zal zo veel mogelijk kopervrije antifouling toepassen op provinciale vaartuigen. Het Regioteam Zuiver Zeeuws Water stimuleert, samen met rijkswaterstaat die projecten uitvoert op dit gebied, overige overheden en burgers om kopervrije antifouling toe te passen. Hetzelfde geldt voor bouwmaterialen (zie ook paragraaf 6.2.2).

DOELSTELLING:

- *Het bewustzijn van en de aandacht voor diffuse bronnen mag niet verminderen, maar moet juist sterker worden, vooruitlopend op het Stroomgebiedbeheerplan.*
- *Daarvoor is extra inzet (personeel en materieel) van alle partijen nodig (provincie, rijkswaterstaat, waterschappen en gemeenten)*

ACTIES EN PRESTATIES:

✔ *De provincie stimuleert andere partijen onderzoek te doen, gericht op het terugdringen van diffuse verontreiniging en levert daar zelf ook een bijdrage in:*
- *vertalen van de uitkomsten van landelijk onderzoek naar bronnen van zware metalen naar de eigen regio*
- *uitvoeren van pilotprojecten, zoals ondersteuning van projecten binnen duurzame recreatievaart*
- *onderzoek naar voorkomen en verspreiding van "vergeten stoffen"*
- *onderzoek naar effecten van minimale bemesting op de waterkwaliteit.*

✔ *De provincie stimuleert overheden het goede voorbeeld te geven door het gebruik van verontreinigende stoffen te mijden en levert daar zelf ook een bijdrage in:*
- *door zo veel mogelijk kopervrije antifouling aan te brengen op overheidsvaartuigen.*
- *het bestrijdingsmiddelengebruik te minimaliseren, o.a. door ondersteunen pilotprojecten op het gebied van onkruidwerende maatregelen*
- *schadelijke bouwmetalen in nieuwbouw en bij renovatie te mijden.*

✔ *Het regioteam Zuiver Zeeuws Water, de Stichting Mineralen en Middelen Meester en de waterschappen geven voorlichting over de mogelijkheden minder milieubelastende stoffen te gebruiken:*
- *voorlichting op scholen over diffuse bronnen in het algemeen (basisonderwijs, HBO Aquatische Ecotechnologie) en bouwmetalen (HBO/MBO Bouwkunde/Civiele Techniek) en bestrijdingsmiddelen (MBO groen) in het bijzonder.*
- *voorlichting aan burgers over diffuse bronnen, met name vuilwatertanks, antifouling en bestrijdingsmiddelen.*
- *voorlichting aan agrariërs over de mogelijkheden het milieu minder te belasten zonder opbrengstderving.*
- *voorlichting op scholen (MBO landbouw) over de mogelijkheden het gebruik van bestrijdingsmiddelen en mest te beperken.*

✔ *Aanpak van bronnen:*
- *Pilot om gebiedsgericht met agrariërs een beschermd gebied schoon te krijgen.*
- *De provincie geeft subsidie voor initiatieven die leiden tot vermindering van emissies uit de landbouw.*

4.6.3 Overige lozingen

De laatste jaren is de vuiluitworp vanuit riolering (overstorten) verminderd door het realiseren van maatregelen om te voldoen aan de basisinspanning, die voortvloeit uit de 4de nota Waterhuishouding. Dit heeft als doel de vuiluitworp (emissie) vanuit deze overstorten te verminderen. Maatregelen kunnen zowel bestaan uit het afkoppelen van schone verharde oppervlakken (zie ook paragraaf 6.2.2) als het vergroten van de bergingscapaciteit van het riool.

In eerste instantie diende elke gemeente in 2005 te voldoen aan de Basisinspanning. De meeste gemeenten hebben echter gebruik gemaakt van uitstelmogelijkheden om duurzamere maatregelen zoals afkoppelen te kunnen uitvoeren. Aanvullend op deze basisinspanning wordt er door de gemeenten gewerkt aan vermindering van de vuiluitworp van riolen via het zogenaamde kwaliteitsspoor. Het waterkwaliteitsspoor richt zich op maatregelen die getroffen moeten worden om het ontvangende oppervlaktewater aan de daarvoor gestelde kwaliteitseisen te laten voldoen. In het kader van de implementatie van de Kaderrichtlijn Water wordt gewerkt aan een verdere uitwerking hiervan.

Ondanks sterke verbetering van het rendement van rioolwaterzuiveringsinstallaties zorgt de lozing van effluent toch nog voor een belasting van watersystemen. De vuiluitworp van zowel riolen als rioolwaterzuiveringen is uiteraard sterk afhankelijk van wat er op wordt geloosd. Een aanpak bij de bron, gebruik van materialen, beheersmethoden en –middelen, maar ook de hoeveelheid water (afkoppelen!), zijn dus essentieel om de eisen te halen.
In 2005 is de voortgang voor wat betreft de realisatie van de basisinspanning en het afkoppelen in beeld gebracht. Deze rapportages zijn belangrijk voor het inzichtelijk maken van de vuiluitworp van rioleringen en worden daarom up-to-date gehouden. In het buitengebied is onderscheid gemaakt in kwetsbaar (de functie natuur op de functiekaart) en niet kwetsbaar gebied. De lozingen in kwetsbaar gebied zijn uiterlijk in 2006 ofwel aangesloten op de riolering ofwel gezuiverd via een IBA klasse 3. Het streven is dat geen enkele lozing in het buitengebied per 2015 een gevaar vormt voor het niet halen van de KRW eisen.

Nieuwe lozingen zijn in beginsel niet toegestaan. In het buitengebied betekent dit dat nieuwbouw alleen mogelijk is, als deze aangesloten kan worden op de riolering of als er vanuit en vanaf het bouwwerk alleen water geloosd wordt dat voldoet aan de waterkwaliteitsnormen (o.a. vermijden van het gebruik van zware metalen, huishoudelijk afvalwater gezuiverd via voldoende werkend IBA). Dit betekent ook dat wegen zodanig aangelegd moeten worden dat een duurzaam beheer mogelijk is, waarbij het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen tot een minimum kan worden beperkt. Wegmeubilair moet vrij zijn van (uitloogbare) zware metalen (zink, koper, lood).

Aangezien bij stads- en dorpsuitbreiding in principe het regenwater niet meer op het vuilwaterriool terecht komt en het regenwater (veelal in de wijk) in het oppervlaktewater geloosd wordt, is speciale aandacht nodig voor diffuse bronnen op wijkniveau. Dit betekent dat gemeenten bewust om moeten gaan met bouwwerken en de inrichting binnen de wijk. De gemeenten kunnen dit doen door het stimuleren van alternatieven voor bouwmetalen binnen bouwprojecten en door de wijk zo duurzaam mogelijk in te richten zodat het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen tot het minimum beperkt kan worden.
Naast de min of meer vrijblijvende aandacht die de watertoets hieraan besteedt, blijft communicatie op dit gebied nodig.

DOELSTELLINGEN

- *In 2009 voldoet elke gemeente aan de Basisinspanning. Aansluitend wordt ingezet op het waterkwaliteitsspoor*

ACTIES EN PRESTATIES:

- ✔ *De provincie brengt de stand van zaken en ontwikkelingen op riolerings- en afkoppelingsgebied in beeld. Aan gemeenten wordt gevraagd hiertoe jaarlijks een voortgangsrapportage in te vullen*
- ✔ *De gemeenten geven voorlichting (aan burgers) met het doel te voorkomen dat schadelijke stoffen via afkoppeling in het oppervlaktewater terechtkomen en nieuwe kwaliteitsproblemen veroorzaken*

BASISINSPANNING (EMISSIESPOOR) EN KWALITEITSSPOOR

Basisinspanning (Emissiespoor)
De basisinspanning is in juni 2001 (opnieuw) gedefinieerd door de Commissie Integraal Waterbeheer (CIW) waarbij voor de verschillende typen rioolstelsels een afzonderlijke definitie is uitgewerkt: bij een gemengd stelsel mag per jaar niet meer dan 50 kg CZV per hectare (aangesloten) verhard oppervlak worden geloosd.
CZV is Chemisch Zuurstof Verbruik: een eenheid voor de vervuilingsgraad. Een verbeterd gescheiden stelsel en een (gewoon) gescheiden stelsel dient minimaal gedimensioneerd te zijn met een berging van 4 mm en een pompovercapaciteit van 0.3 mm/uur. Deze benadering gaat uit van referentiestelsels en –omstandigheden en stelt alleen eisen aan de kwaliteit en hoeveelheid oversortwater gemeentebreed.

Kwaliteitsspoor
Het kwaliteitsspoor is, naast het emissiespoor, ingezet om te voldoen aan waterkwaliteitsdoelen. Vooralsnog zijn dit de doelen uit de Vierde nota waterhuishouding. In het kader van de implementatie van de Europese Kaderrichtlijn Water wordt momenteel gewerkt aan een nadere uitwerking van de waterkwaliteitsdoelen per watertype.

- ✔ *De beheerders van het ontvangende water van riooloverstorten en rioolwaterzuiveringsinstallaties stellen in het kader van het waterkwaliteitsspoor uiterlijk in 2008, in het kader van het stroomgebiedbeheersplan, nadere eisen aan de vuiluitworp hiervan*
- ✔ *De provincie spreekt de gemeenten aan op het minimaal behalen van de basisinspanning*

4.6.4 Waterbodems

Het kader voor het waterbodembeleid is geschetst in de Vierde Nota Waterhuishouding. Een laatste aanvulling hierop is het kabinetsstandpunt waterbodems van 29 augustus 2005 (TK 2004-2005, 26 401, nr.40). Doelstelling is dat het profiel en de kwaliteit van waterbodems de doelen voor watersystemen ondersteunen en er voldoende bestemmingen zijn voor de vrijkomende waterbodem (baggerspecie) in alle regio's. Daarnaast dient de baggerspecie die vrijkomt bij het onderhoud van vaarwegen, havens en watergangen weer bruikbaar te zijn als waardevolle grondstof en vrij benut te kunnen worden voor diverse toepassingen.

Om dit te bereiken dient verontreiniging van de waterbodem voorkomen te worden, waardoor nieuwe aanwas schoon genoeg is om bij toekomstig onderhoud de baggerspecie vrij te kunnen benutten.
Nu is dit nog niet het geval, waardoor er sprake is van verspreidbare en niet-verspreidbare baggerspecie. De verspreidbaarheid van baggerspecie is nu met name afhankelijk van de verontreinigingsklasse. Deze klassesystematiek komt naar verwachting per 1 januari 2007 te vervallen. Na deze datum worden, naast de kwaliteit van de baggerspecie, ook de kwaliteit van de ontvangende bodem en de risico's voor het gebruik van de bodem bepalend voor het mogen verspreiden van baggerspecie op land (zie ook paragraaf 4.5). Dit principe wordt al toegepast in het pilotproject 'omgaan met DDT-houdende baggerspecie'. De verwachting is dat op basis van het nieuwe bodembeleid meer ruimte ontstaat voor verspreiden van baggerspecie op land.

Naast de preventie van nieuwe verontreiniging dienen de in het verleden vervuilde waterbodems opgeruimd te worden. De noodzaak tot het verwijderen van de waterbodem (saneren) vanwege de aanwezige verontreiniging is gebaseerd op risico's voor mens, plant, dier of verspreiding van verontreinigingen naar de omgeving. Hierbij dient tevens rekening gehouden te worden met de doelen zoals gesteld in de Kaderrichtlijn Water.
In dit verband wordt de noodzaak van verwijdering van een waterbodem bepaald door de risico's die de waterbodem oplevert voor het behalen van de goede toestand voor het gehele waterlichaam. Nader onderzoek is hiervoor noodzakelijk. In verband met het realiseren van de goede toestand in alle waterlichamen dient in dit onderzoek eveneens meegenomen te worden welke wateren te maken hebben met een te geringe waterkolom door achterstallig onderhoud. Onduidelijk is nog of er door de doelen gesteld vanuit de Kaderrichtlijn Water meer waterbodems verwijderd dienen te worden dan nu wordt voorzien.
Aanvullend onderzoek naar de mogelijk extra opgave voortvloeiend uit de doelstellingen van de Kaderrichtlijn Water dient uitgevoerd te worden. Ook dient een nadere prioritering van de te verwijderen waterbodems uitgevoerd te worden. De gepreciseerde waterbodemopgave en prioritering zullen opgenomen worden in het stroomgebiedbeheersplan dat in 2009 gereed zal zijn.

In 2002 is de landelijke inventarisatie van de waterbodemopgave, het Basisdocument Tienjarenscenario Waterbodems (AKWA, 2002), afgerond. Met deze inventarisatie is duidelijk geworden dat Nederland een baggerprobleem heeft. Naast het verwijderen van de verontreinigde waterbodems en het inlopen van achterstallig onderhoud dient ook een bestemming voor de baggerspecie gevonden te worden.
Aangezien de waterbodemproblematiek een landelijk probleem is en niet alleen Zeeland treft, is op landelijk niveau gekozen voor een gezamenlijke aanpak, uiteengezet in het Bestuurlijke Advies 'Worden we bagger de baas?', dat door het Kabinet is overgenomen.
In 2027 dient voldaan te zijn aan de waterbodemopgave. Alle verontreinigde waterbodems dienen verwijderd te zijn, achterstanden zijn ingelopen en het baggertempo is dan bovendien gelijk aan de natuurlijke aanwas. Gemeenten en

TERPEN VAN BAGGERSPECIE

Op 19 mei 2005 hebben Gedeputeerde M. Kramer en Dijkgraaf W.J. de Graaf (waterschap Zeeuws-Vlaanderen) een intentieovereenkomst gesloten met Staatssecretaris M.H. Schultz van Haegen voor de realisatie van een terp van baggerspecie in Zeeuws-Vlaanderen. Het realiseren van terpen, vliedbergen of kades met baggerspecie is een idee van WaterINNovatiebron van rijkswaterstaat. De baggerspecie wordt als nuttig product toegepast en de gerealiseerde verhoging heeft een functie in het landschap. De functie varieert van natuur, recreatie tot wonen, afhankelijk van de omgeving en wensen.
Het op deze wijze bestemmen van baggerspecie is nieuw en zal door de provincie en het waterschap nader worden verkend. Het wordt beschouwd als een mogelijke oplossing voor een deel van de vrijkomende waterbodems.

waterschappen spelen een actieve rol in het realiseren van deze doelstellingen.
Door de verschillende stimulerings- en subsidieregelingen heeft er inmiddels een versnelling plaatsgevonden in de uitvoering van baggerwerken. Probleem hierbij is dat de thans beschikbare stortlocaties voor bagger onvoldoende capaciteit hebben om het aanbod van bagger te kunnen verwerken.
Ook in Zeeland is er onvoldoende capaciteit om de Zeeuwse baggerspecie te kunnen bestemmen. Na het definitief afblazen van de plannen voor een grootschalig baggerdepot in de Koegorspolder ten zuiden van Terneuzen is onder provinciale regie gestart met het verkennen van de mogelijke bestemmingen voor de Zeeuwse niet-verspreidbare baggerspecie. Uit deze verkenning dient duidelijk te worden welke opties er voor de Zeeuwse niet-verspreidbare baggerspecie zijn. Afhankelijk van kosten, haalbaarheid, maatschappelijke en milieuhygiënische effecten zullen er één of meerdere oplossingen voor het bestemmen van de baggerspecie worden gerealiseerd.
Bestemmingen die nu al beschikbaar zijn voor het kunnen bergen van baggerspecie zijn in kaart gebracht en eventuele knelpunten worden, indien mogelijk, weggenomen. Daarnaast worden mogelijke lange termijn oplossingen, bijvoorbeeld een baggerdepot in de vorm van een diepe put of een baggerdepot op land, nader uitgewerkt.
Het storten van baggerspecie met als eenzijdig doel om van 'de rommel' af te zijn wordt gezien als sluitstuk. Primair zal worden gekeken naar oplossingen waarmee tevens andere maatschappelijke functies worden gediend. Voorbeelden daarvan zijn het gebruik als bouwstof voor wegen en aanleg van baggerterpen met een woon- of recreatiefunctie. Het vormgeven van innovatieve oplossingen is een belangrijk credo in de te volgen aanpak.

Op basis van de verkenning, zoals hiervoor geschetst, zal een nadere keuze gemaakt worden voor de realisatie van één of meerdere van deze lange termijn oplossingen. Een bepalende factor in de keuze voor te realiseren bestemmingen is de nog nader te bepalen grootte van de waterbodemopgave.
Van gemeenten wordt verwacht dat zij zorgdragen voor voldoende planologische ruimte om de baggerspecie te kunnen bergen. Dit houdt in dat, afhankelijk van de benodigde capaciteit voor het bergen van de Zeeuwse baggerspecie en de mogelijke lange termijn oplossingen, er in bestemmingsplannen rekening gehouden dient te worden met de aanleg van een baggerdepot. Uitgangspunt hierbij is dat in gezamenlijkheid de depotcapaciteit wordt gerealiseerd die nodig is. De provincie neemt de regie voor dit proces op zich. In 2006 is een Regionaal Bestuursakkoord Waterbodemsafgesloten tussen provincie, waterschappen en de Zeeuwse gemeenten, met uitzondering van de gemeente Borsele. In het akkoord is een voorkeursscenario opgenomen met oplossingsrichtingen voor korte en langere termijn. Ook Rijkswaterstaat Directie Zeeland en Zeeland Seaports nemen deel aan dit akkoord.

Binnen de Kaderrichtlijn Water wordt gesproken van stroomgebied de Schelde en daartoe behoren ook Waterschap Brabantse Delta, gemeente Bergen op Zoom, Steenbergen en Woensdrecht. Verwacht wordt dat ook deze Brabantse partijen zich aan zullen sluiten bij het bestuursakkoord, zodat het akkoord het gehele stroomgebied dekt.

DOELSTELLINGEN:
- *Baggerspecie die vrijkomt bij het onderhoud van vaarwegen, havens en watergangen moet weer bruikbaar zijn als waardevolle grondstof en vrij benut kunnen worden voor diverse toepassingen*
- *In 2027 dient aan de waterbodemopgave voldaan te zijn en is het baggertempo gelijk aan de natuurlijke aanwas*
- *In 2012 is 25 % van de waterbodemopgave gereed*
- *In beschermde gebieden dient de (verontreinigde) waterbodem tijdig verwijderd te zijn, zodat in 2015 een goede toestand kan worden behaald*

ACTIES EN PRESTATIES:
- ✔ *De waterschappen inventariseren voor 2008 de waterbodems die een risico vormen voor het behalen van de KRW doelen*
- ✔ *De waterschappen stellen in samenwerking met de gemeenten voor 2008 een nadere precisering en prioritering op van de waterbodemopgave*
- ✔ *Verkenning van de mogelijkheden om vervuilde baggerspecie op nuttige wijze te gebruiken en af te zetten. Innovatieve oplossingen hebben hierbij voorrang.*
- ✔ *Verkenning van de mogelijkheden voor realisatie van voldoende depotcapaciteit voor niet nuttig te gebruiken baggerspecie*
- ✔ *Van waterschappen en gemeenten verwacht de provincie een actieve rol in het verwijderen van de waterbodems en de hierbij benodigde onderlinge afstemming en toepassing van regelgeving (o.a. planologische medewerking gemeenten) gericht op het vinden van oplossingen*
- ✔ *De provincie zal de regie op zich nemen voor de voorbereidingen van de realisatie van eventueel benodigde depotcapaciteit. Daarnaast draagt zij zorg voor de afstemming met het Projectteam Landelijk Waterbodemopgave en zal zij in overleg treden met andere regio's voor eventuele samenwerking en informatie uitwisseling*
- ✔ *De provincie neemt de regie op zich voor de uitvoering van het Regionaal Bestuursakkoord Waterbodems, waarin samen met de andere probleemhouders afspraken zijn gemaakt over de oplossing voor de vrijkomende bagger*

4.6.5 Zwemwater

Aan de volgende binnendijkse gebieden is in het provinciale waterhuishoudingsplan 2001-2006 de functie zwemwater toegekend: de Braakman, de Otheense Kreek, De Vogel, de Ouwerkerkse kreek en Schelphoek. Voor zwemwater is de kwaliteitsdoelstelling van toepassing zoals die is vastgelegd in het kader van de Wet verontreiniging oppervlaktewateren en de Wet milieubeheer. Functietoewijzing en eventuele functiewijzigingen worden gedaan door de provincie. Het waterschap beheert het water en voert de bemonsteringen en analyses uit. Momenteel is een nieuwe Europese zwemwaterrichtlijn in de maak. Bij de inbouw van de Kaderrichtlijn Water in het Zeeuwse waterbeleid zal nut en noodzaak van aanwijzing van de betreffende zwemwateren in het licht van de nieuwe regelgeving worden bezien. Het resultaat daarvan zal worden opgenomen in de beoogde uitwerking van het Integraal Omgevingsplan in 2008.

DOELSTELLINGEN

- *Wateren met de functie zwemwater voldoen aan de geldende wettelijke normen*

ACTIES EN PRESTATIES

- ✔ *Herbeoordelen aanwijzing zwemwateren in het licht van nieuwe regelgeving, maatschappelijke betekenis van de gebruiksfunctie en te maken kosten voor handhaving van de zwemwaterfunctie. Onderdeel daarvan vormt onderzoek naar de effectiviteit van de sanering van risicovolle overstorten voor de handhaving van de functie zwemwater (waterschappen)*
- ✔ *Indien noodzakelijk worden risicovolle overstorten gesaneerd (gemeenten)*

4.7 Waterkwantiteit

Veranderingen in ons klimaat zullen vaker dan voorheen leiden tot situaties dat er veel neerslag in korte tijd valt. Het regionale watersysteem – de binnendijkse polderwateren – is daar onvoldoende op berekend. Als gevolg van te weinig berging of onvoldoende afvoercapaciteit kunnen dermate hoge waterpeilen optreden dat het water over de rand van de waterlopen gaat. De laagste delen komen daardoor tijdelijk onder water te staan, met schade aan gewassen en gebouwen als gevolg. Als er niets wordt gedaan, zal het naar verwachting steeds vaker misgaan en neemt het ondergelopen gebied in de loop der jaren aanzienlijk toe.
De klimaatswijzigingen leiden niet alleen tot heviger buien, maar ook tot langere perioden van droogte. Ook dat kan, bij niets doen, tot schade leiden. Wateroverlast en watertekort, twee kanten van dezelfde medaille, vragen nu meer dan ooit onze inzet.

In het Nationaal Bestuursakkoord Water (juni 2003) hebben rijk, provincies, waterschappen en gemeenten afspraken gemaakt over de aanpak en financiering van de te nemen maatregelen. Gekozen is voor een aanpak waarin water minder als een te bestrijden vijand en meer als bondgenoot bij natuur, landbouw en verstedelijking wordt beschouwd.
Het water moet in de nieuwe aanpak letterlijk en figuurlijk meer ruimte krijgen. Om problemen in het ene gebied niet af te wentelen op andere gebieden wordt het water in eerste instantie daar vastgehouden waar het valt. Vervolgens moet worden getracht het water zoveel mogelijk te bergen. En als het niet anders kan, dan pas moet het water worden afgevoerd. Op basis van deze nieuwe benadering, beter bekend als de trits ‘vasthouden – bergen – afvoeren’, moet de waterhuishouding in Zeeland opnieuw worden bekeken en waar nodig aangepast.
In het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW) zijn ook afspraken gemaakt over watertekorten, verdroging en verzilting.

WATEROVERLAST

Bij de vaststelling van de Deelstroomgebiedsvisie Zeeland (2004) is met de beide Zeeuwse waterschappen en de gemeenten overeengekomen dat zij de benodigde maatregelen treffen zodat het Zeeuwse regionale watersysteem in 2015 op orde is voor de in 2050 te verwachten klimaatomstandigheden (middenscenario klimaatontwikkeling). Waterhuishoudkundige maatregelen die de gevolgen opvangen van het verbeteren van de riolering en intensivering van de drainage worden uitgesmeerd tot 2050, om de simpele reden dat ook die verbeteringen zullen plaatsvinden in de periode tot 2050. Een eerste inschatting van deze wateropgave (in geld en ruimte) is gegeven in de Deelstroomgebiedsvisie.
Oplossingen voor de wateroverlast en –tekort moeten niet alleen worden gezocht in waterhuishoudkundige aanpassingen, maar ook in het beter afstemmen van het landgebruik op de waterhuishouding. Meer dan in het verleden zullen de mogelijkheden van een betere afstemming in het oog worden gehouden, zeker waar het nieuwe ontwikkelingen betreft. Bij het opstellen van het wateradvies voor uitbreidingen van het bebouwd gebied (in het kader van de Watertoets) gaan de waterschappen uit van het principe dat het water mede ordenend is (zie ook paragraaf 6.2.2). Als optie wordt herinrichting van het landelijk gebied (zie kadertekst) opengehouden. Bij deze herinrichting worden de laagste delen omgezet naar grasland of natuurgebied (waarvoor een met grasland vergelijkbare inundatienorm geldt). De kosten hiervoor worden geraamd op ongeveer de helft van het nemen van technische maatregelen.

Normering

In lijn met de afspraken in het NBW toetsen de beide waterschappen vóór eind 2005 het watersysteem aan de normen. Gemeenten geven vóór eind 2006 in stedelijke waterplannen een gedetailleerder beeld van de wateropgave in bebouwd gebied (zie ook paragraaf 6.2.2).

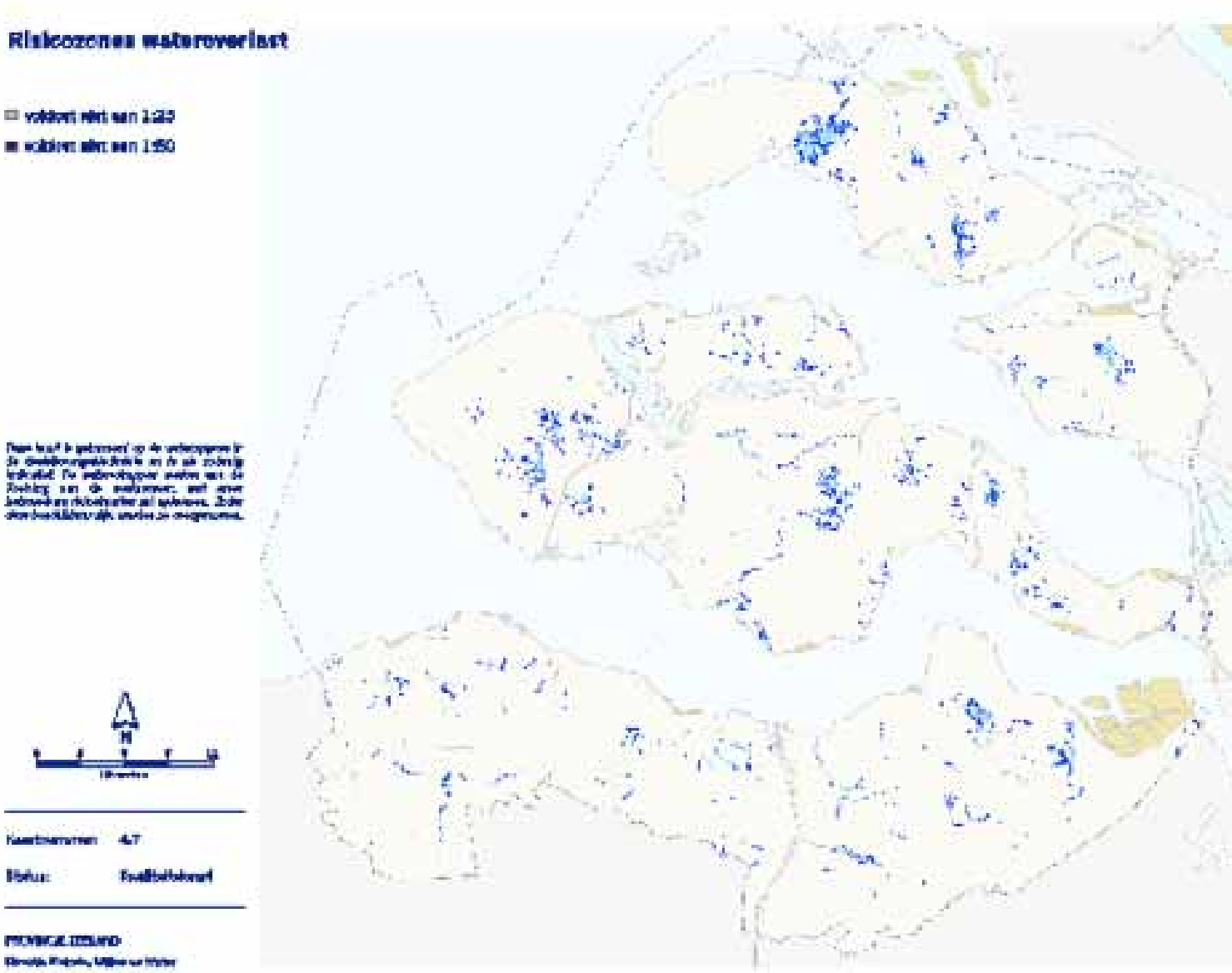

In tabel 4.7.1 zijn de werknormen voor wateroverlast aangegeven waaraan het watersysteem moet worden getoetst. Als de klimaatontwikkeling meer neigt naar het hoge scenario, zullen de normen opnieuw worden afgewogen. Vanwege de te verwachten schade verschillen de werknormen voor de diverse vormen van grondgebruik. Bij het bepalen welke maatregelen gewenst zijn om te voldoen aan de normen, wordt voor het hele landelijke gebied (met functie landbouw) de norm voor akkerbouw (1:25) als minimum gehanteerd. Achterliggende reden is dat de verschillende vormen van grondgebruik dermate dooreen liggen dat nauwelijks specifiek waterhuishoudkundige condities kunnen worden gerealiseerd. In gevallen waarin het voldoen aan de normen onevenredig veel geld kost of tegenstrijdige belangen een rol spelen, kan ervan worden afgeweken. De provincie legt zonodig de gebieden waarvoor afwijkende normen gelden vast in (een uitwerking van) het Omgevingsplan. De hiervoor benodigde informatie leggen de

Grondgebruik	Werknorm
Grasland	1:10
Akkerbouw	1:25
Hoogwaardige land- en tuinbouw	1:50
Glastuinbouw	1:50
Bebouwing	1:100

Tabel 4.7.1 *Werknormen* [2] *voor wateroverlast*

[2] *De werknormen hebben betrekking op de kans op wateroverlast waarbij 1:10 wil zeggen dat gemiddeld 1 maal per 10 jaar wateroverlast op kan treden.*

waterschappen op basis van het toetsingsproces voor aan de provincie. Op kaart 4.7 zijn zones met een verschillende kans op wateroverlast weergegeven.

Maatregelen

Op basis van de toetsingsresultaten stellen de waterschappen een voorlopig programma van maatregelen op om het watersysteem op orde te krijgen. Eerste uitgangspunt daarbij is de trits vasthouden – bergen – afvoeren.
Met de voorgenomen maatregelen voorzien de waterschappen niet alleen in de tijdige realisatie van de wateropgave. Als tweede uitgangspunt wordt gehanteerd dat de waterschappen met de voorgenomen maatregelen ook een bijdrage leveren aan de realisatie van andere opgaven die in dit omgevingsplan zijn verwoord. Voorbeelden daarvan zijn het landschapsnetwerk (paragraaf 4.9.4), de natte as en natte ecologische verbindingszones (paragraaf 4.8.3), de uitvoering van de visie Staats-Spaanse Linies (paragraaf 4.10), verbetering/vergroting natuurwaarden bijvoorbeeld door peilverhoging, verbeteren waterkwaliteit Veerse Meer (door het afleiden van polderwater van dat meer) en verbetering van de waterkwaliteit in het regionale watersysteem (paragraaf 4.6). In nationale landschappen leveren de waterschappen bij de uitvoering van watermaatregelen een bijdrage aan de kernkwaliteiten in die gebieden.
Het meekoppelen vergroot de kansen op cofinanciering vanuit provinciale, rijks- of europese programma's aanzienlijk. Bij het opstellen van het meerjarenprogramma Investeringsbudget Landelijk Gebied worden over de maatregelen, de beoogde doelen en de financiering afspraken gemaakt tussen waterschap en provincie. In Zeeland liggen de kansen voor het meekoppelen vooral tussen water enerzijds en natuur, recreatie en cultuurhistorie anderzijds.
Overigens is de meekoppelvraag niet alleen beperkt tot de 'wateroverlastopgave' in het landelijk gebied, maar strekt zich ook uit tot de waterkeringen, waterkwaliteit en baggerproblematiek en de voor water benodigde ruimte in de stad. Gezien de enorme uitdagingen waar we met z'n allen door de klimaatswijzigingen voor staan, verwacht de provincie van de waterschappen dat zij in de planperiode enkele innovatieve projecten op het brede terrein van de waterschapszorg opzetten. De provincie is bereid aan dergelijke projecten een inhoudelijke en financiële bijdrage te leveren.

Wat betreft de trits vasthouden – bergen – afvoeren moet worden geconstateerd dat het vasthouden van water in landbouwgebieden in Zeeland nauwelijks mogelijk is. Dit was ook al in de Deelstroomgebiedsvisie aangegeven. Vasthouden biedt wel perspectief in natuurgebieden. Voor veel Zeeuwse natuurdoeltypen is het geen probleem als het 'eigen water' wordt vastgehouden om zo de rest van het landelijk gebied te ontlasten. De grotere geïsoleerde natuurgebieden leveren op die manier een substantiële bijdrage aan de wateropgave voor wateroverlast. Het bergen van gebiedsvreemd water (overstromen van buitenaf) in hydrologisch gescheiden natuurgebieden is voorlopig niet gewenst. De waterkwaliteit is daarvoor in veel gevallen de beperkende factor. Extra berging kan wel goed worden gecombineerd met de aanleg van natuurvriendelijke oevers, de realisering van natte ecologische verbindingszones en in het bijzonder de Natte As (zie ook kaart 4.7.A). Het optimaal benutten van deze opties geeft ook aanzienlijk minder noodzaak voor het vergroten van de afvoercapaciteit én biedt goede kansen voor het meekoppelen van recreatief medegebruik en versterken van cultuurhistorie.

De mogelijkheden van de hiervoor genoemde maatregelen verschillen van gebied tot gebied. Om te voldoen aan de normen voor wateroverlast dienen ze daarom gebiedsgericht te worden uitgewerkt. Samenvattend wordt daarbij, in het verlengde van de trits uit het Nationaal Bestuursakkoord Water, het volgende aangehouden:

1. Vasthouden in daarvoor geschikte natuurgebieden.
2. Meer berging in combinatie met natuurvriendelijke oevers, natte ecologische verbindingszones, robuuste verbindingszones en andere functies. In gebieden waar de Natte As doorheen loopt, worden bij voorrang de mogelijkheden benut die de moerasgebieden van die Natte As bieden.
3. Actieve herinrichting (grasland) waar goede mogelijkheden zijn.
4. Alleen technische maatregelen.

DOELSTELLINGEN:

- *In 2015 is het watersysteem zodanig op orde, dat het tot 2050 aan de gestelde normen voldoet*
- *In 2012 is ongeveer 75% van de opgave afgerond*

HERINRICHTING LANDELIJK GEBIED

De beste mogelijkheden voor herinrichting van het landelijk gebied uit oogpunt van het voorkomen van wateroverlast liggen daar waar, in en om de betreffende gebieden, al veel grasland aanwezig is. Een consequentie van herinrichting is dat de betreffende gebieden een lager beschermingsniveau krijgen dan nu het geval is (1:10 in plaats van 1:25). Om dat op het niveau van het omgevingsplan planologisch te kunnen vastleggen is het nodig dat die gebieden in redelijke mate aaneengesloten zijn en voldoende oppervlakte hebben. Dat blijkt in veel gevallen niet zo te zijn. Als daarbij ook de aanwezigheid van grasland in de buurt wordt beschouwd, dan blijken de mogelijkheden in de praktijk beperkt.

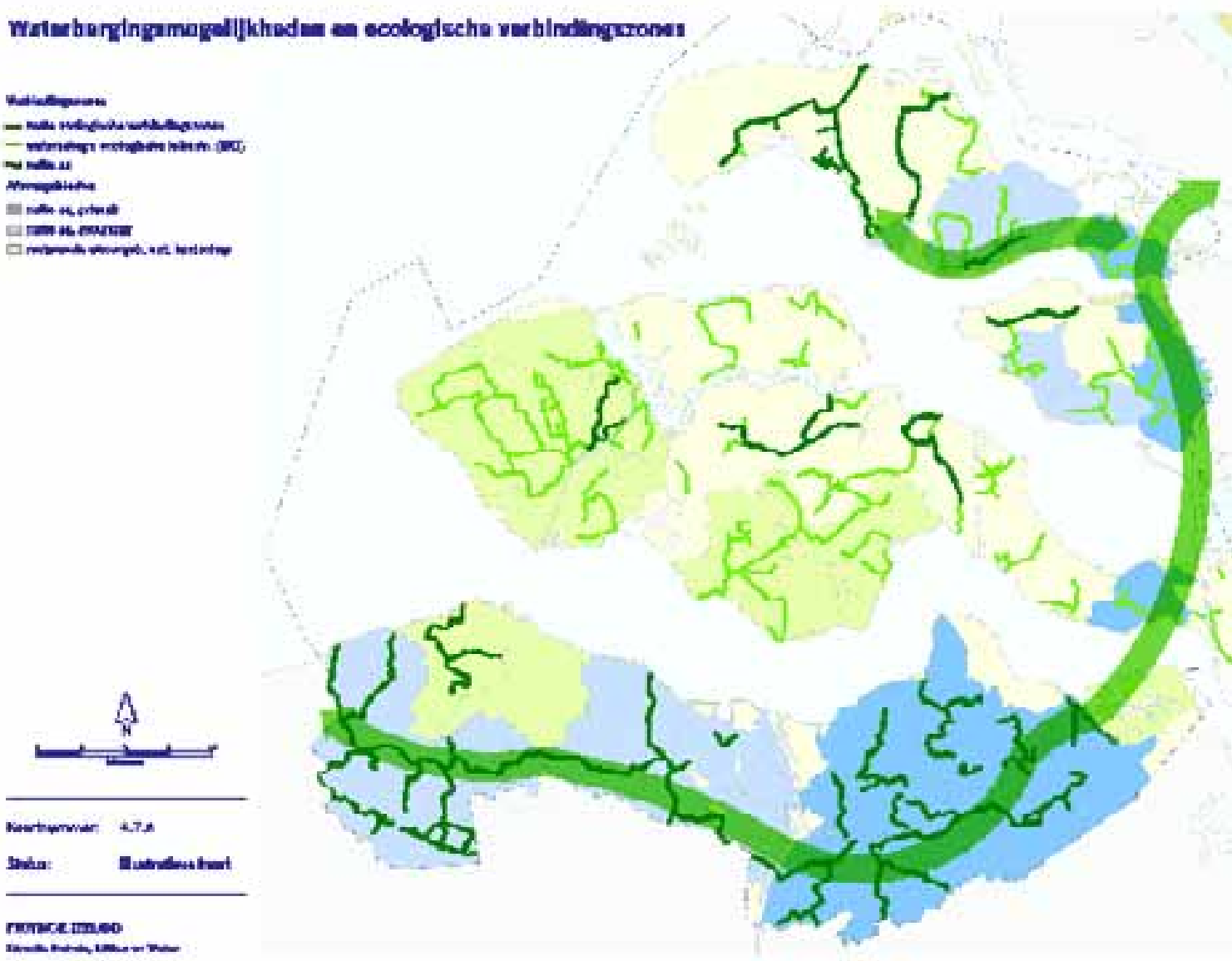

ACTIES EN PRESTATIES:

- ✔ *Per deelgebied opstellen van watersysteemanalyses met een uitwerking van maatregelen volgens de hiervoor genoemde trits (waterschappen)*
- ✔ *Voor 2008 begrenst de provincie in samenspraak met de waterschappen de eerste tranche van de gebieden voor waterberging in combinatie met de Natte As*
- ✔ *Voor 2010 begrenst de provincie in samenspraak met de waterschappen de tweede tranche van de gebieden voor waterberging in combinatie met de Natte As begrensd voor de secundaire gebieden (provincie en waterschappen)*
- ✔ *De waterschappen geven uiterlijk in 2007 de gebieden aan die op termijn niet kunnen voldoen aan de normen*
- ✔ *Voor de nationale landschappen worden, buiten de gebieden van de Natte As, aanvullend op de reeds vast gestelde verbindingszones, extra natte ecologische verbindingszones vastgesteld om 50% van de water opgave op te lossen, gecombineerd met het landschapsnetwerk*
- ✔ *Waterschappen nemen de noodzakelijke maatregelen in het landelijk gebied om, met inachtneming van het voorgaande, te voldoen aan de doelstellingen*
- ✔ *Provincie draagt bij aan vernieuwende projecten met meervoudig ruimtegebruik*
- ✔ *Waterschappen leveren, gecombineerd met maatregelen voor realisatie van de wateropgave, een bijdrage aan andere in het omgevingsplan genoemde opgaven zoals het landschapsnetwerk, Natte As, natte ecologische verbindingszones, de visie Staats-Spaanse Linies, en Nationaal Landschap*

VERZILTING

Vrijwel overal in Zeeland is het grondwater brak tot zout. Door kwel is ook het oppervlaktewater in grote delen van de provincie brak tot zout. Voor de landbouw levert het zoute oppervlaktewater geen grote problemen op. De verzilting van het grondwater kan wel een probleem zijn wanneer het zo extreem is dat het freatisch grondwater verzilt. Op enkele plaatsen in Zeeland komt dit voor. In deze gebieden is de gebruiksfunctie veelal veranderd in natuur.

Hoewel er op dit moment nauwelijks problemen zijn met verzilting, is het mogelijk dat door zeespiegelstijging en langdurigere periodes van droogte tengevolge van de klimaatswijziging problemen ontstaan. Tot op zekere hoogte kan verzilting worden bestreden door middel van variatie in het oppervlaktewaterpeil en de diepteligging van de drainage. Of dat afdoende is, valt op dit moment nog niet te zeggen. Wanneer blijkt dat verzilting onvoldoende bestreden kan worden, zal op lange termijn de ruimtelijke inrichting aangepast moeten worden aan brakke omstandigheden. Natuur en zoute landbouw zijn dan de meest voor de hand liggende vormen van landgebruik voor deze gebieden.

Omdat tot 2050 de verwachte stijging van de zeespiegel nog beperkt is, wordt tot die tijd geen bijzondere toename van de verzilting verwacht. Voorlopig worden dan ook geen ingrijpende maatregelen getroffen. Door middel van onderzoek worden de gevolgen van de klimaatswijziging in kaart gebracht en kan de kennis worden vergroot over hoe in de toekomst dient te worden omgegaan met de mogelijk toenemende verzilting.

DOELSTELLING:
- *Vroegtijdige signalering van potentiële verziltingsproblemen, zodat hierop geanticipeerd kan worden*

ACTIES EN PRESTATIES:
- ✔ *Onderzoek naar verzilting/verzoeting van het freatisch grondwater op lange termijn en de gevolgen hiervan, waarbij rekening gehouden wordt met de mogelijke gevolgen van de klimaatswijziging*

WATERTEKORT VOOR DE LANDBOUW

In Zeeland zijn de mogelijkheden voor beregening door onttrekking aan grond- of oppervlaktewater beperkt. Aanvoer van zoet water is nauwelijks mogelijk. De Zeeuwse landbouw heeft zich daar, min of meer noodgedwongen, op aangepast. Door een verschuiving van traditionele teelten naar hoogwaardige land- en tuinbouw en de verwachte temperatuurstijging zal de waterbehoefte echter toenemen tot een verdubbeling van de huidige behoefte in 2050.

De belangrijkste bron voor zoet water voor beregening is het grondwater. Op een aantal plaatsen is voldoende zoet grondwater aanwezig om onttrekking daarvan te kunnen toestaan (zie kaart 5.5). Qua hoeveelheid is dat voldoende voor het totale areaal hoogwaardige land- en tuinbouw op dit moment, maar ook voor de verwachte toename van het areaal de komende decennia. Hiervoor is het echter wel noodzakelijk dat teelten waarvoor behoefte is aan zoet water in die gebieden terecht moeten komen waar het (in de vorm van grondwater) beschikbaar is. In paragraaf 5.5 worden de maatregelen hiervoor verder uitgewerkt. Zoete grondwatersystemen die nu onvoldoende dik zijn om uit te kunnen ontrekken (zie kaart 4.7.B) kunnen door waterhuishoudkundige maatregelen worden vergroot. Omdat zowel het profijt als een belangrijk onderdeel van de maatregelen (drainage) bij de landbouw ligt, dient het initiatief voor de stimulering van de ontwikkeling van zoete grondwatersystemen van de landbouw te komen.
Voor de overige delen van Zeeland kan een zoetwatervoorziening alleen gerealiseerd worden door middel van ingrijpende technische maatregelen (aanvoer van buitenaf, opslag neerslagoverschot in bassins en gebruik van het effluent van RWZI's). De verantwoordelijkheid hiervoor ligt bij de landbouw zelf. De provincie zal initiatieven alleen steunen wanneer er zicht is op economisch rendement en de natuur, het milieu en het landschap er niet onder lijden.

Voor de bestaande zoetwatervoorziening rond het Volkerak Zoommeer geldt dit overigens niet. Zoals in de integrale visie op de deltawateren is aangegeven, zullen alternatieven worden geboden als verzilting van het Volkerak Zoommeer de inname van zoet water beperkt.

DOELSTELLING:
- *Een duurzame en natuurlijke zoetwatervoorziening*

ACTIES EN PRESTATIES:
- ✔ *De provincie biedt, via een toegesneden grondwaterbeheer, ruimte om grondwater te onttrekken ten behoeve van de landbouw zonder dat andere functies schade ondervinden en verzilting van het zoete grondwater optreedt*

GRONDWATER (ONTTREKKINGEN EN INFILTRATIE)

Het onttrekken van water vindt voornamelijk plaats om het toe te passen als drinkwater, proceswater, koelwater, spoelwater en beregeningswater. Dat kan zowel oppervlaktewater als

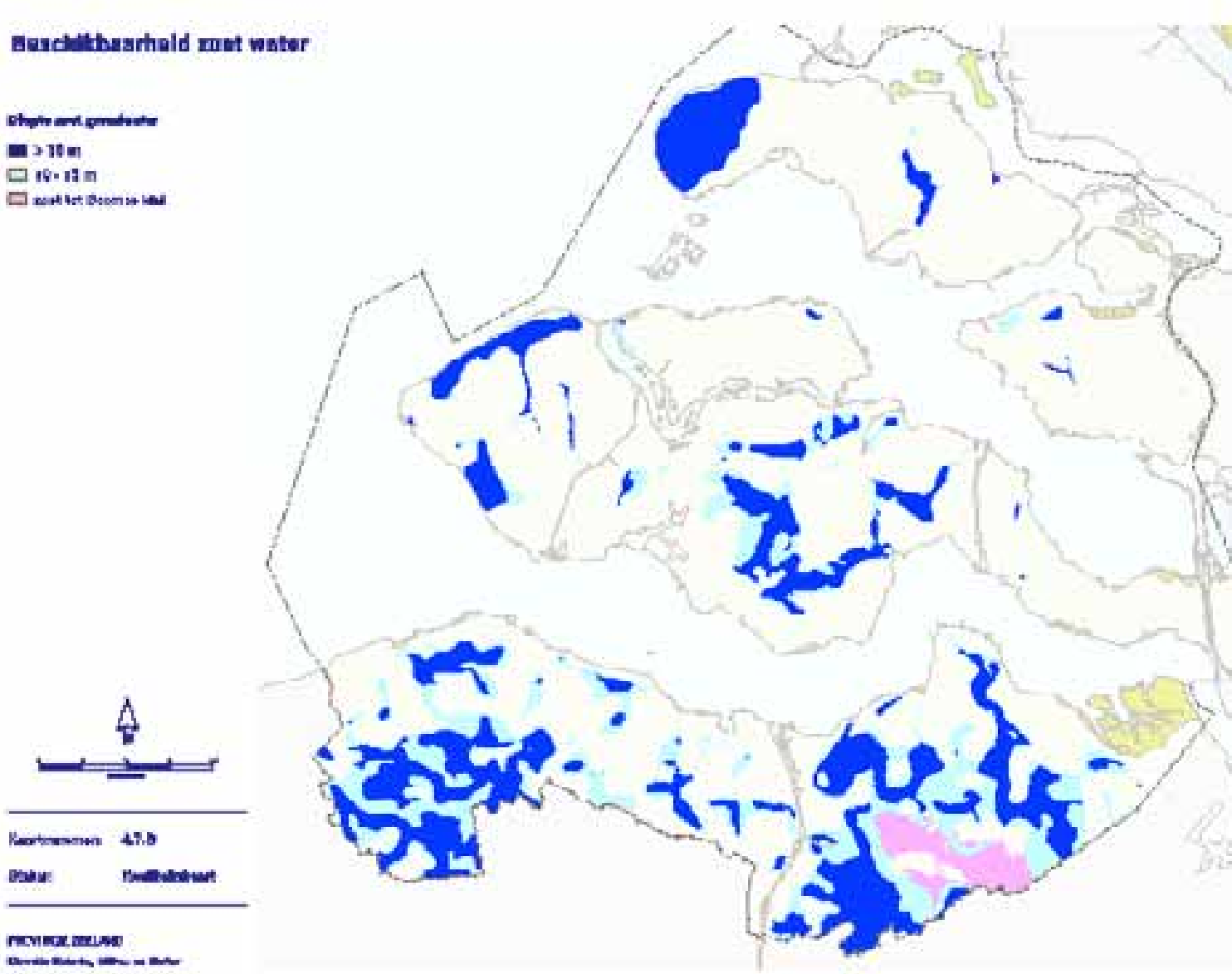

grondwater zijn, maar in Zeeland betreft het voornamelijk grondwater. In de meeste gevallen gaat het om zoet water. Vanwege de schaarste hiervan in Zeeland staat een duurzaam gebruik ervan voorop.
Grondwater wordt ook onttrokken om de grondwaterstand tijdelijk te verlagen voor bouwactiviteiten en bij saneringen. Hoewel het vaak maar om een tijdelijke maatregel gaat is het zaak er voor te zorgen dat de omgeving niet te veel last ondervindt.

De volgende beleidslijnen gelden voor het onttrekken van grondwater:

- Binnen gebieden met grondwater bestemd voor menselijke consumptie en uit diepe zandlagen worden nieuwe permanente onttrekkingen van (zoet) grondwater in principe alleen toegestaan voor de drinkwatervoorziening;
- Nieuwe (permanente) onttrekkingen, binnen gebieden met grondwatergerelateerde natuurwaarden en een 300 m brede bufferzone daaromheen, anders dan voor het verhogen van de natuurwaarden, zijn in principe verboden.
- Activiteiten die de voorraad zoet grondwater verkleinen moeten zoveel mogelijk vermeden worden;
- Vergunningplichtige (permanente) onttrekkingen van zoet grondwater voor beregening of andere doeleinden, waaronder tevens begrepen de onttrekkingen die onder algemene regels vallen, worden in principe alleen toegestaan in gebieden waar de zoetwaterbel reikt tot minimaal 15 m beneden het maaiveld of reikt tot aan de geohydrologische basis en als de onttrekking niet groter is dan 80 mm per hectare per jaar;
- De eisen aan inrichtingen voor het onttrekken van grondwater aan ondiepe zoete grondwatersystemen blijven gehandhaafd;

- (Omvangrijke) onttrekkingen voor koude-warmteopslagsystemen worden in principe alleen toegestaan in het tweede watervoerend pakket.

DOELSTELLING:
- *De aanvulling van het grondwater blijft groter dan de onttrekking (niet interen)*

ACTIES EN PRESTATIES:
- ✔ *Bevorderen hergebruik (grond)water en andere waterbesparende maatregelen*
- ✔ *Door middel van regelgeving passende voorwaarden stellen aan het onttrekken van grondwater. Bezien of verdergaande vereenvoudiging hiervan mogelijk is, met waarborging van de betrokken belangen*

GRONDWATERSTAND EN OPPERVLAKTEWATERPEIL

(Gebruiks)functies stellen eisen aan de grondwaterstand en het oppervlaktewaterpeil. Deze eisen zijn vertaald in een Gewenst Grond en Oppervlaktewater Regime (GGOR). In tabel 4.7.2 is hiervoor het kader vastgelegd, wat bestaat uit de optimale drooglegging per combinatie van functie en bodem. Als referentiehoogte voor het maaiveld wordt uitgegaan van de 10% laagste waarde voor het betreffende gebied, met uitzondering van gebieden met de functie natuur, waar dit gebiedsafhankelijk moet worden vastgesteld.

Vanwege de negatieve gevolgen die de onttrekking van grondwater op de in de bodem aanwezige archeologische waarden (zie paragraaf 4.10) kan hebben, dient zorgvuldig omgegaan te worden met grondwaterstanden in archeologisch waardevolle gebieden.
De functietoekenning (zie waterfunctiekaart) en het kader voor het GGOR zoals vastgelegd in dit plan, vormt samen de basis voor de uitwerking van het GGOR door de waterschappen. Het waterschap koppelt de uitwerking van het GGOR aan de herziening van de peilbesluiten.
Als er voor gekozen wordt de ontwikkeling van zoete grondwatersystemen te stimuleren, zal dat in de betreffende gebieden leiden tot een aangepast peilbeheer. Voor die gebieden zal in dat geval een aangepaste GGOR worden vastgesteld.
Als in het kader van de aanpak van de wateroverlast gebieden worden begrensd voor grasland, dan geldt voor die gebieden een Optimaal Oppervlaktewater Regime dat 20 cm hoger is dan voor landbouw geldt (bijvoorbeeld 80 in plaats van 100 cm-mv).
In de praktijk blijken de oppervlaktewaterpeilen vaak fors af te wijken van het in het peilbesluit vastgestelde niveau. De oorzaak hiervan kan liggen in een van het peilbesluit afwijkend beheer, maar houdt meestal verband met het feit dat het voor een peilgebied vastgesteld peil niet representatief is voor het gehele peilgebied. Met de mogelijkheden die het huidige gis-instrumentarium biedt, kan een verbeterslag worden gemaakt: voor (kleinere) deelgebieden kunnen eenvoudiger dan voorheen representatieve peilen worden vastgelegd. Dit sluit ook goed aan bij de GGOR-systematiek. Bovendien bieden de gegevens meer inzicht in de wateroverlastopgave.
Om invulling te geven aan de in het Nationaal Bestuursakkoord Water gemaakte afspraken rond GGOR actualiseren de waterschappen uiterlijk in 2010 hun peilbesluiten, op een zodanige

Functie	**Bodem** [3)]	**OOR (peil in cm–mv)**
Natuur	-	Zie natuurdoeltypen zoals omschreven in natuurgebiedsplan
Bebouwing	rest	110
Landbouw/natuur	rest	Geen verlaging
Landbouw –natuurontw.	rest	Geen verlaging
Beïnvloeding natuur	rest	Geen verlaging
Landbouw	Poelklei met veen	100
Landbouw	Schorgronden	120
Landbouw	Zand- en plaatgronden	100
-	Veen	60
-	Ongerijpt	60

Tabel 4.7.2 *Optimaal Oppervlaktewater Regime (OOR)*

3) *Zie kaart 4.7.C voor bodemtypen*

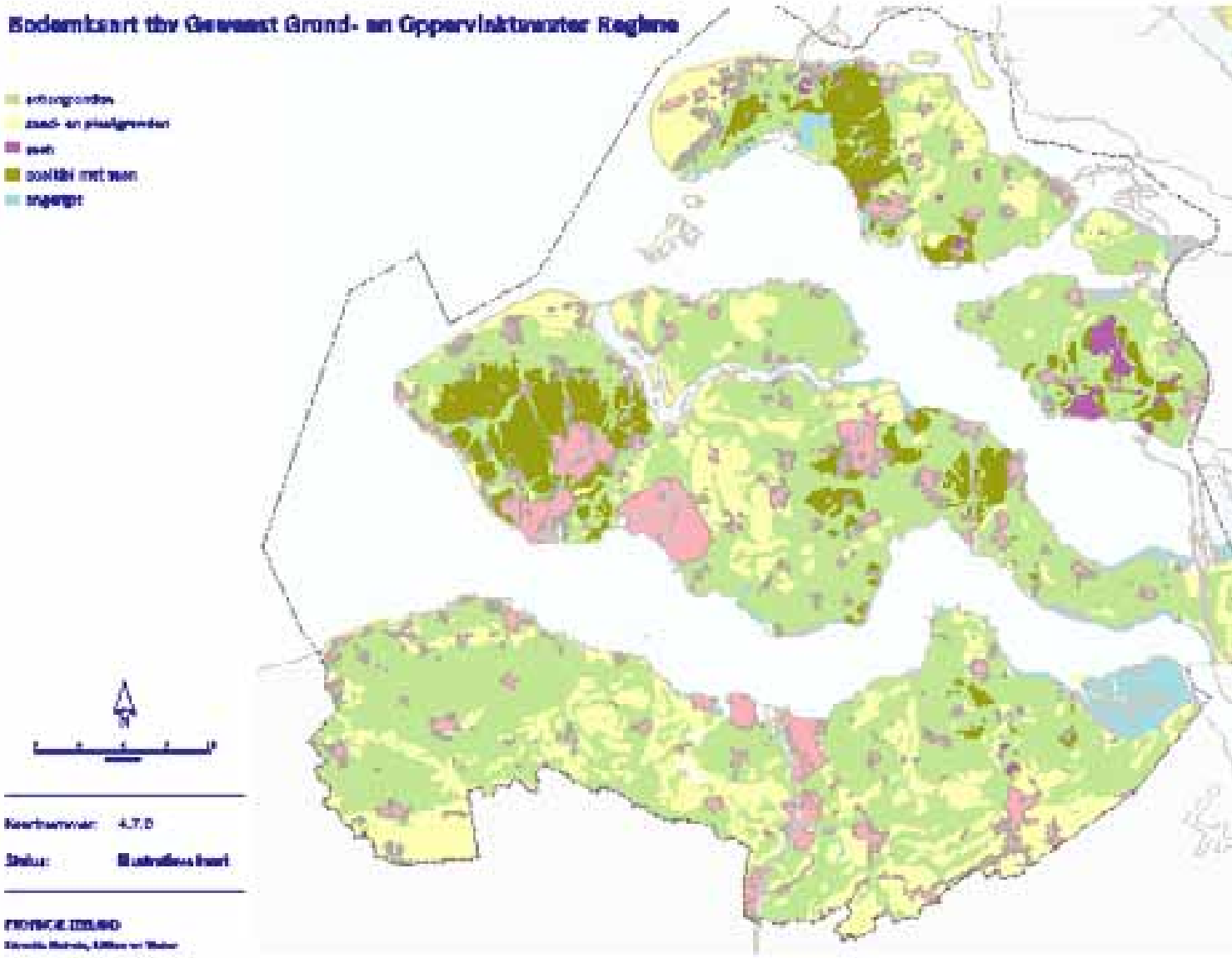

manier dat deze beter in overeenstemming zijn met de in het veld voorkomende situatie. In eerste instantie wordt ingezet op de vaststelling van peilen voor alle oppervlaktewater dat in open hydraulisch contact staat met peilregulerende stuwen en gemalen (waarbij dus geen sprake is van verhoging van de ontwateringsbasis als gevolg van hoger liggende duikers, drempels, slootbodems, e.d.), waarbij de bij deze wateren behorende invloedsgebieden globaal op kaart worden aangeduid. Vervolgens wordt op basis van gesignaleerde problemen toegewerkt naar een gebiedsdekkend geheel. De in het peilbesluit vastgelegde peilen zijn, met bijbehorende marges, van toepassing op de aangegeven invloedsgebieden.

Deze werkwijze vereist een actualisatie van de legger. De voorwaarden hiervoor zullen vastgelegd worden in de Verordening Waterhuishouding Zeeland. Zonodig worden in 2008 bij de herziening van het Omgevingsplan (actualisatie met het oog op het stroomgebiedbeheersplan) nadere afspraken gemaakt over de actualisatie van de legger en de vaststelling van peilbesluiten.

DOELSTELLINGEN:

- *Optimalisatie van de afstemming van het watersysteem op de functies*
- *Het GGOR wordt uiterlijk in 2010 vastgesteld en uiterlijk in 2018 gerealiseerd*

ACTIES EN PRESTATIES:

- ✔ *Het GGOR wordt uitgewerkt door de waterschappen en mondt uit in een herziening van het peilbesluit*
- ✔ *Parallel aan de uitwerking van het GGOR wordt de legger door de waterschappen geactualiseerd*
- ✔ *De provincie legt de eisen waaraan de legger moet voldoen vast in de Verordening Waterhuishouding*
- ✔ *De waterschappen nemen de noodzakelijke maatregelen om te voldoen aan de doelstelling*

VERDROGING

Van verdroging (zie kaart 4.7.D) is sprake wanneer in een (natuur)gebied de grondwaterstand onvoldoende hoog is, de kwelsituatie onvoldoende sterk is voor de karakteristieke grondwaterafhankelijke natuur of ter compensatie van een te lage grondwaterstand water moet worden aangevoerd met een voor de natuurfunctie onvoldoende kwaliteit.
Mede vanwege het grote areaal aan relatief kleine natuurgebieden is de ontwatering van (omliggende) landbouwgebieden een belangrijke oorzaak van verdroging. Een tweede belangrijke oorzaak is de grondwaterwinning. In het plan van aanpak 'Verdrogingsbestrijding Zeeland' (februari 1998) is de bestrijding van verdroging uitgewerkt.
Bij nieuwe natuur (natuurontwikkeling) moet gezorgd worden voor een goede afstemming tussen watersysteem en natuurdoel.

DOELSTELLINGEN:

- *Niet verdroogde natuurgebieden mogen niet verdrogen*
- *In 2012 moet 60% en in 2018 100% van de in 1994 verdroogde natuur volledig hersteld zijn*
- *Nieuwe natuurgebieden dienen niet-verdroogd opgeleverd te worden*

ACTIES EN PRESTATIES:

- ✔ *De provincie initieert en stimuleert nieuwe projecten, regisseert het verkrijgen van (aanvullende) subsidies, bedenkt maatregelpakketten en zorgt voor de monitoring aan de hand van de verdrogingskaart*
- ✔ *Waterschappen en natuurbeheerders dienen nieuwe projecten binnen hun gebieden te initiëren, uit te werken en uit te voeren. In de planperiode worden ondermeer de volgende projecten opgepakt of afgerond: Kop van Schouwen, Yerseke en Kapelse Moer, Oranjezon, Braakman, waterwingebied St. Jansteen, Zwaakse Weel en Schenge*
- ✔ *De bestrijding van verdroging wordt periodiek gemonitoord, in de vorm van de verdrogingskaart*

WATERKWANTITEIT EN HET AFWEGINGSKADER: WATER ALS ORDENEND PRINCIPE

In het verleden was het waterbeheer volgend op ruimtelijke ontwikkelingen. De eerder in deze paragraaf geschetste problematiek heeft tot het inzicht geleid dat de mogelijkheden en onmogelijkheden van het watersysteem integraal meegenomen moeten worden in het afwegingsproces bij de inpassing van nieuwe initiatieven en projecten: water als ordenend principe. In paragraaf 4.2 is hiervoor de algemene benadering uitgewerkt.
Verspreid in het omgevingsplan worden hiervoor de volgende bouwstenen aangereikt:

- Kansrijke en minder kansrijke gebieden voor uitbreidingslocaties (kaart 6.2.A).
- De mogelijkheden en onmogelijkheden voor benutting van zoet grondwater (kaart 4.7.A).
- De risicozones voor wateroverlast (kaart 4.7; de waterschappen werken deze kaart nog nader uit).
- De hydrologische invloed op gebieden met de functie natuur via het GGOR (zie waterfunctiekaart).

Het eerstgenoemde aspect wordt uitgewerkt in paragraaf 6.2.2. De overige aspecten zijn eerder in deze paragraaf toegelicht. De handreiking voor het instrument van de watertoets geeft aanvullende informatie op welke wijze de kwaliteiten van het watersysteem meegewogen moet worden.

4.8 Ecologische en natuurlijke kwaliteit

De ecologische en natuurlijke kwaliteiten van Zeeland (zie kaart 4.8) komen onder meer tot uitdrukking in de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). De Zeeuwse EHS bestaat uit bestaande natuurkerngebieden, nog te realiseren natuurontwikkelingsgebieden en ecologische verbindingszones (Natuurgebiedsplan Zeeland). Binnen deze robuuste en samenhangende EHS is voldoende ruimte voor een duurzame instandhouding van de typisch Zeeuwse biodiversiteit. De gebieden moeten wettelijk beschermd en goed beheerd worden. Zonering en gerichte maatregelen dienen te zorgen voor goede milieucondities, die nodig zijn om de gestelde natuurdoelen te realiseren. Via gerichte maatregelen zullen aanvullend op het beheer van de EHS kritische soorten extra beschermd worden. Ter verbreding van het natuurbeleid wordt, waar de natuurdoelen dat toelaten, ruimte geboden voor koppeling met andere functies (agrarisch natuurbeheer, waterberging, recreatief medegebruik).

4.8.1 Bestaande natuurgebieden

De Zeeuwse natuur is de natuur van de Delta. Op de overgang van de grote rivieren naar de zee hebben, wind, zee en getij lange tijd vrij spel gehad met een grillig patroon van duinen, geulen, platen, slikken en schorren als resultaat. Hier overheen kwam een historie van duizend jaar inpolderen met wisselend succes. Het bracht dijken en deltawerken, maar ook overstromingen en

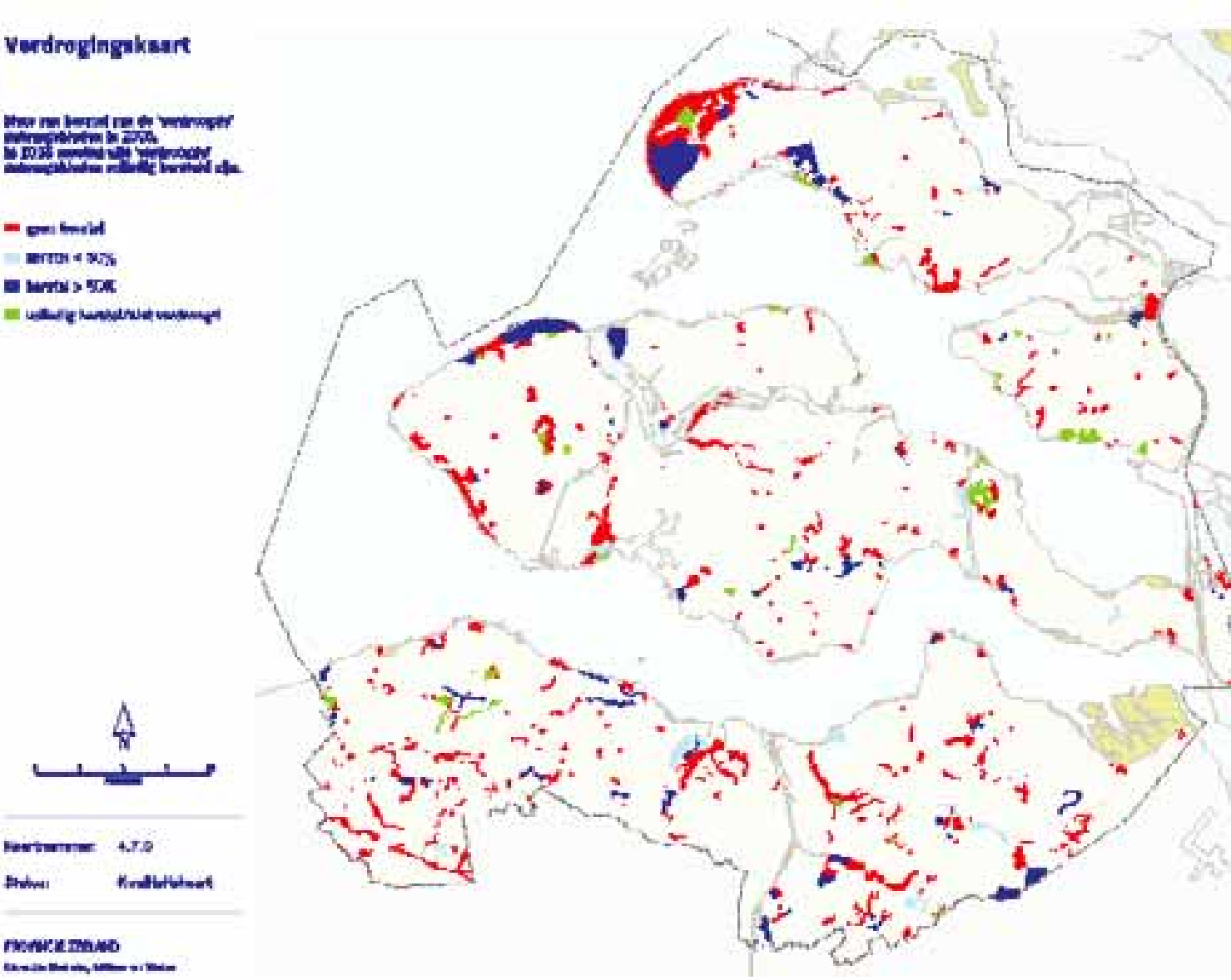

rampen. En zo ontstond het huidige Zeeland: een getemd deltagebied, vergaand in cultuur gebracht, maar met nog veel karakteristieke natuurwaarden.
Op de grens van land en water, zout en zoet en zand en klei zijn de belangrijkste Zeeuwse natuurgebieden te vinden: de duinen (met name Schouwen en Walcheren), de deltawateren (met name Voordelta, Ooster- en Westerschelde, Grevelingen, Krammer-Volkerak), de oudlandreservaten (o.a. Yerseke Moer) en de kreken (met name in Zeeuws-Vlaanderen). Daarnaast kent Zeeland waardevolle cultuurlandschappen, zoals heggengebieden, poelgronden en dijkenlandschappen. Om de karakteristieke kwaliteit van de natuur (en landschap) te behouden dienen alle bestaande natuurgebieden publiekrechtelijk beschermd te worden. Via de wet ruimtelijke ordening wordt met een natuurbestemming een basisbescherming geboden. De meest waardevolle natuurgebieden worden extra beschermd via de Natuurbeschermingswet en/of de Vogel- en Habitatrichtlijn (zie ook paragraaf 4.2 en paragraaf 8.6.2). Rond bestaande natuurgebieden geldt een planologische afwegingszone van 100 meter, waarbij de invulling afhankelijk is van de mate van openheid en de verstoringgevoeligheid van het natuurstreefbeeld. Een goede omgevingskwaliteit: stilte (geluidsoverlast), duisternis (lichtvervuiling), waterpeil (verdroging), waterkwaliteit (vermesting), luchtkwaliteit (verzuring) is van wezenlijk belang bij het behoud van de Zeeuwse biodiversiteit. Indien op grond van zwaarwegende maatschappelijke overwegingen bestaande natuur aangetast wordt dient er natuurcompensatie plaats te vinden (zie paragraaf 8.6.2).
Voor het beheer van bestaande natuurgebieden wordt tenslotte gestreefd naar een structureel, actief natuurbeheer door de terreinbeherende organisaties Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten of Zeeuws Landschap (op basis van de invloedssferenkaart van het Natuurgebiedsplan Zeeland) dan wel particulier natuurbeheer.

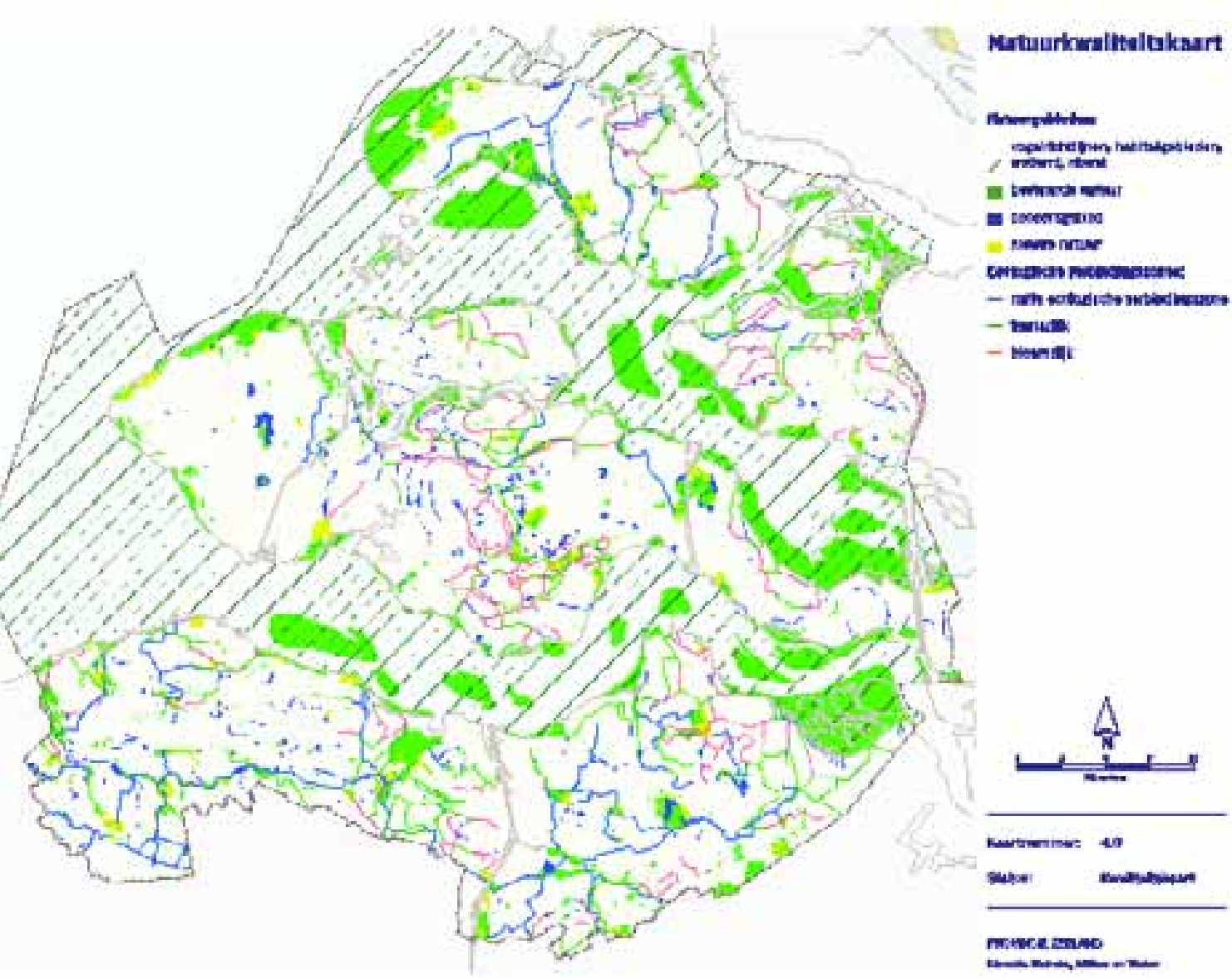

DOELSTELLING:

- *Behouden en verbeteren kwaliteit bestaande natuurgebieden*

ACTIES EN PRESTATIES:

- ✔ *Bevorderen verwerving van bestaande natuurgebieden middels aansturing van Bureau Beheer Landbouwgronden (BBL) en financiering van de verwerving (50% provinciale subsidie)*
- ✔ *Aansturen en faciliteren van actief natuurbeheer door subsidiering van stichting Het Zeeuwse Landschap*

4.8.2 Natuurontwikkeling

De Zeeuwse EHS wordt met de ontwikkeling van 5372 ha nieuwe natuur fors uitgebreid. Bestaande natuurgebieden worden zo veel mogelijk uitgebouwd tot robuuste kerngebieden. Met het realiseren van deze opgave is medio jaren 90 van de vorige eeuw gestart. De aanleg van de EHS is in Zeeland zeer voortvarend aangepakt. Door goede afspraken met de landbouw, een hoge grondmobiliteit en hoge provinciale ambities (beleidsmatig, financieel) loopt Zeeland landelijk voorop. Inmiddels is voor natuurontwikkeling ca. 80 % van de grond verworven en ca. 55 % daadwerkelijk ingericht. Ook voor de komende periode is een snelle realisering van de EHS hèt speerpunt voor het Zeeuwse natuurbeleid. Er wordt dan ook gestreefd naar een versnelde aanleg, af te ronden voor 2013, dat wil zeggen afronding bin-

nen de looptijd van dit omgevingsplan.
Begrenzing en bijbehorende natuurdoelen worden vastgelegd en geactualiseerd via het Natuurgebiedsplan Zeeland.

Natuurontwikkeling wordt zo veel mogelijk gesitueerd op slechte landbouwgronden, waarbij de goede landbouwgronden zo veel mogelijk worden ontzien. Bij de begrenzing wordt gestreefd naar grote, topografisch logisch begrensde natuurgebieden.
De provincie werkt de natuurdoelen voor de verschillende gebieden uit in natuurontwikkelingsplannen, waarbij het accent ligt op typisch Zeeuwse, natte natuur op de grens van land en water (binnenduinrand, oeverstroken deltawateren, vergroting oudlandmoerrassen, kreekherstel). Bodem en water zijn de bepalende factoren, aangevuld met een passend actief natuurbeheer. Daarnaast wordt in de plannen rekening gehouden met cultuurhistorische waarden en de landschappelijke inpassing. De uitvoering van natuurontwikkeling geschiedt, waar mogelijk, integraal en gelijktijdig met andere inrichtingsopgaven (bijvoorbeeld via een gebiedsgerichte aanpak) en wordt anders sectoraal vormgegeven. Het beheer wordt, evenals voor de bestaande natuur, geregeld via de reguliere terreinbeheerders dan wel particulier beheer. Uitgangspunt hierbij is eenheid van beheer binnen een natuurcomplex.
Begrensde natuurontwikkelingsgebieden worden via een waarborgingsbeleid planologisch beschermd tegen onomkeerbare ingrepen zonder dat er voor de vigerende agrarische functie sprake is van planologische schaduwwerking.

DOELSTELLING:
- *Versnelde realisatie van 5372 ha nieuwe natuur t.b.v. de EHS in Zeeland voor 2013*

ACTIES EN PRESTATIES:
- ✔ *De begrenzing en omschrijving van natuurgebieden actualiseren in het Natuurgebiedsplan Zeeland*
- ✔ *Aansturen verwerving door BBL en gedeeltelijke financiering van de verwerving van gronden voor natuurontwikkeling tot circa 200 hectare per jaar*
- ✔ *Opstellen van natuurontwikkelingsplannen voor de begrensde natuurgebieden (circa 10 per jaar)*
- ✔ *Organiseren van de uitvoering door derden van natuurontwikkelingsplannen tot circa 330 hectare per jaar*

4.8.3 Ecologische verbindingszones

Via natte en droge ecologische verbindingszones worden de uitgebouwde kerngebieden van de EHS tot één ecologisch netwerk gesmeed. Bestaande wegbermen en binnendijken fungeren daarbij, mits sprake van een goed (ecologisch) beheer, als droge verbindingszones. Op de geselecteerde Zeeuwse bloemdijken wordt conform het provinciale dijkenactieplan actief natuurbeheer gepleegd door de natuurbeschermingsorganisaties, particulieren, boeren en met schaapskudden.
De natte ecologische infrastructuur wordt gerealiseerd door de aanleg van natuurvriendelijke oevers langs, strategisch tussen natuurkerngebieden gelegen, watergangen (zie kaart 4.7.B). Het streven is de natuurvriendelijke oevers, als onderdeel van de watergang, in 2018 gerealiseerd te hebben.
Via ontsnipperingsmaatregelen worden ecologische barrières weggenomen. Daar waar noodzakelijk wordt bij nieuwe (en te reconstrueren) infrastructuur rekening gehouden met het creëren/in stand houden van ecologische verbindingszones (bijvoorbeeld in de vorm van ecoduikers en/of faunapassages). Voor de grootste knelpunten wordt aangesloten bij het rijksbeleid van het Meerjarenprogramma ontsnippering. In 2018 moeten alle ecologische barrières in de rijksinfrastructuur zijn opgeheven.

DOELSTELLING:
Realisatie van ecologische verbindingszones

ACTIES EN PRESTATIES:
- ✔ *Wegnemen van ecologische barrières in provinciale infrastructuur tijdens nieuwbouw en herstel van provinciale wegen (ontsnippering)*
- ✔ *Uitvoering van het provinciale dijkenactieplan door het ondersteunen van derden bij het wegwerken van achterstallig onderhoud en het stimuleren van agrarisch natuurbeheer*
- ✔ *Ecologisch wegbermbeheer langs provinciale wegen*
- ✔ *Bevorderen van een goed ecologisch wegbermbeheer en actieve ontsnippering bij andere wegbeheerders.*

Robuuste verbindingszone: de Natte As

Als onderdeel van de landelijke robuuste verbindingszone de Natte As wordt in Zeeland, aanvulllend op de EHS, 1400 ha extra nieuwe natuur ontwikkeld. Langs de oostkust van Zeeland en dwars door Zeeuws-Vlaanderen (“van Zijpe tot Zwin”) worden reeks bestaande wateren en kreekresten uitgebouwd tot een grootschalige natte as. Hierdoor ontstaat een robuust leefgebied voor landelijk belangrijke moerassoorten, zoals de otter.
De aanleg van de natte as wordt nadrukkelijk gekoppeld aan de opgave voor waterberging (zie paragraaf 4.7). Ook wordt recreatief medegebruik (zie paragraaf 4.9.4) zoveel mogelijk bevorderd binnen de voorwaarden van de natuurdoelen. In Zeeuws-Vlaanderen zal waar mogelijk aangesloten worden bij de historische situatie van de Staats-Spaanse Linie.
Verder gelden dezelfde uitgangspunten als voor natuurontwikkeling.

DOELSTELLING:
- *Realisatie van een Natte As van Zijpe tot Zwin*

ACTIES EN PRESTATIES:
- ✔ *Begrenzing Natte As van Zijpe tot Zwin in 2006*
- ✔ *Aansturen grondverwerving door BBL van circa 50 hectare per jaar*
- ✔ *Organiseren inrichting door DLG van circa 50 hectare per jaar in samenhang met waterberging en recreatief landschappelijk netwerk*

4.8.4 Soortenbescherming

Voor het behoud van kritische soorten zijn specifieke inrichtingsmaatregelen en een goede wettelijke bescherming noodzakelijk. Door de aanleg van de Zeeuwse EHS wordt voor vele Zeeuwse plant- en diersoorten het leefgebied sterk verbeterd. Hiermee wordt een belangrijke bijdrage geleverd aan het behoud van de biodiversiteit. Ondanks deze inspanning blijven voor het behoud van kritische soorten gerichte aanvullende maatregelen noodzakelijk. In de provinciale nota soortenbescherming zijn de Zeeuwse aandachtssoorten geselecteerd en staan de noodzakelijke maatregelen beschreven.
Op grond van de Flora- en Faunawet worden soorten wettelijk beschermd (toetsing art. 75 Flora- en Faunawet).

DOELSTELLING:
- *Behoud Zeeuwse biodiversiteit*

ACTIES EN PRESTATIES:
- ✔ *Via jaarlijkse actieprogramma's en provinciale financiering worden door natuurorganisaties soortspecifieke maatregelen uitgevoerd, in samenhang met de rijksprogramma's*

4.8.5 Verbreding natuurbeleid

Naast behoud en ontwikkeling is verbreding de derde pijler van het Zeeuwse natuurbeleid. Binnen de voorwaarden van de gestelde natuurdoelen wordt gezocht naar meekoppeling met andere functies. Dit kan leiden tot meervoudig ruimtegebruik en een efficiënte inzet van middelen. Daarnaast zorgt bundeling van belangen voor een grotere maatschappelijke betrokkenheid, o.a. via doelgroepenbeleid, en daarmee voor een breder maatschappelijk draagvlak. Hierbij gaat het met name om agrarisch natuurbeheer, waterberging en recreatief medegebruik.

Agrarisch natuur- en landschapsbeheer

Aanvullend op de bestaande en nieuwe natuurgebieden worden in het Natuurgebiedsplan Zeeland uiteindelijk 3009 ha beheersgebieden (SAN) begrensd, waarin een combinatie van landbouw en natuur wordt nagestreefd. Binnen de begrensde gebieden kunnen boeren, op vrijwillige basis, beheerscontracten sluiten met het rijk. Een structureel agrarisch natuur- en landschapsbeheer wordt hierdoor mogelijk gemaakt. Binnen de beheersgebieden worden de volgende natuurdoelen aangegeven: botanisch, weidevogels, bloemdijken, akkerranden. Een bijzondere categorie vormen de ganzenopvanggebieden (totaal in Zeeland 8000 ha), waarvan 5000 ha in de natuurgebieden en 3000 ha op landbouwgrond. In deze extra beheersgebieden wordt door de boeren op basis van een beheersovereenkomst aan overwinterende ganzen rust geboden in combinatie met voedselaanbod.

DOELSTELLING:
- *Versterking van het agrarisch natuur- en landschapsbeheer*

ACTIES EN PRESTATIES:
- ✔ *Begrenzing ganzenopvanggebieden in het Natuurgebiedsplan Zeeland*
- ✔ *Stimuleren van de totstandkoming van beheersovereenkomsten met agrarische ondernemers inzake de ganzenopvanggebieden*

Natuur en waterberging

Doordat in Zeeuwse natuurbeleid de nadruk ligt op natte natuur, kunnen de Zeeuwse natuurgebieden een belangrijke bijdrage leveren aan de bestrijding van wateroverlast. In extreem natte periodes kunnen de natuurgebieden losgekoppeld worden en hun eigen water vasthouden. Hierdoor kan de gemaalcapaciteit volledig ingezet worden voor de landbouwgebieden. Het vasthouden in natuurgebieden past in het natuurlijke seizoenspatroon (overstroming in de winter) en is daardoor uitstekend te combineren met de Zeeuwse natuurdoelen en de bijbehorende natuurontwikkeling. Dit is veel minder het geval met het bergen van gebiedsvreemd landbouwwater in natuurgebieden. Slechte waterkwaliteit en een onnatuurlijk peilregime zijn hier de beperkende factoren.

DOELSTELLING:
- *Passend binnen de natuurdoelen realiseren van zoveel mogelijk waterretentie binnen natuurgebieden*

ACTIES EN PRESTATIES:
- ✔ *Voor alle natuurontwikkelingsgebieden wordt uitgewerkt wat de combinatiemogelijkheden zijn met het vasthouden van water.*
- ✔ *Per natuurgebied wordt de retentiecapaciteit berekend. Waar mogelijk en nodig worden maatregelen getroffen om het water in tijden van overlast maximaal vast te houden*

Recreatief medegebruik

Onder het motto 'natuur voor de mens, de mens voor natuur' wordt gestreefd naar zoveel mogelijk recreatief medegebruik van de Zeeuwse natuurgebieden (o.a. door het vergroten van de toegankelijkheid en terreingebonden voorzieningen). De geformuleerde natuurdoelen zijn hierbij uitgangspunt (Natuurgebiedsplan Zeeland). Bij het opstellen van natuurontwikkelingsplannen wordt het recreatieve medegebruik integraal meegenomen.
De invulling kan variëren van totale toegankelijkheid tot geleide recreatie en specifieke maatregelen in gevoelige gebieden (bijvoorbeeld vogelobservatiehutten). Deze lijn wordt al gehanteerd door natuurorganisaties. Ook bij particulier beheer zal openstelling worden gestimuleerd (recreatietoeslag). Bosrijke gebieden en cultuurlandschappen bieden de meeste ruimte voor dagrecreatie. Voor open weidegebieden, duinen, moerassen en kreken met belangrijke verstoringsgevoelige vogelpopulaties dient maatwerk geleverd te worden met daarbij het accent op natuurbeleving ("Vogelboulevard plan Tureluur"). Kanoën is mogelijk in de deltawateren, de waterlopen, de natte ecologische verbindingszones (watergangen met natuurvriendelijke oevers) en het open water van de grootste kreken. Bij de voor verstoring veel gevoeliger kreekuitlopers en de kleinere kreken staat rust voor de vogels voorop en is kanoën niet mogelijk. Naast recreatie in natuurgebieden zullen, waar mogelijk, recreatieve routes tussen natuurgebieden ontwikkeld worden, waarbij gebruik gemaakt kan worden van de natte en droge ecologische verbindingszones (realisering landschappelijk netwerk).

DOELSTELLING:
- *Passend binnen de natuurdoelen bevorderen recreatief medegebruik door openstelling en aanleg voorzieningen*

ACTIES EN PRESTATIES:
- ✔ *In de natuurontwikkelingsplannen wordt aangegeven op welke wijze recreatief medegebruik mogelijk is.*
- ✔ *Door de uitbouw van een landschappelijk netwerk worden recreatieroutes gecreëerd tussen de natuurgebieden*

4.9 Landschappelijke kwaliteit en beeldkwaliteit

Het Zeeuwse landschap is het voorlopige resultaat van circa 1000 jaar wonen en werken in het deltagebied. Het is daarmee de herkenbare uitdrukking van de verschillende grondgebruikfuncties, zoals landbouw, recreatie, natuur en stedelijke functies. Doel is het behouden en versterken van de identiteit, diversiteit en belevingswaarde van het Zeeuwse landschap.

Beeldkwaliteit is een begrip dat door de Provinciale Discussienota Beeldkwaliteit (2003) in Zeeland op de agenda is gekomen. De beeldkwaliteit is mede bepalend voor de aantrekkingskracht van Zeeland als woon- en recreatiegebied. Bij beeldkwaliteit gaat het om de vraag: "voel ik me prettig bij het zien van beelden van deze omgeving". Dit beeld ontstaat door een ooit gemaakte keuze voor een locatie en bestemming en de vormgeving daarvan. Het is dan ook van groot belang dat bij de locatiekeuze voor nieuwe ontwikkelingen het aspect beeldkwaliteit betrokken wordt bij de afweging.
De provincie ziet voor zichzelf een belangrijke rol weggelegd om de beeldkwaliteit van Zeeland te versterken, vooral wanneer het beeld van Zeeland als provincie beïnvloed wordt. Beeldkwaliteit heeft een sterke overlap met het begrip landschap en landschapskwaliteit, en andere aspecten van de omgevingskwaliteit zoals de cultuurhistorie.

Een belangrijke factor bij de karakteristiek van het landschap is, zeker in het landelijk gebied, wat verzameld kan worden onder het begrip 'landschappelijk groen': natuur, bos en (opgaande) beplanting. Met name opgaande begroeiingen geven structuur aan het landschap en bepalen voor een groot deel het open of besloten karakter van het landelijk gebied. Gebieden waarvan de openheid behouden dient te worden zijn de deltawateren en aanliggende oevergebieden, de open poelgronden en de kreekresten. Gebieden waar verdichting en beslotenheid wordt nagestreefd zijn de binnenduinranden, de kreekruggen en de dekzandgebieden.

De landschappelijke en beeldkwaliteit van Zeeland is gebaat bij de ontwikkeling van het landschappelijk netwerk. Door het landschappelijk netwerk worden niet alleen landschappelijke elementen toegevoegd langs de routes, maar wordt de toegankelijkheid en daardoor de belevingswaarde van het Zeeuwse landschap versterkt.

Vertrekpunt voor het provinciale landschapsbeleid is dat ruimtelijke ingrepen met gevolgen voor het landschap steeds gepaard gaan met inspanningen om de landschappelijke kwaliteiten te verhogen. Dit vertrekpunt wordt onder meer uitgewerkt in de paragrafen 4.2, 4.9.1 (landschappelijke inbedding) en 8.5.1 (principe van verevening). Door dit vertrekpunt op deze wijze te verankeren in het provinciale beleid wordt tevens invulling gegeven aan de principes van de Europese

Landschapsconventie (ELC) ten behoeve van het behoud en de versterking van landschapswaarden.

Landschap en mobiliteit

De landschappelijke kwaliteit van de gebieden met bijzondere landschappelijke en cultuurhistorische waarden wordt versterkt en ondersteund vanuit het mobiliteitsbeleid. Met name de PVVP-gebiedsprofielen 'natuurgebied' en 'cultuurlandschap' (de waardevolle landschappen) geven hier invulling aan. Door de bijzondere ecologische, landschappelijke en culturele kwaliteiten van deze gebieden ligt de nadruk op enerzijds het vergroten van de belevingswaarde voor wandelaars en fietsers en anderzijds een vergaande regulering van het autoverkeer.
In het cultuurlandschap ligt het accent daarbij op een (duurzaam veilige) inbedding van infrastructuur in het landschap (zie ook paragraaf 4.9.2) door aandacht te schenken aan de visuele aspecten van verkeersmaatregelen en het terugdringen van gebiedsvreemd autoverkeer (het weren van sluipverkeer, het concentreren van autoverkeer op een beperkt aantal wegen en, waar mogelijk, het afwaarderen van wegen). In natuurgebied ligt het accent op de onbereikbaarheid van deze gebieden voor autoverkeer. Verstoring door autoverkeer en barrièrewerking van infrastructuur moet zoveel mogelijk worden voorkomen of via ontsnippering worden teruggedrongen (zie ook paragraaf 4.8.3). Voor alle duidelijkheid: bij het gebiedsprofiel natuurgebied gaat het dus niet zozeer om gebieden die in het streekplan of het natuurbeleidsplan als natuurgebied zijn gedefinieerd, maar om gebieden waar de natuurwaarden maatgevend zijn voor de inrichting van het verkeer- en vervoersysteem.

DOELSTELLING

- *Behoud en versterking van de identiteit, diversiteit en belevingswaarde (inclusief toegankelijkheid) van het landschap*

In paragraaf 4.9.1 worden de landschappelijke kwaliteiten en de beeldkwaliteit geduid ten behoeve van het afwegingskader (zie paragraaf 4.2). In de vervolgparagrafen wordt ingegaan op enkele afzonderlijke aspecten van de beeldkwaliteit, het landschappelijk groen en het landschapsnetwerk.

4.9.1 Landschap, beeldkwaliteit en het afwegingskader

Op kaart 4.9 is een verscheidenheid aan Zeeuwse landschapstypen weergegeven. Per landschapstype zijn de karakteristieke elementen omschreven en weergegeven in tabel 4.9. Ten behoeve van het behoud van deze elementen zijn tevens strategieën in deze tabel opgenomen over hoe bij nieuwe dynamiek met deze elementen dient te worden omgegaan. Deze karakteristieken en strategieën vormen tezamen de basis voor het onderdeel landschap en beeldkwaliteit van het integrale afwegingskader zoals beschreven in paragraaf 4.2.
Herkenbaarheid en identiteit zijn belangrijke uitgangspunten. Basisgedachte is daarom dat aard, schaal en omvang van ontwikkelingen aan dienen te sluiten bij de aard, schaal en omvang van de omgeving, het landschap. Binnen de aangegeven landschapstypen is in die zin sprake van een zekere mate van 'dynamische' ordening. Er zijn hoogdynamische landschapstypen en laagdynamische landschapstypen.

Hoogdynamische ontwikkelingen laten aansluiten bij hoogdynamische landschapstypen sluit dan ook aan bij het eerder genoemde principe en draagt bij aan de herkenbaarheid en de ordening van het landschap. Ontwikkelingen en activiteiten met een meer laagdynamisch karakter passen daarentegen beter in de laagdynamische landschappen. In onderstaande figuur wordt deze **logica van het landschap** geïllustreerd.

Landschapstypen:	
Infrastructuurlandschappen Stedelijke landschappen Recreatielandschappen Polderlandschappen Natuurlandschappen	***Hoog dynamisch*** ↕ ***Laag dynamisch***

Verder dienen ook de meer specifieke aspecten van beeldkwaliteit zoals die in de volgende paragraaf zijn uitgewerkt bij de afweging te worden betrokken. Het gaat om de algemene benadering van beeldkwaliteit, de landschappelijke inpassing en de hoogbouw.

4.9.2 Beeldkwaliteit

Om de beeldkwaliteit van Zeeland te versterken is het primair noodzakelijk dat het aspect beeldkwaliteit systematisch betrokken wordt bij planprocessen. Om dit te bereiken wordt bij concrete plannen, afhankelijk van omvang en betekenis van het plan, om een beeldkwaliteitsplan of -paragraaf gevraagd waarin het aspect beeldkwaliteit wordt uitgewerkt, maar waarin tevens wordt aangegeven hoe locatiekeuzes of keuzes over vormgeving tot stand zijn gekomen zonder dat daarbij cultuurhistorische, natuur- en landschapswaarden over het hoofd worden gezien. Op deze manier wordt voor iedereen inzichtelijk gemaakt hoe een ontwerp tot stand is gekomen en kan bij toekomstige ontwikkelingen op de ontwerpfilosofie worden aangehaakt. In de kadertekst is dit nader uitgewerkt in een viertal denkstappen.
Bij de beoordeling van een plan zal erop worden toegezien of de denkstappen daadwerkelijk en afdoende zijn doorlopen. Op provinciaal niveau wordt geen inhoudelijk oordeel geveld over het beeldkwaliteitplan of -paragraaf. Dit vormt een verantwoordelijkheid van gemeenten.

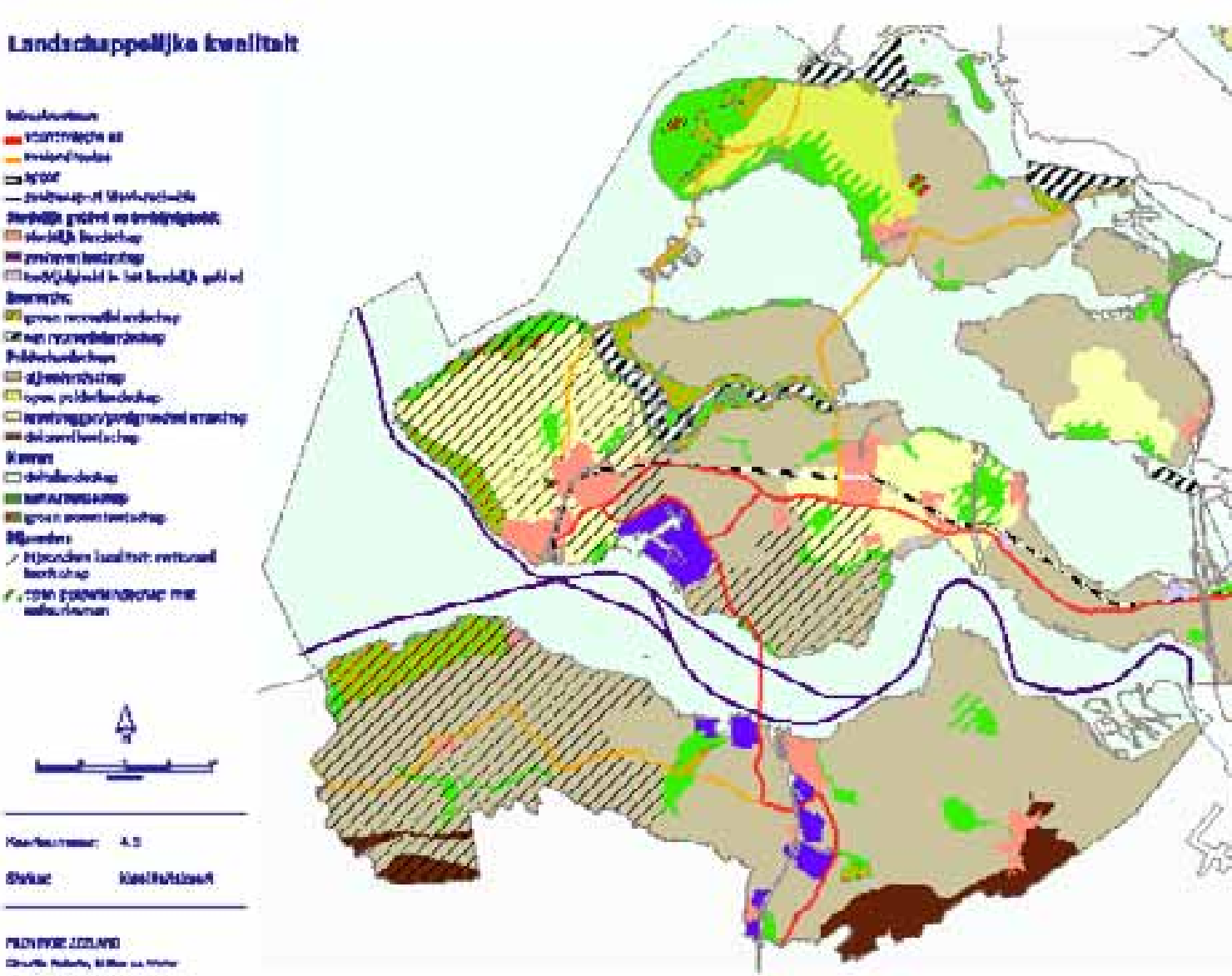

DOELSTELLING:

- *Versterken van de beeldkwaliteit en landschappelijke aantrekkelijkheid van Zeeland*

ACTIES EN PRESTATIES:

- ✔ *Opstellen van een beeldkwaliteitsplan bij nieuwe ontwikkelingen waarbij de provincie betrokken is*
- ✔ *Instellen kwaliteitsteam*

HOOGBOUW

De beeldkwaliteit van Zeeland wordt voor een belangrijk deel bepaald door het gevoel van ruimte, openheid en weidsheid in het agrarisch buitengebied, de natuurgebieden op het land en de deltawateren. Deze kwaliteiten zijn waardevol, maar tegelijk kwetsbaar voor nieuwe ontwikkelingen. Hoogbouw in of aan de rand van gebieden die hun kwaliteit ontlenen aan openheid en weidsheid kan de beeldkwaliteit op een hoger schaalniveau aantasten. Hoogbouw kan aan de andere kant ook de beeldkwaliteit versterken door het versterken en benadrukken van de bebouwingsstructuur in de vorm van een ‘landmark’.

Landschapstype	Karakteristiek	Strategie
Infrastructuurlandschappen		
Economische assen (incl. spoor)	- Bepalende doorgaande hoofdinfrastructuur die de economische centra van Zeeland verbindt	- Economische centra bij stedelijk gebied en op knooppunten versterken. Deze mogen zichtbaar zijn - Panorama's vanaf de weg dienen zoveel mogelijk behouden te blijven - Bij kwetsbare landschappen dient de infrastructuur landschappelijk ingepast te worden
Zeelandroute	- Belangrijke doorgaande (toeristische) routes die bepalend zijn voor het beeld van Zeeland met dijken, dammen, bruggen en weidse landschappen	- Lokaal versterken toeristische uitstraling door clustering nieuwe toeristische ontwikkelingen bij bestaande (toeristische) centra - Behoud weidsheid aangrenzende deltawateren en polderlandschappen
Zeetransportroute	- De Westerschelde vormt een druk bevaren zeetransportroute. Karakteristiek is de combinatie van grote passerende zeeschepen, aangrenzende zeehaventerreinen en de weidsheid van een dynamisch estuarien getijdenlandschap	- Versterken estuariene en maritieme karakter van Westerschelde
Stedelijke landschappen		
Zeehavenlandschap	- Dynamische stoere omgeving, sterk geconcentreerd en grootschalig - Natuurlijke ligging aan zee	- Concentratie en dynamiek - Landschappelijke inpassing in overeenstemming met schaalniveau zeehaventerrein
Stedelijk landschap	- Wonen en werken, inclusief aangrenzende en qua schaal passende bedrijventerreinen	- Schaal bepaalt ontwikkelingsmogelijkheden, daarbij onderscheid in: *- Stedelijk* *- (Ge)groei(de)kernen* *- Overige kernen/dorpen (organisch groeien)* - Zorg voor landschappelijk goede overgangszone tussen wonen/werken en platteland
Glastuinbouw en bedrijvigheid in het landelijk gebied	- (Boven)lokale bedrijventerreinen in het agrarisch landschap langs infrastructuur, los van de overige bebouwing	- Landschappelijk inpassen - Zeer terughoudend met verdere ontwikkeling
Recreatielandschappen		
Groen recreatielandschap	- Besloten en dynamisch landschap met afwisselend groene en recreatieve elementen - Landschappelijke kwaliteit wisselend van harmonisch tot verrommeld. Intensief ruimtegebruik	- Landschapsstrategie voor recreatie: saneren, inpassen, omvormen en ontwikkelen - Actieve versterking groene kwaliteit door natuurontwikkeling en aanleg recreatienatuur/bos - Hoog investeringsniveau in recreatie en recreatienatuur
Nat recreatielandschap	- Open tot zeer open waterlandschappen met zichtbaar recreatief gebruik: watergebonden recreatie en bijgehorende voorzieningen	- In samenhang ontwikkelen met aandacht voor onderscheid in schaalaspecten van afzonderlijke deltawateren
Polderlandschap		
Polderlandschap (algemeen)	- Ongerept en relatief gaaf landschap met overheersend en beeldbepalend agrarisch karakter - Logisch en min of meer regelmatig bebouwingspatroon op schaalniveau van agrarische bouwkavels, afgewisseld met dorpen - Gezichtsbepalend en meest algemeen Zeeuws landschap	- Voor het hele Zeeuwse polderland geldt, dat ontwikkelingen inpasbaar zijn als zij passen bij het landelijk en agrarisch karakter en de bijbehorende landschappelijke kenmerken. Daarbij gaat het om aard en omvang (schaal, verkavelingstructuur, bebouwing). Bijzonder karakteristieke of gave landschappen vragen nadrukkelijker om toepassing van dit principe. Naast inpasbaarheid van ontwikkelingen gaat het ook om actieve versterking van de landschappelijke kenmerken.
Dijkenlandschap	- Karakteristiek patroon van binnendijken, veelal beplant (ronde lijnen) - Regelmatig patroon van rechte wegen	- Nadrukkelijk aandacht voor versterking structuur van dijken (o.a. landschapsnetwerk) - Versterking van krekennetwerk door natuurontwikkeling, rond kreken behoud openheid

Landschapstype	Karakteristiek	Strategie
	- M.n. in Zeeuws-Vlaanderen direct aansluitend aan de dijken veel verspreid liggende kreekresten	
Bijzonder dijkenlandschap	- Meest gave en herkenbare, vaak kleinschalige dijkenlandschappen	- Extra zorgvuldig aandacht voor schaal van het landschap bij inpassing
Open polderlandschap	- Grote weidse polders waar het ontbreken van dijken en het slechts in beperkte mate aanwezig zijn van opgaande elementen een versterkt gevoel van openheid/weidsheid geven	- De karakteristieke open landschappen zijn kwetsbaar voor onzorgvuldige inpassing van bebouwing en opgaande elementen. De aard en omvang van nieuwe ontwikkelingen spelen nadrukkelijk een rol bij de inpasbaarheid. Uitgangspunten hierbij: Aangrenzend aan bestaande landschappelijke elementen, dan wel bijdrage leverend aan versterking bestaande landschappelijk patroon
Open polderlandschap met natuurkernen	- Relatief gave open polders met (oorspronkelijke) natuurkern	- Versterking natuurkern door natuurontwikkeling - Absoluut behoud van openheid door weren bebouwing en opgaande beplanting
Kreekruggen/ poelgrondenlandschap	- Herkenbaar grootschalig patroon van besloten kreekruggen en open poelgebieden met veelal geen tot weinig bebouwing en opgaande beplanting	- Inpassing van nieuwe ontwikkelingen in overeenstemming met grootschalig landschappelijk patroon: verdichting op de kreekruggen, behoud openheid in de poelgebieden
Bijzonder kreekruggen/ poelgrondenlandschap	- Meest gave en herkenbare vorm van kreekruggen en poelgrondenlandschap	- Extra zorgvuldig aandacht voor schaal van het landschap bij inpassing
Dekzandlandschap	- 'Brabants' Zeeland: Een meer besloten landschap met veel (lint)bebouwing en opgaande beplanting	- Vanwege het besloten karakter is de karakteristiek en de identiteit van dit landschapstype minder kwetsbaar, waardoor relatief veel ontwikkelingen inpasbaar zijn.
Natuurlandschappen		
Deltalandschap	- Open en weids waterlandschap. Met unieke natuurwaarden vanwege zilte invloeden en (ten dele) natuurlijk getij	- Strategie gericht op het herstel van de estuariene dynamiek ten behoeve van het behoud en de versterking van de aanwezige natuurwaarden en versterking van het weidse getijdenlandschap - Voor zover géén afbreuk wordt gedaan aan de natuurwaarden zijn ontwikkelingen op het gebied van de recreatie, de visserij en landbouw (aquacultuur) en transport inpasbaar (voorzorgbeginsel) - Voor aangrenzende oeverzones geldt dat zorgvuldig omgegaan dient te worden met ontwikkelingen die het open en weidse karakter kunnen aantasten (bijv. hoogbouw). Dergelijke ontwikkelingen zijn slechts in zeer beperkte mate inpasbaar - Op het snijvlak met infrastructuur vragen ontwikkelingen om een integrale ontwerpopgave
Natuurlandschap	- Zeer divers van karakter. Variërend van open vlakke wetlandgebieden tot meer besloten duinlandschappen met veel natuurlijk reliëf	- Behoud van de aanwezige natuurlijke kwaliteiten en versterking door natuurontwikkeling - Ontwikkelingen binnen deze gebieden zijn alleen acceptabel wanneer deze aansluiten bij het beoogde natuurdoeltype (o.a. recreatief medegebruik en waterberging) - In de grenszone met andere landschapstypen wordt uitgegaan van gelijkmatige overgangen (buffers), waardoor externe negatieve invloeden op de natuurgebieden worden voorkomen
Groen wonen landschap	- Overwegend besloten (bosrijke) omgeving met karakteristieke zichtlijnen en markante bebouwing - Bebouwingspatronen maken op natuurlijke wijze onderdeel uit van een groter groen geheel	- Behoud en adequaat beheer en onderhoud van bestaande landgoederen - Aansluitend op bestaande landgoederen kansen voor uitbreiding van dit landschapstype, waarbij de randvoorwaarden en uitgangspunten voor nieuwe landgoederen van toepassing zijn - Behoud en versterking van de in het landschap herkenbare cultuurhistorische elementen geldt als uitgangspunt voor nieuwe ontwikkelingen

Tabel 4.9 *Landschappelijke kwaliteit en landschapstypen*

Landmarks zijn echter alleen bedoeld om een plek te benadrukken die een speciale betekenis heeft en hebben alleen effect als ze uniek zijn in de omgeving. Opgepast moet daarom worden dat er 'inflatie' optreedt bij de term 'landmark'.
Vanwege het hogere, gemeentegrensoverschrijdende schaalniveau hanteert de provincie als uitgangspunt de volgende maximale bouwhoogtes voor bouwwerken om de beeldkwaliteit van Zeeland te behouden en, waar mogelijk, te versterken:

- Een hoogte van 25 meter in het stedelijk gebied van Vlissingen, Middelburg, Terneuzen en Goes. Voor gebouwen in de zeehavengebieden, het gebied tussen de Sloeweg en de Westerschelde in Vlissingen en de Scheldeboulevard en het centrum/Axelse Dam in Terneuzen gelden op voorhand geen maximale bouwhoogtes.
- Een hoogte van 20 meter in de dragende kernen.
- Een hoogte van 15 meter in de overige kernen.
- Een hoogte van 12 meter buiten de bebouwde kom en aan de randen van kernen.

Wanneer aangetoond wordt dat de hoogte en massa van een bouwwerk niet zal leiden tot een aantasting van de kernkwaliteiten van het omliggende landschap (zie kaart 4.9 en tabel 4.9) en de stedenbouwkundige karakteristieken van de omgeving, kan van de aangegeven hoogtes worden afgeweken.
De hoogtemaat heeft betrekking op de nokhoogte bij gebouwen met een kap of de goothoogte bij gebouwen met een plat dak. Op basis van een gemeentelijke afweging kan een verdere beperking van de bouwhoogte worden overwogen.
In de op kaart 4.9 aangegeven kwetsbare landschappen dient zeer terughoudend omgegaan te worden met mogelijkheden voor hogere bebouwing dan de aangegeven normen. Het kwaliteitsteam is beschikbaar om hierin mee te denken.

DOELSTELLING:

- *Zorgvuldige inpassing van hoogbouwontwikkelingen*

LANDSCHAPPELIJKE INBEDDING

Inpassen van nieuwe elementen en ontwikkelingen (woonwijken, bedrijventerreinen, recreatieterreinen, wegen, etc.) moeten aansluiten bij het bestaande karakter van het landschap en mogen het bestaande landschap niet verstoren. Op welke wijze deze landschappelijke inbedding vorm gegeven moet worden hangt af van het bestaande landschap en van de vormgeving van het specifieke plan. Als algemeen uitgangspunt geldt daarom dat een nieuwe ontwikkeling zodanig in het landschap moet worden ingebed dat het als een logisch onderdeel deel uitmaakt van het landschap. Elke ontwikkeling is anders qua aard en schaal en elk landschapstype stelt andere eisen.
Algemene normstelling doet niet altijd recht aan de situatie en zal soms als onvoldoende en soms als overdreven of gebiedsvreemd ervaren. Als indicatie wordt een algemene norm voor

DENKSTAPPEN BEELDKWALITEIT

De ervaring leert dat een goede analyse en inventarisatie van het plangebied en haar omgeving verrassende aanknopingspunten kan opleveren voor het ontwerp. De nieuwe woonwijk of het nieuwe bedrijventerrein wordt hierdoor geen wezensvreemd deel van haar omgeving waartoe het behoort. Het kan daardoor een eigen sfeer en identiteit verkrijgen en tegelijkertijd onmiskenbaar deel uitmaken van de stad of het dorp waartoe het behoort. Bij elk nieuw plan zouden daarom de volgende denkstappen doorlopen en beschreven moeten worden.

1. *Inventarisatie en beschrijving van plangebied èn de relatie met de omgeving van het plangebied.*
   Het gaat hier om een functionele en ruimtelijke analyse waarbij de volgende elementen relevant kunnen zijn voor de karakterisering:
   - *Cultuurhistorische elementen (monumenten, archeologie, historische geografie) Bij de inventarisatie zal de Cultuurhistorische Hoofdstructuur (CHS) een belangrijke rol gaan spelen.*
   - *Landschappelijke structuren*
   - *Stedenbouwkundige structuren (stads- en dorpsstructuren) en beeldbepalende gebouwen*
   - *Functionele structuren*
2. *Inventarisatie van de ruimtelijke randvoorwaarden binnen het gebied en beschrijving van het ruimtelijk programma binnen het plangebied in relatie tot beeldkwaliteit.*
3. *Waardering van de gevonden elementen uit stap 1 in relatie tot het ruimtelijke programma (stap 2) voor het plangebied. Welke elementen zijn waardevol, karakteristiek, beeldbepalend etc. In welke mate moeten deze elementen een rol spelen bij de nieuwe inrichting van het plangebied?*
4. *Hoe zijn de elementen uit stap 3 betrokken bij de nieuwe inrichting van het plangebied of het behoud van de bestaande situatie?* Bij het ontwerp van het plangebied kunnen de waardevolle elementen een rol spelen bij de inrichting òf ze worden bewust maar beargumenteerd genegeerd.

Bovenstaande denkstappen kunnen beschreven worden in een beeldkwaliteitplan. Soms volstaat een korte beschrijving of een verwijzing naar een ruimtelijk plan op een hoger schaalniveau.

een afschermende groengordel van 10 meter gehanteerd. In de praktijk kan hiervan gemotiveerd worden afgeweken om te komen tot het gewenste maatwerk, zodat er altijd sprake zal zijn van een optimale landschappelijke inbedding. Een deskundigenadvies of inzet van het kwaliteitsteam kan een belangrijke meerwaarde zijn bij het adviseren over de omvang en vormgeving van de landschappelijke inbedding.
Wanneer specifieke maatregelen nodig zijn, is het noodzakelijk om de uitvoering hiervan planologisch en financieel te waarborgen. Hierbij dient aangetoond te worden dat de uitvoering daadwerkelijk zal plaatsvinden direct na het bouwrijp maken van de gronden.

Een interessante manier van landschappelijke inbedding is het landschappelijk *voorinvesteren*. Hiermee wordt ingespeeld op toekomstige veranderingen in het gebruik van het landschap door het uitvoeren van landschappelijke maatregelen vòòrdat de bouw van woningen, bedrijfsgebouwen etc. is gestart. Voorinvesteren is een strategie die veel voordelen voor de beeldkwaliteit op kan leveren. Omdat voorinvesteren het rendement van een project onder druk kan zetten, kan het echter niet overal en altijd worden toegepast. Kansrijk zijn projecten waarbij de opbrengsten hoger worden naarmate het groen meer tot wasdom is gekomen, bijvoorbeeld recreatieparken of woningbouwprojecten. Ook bij projecten met een lange doorlooptijd kan landschappelijk voorinvesteren interessant zijn. Voorinvesteren zal daarom waar mogelijk en waar nodig door de provincie gestimuleerd worden.

Landschappelijke inbedding infrastructuur

Infrastructuur komt in Zeeland voor in de vorm van autowegen, spoorwegen en vaarwegen. Hiervoor zijn vele partijen verantwoordelijk. Voor een deel van de auto- en vaarwegen is de provincie Zeeland zelf verantwoordelijk wegbeheerder. Binnen de randvoorwaarden van verkeersveiligheid en het beschikbare (financiële) budget wordt bij de aanleg van nieuwe provinciale wegen veel aandacht besteed aan een optimale vormgeving en landschappelijke inpassing. Met name de inpassing en de doorsnijding van waardevolle landschappen en/of elementen (bijvoorbeeld waardevolle dijklichamen) heeft speciale aandacht. Daarnaast is er aandacht voor de inrichting van de directe omgeving van nieuwe provinciale wegen. Karakteristieke bermbeplanting speelt daarbij een belangrijke rol.
De aanleg van nieuwe weginfrastructuur biedt ook mogelijkheden voor rehabilitatie van het cultuurlandschap en de fysieke leefomgeving. De aanleg van nieuwe wegen maakt afwaardering van andere wegen mogelijk - en vaak ook noodzakelijk. De recreatieverdeelweg op Schouwen-Duiveland heeft gezorgd voor een afwaardering van de Vroonweg (de voormalige provinciale weg N651) tot fietspad. De nieuwe N57 op Walcheren - en in samenhang daarmee de aanleg van de rondweg Serooskerke - zorgt voor ontlasting van de dorpstraversen van Sint Laurens, Nieuw- en Sint Joosland en Serooskerke. Bij een dergelijke ontlasting hoort ook een andere dimensionering en vormgeving van deze traversen. De openbare ruimte kan hiermee als het ware worden teruggeven aan de kernen.
Geredeneerd vanuit dit principe van 'behoud door ontwikkeling' kan bij de totstandkoming van nieuwe weginfrastructuur een twee sporen benadering worden gevolgd: enerzijds de ontwikkeling van een tracé en een landschapsplan dat recht doet aan de cultuurhistorische en landschappelijke waarden van een gebied, anderzijds het benutten van de kansen voor het herstel van het netwerk van wegen van lagere orde dat zijn oorspronkelijke functie voor het lokale verkeer kan terugkrijgen.

DOELSTELLING:
- *Nieuwe ontwikkelingen en elementen worden zodanig ingebed dat ze een logisch onderdeel uitmaken van het landschap*

ACTIES EN PRESTATIES:
- ✔ *Uitvoeren van een onderzoek naar de mogelijkheden voor en het stimuleren van landschappelijk voorinvesteren*
- ✔ *Opstellen beeldkwaliteitsplan/paragraaf bij concrete nieuwe ontwikkelingen*

PANORAMA'S

De plek waar de weidsheid, openheid en gaafheid van het Zeeuwse landschap waarschijnlijk het meest wordt beleefd is langs de economische assen van Zeeland: de A58 en de N62 (Sloeweg, Westerscheldetunnel, Tractaatweg) en de Zeelandroutes (Dammenroute, Midden-Zeelandroute en N61/N58). De twee Zeelandroutes worden zelfs genoemd als de fraaiste landschappelijke autoroutes van Nederland, door het fraaie en afwisselend uitzicht op water en land. Ook de economische assen vormen een fraai venster op Zeeland door de tracékeuzes (ver om de steden en dorpen heen) en het ontwerp.

Op deze wegen wordt het contrast ervaren tussen de Zeeuwse delta en de omliggende meer verstedelijkte provincies. Juist hier staat echter de beeldkwaliteit van Zeeland het meest onder druk. Het ruimtelijk- en mobiliteitsbeleid èn de voorkeur van ondernemers is gericht op het bundelen van nieuwe woon- en werkgebieden langs deze assen en routes, ook in dit omgevingsplan. Om de beeldkwaliteit van Zeeland te behouden en te versterken is het daarom noodzakelijk om langs deze assen en routes doordacht om te gaan met de beeldkwaliteit in relatie tot nieuwe ruimtelijke ingrepen. Omdat het hier bij uitstek om een bovengemeentelijk aandachtsgebied gaat is een regierol van de provincie wenselijk. De regierol zal bestaan uit het in samenwerking met betrokken gemeenten, rijkswaterstaat en andere betrokkenen opstellen van beeldkwaliteitsplannen voor

de Zeelandroutes en economische assen. Uitgangspunt bij deze beeldkwaliteitsplannen is het behoud en versterking van de beeldkwaliteit van de economische assen en de Zeelandroutes door het behoud van het uitzicht op het landschap (panorama's) en de steden.

DOELSTELLING:
- *Behoud van het uitzicht op het landschap en de steden vanaf de economische assen en Zeelandroutes*

ACTIES EN PRESTATIES:
- ✔ *In samenwerking met betrokken gemeenten, rijkswaterstaat en andere betrokkenen opstellen van beeldkwaliteitsplannen voor de Zeelandroutes en economische assen*

DE IDENTITEIT VAN HET EILAND

Door globalisering en uniformisering dreigt de identiteit van onze omgeving te vervlakken of te verdwijnen, dit terwijl de behoefte aan de culturele identiteit alleen maar groter wordt. Culturele identiteit is een aspect dat een sterke koppeling heeft met belevingswaarde. Zo wordt de identiteit (en daarmee de belevingswaarde en de beeldkwaliteit) van bijvoorbeeld de Zak van Zuid-Beveland voor een belangrijk deel bepaald door de kleinschalige bedijkingpatronen. Gebieden of plaatsen met een sterke identiteit zijn doorgaans zeer in trek als woon- of recreatieplek. Voorbeelden hiervan zijn de Waddeneilanden, het Limburgse plaatsje Thorn, Bretagne etc. Identiteit is echter een schaars goed. Niet voor niets zijn er al vele studies gedaan naar het ontstaan en het benoemen van de identiteit van afgebakende gebieden.
Juist versterking van het kennisniveau op het gebied van de culturele identiteit èn ontsluiting van die kennis op een laagdrempelig niveau, kan een impuls geven aan het behoud en de versterking van de culturele identiteit, en daarmee ook de beeldkwaliteit. De provincie zal dan ook het initiatief nemen om het kennisniveau over identiteit te verhogen en de kennis te ontsluiten.

DOELSTELLING:
- *Vergroten kennisniveau over identiteit en beeldkwaliteit per regio*

ACTIES EN PRESTATIES:
- ✔ *Uitvoeren van onderzoek naar identiteit en beeldkwaliteit en ontsluiten van verworven kennis hierover*

4.9.3 Landschappelijk Groen

Bij landschappelijk groen kunnen drie elementen onderscheiden worden: vlakken, lijnen en punten.

De vlakken

De vlakken omvatten de Zeeuwse natuurgebieden en de bossen. De situering en het karakter van de natuurgebieden is nader uitgewerkt in paragraaf 4.8. Voor de permanente bossen kan een onderscheid gemaakt worden in natuurbos (als onderdeel van de EHS) en recreatiebossen. Tijdelijke productiebossen maken onderdeel uit van het agrarisch bedrijf.

Het Zeeuwse bosbeleid is uitgewerkt in de Provinciale Bosnota Zeeland. Bestaande bossen worden door de Boswet beschermd. Wanneer bij het kappen van bos herplant terplekke niet mogelijk is, dient compensatie elders plaats te vinden. Als het vanuit de vastgestelde natuurdoelen (Natuurgebiedsplan Zeeland) gewenst is om bestaand bos om te vormen naar meer open natuur kan compensatie achterwege blijven. De totale oppervlakte bos/natuur mag daarbij ter plaatse echter niet afnemen. Bovendien dient ook in dit geval de procedure van de Boswet gevolgd te worden en dient via bosvorming elders binnen de EHS het Zeeuwse bosareaal als geheel uiteindelijk in stand te blijven.

Bosaanleg wordt gestimuleerd in gebieden waarvan het besloten karakter versterkt moet worden: de binnenduinrand, op kreekruggen en in de dekzandgebieden. Ook kan bos een goede overgang vormen tussen bebouwing enerzijds en het open landelijk gebied anderzijds; recreatiebossen, Sloebos en Braakmanbossen, stads- en dorpsbossen ('groen in en om de stad'). Daarbij kunnen de bossen tevens als uitloopgebied functioneren.
Grootschalige bosaanleg wordt in Zeeland nagestreefd in vier gebieden: de Kop van Schouwen (overgang naar de polder), Walcheren (lobbenmodel zuidwest kust), kustgebied van West Zeeuws-Vlaanderen (in de variant recreatienatuur 'Kust in Kleuren') en de Braakman. In de gebiedsplannen voor deze vier gebieden is per locatie ca. 300 ha bosaanleg voorzien. Door wijziging van het rijksbeleid komt deze taakstelling onder druk te staan. Er zal getracht worden via pijplijnconstructies en ander instrumentarium zoveel mogelijk van de oorspronkelijke taakstelling aan recreatiebossen te realiseren.

Kleinschaliger natuurontwikkeling en bosaanleg is mogelijk vanuit vereveningsconstructies, zoals nieuwe landgoederen, landschapscampings en Nieuwe Economische Dragers (NED's) (zie paragraaf 8.5.1). Ook bij verevening dient een nadere afweging van de omgevingskwaliteiten, zoals bedoeld in paragraaf 4.2. gemaakt te worden. Dat wil zeggen dat bosaanleg gesitueerd dient te worden in gebieden waar landschappelijke beslotenheid wordt nagestreefd en niet in de open gebieden. Dit laatste geldt ook voor tijdelijke, agrarische productiebossen.

DOELSTELLING:
- *Accentueren van de structuur van het landschap door landschappelijk groen*

ACTIES EN PRESTATIES:
- ✔ *In de kustgebieden en de Braakman zullen, ondanks het wijzigen van het rijksbeleid, zoveel mogelijk de eerder geplande recreatiebossen (4 bossen van elk 300 hectare) gerealiseerd worden*
- ✔ *Actief stimuleren van kleinschalige bosaanleg in de binnenduinrand, op kreekruggen, op dekzandgebieden en aansluitend aan bebouwing en industrieterreinen door onder meer het inzetten van instrumenten zoals verevening*

De lijnen

Bomenrijen langs wegen, waterlopen en op de dijken zijn onlosmakelijk verbonden met de term 'landschap'. Dit geeft aan hoe bepalend deze vorm van beplanting is voor de beleving van het landelijk gebied. Bomenrijen accentueren de infrastructuur, bepalen zichtassen en begrenzen de horizon.
Zonder bomen en bomenrijen is het landschap kaal en open. Weer en wind hebben vrij spel. Een type landschap zoals dit rond de deltawateren, in de open poelgebieden en langs de kreken wordt nagestreefd. Met bomen worden de dijken, de kanalen en de wegen zichtbaar en wordt het landschap overzichtelijk, herkenbaar en meer beschut.
Waar beplanting wordt aangebracht is, evenals bij het aanbrengen van nieuwe vlakken in het landschap, van wezenlijk belang. Het kan een landschap maken of breken. Voor de beheerders van de publieke ruimte (met name rijk, provincie, gemeenten, waterschappen) betekent dit dat aanleg en beheer van het landschappelijk groen dient te gebeuren op basis van gedegen groenstructuurvisies, die niet alleen onderling op elkaar zijn afgestemd maar ook rekening houden met de verkeersveiligheid. Deze visies dienen aan te sluiten bij de landschappelijke principes die in de omgevingsplan zijn vastgelegd.

ACTIES EN PRESTATIES:
- ✔ *De publieke beheerders van beplantingen van wegen, kanalen en dijken zorgen voor actuele en samenhangende groenstructuurvisies, op grond waarvan de aanleg en onderhoud structureel en planmatig plaats vindt*
- ✔ *Rond nieuwe ruimtelijke ingrepen wordt gelijktijdig een optimale landschappelijke inbedding gerealiseerd (zie paragraaf 4.9.1). Dit wordt zowel planologisch als ook privaatrechterlijk geregeld*
- ✔ *Waar in het verleden gewenste groengordels niet ge-realiseerd zijn, wordt gestimuleerd deze alsnog te realiseren*

De punten

Kleine landschapselementen vormen de stoffering van het landschap: bosjes, heggen, drinkpoelen, rietkragen, grenslinden, etc. Zij dienen als ecologische stapstenen in een grootschalig cultuurlandschap, verlevendigen het landschap en weerspiegelen dikwijls de cultuurhistorie. Behoud, herstel en ontwikkeling wordt nagestreefd.
Behoud en versterking van de resterende landschapselementen is met name een zaak van goed beheer. Hierbij ligt het voortouw bij het agrarisch en particulier beheer, dat via de stichting Landschapsbeheer Zeeland (SLZ) gestimuleerd en ondersteund kan worden.

Daarnaast is de aanleg van nieuwe landschapselementen wenselijk. Hierbij dient het particulier initiatief niet afgeschrikt te worden door mogelijke extra beperkingen in het bestemmingsplan ('nieuw groen is vrij groen'). Wel blijft de algemene bescherming van bijzondere soorten op basis van de Flora- en Faunawet van kracht.

ACTIES EN PRESTATIES:
- ✔ *Het agrarisch en particulier beheer van landschapselementen zal via de Stichting Landschapsbeheer Zeeland worden gerealiseerd*

4.9.4 Het landschapsnetwerk

Met de realisatie van een landschapsnetwerk wordt beoogd de toegankelijkheid van het agrarisch cultuurlandschap voor de bewoners van Zeeland en toeristen te vergroten. De nieuwe infrastructuur volgt zoveel mogelijk, dijken, kreken, natuurgebieden, verdedigingslinies en akkers. Inherent hieraan is het versterken van de landschappelijke structuur en impliciet het mede realiseren van de wateropgave. Het beeld van Zeeland als groenblauwe oase moet daadwerkelijk beleefbaar en leesbaar worden. Uitgangspunt hierbij is de versterking van karakteristieke elementen in het landschap. Zoveel mogelijk wordt aangesloten op bestaande (recreatie) netwerken en verblijfsconcentraties van bewoners (ommetje om de (dorps)kern) en toeristen. Het landschapsnetwerk spitst zich toe op de wandelaar en sluit aan bij en versterkt de toeristische infrastructuur zoals beschreven in het Provinciaal Sociaal Economisch-Beleidsplan 2005-2008 en het actieplan 'Fiets'.

Door verbreding van waterlopen en de aanleg van natuurlijke oevers in combinatie uit te voeren met het vergroten van de toegankelijkheid door de aanleg van (onverharde) paden wordt invulling gegeven aan het versterken van de karakteristiek van het landschap. Ook de aanleg van kleine landschapselementen zoals heggen, bosjes, poelen, moeraselementen e.d. langs bermen, overhoeken en dijken kan hiertoe worden gerekend.

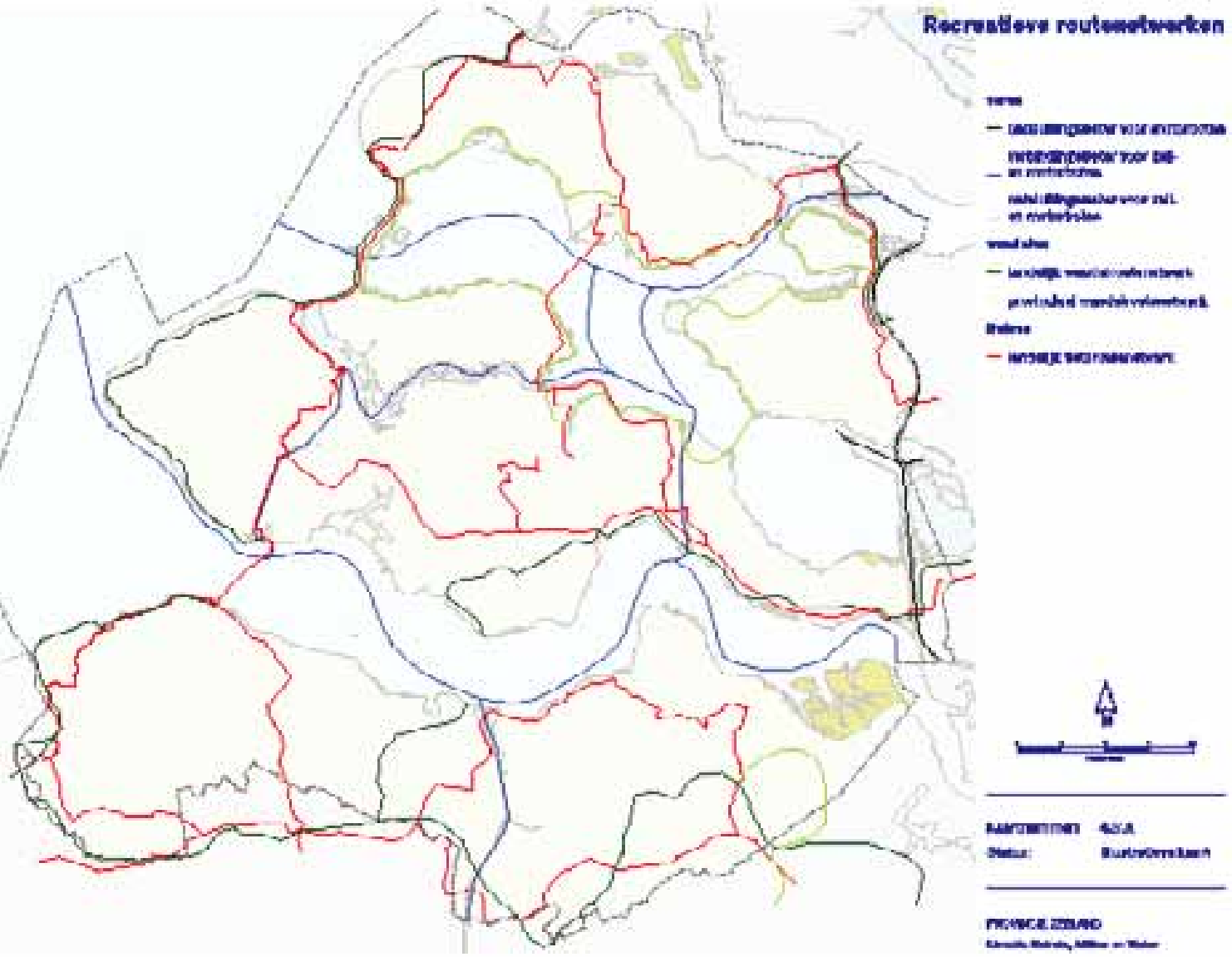

Inspanningen ten behoeve van de realisatie van het landschapnetwerk zullen met prioriteit plaatsvinden in de nationale landschappen en gebiedsgerichte projecten.

Inmiddels zijn veel partijen in Zeeland actief met het realiseren van wandel- en fietsroutes of nieuwe paden. Een erkend knelpunt is dat samenhang en bekendheid van overige routes ontbreekt. Coördinatie en uniformiteit (in bewegwijzering o.a. via het realiseren van het knooppuntbewegwijzeringssysteem voor fietsroutes dat medio 2006 wordt opgeleverd) zijn dan ook trefwoorden bij de realisatie van het landschapsnetwerk waarop de provinciale inspanningen zich uit oogpunt van het verbeteren van de toeristische infrastructuur zullenrichten.

Aanvullend zal de provinciale inzet zich richten op het samenbrengen en combineren van de verschillende initiatieven in het landelijk gebied.
Mede ten behoeve van de realisatie van het netwerk wordt aan agrarische ondernemers planologische ruimte geboden in ruil voor de realisatie van een aantrekkelijk (wandel)pad over private grond. De voorwaarden hiervoor zijn nader uitgewerkt in de paragrafen 5.5, 5.6 en 8.5.1.
Tevens wordt nader onderzocht welke mogelijkheden er zijn voor de ontwikkeling van een beheersinstrument voor particulieren die willen participeren in een landschapsnetwerk. Een pilot hiervoor is gestart in de omgeving van Wolphaartsdijk - Schenge.

DOELSTELLINGEN:

Het vergroten van de aantrekkelijkheid en toegankelijkheid van het landschap in combinatie met het stimuleren van de toeristisch-recreatieve ontwikkeling en infrastructuur. Dit is nader uitgewerkt in de volgende operationele doelen voor de planperiode:

- *Vergroten van de (recreatieve) toegankelijkheid van het landelijk gebied*
- *Versterken en leesbaar maken van de landschapsstructuur en uitvoering geven aan de wateropgave*
- *Het beschermen van het landelijke en provinciale routenetwerk voor wandelen en fietsen (zie kaart 4.9.A)*
- *Versterken van toeristische voorzieningen*

ACTIES EN PRESTATIES:

Opstellen van een beleidsnota 'Landschapsnetwerk', waarin in ieder geval de volgende acties zijn opgenomen en verwerkt:

- ✔ *Gecoördineerd aanleggen van nieuwe routes (o.a. dekkend wandelnetwerk) via de bestaande landschappelijke dooradering (provincie, gemeenten, waterschappen); van genoemde overheden en terreinbeheerders wordt een actieve bijdrage verwacht bij de totstandkoming van het landschapsnetwerk op hun terreinen*
- ✔ *Stimulering van derden tot aanleg ontbrekende verbindingstukken binnen het netwerk*
- ✔ *Stimuleren van de aansluiting van (toeristisch-recreatieve) verblijfsgebieden op routestructuren*
- ✔ *Verlagen drempel particuliere grondeigenaren op deelname aan netwerk door instellen schaderegeling*
- ✔ *Onderzoek verbreding openstelling landschappelijke dragers als dijken, waterlopen en EHS*
- ✔ *Onderzoek naar de mogelijkheden voor beheersinstrumenten in vorm van 'groene diensten' en/of regelingen en beschikkingen*
- ✔ *Benoemen van kwaliteitscriteria en streefbeeld voor een (toeristisch) landschapsnetwerk*
- ✔ *Stimuleren van derden tot de landschappelijke aankleding van routes*
- ✔ *Instandhouden en beschermen van kwalitatief hoogwaardig, landelijk aaneengesloten routenetwerk voor wandelen en fietsen*
- ✔ *Instandhouden en beschermen van het Oosterscheldepad*
- ✔ *Realiseren systeem van knooppuntbewegwijzering (gereed medio 2006)*
- ✔ *Financiering van de realisatie van toeristisch-recreatieve voorzieningen langs routes, zoals informatieborden, bankjes etc.*

4.10. Cultuurhistorische kwaliteit

De cultuurhistorische kwaliteit is in belangrijke mate bepalend voor de beleving van de regionale identiteit. De aanwezigheid van historische elementen of referenties in de omgeving bepalen de cultuurhistorische waarde van een gebied. Het gaat hierbij niet alleen om zichtbare elementen, maar ook om onzichtbare elementen, zoals de archeologische en aardkundige waarden. Op kaart 4.10 is een selectie van gebieden met bijzondere cultuurhistorische waarden in Zeeland weergegeven.
Het behouden en beschermen van cultuurhistorisch waardevolle elementen vormt een belangrijk aandachtspunt bij het behoud van de regionale verscheidenheid. Hier wordt invulling aan gegeven door, in het verlengde van het rijksbeleid zoals geformuleerd in de nota Belvedère, voor cultuurhistorische waarden invulling te geven aan de strategie 'behoud door ontwikkeling'.
Bij het toepassen van deze strategie in de praktijk vormt het een uitdaging om een evenwicht te vinden tussen het behoud van cultuurhistorisch waardevolle elementen en de vernieuwing van het landschap. In de bijdrage aan het afwegingskader vanuit de cultuurhistorie (paragraaf 4.10.1) wordt geschetst hoe hier in de Zeeuwse situatie nader invulling aangegeven dient te worden.

Aanvullend richten de provinciale inspanningen zich op het behouden en beschermen van de meest waardevolle elementen en relicten door het bieden van een adequate planologische bescherming. De cultuurhistorische hoofdstructuur, die momenteel wordt uitgewerkt, legt hiervoor de basis. Deze hoofdstructuur wordt als instrument ter beschikking gesteld aan (mede)overheden. Het bijbehorende beleid wordt in de nota 'Cultuurhistorie en monumentenzorg' (gereed medio 2006) geformuleerd.
Vooruitlopend hierop vraagt de provincie aan gemeenten rekening te houden met het behoud van cultuurhistorisch waardevolle molenbiotopen en de hiertoe door de vereniging de Hollandse molen opgestelde 'Handleiding Molenbiotoop' door te vertalen in bestemmingsplannen.
Verder kunnen monumentale gebouwen en karakteristieke boerderijen met nieuwe gebruiksfuncties een rol spelen bij het aantrekkelijk maken of behouden van een multifunctioneel platteland. De provincie onderkent de belevingswaarde van deze gebouwen in de ruimtelijke omgeving, de beeldbepaling en het historisch belang. De provincie zal de samenhang bevorderen tussen nieuwe gebruiksfuncties, nieuwe economische dragers en passend recreatief medegebruik. Daarbij bevordert de provincie kunstroutes, kamerconcerten en theater in samenhang met cultuurhistorische plaatsen en gebouwen evenals fiets- en wandelroutes en fairs.

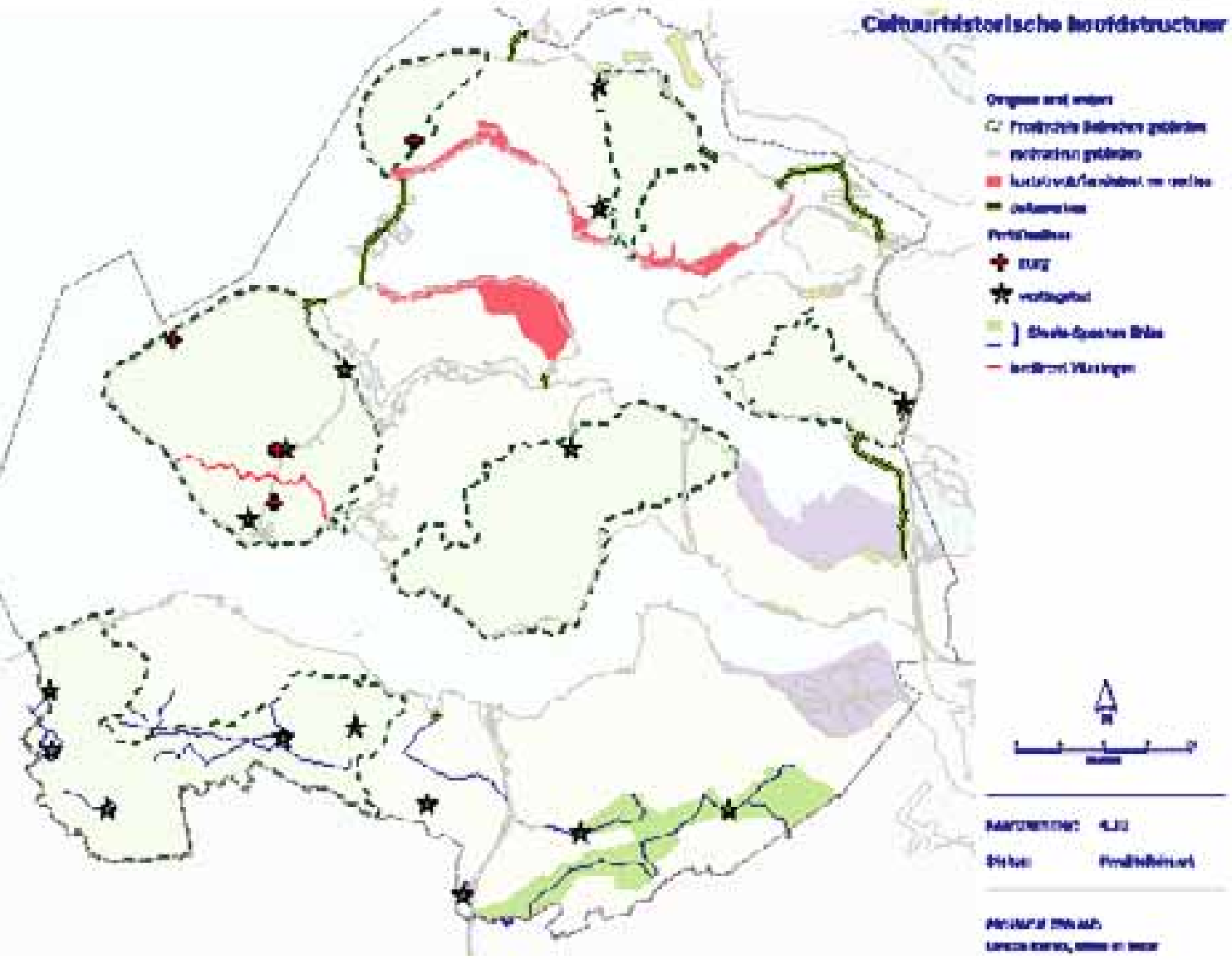

DOELSTELLING:
- *Behoud en versterking cultuurhistorische waarden*

ACTIES EN PRESTATIES:
- ✔ *Projecten die herstel, behoud en beleving van cultuurhistorische objecten en gebieden vergroten, mede mogelijk maken*
- ✔ *Uitvoering geven aan visie Staats-Spaanse Linies door:*
  - *Opstellen en uitvoeren uitvoeringsprogramma Staat-Spaanse Linies*
  - *Opstellen toeristisch-recreatieve visie*
  - *Fysiek herstel en inrichting van forten en liniedijken*
- ✔ *Opstellen nota Cultuurhistorie en monumentenzorg*

4.10.1 Cultuurhistorische kwaliteit en het afwegingskader

Om cultuurhistorische kenmerken en structuren integraal mee te wegen en als inspiratiebron te zien binnen de in dit plan geboden ruimte voor een nadere afweging worden drie inpasbaarheidstrategieën onderscheiden. De strategieën zijn van toepassing op de op kaart 4.10 weergegeven gebieden.

- **Strategie 'behoud cultuurhistorische elementen en relicten'**
  In deze gebieden ligt de nadruk op het behoud van de aanwezige cultuurhistorische kenmerken en relicten. Verder vormt het herstel en het beheer van de aanwezige structuren en elementen een belangrijk aandachtspunt.
  Ontwikkelingen zijn inpasbaar wanneer ze het behoud, herstel en beheer van cultuurhistorische elementen en structuren ten goede komen.

	Karakteristiek	Strategie
	OMGAAN MET HET WATER:	
	Provinciale Belvedère gebieden	
Kop van Schouwen	- Strandwallenlandschap met bewoningsresten teruggaand tot het Neolithicum - Ringwalburcht (Burgh), kastelen Moermond en Haamstede - Lint van dorpen en bebouwing langs de duinzoom - Kleinschalige duinzoom met vroongronden en van houtwallen voorziene elzenmeten - De paalhoofden langs de kust	Behoud cultuurhistorische elementen en relicten
Gouwepolders	- Opbouw in nieuwlandpolders (m.n. i.v.m. getijdegeul Gouwe) en eerder oudland (m.n. eiland Dreischor) - Dicht dijkenpatroon, aanwezigheid kreekrestanten en wielen - Karakteristieke dorpen als de ringdorpen Noordgouwen en Dreischor en de oude havenstad Zierikzee - Het buitenplaatsen- en bosgebied van Schuddebeurs	Behoud door ontwikkeling
Walcheren	- Bewoningsresten uit IJzertijd en Romeinse Tijd onder de middeleeuwse kleiafzettingen - Nederzettingen vanaf de Vroege Middeleeuwen, w.o. de ringwalburchten van Oost-Souburg, Middelburg en Domburg, waardevolle steden (Middelburg, Veere, Vlissingen) en dorpen - Verdedigingswerken vanaf de Middeleeuwen (vliedbergen, stedelijke vestingwerken) tot en met WOII (Landfront Vlissingen) - Landschappelijke opbouw en samenhang gebaseerd op de geomorfologie en het naoorlogse landschapsplan: open, vrij schaars bewoonde en onbeplante poelgronden, meer besloten, bebouwde en beplante kreekruggen - De rand met duinen, bebossing, buitenplaatsen en de Westkapelse Zeedijk - De paalhoofden langs de kust	Versterken samenhang en herkenbaarheid voorwaarde voor inpassen nieuwe ontwikkeling Nederzettingen en verdedigingswerken: behoud door ontwikkeling
Tholen	- Bewoningsresten vanaf de prehistorie - Enkele vliedbergen en middeleeuwse kasteelterreinen - Landschappelijke opbouw in oudland, middelland en nieuwland - Dicht dijkenpatroon, herkenbare geulpatronen in het landschap - Beschermde gezichten Tholen en St. Maartensdijk	Behoud door ontwikkeling
West Zeeuws-Vlaanderen	- Pleistocene zandopduikingen met bewoning vanaf het Mesolithicum; het Romeinse castellum Aardenburg - De westelijke Staats-Spaanse Linies met forten, schansen, liniedijken; vestingstadjes als Retranchement, Sluis, Oostburg, IJzendijke en Biervliet - De herkenbare opbouw van het gebied, m.n. van vroegere 'eiland van Cadzand' met op- en aanwassen aan een kerngebied, het dijkenpatroon, kreekrestanten, wielen e.d. - Kuststrook met verdronken gebied, duinen en zeewering - De verzande zeearm van het Zwin - De paalhoofden langs de kust	Versterken samenhang en herkenbaarheid voorwaarde voor inpassen nieuwe ontwikkeling
Zuid-Beveland	- Bewoningsresten uit IJzertijd en Romeinse Tijd onder de middeleeuwse kleiafzettingen - De Zak van Zuid-Beveland met de relatief open Goesse Poel, het oudlandgebied bij Nisse (heggenreservaat), het patroon van op- en aanwassen (nieuwland) en de bijbehorende dijken - De Yerseke en Kapelse Moer met het onregelmatige en kleinschalige patroon van wegen, sloten en verkaveling - Dorpsgezichten als Borssele (met unieke geometrisch aangelegde renaissancepolder), Wemeldinge, Nisse en Kloetinge	Versterken samenhang en herkenbaarheid voorwaarde voor inpassen nieuwe ontwikkeling Dorpsgezichten: behoud door ontwikkeling

Verdronken gebieden		
Verdronken land van Saeftinghe,	- Bodemarchief met restanten verdronken dorpen	Behoud
Verdronken land van Zuid-Beveland	- Uitgebreid slikken en schorren, doorsneden door geulen, kenmerkend voor de landschappelijke vorming - Resten historisch grondgebruik: stellen, dammetjes, (tij)haventjes	cultuurhistorische elementen en relicten
Kuststrook/landwinst en -verlies		
Zuidkust Schouwen-Duiveland, Noordkust Noord-Beveland, Oud-Noord-Bevelandpolder	- Elementen i.v.m. landafslag en kustverdediging: inlagen, nollen, karrevelden strekdammen - Typerende (tij)haventjes - Oud-Noord-Beveland: rationele en planmatig ingerichte eind 16e eeuwse polder, met de dorpen Colijnsplaat en Kats	Behoud cultuurhistorische elementen en relicten
Deltawerken		
Afsluitdammen en compartimenteringswerken	- Dijkwaterdam, Braakmandam, Pluimpotdam, Oosterscheldekering, Brouwersdam, Veerse Gatdam, Zandkreekdam, Philipsdam, Grevelingendam, Oesterdam	Behoud door ontwikkeling
	FORTIFICATIES:	
Staats-Spaanse Linies	- Onderdelen oostelijke linies: forten, schansen, liniedijken en enkele vestingsteden (Hulst, Axel), soms in onderlinge samenhang - Landschappelijke opbouw met (bedijkte) geulen en polders traceerbaar teruggaand tot de 80-jarige oorlog	Versterken samenhang en herkenbaarheid voorwaarde voor inpassen nieuwe ontwikkeling

Tabel 4.10 *Strategieën cultuurhistorische waarden*

- **Strategie 'behoud door ontwikkeling'**
  Door vroegtijdig in het planvormingsproces rekening te houden met en kennis te nemen van de cultuurhistorische kenmerken (cultuurhistorische elementen als inspiratiebron) wordt een extra impuls gegeven aan de ruimtelijke kwaliteit, identiteit en diversiteit. Ontwikkelingen zijn inpasbaar wanneer in voldoende mate rekening wordt gehouden met de aanwezige cultuurhistorische kwaliteiten.
- **Strategie 'versterken samenhang en herkenbaarheid voorwaarde voor inpassen nieuwe ontwikkeling'**
  In deze gebieden kunnen nieuwe ontwikkelingen de herkenbaarheid en samenhang van de verschillende elementen vergroten. Niet de elementen op zich, maar de elementen als deel van een grotere structuur zijn daarbij belangrijk. Het vergroten van de samenhang en de herkenbaarheid vormen dan ook een voorwaarde voor het inpassen van nieuwe ontwikkelingen in deze gebieden.

In tabel 4.10 wordt de relatie gelegd tussen de onderscheiden gebieden en de bijbehorende strategieën.

4.10.2 Archeologische waarden

Archeologische waarden zijn een belangrijk onderdeel van de cultuurhistorische kwaliteit. Het archeologisch erfgoed bevindt zich grotendeels onzichtbaar in de bodem en wordt deels bedreigd door de toenemende druk op de ruimte. Het bodemarchief in Zeeland is van belang als bron voor het collectieve geheugen. Het bevat stukken uit de Zeeuwse geschiedenis die andere bronnen niet kunnen aanvullen of weergeven. In navolging van de ondertekening van het Verdrag van Malta verschijnt begin 2006 de beleidsnota Archeologie.

Het beleid uit deze nota is er op gericht dat archeologische waarden zo vroeg mogelijk in planvormingsprocessen worden meegewogen. Uitgangspunt daarbij is dat bekende archeologische waarden in situ (in de bodem) behouden blijven. Hier kan invulling aan gegeven worden door planinpassing en planaanpassing. Wanneer andere belangen prevaleren boven de archeologische waarden wordt invulling gegeven aan behoud ex situ door opgraving, uitwerking, rapportage en opslag van informatie. Voor gebieden met een archeologische verwachtingswaarde is (bij planuitvoering) archeologisch (voor)onderzoek noodzakelijk. Hierbij geldt het principe dat de verstoorder (in dit geval de initiatiefnemer) de kosten voor onderzoek naar en behoud van de archeologische waarden betaalt.

De provincie kan, na implementatie van het Verdrag van Malta in de Nederlandse wetgeving, gebieden aanduiden als archeologisch attentiegebied, wanneer deze onvoldoende (planologisch) beschermd worden. Alle terreinen die op de Archeologische Monumentenkaart zijn aangeduid als terrein met zeer hoge, hoge en archeologische waarden, dienen,

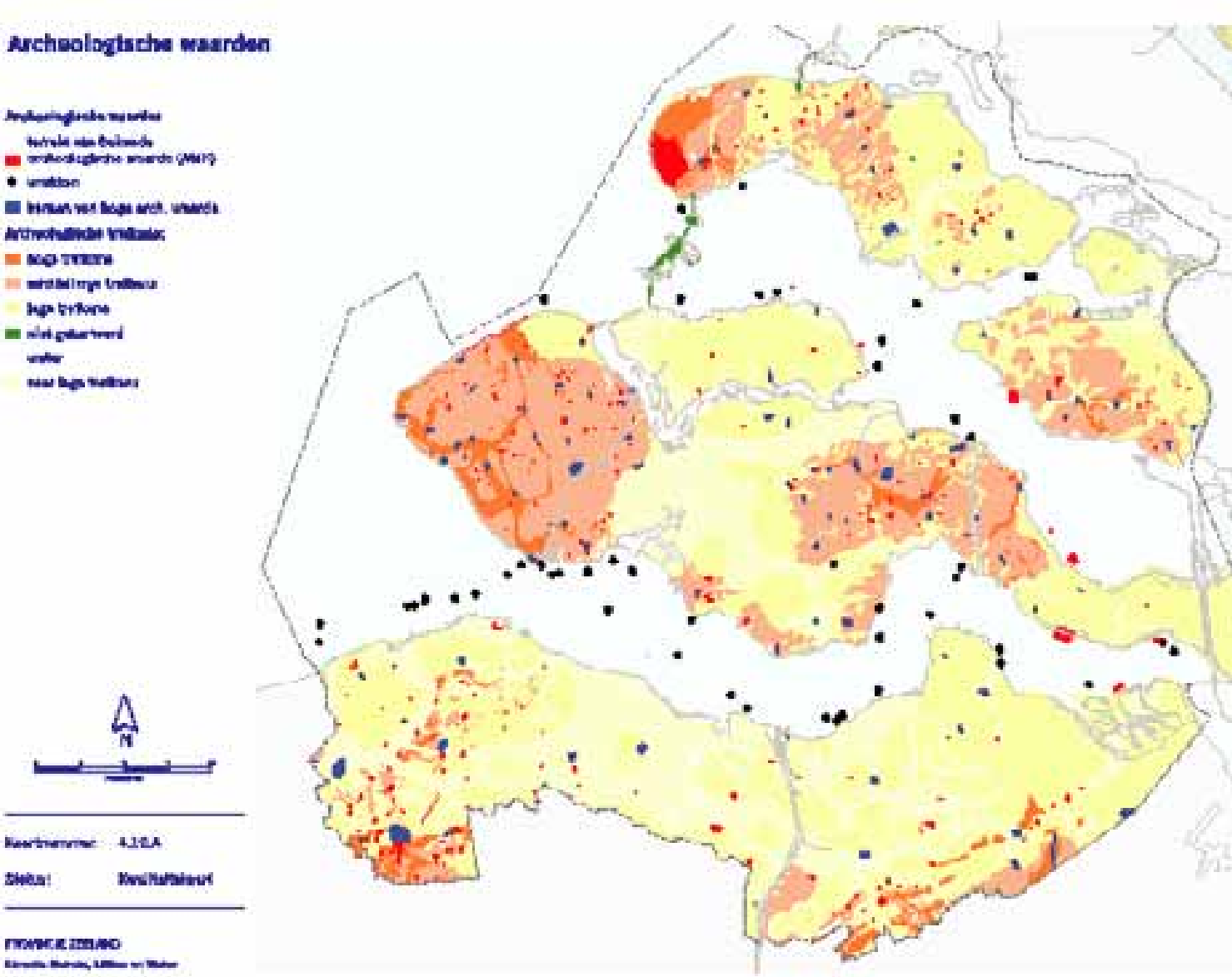

evenals de kernen van hoge archeologische waarden, op 1 januari 2009 een planologische bescherming te hebben (zie kaart 4.10.A). Van gemeenten wordt verwacht dat zij deze bescherming opnemen in hun bestemmingsplannen.

DOELSTELLING:
- *Behoud archeologisch erfgoed*

4.10.3 Aardkundige waarden

Aardkundige waarden omvat het geheel van geologische, geomorfologische, hydrologische en bodemkundige kenmerken die onder invloed van aardkundige processen zijn en/of worden gevormd en drager zijn van de identiteit van het landschap. Zo zijn dekzandruggen, kreekruggen en poelgronden van oudsher van invloed geweest op de wijze waarop de mens het land gebruikt en inricht. De ligging van (vroegere) nederzettingen, wegen en landbouwgronden kunnen er veelvuldig uit worden afgeleid. Daarmee vormen aardkundige structuren belangrijke dragers van cultuurhistorische patronen. Kaart 4.10.B geeft de grote mate aan diversiteit binnen deze aardkundige structuren weer.

In Zeeland worden met name de volgende aardkundige kwaliteiten onderscheiden:
- Poelgronden en kreekruggen
- Kreken en kreekrestanten
- Duinen en strandwallandschap (bijvoorbeeld op Walcheren en Schouwen-Duiveland)

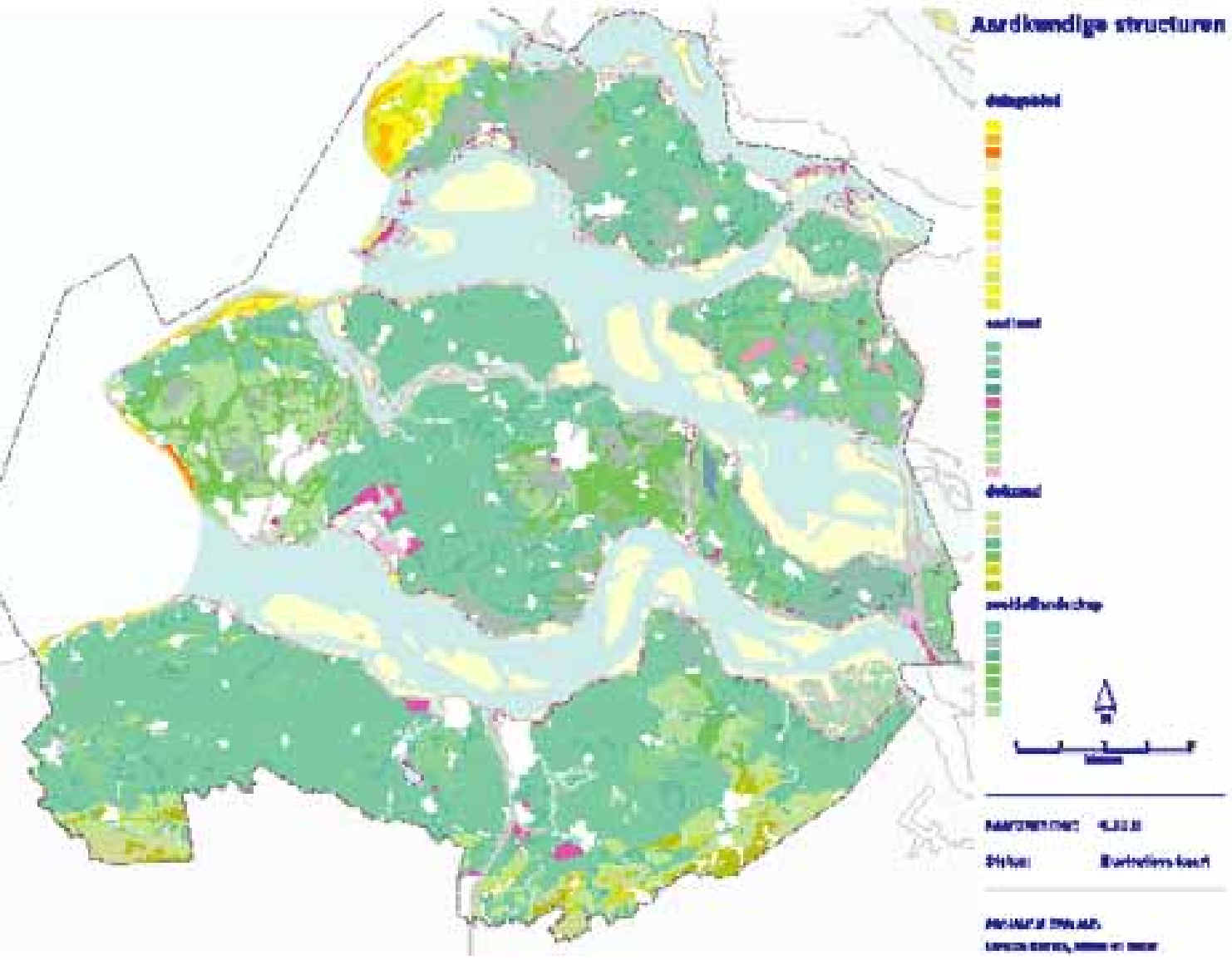

- Buitendijkse gebieden (bijvoorbeeld schorren, slikken en platen in de Grevelingen)
- Dekzandgebieden (bijvoorbeeld reservaat de Kouter Nieuw-Namen)
- Geulsystemen

en als gevolg van menselijk ingrijpen:

- Moerneringsverschijnselen
- Inlagen en karrevelden

Aardkundige kwaliteiten zijn onvervangbaar en hebben een bijzondere wetenschappelijke en educatieve betekenis. Door tal van ingrepen, zoals ontgrondingen, egalisatie en bouw- en waterwerken, is de herkenbaarheid ervan op veel plaatsen verloren en daarmee de identiteit van het landschap aangetast. Om dit te voorkomen dient bij de genoemde activiteiten aandacht besteed te worden aan de aardkundige kwaliteiten.

Daartoe zal het aspect aardkundige waarde onderdeel gaan worden van de te ontwikkelen bodemtoets (zie paragraaf 4.5).

DOELSTELLING:

- *Behoud aardkundige waarden*

ACTIES EN PRESTATIES:

- ✔ *Uitwerken inventarisatie aardkundig waardevolle gebieden voor 2008*
- ✔ *Opnemen aspect aardkundige waarden binnen de te ontwikkelen bodemtoets*

4.11 Nationaal landschap

Zeeland heeft bijzondere kwaliteiten. Hiervoor is landelijke erkenning; in de Nota Ruimte is een aantal nationale landschappen aangewezen die 'internationaal zeldzaam dan wel uniek zijn of die kenmerkend zijn voor Nederland'. Eén van deze gebieden is Zuidwest Zeeland, wat bestaat uit de onderdelen Walcheren, West Zeeuws-Vlaanderen en de Zak van Zuid-Beveland. Het doel van de provincie is, samen met het rijk, regionale overheden en belangengroepen, de kwaliteiten van het nationaal landschap te versterken. Voor het nationaal landschap wordt daarvoor een uitvoeringsprogramma opgesteld waarin aandacht wordt besteed aan behoud en ontwikkeling van de grondgebonden landbouw, natuur, landschap, cultuurhistorie, toerisme en recreatie. Rijk en provincie helpen actief mee bij projecten die de kernkwaliteiten versterken door een aantal daarvan financieel
te ondersteunen. Het beleid is niet alleen gericht op ontwikkeling van de kernkwaliteiten, maar nadrukkelijk ook op het optimaal benutten van de kansen die dit biedt voor recreatie en toerisme. Ook in andere opzichten moet het nationaal landschap zich sociaal-economisch voldoende kunnen ontwikkelen, want ook het landschap is zeer gebaat bij een goed functionerend en een vitaal platteland. Ook deze aspecten zullen in het uitvoeringsprogramma aan bod komen.
De provincie heeft de kernkwaliteiten en globale begrenzing nader uitgewerkt. In dit omgevingsplan is ook specifiek beleid op het gebied van wonen en werken in het nationaal landschap opgenomen.

Wonen in het nationaal landschap

Uitgangspunt voor het te voeren beleid is het realiseren van de hoofddoelstelling van het concept nationale landschappen: het behouden en waar mogelijk versterken van de kernkwaliteiten van de betreffende gebieden. De ontwikkelingen dienen aan te sluiten bij de aard en schaal van het landschap en de kernkwaliteiten van het gebied. De uitwerking van deze beleidslijn moet rekening houden met de typisch Zeeuwse omstandigheden, zoals in hoofdstuk 4 en 6 is uitgewerkt, en met de intenties van het Rijksbeleid. De benadering valt uiteen in drie punten:

- Doelstelling is dat de kernkwaliteiten van het Nationale Landschap worden versterkt. Voor uitbreidingslocaties in het Nationale Landschap heeft dit uitgangspunt betrekking op zowel de locatiekeuze als op vormgeving en inrichting, inpassing. Het verdient nadrukkelijk de aanbeveling het kwaliteitsteam te betrekken bij dergelijke projecten. Ook de rijksoverheid is bereid mee te denken door inzet van de rijksadviseur voor het landschap.
- Gemeenten gaan uit van een reële woningbouwplanning, volgens de kaders van het omgevingsplan (zie hoofdstuk 6), waarbij het Rijksbeleid voor de nationale landschappen als referentie dient.
- Het is belangrijk aanpak en ontwikkelingen goed te monitoren. Provincie en de betreffende gemeenten stellen gezamenlijk elke twee jaar een tussenrapportage op die ingaat op zowel de kwaliteit als de kwantiteit. Eveneens wordt in deze rapportage ingegaan op de kernbegrippen uit het Rijksbeleid voor de nationale landschappen: het migratiesaldo-nul, inclusief de argumentatie uit de Nota Ruimte die overschrijding van het migratiesaldo-nul mogelijk maakt (negatieve bevolkingsontwikkeling, bijdrage aan behoud economische vitaliteit, leefbaarheid en draagvlak voorzieningen). Op basis van deze tussenrapportage vindt tussen de gemeenten, de provincie en het rijk een evaluatief overleg plaats.

Als aanvulling hierop wil de provincie voorbeeldprojecten in het kader van de 'ruimtelijke kwaliteit kernuitbreidingen' met prioriteit in de nationale landschappen uitvoeren.

Het stedelijk ontwikkelingsgebied Middelburg-Vlissingen vervult een cruciale rol in het Zeeuwse woningbouwbeleid. Er zijn afspraken gemaakt met het ministerie van VROM over de woningbouwopgave. Het is van groot belang dat voldoende mogelijkheden worden geboden om aan deze opgave te voldoen. De woningbouwopgave van het stedelijk ontwikkelingsgebied prevaleert daarom boven het migratiesaldo-nul.
Het is wel noodzakelijk dat wordt aangegeven op welkewijze rekening wordt gehouden met de aanwezige kernkwaliteiten. De kernkwaliteiten zijn uitgangspunt bij de invulling van de ontwikkelingsopgaven van Middelburg en Vlissingen. Op kaart 4.11.A zijn de inmiddels al bekende stedelijke ontwikkelingslo-

RIJKSBELEID ALS REFERENTIE

In de beleidstekst is aangegeven dat het Rijksbeleid voor de Nationale Landschappen als referentie geldt. In de Nota Ruimte is het Rijksbeleid als volgt geformuleerd: "In algemene zin geldt dat binnen nationale landschappen ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk zijn, mits de kernkwaliteiten van het landschap worden behouden of worden versterkt (ja, mits'- regime). Binnen de nationale landschappen is ruimte voor ten hoogste de eigen bevolkingsgroei (migratiesaldo-nul) (…) In nationale landschappen met een substantieel negatieve bevolkingsontwikkeling, waar ondanks toepassing van het 'migratiesaldo-nul principe' de bevolkingsafname niet gekeerd kan worden, kan onder voorwaarden een hoger aantal woningen worden gebouwd dan uitgaande van het migratiesaldo-nul in principe mogelijk zou zijn. In dergelijke gevallen mag een door de provincie te bepalen en door het rijk te beoordelen beperkt aantal woningen extra worden gebouwd, mits de kernkwaliteiten van het Nationaal Landschap worden behouden of worden versterkt. Deze uitzonderingsbepaling moet bijdragen aan het behoud van de economische vitaliteit, de leefbaarheid en het draagvlak voor voorzieningen in het nationaal landschap."

caties binnen de begrenzing van het nationaal landschap, ondermeer voortkomend uit het beleidsplan Veerse Meer en de Visie op het stadsgewest aangeduid. Als dat voor de bouwopgave wenselijk is kunnen in de loop van de planperiode nieuwe locaties worden toegevoegd, bijvoorbeeld op basis van een structuurvisie of de herziene kwaliteitsatlas Middelburg. Bij de locatiekeuze en de ontwerpopgave worden de kernkwaliteiten nationaal landschap betrokken.

Werken in het nationaal landschap

In hoofdstuk 5.3 wordt het bedrijventerreinenbeleid uiteengezet. Belangrijk zorgpunt voor dit beleid is het afstemmen van vraag en aanbod van bedrijventerreinen. In zijn algemeenheid geldt dat grootschalige ontwikkeling van bedrijventerreinen alleen wordt voorzien bij de steden en de dragende kernen. In het Rijksbeleid voor het nationaal landschap geldt de 'ja, mits'-benadering. Ontwikkelingen zijn mogelijk, mits de kernkwaliteiten worden behouden of versterkt. Dat geldt ook voor bedrijventerreinen, waarbij landschappelijke overwegingen bepalend zijn voor de locatiekeuze. Maatvoering, schaal en ontwerp zijn hierbij bepalende factoren.
Binnen deze randvoorwaarden dient binnen het nationaal landschap Zuidwest Zeeland voldoende capaciteit beschikbaar te zijn voor een gezonde economische ontwikkeling van het bedrijfsleven, waarbij rekening wordt gehouden met de in het verleden gemaakte afspraken. In de regionale agenda's zijn per deelgebied aanvullende afspraken gemaakt (zie ook paragraaf 7.1).

Begrenzing van het nationaal landschap

Het Nationaal Landschap Zuidwest Zeeland bestaat zoals gezegd uit drie deelgebieden. In dit omgevingsplan is de begrenzing op basis van een nadere cultuurhistorische en landschappelijke analyse nader ingevuld (zie kaarten 4.11.A t/m C.) Voor alle deelgebieden zijn de grenzen grotendeels bepaald door de kustlijn, voor West Zeeuws-Vlaanderen aan de west- en zuidkant door de landsgrens. De grens aan de oostkant loopt gelijk met de grens van de gebiedsgerichte aanpak om de uitvoering van projecten optimaal af te kunnen stemmen met de realisatie van het gebiedsplan Natuurlijk Vitaal. In het deelgebied Walcheren is het bestaand stedelijk gebied en de reeds bekende uitbreidingen buiten de begrenzing gehouden om te kunnen voldoen aan de woningbouwtaakstelling voor het stadsgewest. Het toekomstig tracé van de N57 zal een nieuwe landschappelijke grens vormen tussen Middelburg en het open polderlandschap ten noordoosten van de weg.
Waar de begrenzing van het nationaal landschap op een overgang ligt van bebouwd gebied naar landelijk gebied dient bij nieuwe stedelijke ontwikkelingen extra aandacht te worden besteed aan een goede aansluiting bij het landschap.

Kernkwaliteiten

In de Nota Ruimte staan per nationaal landschap kernkwaliteiten op het gebied van landschap, natuur en/of cultuurhistorie genoemd. Ook is aangegeven dat de toeristisch-recreatieve betekenis moet toenemen. De provincie is gevraagd de kernkwaliteiten verder uit te werken en een uitvoeringsprogramma op te stellen waarin projecten ter behoud en ontwikkeling van het nationaal landschap zijn opgenomen. Deze nadere uitwerking is gebaseerd op de elders in dit hoofdstuk 4 voor heel Zeeland beschreven verschillende landschappelijke, natuurlijke en/of cultuurhistorische waarden en werkt deze specifiek voor de gebieden van het nationaal landschap uit. Hierbij is aangegeven hoe het ruimtelijk beleid kan bijdragen aan een positieve ontwikkeling. Per deelgebied van het nationaal landschap Zuidwest Zeeland is de tabellen 4.11.1 t/m 4.11.3 aangegeven welke landschapstypen zijn onderscheiden. Ook zijn specifieke cultuurhistorische kwaliteiten genoemd die in het gebied aanwezig zijn. Met name de wisselwerking tussen mens en water is in het Zeeuwse landschap goed terug te zien in de vorm van dijken, polders, kreken, vliedbergen en de ligging van wegen, steden en dorpen. Ook de inundatie van Walcheren in 1944 en de min of meer gecontroleerde inundaties in de 80-jarige oorlog in West Zeeuws-Vlaanderen hebben hun sporen nagelaten in het landschap.

Voor de deelgebieden van het nationaal landschap zijn in de tabellen 4.11.1 t/m 4.11.3 per deelgebied specifiek omschreven kernkwaliteiten opgenomen.

DOELSTELLING:

- *De kernkwaliteiten in het nationaal landschap behouden en versterken*

ACTIES EN PRESTATIES:

- ✔ *Inventarisatie en nadere beschrijving van de kernkwaliteiten per deelgebied van het nationaal landschap.*
- ✔ *Vaststellen en uitvoeren van een uitvoeringsprogramma voor het nationaal landschap*
- ✔ *Coördineren en medefinancieren van projecten ter behoud en versterking van de kernkwaliteiten*
- ✔ *Stimuleren recreatieve ontwikkelingen in het nationaal landschap*

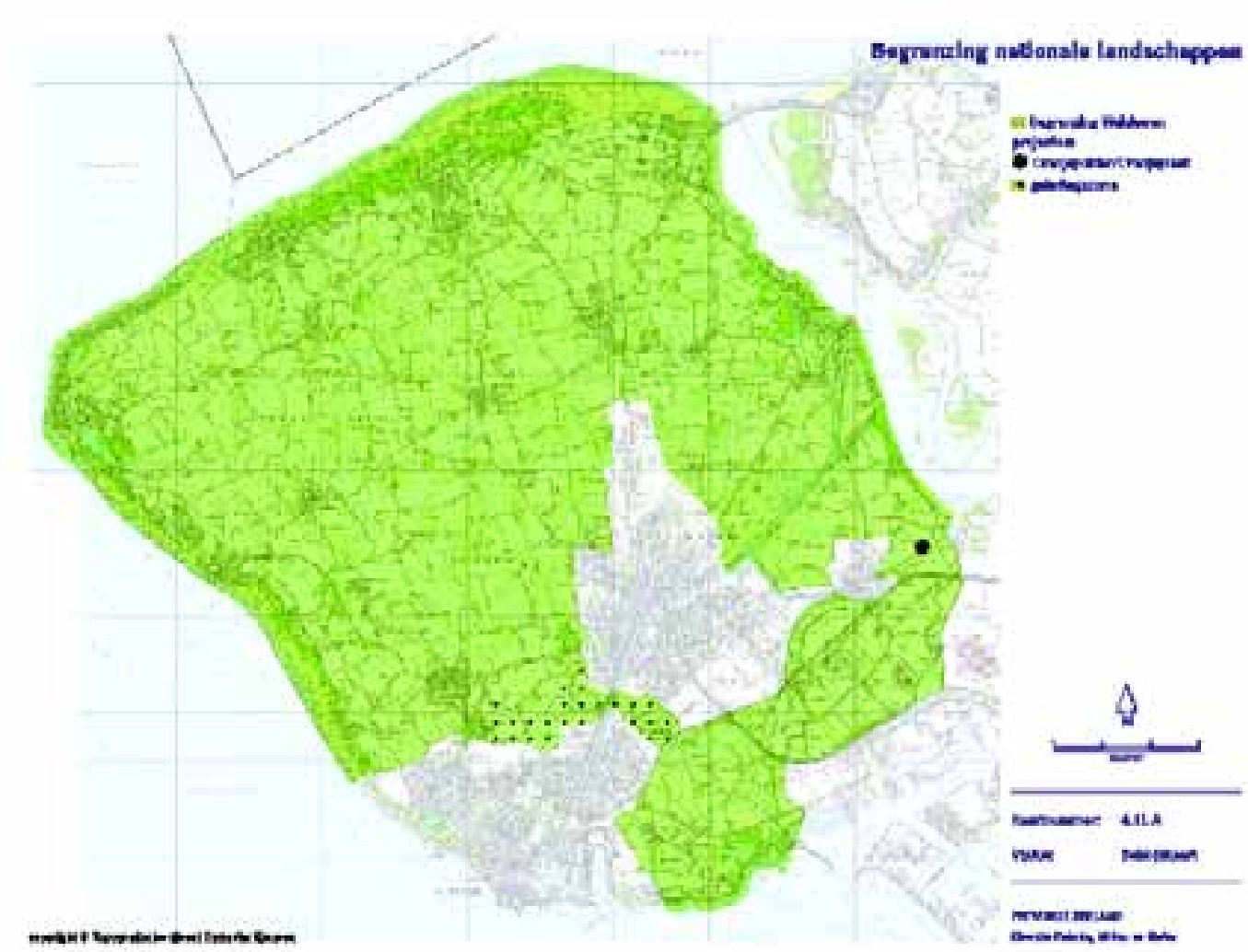

WALCHEREN

Landschappelijke kwaliteit en landschapstypen	
Landschapstype	***Kernkwaliteiten***
Stedelijk landschap	Herkenbare structuur van verstedelijking die is gekoppeld aan hogere ligging van kreekruggen.
Dijkenlandschap	Agrarisch karakter met relatief grootschalige verkaveling en veelal beplante binnendijken.
Kreekruggen/ poelgrondenlandschap	In het landschap herkenbare kreekruggen en open poelgebieden.
Natuurlandschap	Bijzonder duinlandschap aan de noordwestzijde (o.a. de Mantelingen) en de zuidwestzijde (o.a. Kaapduinen).
Groen wonen landschap/ recreatielandschap	Bebost duinlandschap met (historische) landgoederen en buitenplaatsen en met uitgebreide recreatieve voorzieningen.
Cultuurhistorische kwaliteiten	
Legenda-eenheid	***Kernkwaliteiten***
Strandwallenlandschap Oudland	Duinen en zeedijken, paalhoofden langs de kust, buitenplaatsen Middeleeuwse nederzettingspatronen, een groot aantal vliedbergen, contrast lager gelegen poelgronden en hoger gelegen kreekruggen
Ringwalburgen	De historische burg Domburg
Vestingsteden	De historische vestingstad Veere
Landfront	Landfront Vlissingen: goed bewaard gebleven onderdeel van Atlantikwall
Bijzondere bouwwerken	Historische boerderijen, molens, stads- en dorpsgezichten en monumentale bebouwing in de kernen

Tabel 4.11.1 *Kernkwaliteiten Walcheren*

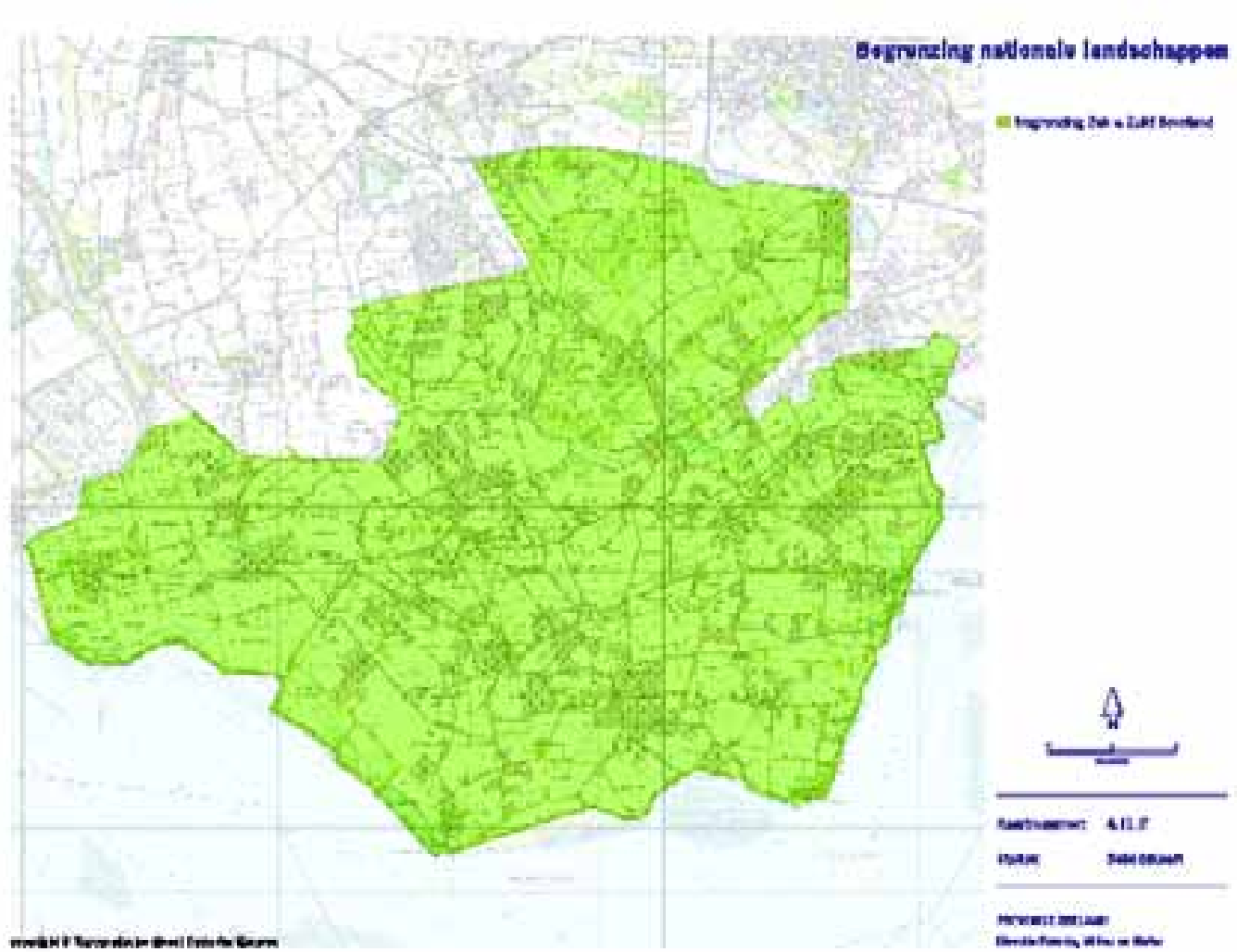

ZAK VAN ZUID-BEVELAND

Landschappelijke kwaliteit en landschapstypen	
Landschapstype	***Kernkwaliteiten***
Polderlandschap	Karakteristiek samenhangend patroon van aangrenzend 'oerlandschap' (restanten slik en schor), voormalige eilanden en voortschrijdende bedijkingen en restgeul Het Zwake. Beeldbepalend agrarisch karakter met voornamelijk akkerbouw en fruitteelt. Onregelmatige, kleinschalige verkaveling. Boerderijen en kleine historische dorpskernen, beschermde dorpsgezichten, onderling verbonden door een dicht netwerk van wegen, fiets- en wandelpaden.
Dijkenlandschap	Kleinschalige verkaveling, gestoffeerd met kleine landschapselementen. Fijnmazig netwerk van veelal beplante binnendijken, gebied ten zuiden van 's-Gravenpolder is goed herkenbaar als (voormalig) krekengebied.
Kreekruggen/ poelgrondenlandschap	In het landschap herkenbare kreekruggen en poelgronden. Aanwezigheid van hollebollige graslanden.
Cultuurhistorische kwaliteiten	
Legenda-eenheid	***Kernkwaliteiten***
Oudland	Middeleeuwse nederzettingspatronen, contrast lager gelegen poelgronden en hoger gelegen kreekruggen.
Heggenlandschap	
Geulen en kreekresten	Restanten van de geul Het Zwake.
Bijzondere bouwwerken	Historische boerderijen, molens, een historisch spoorwegtracé en monumentale bebouwing in de kernen en dorpsgezichten.

Tabel 4.11.2 *Kernkwaliteiten Zak van Zuid Beveland*

WEST ZEEUWS-VLAANDEREN

Landschappelijke kwaliteit en landschapstypen	
Landschapstype	***Kernkwaliteiten***
Groen recreatielandschap	Groene duingebieden aan de kust met uitgebreide recreatieve voorzieningen. Goede ontsluiting van het achterland.
Dijkenlandschap	Beeldbepalend agrarisch karakter met voornamelijk akkerbouw. Afwisselende verkavelingsstructuur, van kleinschalig in het oudland tot relatief grootschalig landinwaarts. Karakteristieke veelal beplante binnendijken.
Dekzandlandschap	Besloten, kleinschalige zandgronden ten zuiden van Aardenburg.
Natuurlandschap en het Groote Gat ten zuiden van Oostburg	Uitgebreide natte natuurgebieden in en aansluitend aan (voormalige) kreken en geulen. Bijzondere natuurwaarden in het Zwin
Cultuurhistorische kwaliteiten	
Legenda-eenheid	***Kernkwaliteiten***
Strandwallenlandschap	Kustlandschap met typerende afwisseling tussen dijken en duingebied, paalhoofden langs de kust, verdronken gebieden en zeearmen.
Oudland	Middeleeuwse nederzettingspatronen en sporen van bewoning in de Romeinse tijd op het dekzandgebied bij Aardenburg.
Dekzandgebied	Besloten, kleinschalig landschap met voormalig Romeins castellum Aardenburg.
Geulen en kreekresten	Uitgebreid, grotendeels goed herkenbaar geulensysteem rond voormalige eilanden en tussen het Zwin en de Braakman.
Vestingsteden	Vier historische vestingsteden: Retranchement, Sluis, Aardenburg en IJzendijke.
Staats-Spaanse Linies	In oost-west richting lopende, meer of minder herkenbare restanten van de verdedigingslinies uit de 80-jarige oorlog. Een groot aantal voormalige forten en schansen is goed herkenbaar in het landschap.
Bijzondere bouwwerken	Historische boerderijen, molens en monumentale bebouwing in de kernen en dorpsgezichten.

Tabel 4.11.3 *Kernkwaliteiten West Zeeuws-Vlaanderen*

4.12 Kwaliteit deltawateren

Dit omgevingsplan als geheel en meer specifiek de paragrafen 4.11 en 5.7 schetsen het door de provincie voorgestane beleid voor de deltawateren. Het omgevingsplan vormt het integrale kader voor het formuleren van de ambitie voor en de toetsing van ontwikkelingen in de deltawateren.

4.12.1 De deltawateren integraal

De deltawateren zijn beeldbepalend voor Zeeland. Elk water heeft haar eigen karakteristiek en gezamenlijk vormen zij de ruggengraat van Zeeland. Het is een uniek gebied. De kernkwaliteiten zijn de openheid en de contrastrijkheid. De rijkdom aan contrasten en overgangen zijn tekenend voor het gebied: tussen land en zee, tussen rivier en zee en tussen cultuur en natuur. Het samenspel tussen natuur en cultuur heeft geleid tot dat wat de zuidwestelijke delta nu is. Het gebied is een open ruimte in een verstedelijkt gebied in noordwest Europa. Het vormt het einde van drie Europese stroomgebieden, Rijn, Maas en Schelde. Alleen de Westerschelde is nog een estuarium.
Er zijn verschillende ontwikkelingen die op het gebied af komen:

- De deltawerken hebben het gebied veilig gemaakt maar zij hebben ook een nadelige kant nl. de ecologische problemen. Het Veerse Meer had afwisselend last van overmatige zeesla- en algengroei, het Volkerak-Zoommeer gaat de laatste jaren gebukt onder blauwalgengroei. Dit gaat niet alleen ten koste van de ecologische waarde maar ook van de economische waarde; recreatie, woningbouw en landbouw. De Oosterschelde heeft last van zandhonger. Het Grevelingenmeer blijft een kwetsbaar systeem. Ook de Westerschelde, het enige estuarium dat Nederland nog rijk is, kent een ecologische achteruitgang als gevolg van de ontwikkelingen van de laatste decennia.
- Door de klimaatveranderingen zal de zeespiegel stijgen en de golven onstuimiger worden. Hoe dat precies verloopt is nog niet duidelijk. Het is wel duidelijk dat dit consequenties zal hebben voor de manier waarop de zeewering functioneert. Een ander gevolg van de klimaatverandering is de verandering van de rivierafvoeren, deze worden grilliger. Mogelijk kan berging in de deltawateren een oplossing bieden voor de situatie met hoge rivierwater afvoeren. Dan moet wel nagedacht worden onder welke voorwaarden dit mogelijk is. Een belangrijk aandachtspunt hierbij vormt het sluiten van de stormvloedkeringen vanwege storm op zee.
- Het deltagebied is een blauwgroene oase te midden van een verstedelijkte omgeving en als zodanig is ze een uitloop gebied voor de mensen in de omringende metropool. Wil het deltagebied deze functie blijven behouden dan is het nodig dat de kernkwaliteiten van het gebied in stand blijven en versterkt worden.

Strategie
Voor de deltawateren is samen met de provincies Zuid-Holland en Noord-Brabant, het rijk, en de regio een Integrale Visie Deltawateren opgesteld gericht op het realiseren van een duurzame delta.
Er zijn veel studies uitgevoerd en er zijn nog een aantal studies gaande, maar de algemene strategie voor de deltawateren is duidelijk: herstel van de estuariene dynamiek. Het minder hard maken van de overgangen tussen de deltawateren onderling en tussen de deltawateren en hun omgeving biedt kansen om de problemen van de deltawateren op te lossen en mogelijkheden voor ontwikkeling van de gebruiksfuncties. Het Volkerak-Zoommeer heeft een sleutelpositie in het herstel van de estuariene dynamiek in de delta, omdat dit meer de overgang vormt tussen de grote rivieren en de Zeeuwse deltawateren.
Misschien is op termijn een combinatie mogelijk van maatregelen voor waarborging van de veiligheid in het benedenrivierengebied, herstel van de overgang rivieren-zee en verbetering van de waterkwaliteit van het Volkerak-Zoommeer, Oosterschelde en Grevelingenmeer.

Voordat aan dit herstel van de overgang rivieren-zee in het Volkerak-Zoommeer kan worden gedacht moet aan een aantal voorwaarden zijn voldaan:

- een oplossing voor de zoetwatervoorziening voor de landbouw
- een oplossing voor de afwateringsproblematiek van West-Brabant
- de kwaliteit van het rivierwater moet voldoende zijn
- en er moet voldoende rivierwater zijn om ook bij lage afvoeren het systeem te laten werken.

De integrale visie is geen blauwdruk, het is slechts de start van een proces. Werkende weg zal duidelijk worden wat de mogelijkheden zijn voor herstel. Dit proces wordt vormgegeven onder leiding van de Deltaraad waarin provincies en rijk aan tafel zitten.
De Deltaraad heeft de coördinerende rol voor alle deltawateren. De provincies streven naar een vermindering van het aantal overlegstructuren over de deltawateren. Dit wil men bereiken door het structurele overleg te vervangen door een passend overleg dat voor de duur van een specifiek project wordt georganiseerd, een zogenaamd functioneel overleg. Dit zal naar verwachting binnenkort geëffectueerd worden voor het bestuurlijk overleg Voordelta. De andere structurele overlegstructuren blijven vooralsnog bestaan, gezien de specifieke positie van het overleg (Nationaal Park Oosterschelde, Grevelingen), het stadium van het project (Krammer-Volkerrak) of de aard van beoogde ontwikkelingen (Westerschelde).

DOELSTELLING:
- *De ontwikkeling van een veilige en gezonde delta*

ACTIES EN PRESTATIES:
- ✔ *De provincie stimuleert door haar inzet in de Deltaraad en de daaraan verwante processen het realiseren van een duurzame delta*

Ontwikkelingsopgave(n)

Voor het realiseren van een duurzame (een veilige en gezonde) delta is medewerking van veel partijen noodzakelijk, al was het alleen maar voor het verkrijgen van het benodigde geld.
Om geld te genereren is het van belang om te kijken naar de mogelijkheden om noodzakelijke maatregelen te koppelen aan kansen, te kijken naar ontwikkelingen in het gebied en deze tegen het licht te houden van de gewenste oplossingsrichting. In hoeverre kunnen, en moeten, gewenste ontwikkelingen bijdragen aan het oplossen van de geconstateerde problemen. Met andere woorden: het sluiten van coalities zoals het wordt verwoord in de integrale visie. Dit is de algemene lijn zoals het proces zal worden ingestoken. Om dit te bewerkstelligen worden betrokken partijen in een vroegtijdig stadium uitgenodigd om mee te denken en inbreng te leveren.

De betrokken overheden geven het kader aan waarbinnen ontwikkelingen mogelijk zijn. Voorkomen moet worden dat tot in detail de regels vastliggen. Dit kader wordt de komende periode vorm gegeven vanuit de instandhoudingsdoelstelling en consequenties van de Vogel- en Habitatrichtlijn, de Kaderrichtlijn water en onderhavig omgevingsplan.
Voor concrete maatregelen gericht op herstel van de estuariene dynamiek zal veel geld nodig zijn. Het zijn rijkswateren, dat maakt het rijk een duidelijke partner in het proces.

DOELSTELLING:
- *Herstel estuariene dynamiek*

ACTIES EN PRESTATIES:
- ✔ *Het rijk maakt een planstudie Volkerak-Zoommeer. De provincie levert hieraan een financiële en personele bijdrage*
- ✔ *Het rijk doet een planstudie naar de berging van rivierwater op het Volkerak-Zoommeer; de Deltaraad denkt hierin mee*
- ✔ *De provincie is medeopdrachtgever en initiatiefnemer voor de m.e.r. planstudie peilbeheer Veerse Meer*
- ✔ *Het rijk start een planstudie inzet hevel Grevelingendam; de provincie denkt hierin mee*
- ✔ *Binnen het project Comcoast vindt o.a. een verkenning plaats van de bruikbaarheid van het concept 'Multifunctionele brede waterkering', de provincie levert hier een financiële en inhoudelijke bijdrage aan*
- ✔ *Het rijk verkent de zandhonger in de Oosterschelde;*
- ✔ *Uitvoeren natuurluik van de ontwikkelingsschets Schelde-estuarium 2010 onder regie van de provincie*
- ✔ *De Deltaraad stelt jaarlijks een werkplan vast. Op basis daarvan stellen de drie provincies een werkbudget beschikbaar*
- ✔ *In 2006 wordt door de provincies Zuid-Holland, Noord-Brabant en Zeeland een ontwikkelingsprogramma Zuidwestelijke Delta opgesteld. Daartoe worden de betrokken partijen uitgenodigd hun inbreng te leveren.*
- ✔ *Samen met provincie Zuid-Holland onderzoek met diverse betrokkenen naar de ontwikkelingsmogelijkheden van het Grevelingen, pilotproject*
- ✔ *De provincie ondersteunt in financiële zin proces en projecten*
- ✔ *De Deltaraad initieert een fundamentele discussie over een duurzame zoetwatersituatie in de delta*

4.12.2 De deltawateren afzonderlijk

Tot de Zeeuwse deltawateren behoren het Volkerak-Zoommeer, het Grevelingenmeer, de Oosterschelde, een deel van het Markiezaatsmeer, het Veerse Meer, de Westerschelde en de Voordelta. Voor de afzonderlijke deltawateren zijn, in overleg met de meest betrokken partijen, beleidsplannen opgesteld. De daaraan gekoppelde streekplanuitwerkingen zijn deels gedateerd en komen met het vaststellen van het omgevingsplan Zeeland te vervallen.

Alle deltawateren hebben de status van Habitat- en/of Vogelrichtlijngebied en zijn aangewezen als Wetland. Deze aanwijzing is bepalend voor de wijze waarop ontwikkelingskansen binnen de gebieden kunnen worden ingevuld. Daarnaast heeft elk water z'n eigen karakteristiek. Dit vormt mede het uitgangspunt voor de ontwikkelingen die mogelijk zijn in de verschillende deltawateren.

Voordelta

De Voordelta is het ondiepe zeegedeelte voor de Zeeuwse en Zuid-Hollandse 'eilanden', inclusief de stranden en de intergetijdengebieden. De afsluiting van de verschillende wateren zijn van grote invloed geweest op de morfologie van de Voordelta. Hoofddoelstellingen zijn het veiligstellen van de natuurlijke ontwikkeling en het waarborgen van de veiligheid van de kust. De ecologische kwaliteiten zijn daarbij richtinggevend voor andere (ruimtelijke) ontwikkelingen. Bij het toelaten hiervan is een zorg-

vuldige belangenafweging vereist. Het gebied is belangrijk als kinderkamer voor vis en als broedfourageer- en overwinteringsgebied voor vogels. Op de droogvallende platen rusten zee-honden. Bijna de hele kust wordt intensief gebruikt voor strandrecreatie. Het gebied is daarnaast aantrekkelijk voor zeewaardige zeiljachten. Het gebied is van belang voor de kustvisserij. De waterkwaliteit voldoet grotendeels aan de gestelde normen. Het ministerie van LNV heeft aangekondigd de Stuurgroep Voordelta advies te vragen over de wenselijkheid het beleid voor de accentgebieden natuur met betrekking tot het weren van de bodemberoerende visserij te herzien.
Indien de Tweede Maasvlakte aangelegd wordt is de aanwijzing van een zeereservaat ter compensatie van de verloren natuur een verplichting vanuit EU-regelgeving. In dat geval komt het zeereservaat in de Voordelta te liggen. De exacte ligging is nog niet bekend. Het zeereservaat moet aangelegd zijn voordat de Maasvlakte wordt gerealiseerd.

Grevelingen

Het Grevelingenmeer is een voor Nederland uniek stagnant zoutwatermeer dat is ontstaan door de aanleg van de Grevelingendam (1965) en de Brouwersdam (1971). Het ligt op de grens van Zeeland en Zuid-Holland.
De hoofddoelstelling is het vaststellen van een waterhuishoudkundig beheer waarmee de condities worden gecreëerd voor een duurzaam gezond functionerend ecosysteem, waarbij de aan het meer toegekende functies zo goed mogelijk tot zijn recht komen. Het Grevelingenmeer is een kwetsbaar watersysteem met tekenen van achteruitgang van de waterkwaliteit. De oplossingen worden gezocht in meer uitwisseling van water met de Noordzee en de Oosterschelde (inzet Flakkeese Spuisluis: de hevel in de Grevelingendam) en het toestaan van meer peildynamiek.
Het Grevelingenmeer is een veelzijdig recreatiegebied. Zwemmen, plankzeilen, kanoën, duiken en recreatievaart vinden plaats in het meer. Sportvisserij vindt op beperkte schaal plaats.
Omdat de Grevelingen de enige locatie is waar de Zeeuwse platte oester succesvol gekweekt wordt, is dit binnenwater voor de Zeeuwse oestersector van groot belang. Beroepsvisserij is een belangrijke nevenfunctie. De waterkwaliteit voldoet aan de normen voor zwemwater en schelpdierwater.
De Grevelingen heeft een dubbelfunctie: natuur en recreatie. Aan de oost- en westzijde ligt het accent op de recreatieve (ontwikkelings)mogelijkheden. In het midden van het meer ligt het accent op de natuur. In verband met potenties voor de watersport is het gebied aangeduid als recreatieve ontwikkelingszone. Een dergelijke ontwikkeling dient aan te sluiten bij de aangegeven zonering. Er vindt momenteel onderzoek plaats naar recreatief medegebruik van de natuurgebieden in de Grevelingen, waardoor de beleving van de Grevelingen kan worden vergroot.
In het verlengde van de in dit plan voorgestane ontwikkelingsgerichte benadering worden ook de nieuwe ontwikkelingsmogelijkheden in de Grevelingen gezien, waarbij de relatie met de hele delta nadrukkelijk een rol speelt. De eerste stappen hiervoor zijn inmiddels gezet. De provincie zal, samen met de provincie Zuid-Holland en andere betrokkenen, dit traject ondersteunen.

Volkerak-Zoommeer

Het Volkerak staat via de Eendracht in verbinding met het Zoommeer waarmee het één zoetwatersysteem vormt. Het Volkerak-Zoommeer ligt in drie provincies en ontstond in 1987 toen de Philipsdam werd voltooid.
De hoofddoelstelling is het creëren van een duurzaam gezond functionerend systeem waarin de toegekende functies optimaal tot hun recht komen. Het Volkerak-Zoommeer maakt deel uit van de doorgaande getijvrije scheepvaartroute Schelde-Rijn verbinding en vormt daarmee een schakel voor de transportbewegingen tussen de industriegebieden van Rotterdam en Antwerpen. Het meer heeft voor de landbouw een boezem- en afwateringsfunctie, daarnaast is het meer van belang voor de zoetwatervoorziening van de landbouw in de omgeving. Het meer vormt onderdeel van een doorgaande route voor de recreatievaart.
Voor de hoofdvaartroute is scheepvaart de primaire functie. De beroepsvisserij is een belangrijke nevenfunctie. Voor het overige gebied is natuur de hoofdfunctie waar (water)recreatie inpasbaar is. Het meer maakt tevens onderdeel uit van de landelijke robuuste verbindingszone ‘de Natte As’ (zie paragraaf 4.8.3).
De laatste jaren leidt de waterkwaliteit van het Volkerak-Zoommeer tot steeds grotere problemen.
Dit vraagt om een structurele oplossing. Deze wordt in het kader van de planstudie Volkerak-Zoommeer nader onderzocht.

Oosterschelde

De Oosterschelde is een grootschalig intergetijdengebied met een grote mate van natuurlijkheid. Het is een zeearm die van de Noordzee kan worden afgesloten door de stormvloedkering (1986) in de pijlerdam te sluiten. Om een zo groot mogelijk getijverschil te behouden zijn in het oostelijk deel compartimenteringsdammen aangelegd.
In 2002 kreeg het gebied de status van Nationaal Park. Dit betekent dat de Oosterschelde een internationaal keurmerk heeft gekregen. Natuureducatie en voorlichting alsmede natuurgerichte recreatie zijn speerpunten van beleid waarvoor extra middelen beschikbaar zijn. De hoofddoelstelling is het behoud en zo mogelijk versterking van de aanwezige natuurlijke waarden, met inachtneming van de basisvoorwaarden voor een goed maatschappelijk functioneren van het gebied waaronder met name visserij wordt begrepen.
De hoofdfunctie van de Oosterschelde is natuur. Ondergeschikt aan het primaat van de natuur is de visserijfunctie, gevolgd door overige functies, zoals recreatie en scheepvaart.
Ontwikkelingen in dit water zullen qua omvang en uitstraling

bij de hoofdfunctie moeten passen. Om conflicten tussen de verschillende functies in het gebied te voorkomen bestaat er, uitgaande van de hoofdfunctie natuur, een interne zonering. Op basis van de Natuurbeschermingswet is een toegankelijkheidsregeling ingesteld. Handhaving van de toegankelijkheidsregeling is een voorwaarde om de doelstellingen van het natuurbeleid voor de Oosterschelde te kunnen realiseren.
Daarnaast zijn er afspraken gemaakt tussen visserij en duikers om beschadiging van de fuiken te voorkomen. Voor de schelpdiersector vormt de Oosterschelde een onmisbare productiefactor. De uitbreidingsmogelijkheden voor schelpdiercultures worden momenteel bestudeerd. Datzelfde geldt voor de potenties die kokkelkweek in de Oosterschelde biedt. Door de Oosterschelde loopt een scheepvaartroute. Deze route wordt met name gebruikt voor binnenscheepvaart naar Terneuzen, Gent en Frankrijk. De Oosterschelde vormt een aantrekkelijk recreatie gebied. Het wordt beschouwd als het belangrijkste duiksportgebied van Noordwest Europa. Het gebied is aantrekkelijk voor zeilers omdat er naar verhouding weinig andere gebruiksvormen zijn. Sportvissers beoefenen hun sport zowel vanaf het water als vanaf de kant. De Oosterschelde vormt voor de recreatievaart een schakel tussen het Veerse Meer, de Noordzee, het Grevelingenmeer en het Krammer-Volkerak. Snelvaren met snelle motorboten is buiten de vaarroute Krammersluizen en Wemeldinge (via het Brabantse Vaarwater en de Witte Tonnen Vlije) niet toegestaan.
Voor de hele Oosterschelde is waterskiën en het gebruik van waterscooters niet toegestaan omdat het in strijd is met de Oosterschelde als grootschalig natuurgebied. De Oosterschelde heeft potenties voor extensieve recreatievormen, vooral in de zin van recreatief medegebruik (natuurgerichte recreatie en maritieme cultuurhistorie). Op Neeltje Jans wordt terughoudend omgegaan met verblijfsrecreatie. Een congres- en hotelaccommodatie of vergelijkbare initiatieven kunnen worden overwogen.
De Oosterschelde heeft zandhonger. De geulen in de Oosterschelde zijn te groot voor de hoeveelheid water die er nu doorheen stroomt. De geulen passen zich langzaam aan de nieuwe situatie aan door zich te verkleinen met materiaal afkomstig van de platen, slikken en schorren. De prognose is dat jaarlijks ca. 50 ha schor, slik en plaat onder water verdwijnt. De zandhonger vraagt om een degelijke verkenning van de gevolgen en de mogelijke oplossingen.
Verder speelt in de Oosterschelde de problematiek rond de Japanse oester. Deze oester is in de jaren 70/80 in het gebied uitgezet en woekert nu door het hele gebied. Deze problematiek wordt onder andere aangepakt door een proef met het weghalen van de oesters. De ecologische en landschappelijke kwaliteit van het Oosterscheldegebied als geheel wordt aanzienlijk vergroot door de aanleg van binnendijkse brakwatermoerassen direct achter de zeedijk: het plan Tureluur (zuidkust Schouwen en Tholen).

Veerse Meer

Het Veerse Meer is sedert de ingebruikname van het doorlaatmiddel in de Zandkreekdam verandert van een brakwatermeer in een zoutwatermeer, ontstaan door de bouw van een dam in de Zandkreek (1960) en door de bouw van de Veersedam (1961). Het landschap rond het meer is voornamelijk door mensen aangelegd of in zijn ontwikkeling gestuurd. Er zijn aangeplante bossen, lig- en speelweiden en aangelegde recreatie-eilanden in het meer.
Het Veerse Meer heeft weinig natuurlijk dynamiek en het meer is geëutrofieerd. De eutrofiëring is door de ingebruikname van het doorlaatmiddel de Katse Heule duidelijk afgenomen. Het waterbeheer in het meer is met name gericht op de behoefte van de binnendijkse landbouwgronden; het fungeert als afwateringsgebied voor deze gronden. Het Veerse Meer vervult een belangrijke recreatieve functie.
De inrichting van het meer is hier grotendeels op gericht. Rondom de oevers zijn verschillende recreatiegebieden aangelegd. Op het meer geldt een snelheidslimiet: voor snelvaren en waterskiën is een gebied nabij de Veerse Gatdam en één ten oosten van Wolphaartsdijk aangewezen.
Door het meer loopt een (neven)vaarweg die wordt gebruikt door beroeps- en recreatievaart.
Het meer kent een drietal hoofdfuncties gezoneerd over het gebied. In het grootste deel van het Veerse Meer is recreatie de hoofdfunctie. In de hoofdvaarroute heeft de scheepvaart het primaat. Voor de drooggevallen platen (Schotsman-Noord, Middelplaten, zuidpunt Goudplaat, Haringvreter) is de ecologische ontwikkeling richtinggevend.
In 2004 is een doorlaatmiddel in de Zandkreekdam in gebruik genomen om het watersysteem en daarmee het ecosysteem van het Veerse Meer te verbeteren. In aanvulling hierop is het beleid gericht op het afkoppelen van voedselrijk polderwater als een serieuze verbeteringsmaatregel.
Met een gezond ecosysteem als streefbeeld is ervoor gekozen te komen tot een nieuw (vaster en gelijkmatiger) waterpeil. Een m.e.r. voor de verschillende functies gaat hieraan vooraf.
In de gebiedsvisie Rondom het Veerse Meer zijn de gewenste ontwikkelingen voor het gebied aangeduid. De kansen die daarin worden gegeven staan niet op zichzelf maar vormen nadrukkelijk onderdeel van integrale kwaliteitsverbetering voor het gehele gebied ten aanzien van waterkwaliteit, waterberging, peilbeheer, infrastructuur, wonen, werken (m.n. recreatie en toerisme en landbouw), natuur, landschap en cultuurhistorie.

Westerschelde

De Westerschelde is het enige overgebleven estuarium in het deltagebied en vormt het Nederlandse deel van het Scheldeestuarium. Door het estuariene karakter en de omvang van het gebied is de Westerschelde één van de belangrijkste natuurgebieden van ons land.
De Westerschelde is tevens één van de drukste vaarwegen van

de wereld. De hoofdvaargeul is geschikt voor de zeescheepvaart en er zijn diverse nevenvaargeulen. Door de schepen met vervoer van gevaarlijke stoffen speelt het onderwerp externe veiligheid nadrukkelijk rond de Westerschelde.
De andere functies van de Westerschelde zijn visserij en recreatie, zoals kust- en oeverrecreatie, watersport en sportvisserij. In het mondingsgebied zijn enkele grote stranden, de kustlijn wordt door middel van zandsuppleties gehandhaafd. Daarnaast vindt beperkt dijk- en oeverrecreatie plaats.
De recreatievaart is beperkt zeker in verhouding tot de andere deltawateren. Een goede scheiding van beroepsvaart en recreatievaart is van groot belang voor een veilige Westerschelde.
Op de Westerschelde vindt weinig beroepsvisserij plaats. De Westerschelde heeft wel een betekenis als kinderkamerfunctie voor vis.
Met het Derde Memorandum van Overeenstemming hebben Nederland en Vlaanderen gezamenlijk kaderstellende besluiten genomen over de uitvoering van de Ontwikkelingsschets 2010 Schelde-estuarium. Dit Derde Memorandum is gebaseerd op de Langetermijnvisie Schelde-estuarium (streefbeeld 2030). Kern van deze visie is de inzet op een integrale ontwikkeling van het Schelde-estuarium op het gebied van veiligheid (tegen overstromingen en transportrisico's), bereikbaarheid (haven van Antwerpen) en natuurlijkheid. In de visie wordt de ontwikkeling van het ene thema onlosmakelijk verbonden met het andere thema.
De uitvoering van die besluiten waarbij de provincie een rol heeft, is vervolgens uitgewerkt in het Convenant Westerschelde dat op 30 januari 2006 is ondertekend.
Onderdeel van dit convenant is de uitwerking en realisatie van 600 hectare estuariene natuur, geldend voor het herstel van de ecologische kwaliteit van het estuariumsysteem. Bij de natuurontwikkeling geldt als uitgangspositie dat verkrijging van de benodigde 600 hectare om estuariene natuur te realiseren, zal plaatsvinden door middel van vrijwillige medewerking van grondeigenaren.

Over twee grensoverschrijdende projecten is bestuurlijk overeenstemming bereikt, te weten:

- **Het Zwin**: een vergroting van het Zwin met minimaal 10 hectare op Nederlands grondgebied.
- **Groot-Saeftinge:** het ontwikkelen van een intergetijdengebied in de Hertogin Hedwigepolder en het noordelijk gedeelte van de Prosperpolder (440 hectare, waarvan 295 hectare op Nederlands grondgebied is gelegen).

De overige 295 hectare, die gelegen zijn in met name het middengebied (Vlissingen - Hansweert) worden door de provincie aangewezen. Op basis van onderzoek zijn in februari 2006 enkele combinaties van gebieden bepaald, die meer dan gemiddeld geschikt zijn voor de ontwikkeling van estuariene natuur. Deze gebiedscombinaties worden op hun effecten getoetst in kader van de wettelijke procedure van de Milieueffectrapportage, die op het project 'Natuurpakket Westerschelde' van toepassing is. Hiervoor wordt eerst de Startnotitie opgesteld, waarin wordt aangegeven welke alternatieven op welke aspecten onderzocht gaan worden. Rond de zomer van 2006 is deze notitie gereed. Op deze notitie is inspraak mogelijk. Vervolgens start dan de onderzoeksfase. De verwachting is dat het onderzoek in het najaar van 2007 is afgerond en dat daarop volgend er besluiten genomen worden over de voorkeursgebieden in kader van de rijksprojectenprocedure.
Tevens wordt in deze gebieden gestreefd naar meekoppeling met andere functies (recreatief medegebruik, etc.). De provincie werkt de natuurontwikkelingsprojecten uit in samenhang met integrale regionale ontwikkelingsplannen.
De provincie is verantwoordelijk voor het ontwikkelen van voorstellen die passen in het convenant; het rijk draagt zorg voor de financiering en de formele besluitvorming. De provincie draagt zorg voor het overleg en de afstemming met gemeenten, waterschappen en maatschappelijke partijen rondom de Westerschelde.

Markiezaat

Het Markiezaat is een Wetland van internationale betekenis en valt slechts voor een klein deel binnen de Zeeuwse grenzen. De hoofdfunctie van het gebied is natuur, daarnaast is er ruimte voor op natuur gerichte recreatie.

Provincie Zeeland

HOOFDSTUK 5

Omgaan met (economische) dynamiek

5.1 Inleiding

Faciliteren van de gewenste en noodzakelijke economische ontwikkeling is één van de hoofddoelstellingen van het plan. De uitwerking van deze doelstelling zal voor de verschillende economische sectoren anders uit moeten pakken. Immers, de economische kansen en knelpunten verschillen per sector en ook de relatie met de fysieke leefomgeving werkt anders uit; de relatie havens - omgeving bijvoorbeeld is een heel andere dan toerisme - omgeving. Wel moeten in het omgevingsbeleid telkens dezelfde elementen in de beschouwing worden betrokken:

- Welke kansen, uitdagingen en knelpunten zijn er en op welke wijze kunnen deze door het omgevingsbeleid worden gefaciliteerd.
- Welke structuurvoorwaarden zijn van belang, mede om economische ontwikkeling te ondersteunen, bijvoorbeeld principes van bundeling en concentratie.
- Welke inspanningen zijn nodig om de gewenste ontwikkeling duurzaam te maken. Hier wordt dan de relatie gelegd naar de andere doelstellingen van het plan.

Deze drie elementen zullen zoveel mogelijk ook in de uitwerking voor de verschillende sectoren terugkomen.

Dit hoofdstuk geeft uitwerking aan de verschillende economische sectoren. Daarnaast komen ook in hoofdstuk 6 kansrijke economische ontwikkelingen aan de orde, zoals de wooneconomie en de detailhandel.

Ruimte voor nieuwe ontwikkeling van een functie moet worden afgewogen tegen andere functies en worden ingepast in de kwaliteiten van de omgeving en de effecten op de leefomgeving. Dit afwegingsprincipe is beschreven in hoofdstuk 4.2 en geldt in het algemeen voor de ontwikkelingsmogelijkheden in dit hoofdstuk. De voorwaarde van landschappelijke inpassing zal niet in elke paragraaf worden herhaald.

5.2 Zeehavens en transportassen

Economische betekenis en trends

Het industrie- en havencluster in Vlissingen en Terneuzen vormt een belangrijk onderdeel van de Zeeuwse economie. De werkgelegenheid wordt vooral gecreëerd in de chemie en procesindustrie, daarnaast is de logistieke dienstverlening goed vertegenwoordigd. De mogelijkheden van de Zeeuwse zeehavengebieden worden breed erkend. In de rijksnota's Pieken in de Delta en de Nota Ruimte is het industrie- en havencluster als economisch kerngebied aangemerkt. De kansen wortelen op de eerste plaats in het gegeven dat de Zeeuwse zeehavens het derde havengebied van Nederland zijn (in termen van zowel overslag, toegevoegde waarde als werkgelegenheid) en op de tweede plaats in het inzicht dat economische ontwikkelingen in Noordwest-Europa om meer havencapaciteit vragen. Het perspectief voor de Zeeuwse havengebieden bestaat uit uitbreiding van containeroverslag als belangrijkste kansrijke ontwikkeling, gevolgd door neobulk (metalen, hout, papier), automotive (ro/ro) en ontwikkeling van kansrijke clusters vanuit de bedrijvigheid van Dow, Cerestar en Yara. Het realiseren van grotere projecten en een meer clustergewijze benadering is de inzet van de provincie (zie ook Provinciaal Sociaal-Economisch Beleidsplan 2005-2008, Ruimte maken voor kansen).

Omgevingskwaliteit rond havens en transportassen

De afgelopen decennia is de milieudruk van het industrie- en havencluster aanzienlijk afgenomen. Voor de meeste regionale milieuthema's (geluid-, geur- en stofhinder, externe veiligheid en luchtkwaliteit) was er sprake van absolute ontkoppeling van milieu en economie. Absolute ontkoppeling wil zeggen economische groei met een gelijktijdige vermindering van de milieubelasting. De daling van de milieudruk is de laatste jaren echter sterk afgevlakt. Door toename en verandering van de aard van de bedrijvigheid (transport en logistiek) komt de milieukwaliteit rond de industrieterreinen en langs de transportassen weer onder druk te staan. De geluidsbelasting als gevolg van nieuwe bedrijvigheid kan niet altijd meer worden gecompenseerd door maatregelen bij de huidige bedrijven. Rond de havengebieden en langs de transportassen is de geluidsbelasting de laatste jaren toegenomen.

Zowel rond het Sloegebied als de haven- en industrieterreinen in de Kanaalzone liggen natuurgebieden van verschillende status (Vogel- en Habitatrichtlijngebieden en EHS). De ligging van deze gebieden bepaalt mede de ontwikkelingsmogelijkheden van het industrie- en havencluster.

Uitgangspunten en ontwikkelingsopgaven

Duurzaam ontwikkelen in en rond de havens vereist een samenhangende aanpak vanuit economie, ruimte, milieu en verkeer en vervoer. Het bevorderen van de gewenste economische dynamiek in Zeeland vraagt om een verdere versterking van de Zeeuwse haven- en industriegebieden. Het benutten van kansen voor kwaliteit ter versterking van haven èn omgeving is geen eenvoudige opgave. De impact van het industrie- en havencluster reikt verder dan de fysieke grenzen van deze gebieden. Op een aantal punten betekent kwaliteit voor de één, mogelijk kwaliteitsverlies voor de ander. De belangrijkste vragen zijn: hoe combineer je toenemende transportstromen met meer veiligheid en een betere milieukwaliteit en hoe kunnen industrie en havens èn de omliggende kernen zich verder ontwikkelen zonder elkaar daarbij te hinderen. Daarbij gaat het niet alleen om de vraag hoe grote economische ontwikkelingen als een container- of autoterminal kunnen worden ingepast, maar ook om de integrale strategische aanpak, het voorkomen van een proces waarbij de omgevingskwaliteit geleidelijk vermindert.

Duurzaam ontwikkelen van het industrie- en havencluster in harmonie met de omgeving vraagt om een integrale benadering

en een gezamenlijke aanpak waarbij alle betrokken partijen verantwoordelijkheid dragen voor het geheel. In een gezamenlijk proces ter voorbereiding van dit omgevingsplan zijn door betrokkenen de thema's benoemd. Het gaat hierbij onder meer om:

- heroriëntatie op de industrieterreinen in de Kanaalzone
- uitwerken van het ruimtelijk beleid rond havengebieden en transportassen
- omgaan met bestaande en nieuwe natuurgebieden
- op de kaart zetten van de havens
- uitwerken van de milieukaders
- verkennen van een milieubeheerssysteem industrie- en havencluster
- realiseren van een duurzaam industrie- en havencluster

De provincie is één van de actoren in het speelveld van havens en hun omgeving en is in de positie om de regie op zich te nemen. De provincie wil een start maken met deze gezamenlijke agenda en samen met alle betrokkenen nader verkennen op welke wijze dit verder kan worden opgepakt. Uitwerking zal veelal plaats kunnen vinden in reeds bestaande overlegstructuren.

Het omgevingsbeleid op het gebied van de havens en hun omgeving worden hierna verder uitgewerkt.

DOELSTELLING:

- *Verdere uitbouw en versterking van de Zeeuwse havengebieden, in harmonie met de omgeving en de omgevingskwaliteiten*

Structuurkeuzes voor industrieterreinen en transportassen

De provincie kiest voor bundeling van zeehavengebonden en industriële bedrijvigheid in het Sloegebied en Kanaalzone, op hoofdlijnen een continuering van het tot nu toe gevoerde beleid. Anno 2006 zijn in beide gebieden nog voldoende hectares beschikbaar, maar in de nabije toekomst komen de grenzen van nog uit te geven terreinen in zicht. Voor het Sloegebied zal daarom ingezet worden op zorgvuldig en efficiënt ruimtegebruik. Zorgvuldig ruimtegebruik is daarom een speerpunt van de provincie dat samen met Zeeland Seaports en gemeenten zal worden opgepakt.
De provincie kiest voor de Kanaalzone als het gaat om nieuw te ontwikkelen terreinen. Concreet wordt nu, in navolging van de reservering in het streekplan, Terneuzen-West als ontwikkelingsgebied voor havenontwikkeling opgenomen. De strategische milieubeoordeling heeft voor de verdere planontwikkeling een aantal aandachtspunten opgeleverd (zie bijlage 4).
De gewijzigde ruimtevraag in het industrie- en havencluster in Terneuzen wordt gevoed door twee ontwikkelingen. Op de eerste plaats wordt een WCT- en Westerscheldetunnel gerelateerde vraag voorzien en op de tweede plaats gaat het om de ruimtelijke implicaties van clustervorming rond een aantal bedrijven. De verdere invulling, omvang en aard van de nieuwe terreinen en de verhouding tot de bestaande voorraad zijn belangrijke thema's voor het ROM-2 project. Ontwikkelingen in de Gentse Kanaalzone zullen bij deze heroriëntatie worden betrokken. Voor de aanpak van het ROM-2 project is een integrale aanpak het uitgangspunt (zie ook paragraaf 8.5.1). In deze aanpak en de uitwerking in doelen en projecten dienen nieuwe bedrijvigheid en nieuwe ontwikkellocaties enerzijds en investeringen in de omgevingskwaliteit en de kwaliteitsverbetering van bestaande locaties in evenwicht ingevuld te worden. De provincie wil aanpak en uitgangspunten samen met de partners en op initiatief van de gemeente uitwerken.

De (inter)nationale bereikbaarheid van het industrie- en havencluster is essentieel. Ruimtelijk vertaalt zich dit in de aan- en afvoer van de grote en zware goederenstromen via de transportassen. De inzet is er onder meer op gericht het goederenvervoer via meer milieuvriendelijke modaliteiten (vervoerswijzen, shortsea, binnenvaart, spoor en buisleidingen) en een divers instrumentarium te bevorderen dan wel te ondersteunen. Eén van de acties is de nadere uitwerking van een Zeeuws Kwaliteitsnetwerk goederenvervoer voor zowel water, weg als spoor. Kwaliteitseisen worden opgesteld ten aanzien van de bereikbaarheid, maar ook de leefbaarheid en de veiligheid. Een inventarisatie van de huidige kwaliteit in verhouding tot de gewenste kwaliteit leidt tot opgaven voor zowel het netwerk als de omgeving. Een en ander zal opgenomen worden in het op te stellen actieplan goederenvervoer 2006-2012.
Daarnaast zal ook het hoofdwegennet de goederenstromen afdoende moeten faciliteren. Het ligt in de bedoeling om de bestaande op de omgevingsplankaart aangegeven hoofdinfrastructuur rond de havengebieden te verbeteren door de Sloeweg en de Tractaatweg (N62) te verdubbelen en een tunnel bij Sluiskil te realiseren.

Kaders voor omgevingskwaliteit

Behoud en versterken van de Zeeuwse omgevingskwaliteit is een belangrijk uitgangspunt van het omgevingsbeleid. Dit betekent echter niet dat overal dezelfde kwaliteit wordt nagestreefd.
De beoogde kwaliteit is gerelateerd aan de aard en functie van het gebied. In de relatie havens, transportassen en omgeving is vooral de regionale milieukwaliteit in het geding (zie ook paragraaf 4.4). Daar waar bijvoorbeeld voor Schouwen-Duiveland een goede milieukwaliteit wordt nagestreefd, wordt vanwege het economisch belang rond de havens en langs de transportassen de huidige milieukwaliteit geaccepteerd. Verder uitgewerkt betekent dit dat voor de verschillende milieuaspecten allereerst moet worden voldaan aan de geldende grenswaarden. Bovendien wil de provincie in principe geen verslechtering van de huidige kwaliteiten/milieuzones (2006) toestaan: het eerder genoemde uitgangspunt van ontkoppeling voor de

regionale milieuthema's. Voor geluid betreft dit de situatie na de voorziene zoneaanpassingen rond Sloegebied en Oostelijke Kanaaloevers. Flexibiliteit in de toepassing van dit uitgangspunt wordt op de eerste plaats ingebouwd door tijdelijke verslechtering toe te staan mits er op afzienbare tijd aantoonbaar zicht is op maatregelen die de verslechtering teniet doen. In uitzonderingssituaties kan, als tweede flexibiliteitstap, milieucompensatie worden toegepast. Milieucompensatie betekent dan dat verslechtering op één van de aspecten van omgevingskwaliteit wordt geaccepteerd (binnen de wettelijke grenzen) mits tegelijk een investering wordt gedaan om een versterking van een ander aspect van de omgevingskwaliteit te realiseren.
In een separate uitvoeringsnota zullen de details van het milieukader worden uitgewerkt. Uitgangspunt is een eenvoudige, maar tegelijkertijd robuuste en handhaafbare methodiek. Direct betrokkenen zullen in het voorbereidingstraject worden geconsulteerd. Het milieukader wordt pas van kracht op het moment dat de uitvoeringsnota is vastgesteld. Tot op dit moment is het beleid gericht op het streven naar ontkoppeling van milieu en economie. Naar verwachting zal de uitvoeringsnota per 01/03/07 van kracht worden.

De provincie is voor veel havengebonden en industriële bedrijven bevoegd gezag volgens de Wet milieubeheer en heeft daarmee belangrijke taken en mogelijkheden om de milieubelasting door deze bedrijven te beperken. Om te voorkomen dat de milieukwaliteit rond de havens verslechtert, wordt bij bestaande installaties een continue verbeteringsspoor nagestreefd. De op deze wijze ontstane ruimte wordt gereserveerd voor nieuwe installaties en bedrijven. In het door BZW-Zeeland opgestelde Manifest Duurzame Dynamiek in Zeeland (2005) wordt deze strategie door het bedrijfsleven onderschreven. Naleving van vastgestelde milieuzones/kwaliteitsniveau (2006) krijgt prioriteit. In navolging van het op te stellen zonebeheerssysteem Vlissingen-Oost (geluidshinder) zal worden onderzocht of dit systeem kan worden uitgebreid met de overige regionale milieu-aspecten (externe veiligheid, luchtkwaliteit, geur- en stofhinder) en kan worden toegepast in het gehele industrie- en havencluster.

Voor beperking van de milieudruk door de verschillende transportmodaliteiten heeft de provincie geen regulerende instrumenten. Met andere overheden zal worden nagegaan op welke wijze bovengenoemde uitgangspunten kunnen worden ingevuld. Door de rijksoverheid worden vernieuwende benaderingen zoals het werken met geluidsproductieplafonds voor wegverkeer en spoor geïntroduceerd. In veel gevallen zal dit echter niet een verslechtering van de huidige milieukwaliteiten kunnen voorkomen.
Voor het spoor wordt een dergelijk emissieplafond vastgesteld. De provincie ondersteunt deze vernieuwingen. Handhaving van het vastgestelde geluidsproductieniveau is voor de provincie een belangrijk aandachtspunt.
Het in deze paragraaf geformuleerde milieukader is onderdeel van de voorgestane aanpak van duurzame ontwikkeling. In hoofdstuk 3 is beschreven hoe gehandeld wordt als de doelstellingen van de beoogde duurzame ontwikkeling niet tot de gewenste resultaten leidt. Deze passage wordt hier nog eens herhaald: Als de gewenste dynamische ontwikkeling niet tot stand komt of als de concurrentiepositie van Zeeland, bijvoorbeeld van de Zeeuwse havengebieden, wordt aangetast dan is de aanpak mislukt. Omgekeerd kan ook: veel nieuwe ontwikkelingen worden toegestaan, maar de nieuwe instrumenten en investeringen die moeten zorgen voor evenwicht, zoals verevening, komen niet van de grond. Ook dan is de aanpak mislukt. Als één van deze situaties zich voordoet dan zal de provincie de aanpak zoals uitgewerkt in dit plan heroverwegen, inclusief de daarbij behorende instrumenten en moet herbezinning plaatsvinden.

Conflicterende functies

Havengebonden en industriële bedrijvigheid veroorzaken een relatief grote milieudruk in de omgeving van de havengebieden en langs de transportassen. De provincie hanteert daarom een voorzorgsbeleid door bedrijvigheid, transportassen en gevoelige bestemmingen waar mogelijk ruimtelijk te scheiden. In Zeeland kan dit ook omdat in tegenstelling tot veel andere delen van het land er nog iets te kiezen valt. Nieuwe woningbouwlocaties dienen dus bij voorkeur niet in de richting van de havengebieden en transportassen te worden gerealiseerd. Daarmee wordt voorkomen dat de ontwikkelingsmogelijkheden van de havens onnodig worden beperkt en dat toekomstige bewoners onnodig worden blootgesteld aan een milieukwaliteit die minder is dan op locaties verder weg van transportassen gelegen. De provincie zal het initiatief nemen om samen met de gemeenten een zorgvuldig ruimtelijk beleid rond havengebieden en transportassen uit te werken.

In bestaande kernen met transportassen in de directe nabijheid van bestaande woonbestemmingen is het vaak niet mogelijk om functies vergaand ruimtelijk te scheiden. Via innovatieve benaderingen (voorbeelden: gebouw als geluidsscherm, verdiept aanleggen infrastructuur) moeten knelpunten worden aangepakt. Bij de uitwerking van het vereveningsprincipe zoals dat hiervoor genoemd is en in het kader van de gebiedsgerichte aanpakken zal de financiering van deze vernieuwende benaderingen worden betrokken.

Zowel rond het Sloegebied als de haven- en industrieterreinen in de Kanaalzone liggen natuurgebieden van verschillende status. Vogel- en Habitatrichtlijngebieden (Natura 2000) en de Ecologische Hoofdstructuur bepalen in belangrijke mate de ontwikkelingsmogelijkheden voor nieuwe bedrijvigheid. Bij de aanwijzing van nieuwe natuurgebieden zullen de gevolgen voor het industrie- en havencluster nadrukkelijk worden meegewogen.

Duurzaam industrie- en havencluster

Naast de hierboven genoemde onderwerpen hebben belanghebbenden als Zeeland Seaports, bedrijfsleven en gemeenten

nog meer verantwoordelijkheden en mogelijkheden om samen met de provincie de beoogde harmonie tussen de zeehavens en omgeving te realiseren. Het gaat daarbij om het optimaliseren van de (milieu)ruimte zodat zoveel mogelijk ruimte overblijft voor nieuwe initiatieven en om het benutten van kansen voor slimme, innovatieve benaderingen.
Voorbeelden (niet limitatief) zijn: zorgvuldige inrichting en beheer van de industrieterreinen (parkmanagement), duurzaam ondernemen door bedrijven, samenwerking tussen bedrijven (clustervorming). Het project Vitaal Sloegebied en Kanaalzone is voor de uitwerking van veel van deze onderwerpen een geschikt platform (zie paragraaf 5.4).

ACTIES EN PRESTATIES:
- ✔ *De provincie zal samen met Zeeland Seaports inzetten op het realiseren van zorgvuldig ruimtegebruik in de havengebieden, met name voor het Sloegebied*
- ✔ *Op initiatief van de gemeente Terneuzen zal gestart worden met het gebiedsgerichte ROM-project Kanaalzone*
- ✔ *De provincie zal samen met de gemeenten het uitgangspunt van zorgvuldig ruimtegebruik in de omgeving van havengebieden en transportassen uitwerken*
- ✔ *Uitwerken en realiseren kwaliteitsnetwerk rond havens in het actieplan goederenvervoer*
- ✔ *De provincie zal onderzoeken of het zonebeheerssysteem voor Vlissingen-Oost kan worden uitgebreid met de overige regionale milieuaspecten (externe veiligheid, luchtkwaliteit, geur- en stofhinder) en kan worden toegepast in het gehele industrie- en havencluster*

5.2.1 Westerschelde containerterminal

De Westerschelde Containerterminal (WCT) vormt een uitbreiding van het huidige haven en industriegebied aan de zeezijde van het Sloegebied door middel van de aanleg van een terminal van ca. 100 ha met een zeekade van ongeveer 2000 meter. Provinciale Staten hebben, na vernietiging van de streekplanuitwerking voor de WCT door de Raad van State in 2003, het college gevraagd een WCT uit te laten werken met een zeekade van ca. 2000 m, zonder significante effecten in het kader van de Vogel- en Habitatrichtlijn. Daartoe dient een aanpassing op de oorspronkelijke milieueffectrapportage opgesteld te worden en een Maatschappelijke Kosten Baten Analyse uitgevoerd te worden. In goed overleg met gemeenten en bewoners dient er naar redelijkheid en billijkheid een oplossing te worden gevonden voor de gevolgen die het goederenvervoer in het achterland veroorzaakt.

De (on)mogelijkheden voor een dergelijk project worden momenteel onderzocht en zijn nog niet in een dusdanig stadium dat hierover in dit plan uitsluitsel gegeven kan worden. Na afronding van deze studies zal een aparte besluitvormingsprocedure voor dit project worden gevoerd. Bij positieve besluitvorming dient het omgevingsplan op dit punt te worden herzien.

ACTIES EN PRESTATIES:
- ✔ *Het toetsen van de door de initiatiefnemers uitgevoerde onderzoeken in het kader van een aanpassing van het oorspronkelijke m.e.r. en het uitvoeren van een Maatschappelijke Kosten Baten Analyse ten behoeve van de Westerschelde-containerterminal*

5.3 (Overige) bedrijventerreinen

Bedrijventerreinen zijn gebieden die bestemd zijn voor de vestiging van bedrijven. Bij de ontwikkeling van bedrijventerreinen wordt gezocht naar een locatie met een goede ontsluiting nabij afzetgebieden en arbeidsmarkt en op voldoende afstand tot bijvoorbeeld woongebieden. Het terrein wordt vervolgens in opdracht van een gemeente of ontwikkelaar geschikt gemaakt voor bedrijfsactiviteiten (nutsvoorzieningen, bochtstralen, parkeerplaatsen, etc.) en verkaveld uitgegeven aan geïnteresseerden. Bedrijventerreinen worden gezien als een randvoorwaarde voor economische ontwikkeling. Hierbij spelen twee aspecten een rol, de kwantiteit en de kwaliteit:
- Kwantiteit is belangrijk omdat er voldoende ruimte beschikbaar moet zijn voor nieuwvestiging, uitplaatsing of uitbreiding van bestaande bedrijven.
- Kwaliteit van bedrijventerreinen slaat op het kwaliteitsprofiel van het terrein, waarbij uitstraling en speciale voorzieningen belangrijk zijn. Verder heeft het betrekking op beleidsdoelen rond duurzaam ruimtegebruik, landschappelijke inpassing, parkmanagement en milieudoelstellingen.

DOELSTELLING:
Het in kwantitatief en kwalitatief opzicht optimaliseren van vraag en aanbod van bedrijventerreinen (exclusief zeehaventerreinen) in Zeeland.
In het verlengde hiervan kunnen de volgende operationele doelstellingen worden onderscheiden:
- *Ontwikkeling van bedrijventerreinen vindt, zoveel mogelijk, geconcentreerd plaats in de stedelijke ontwikkelingszones*
- *Bieden van voldoende ruimte voor economische dynamiek aansluitend op het door de markt gewenste kwaliteitsprofiel*
- *Bevorderen van duurzaam en intensief gebruik van de ruimte*
- *Bevorderen van herstructurering en revitalisering van bedrijventerreinen*

OVERAANBOD

Het ontwikkelen van bedrijventerreinen wordt gezien als een het belangrijk instrument voor gemeenten en provincie om de lokale economie te bevorderen: elke extra hectare bedrijventerrein levert nieuwe banen op. Dit heeft geleid tot een ruimtelijk beleid van provincie en gemeenten dat veel ruimte biedt voor bedrijventerreinen. Elke gemeente probeert op elke locatie waar dat nodig wordt geacht ruim voldoende bedrijventerrein te ontwikkelen om de lokale werkgelegenheid te bevorderen. Van afstemming of gezamenlijk beleid is tot voor kort weinig sprake geweest. Door de ruime planologische mogelijkheden en het gebrek aan afstemming binnen regio's dreigt daardoor een overaanbod aan bedrijventerreinen te ontstaan in Zeeland (zie tabel).

		AANBOD		VRAAGRAMING 2005-2020	
AANBOD PER 1-1-2005	HUIDIG AANBOD	PLANCAPACITEIT	TOTAAL	BASISVARIANT	DYNAMIEK VARIANT
Schouwen-Duiveland en Tholen	15,1	23,3	38,4	22	38
Bevelanden	96,7	52,7	149,4	43	78
Walcheren	72,5	32,2	104,7	29	52
Zeeuws-Vlaanderen	48,9	127,4	176,3	50	91
Totaal Zeeland	**233,2**	**235,6**	**468,8**	**144**	**259**

Bron: Buck Consultants International: "Ruimtebehoefteraming Bedrijventerreinen provincie Zeeland", Nijmegen, 2005. De twee varianten voor de vraagraming sluiten aan bij de benadering in het Sociaal-Economisch Beleidsplan, waarbij de provincie beleidsmatig gekozen heeft voor de dynamiekvariant.

Een situatie van overaanbod is (vooral op de lange termijn) onwenselijk omdat dit een duurzaam- en intensief ruimtegebruik in de weg staat, omdat dit leidt tot slecht renderende overheidsinvesteringen (snelle afschrijving, renteverlies) en omdat het leidt tot een marktsituatie waarin beheer en herstructurering onaantrekkelijk is. Bovendien leidt het tot een gebrek aan kwalitatieve differentiatie van het aanbod omdat het vasthouden aan een bepaald concept lastig is bij onderlinge concurrentie. Een hoogwaardig vestigingsmilieu komt o.a. daardoor moeilijk van de grond in Zeeland.

Om deze doelstelling en de bijbehorende operationele doelen na te kunnen streven is een aantal beleidsuitgangspunten geformuleerd. Veel uitgangspunten zullen per regio moeten worden uitgewerkt in regelmatig overleg tussen gemeenten en tussen provincie en regio. Hiertoe wordt het instrument regionaal bedrijventerreinenprogramma in het leven geroepen.

ACTIES EN PRESTATIES:

✔ *Opstellen van regionale bedrijventerreinenprogramma's (zie paragraaf 8.4.1.)*

5.3.1 Kwantitatief evenwicht

Het evenwicht tussen de ruimtevraag en het aanbod van bedrijventerreinen heeft invloed op de economische vitaliteit en de omgevingskwaliteiten. Overaanbod heeft grote nadelen (zie kadertekst), aan de andere kant zal een structureel tekort in een regio leiden tot een beperking van de economische dynamiek.

De provincie Zeeland streeft daarom naar een 'gezond evenwicht' tussen vraag een aanbod van bedrijventerreinen. Onder 'gezond evenwicht' wordt verstaan dat per regio een ijzeren voorraad aan planologisch onherroepelijke bedrijventerreinen van 5 jaar als voldoende wordt beschouwd. Onder ijzeren voorraad wordt verstaan de hoeveelheid bedrijventerreinen die nodig is om de verwachte jaarlijkse bedrijventerreinuitgifte te accommoderen. In het regionale bedrijventerreinenprogramma wordt aan de hand van het beschikbare aanbod en de verwachte vraag een planning opgenomen waarin een tijdpad is opgenomen voor het opstarten van nieuwe plannen voor bedrijventerreinen.

Om de verwachte vraag aan bedrijventerreinen te bepalen heeft de provincie in het kader van het omgevingsplan en het Sociaal-Economisch Beleidsplan een ruimtebehoefteraming voor bedrijventerreinen laten opstellen (Buck, 2005).

De ruimtebehoefteraming zal geregeld plaats moeten vinden om actueel te blijven. Het aanbod en de uitgifte van bedrijventerreinen zal gemonitord worden aan de hand van de jaarlijkse IBIS-enquêtes.

ACTIES EN PRESTATIES:
- ✔ *Driejaarlijks uitvoeren van een ruimtebehoefteraming*
- ✔ *Jaarlijks uitvoeren van een bedrijventerreinenenquête*
- ✔ *Opnemen in regionale bedrijventerreinenprogramma's van een tijdpad wanneer plannen voor nieuwe terreinen kunnen worden opgestart*
- ✔ *Opnemen van kwaliteitsprofielen in regionale bedrijventerreinenprogramma's*

Bedrijventerreinenprofielen

Er wordt een onderscheid gemaakt in de volgende bedrijventerreinenprofielen:

• Kleinschalige bedrijventerreinen

Per regio kunnen bedrijventerreinen worden aangewezen als 'kleinschalig bedrijventerrein'. Op deze terreinen mogen nieuwe bedrijven zich vestigen tot en met milieuhindercategorie 3 en met een kavelgrootte van maximaal 0,5 hectare. Kleinschalige bedrijventerreinen zijn bedoeld voor bedrijvigheid die qua aard en schaal aansluiten bij het dorp of de omgeving waar het toe hoort. Voor uitbreiding van bestaande bedrijven en verplaatsingen uit de dorpskern zijn de kavelmaat en milieuhindercategoriebepalingen niet van toepassing.
Voor een nieuw te vestigen bedrijf dat een grotere kavel dan 0,5 hectare nodig heeft kan een uitzondering worden gemaakt indien op grond van ruimtelijke argumenten wordt aangetoond dat vestiging van het bedrijf qua aard en schaal beter aansluit bij dat dorp of die omgeving dan bij een grootschalig of thematisch bedrijventerrein, dan wel dat het bedrijf niet kan worden geaccommodeerd op een grootschalig of thematisch bedrijventerrein.
Beperkte uitbreiding van kleinschalige bedrijventerreinen is mogelijk in de vorm van een stedenbouwkundige afronding en als sprake is van een verbetering van de ruimtelijke kwaliteit.

• Grootschalige bedrijventerreinen

Bestaande bedrijventerreinen bij steden en dragende kernen kunnen aangewezen worden als grootschalig bedrijventerrein. Hier kunnen grootschalige bedrijfsactiviteiten plaatsvinden tot en met milieuhindercategorie 4.
Uitbreiding van enkele van deze terreinen (c.q. een enkel nieuw terrein) kunnen, wanneer er behoefte aan is, worden gerealiseerd in Zierikzee, Tholen-Stad, Hulst, Terneuzen en Oostburg (zie ook paragraaf 4.11, nationaal landschap). In Midden-Zeeland is gedurende de planperiode van dit omgevingsplan geen behoefte aan dergelijke uitbreidingen.
Voor de overige grootschalige bedrijventerreinen is alleen een beperkte uitbreiding mogelijk in de vorm van een stedenbouwkundige afronding en als er sprake is van een verbetering van de ruimtelijke kwaliteit. In de regionale bedrijventerreinenprogramma's kan dit met inachtneming van bovenstaande lijn en de aandachtspunten uit paragraaf 7.1 per regio nader worden geconcretiseerd.

• Thematische terreinen

Elke regio mag bedrijventerreinen aanwijzen als 'thematisch terrein'. Thematerreinen zijn bedrijventerreinen die strikt bedoeld zijn voor een bepaald soort bedrijvigheid. Voor thematerreinen moet daarom een afgezonderde ijzeren voorraad van 3 jaar beschikbaar gemaakt worden in de bedrijventerreinenprogramma's. Het bestemmen van een terrein tot thematerrein is hierdoor ingrijpend voor de economische en ruimtelijke dynamiek in een bepaalde regio. Het benoemen van een bedrijventerrein tot thematerrein zal daarom alleen plaatsvinden als hier vanuit de provinciale doelstellingen steekhoudende argumenten voor zijn. De aanwezigheid van een schaarse of zeer kostbare voorziening op een bedrijventerrein ten behoeve van een afgebakend soort bedrijvigheid is zo'n argument.
Een voorbeeld hiervan is een 'nat' bedrijventerrein met een binnenvaartkade, waarbij alleen kadegebonden bedrijvigheid toegestaan wordt.
Op voorhand worden er twee bedrijventerreinen aangewezen als thematerrein, te weten de Olzendepolder in Yerseke en het Technopark Schoondijke.

• Zeehaventerreinen

Zeehaventerreinen komen in Zeeland alleen voor in het Sloegebied (gemeenten Vlissingen en Borsele) en de Kanaalzone (gemeente Terneuzen). Het betreft terreinen die onder de verantwoordelijkheid vallen van Zeeland Seaports, en zeekadegebonden zijn. Het Logistiek Park Mosselbanken wordt beschouwd als een zeehaventerrein. Op zeehaventerreinen zijn bedrijven in de milieuhindercategorie 3 tot en met 6 toegestaan. Het beleid voor deze terreinen is uitgewerkt in paragraaf 5.2.

ACTIES EN PRESTATIES:
- ✔ *In geval van schaarse voorzieningen opnemen van thematerreinen in regionale bedrijventerreinenprogramma's*
- ✔ *Onderzoek naar nieuwe binnenvaartlocatie in Midden-Zeeland*

Bundeling bedrijventerreinen

Bedrijventerreinen zijn een vorm van grondgebruik dat zoveel mogelijk gebundeld moet worden. Hierdoor wordt aantasting van de landschappelijke kwaliteiten niet in de hand gewerkt en worden schaalvoordelen behaald op het gebied van infrastructuur, gemeenschappelijke voorzieningen, diensten en duurzaamheid. Nieuwe bedrijventerreinen moeten dan ook aansluiten op bestaande bedrijventerreinen. De groei van bedrijventerreinen dient zoveel mogelijk geconcentreerd plaats te vinden.

Op enkele nader te bepalen grootschalige bedrijventerreinen moet de groei aan nieuw bedrijventerreinen-areaal plaatsvinden.

HERSTRUCTURERING
Herstructurering van bedrijventerreinen is nodig wanneer het terrein niet meer optimaal functioneert en/of haar aantrekkelijkheid als vestigingsmilieu verloren heeft. Dit kan te maken hebben met een gebrek aan of verouderde voorzieningen, gebrekkige ontsluiting, milieuproblemen, verouderde panden, etc.
Herstructurering kan de volgende vormen aannemen:
Upgrading/Facelift: plegen van groot onderhoud, tegels recht leggen, grasmaaien etc.
Revitalisering: hiervan is sprake wanneer structurele veroudering niet meer met regulier beheer op te lossen is. Het kan hierbij gaan om het opknappen van private panden en kavels, het invullen van braakliggende kavels en leegstaande panden, het intensiveren van het ruimtegebruik op bestaande kavels en verbeteren van de infrastructuur. Uitgangspunt is behoud van bestaande verkaveling en gevestigde bedrijven.
Herprofilering: is nodig bij economische veroudering. Het kan betekenen dat gebouwen worden vervangen, herverkaveling plaatsvindt en bodemsanering noodzakelijk is. Bedrijfsverplaatsingen zijn hierbij niet uitgesloten. Het bestaande bedrijventerrein krijgt als het ware een nieuw bedrijfsprofiel aangemeten.
Transformatie: hierbij krijgt het terrein een nieuwe bestemming en wordt het dus ontrokken aan de bestaande voorraad bedrijventerreinen. Dit gebeurt vooral als terreinen door hun ligging in de stad niet meer geschikt zijn om nog langer als bedrijventerrein te kunnen blijven functioneren.

Hoewel in Zeeland een aantal herstructureringsprojecten zijn gestart komt herstructurering in Zeeland moeilijk van de grond omdat het vaak ingewikkelde, kostbare projecten zijn. Wanneer de noodzaak voor herstructurering ontbreekt omdat elders in een regio voldoende bedrijventerrein beschikbaar is, zijn de opbrengsten niet kostendekkend. In herstructureringsprojecten gaat dan ook veel overheidsgeld zitten. Dit kan (deels) voorkomen worden door een goed beheer en door overaanbod tegen te gaan.

Kleinschalige uitbreidingen van bestaande terreinen kunnen worden toegestaan indien er sprake is van een logische stedenbouwkundige afronding.
In het kader van het tweesporenbeleid wordt in het gebied waar volgens de indicatieve milieukwaliteitskaart de hoogste kwaliteitswaarden geconstateerd worden, grootschalige bedrijfsactiviteiten en bedrijfsactiviteiten met een milieuhindercategorie van 4 of hoger niet passend geacht.

5.3.2 Kwaliteit van bedrijventerreinen

In de provincie Zeeland zijn ongeveer 2050 hectare grond bestemd als bedrijventerrein (exclusief zeehaventerreinen). Jaarlijks is de afgelopen jaren gemiddeld ongeveer 25 hectare uitgegeven. Deze cijfers maken duidelijk dat de beleidsfocus niet alleen op de ontwikkeling van nieuwe bedrijventerreinen moet liggen. Gezien deze cijfers en de eerder genoemde bedrijventerreinenbehoefteraming zal de aandacht zich vooral moeten vestigen op de bestaande terreinen en hoe deze in de toekomst geschikt blijven voor de huidige en toekomstige vestigingseisen/wensen van ondernemers en de maatschappelijke context (duurzaamheid, functiemenging). Bedrijventerreinen moeten daarom gemonitord worden op hun onderhoudsstatus en vitaliteit en de invloed op de omgevingskwaliteiten. Op basis van deze uitkomsten kan overgegaan worden tot een vorm van herstructurering of een andere vorm van beheer. Hier ligt dan ook een belangrijke opgave.

Herstructurering
Herstructurering van bedrijventerreinen is doorgaans zeer kostbaar. Gemeenten kunnen op drie manieren de onrendabele top van herstructureringsprojecten financieren:

- **Verevening:** Gemeenten kunnen de onrendabele top financieren door een verevening bij uitgifte van nieuwe terreinen. Hierdoor kan een gemeentelijk of nog beter, een regionaal vereveningsfonds ontstaan.
- **Gedeeltelijke transformatie als kostendrager:** Een andere mogelijkheid om herstructurering te financieren is het deels transformeren van het te herstructureren bedrijventerrein. Hierdoor kunnen kostendragers in beeld komen die bovendien voor een kwaliteitsimpuls kunnen zorgen. Aan deze mogelijkheid is natuurlijk de voorwaarde verbonden dat de nieuwe functies moeten passen in het algemeen geldende beleid op het gebied van wonen, voorzieningen en detailhandel.
- **Provinciale financiële ondersteuning:** De provinciale inzet kan bestaan uit ambtelijke, beleidsmatige en financiële ondersteuning die hiervoor vrijgemaakt is in het kader van het Sociaal-Economisch beleidsplan en vrijgemaakt zal worden in het kader van het omgevingsplan. Voor dit fonds worden voorwaarden opgesteld waaraan gemeenten (of het gemeentelijk beleid) moeten voldoen en worden criteria benoemd waaraan de projecten en de indienende gemeenten kunnen worden beoordeeld. De nadruk van de provinciale inzet zal komen te liggen op de projecten waarbij sprake is van revitalisering en herprofilering.

Naast financiële ondersteuning zal de provincie Zeeland herstructurering indirect stimuleren door een gezond evenwicht tussen vraag en aanbod aan bedrijventerreinen te creëren (zie paragraaf 5.3.1).

ACTIES EN PRESTATIES:
- ✔ *Subsidiëring van herstructureringsprojecten*
- ✔ *Monitoren van de onderhoudsstatus, de vitaliteit en de invloed op de omgevingskwaliteit van bedrijventerreinen*

Duurzame inrichting en beheer

Om bedrijventerreinen zo efficiënt en zo kwalitatief hoogwaardig mogelijk in te richten en te behouden is een professioneel uitgifte- en beheersbeleid van groot belang. Samenwerking en afstemming tussen overheden zijn hierbij sleutelwoorden. De samenwerking zou kunnen leiden tot een gezamenlijk op te richten bedrijf dat, opererend in een commerciële markt, de uitgifte en het beheer van de bedrijventerreinen in een regio op zich neemt. Naast samenwerking is een goede landschappelijke inpassing van belang (zie paragraaf 4.9.1). Voor bedrijventerreinen geldt op het gebied van waterbeheer hetzelfde als voor bebouwd gebied (zie paragraaf 6.2.2). Samenwerking en afstemming kan zich afspelen binnen een bedrijventerrein (duurzame bedrijventerreinen) èn het kan zich binnen een regio afspelen:

- **Duurzame bedrijventerreinen.**
  Dit zijn bedrijventerreinen waar door samenwerking tussen bedrijven onderling of tussen bedrijven en overheid, maatregelen worden ingevoerd die leiden tot een hoger bedrijfseconomisch rendement, minder milieubelasting en een intensiever gebruik van ruimte. Deze samenwerking in georganiseerd verband wordt ook vaak parkmanagement genoemd. Samenwerking wordt bereikt door een organisatieverband en het besef bij ondernemers van wederzijdse afhankelijkheid. Een dergelijke samenwerking heeft de meeste kans van slagen bij het ontstaan van een nieuw bedrijventerrein. Bij bestaande bedrijventerreinen hebben de bedrijven hun eigen netwerk opgebouwd van afnemers en dienstverleners zodat er vaak weinig draagvlak is voor duurzaamheidsprojecten. Het succes van duurzame bedrijventerreinen is naast de mate van samenwerking ook afhankelijk van de schaal van het bedrijventerrein: op grotere bedrijventerreinen zullen eerder schaalvoordelen behaald worden.
- **Binnen een regio:**
  Gemeenten kunnen zorgen voor een efficiënt en duurzaam beheer van bedrijventerreinen door een verregaande vorm van samenwerking tussen gemeenten bij de acquisitie, uitgifte en beheer van bedrijventerreinen. Dit levert niet alleen schaalvoordelen op, maar ook de beste locatie voor een bedrijf met ruimtebehoefte binnen een regio, in plaats van binnen één gemeente. In Zeeland zijn door sommige gemeenten al stappen in de goede richting gezet en de provincie wil dit verder stimuleren, ondersteunen en zo mogelijk belonen.

De provincie vindt duurzaam beheer op en tussen bedrijventerreinen belangrijk omdat dit bijdraagt aan economische, ruimtelijke èn milieudoelstellingen. Het succes ervan hangt echter grotendeels af van het enthousiasme en de ambities van de direct betrokkenen, de gemeente en de ondernemers. De provincie zal deze ambities en enthousiasme ondersteunen door de volgende acties:

ACTIES EN PRESTATIES:
- ✔ *Stimuleren van samenwerking en afstemming tussen gemeenten op het gebied van beheer en inrichting*
- ✔ *Bij plannen voor nieuwe bedrijventerreinen wordt een beheersplan gevraagd*

VAN INDUSTRIETERREIN NAAR BEDRIJVENTERREINEN TOT FUNCTIEMENGINGSTERREIN

Bedrijventerreinen zijn in de vorige eeuw ontstaan nadat geconstateerd werd dat fabrieken ernstige overlast veroorzaken voor de wijk waar ze destijds vaak middenin gevestigd waren. Door het scheiden van functies wordt hinder op het gebied van geur, geluid en gevaar voorkomen. Fabrieken verhuisden met name in de jaren 60 en 70 naar zogenaamde industrieterreinen. De aard van de bedrijven is de laatste 10 jaar veranderd waardoor industrieterreinen veranderden van naam: bedrijventerreinen. Bedrijventerreinen zijn door de relatief lage grondprijzen, de goede bereikbaarheid en vooral de beschikbaarheid van vrije ruimte niet alleen aantrekkelijk voor bedrijven. Ook functies als detailhandel, (bedrijfs)woningen, gymzalen, scholen en kerken proberen een plek te bemachtigen op een bedrijventerrein. Omdat de bestemming het doorgaans niet toelaat worden deze nieuwe functies zoveel mogelijk geweerd van bedrijventerreinen. Naast deze nieuwe functies op bedrijventerreinen verandert de aard van de bedrijvigheid. De Nederlandse economie verandert steeds meer in een diensteneconomie en dat heeft zijn weerslag op de aard en de schaal van de bedrijvigheid.

Steeds meer kleinschalige bedrijven met een kantoorachtige uitstraling en een lage milieuhindercategorie vinden hun plek op bedrijventerreinen. Deze tendens heeft twee gevolgen: enerzijds kunnen bestaande bedrijven belemmerd worden in hun bedrijfsactiviteiten door de aanwezigheid van milieugevoelige objecten in de nabijheid. Anderzijds kan 'meebewegen' met deze tendens een kans opleveren om de problematiek rond de ruimtelijke kwaliteit aan te pakken. Een oplossing kan gevonden worden door een manier te vinden om wonen, werken en voorzieningen meer te mengen dan nu het geval is waarbij bedrijfsactiviteiten geen hinder ondervinden in hun bestaande en toekomstige bedrijfsactiviteiten.

BEDRIJVEN EN MILIEUZONERING
Volgens de uitgaven van de VNG 'Bedrijven en Milieuzonering' kunnen bedrijven ingedeeld worden in categorieën 1 t/m 6. De categorie heeft betrekking op de afstand die aangehouden moet worden tussen de bedrijfsactiviteit en een 'rustige woonwijk'. Bij de laagste categorieën 1 en 2 hoort een richtafstand van 10 respectievelijk 30 meter gehouden te worden. Bedrijfsactiviteiten die onder die categorie vallen kunnen doorgaans gemengd worden met andere functies. Voorbeelden van categorie 1 zijn: een reproductiebedrijf van opgenomen media, een makelaarskantoor. Voorbeelden van categorie 2 zijn: een kleermaker (excl. leer), kleine drukkerijen en kopieerinrichtingen, vervaardiging van medische en optische apparaten en instrumenten, een brood- en banketbakker met bakken voor eigen winkel.

Functiemenging

Het mengen van functies kan onder voorwaarden voordelen opleveren voor de ruimtelijke kwaliteit van een gebied en de omgeving ervan. Voordelen zijn in het kort: sociale controle, intensief ruimtegebruik (toevoeging tijdsdimensie), levendigheid. Functiemenging kan zorgen voor een kwaliteitsimpuls die uiteindelijk een waardestijgend effect heeft op het gebied. Er kan, afhankelijk van de plaatselijke situatie, ambities en wensen, een gemengd gebied ontstaan dat ergens een plek heeft binnen het continuüm tussen een monofunctionele woonwijk enerzijds en een monofunctioneel bedrijventerrein anderzijds. Een dergelijk continuüm sluit beter aan op de grote verscheidenheid aan wensen van woonconsumenten (van landelijk wonen tot stedelijk gemengd) en van gewenste vestigingsmilieus van ondernemers die soms behoefte hebben aan het combineren van wonen en werken in één pand.

De provincie wil daarom, afhankelijk van de situatie, de mogelijkheid bieden voor functiemenging. Bij functiemenging is het belangrijk de eventuele nadelen ervan te ondervangen. Daarom dient in het geval van functiemenging aandacht geschonken te worden aan de volgende zaken:

- Het gebied dient in ruimtelijke plannen aangewezen te worden als gemengd gebied. Hiermee is het verwachtingspatroon vastgelegd voor toekomstige bewoners, ondernemers en gebruikers dat er géén sprake is van een rustige woonwijk maar van een gebied met woon- en werkfuncties en voorzieningen.
- Wanneer de woonfunctie en voorzieningen gemengd worden met bedrijvigheid, dient de milieuhindercategorie hierop afgestemd te worden. Doorgaans is het aanvaardbaar om bedrijven met de milieuhindercategorie 1 en 2 te mengen met andere functies. De milieuhindercategorieën hebben betrekking op de afstanden die aangehouden moeten worden tot een 'rustige woonwijk'. Dit geeft het belang aan dat het gebied in een bestemmingsplan of structuurvisie aangeduid wordt als gemengd woon-werkgebied.
- Bij de (her)ontwikkeling van een gebied tot een zone waar functiemenging kan plaatsvinden is het stedenbouwkundige ontwerp cruciaal voor het succes van het project. Het mengen van functies is een ingewikkeld proces waarbij aandacht besteed dient te worden aan de stedenbouwkundige schaal, verwachte verkeersstromen en de inrichting van het openbaar gebied.

5.4 Duurzaam ondernemen

Het milieubeleid van de laatste decennia heeft tot forse resultaten geleid. Toch resteren er nog hardnekkige problemen die met de huidige aanpak niet kunnen worden opgelost.
Duurzaam ondernemen kan voor de middellange termijn een bijdrage leveren aan het verminderen van deze problemen door het treffen van maatregelen die verder gaan dan wat wet- en regelgeving voorschrijft. De hardnekkige milieuproblemen vragen uiteindelijk om oplossingen waarbij systeemveranderingen noodzakelijk zijn. Hiervoor biedt het denken over en het werken met transities oplossingen.

DUURZAAM ONDERNEMEN

Bedrijven veroorzaken maatschappelijke effecten zowel in positieve als negatieve zin. Door het leveren van diensten en het produceren van goederen wordt een positieve bijdrage geleverd aan welvaartsontwikkeling en maatschappelijke vooruitgang. Negatief door ongewenste effecten, zoals milieuverontreiniging, uitputting van bronnen en ongelukken op de werkvloer.
Door tal van wetten en richtlijnen (o.a. milieu- en arbowetge-

DUURZAAM ONDERNEMEN? MAATSCHAPPELIJK VERANTWOORD!
Voor bedrijven die *people, planet* en *profit* in balans proberen te brengen, worden twee begrippen gehanteerd: 'duurzaam ondernemen' en 'maatschappelijk verantwoord ondernemen'. Beide begrippen worden door elkaar gebruikt. Het einddoel voor beide benaderingen is gelijk. Duurzaam ondernemen is … maatschappelijk verantwoord!
In het omgevingsplan wordt steeds de term *duurzaam ondernemen* gehanteerd.

ving) wordt de beheersing van deze ongewenste effecten gereguleerd. Ondernemingen zijn echter in staat om maatregelen te treffen en activiteiten te ondernemen die verder gaan dan wat strikt volgens wet- en regelgeving zou moeten, maar die wel tot betere maatschappelijke prestaties leiden. Maatschappelijk gezien is daar ook aanleiding toe: om een duurzame ontwikkeling te bereiken, in een samenleving waarbij *people, planet* en *profit* in balans zijn, zijn ook van ondernemingen extra inspanningen nodig. Bovendien blijkt dat bedrijven die actief zijn op het gebied van duurzaam ondernemen tegelijkertijd ondernemingen zijn die economisch beter presteren.

DOELSTELLING
- *Bevorderen duurzaam ondernemen*

De volgende strategielijnen zullen in de planperiode worden ingezet.
- kansen benutten bij bedrijven en branches met een grote milieudruk (bovenwettelijk spoor)
- benutten wettelijk spoor verruimde reikwijdte Wet milieubeheer en doelgroepbenadering/bedrijfsmilieuplannen
- kansen benutten daar waar sprake is van economische dynamiek of ruimtelijke ontwikkelingen
- uitvoeren van projecten waarin *people, planet & profit* in evenwicht aan bod komen

De provinciale inspanningen in het verlengde van deze strategielijnen richten zich, naast het vervullen van een voorbeeldfunctie, op het Midden- en kleinbedrijf (MKB) en de industriële bedrijven, waarvoor de provincie bevoegd gezag is.
Voor het MKB is het strategie- en uitvoeringsprogramma 'Duurzame kansen voor het Zeeuwse MKB' richtinggevend. Afstemming vindt plaats in de partnerkring 'Duurzaam MKB'.
Voor de grote industriële bedrijven richt de aandacht zich op de vierde generatie bedrijfsmilieuplannen en het project *Masterclass duurzaam ondernemen.* Het project Vitaal Sloegebied en Kanaalzone fungeert binnen dit kader als platform om initiatieven met alle betrokkenen af te stemmen.
Ook in het provinciaal sociaal-economisch beleidsplan zijn doelstellingen en acties op het gebied van duurzaam ondernemen opgenomen. Het totale pakket aan acties en projecten zal gezamenlijk door de betrokken beleidsvelden worden opgepakt.
Duurzaam of maatschappelijk verantwoord ondernemen kent als belangrijkste aspecten: milieuvriendelijk en sociaal verantwoord. Sociaal verantwoord heeft tal van aspecten, waaronder investeren in de sociale leefomgeving van de werknemers. Zo kan een bedrijf mee-investeren in een natuurgebied, maar ook in voorzieningen als een theater, sportvelden of een zwembad, of ondersteuning geven aan vrijwilligersorganisaties in de vorm van (vak)kennis of materiële zaken.
Om de afstemming van de verschillende activiteiten vanuit de verschillende beleidsvelden te bevorderen zal een interne provinciale netwerkorganisatie op het gebied van duurzaam ondernemen/maatschappelijk verantwoord ondernemen worden opgezet.

ACTIES EN PRESTATIES:
- ✔ *Vullen van een provinciale toolkit met 'best practices' en hulpmiddelen die op het MKB is toegesneden. Hiertoe zullen pilotprojecten met vernieuwende benaderingen (masterclass, duurzaamheidsscan e.d.) worden uitgevoerd*
- ✔ *Naast projecten gericht op voorlopers zal meer aandacht worden geschonken aan de grote groep middenmoters. Via gerichte communicatie en kennisuitwisseling zullen opschalingsprojecten worden opgestart (met gebruik toolkit)*
- ✔ *Benutten van het momentum. In het kader van het PSEB zullen voor diverse branches innovatieprojecten worden gestart. Mogelijkheden voor duurzame innovatie zullen worden verkend (verdieping/verbreding projecten, gericht op bijdrage aan oplossen hardnekkige milieuproblemen)*
- ✔ *Provincie vindt het van belang dat duurzaam ondernemen een structurele plek gaat innemen in het beleid van de bedrijven en dat ondernemingen verantwoording afleggen over hun prestaties op het gebied van duurzaam ondernemen (duurzaamheidsverslag). Om dit te bevorderen zullen, in overleg met de sector, (pilot)projecten worden uitgevoerd*
- ✔ *Continueren van het project Vitaal Sloegebied en Kanaalzone, inclusief deelproject Masterclass duurzaam ondernemen*
- ✔ *De provinciale voorbeeldfunctie zal worden versterkt. Er zal een duurzaamheidsscan (zoals bijvoorbeeld de P4-scan) worden uitgevoerd en vervolgens zal op basis van de scan een actieprogramma worden opgesteld. Op deze manier houdt de provincie zich een spiegel voor om meer inzicht te krijgen in hoeverre zijzelf duurzaam onderneemt*
- ✔ *Er zal een partnerschap worden aangaan met het MVO-Kenniscentrum met als doel actief kennis uit te wisselen*

TRANSITIES

Sinds de publicatie van het 4de Nationaal Milieubeleidsplan (NMP4) is transitiemanagement geïntroduceerd als middel om veranderingen op gang te brengen naar een werkelijk duurzame wijze van energievoorziening, duurzame mobiliteit, duurzame landbouw, duurzaam gebruik van natuurlijke hulpbronnen en behoud van biodiversiteit.
Hardnekkige problemen vragen om creatieve oplossingen, niet alleen op technologisch gebied, maar ook wat betreft de samenwerking tussen overheid, bedrijfsleven en maatschappelijke actoren.

VOORBEELDEN VAN KANSRIJKE ZEEUWSE TRANSITIES

Luctor et Energo
In een verkennende studie Luctor et Energo worden de mogelijkheden en kansen voor een Zeeuwse bijdrage aan de energietransitie onderzocht. Het gaat daarbij om energieinnovatie en nieuwe bedrijvigheid als spin-off daarvan, niet om de implementatie van nu al kosten effectieve concepten en technologieën. Uit een eerste serie gesprekken komen de volgende mogelijkheden naar voren:
- Biomassa voor hoogwaardige toepassingen, in een later stadium van de levenscyclus gevolgd door energetische benutting
- Ontwikkeling van nieuwe energieconcept gebaseerd op water (getijde, osmose)
- Aantrekken en ontwikkelen van bedrijvigheid gericht op de productie van nieuwe energietechnologieën
- Verdere ontwikkeling van windenergie (on- en offshore).

Kansen voor een duurzame chemie
In opdracht van VROM hebben TNO-MEP en Wageningen UR een startnotitie 'Transitie naar een duurzame chemie' opgesteld.
In de notitie worden vijf thema's onderscheiden die van groot belang zijn voor de bijdrage van de chemie aan een maatschappelijke transitie naar duurzame ontwikkeling. Dit zijn:
1. Schone, op fossiele grondstof gebaseerde procesroutes: bulkchemie
2. Op biomassa gebaseerde procesroutes: fijnchemie, pseudocommodities en specialties
3. Kringloopsluiting en efficiënt omgaan met resources bij bulkchemie en commodities
4. Duurzaam en functioneel ontwikkelen van componenten: fijnchemie en specialties
5. Schone procestechnologie, downscaling en superefficiënt: in alle sectoren

Per thema is verkend welke issues spelen, welke enablers, drivers, barrières en dilemma's aan de orde zijn.

De Zeeuwse transitiebijdrage zal zich richten op een beperkt aantal projecten die inspelen op de Zeeuwse eigenheid (v.w.b. samenstelling bedrijfsleven, onderwijs, ruimtelijke structuur etc.). De baten van een provinciaal transitiebeleid reiken verder dan alleen het oplossen van de hardnekkige milieuproblemen. Het biedt kansen voor verbetering van het Zeeuwse vestigingsklimaat voor innovatieve bedrijvigheid en het versterkt de Zeeuwse kenniseconomie.
Voor voorbeelden van kansrijke Zeeuwse transitiebijdragen zie kadertekst en paragraaf 5.5.2 Duurzame landbouw.

ACTIES EN PRESTATIES:
- ✔ *Uitvoeren van projecten als uitwerking van de studie Luctor et Energo*
- ✔ *Starten van een verkennende studie Kansen voor een duurzame Zeeuwse chemie*

5.5 Landbouw en platteland

De landbouw, de grootste grondgebruiker van Zeeland, zit midden in een veranderingsproces. De liberalisering van de wereldmarkt heeft ingrijpende gevolgen. Het aantal agrarische bedrijven neemt snel af en de leefbaarheid en vitaliteit van het landelijk gebied staan onder druk. De verwachting vanuit de samenleving op het gebied van voedselveiligheid, dierenwelzijn, natuur en milieu ontwikkelt zich snel. Ook de positie van het platteland in de samenleving verandert. Het landelijk gebied verbreedt zich meer en meer van productieruimte naar gebruiksruimte. Het landelijk gebied heeft ook een functie als recreactiegebied, en voor wonen, water en natuur.
Vanwege de onzekere economische perspectieven voor het landelijk gebied, mede als gevolg van de ontwikkelingen in de landbouw, wil de provincie Zeeland in beleidsmatige zin ruimte bieden om tegemoet te komen aan deze veranderende behoeften om zo het multifunctionele karakter van het landelijk gebied te versterken. In dit omgevingsplan wordt dit op verschillende manieren benaderd en is het hieraan gekoppelde beleid op meerdere plekken terug te vinden. Waar in paragraaf 5.6 en 6.2 respectievelijk wordt ingegaan op de ontwikkelingsmogelijkheden op het gebied van recreatie en toerisme en wonen, wordt in paragraaf 4.9.3 en 4.8 nader ingezoomd op de provinciale inspanningen gericht op het verbeteren van de toegankelijkheid van het platteland en de groenblauwe inrichting. In deze paragraaf staan de ontwikkelingsmogelijkheden en inspanningen met betrekking tot de landbouw centraal.

Wanneer het gaat om de landbouw is het provinciale beleid gericht op het instandhouden en versterken van de agrarische productiefunctie en het bevorderen van een duurzaam en veilig producerende landbouw. Ontwikkelingen zijn veelal afhankelijk van de initiatieven van agrarische ondernemers. Waar mogelijk binnen de kaders van het Europese en mondiale beleid worden deze gestimuleerd.
Daarbij worden niet overal in Zeeland dezelfde kansen en ontwikkelingsmogelijkheden voorzien. De provincie wil gebiedsgericht inzetten op het benutten van deze kansen. De kansenkaart 'landbouw en platteland' (kaart 5.5) structureert deze inzet. Deze kaart is een ondersteuning voor het stimuleringsbeleid en heeft geen planologische functie.

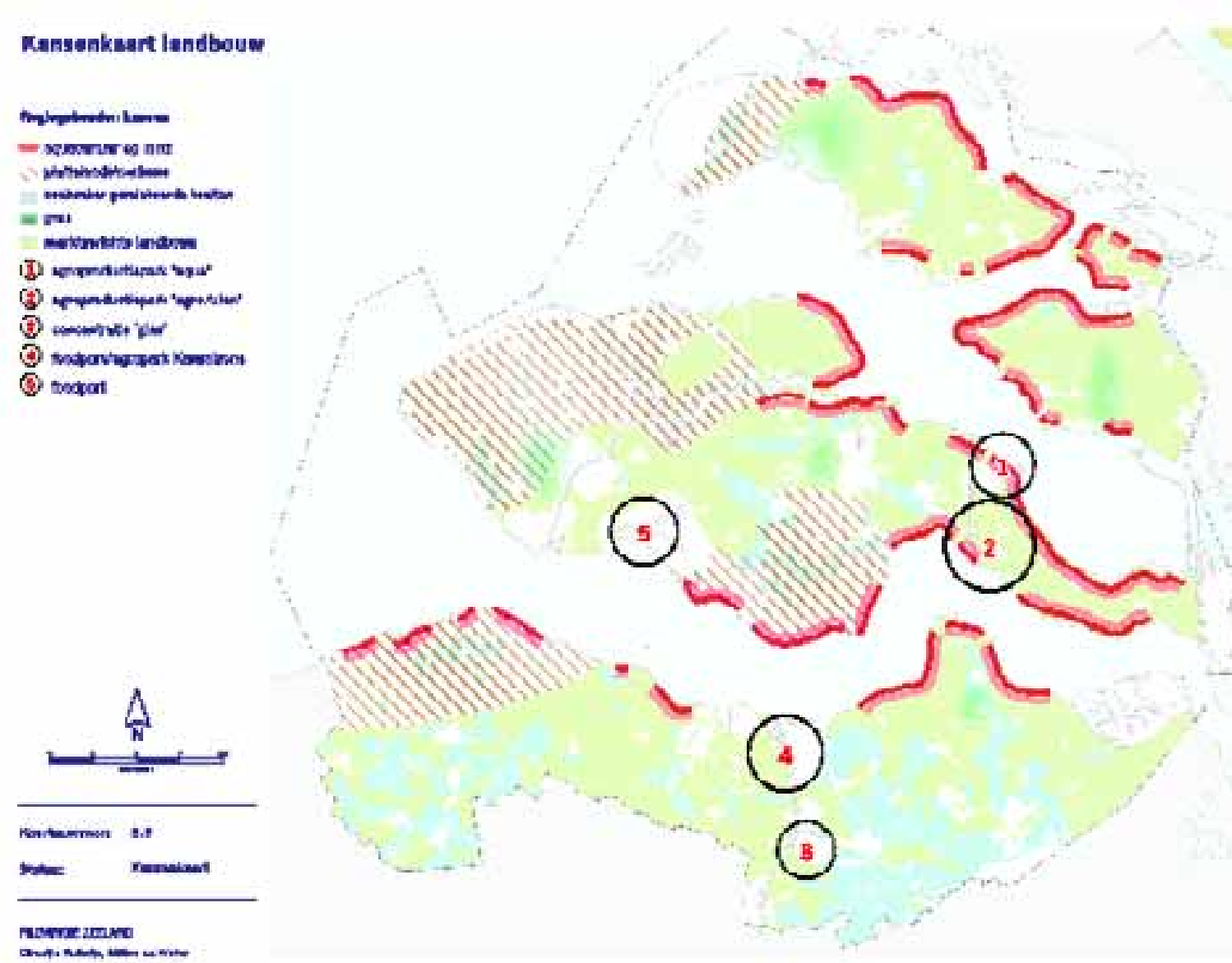

DOELSTELLINGEN

- *Versterken economische vitaliteit en multifunctionele karakter van het landelijk gebied*
- *Instandhouden en verder ontwikkelen agrarische productiefunctie en verwerkende industrie*
- *Bevorderen duurzaam en veilig producerende landbouw*

5.5.1 Versterken agrarische productiefunctie

Het omgevingsbeleid voor de landbouw richt zich in eerste instantie op het in stand houden en verder ontwikkelen van de agrarische productiefunctie en het versterken van de agrarische productiestructuur. Een voortgaande inspanning gericht op de vitaliteit van het platteland is uitgangspunt waarin het proces van aanpassing en verandering binnen de landbouw wordt gestimuleerd.

De provincie ondersteunt de noodzakelijke veranderingen in de landbouw door voor de grondgebonden en verbrede landbouw, in ruimtelijke zin, maximale flexibiliteit te bieden. Een ruimtelijke zonering is hierbij niet aan de orde. Voor niet-grondgebonden landbouw wordt, zowel vanuit landschappelijke als economische overwegingen, gestreefd naar bundeling en concentratie van activiteiten.

Waar specifieke kansen liggen, zoals aangegeven op kaart 5.5, worden deze zoveel mogelijk veiliggesteld en ontwikkeld.

DOELSTELLINGEN:
- *Bieden van flexibiliteit en ondersteunen van ontwikkelingsmogelijkheden aan de grondgebonden en verbrede landbouw, door onder andere:*
  - *Het optimaliseren van de agrarische verkaveling en streven naar schaalvergroting*
  - *Streven naar betere benutting beschikbaar zoet water*
  - *Bevorderen nieuwvestiging melkveehouderij*
  - *Bevorderen groei aquacultuur*
  - *Bevorderen groei van de biologische productie*
  - *Versterken samenwerking in de keten*
- *Bevorderen geconcentreerde ontwikkeling niet-grondgebonden landbouw*
  - *Concentratie van nieuwe glastuinbouwbedrijven in de Kanaalzone*
  - *Voorkomen grootschalige ontwikkeling intensieve veehouderij*

GRONDGEBONDEN LANDBOUW

De provinciale inzet is er op gericht om, samen met de agrarische sector, te werken aan een verbetering van de agrarische (productie)structuur en het realiseren van een hoogwaardige en duurzame kwaliteitsproductie. Schaalvergroting, intensivering, diversificatie, innovatie en samenwerking zijn daarbij de sleutelwoorden.

Verkaveling en schaalvergroting

Voor marktgerichte bedrijven is schaalvergroting en een optimale verkaveling van groot belang. De provincie zal verbetering hiervan blijven ondersteunen o.a. door het bevorderen van vrijwillige kavelruilprojecten en de inzet van de grondbank.
Bij ingrepen in het landelijk gebied die nadelig zijn voor de agrarische productiestructuur (bijv. de aanleg van infrastructuur) dient in beginsel herstel plaats te vinden. De kosten voor mitigerende maatregelen en compenserende maatregelen voortvloeiend uit flankerend beleid maken onderdeel uit van de totale projectkosten en dienen door de initiatiefnemer gedragen te worden. Gelijktijdig met de plannen voor de ingreep dient de initiatiefnemer duidelijkheid te geven in de noodzaak voor en de wijze van herstel.

ACTIES EN PRESTATIES:
- ✔ *Optimaliseren agrarische verkaveling en bevorderen schaalvergroting door:*
  - *Inzet van de grondbank (zie paragraaf 8.5.3)*
  - *Ondersteunen van vrijwillige kavelruil (aanpakken blokken van 650 ha per jaar)*
  - *Herstel van de productiestructuur bij grootschalige ingrepen*
- ✔ *Bevorderen vernieuwende samenwerkingsconstructies*

Zoetwatergerelateerde teelten

In Zeeland zijn gebieden waar (voldoende) zoet grondwater aanwezig is, wat onttrokken kan worden voor landbouwkundige toepassingen (zie kaart 5.5). De teelten, zoals vollegronds groenteteelt, die daar het meest van zouden kunnen profiteren zijn nu veelal verspreid over de hele provincie aanwezig, waardoor ze niet of nauwelijks kunnen beschikken over de elders aanwezige zoete grondwatervoorraad. In een enkel geval is met behulp van technische maatregelen (de aanvoer van zoet water) een oplossing gevonden. Dergelijke oplossingen zijn echter duur, leiden veelal tot milieuproblemen en zijn mede daardoor weinig duurzaam.
Door zoetwatergerelateerde teelten te stimuleren in de nabijheid van zoet grondwater kunnen de agrarische productieomstandigheden en de productiestructuur worden verbeterd. Een bijkomend voordeel is dat de meest kapitaalintensieve teelten zo op de hoogste delen (gebieden met zoet grondwater) terechtkomen, zodat de schade bij eventuele wateroverlast lager zal zijn.
Dit betekent dat de provincie, op initiatief van de sector, initiatieven voor inplaatsing van zoetwatergerelateerde teelten ter plaatse zal ondersteunen. Inzet van de provinciale grondbank die gericht op het realiseren van dit doel gronden opkoopt kan daarbij een middel zijn.

De provincie zal nieuwe projecten die voorzien in het uitvoeren van technische matregelen voor aanvoer zoet water niet langer ondersteunen. Voor de bestaande situatie van zoetwaterwinning uit het Volkerak-Zoommeer en de knelpunten die zich hier voordoen ten aanzien van de waterkwaliteit (zie paragraaf 4.6) dient een reële oplossing gezocht te worden. Indien nodig zal hier compensatie plaatsvinden.

ACTIES EN PRESTATIES:
- ✔ *Ondersteunen initiatieven vanuit de sector voor zoetwatergerelateerde landbouw in gebieden met zoet grondwater*

(Melk)veehouderij

Veehouderij en met name de grondgebonden melkveehouderij kan een bijdrage leveren aan de diversificatie van de agrarische bedrijfsstructuur. Vanwege de economische impuls voor het landelijk gebied en de versterking van de agrarische bedrijfsstructuur wordt de (nieuw)vestiging van melkveehouderijbedrijven in Zeeland, waar mogelijk binnen de beschikbare milieuruimte (zie paragraaf 5.5.2), ondersteund. Het streven is daarbij de beperkt beschikbare milieuruimte voor de groei van de veestapel vooral in te zetten voor de groei van de grondgebonden (melk)veehouderij.

In gebieden die, vanwege een verhoogde kans op wateroverlast (zie paragraaf 4.7), minder geschikt zijn voor akkerbouw

kan actieve herinrichting als uitvoeringsstrategie voor de aanpak van wateroverlast worden overwogen. Aan de waterschappen wordt gevraagd hiervoor in kansrijke situaties voorstellen te doen.

Aquacultuur en zilte teelten

Tot aquacultuur wordt de kweek van schaal- en schelpdieren, vis, zouttolerante gewassen en andere aquatische producten gerekend. Het gaat hierbij niet alleen om voedingstoepassingen, maar ook om industriële en energietoepassingen van gekweekte aquatische organismen. Waar de veranderingen in het klimaat, de voorziene bodemdaling in met name de kustprovincies en de toenemende verzilting een bedreiging lijken te vormen voor de gangbare landbouw, bieden ze kansen voor een omschakeling naar aquacultuur. In heel Zeeland worden dan ook initiatieven voor aquacultuur gestimuleerd en ondersteund. Hierbij kan onder andere gedacht worden aan financiële ondersteuning en het realiseren van specifieke inrichtingsmaatregelen. Met name de oevers van de deltawateren worden, vanwege de beschikbaarheid van zout water, kansrijk geacht voor (nieuwe) initiatieven. De mogelijkheden voor financiële ondersteuning zijn in het sociaal-economisch beleidsplan (PSEB) nader geconcretiseerd. Uitgangspunt voor provinciale ondersteuning is dat van zilte teelten of aquacultuur géén nadelige invloed uit mag gaan op de in bepaalde gebieden van nature aanwezige beschikbare zoet(grond)watervoorraad (zie kaart 4.7.B).

Aangezien bedrijven die investeren in aquacultuur worden gekenmerkt door verschillende fysieke vestigingsvormen wordt allereerst onderscheid gemaakt in bedrijven die naar aard, omvang en schaal passen in de categorie agrarisch, agrarisch aanverwante of semi-agrarische bedrijven en bedrijven die de uitstraling hebben van een regulier bedrijf. Bij de eerste categorie (de agrarisch aanverwante of semi-agrarische bedrijven) is het oprichten van bedrijfsgebouwen gekoppeld aan het agrarisch bouwblok. In andere gevallen is vestiging op een bedrijventerrein aan de orde. In principe wordt daarmee aangesloten bij het algemene vestigingsbeleid voor bedrijven en agrarische vestiging.

Voor nieuwe volwaardige initiatieven in het landelijk gebied die direct gebonden zijn aan zout water kan, als ter plaatse geen vestigingsmogelijkheden zijn, mogelijkheid voor nieuwvestiging (nieuw bouwblok) langs de oevers van de deltawateren worden geboden. Bij inpassing dient de gebruikelijke afweging ten opzichte van de omgevingskwaliteiten te worden gemaakt (zie paragraaf 4.2).
Aanvullend kunnen extra voorzieningen nodig zijn, zoals waterbassins. Hierbij wordt onderscheid gemaakt in enerzijds vergunningsplichtige bouwwerken en anderzijds vergunningsvrije bouwwerken en andere inrichtingswerken of voorzieningen die niet als bouwwerk worden aangemerkt [4]. Aardenwallen bassins met folie zullen veelal goed inpasbaar zijn en behoeven veelal niet als bouwwerk te worden aangemerkt. Indien sprake is van (vergunningsplichtige) bouwwerken dan kunnen deze worden ingepast op of aansluitend aan het agrarisch bouwblok. Voor initiatieven op het agrarisch bedrijf met een grotere omvang dan 1 ha moet een zorgvuldige afweging met de omgevingskwaliteiten plaats vinden (paragraaf 4.2 en verder), met name de landschappelijke kwaliteit speelt hierbij een rol. Aanvullende voorwaarden zijn een maximum omvang van 3 ha, te realiseren aansluitend aan het bouwblok. Voor de overige (vergunningsvrije) werken en inrichtingsmaatregelen ten behoeve van initiatieven voor aquacultuur gelden, behoudens de geldende wettelijke regelingen, een zorgvuldige landschappelijke inpassing en de gebruikelijke afweging ten opzichte van de omgevingskwaliteiten, géén aanvullende voorwaarden. Voor teeltondersteunende voorzieningen, zoals afdekmaterialen en netten, geldt de beleidslijn zoals elders in deze paragraaf omschreven is.

Uit oogpunt van de zorg voor een goede landschappelijke inpassing van initiatieven in de aquacultuur wil de provincie invulling geven aan een pilotproject, waarbij hier een nadere uitwerking aan wordt gegeven. Hieruit kunnen vervolgens algemene richtlijnen ten behoeve van landschappelijke inpassing van dergelijke initiatieven worden gedestilleerd.

ACTIES EN PRESTATIES:
- ✔ *De provincie ondersteunt en stimuleert initiatieven voor aquacultuur*
- ✔ *Uitwerken pilotproject inpasbaarheid en landschappelijke inpassing initiatief voor aquacultuur*

Biologische landbouw

Biologische landbouw is de meest milieuvriendelijke landbouw die er in Nederland is. Biologische bedrijven variëren van extensieve rundvleeshouderij tot meer intensieve teelten zoals glastuinbouw. De provincie heeft de afgelopen tijd steeds ingezet op het versterken van de positie van de biologische landbouw als een economisch kansrijke en duurzame landbouwactiviteit. Daarom wordt ook in het Provinciaal Sociaal Economisch Beleidsplan (PSEB) vastgehouden aan de ambitie om in 2010 10% biologische productie te realiseren. Verdere groei van de biologische sector zal vooral bepaald worden door de ontwikkelingen in de markt en het versterken van de keten. Ketenversterking vormt dan ook een speerpunt in het actieprogramma biologische landbouw.
Aanvullend is het fysiekruimtelijk beleid erop gericht omschakeling naar biologische productie, waar mogelijk, te bevorderen en te faciliteren en eventuele knelpunten op te lossen, zowel op provinciaal als gemeentelijk niveau.

4) *Besluit Bouwvergunningvrije en lichtbouwvergunningplichtige bouwwerken*

ACTIES EN PRESTATIES:

✔ *Tweejaarlijks actualiseren en uitvoeren actieprogramma biologische landbouw gericht op:*
- *het stimuleren van de markt- en ketenontwikkeling*
- *bevorderen kennisontwikkeling en -verspreiding*
- *stimuleren en ondersteunen van omschakeling naar biologische landbouw*

Agrarisch vestigingsbeleid

Vrijkomende agrarische bebouwing wordt steeds vaker gebruikt voor niet agrarische bewoning. De mogelijkheden hiervoor worden geschetst in paragraaf 6.2. Een van de uitgangspunten die hierbij geldt is dat het niet-agrarisch gebruik van de bebouwing niet mag leiden tot nieuwe agrarische bouwblokken in het landelijk gebied. Dit uitgangspunt is erop gericht zorgvuldig ruimtegebruik in het landelijk gebied te bevorderen. Tenzij sprake is van het oplossen van bestaande knelpunten in verband met ruimtegebrek en/of milieuhinder worden geen mogelijkheden geboden voor nieuwe agrarische bouwblokken. Op basis van een samenhangende ruimtelijke visie, bijvoorbeeld bij een gebiedsuitwerking, of bij een specifieke taakstelling kan van dit principe worden afgeweken. Voor een nieuw agrarisch bouwblok komen alleen volwaardige agrarische bedrijven in aanmerking. Een agrarisch bedrijf is volwaardig wanneer het volledige werkgelegenheid en een aanvaardbaar inkomen biedt aan ten minste één arbeidskracht of wanneer daarop op termijn uitzicht bestaat.

Het oprichten van een tweede agrarische bedrijfswoning is alleen mogelijk wanneer de noodzaak hiertoe vanuit het oogpunt van de agrarische bedrijfsvoering en bedrijfsomvang kan worden aangetoond. Ook voor andere dan agrarische activiteiten (inclusief recreatiebedrijven) kan in uitzonderingssituaties een dergelijke mogelijkheid worden geboden. Ondubbelzinnig moet dan vast komen te staan dat er een noodzaak is vanuit de bedrijfsvoering en dat vestiging in de nabijgelegen woonkern geen optie is. Agrarische bedrijfsbebouwing dient geconcentreerd te worden binnen het agrarisch bouwblok. De provincie schrijft geen maximum omvang van het bouwblok voor. De gemeente kan dit nader invullen en zonodig maatwerk leveren. Op afstand van het bouwblok zijn kleinschalige bouwwerken (circa 50 m2) toelaatbaar indien kan worden aangetoond dat deze bouwwerken noodzakelijk zijn ten behoeve van een doelmatige agrarische bedrijfsvoering (inclusief verbrede landbouw). In specifieke gevallen kan op basis van een expliciete onderbouwing maatwerk worden geleverd.
In alle gevallen vormen de vormgeving van het bouwwerk en de landschappelijke inpassing belangrijke aandachtspunten.

NIET-GRONDGEBONDEN LANDBOUW

Glastuinbouw

De gunstige klimatologische omstandigheden, de ligging ten opzichte van de relevante afzetgebieden in Noordwest Europa en het ontbreken van congestieproblemen zijn positieve vestigingsvoorwaarden voor de ontwikkeling van glastuinbouw in Zeeland. Zowel vanuit economisch als vanuit omgevingsperspectief dienen nieuwe glastuinbouwontwikkelingen geconcentreerd plaats te vinden. In de Nota Ruimte zijn hiervoor tien landbouwontwikkelingsgebieden glastuinbouw in Nederland aangewezen. Voor Zeeland is deze locatie gelegen in de gemeente Terneuzen. Hier wordt op de Axelse Vlakte 300 hectare aan ontwikkelingsmogelijkheden geboden. Op deze locatie is ruimte voor nieuwvestiging en uitbreiding. De provincie zal de totstandkoming van deze locatie ondersteunen. De inschatting is dat de locatie Terneuzen voor de planperiode van het omgevingsplan voldoende ontwikkelingsruimte biedt. Mochten de ontwikkelingen sneller gaan dan verwacht dan zal de provincie nader onderzoek doen naar de wenselijkheid van verdere ontwikkelingen en de resultaten van dit onderzoek vertalen in aanvullend beleid en beleidsuitvoering. Voor de bestaande glastuinbouwlocaties van Kapelle en Oosterland kan door inbreiding en landschappelijke afronding nog beperkte ontwikkelingsruimte worden geboden. De bestaande glastuinbouwlocaties Rilland, Sint Annaland en Sirjansland wordt geen extra ruimte geboden bovenop de omvang die in vigerende bestemmingsplannen is vastgelegd.

De contramal van het uitgangspunt van concentratie is het tegengaan van solitaire glastuinbouw verspreid over de provincie. De inzet is de solitaire glasareaal niet verder te doen toenemen.
Glastuinbouw als solitaire ontwikkeling is slechts toelaatbaar als beperkt ondersteunende neventak op een bestaand agrarisch bedrijf, mits dit landschappelijk en milieuhygiënisch aanvaardbaar is. Voor glastuinbouw als neventak geldt een maximale omvang van 2000 m^2. Bestaande solitaire glastuinbouwbedrijven kunnen zich, tot een maximum van 2 hectare, verder ontwikkelen wanneer dit voor het behoud van een reëel perspectief op continuïteit van de bedrijfsvoering noodzakelijk is. Wanneer er zicht is op sanering van glasopstanden elders in de provincie en wanneer verdere ontwikkeling niet strijdig is met de omgevingskwaliteiten ter plaatse kan verdere uitbreiding worden toegestaan, tot een maximum van 4 hectare. Nieuwbouw en sanering hoeft in de tijd niet gelijk op te lopen, maar moet aan het eind van de planperiode wel in evenwicht zijn. Samen met de sector zal de provincie de ontwikkeling in de omvang van de solitaire glasopstanden in de provincie monitoren en zonodig inspelen op ontwikkelingen.
De ruimte voor ruimte regeling (onderdeel van het verevenings-principe, paragraaf 8.5.1) kan mogelijkheden bieden de sanering van bestaande solitaire glastuinbouwontwikkelingen te ondersteunen.

ACTIES EN PRESTATIES:
- ✔ *Ondersteunen totstandkoming concentratielocatie voor glastuinbouw in de Kanaalzone*
- ✔ *Op initiatief van de sector samen met hen uitwerking geven aan sanering van en uitbreidingsmogelijkheden voor solitaire glastuinbouwbedrijven*

Intensieve veehouderij

Vooral de intensieve veehouderij ervaart de laatste jaren spanningen met de omgeving. In aansluiting op het rijksbeleid wordt voor de intensieve veehouderij geen actief spreidingsbeleid voorgestaan. Verplaatsing vanuit de overschotgebieden naar Zeeland wordt afgewezen. Grootschalige ontwikkeling van intensieve veehouderij is ongewenst vanwege het grote beslag dat daardoor op de in Zeeland beperkt aanwezige mogelijkheden voor groei van de veestapel gelegd wordt (zie ook paragraaf 5.5.2). Bij versoepeling van beleid dreigt de tendens van vestiging van veehouderijbedrijven van buiten de provincie uit gebieden waar de milieubelasting door veehouderij te hoog is terug te keren. De provincie continueert derhalve in hoofdlijnen het beleid zoals dat met de streekplanherziening vestigingsbeleid intensieve veehouderij is ingezet. Ruimtelijke aspecten en belangen die hiervoor mede bepalend zijn, zijn:

- Het landelijk gebied van Zeeland wordt als landschappelijk waardevol aangemerkt. Het ontstaan van grootschalige, industrieel aandoende agrarische bedrijven doet afbreuk aan de landschappelijke kwaliteiten. Er bestaat bij het type industrieel aandoende bebouwing geen relatie tussen de mate van bebouwing en de beschikbare cultuurgrond. Intensieve veehouderijen oefenen hierdoor grotere invloed uit op het omringende landschap dan grondgebonden bedrijven.
- Het landelijk gebied maakt mede deel uit van het toeristisch product Zeeland; het recreatief medegebruik is een belangrijk bestanddeel van de dagrecreatieve voorzieningen in Zeeland. De aantrekkelijkheid van het gebied neemt door vestiging van intensieve veehouderij af.
- Intensieve veehouderij leidt ten opzichte van akkerbouwbedrijven tot een forse toename van zwaar vrachtverkeer. Effect daarvan is schade aan plattelandswegen die niet geschikt zijn voor dergelijke transporten. Ook zal hierdoor de onveiligheid in het verkeer toenemen.
- Vitale, grondgebonden landbouw is mede van belang voor het beheer en grondgebruik van het buitengebied. Intensieve veehouderij heeft deze functie niet, maar leidt eerder tot spanningen. Door de toenemende druk op de inkomenspositie van de vitale, grondgebonden landbouw wordt gezocht naar functies in het landelijk gebied die dit beheer en grondgebruik op adequate soortgelijke wijze kunnen overnemen, dan wel wordt gezocht naar functies die de grondgebonden landbouw kunnen ondersteunen haar rol hierin te behouden.

Voor nadere achtergronden en toelichting wordt verwezen naar de toelichting op de streekplanherziening.
In alle gebieden wordt de vestiging van intensieve veehouderij en omschakeling van bestaande agrarische bedrijven niet toegestaan, tenzij dit noodzakelijk is bij het oplossen van knelgevallen. Hieronder wordt verstaan bedrijven die vanwege realisatie van een natuurontwikkelingsproject, stads- of dorpsuitbreiding, stads- of dorpsvernieuwing of een gebiedsgericht project verplaatst moeten worden. Voorwaarden hierbij zijn dat het afgestemd dient te zijn op de beschikbare milieuruimte, de andere functies in het gebied zich daartegen niet verzetten en de afweging met de omgevingskwaliteiten positief uitvalt (zie paragraaf 4.2). De vestiging van grote industrieel aandoende bedrijven, waaronder worden verstaan bedrijven met een vloeroppervlak van 5000 m^2 of meer, dient te worden tegengegaan. Toevoegen van een neventak aan een bestaand agrarisch bedrijf is mogelijk, waarbij eveneens de afweging op de beschikbare milieuruimte gemaakt moet worden, de andere functies van het gebied zich daartegen niet verzetten en de afweging met de omgevingskwaliteiten positief uitvalt (zie paragraaf 4.2). De omvang van de neventak is afhankelijk van de bedrijfsomvang (is nog sprake van een neventak), de noodzaak voor de continuïteit van het bedrijf, de diersoort e.d. maar mag niet meer dan 1600 m^2 bedrijfsvloeroppervlak bedragen. Aan bestaande intensieve veehouderijbedrijven kan in beperkte mate groeimogelijkheden worden geboden wanneer dit voor het behoud van een reëel perspectief op continuïteit van de bedrijfsvoering noodzakelijk is, wanneer geen andere zwaarwegende belangen vanuit het omgevingsbeleid zich daartegen verzetten en de bedrijfsvloeroppervlak de omvang van 5000 m^2 niet overschrijdt. Bij een bedrijfsvloeroppervlakte van meer dan 5000 m^2 is een eenmalige maximale uitbreiding van 10% toelaatbaar. Als wettelijke eisen ten aanzien van dierenwelzijn een verruiming van de maatvoeringen in deze paragraaf eisen kan daar ruimte voor worden geboden.
In het algemeen geldt dat biologische veehouderij gezien kan worden als grondgebonden veehouderij.

VERBREDE LANDBOUW EN NIEUWE ECONOMISCHE DRAGERS (NED'S)

Het Zeeuwse platteland heeft een sterke eigen identiteit, een uniek landschap met bijzondere cultuurhistorische elementen. Benutting van deze elders in dit plan omschreven kwaliteiten biedt kansen voor verbrede landbouw (bijvoorbeeld agrotoerisme of landbouw in combinatie met zorg). Het aandeel agrarische bedrijven dat inkomen haalt uit verbredingsactiviteiten ligt in Zeeland een factor 2 hoger dan in de rest van Nederland. Ook andere kleinschalige economische activiteiten (NED's) kunnen een bijdragen leveren aan de versterking van de vitaliteit van het platteland.

De provincie wil hieraan op verschillende manieren een bijdrage leveren:

1. door het versterken van de landschapsstructuur (groenblauwe dooradering) en het verbeteren van de toegankelijkheid (zie paragraaf 4.9.4).
2. door het bevorderen van de professionele kwaliteit en de samenwerking tussen de verschillende initiatiefnemers. Vanuit het sociaal-economisch beleid wordt hiertoe een marktverkenning uitgevoerd.
3. door het bieden van planologische mogelijkheden: ruimte voor kleinschalig plattelandstoerisme en nieuwe economische dragers.

De planologische mogelijkheden bieden kansen voor vormen van kleinschalige recreatie en toerisme (plattelandstoerisme). Deze vormen van plattelandstoerisme kunnen uit zeer uiteenlopende activiteiten en voorzieningen bestaan. Daarbij is onderscheid te maken in regionale activiteiten gericht op medegebruik en meer locatiegerichte activiteiten. De ontwikkelingsmogelijkheden voor locatiegerichte activiteiten zijn uitgewerkt in paragraaf 5.6.

Nieuwe Economische Dragers

Met het oog op het versterken van de economische basis van het platteland wordt ruimte geboden voor nieuwe, ook niet-agrarische, kleinschalige activiteiten in het landelijk gebied. Als tegenprestatie wordt een investering gevraagd in de ruimtelijke kwaliteit. Zo gaan vergroten van de economische vitaliteit en de verbetering van de ruimtelijke kwaliteit van het landelijk gebied hand in hand.
De Zeeuwse gemeenten beoordelen welke nieuwe economische dragers in principe aanvaardbaar geacht worden. Ter indicatie is een lijst (zie bijlage 3) opgesteld waarin een aantal mogelijke NED's zijn opgenomen. Deze lijst heeft geen limitatief karakter. De lijst is indicatief en de gemeenten hebben de mogelijkheid om van deze lijst af te wijken wanneer de betreffende functie naar aard, schaal en gevolgen voor de omgeving vergelijkbaar is met de op de lijst genoemde functies. De lijst kan tevens worden gebruikt als hulpmiddel bij de beoordeling van de kleinschaligheid van de activiteit.
Bij nieuwe economische dragers kan het gaan om zowel een agrarisch bedrijf teneinde aanvulling op het agrarisch basisinkomen te genereren, als om hergebruik van bestaande gebouwen, waarvan het agrarisch gebruik is beëindigd. Gemeenten kunnen naar type koppeling differentiëren welke nieuwe functies toegestaan worden. Uitgangspunt voor het bepalen van de maximale maat van de nieuwe economische drager is de omvang van de (bestaande) bebouwing, waarbij als uitgangspunt geldt dat het om een kleinschalige activiteit gaat.

Per locatie geldt dat voldaan moet worden aan:
- de milieunormen van de Wet milieubeheer
- de eisen die de waterbeheerder stelt aan de afvalwaterlozing.

Tevens mag het initiatief niet leiden tot:
- onevenredige schadelijke gevolgen voor natuur en landschap
- belemmeringen voor de ontwikkelingsmogelijkheden van omliggende agrarische bedrijven
- onevenredige toename van de automobiliteit.

Voorwaarde is dat nieuwe initiatieven als tegenprestatie een investering moeten doen in de omgevingskwaliteit, het principe van verevening. Als basisinvestering wordt uitgegaan van een bedrag van € 8000,-. Als toepassing van dat bedrag leidt tot kennelijke onredelijkheid, bijvoorbeeld wanneer initiatiefnemer in het verleden al veel in de omgevingskwaliteiten heeft geïnvesteerd kan een ander bedrag overeengekomen worden, tot een minimum van € 4000,-. In het algemeen zijn de spelregels van verevening van toepassing zoals uitgewerkt in paragraaf 8.5.1.

ACTIES EN PRESTATIES:
- ✔ *Bevorderen van de professionaliteit van en samenwerking tussen verschillende initiatiefnemers*
- ✔ *Ondersteunen projecten ter versterking van verbrede landbouw*

Tijdelijke opvang seizoensgebonden arbeid

Binnen de landbouw bestaat de behoefte aan mogelijkheden voor de tijdelijke opvang van seizoensgebonden arbeidskrachten. Het gaat om een behoefte in een korte periode van circa 8 tot 10 weken, die niet via de reguliere woningmarkt of op een andere verantwoorde wijze kan worden bediend. Mede gezien de betrekkelijk korte periode waarin de behoefte zich voordoet is het verantwoord op agrarische bouwblokken hiervoor ruimte te bieden. Voor inpandige huisvesting kan door de gemeenten gebruik worden gemaakt van het instrumentarium van nieuwe economische dragers, waarbij in dit specifieke geval de vereveningsbijdrage achterwege kan blijven. Voor huisvesting buiten gebouwen, waarbij gedacht kan worden aan stacaravans en woonunits, is in overleg met de betreffende gemeenten gekozen voor een specifieke vorm van minicamping speciaal bedoeld om in deze tijdelijke behoefte (gedurende de oogstperiode) te voorzien. Na de oogstperiode dienen de hiertoe gerealiseerde eenheden verwijderd te worden.

AGROPRODUCTIEPARKEN EN AGRARISCHE VERWERKING

Agroproductieparken zijn regionale concentraties of knooppunten rond productketens of groepen van productketens waarmee, door een bundeling van activiteiten, kennis en logistiek, tot grotere effectiviteit en samenhang in de hele keten, inclusief de primaire productie, kan worden gekomen en waarbij functies en schakels op elkaar zijn afgestemd. Bij de ontwikkeling van agroproductieparken kan ingezet worden op de rurale of de industriële variant. Bij de industriële variant wordt aangesloten bij havengebonden industrie en activiteiten (bijv. foodports).
Inmiddels vindt een nadere analyse en verkenning plaats naar

de concrete introductiemogelijkheden van agroproductieparken in Zeeland. Op de kansenkaart (zie kaart 5.5) zijn enkele kansrijke mogelijkheden aangegeven, bijvoorbeeld het foodport agropark Kanaalzone. Het concept van agroproductieparken is op de eerste plaats een economische concept van samenwerking en ketenbenadering. Mocht daaraan gekoppeld ook sprake zijn van een ruimtelijke uitwerking in de zin van bedrijfsvestigingen dan wordt vooralsnog aangesloten bij het vestigingsbeleid zoals beschreven in paragraaf 5.3.
De agrarische verwerking neemt binnen Zeeland een belangrijke plaats in en maakt de laatste jaren een sterke groei door. Er bestaat een groeiende vraag naar verwerkingscapaciteit en bewerkingscapaciteit. De uitbreiding van de verwerkende industrie dient plaats te vinden op bedrijventerreinen zoals bedoeld in paragraaf 5.3. Deze bedrijventerreinen bieden voldoende ruimte. Uitbreiding ven versterking van de agrarisch verwerkende industrie wordt, waar mogelijk, door de provincie gestimuleerd.

ACTIES EN PRESTATIES:
- ✔ *Verder uitwerken van het concept agroproductieparken en resultaten hiervan zo nodig vertalen naar het omgevingsbeleid*

NIET-AGRARISCHE ACTIVITEITEN IN HET LANDELIJK GEBIED

Bestaande agrarische bedrijfslocaties (bouwblokken) kunnen omschakelen naar kleinschalige agrarisch technische hulpbedrijven, op voorwaarde dat deze passen in de omgeving. Het bedrijf moet qua schaal vergelijkbaar van omvang zijn met een regulier agrarisch bedrijf.
Voor de vestiging van semi-agrarische bedrijven (zoals bijvoorbeeld tuincentra, hoveniers, maneges) geldt als uitgangspunt dat, voor zover dat inpasbaar is in de omgeving, deze bij voorkeur plaatsvindt in de randen van de kernen. Als dat niet mogelijk is dan is vestiging mogelijk in voormalige agrarische bebouwing in de nabijheid van de kernen. Bij de afweging van de omgevingskwaliteiten dient, in verband met de verkeersaantrekkende werking, in ieder geval de bereikbaarheid, ontsluiting en het parkeren punt van aandacht te zijn. Gemeenten kunnen op basis van deze uitgangspunten en specifieke locale omstandigheden hier nader invulling aangeven.

Bestaande niet-agrarische activiteiten in het landelijke gebied (niet zijnde de zogenaamde NED's) kan eenmalig een uitbreidingsmogelijkheid worden geboden indien andere planologische belangen zich daar niet tegen verzetten. Deze uitbreidingsmogelijkheid zal circa 20% kunnen bedragen. Dit percentage geldt voor zowel de (bebouwde) bedrijfsvloeroppervlakte als de onbebouwde oppervlakte van het bestaande bedrijf.
In bijzondere situaties bestaat voor gemeentebesturen de mogelijkheid een grotere uitbreiding toe te staan. De noodzaak daarvan dient in de toelichting bij het bestemmingsplan dan wel in de ruimtelijke onderbouwing te worden aangetoond en beschreven. Daarbij kan onder andere worden gedacht aan situaties waarin een ruimtelijke uitbreiding nodig is, omdat een bedrijf dient te voldoen aan (gewijzigde) wettelijke eisen (bijvoorbeeld op het gebied van (milieu)hygiëne of veiligheid), dan wel veranderde bedrijfsmatige eisen. Ook kan voor bestaande bedrijven in gebieden waar sprake is van linten of clusters van bebouwing ruimere uitbreidingsmogelijkheden worden geboden. In deze gebieden is een uitbreiding tot 50% mogelijk.

Met de hiervoor genoemde uitbreidingsmogelijkheden moet, uit een oogpunt van het tegengaan van verstening en versnippering van het landelijk gebied, terughoudend worden omgegaan. In alle gevallen dient nadrukkelijk de optie van verplaatsing of vestiging van een dependance op een regulier bedrijventerrein te worden overwogen. Ook dient uitwerking gegeven te worden aan de landschappelijke inbedding (zie paragraaf 4.9.2) van de bestaande activiteiten inclusief de voorgenomen uitbreiding. Het principe van verevening is eveneens van toepassing (paragraaf 8.5.1).

5.5.2 Duurzame landbouw en relatie tot de omgevingskwaliteiten

DUURZAME LANDBOUW

Een transitie naar een veilige duurzame landbouw is zowel noodzakelijk vanuit economische overwegingen (consumenten, voedselveiligheid) als vanuit de eisen die gesteld worden vanuit de omgevingskwaliteit. In paragraaf 4.6 over waterkwaliteit is een aantal knelpunten aangegeven. De laatste 10 jaar is de landbouw zich meer bewust geworden van de negatieve effecten van de agrarische productie op de omgeving en zoekt de sector naar mogelijkheden om minder mest en bestrijdingsmiddelen te gebruiken. Europees en nationaal beleid heeft dit zoekproces versneld (MINAS, nitraatrichtlijn, meerjarenprogramma gewasbescherming, convenant duurzame gewasbescherming en Wet Ammoniak en Veehouderij). Waar het Europese beleid in het verleden gericht was op het geven van gewassteun wordt deze steun momenteel afgebouwd en omgezet in steun voor de 'productie' van landschap, natuur en milieu. Dit biedt mogelijkheden voor een meer duurzame landbouw. De provinciale inzet is daarbij gericht op een vanuit economisch, ecologisch en sociaal oogpunt duurzame landbouw, daarbij wordt gebruik gemaakt van en aansluiting gezocht bij de Europese regelgeving en subsidiemogelijkheden.

Mestruimte
De provincie streeft naar een evenwichtsbemesting die leidt tot een goede gewasopbrengst (ofwel een verminderde gewasopbrengst die gecompenseerd wordt door een hogere, eerlijke prijs voor het product), een gezonde bodem en een minimale

emissie naar grond- en oppervlaktewater. Hierbij hoort de toepassing van dierlijke mest. Een overmatig gebruik van dierlijke mest leidt echter tot verontreiniging van het grond- en oppervlaktewater. In Nederland wordt er meer mest geproduceerd dan toegepast kan worden in de landbouw uitgaande van evenwichtsbemesting. Voor de provincie is uitgangspunt dat niet meer dierlijke mest wordt geproduceerd dan er toegepast kan worden binnen de provincie. De productie moet dus binnen de milieumestruimte blijven, wil de provincie in de toekomst geen mestexporterende provincie worden. Momenteel overschrijdt de mestproductie al de milieumestruimte. Dit vormt een argument onder het restrictieve beleid voor de intensieve veehouderij.

Om de emissie van mest naar het grond- en oppervlaktewater te beperken is het belangrijk dat de mest in het voorjaar wordt toegediend. Om dit logistiek mogelijk te maken bestaat er voor akkerbouwers de mogelijkheid om mest op het bouwblok op te slaan. Permanente mestopslag op veldkavels is uitgesloten. Wel behoort tijdelijke mestopslag op veldkavels tot de mogelijkheden.

Energieopwekking

Bij agrarische ondernemers is sprake van een groeiende belangstelling voor duurzame energieopwekking op of in de nabijheid van het agrarisch bedrijf. Hierbij gaat het om zonne-energie en mest en (co)vergisting. Bij dit laatste wordt mest en/of plantaardige producten omgezet in verbeterde meststoffen, warmte, gas en energie.
Deze vormen van energieopwekking met levering van energie aan het elektriciteitsnet kunnen een extra bron van inkomsten voor de agrarisch ondernemer vormen en leveren bovendien een bijdrage aan de ecologische en economische duurzaamheid. De provincie wil dergelijke vormen van energie-opwekking, wanneer het een rendabele activiteit voor (samenwerkende) bedrijven betreft, stimuleren.

Het oprichten van (kleinschalige) installaties ten behoeve van de (co)vergisting van mest op het agrarisch bedrijf is gekoppeld aan de volgende randvoorwaarden:

- De activiteiten dienen in beginsel plaats te vinden op het agrarisch bouwblok.
- De activiteiten dienen qua aard, schaal en omvang te passen op het agrarisch bouwblok. Voorkomen dient te worden dat (grootschalige) vergistingsinstallaties inbreuk maken op het karakter van het agrarisch landschap.
- Er geen onevenredige toename van de automobiliteit plaatsvindt. Consequentie van deze voorwaarde is dat wanneer sprake is van samenwerkende bedrijven, deze in elkaars nabijheid gelegen dienen te zijn.
- Er dient sprake te zijn van een aan de reeds aanwezige agrarische bedrijfsvoering aanverwante activiteit.
- Het digestaat dient een meststof te zijn, zoals omschreven in de handreiking (co)vergisting van mest.

Wanneer niet aan deze voorwaarden wordt voldaan en de aard van de activiteiten, de omvang van de installaties of de toename van de automobiliteit het normaal agrarisch gebruik overtreffen dient, om een verdergaande verstening en industrialisering van het landelijk gebied te voorkomen, de voorgestane ontwikkeling op een bedrijventerrein gerealiseerd te worden. De provincie onderschrijft de handreiking (co-)vergisting van mest van het ministerie van VROM en beveelt aan deze te hanteren bij de verdere beleidsuitwerking voor ruimte en milieu.

ACTIES EN PRESTATIES:

- ✔ *Ondersteunen van de agrarische sector bij het doorvoeren van landelijk beleid (mestbeleid) en landelijke afspraken (convenant duurzame gewasbescherming) op bedrijfsniveau (Stichting Mineralen en Middelen Meester), gebruik makend van de Europese subsidiemogelijkheden hiervoor*
- ✔ *Stimuleren initiatieven duurzame energieproductie rond het agrarisch bedrijf*

RELATIE MET DE OMGEVINGSKWALITEITEN

Lusten en lasten

In het landelijke gebied is sprake van een toenemende verwevenheid van verschillende functies (denk aan burgerwoningen in voormalige agrarische bedrijfswoningen of aan nieuwe economische dragers). De provincie wil ten behoeve van een vitaal platteland de ontwikkelingsruimte van de landbouw niet onnodig inperken als gevolg van deze nieuwe functies in het landelijke gebied. Met het oog hierop is in opdracht van de provincie onderzoek gedaan naar het concept ‘plattelandswoning’. Op basis van dit concept kan voor woningen nabij (agrarische) bedrijven in het landelijk gebied een ruimere normering worden gehanteerd.

In een pilotstudie is vervolgens de mogelijke toepasbaarheid van de stad- en milieubenadering nagegaan, met als vertrekpunt de vraag of de milieuregelgeving (onbedoeld) ongewenste effecten heeft op de plattelandsontwikkeling in Zeeland. Uit dit onderzoek blijkt dat de huidige milieuregelgeving in geval van intensieve functiemenging belemmeringen kan opleveren voor gewenste ontwikkelingen. In de praktijk zijn knelpunten (geur, geluid) vanwege het ontstaan van nieuwe burgerwoningen - onder meer door omzetting van agrarische woningen in burgerwoningen – het meest voorkomend. Echter bestaande en door de regering voor de korte termijn aangekondigde regelgeving op het gebied van geluid en geur biedt op zich ook speelruimte voor gemeenten enerzijds om voortgaande noodzakelijke ontwikkelingen in de landbouw open te houden en anderzijds om bescherming aan gevoelige bestemmingen (waaronder de burgerwoning) te bieden. De verwachting is dat toepassing van afwijkingen zoals bedoeld in de Interimwet Stad- en

Milieubenadering tot de uitzonderingen zullen behoren. Afzonderlijke, gerichte regelgeving ten behoeve van het begrip 'plattelandswoning' is daarnaast niet strikt nodig, doch het concept kan wel degelijk een rol spelen als leidraad bij de uitwerking van gemeentelijk beleid.
Om het concept van de 'plattelandswoning' toepasbaar te maken is het van belang dat gemeenten door het vaststellen van specifiek beleid de ruimte die de milieuwetgeving biedt benutten en expliciet vertalen in een gedifferentieerde bescherming voor hun grondgebied (zie ook paragraaf 4.4). Het concept 'plattelandswoning' kan daarbij de onderbouwing van het specifieke gemeentelijk beleid verhelderen, waarbij wordt aangegeven dat, wanneer gewoond wordt in een gebied met een ruimere normering, daar niet alleen de 'lusten' van het leven in een landelijke omgeving bij horen, maar ook de 'lasten' van het productielandschap. Eén en ander laat onverlet dat bij de landbouw de opgave blijft liggen een zo groot mogelijke inspanning te blijven leveren de "last" voor de omgeving zo klein mogelijk te doen zijn.
De provincie stelt een handreiking op voor gemeenten over toepassing van het concept 'plattelandswoning' en zal het gebruik van het concept in de omgevingsbalans evalueren. Bij deze evaluatie wordt zonodig de wens betrokken op langere termijn te komen tot een meer generieke regeling op landelijk niveau.

ACTIES EN PRESTATIES:
- ✔ *Opstellen handreiking aan gemeenten over toepassing van de resultaten van het project lusten en lasten*
- ✔ *Evaluatie project lusten en lasten in de omgevingsbalans (na drie jaar), daarbij te betrekken de eventuele wenselijkheid van een meer generieke regeling op landelijk niveau*

Teeltondersteunende voorzieningen (TOV's)

Bij de intensivering en de specialisatie in de akkerbouw wordt steeds meer gebruik gemaakt van teeltondersteunende voorzieningen als afdekmaterialen en tunnels. Passend in het stimuleringsbeleid gericht op intensivering moeten in het algemeen aan deze voorzieningen geen belemmeringen worden opgelegd. Dat betekent dat tijdelijke afdekmaterialen, tijdelijke voorzieningen en minder in het oog springende grofmazige netten zijn toegestaan.

Ingrijpender voor landschap en beeldkwaliteit zijn voorzieningen als plastic boogkassen, regenkappen en fijnmazige hagelnetten. Hiervoor geldt een specifieke regeling. Deze houdt in dat deze soorten voorzieningen toelaatbaar zijn:
- Als er sprake is van een goede landschappelijke inbedding (zie paragraaf 4.9.2). Wanneer het oppervlak aan regenkappen en fijnmazige hagelnetten toeneemt, betekent dit dat ook de inspanningen ten behoeve van een goede landschappelijke inbedding fors dienen toe te nemen.
- Als er geen lichtuitstraling plaatsvindt.
- Als de bijzondere karakteristieke openheid van het betreffende landschapstype (zie paragraaf 4.9) niet wordt aangetast. In karakteristiek open gebieden en in gebieden behorend tot de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) is het realiseren van deze teeltondersteunende voorzieningen niet toegestaan.
- Voor boogkassen geldt een maximum oppervlakte per bedrijf van 1 ha.

Nieuwe vormen van teeltondersteunende voorzieningen moeten op de zelfde wijze worden beoordeeld als de hier beschreven voorzieningen waarmee ze qua impact op het landschap en betekenis voor de landbouw vergelijkbaar zijn.

Bufferzones

Binnen het agrarisch gebied dient rekening gehouden te worden met de aan te houden afstanden tot woon- en verblijfsrecreatiegebieden. De afstemming met deze milieuhygiënische normen en kwaliteitsdoelstellingen dient op adequate wijze te worden geregeld en vormgegeven in het gemeentelijk ruimtelijk beleid. Waar het de stank van intensieve veehouderij betreft dient rekening gehouden te worden met de in de Brochure Veehouderij en Stankhinder opgenomen afstandsnormen.
In principe dient tussen agrarische bedrijven en woon- en verblijfsrecreatiegebieden een afstand van minimaal 100 meter aangehouden te worden. Een kleinere afstand (50 meter) kan gehanteerd worden, indien daarvoor geen noemenswaardige hinder bij de gevoelige bestemmingen(en) optreedt en dit niet leidt tot onevenredige beperkingen voor de betrokken landbouwbedrijven. Tussen (glas)tuinbouw- en fruitteeltpercelen en woon- en verblijfsrecreatiegebieden dient een afstand van minimaal 50 meter aangehouden te worden. Ten opzichte van natuurgebieden dient invulling gegeven te worden aan een afwegingszone van 100 meter. Indien aangetoond kan worden dat geen schadelijke gevolgen voor de volksgezondheid of de natuur zullen optreden, kan een kleinere afstand toelaatbaar zijn. De zoneringen hebben een tweezijdige werking. Zowel bij nieuwe gevoelige als bij nieuwe belastende bestemmingen en grondgebruik dient met de aangegeven afstanden rekening gehouden te worden.

Wet Ammoniak en Veehouderij

In 2003 zijn de kwetsbare gebieden volgens de Wet Ammoniak en Veehouderij in Zeeland aangewezen en begrensd. In deze gebieden en in een zone van 250 meter daar rondom gelden beperkingen voor de (intensieve) veehouderij. Veehouderijen mogen zich niet vestigen en zich alleen uitbreiden wanneer hun ammoniakemissie binnen een individueel vastgesteld emissieplafond blijft. Kleine melkrundveehouderijen kunnen groeien totdat hun ammoniakemissie gelijk is aan een generiek vastgesteld plafond. Biologische veehouderijen en bedrijven die het vee voor natuurdoeleinden houden zijn uitgezonderd van dit beleid. Het landelijk ammoniakbeleid is in ontwikkeling met als gevolg dat het aantal kwetsbare gebieden zal moeten verminderen en het beleid moet voldoen aan de eisen die de Europese vogel-,

habitat- en IPPC-richtlijnen [5] stellen. De provincie zal conform deze ontwikkeling de kleinste en minst kwetsbare gebieden schrappen, in overleg met belanghebbende partijen.

ACTIE:
✔ *Verminderen aantal kwetsbare gebieden in het kader van de Wet Ammoniak en Veehouderij*

5.6 Recreatie

HOOFDLIJN

De aantrekkelijkheid van de omgeving en de ontwikkeling van de Zeeuwse toeristische sector hangen nauw samen. Dat vraagt een integrale benadering. De toeristische markt is momenteel zeer dynamisch; en de ontwikkelingen zijn niet alleen positief. Kansen liggen er maar vragen om vernieuwing en alertheid.
Zonder ruimtelijke kwaliteit is er bovendien geen toekomst voor het toerisme in Zeeland. En omgekeerd is economische vitaliteit nodig om de ruimtelijke kwaliteit te kunnen behouden en versterken in Zeeland.

DOELSTELLINGEN:
- *Het realiseren van een gezonde en dynamische bedrijfstak met meer werkgelegenheid en toekomst in een landschappelijk aantrekkelijke omgeving*
- *En in samenhang daarmee: het realiseren van een kwaliteitsimpuls in met name de verblijfsrecreatieve sector (vernieuwing, innovatie, ambitie)*

ONTWIKKELINGEN

Het aandeel van de werkgelegenheid van de toeristische sector is circa 8,8% van de totale werkgelegenheid in Zeeland in 2004. De verblijfsrecreatie is de motor van de Zeeuwse toeristische economie. De concurrentiepositie van deze Zeeuwse sector staat onder druk. Zo kreeg in 2004, zonder hier absolute waarde aan toe te kennen, het toerisme in Zeeland een forse terugloop van verblijfsgasten te verwerken. Het aantal vakanties daalde met 11% en het aantal overnachtingen van Nederlanders in Zeeland met 12,5%. De bestedingen liepen terug met 5%. Het aantal gasten uit het belangrijkste herkomstland Duitsland is met 10% gedaald terwijl het aantal Duitse toeristen naar Nederland daalde met slechts 5%. Het aantal Belgische gasten daalde met 15%, landelijk was er juist een groei van 4%.

Zeeland biedt een scala aan mogelijkheden om te verblijven, maar verreweg het grootste deel van de overnachtingen vindt plaats op campings (47%) en bungalowcomplexen (circa 42%). Het kampeeraanbod kent een grote verscheidenheid aan verschijningsvormen naar omvang in aantal eenheden, voorzieningenniveau, karakter van de omgeving (agrarisch, natuur, strand) en te trekken doelgroep (gezinnen, ouderen, kapitaalkrachtig). De verschillende concepten sluiten elkaar qua bediening van de markt niet geheel uit. De keuze voor de ene of het andere kampeerproduct is mede afhankelijk van het gezelschap en het doel van de vakantie. De verschillende kampeerproducten hebben ook ieder hun eigen uitwerking op de economie en ecologie van Zeeland.

Aan de vraagzijde zien we ook een aantal ontwikkelingen die vragen om een reactie om de verblijfsrecreatieve markt van Zeeland veilig te stellen en te zorgen dat de omgevingskwaliteit tenminste behouden blijft.
- De toeristisch-recreatieve sector is van toenemend belang voor de vitaliteit (economie en sociaal) van het platteland, de groenblauwe oase. Meer dan de helft van de toeristische bestedingen (55%) komt terecht buiten de toeristische branche, o.a bij de detailhandel (26%).
- De vraag naar het kampeerproduct in Nederland is min of meer stabiel, terwijl het aanbod toeneemt. Naar verwachting zullen de niche bedrijven in de kampeersector het goed doen. Kampeerders vragen meer luxe en zijn ook bereid voor luxe en comfort te betalen als het maar in overstemming is met de kwaliteit. Dat impliceert meer ruimte voor minder plaatsen per hectare. De bezetting per plaats neemt bovendien af als gevolg van de gezinsverdunning.
- De concurrentie neemt toe doordat nieuwe bestemmingen dichterbij komen te liggen als gevolg van de lage vliegprijzen. Nieuwe markten zullen moeten worden bediend om dit gat op te vullen.
- De consument is kritisch en beslist laat over zijn vakantiebestemming. In de komende tien à twintig jaar zullen grote veranderingen te zien zijn in de samenstelling van de voor Zeeland op dit moment zo belangrijke doelgroepen (o.a. gezinnen met kinderen), want in 2030 is 35% van de Nederlanders ouder dan 55 jaar.
- Verblijf moet een belevenis worden, het bieden van een plaats alleen is niet meer voldoende. En belevenis staat dan niet alleen voor voorzieningen; ook bijzondere omgevingskwaliteiten (het beleven van de stilte en de natuur) horen daarbij.

[5] *IPPC-richtlijnen zijn Europese richtlijnen die aangeven dat in bepaalde situaties industrieën de best beschikbare technieken moeten toepassen om verontreiniging te voorkomen. Grote intensieve veehouderijen vallen ook onder deze richtlijn. Afhankelijk van hun ligging ten opzichte van kwetsbare gebieden (bijvoorbeeld natuurgebieden) moeten technische maatregelen getroffen worden.*

- De verwachting is dat de verhuurmarkt van de bungalowsector het steeds moeilijker gaat krijgen, daarentegen is er veel vraag naar tweede woningen.

Op het speelveld van vraag en aanbod moet een koers bepaalt worden die past bij de kwaliteiten van Zeeland en waarbij de kansen voor Zeeland het beste worden benut. De gebiedsontwikkelingen die in het verleden als instrument voor de herstructurering zijn ingezet hebben slechts ten dele bijgedragen aan de vernieuwing. De resultaten van deze aanpak verschillen sterk per gebied. De beschikbare ruimte voor uitbreiding is in een aantal gevallen niet benut en de kwaliteitsverbetering is beperkt tot stand gekomen. Met name die bedrijven zijn bereikt, die waarschijnlijk zelf ook wel met plannen zouden zijn gekomen, de voorlopers dus. Om de dynamiek in de verblijfsrecreatieve sector tot stand te brengen zullen eigentijdse middelen moeten worden ingezet. Een ontwikkelingsgerichte benadering, met een actieve overheid in samenwerking met marktpartijen passend bij de kwaliteiten van Zeeland.

Bovenstaande leidt tot de volgende punten waarop het beleid zich toe spitst:
- de recreatiesector voldoende (fysieke) ruimte geven om zich te ontwikkelen
- het in relatie brengen met elkaar van enerzijds de saneringsof herstructureringsopgave en anderzijds nieuwe impulsen, ambities en uitbreidingen
- het gelijktijdig doen van investeringen in de recreatie en in de omgevingskwaliteit (landschappelijke inpassing en verevening).

CONCENTRATIE UITGANGSPUNT

Uitgangspunt bij de grootschalige recreatieve ontwikkeling blijft concentratie. Concentratie van de verblijfsrecreatie heeft verschillende voordelen: onderlinge versterking van de bedrijven, vergroten draagvlak voor voorzieningen, mobiliteitsgeleiding, zorgvuldig ruimtegebruik en voorkomen versnippering. Op de kansenkaart recreatie (zie kaart 5.6) en op de omgevingsplankaart zijn de recreatieve concentratiegebieden weergegeven, in hoofdlijn een continuering van de ruimtelijke aanduidingen uit het vigerende streekplan.
De recreatieconcentraties omvatten in de meeste gevallen een aantal recreatieve bedrijven en/of andere recreatieve voorzieningen. In een aantal gevallen wordt de concentratie gevormd door een dorp of stad.
Op de locatie van de recreatieconcentraties en direct daar aansluitend, worden ontwikkelingen in de recreatiesector planologisch gestimuleerd. De ontwikkelingsrichting vanuit deze concentraties is op sommige locaties wel verbonden aan de opgaven voor de complexe gebieden of aan kansen en belemmeringen met het oog op natuur.

KUSTZONE

Voor de verblijfsrecreatieve ontwikkeling in de kustzone onderscheidt de provincie twee lijnen waarlangs de geschetste knelpunten via het ruimtelijke spoor kunnen worden aangepakt en ontwikkelingsmogelijkheden (ruimte voor kwaliteitsverbetering, uitbreiding, nieuwvestiging) kunnen worden geboden:
1. plannen en initiatieven van bestaande ondernemers
2. integrale projectmatige aanpak van complexe gebieden
Deze worden achtereenvolgens uitgewerkt.

Kwaliteitsverbetering bestaande bedrijven

De toekomstige recreant zal een ander toeristisch product vragen, o.a. een meer luxe verblijf en een gedifferentieerder aanbod. De bedrijven krijgen de mogelijkheden om hierop in te spelen door het maken van een kwaliteitsslag (o.a. vergroten standplaatsen, luxere accommodaties). Dergelijke kwaliteitsslagen vergen een financiële inspanning van de bedrijven en die zullen daarom ook in staat worden gesteld om deze inspanning te leveren door ruimte te geven voor groei van het aantal eenheden op het bedrijf en bijbehorende groei van de fysieke omvang van het bedrijf. Voorwaarde voor en aandachtspunten bij dergelijke plannen zijn de toepassing van het principe van verevening en een goede landschappelijke inpassing. Tevens moet aantoonbaar sprake zijn van kwaliteitsverbetering van het bedrijf. Gezien de veranderende vraag (meer luxe) is omschakeling naar andere vormen van verblijfsaccommodaties (verstening) in principe mogelijk, met in achtneming van de elders geformuleerde kwaliteitseisen (inpassing, beeldkwaliteit). Gebiedsgericht kunnen hier nadere eisen aan worden gesteld.

ACTIES EN PRESTATIES:
- ✔ *In beeld brengen van de toekomstplannen (saneren, stabiliseren, uitbreiden en omvormen) van bestaande recreatieondernemers in de kustzone*
- ✔ *Bevorderen ondernemersinitiatieven voor kwaliteitsverbetering in de kustzone*

Aanpak complexe gebieden

De beleidspraktijk van de laatste jaren leert dat niet alleen volstaan kan worden met het stimuleren van bestaande bedrijven. Er zijn verschillende redenen die verdere ontwikkeling van bedrijven en het toeristisch product als totaal blokkeren. Veel bedrijven hebben de fysieke ruimte niet om verder te ontwikkelen (liggen ingeklemd) of de ruimte is niet beschikbaar (bijvoorbeeld grenzend aan een natuurgebied). De relatie met andere functies (natuur, landschap, veiligheid) kan complex liggen. De ambitie en/of de financiële mogelijkheden voor verdere ontwikkeling kan ontbreken. In een aantal gebieden ligt de situatie dermate complex dat een andere aanpak nodig is. In deze gebieden staat de provincie een integrale aanpak voor. De volgende elementen zijn kenmerkend voor de aanpak en de gebieden die het betreft:

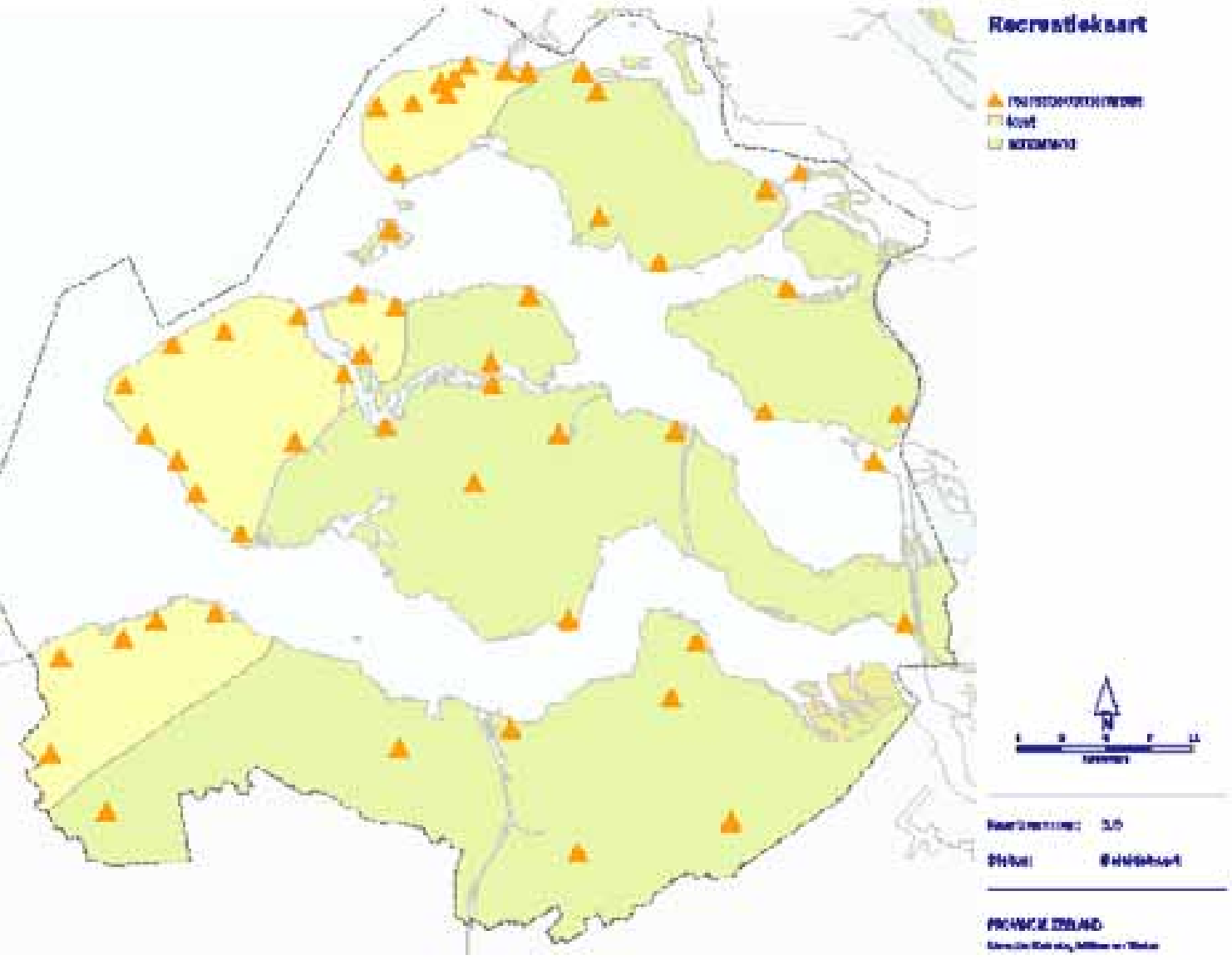

- In de gebieden speelt veelal een multifunctionele opgave: zowel recreatieve ontwikkeling als kustveiligheid, natuur en landschap. Het eindresultaat moet op alle terreinen een verbetering geven.
- In de gebieden is sanering of herstructurering van bestaande bedrijven aan de orde. Dit maakt onderdeel uit van het project.
- Om het vernieuwingsproces aan de gang te krijgen zijn impulsen van buitenaf gewenst en inpasbaar. Als onderdeel van de totaalaanpak is er ruimte voor nieuwe ondernemers, nieuwe initiatieven en nieuwe vormen van verblijfsrecreatie. Nieuwvestiging van recreatiebedrijven in de kustzone is dus alleen mogelijk als onderdeel van een integrale aanpak en indien deze bijdraagt aan het vernieuwingsproces en een versterking van het toeristische product ter plaatse.
- Op voorhand wordt niet het beoogde eindplaatje vastgelegd. Er moet ruimte zijn voor creatieve oplossingen.
- De uitvoering zal in vrijwel alle gevallen worden ingevuld in publiekprivate samenwerking. Inbreng van beiden zal nodig zijn voor een evenwichtige en haalbare aanpak.

De provincie kan samen met de medeoverheden op verschillende wijzen een bijdrage leveren:

- Initiatief nemen om de mogelijkheden te verkennen, partijen bij elkaar te brengen en het proces op gang te brengen en te houden. Omdat het proces van vernieuwing niet alleen met het ruimtelijk faciliteren van ondernemers op gang is te krijgen, zullen ook andere instrumenten moeten worden ingezet om de investeringen op gang te krijgen (bijvoorbeeld het verkennen van fiscale mogelijkheden).
- Op basis van de te realiseren publieke doelstellingen meeïnvesteren in het project (PPS)
- Eventueel inzetten van een grondbank.

ACTIES EN PRESTATIES:
- ✔ *De provincie bevordert integrale gebiedsontwikkeling en recreatieve herstructurering in een aantal speerpuntgebieden*
- ✔ *De provincie onderzoekt instrumenten om de grondmobiliteit te bevorderen*

ACHTERLAND

In het achterland is het recreatieve vraagstuk minder complex dan in de kustzone. Maar ook de mogelijkheden en de markt zijn er kleinschaliger en specifieker. De provincie wil bevorderen dat juist de specifieke kansen worden benut. Voor bestaande bedrijven is de aanpak gelijk als in de kustzone, gericht op kwaliteitsverbetering.
Er wordt ruimte geboden voor nieuwvestiging van verblijfsrecreatieve bedrijven in het achterland. De provincie wil daarbij met name die initiatieven bevorderen die een voor Zeeland uniek product op de markt brengt, waarmee bijvoorbeeld doelgroepen worden aangetrokken die nu in Zeeland nog niet vertegenwoordigd zijn. Een voorbeeld kan zijn een verblijfsaccommodatie specifiek ingericht voor duikers, met bijbehorende voorzieningen op de accommodatie en in de omgeving.
Ook in het achterland is geconcentreerde ontwikkeling uitgangspunt. Als nieuwe unieke producten een afwijkende locatie vragen kan hiervan gemotiveerd worden afgeweken. Daarbij dient de bijdrage van het initiatief aan de vernieuwing van het Zeeuwse toeristische product te worden aangetoond.

HOTELS

De hotelsector in Zeeland is ten opzichte van andere verblijfsrecreatieve voorzieningen ondervertegenwoordigd en bestaat vergeleken met het landelijk gemiddelde relatief veel uit niet-geclassificeerde accommodaties. Ook deze sector kan een bijdrage leveren aan de seizoensverlenging en de (jaarronde) werkgelegenheid. Het beleid blijft daarom gericht op het ruimte bieden voor nieuwe hotels. Op de eerste plaats zijn er in en aansluitend aan bebouwd gebied (zoals de bebouwde kom) en recreatieconcentraties mogelijkheden voor nieuwvestiging van hotels. Verder kunnen ook daarbuiten een beperkt aantal locaties worden overwogen. Gezien de marktanalyse moet het in die gevallen dan gaan om het luxere segment en moet dan sprake zijn van een locatie met uitstraling, op een kruising van landschapstypen en in de nabijheid van een aantrekkelijke kern en andere toeristische voorzieningen. Ook aan nieuwe unieke hotelconcepten, waarbij het concept of profiel een afwijkende locatie wenselijk maakt, kan bij een goede motivering planologische ruimte geboden worden. Daarbij dient door de initiatiefnemer bovendien de bijdrage van het initiatief aan de vernieuwing en/of verbreding van het Zeeuwse toeristische produkt te worden aangetoond. Ook hier gelden de algemene inpassingsvoorwaarden en de voorwaarden van landschappelijke inpassing en verevening.
Ter hoogte van de kruising provinciale weg N256/Noordlangeweg kan een hotel-restaurant-conferentiecentrum worden ingepast.

ACTIES EN PRESTATIES:
- ✔ *Ondersteunen ondernemersinitiatieven voor hotels in het luxere segment*

GROEPSACCOMMODATIES

Zeeland kent diverse groepsaccommodaties. Ook op de markt van de groepsaccommodaties zien we een verandering in de vraag. De traditionele groepsaccommodatie richt zich met name op scholen en verenigingen. Tegenwoordig is er ook een vraag vanuit families en vriendenclubs en in een aantal gevallen bedrijven. Echter deze nieuwe doelgroepen vragen wel meer luxe en privacy en bijvoorbeeld kleinere slaapvertrekken. Om aan deze veranderende vraag te kunnen voldoen, worden er mogelijkheden geboden voor de nieuwvestiging van groepsaccommodaties en aanpassing van bestaande accommodaties. Deze nieuwvestiging is mogelijk in of aansluitend aan bestaande recreatieconcentraties. Daarbij dient de ondernemer, net als bij de overige verblijfsrecreatieve vormen, te zorgen voor een goede landschappelijke inpassing en moet hij tevens een bijdrage leveren aan het principe van verevening. Voor kleinschalige groepsaccommodaties, te denken valt aan accommodaties met ruimte voor 25-30 personen, zijn er mogelijkheden binnen de regeling voor Nieuwe Economische Dragers, bijvoorbeeld in karakteristieke agrarische gebouwen.

PLATTELANDSTOERISME

De provincie Zeeland kent allerlei verschillende vormen van plattelandstoerisme. Zij vormen een goede aanvulling op het overige aanbod van verblijfsrecreatieve vormen in de provincie en kunnen een bijdrage leveren aan de vitaliteit van het platteland en de verbrede landbouw (zie paragraaf 5.5).
Uitgangspunt voor dit deel van het toeristisch product is het behouden en versterken van het unieke karakter en de eigenheid van dit product.

Kleinschalig kamperen

De Eerste en Tweede Kamer hebben onlangs ingestemd met de wet tot intrekking van de Wet op de Openluchtrecreatie. De intrekking van de Wet op de Openluchtrecreatie zal gefaseerd gebeuren. Tot 1 januari 2008 hebben gemeenten en provincies de gelegenheid zich in te stellen op de nieuwe situatie, waarbij er geen sprake meer is van een Wet op de Openluchtrecreatie. Tot 1 januari 2008 blijft het in ieder geval mogelijk om maximaal 15 eenheden toe te staan op kleinschalige kampeerterreinen zogenaamde minicampings.

BEREIKBAARHEID EN VERBLIJFSKWALITEIT
Zeeland wordt jaarlijks bezocht door circa 1 miljoen dag- en verblijfsrecreanten. In de zomer neemt hierdoor zowel het verkeer op de weg als de recreatievaart toe. Dit zorgt voor doorstromingsproblemen op de wegen naar de kust en bij sluizen en bruggen. Voor de dagrecreatieve gebieden langs de kust wordt dan ook ingezet op een goede (externe) bereikbaarheid met de auto. Binnen deze gebieden zijn de ruimtelijke- en belevingskwaliteiten echter leidend. Dit betekent dat automobilisten worden opgevangen op parkeerconcentraties, bijvoorbeeld recreatietransferia, en vanaf daar met de bus, de fiets of lopend naar hun (strand)bestemming gaan. In de gebieden voor verblijfsrecreatie gaat het primair om de leefbaarheid en de belevingswaarde. Recreanten laten de auto zo veel mogelijk staan en "beleven" het gebied vanaf de fiets, lopend of op skates. Dit vereist aantrekkelijke en veilige routes voor langzaam verkeer (Bron: PVVP).

Gezien het forse aantal minicampings in de provincie en de goede bijdrage aan de differentiatie van het toeristisch product is een zorgvuldige beleidslijn van provincie en gemeenten van belang voor de periode na intrekking van de wet. Voor de provincie is van belang dat het unieke en kleinschalige karakter van het product behouden blijft. Nieuwe ontwikkelingsruimte moet verder sporen met de ontwikkelingsmogelijkheden van de andere toeristische marktsegmenten.
Dat betekent dat als uitgangspunt blijft gelden de omvang van 15 eenheden voor minicampings.
Verdere uitbreiding is mogelijk tot maximaal 25 eenheden, maar alleen wanneer er tevens sprake is van een versterking van de omgevingskwaliteit (het principe van verevening). De omvang van de vereveningsbijdrage is vastgesteld op € 800,- per extra eenheid. De manier waarop hier invulling aan wordt gegeven kan, op basis van de uitgangspunten voor het principe van verevening (zie paragraaf 8.5.1) door de initiatiefnemer zelf nader worden ingevuld. Als gekozen wordt voor een gezamenlijke investering met een aantal ondernemers in de toegankelijkheid van het agrarisch gebied dan kan volstaan worden met een bijdrage van € 500,- per eenheid. De te realiseren uitbreidingen mogen niet leiden tot extra beperkingen voor omliggende bedrijven en het moet niet gaan om permanente kampeermiddelen. Deze benadering maakt het bestemmingsplanmatig regelen van de minicampings noodzakelijk.

Landschapscampings

Landschapscampings zijn geïntroduceerd in het Streekplan Zeeland van 1997. Bij landschapscampings wordt landbouwgrond omgezet in nieuwe natuur en een camping, waarbij de kosten van de inrichting en onderhoud van die natuur worden gedekt uit de opbrengsten van de landschapscamping.
Met de landschapscampings worden drie doelen gediend: de agrariër heeft meer inkomsten, er wordt nieuwe natuur gerealiseerd en er vindt verbreding plaats van het toeristische product. Met de hieronder beschreven voorwaarden worden vergelijkbare concepten als de hofstedencamping en de boerenboscamping onder één noemer gebracht.

Voor de vestiging van een landschapscamping gelden een aantal uitgangspunten en randvoorwaarden:

1. Koppeling aan het agrarisch bouwblok en aan reële agrarische bedrijfsvoering;
2. De oppervlakte cultuurgrond dient ten opzichte van oppervlakte landschapscamping minimaal een verhouding van 2:1 te hebben;
3. Maximaal 60 eenheden; minimaal 10 eenheden (exclusief de maximaal 15 standplaatsen van de minicamping) en de maximale dichtheid is 30 eenheden per hectare;
4. Gebouwde voorzieningen zoveel mogelijk concentreren op bouwblok;
5. Het principe van verevening is van toepassing (zie ook paragraaf 8.5.1). De te realiseren natuur- en landschapselementen sluiten aan op de elementen en waarden in de omgeving en hebben een omvang van minimaal 833 m^2 (zie ook verderop in deze paragraaf) per standplaats.
6. Geen permanente kampeermiddelen en alleen in recreatieseizoen;
7. Geen extra beperkingen voor omliggende agrarische bedrijven;

Voorstelbaar is dat, volgens het principe van verevening dat ook voor landschapscampings als uitgangspunt geldt, ook deels investeringen in andere omgevingskwaliteiten of publieke voorzieningen dan groen aan de orde zijn, bijvoorbeeld het verbeteren van de toegankelijkheid van het landelijk gebied als onderdeel van het te realiseren landschapsnetwerk. Wanneer gedeeltelijk voor een dergelijke investering wordt gekozen dient deze in omvang gelijk te zijn aan die van de gevraagde groene investering. De eis van afdwingbaarheid (bijv. in de vorm van een contract) is ook hierbij van toepassing, evenals de voorwaarde van landschappelijke inpassing. Daarbij worden de te realiseren landschapswaarden tevens planologisch vastgelegd.

Nieuwe Economische Dragers

Ook de regeling voor Nieuwe Ecomische Dragers (NED's) biedt mogelijkheden voor plattelandstoerisme. In bijlage 3 worden verscheidene vormen genoemd. Ook hier willen wij nogmaals benadrukken dat deze positieve lijst van NED's geen limitatieve lijst is. Zo staan bijvoorbeeld kleinschalige groepsaccommodaties (voor 25-30 personen) niet genoemd, terwijl deze goed ingepast kunnen worden in de NED-regeling. Reeds opgenomen in de positieve lijst zijn allerlei andere vormen van klein-

schalig plattelandstoerisme zoals een klein hotel of appartementen in de schuur.

ACTIES EN PRESTATIES:
✔ *Stimuleren vernieuwende initiatieven plattelandstoerisme*

BEDRIJFSMATIGE VERBLIJFSRECREATIEVE EXPLOITATIE

Bij nieuwvestiging en na het realiseren van kwaliteitsverbetering zal de bedrijfsmatige exploitatie gegarandeerd moeten zijn. Ook zal de exploitant verantwoordelijk moeten zijn voor het voorkomen van permanente bewoning. Dit moet contractueel worden vastgelegd, zodat er geen ongewenste vormen van uitponding op zullen treden en er garanties zijn voor het nakomen van de private afspraken. Hierbij kan het zoal gaan om de bijzonderheid van het product en de daarbij behorende voorzieningen, de landschappelijke inpassing en de wijze waarop invulling wordt gegeven aan het principe van verevening. Permanente bewoning van recreatiewoningen is niet toegestaan (zie ook paragraaf 6.2.1)

DAGRECREATIE

In de analyse is aangegeven dat de recreant niet alleen meer komt voor verblijf. Beleving en vermaak in de regio is cruciaal. Doel is daarom het bevorderen van ontwikkelingskansen en ontwikkelingsruimte voor bestaande en nieuwe dagattracties. Middelgrote attracties [6] zijn mogelijk en worden gestimuleerd bij steden en recreatieconcentraties en kleinschaligere voorzieningen zijn inpasbaar op het platteland (zie paragraaf 4.2). Activiteiten dienen aan te sluiten bij het (groenblauwe) karakter van Zeeland en wat betreft aard en schaal te passen bij de locatie. Bij ontwikkeling van nieuwe en uitbreiding van bestaande activiteiten dient rekening gehouden te worden met de kwaliteit van de omgeving en de verkeersafwikkeling. Voor het thema 'verbeteren toegankelijkheid en de toeristische infrastructuur' wordt verwezen naar paragraaf 4.9.4 over het landschapsnetwerk. Aanvullend kan worden opgemerkt dat er onder meer in het kader van het Actieplan Fiets speciale aandacht uitgaat naar de bereikbaarheid van dagrecreatieve voorzieningen per fiets vanuit de recreatieconcentratiegebieden. Wanneer het profiel van een nieuw uniek product een afwijkende locatie wenselijk maakt, kan hiervan gemotiveerd worden afgeweken. Daarbij dient de bijdrage van het initiatief aan de vernieuwing van het Zeeuwse toeristische product te wor aangetoond.

Lawaaisporten en gemotoriseerde luchtsporten

Het terughoudende beleid voor lawaaisporten (zoals waterscooters, motorcross etc.) en gemotoriseerde luchtsporten (zoals modelvliegtuigen, MLA's, e.d) wordt gecontinueerd. Activiteiten in het verlengde hiervan moeten geconcentreerd plaatsvinden. Er worden geen mogelijkheden geboden voor nieuwvestiging of uitbreiding, tenzij er sprake is van verplaatsing teneinde een betere concentratie of een optimalisering in het beperken van de geluidsoverlast te bereiken. Bij de concentratie Bath kan de vestiging van een kartbaan worden ingepast.
Voor modelvliegtuigen is nieuwvestiging, als uitzondering op bovenstaande, mogelijk onder voorwaarde dat deze plaatsvindt:
- in de directe omgeving van bestaande (industriële) geluidsbronnen zodat het geluid van de modelvliegtuigen gemaskeerd wordt
- op meer dan 1500 meter van de gebieden van de provinciale Ecologische Hoofdstructuur.

Landingsplaatsen voor parachutisten

Bij het aanwijzen van landingsplaatsen voor parachutisten dient voldoende afstand te worden gehouden tot gevoelige functies (wonen, natuur). Teneinde overlast door het rondcirkelen van het paravliegtuig zoveel mogelijk te beperken achten wij het noodzakelijk een permanente landingsplaats voor parachutisten aan te wijzen (maximaal drie). Vanuit het oogpunt van concentratie bij voorkeur in de directe omgeving van het luchtvaartterrein Midden-Zeeland. Voorwaarde voor het aanwijzen van een permanente locatie is het gebruik van een geluidsarm vliegtuig.

Golfsport

Wanneer de behoefte daartoe kan worden aangetoond kunnen ontwikkelingsmogelijkheden geboden worden voor de uitbreiding en nieuwvestiging van golfsportterreinen. Voor de inrichting van het terrein als eventuele opstallen dient voldaan te worden aan de algemene voorwaarden zoals uitgewerkt in hoofdstuk 4 en paragraaf 4.9.2 (subparagraaf landschappelijk inbedding) in het bijzonder. Daarbij is voor de te realiseren opstallen het principe van verevening van toepassing.
Aanvullend gelden de volgende randvoorwaarden:
- géén uitbreiding of nieuwvestiging van golfterreinen in bestaande natuur- en bosgebieden en in begrensde natuurontwikkelingsgebieden
- er is sprake van een goede ontsluiting van het terrein
- op het terreinen worden voldoende parkeervoorzieningen gerealiseerd
- het te realiseren terrein dient zo veel mogelijk openbaar toegankelijk te zijn.

6) *Middelgrote attracties: attracties met jaarlijks maximaal 750.000 bezoekers en qua omvang passend bij de Zeeuwse schaal*

5.7 Gebruiksfuncties deltawateren en omgeving

In paragraaf 4.12 is op basis van de verschillende kwaliteiten van de deltawateren de hoofddoelstelling voor het beleid voor de deltawateren en een nadere ruimtelijke zonering uitgewerkt. In deze paragraaf komen de gebruiksfuncties van de deltawateren en hun directe omgeving aan de orde. Deze kwaliteiten en de daaraan gekoppelde zonering vormen de basis voor de inpasbaarheid van gebruiksfuncties en de daarbij te stellen randvoorwaarden.
Naast de (inter)nationaal erkende natuurwaarden hebben de deltawateren ook een economische belang voor Zeeland. Uit oogpunt van recreatie en toerisme en voor de visserij vormen de deltawateren een gebied met veel potenties. Daarnaast zijn de deltawateren als verbindingsroute voor de binnenvaart van belang en is de Westerschelde een hoofdverbindingsas voor de scheepvaart.
Binnen de kaders van dit omgevingsplan vormt het de uitdaging om de economische activiteiten te versterken met behoud en ontwikkeling van de natuurlijke waarden.
Bij nieuwe ontwikkelingen in de deltawateren zal dan ook telkens gekeken moeten worden naar de mogelijkheid om coalities te sluiten, waardoor de kwaliteit van de deltawateren geoptimaliseerd kan worden. In de paragraaf 4.12 is deze aanpak, die aansluit bij de uitwerking van de integrale visie deltawateren, nader beschreven.

Voor een goede economische ontwikkeling is een gezond ecosysteem van belang. De recreatie en visserij zijn immers niet gebaat bij een slechte waterkwaliteit. De provincie hecht aan een goede afstemming tussen de functies. Naast investeren in kwaliteit en inpassen van nieuwe ontwikkelingen is ook bekendheid met de kwaliteiten en de daarbijbehorende spelregels van belang waarbij ook handhaving een beduidende rol speelt. In de op te stellen Natura 2000-beheersplannen zal naast de uitwerking van de specifieke natuurdoelstellingen ook het bestaand (mede)gebruik zoveel mogelijk worden geregeld. Nieuwe ontwikkelingen zullen getoetst worden op de effecten van de kwalificerende natuurwaarden.

DOELSTELLING:
- *Versterken economische activiteiten op de deltawateren met behoud en ontwikkeling van de natuurlijke waarden*

5.7.1 Watersport

De watersport heeft potentie om in de Zeeuwse delta verder uit te groeien tot een belangrijke economische factor. Het is een relatief schone bedrijfstak. De laatste jaren is geïnvesteerd in het verbeteren van het imago van de Zeeuwse watersportmogelijkheden, want de ontwikkeling van Zeeland als watersportprovincie is laat op gang gekomen. Om een verdere rol te kunnen blijven spelen moet een kwaliteitsslag plaatsvinden. Deze impuls heeft zowel betrekking op kwaliteit van het geboden product als op ondernemerschap. Daarvoor is ruimte voor bedrijvigheid nodig zowel om uitbreiding en kwaliteitsverbetering te stimuleren als om vernieuwing aan te jagen. Daarnaast is ruimte nodig om te voldoen aan wettelijke eisen.

DOELSTELLING:
- *Bevorderen van en ruimte bieden voor verdere ontwikkeling van de watersport, met een versterking van de kwaliteit van de deltawateren*

Jachthavens

Het ruimte bieden aan watersport vertaalt zich onder andere in het fysiek ruimte bieden aan de verdere ontwikkeling van jachthavens. Door de markt is een inschatting gemaakt van de groeimogelijkheden van het aantal ligplaatsen tot 2015. Het gaat hier om een stijging van 12% ten opzichte van 2004, wat neerkomt op een groeipotentie van 2950 extra plaatsen.
Nader onderzoek wordt noodzakelijk geacht om te kunnen beoordelen of een dergelijke groei van het aantal ligplaatsen leidt tot significante effecten op de kwalificerende natuurwaarden.
Hiertoe zal de provincie een pilotproject met betrekking tot de Grevelingen starten. In dit project wordt aangesloten bij de lijn die het Grevenlingenschap voor dit deltawater heeft ingezet en die moet leiden tot het behoud en versterking van de ecologische (water)kwaliteit en economische vitaliteit.
In samenspraak met diverse betrokken partijen, waaronder het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedskwaliteit dat de instandhoudingsdoelstellingen voor Vogel- en Habitatrichtlijngebieden vaststelt, wordt nader uitwerking gegeven aan de ontwikkelingsmogelijkheden voor de Grevelingen. Hierbij zullen de ontwikkelingsmogelijkheden voor de Grevelingen, evenals de noodzakelijk geachte ecologische verbeteringen ten behoeve van de waterkwaliteit in relatie worden gebracht met de instandhoudingsdoelstellingen in het kader van de Vogel- en Habitatrichtlijn.
Naast de ontwikkelingenmogelijkheden voor de recreatie (watersport) worden eveneens de ontwikkelingsmogelijkheden voor de visserij (VIZ) betrokken. Doel van de nadere uitwerking is in ieder geval dat de beoordelingscriteria voor concrete initiatieven op een objectieve wijze inzichtelijk worden gemaakt zodat, voor zover mogelijk, maximale duidelijkheid wordt geboden in de richting van ondernemers en eventuele ondernemersrisico's tot een minimum beperkt blijven.
Wanneer de pilot tot het gewenste resultaat leidt, zal een vergelijkbare aanpak ook worden opgezet voor de overige deltawateren. Beoogd wordt om de resultaten hiervan, in combinatie met de noodzakelijke nadere uitwerking van het omgevings-

plan naar aanleiding van de Kaderrichtlijn Water, in 2008/2009 in een nadere uitwerking van het omgevingsplan vast te stellen. Vooruitlopend hierop zullen initiatieven op de gebruikelijke wijze worden getoetst.
Bij de beoordeling van nieuwe initiatieven dient het aspect nautische veiligheid expliciet bij de afweging te worden betrokken. Aspecten die in de overweging meespelen zijn: de afstand tot de vaargeul, de intensiteit van het scheepvaartverkeer, het vervoer van gevaarlijke stoffen, de stromingen ter plaatse en de capaciteit van sluizen en bruggen. Het afwegingskader dat de vaarwegbeheerder heeft opgesteld voor de nautische veiligheid zal worden betrokken bij de uitwerking van het omgevingsplan voor de deltawateren.

Watersportkansen zijn mede afhankelijk van de zonering in de toegankelijkheid van natuurgebieden en de handhaving van die zonering. In dit kader zal voor de Westerschelde bekeken worden of en hoe voor de daar liggende slikken en platen een toegankelijkheidszonering wordt ingesteld en hoe de handhaafbaarheid daarvan gewaarborgd kan worden.

Bij nieuwe ontwikkelingen gelden verder de volgende aandachtspunten en voorwaarden:
- uitbreiding van ligplaatsen is, bij voorkeur, mogelijk bij het vervallen van de bestaande functie van een haven: bijvoorbeeld visserijhaven of handelshaven
- bij nieuwe jachthavens wordt gestreefd naar productdifferentiatie, bijvoorbeeld een voorbeeldproject voor de duurzame jachthaven van de toekomst
- algemeen geldend is dat bij nieuwe ontwikkelingsruimte tevens een investering in de omgevingskwaliteit wordt verwacht
- bij ontwikkelingen moet worden voldaan aan randvoorwaarden die gelden vanuit veiligheid en milieu.
- ingezet wordt op hoge kwaliteit bij het realiseren van nieuwe ontwikkelingen (voorzieningenniveau, bereikbaarheid, ligplaatsen, enz.).

ACTIE EN PRESTATIES:
- ✔ *Stimuleren van kwaliteitsverbetering van jachthavens op het gebied van ruimte (meer plaats voor grotere schepen, uitbreiding a.g.v. veiligheidseisen), infrastructuur en voorzieningen*
- ✔ *Onderzoeken van kansen voor uitbreiding van het aantal ligplaatsen m.n. voor zeegaande zeilschepen en de mogelijkheid voor realisatie van een nieuwe zeejachthaven aan de Noordzee*
- ✔ *Ondersteunen realisatie duurzame jachthaven*
- ✔ *Bekijken mogelijkheden instellen toegankelijkheidszonering slikken en platen Westerschelde*
- ✔ *Voorkomen van conflicten tussen functies (natuur, visserij, (beroeps)scheepvaart) door voorlichting en handhaving*
- ✔ *Uitvoeren pilotproject Grevelingen onder andere ten behoeve van het bepalen van de ontwikkelingsmogelijkheden van dit deltawater.*

Routestructuur

Om er voor te zorgen dat de watersport optimaal haar kansen benut is een goede routestructuur in de Zeeuwse wateren van belang. Een goede routestructuur omvat het zorgen voor vlotte verbindingen en interessante vaarroutes. Op kaart 4.9.A is het basisrecreatietourvaartnet weergegeven. In de routestructuur zijn een aantal knelpunten te constateren, zoals bijvoorbeeld de capaciteit van de Bergse diepsluis. Uitgangspunt bij het benaderen van knelpunten is een integrale aanpak, zodat indien mogelijk meerdere functies baat hebben bij de voorgestane oplossing. De provincie zal in voorkomende gevallen bekijken wat de mogelijkheden zijn om bij verwachte aanpassingen van vaarwegen c.q. kunstwerken het belang van de recreatievaart een volwaardig plaats te geven.

DOELSTELLING:
- *Het realiseren van een knelpuntvrij tourvaartnetwerk*

ACTIES EN PRESTATIES:
- ✔ *Ondersteunen en bevorderen van het oplossen van knelpunten in het (Zeeuwse) tourvaartnetwerk*
- ✔ *Bevorderen van het verbinden en verbeteren van routestructuren in Zeeland met de hele delta*

Andere watersportactiviteiten

De duiksport neemt een steeds belangrijkere plaats in binnen de provincie. De provincie erkent het belang van deze tak van watersport. Daarom richt ze zich ook hier op geleiding en productverbetering o.a. door opwaardering van het voorzieningenniveau.

De chartervaart zoekt meer aanlegplaatsen. Hiertoe is een project samen met de Kamer van Koophandel gestart. De aanlegplaatsen zullen worden gerealiseerd in bestaande en te ontwikkelen havens.

Gezien de hoofddoelstelling voor de deltawateren wordt voor de snelle watersport geen uitbreiding buiten de reeds bestaande zones voorzien. Bestaande zones zullen als dit in verband met vergunningverlening aan de orde is worden afgewogen tegen de instandhoudingsdoelstellingen van de verschillende deltawateren. De in de strategische milieubeoordeling geconstateerde mogelijke knelpunten zullen nader worden onderzocht.

Met betrekking tot de andere zogenoemde “kleine watersport” (surfen, actieve strandsporten, kanovaren etc.) is het gewenst dat, in afweging met de andere functies van de betreffende gebieden, voorzieningen worden gerealiseerd. Kanoën is mogelijk in de deltawateren, de waterlopen, de natte ecologische verbindingszones (watergangen met natuurvriendelijke oevers) en het open water van de grootste kreken. Bij de voor verstoring veel gevoeliger kreekuitlopers en de kleinere kreken staat rust voor de vogels voorop en is kanoën niet mogelijk. De overige afwegingen kunnen op lokaal niveau worden gemaakt.
Met betrekking tot de mogelijkheden voor kite-surfen dient hierbij te worden opgemerkt dat het hier wat omvang en effecten op de natuur een relatief nieuw fenomeen betreft. In relatie tot de provinciale bevoegdheden op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 zal nader onderzocht worden of formulering van provinciaal beleid op dit punt noodzakelijk is.

Watersportboulevards

De dienstverlening op het gebied van jachtverhuur- en makelaardij, jachtbouw, jachtrenovatie/onderhoud en opslag van boten blijft in Zeeland achter in vergelijking met andere watersportprovincies. Watersportbedrijven zullen zich bij voorkeur vestigen op terreinen die aan of bij water zijn gelegen en waar ook al andere bedrijven uit de sector zijn gestationeerd. Het concept van de watersportboulevards kan hier invulling aan geven. Geschikte locaties zijn locaties:

- met een goede ontsluiting zowel natte als droge infrastructuur
- waar op minimaal 5 watersportbedrijven zich kunnen vestigen om de onderlinge versterking te kunnen optimaliseren
- met een minimaal ruimte beslag van 5.000 m^2 per boulevard

Een watersportboulevard biedt naast mogelijkheden voor de grote watersport ook mogelijkheden voor de kleine watersport (waaronder duiksport) en bij de watersport passende detailhandel. Als geschikte locaties voor watersportboulevards wordt gedacht aan onder andere oude werkhavens en/of niet meer in gebruik zijnde werkhavens. Wanneer het gaat om oude werkhavens is een koppeling met cultuurhistorische kwaliteiten een aandachtspunt.

ACTIES EN PRESTATIES:

✔ *Bevorderen totstandkoming watersportboulevards door in samenwerking met gemeenten en Kamer van Koophandel potentiële investeerders hiervoor te interesseren*

5.7.2 Visserij

Visserij, en met name de schelpdiervisserij, levert een belangrijke positieve bijdrage aan het imago van onze provincie. Mosselen en oesters zijn met afstand de bekendste Zeeuwse streekproducten en vormen een belangrijk exportproduct.

Daarnaast oefenen vis en visserij grote aantrekkingskracht uit op recreanten en toeristen. De provincie streeft naar een versterking van de band tussen visserij en toerisme. De deltawateren vormen een onmisbare productiefactor voor de visserij in het algemeen (kraam- en kinderkamerfunctie) en de schelpdiercultures in het bijzonder (mossel- en oesterpercelen, verwaterplaatsen).

De provincie staat een pro-actieve rol voor op het gebied van de schelpdiervisserij. Zij neemt daarom het initiatief om met betrokken partijen te komen tot een integrale toekomstvisie op de duurzame schelpdiervisserij in de deltawateren: het Visserij Initiatief Zeeland (VIZ). Binnen het VIZ wordt momenteel bezien in welke omvang, op welke wijze en op welke locaties visserijactiviteiten plaats kunnen vinden. Dit met in achtneming van de instandhoudingsdoelstellingen vanuit de Vogel- en Habitatrichtlijn en de Kaderrichtlijn Water, alsmede overig vastgesteld beleid. Het beleid voor de schelpdiervisserij is gebaseerd op het Beleidsbesluit Schelpdiervisserij 2005-2020. Hierin wordt een actualisatie van open/gesloten gebieden in de Ooster- en Westerschelde aangekondigd. In het Visserij Initatief Zeeland wordt dit opgepakt. Ook een actualisatie van de open en gesloten gebieden in de Voordelta wordt hierin meegenomen.

DOELSTELLING:

- *Het instandhouden en zo mogelijk uitbouwen van de (schelpdier-)visserij rekening houdend met andere belangen in de deltawateren*

ACTIES EN PRESTATIES:

✔ *Ter stimulering van duurzame schelpdiervisserij in de deltawateren samen met betrokken partijen een toekomstvisie en actieprogramma opstellen en uitvoeren (VIZ)*

5.8 Mobiliteit

In het Provinciaal Verkeer- en Vervoerplan (PVVP, 2003), getiteld ‘Mobiliteit op Maat’ , is het mobiliteitsbeleid voor een langere periode vastgelegd.

DOELSTELLING:

- *Zeeland bied aan iedereen een optimaal verkeers- en vervoerssysteem, waarvan de kwaliteit voor de individuele weggebruiker in goede verhouding staat tot de kwaliteit van de samenleving als geheel, en dat recht doet aan de verschillende functies in de gebieden*

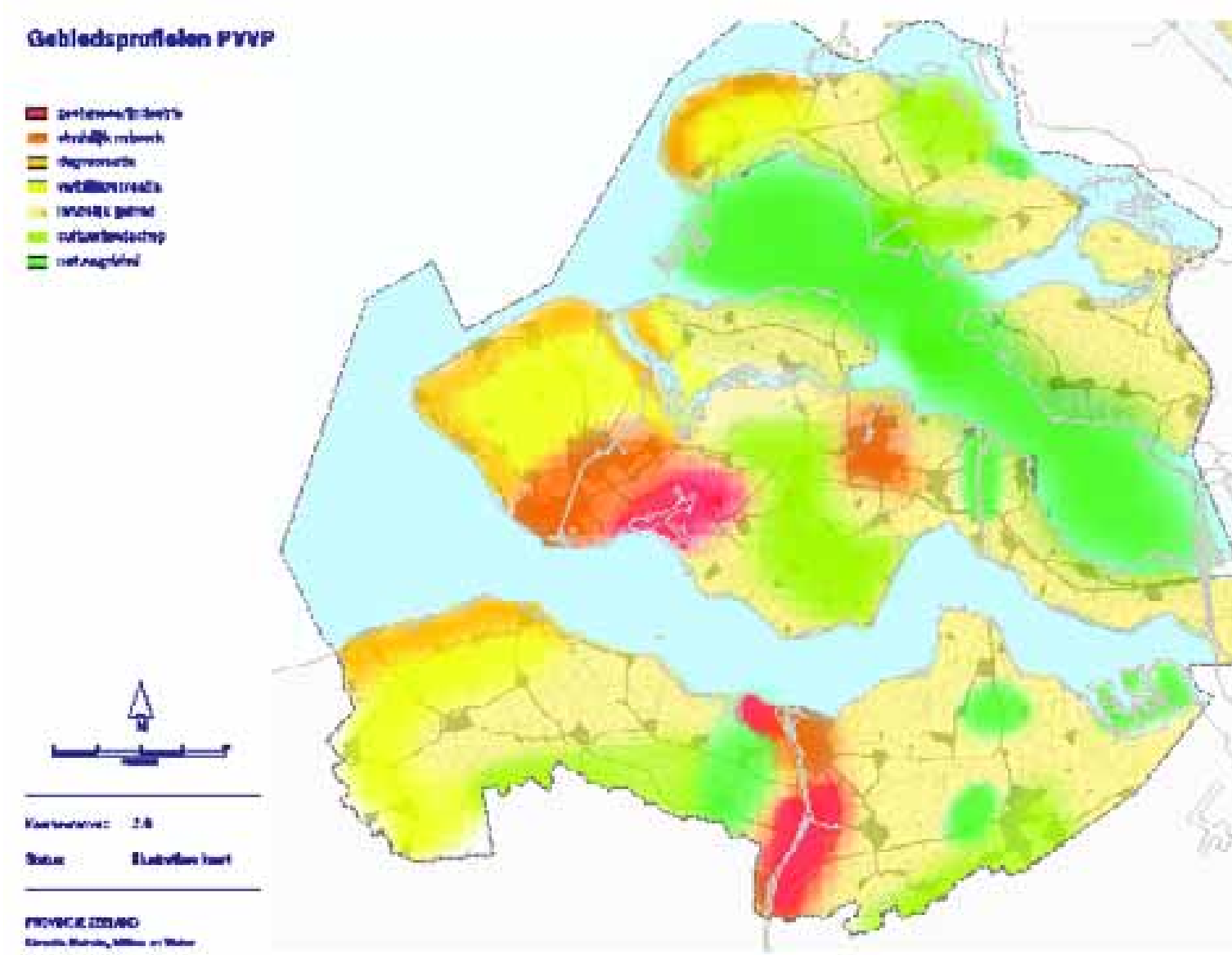

Aangezien in de bovenstaande doelstelling een optimaal verkeers- en vervoerssysteem wordt gekoppeld aan de verschillende functies van gebieden is een goede afstemming van het PVVP met het omgevingsplan erg belangrijk. Ruimtelijke functies en ontwikkelingen stellen eisen aan de kwaliteit van het verkeers- en vervoerssysteem en andersom bieden de bestaande verkeers- en vervoersnetwerken ontwikkelingsmogelijkheden voor de functies daaromheen.
Het goed benutten van de bestaande infrastructuur kan een belangrijke factor zijn bij het bepalen van ruimtelijke ontwikkelingsmogelijkheden. Concentreren van activiteiten rondom (met name vervoersknooppunten in) het netwerk is efficiënt en zal kostenbesparend werken. In het provinciaal locatiebeleid ten aanzien van bedrijventerreinen en voorzieningen (paragraaf 5.3 en 6.3) is hier een eerste uitwerking aan gegeven. Daar waar de ontwikkelingsmogelijkheden vanuit verkeers- en vervoersoogpunt optimaal zijn, kan de bereikbaarheid van functies gegarandeerd worden en wordt elders geen extra druk op de kwaliteit van de leefomgeving gelegd.

Het mobiliteitsbeleid in het PVVP is opgezet vanuit twee sporen:
1. het basisbeleid dat provinciebreed wordt ingezet
2. het gebiedsbeleid dat gerelateerd aan gebiedsspecifieke eisen wordt ingezet (zie kaart 5.8).

Het tweede spoor is in dit omgevingsplan nader uitgewerkt bij de afzonderlijke beleidsthema's in de hoofdstukken 4, 5 en 6.

En in hoofdstuk 1 is aangegeven dat de relevante beleidsthema's zoals omschreven in het omgevingsplan zullen worden meegenomen in de eerstvolgende wijziging van het provinciaal verkeer- en vervoerplan. Met name de aangegeven omgevingskwaliteiten zijn daarbij van belang.
Het basisbeleid bestaat uit de volgende onderdelen:

- **Bereikbaarheid auto:**
  De belangrijkste functies en voorzieningen zijn bereikbaar met de auto. Vanuit héél Zeeland is het hoofdwegennet binnen 10 minuten bereikbaar, terwijl op het hoofdwegennet zelf sprake is van een goede doorstroming.

- **Bereikbaarheid openbaar vervoer:**
  Het openbaar vervoer in Zeeland is voor iedereen toegankelijk. Er rijden lijnbussen waar voldoende vraag is. Waar niet voldoende vraag is, is sprake van vraagafhankelijk vervoer.

- **Bereikbaarheid fiets:**
  Voor de fiets wordt gestreefd naar kwaliteit. Dit betekent dat er comfortabele, veilige en directe fietsroutes zijn voor de schoolgaande jeugd, woon-werkfietsers en recreatieve fietsers.

- **Verkeersveiligheid:**
  Het wegennet in Zeeland is zo veilig als redelijkerwijs mogelijk. Dit dient in 2010 te leiden tot 20% minder ernstige verkeersslachtoffers (verkeersdoden en ziekenhuisopnamen) t.o.v. het gemiddelde over de jaren 2001-2003. Dit komt neer op maximaal 321 ernstige verkeersslachtoffers, met als extra voorwaarde ten hoogste 24 verkeersdoden.

- **Leefbaarheid:**
  De negatieve effecten van het verkeer (hinder, overlast en barrièrewerking) worden zoveel mogelijk tegengegaan. Het verkeer mag het goed functioneren van de leefomgeving niet belemmeren.

Belangrijk is hoe de verschillende netwerken voor autoverkeer, OV en fiets "verknoopt" kunnen worden, dus waar deze elkaar raken en elkaar ook versterken. Dit bepaalt de kwaliteit en aantrekkelijkheid van het netwerk als totaal. Van belang is ook waar zwakke schakels in die netwerken zitten en waar er knelpunten ontstaan. Beide elementen zullen worden uitgewerkt in een netwerkanalyse die medio 2006 gereed zal zijn. Op grond van deze analyse zal het mogelijk zijn verder invulling te geven aan de verschillende onderdelen van het basisbeleid en kan ook het locatiebeleid nader worden ingevuld.

ACTIES EN PRESTATIES:
✔ *Op basis van netwerkanalyse (gereed in 2006) verder invulling geven aan het basisbeleid en het provinciaal locatiebeleid*

Hoofdinfrastructuur

In het verlengde van het hiervoor aangegeven basisbeleid is op de omgevingsplankaart de Zeeuwse hoofdinfrastructuur opgenomen. Voor onder andere het economisch functioneren van de provincie is het van belang dat de knelpunten in de bereikbaarheid worden opgelost. Belangrijke projecten in dat kader zijn:

- Aanleg en verbetering van de N57, inclusief herinrichting van de oude N57. Het tracébesluit is vastgesteld in de Rijksprocedure.
- De verdubbeling van de tractaatweg, het aanpassen van de sloeweg, het realiseren van de tunnel Sluiskil (N62) en de aansluiting op de A58.
- Het verbeteren van de N61.
- Het verlengen van de spoorlijn op de oostoever van het kanaal Gent-Terneuzen naar het zuiden (op de omgevingsplankaart is een reservering opgenomen)
- Het realiseren van de sloeboog en een aansluiting op goederenspoor richting Antwerpen (lijn 11). Hiervoor is op de omgevingsplankaart een reservering opgenomen.
- Het realiseren van de sloelijn tussen het Sloegebied en het spoor Vlissingen – Goes. Het tracébesluit is inmiddels vastgesteld in de Rijksprocedure.

Openbaar vervoer en fiets

De basis voor het huidige openbaar vervoerbeleid in de provincie is vastgelegd in het beleidsplan openbaar vervoer (Overstappen naar 2000). In dit beleidsplan heeft het openbaar vervoer een aanbodgestuurd karakter. Er wordt uitgegaan van een netwerkstructuur die zo veel mogelijk gebieden en inwoners bedient met een vaste verbinding. Daarnaast kan in een aantal gebieden gebruik worden gemaakt van het collectief vraagafhankelijk vervoer (CVV).
Het gebruik van openbaar vervoer en fiets in plaats van de auto wordt niet (alleen) bevorderd door het verbeteren van het aanbod, maar juist door de aantrekkelijkheid van deze alternatieve vervoerswijzen te vergroten. Met het instrument mobiliteitsmanagement wordt getracht de beleving van de reiziger te wijzigen, met als (verwacht) gevolg dat meer van openbaar vervoer en fiets gebruik zal worden gemaakt.
Ook met nieuwe vormen van beleidsinstrumenten worden bovenstaande strategieën vormgegeven. Zo wil het instrument mobiliteitsmanagement trachten een modal shift te creëren van de auto naar het openbaar vervoer en de fiets. Niet door het verbeteren van het aanbod, maar door het positief trachten te veranderen van de aantrekkelijkheid van genoemde (alternatieve) vervoerswijzen. Op deze manier wordt de beleving van de reiziger gewijzigd, met als (verwacht) gevolg dat meer van het openbaar

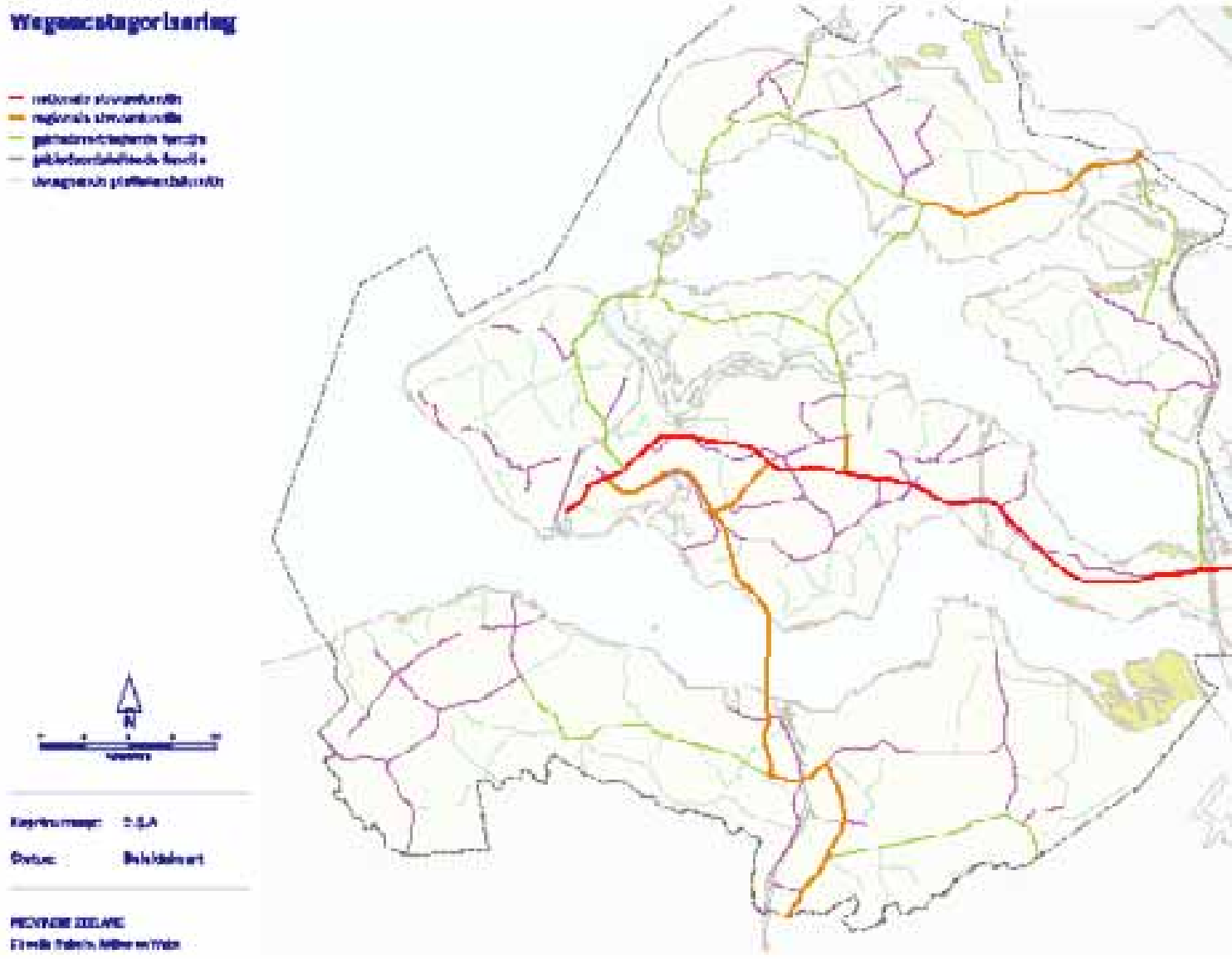

vervoer en de fiets gebruik wordt gemaakt ten koste van de auto. Kernbegrippen hierbij zijn: imago, kosten, tijd, comfort, betrouwbaarheid en beschikbaarheid/toegankelijkheid.

Momenteel wordt het beleidsplan openbaar vervoer geactualiseerd. Het speerpunt van het nieuwe OV-beleid is dat de netwerkstructuur, waar mogelijk, aanbod gestuurd wordt en, waar nodig, vraaggestuurd. Concreet betekent dit dat op “dikke” vervoersstromen aanbodgestuurd wordt gereden in de vorm van vaste lijndiensten en op “dunne” vervoersstromen vraaggestuurd in de vorm van lijntaxi’s en/of flexbussen. Het principe van het Collectief Vraagafhankelijk Vervoer (CVV) vervalt daarbij als basisservice. De provincie biedt een basisvoorziening in de vorm van vaste lijnen, waarbij gemeenten die aanvullend openbaar vervoer willen (bv. niet van halte naar halte), een verzoek kunnen indienen bij de provincie.

ACTIES EN PRESTATIES:

- ✔ *Oplossen van knelpunten in en het vervolledigen van het recreatieve en utilitaire fietsnetwerk. Tevens wordt door middel van het bevorderen van de ketenmobiliteit getracht de rol van de fiets in het voor- en natransport te vergroten*
- ✔ *Aanpassen netwerkstructuur openbaar vervoer na vaststelling nieuw beleidsplan openbaar vervoer*
- ✔ *Vergroten aantrekkelijkheid van andere vervoerswijzen (fiets, openbaar vervoer, wandelen) dan de auto om zo een modal shift te creëren*

VERKEERSPLANOLOGISCHE FUNCTIES (ZIE KAART 5.8.A):

Nationale stroomfunctie
De ring van autosnelwegen rondom Zeeland plus de A58, bedoeld voor de relatie van Zeeland naar het hoofdwegennet van overig Nederland c.q. België

Regionale stroomfunctie
De functie van deze wegen is het afvoeren van verkeer naar de ring van autosnelwegen rondom Zeeland en de A58, maar ook het leggen van een verbinding tussen de Zeeuwse steden en grote bedrijventerreinen. Voorbeelden: Westerscheldetunnel, Tractaatweg, N59 Zierikzee-Bruinisse.

Gebiedsverbindende functie
Deze wegen vormen de verbindingen tussen de verschillende gebieden (voormalige eilanden) in Zeeland (Dammenroute, Goes-Zierikzee, Oesterdam). Kenmerkend is dat deze wegen de grens tussen de hierboven aangegeven samenhangende gebieden overschrijden.

Gebiedsontsluitende functie
Dit soort wegen verzamelen het verkeer uit verblijfsgebieden en voeren dat af naar gebiedsverbindende- en stroomwegen. In tegenstelling tot de gebiedsverbindende wegen overschrijden deze wegen niet de grens tussen de samenhangende verkeersgebieden.

Doorgaande plattelandsfunctie
Deze wegen hebben een kernverbindingsfunctie. Ze verbinden kleinere kernen met elkaar binnen een beoogd verblijfsgebied (zoals Middelburg-Grijpskerke-Aagtekerke-Westkapelle, Vogelwaarde-Kloosterzande).

Verblijfsgebieden
Gebieden die niet worden doorsneden door wegen met een doorgaande plattelandsfunctie. Overigens geldt hoe groter de verblijfsgebieden, hoe meer huidige doorgaande plattelandswegen daarbinnen zullen liggen.

WEGENCATEGORISERING

Kaart 5.8.A geeft, op basis van de huidige ruimtelijke activiteiten en bekende toekomstige ontwikkelingen (bij wonen, werken, recreëren, voorzieningen), de verkeersplanologische functies weer die de wegen in het Zeeuwse wegennetwerk vervullen of gaan vervullen. Het streven is om, mede op basis van de uitgangspunten van 'Duurzaam Veilig', de wegen in te richten volgens de toegekende verkeersplanologische functies. Daarbij worden de verkeersplanologische functies 'vertaald' in drie inrichtingscategorieën, te weten: stroomwegen, gebiedsontsluitingswegen en erftoegangswegen.

Voor het inpassen van nieuwe ontwikkelingen en de bijbehorende vervoersstromen gelden de op kaart 5.8.A aangegeven verkeersplanologische functies als uitgangspunt.
Op grond van een nadere (gebiedsgerichte) uitwerking en overleg tussen de wegbeheerder en de betrokken bestuurslagen wordt de definitieve inrichtingscategorie van een weg en de uiteindelijke vormgeving ervan vastgesteld. Eventueel kan gemotiveerd worden afgeweken van de op kaart 5.8.A aangeven functies. Verder zijn afwijkingen mogelijk wanneer:

- door maatschappelijke en/of ruimtelijke ontwikkelingen in Zeeland de verkeersplanologische functies aangepast dienen te worden;
- deze worden veroorzaakt door moeilijke inpasbaarheid van de inrichtingscategorieën, waarbij de winst uit oogpunt voor verkeersveiligheid, na een integrale afweging, onvoldoende opweegt tegen de (ingrijpende) ruimtelijke implicaties.

Kaart 5.8.A geeft tevens aan hoe de onderlinge samenhang in het netwerk functioneert. Het verkeersplanologisch beleid op "netwerkniveau" richt zich op het in stand houden en ondersteunen van de samenhang in het netwerk. Op "wegniveau" richt het beleid zich op het formaliseren van de verkeersplanologische functies, zoals in het voorgaande aangegeven, en het bieden van een (planologische) bescherming langs geplande en bestaande wegen door het hanteren van een waarborgingsbeleid.

Waarborgingsbeleid

Om de verkeersplanologische functies van wegen voor de toekomst veilig te stellen geldt er een waarborgingsbeleid rond de op kaart 5.8.A aangegeven wegen. Ontwikkelingen binnen deze zone mogen géén afbreuk doen aan de verkeersplanologische functie van de weg. Nieuwe onomkeerbare veranderingen of (planologische) ontwikkelingen direct langs de weg en in strijd met de verkeersplanologische functie, dienen geweerd te worden. Dit betekent dat het huidige agrarische gebruik in de waarborgzone mogelijk blijft. Niet-agrarische ontwikkelingen als woningbouw, intensieve recreatie, infrastructuur (niet zijnde weginfrastructuur) en bedrijvigheid dienen nadrukkelijk uitgesloten te worden, evenals nieuwvestiging van agrarische bedrijven. Voor zover er in deze waarborgzones sprake is van

natuurontwikkeling op basis van een formele begrenzing door Gedeputeerde Staten, geldt dat een dergelijke ontwikkeling met een tijdelijk karakter uitgevoerd kan worden. Indien reconstructie of aanleg van wegen op een dergelijke locatie aan de orde is dient er een afweging plaats te vinden tussen het belang van verkeer en vervoer en de tijdelijke functie natuur en landschap.
Rond wegen met een nationale en regionale stroomfunctie, gebiedsverbindende functie en gebiedsontsluitende functie geldt, aan beide zijden van de weg, een waarborgingszone van 40 meter uit de as van de weg (bij een weg met twee verkeersbanen wordt de 40 meter afgemeten vanuit de as van de meest nabij gelegen verkeersbaan). Rond wegen met doorgaande plattelandsfunctie geldt, aan beide zijden, een waarborgzone van 20 meter uit de as van de weg. Gemeenten nemen de waarborgingszones op in hun bestemmingsplannen. Op wegen met een waarborgzone van 40 meter dienen nieuwe erfontsluitingen en nieuwe wegaansluitingen of kruispunten voorkomen te worden en bestaande waar mogelijk geamoveerd volgens het vergrovingsprincipe.

ACTIES EN PRESTATIES:
✔ *Inrichten wegen conform verkeersplanologische functies en gebieden conform gebiedsprofielen PVVP*

VAARWEGEN EN SCHEEPVAART

Het vervoer over water is een relatief milieuvriendelijke wijze van vervoer. De provincie streeft daarom naar een groter aandeel van vervoer over water in de totale vervoersstromen. Het beleid is gericht op het bevorderen van een goede bereikbaarheid van belangrijke bestemmingen voor de scheepvaart en te bevorderen dat het scheepvaartverkeer vlot en veilig kan worden afgewikkeld.
Op basis van prognoses van de scheepvaartontwikkeling wordt duidelijk dat op middellange en lange termijn capaciteitsproblemen van sluispassages zijn te verwachten. Bij de aanpak van deze knelpunten pleit de provincie voor een integrale aanpak zodat, indien mogelijk, meerdere functies baat hebben bij de voorgestane oplossing. Hierbij dient ook gekeken te worden naar koppelmogelijkheden voor het vergroten van de estuariene dynamiek, zoals in de integrale visie op de deltawateren is voorgesteld.
Ten behoeve van de instandhouding en verbetering van de scheepvaartverbindingen dienen tijdig, na integrale afweging, planologische mogelijkheden te worden gecreëerd.
In het verlengde van de waarborgingszones langs wegen geldt langs vaarwegen dat het voor de toekomst veiligstellen van de planologische functie van de vaarweg van belang is. Bij de ontwikkeling van activiteiten langs de vaarweg dient nadrukkelijk rekening gehouden te worden met het behoud van deze functie. Voor nieuwe ontwikkelingen ter plaatse van de beoogde locatie voor een nieuwe zeesluis bij Terneuzen (het gebied ten westen van de huidige zeesluizen) geldt dat deze de toekomstige realisatie van de zeesluis niet mogen belemmeren.

LUCHTVAARTTERREINEN

Voor de (burger)luchtvaart wordt uitgegaan van behoud en continuering van gebruik van de bij Arnemuiden, Haamstede en Axel gelegen voorzieningen in hun bestaande omvang. Aanleg van nieuwe luchtvaartterreinen wordt niet voorzien. Voor de invliegzones rond de vliegvelden in Zeeland en de buiten Zeeland gelegen militaire vliegbasis Woensdrecht gelden beperkingen ten aanzien van de bouwhoogte (zie kaart 5.8.B). In de toetsingszone van een cirkel met een straal van 27,8 km rondom de radarpositie van de militaire vliegbasis Woensdrecht dient voor ieder obstakel hoger dan 61 m boven NAP berekend te worden of hierdoor verstoring van de radar optreedt. Rondom het zendstation Domburg, ontvangststation Mariekerke en het radiobaken Haamstede, welke een functie hebben bij de navigatie van de burgerluchtvaart voor onder andere Zestienhoven en Schiphol, bestaan toetsingszones op verstoring van de apparatuur van deze stations. Deze toetsingszones bestaan uit concentrische cirkels die in hoogte oplopen met stappen van 10 m van 10 m boven NAP rond de stations tot een hoogte van 150 m boven NAP met een straal van 8,6 km voor zendstation Domburg en ontvangststation Mariekerke, en 9,6 km voor het radiobaken Haamstede. De bij de aanwijzing tot stand gekomen geluidszone rond het luchtvaartterrein Midden-Zeeland vormt het uitgangspunt voor het beoordelen van ruimtelijke plannen.

In februari 2006 heeft de staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat het wetsvoorstel Regelgeving Burgerluchthavens en Militaire Luchthavens ingediend bij de Tweede Kamer. De verwachting is dat deze wet in 2007 in werking treedt. Belangrijk onderdeel van deze wet is het decentraliseren van taken en bevoegdheden voor de regionale en kleine luchtvaart van het rijk naar provincies. Het rijk behoudt de verantwoordelijkheden voor de (vlieg)veiligheid en het formuleren van milieurandvoorwaarden (geluid, externe veiligheid, luchtverontreiniging). Binnen deze randvoorwaarden kan de provincie besluiten tot het aanleggen, sluiten en uitbreiden c.q. inkrimpen van luchthavens. Eén en ander wordt verwoord in het luchthavenbesluit. In de nieuwe regelgeving worden de huidige geluidbelastingmaten Ke en Bkl vervangen door een nieuwe geluidbelastingmaat, de Lden. Een uitzondering hierop vormt de militaire en de nationale luchtvaart (Schiphol), die vooralsnog de geluidsbelastingsmaat Ke blijven hanteren. De huidige geluidszones worden vervangen door twee handhavingspunten in het verlengde van de start- en landingsbaan. Om, na het verdwijnen van de geluidzone, een ruimtelijke buffer tussen een vliegveld en milieugevoelige functies te creëren zal gebruik worden gemaakt van de mogelijkheden in de nieuwe wet tot het instellen van een beperkingengebied. Binnen dit beperkingengebied zal bij bouwinitiatieven een afweging moeten plaatsvinden

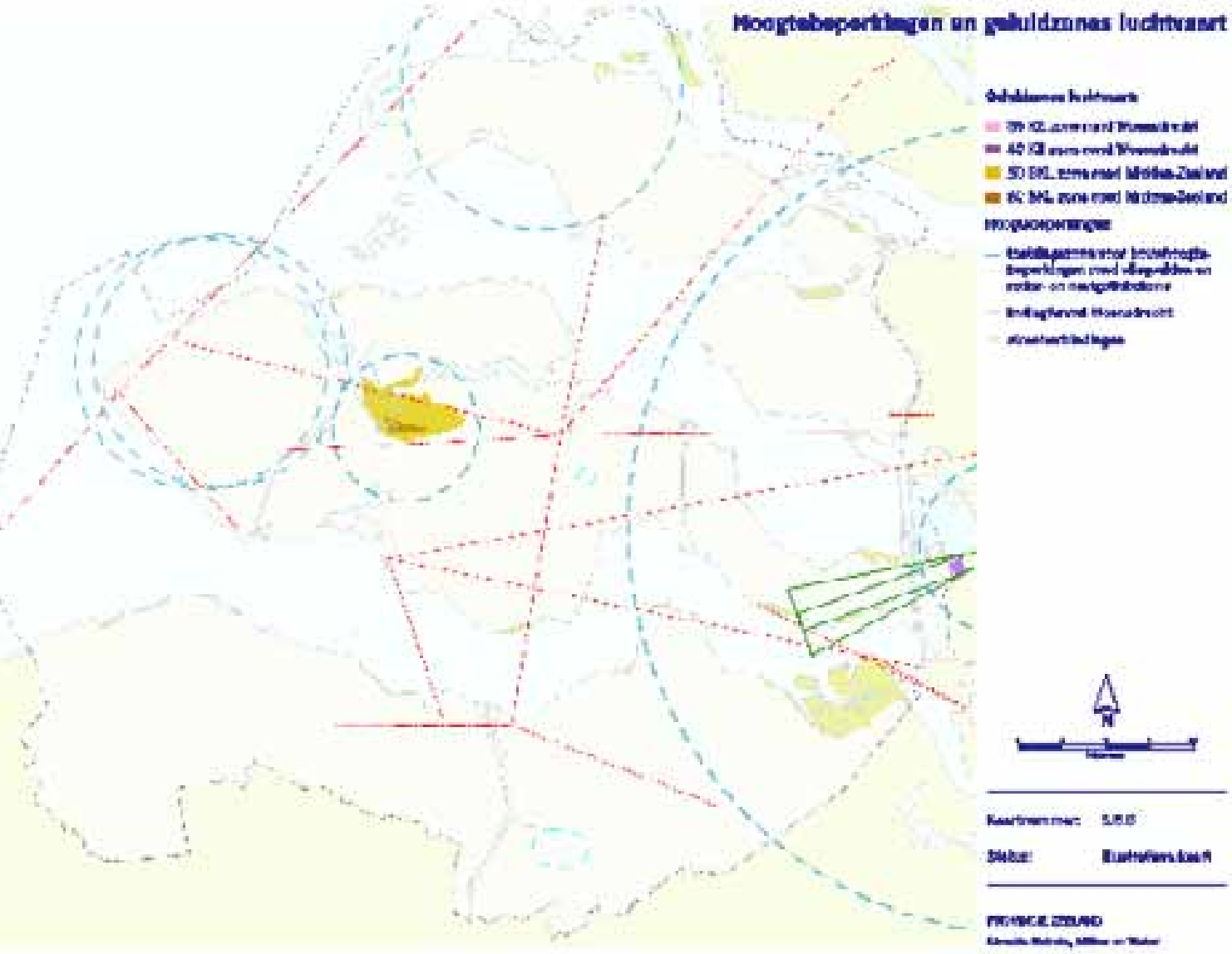

waarbij het behoud van beperkte ontwikkelingsmogelijkheden (o.a. lichte baanverharding eventueel in combinatie met verdraaien en/of verschuiven van de baan) voor het vliegveld Midden-Zeeland uitgangspunt is. Bij het vaststellen van het beperkingengebied zal rekening gehouden worden met de vastgestelde Gebiedsvisie Rondom het Veerse Meer. De hierin aangegeven (recreatieve) ontwikkelingen vormen, onvoorziene ontwikkelingen daargelaten, uitgangspunt bij de vaststelling van het beperkingengebied. De tussen de provincie en vliegveld Midden-Zeeland gemaakte afspraken over o.a. het aantal vliegbewegingen, de verdeling over de geluidscategorieën en de overflow van andere vliegvelden zullen worden geïntegreerd in het luchthavenbesluit. Voor de luchtvaartterreinen die geen ruimtelijke effecten hebben wordt een regime van luchthavenregelingen van kracht. Voor nieuwvestiging van dergelijke luchthaventerreinen wordt een terughoudend beleid gevoerd. Er worden geen mogelijkheden geboden voor nieuwvestiging of uitbreiding, tenzij er sprake is van:

- niet gemotoriseerde luchtsporten
- verplaatsing van bestaande luchthaventerreinen teneinde een betere concentratie of een optimalisering in het beperken van de geluidsoverlast te bereiken.
- luchthaventerreinen, niet zijnde gemotoriseerde luchtsporten, in een gebied waar zich een concentratie voordoet van activiteiten die wat betreft milieu-impact gelijksoortig zijn (concentratie gebied, bijvoorbeeld industrieterreinen).

Een ontheffing ten behoeve van tijdelijk en uitzonderlijk gebruik van een terrein dat geen luchthaven is, is alleen mogelijk voor locaties gelegen op meer dan 1500 meter van de gebieden

van de provinciale Ecologische Hoofdstructuur.
Om tegemoet te komen aan de uitspraken van de Raad van State over m.e.r. plicht bij de intensieve veehouderijen, die eveneens van toepassing zijn op de in de provinciale milieuverordening (PMV) opgenomen m.e.r. picht voor luchtvaartterreinen, is besloten de PMV op dit punt te wijzigen. Hierdoor komt de m.e.r. plicht voor bestaande luchtvaartterreinen op grond van de PMV te vervallen.

ACTIES EN PRESTATIES:

- ✔ *Opstellen ruimtelijke visie na vaststelling luchthavenbesluit*
- ✔ *Op grond van uitspraken van de Raad van State komt de regeling in de PMV met betrekking tot de m.e.r.-plicht voor luchtvaartterreinen te vervallen*

Provincie Zeeland

HOOFDSTUK 6

Bewoonbaar Zeeland: sociaal, dynamisch en veilig

6.1 Inleiding

Het bevorderen van de sociaal-culturele dynamiek en een gematigde bevolkingsgroei is één van de drie doelstellingen van het omgevingsbeleid. Daarvoor is een aantal zaken van belang. Op de eerste plaats het behoud van een prettig, schoon, gezond en veilig woonklimaat. Factoren die bijdragen aan een prettig woonklimaat zijn voldoende (speel)ruimte en rust, mogelijkheden voor ontmoeting en gezamenlijke activiteiten, maar ook beschikbaarheid, bereikbaarheid en diversiteit van voorzieningen. Er moet daarbij rekening gehouden worden met diversiteit in leeftijd, culturele achtergrond en mate van gezondheid en mobiliteit.

Sociale leefomgevingskwaliteit

Zeeland bestaat niet alleen uit huizen, spoorlijn, wegen, water en natuur. Bovenal is het een gebied waar meer dan 350.000 burgers wonen. Burgers in een grote diversiteit: mannen en vrouwen, alleenstaand of in gezinsverband, jong en oud, met verschillende opleidings- en inkomensniveau's; burgers die zorg behoeven en burgers die soms overlast veroorzaken.
Omgevingskwaliteit betekent voor de burgers naast ruimtelijke kwaliteit ook sociale kwaliteit. Een van de belangrijkste sociale omgevingskwaliteiten van Zeeland is kleinschaligheid.

Sociale kwaliteit houdt in: een leefbare en veilige woonomgeving, met aantrekkelijke en bereikbare voorzieningen en zorg voor en participatie van kwetsbare groepen burgers in de samenleving.
Leefbaarheid heeft te maken met:

- woonklimaat. Bewoners waarderen een buurt of dorp als leefbaar, wanneer deze schoon is, met voldoende en goed onderhouden (openbaar) groen, en speelgelegenheid voor kinderen;
- sociaal klimaat: waardering van sociale kontakten. Daarbij gaat het om het gevoel van geborgenheid in de buurt, zorg voor elkaar, voldoende "leefstijlgenoten" en het vertrouwen dat je elkaar mag aanspreken op ongewenst gedrag;
- voorzieningenniveau: Daarbij gaat het om de aard en het peil van de algemene voorzieningen, zoals winkels, postkantoor en openbaar vervoer en maatschappelijke voorzieningen, zoals huisarts, apotheek en basisschool;
- veiligheid: veiligheid heeft niet alleen betrekking op verkeersveiligheid of kustveiligheid, maar ook op sociale veiligheid en ontbreken van overlast;
- bestaanszekerheid: het hebben van werk en inkomen. Concentraties van werkloosheid binnen een buurt of streek kunnen de leefbaarheid negatief beïnvloeden.

Het omgevingsbeleid draagt bij aan leefbaarheid in de vorm van goede woningen, de kwaliteit van de openbare ruimte, ruimte voor sociale voorzieningen en voldoende werkgelegenheid op bereikbare afstand (zie hoofdstuk 5). Dit laatste is van belang nu steeds meer mensen arbeid en zorg (voor hun kinderen of mantelzorg aan ouders/familie) moeten combineren.

Participatie van kwetsbare burgers aan de samenleving heeft ook te maken met ruimtelijk beleid en mobiliteit. Bijvoorbeeld de fysieke toegankelijkheid en bereikbaarheid van openbare gebouwen, straten, natuurgebieden zijn voor mensen (zowel voor inwoners als voor toeristen) met functie beperkingen belangrijke items in onze provincie.

Naast leefbaarheid is sociale cohesie een belangrijk aspect van sociale kwaliteit. Het verwijst naar het belang van formele en informele sociale netwerken voor de sociale kwaliteit van een buurt of dorp. Binnen sociale netwerken hebben mensen zorg voor elkaar en voelen zij zich zelf verantwoordelijk voor de kwaliteit van hun leefomgeving. In veel Zeeuwse buurten en dorpen zijn de sociale netwerken van oudsher hecht.
Niet alleen rust en ruimte doen mensen besluiten om in het landelijk gebied te willen wonen, maar juist ook de kleinschaligheid, waarin sociale cohesie makkelijker kan ontstaan en gedijen.
Ook in Zeeland zullen grote veranderingen plaatsvinden op het platteland, die gevolgen hebben voor de sociale kwaliteit. De verandering van productielandschap (landbouw) naar consumptielandschap (wonen en recreëren) en daarmee samenhangend van dorpsbinding naar dorpskeuze zijn ook sociale veranderingen. Het betrekken van burgers ("autochtonen" en "nieuwkomers") bij de toekomst van het dorp en het landelijk gebied is van belang om op deze sociale veranderingen in te spelen.

ACTIES EN PRESTATIES:

✔ *De provincie zal de sociale omgevingskwaliteit zodanig operationaliseren dat sociale effecten in fysiek-ruimtelijke planvorming zoals ISV projecten en ILG projecten meegenomen kunnen worden*

Omgaan met sociaal-culturele dynamiek

Natuur, cultuur en landschap, waarden die in Zeeland volop aanwezig zijn, vertegenwoordigen een belangrijk economisch en sociaal potentieel. De uitdaging is om deze met behoud en respect te benutten.
In een globaliserende samenleving verbinden mensen zich graag aan streken en plaatsen met een identiteit.
Beleid en activiteiten op het gebied van kunst en cultuur bieden een uitgelezen kans om bewoners te betrekken bij hun woonomgeving. Er kan bewust plaats ingeruimd worden voor de esthetische dimensie in ruimtelijke ontwikkeling en in plattelandsontwikkeling.
Ook worden de rust en ruimte van het platteland in toenemende mate gewaardeerd door mensen die tot zichzelf willen komen en door groepen die maatschappelijke ondersteuning behoeven.
Een belangrijke bron voor sociaal-economische vitaliteit is de zorginfrastructuur. Met name in sterk vergrijsde gebieden kunnen zorg – en gezondheidsdiensten, maar ook gemaksdiensten

DE CONSUMENT CENTRAAL

De afgelopen 10 jaar is duidelijk geworden dat 'de markt' in steeds hogere mate bepaalt hoeveel en welke woningen er gebouwd worden. Door het afschaffen van de woningbouwsubsidies en het verzelfstandigen van woningcorporaties hebben overheden steeds minder direct greep op de woningbouw. Als gevolg van economische welvaart, in de tweede helft van de jaren negentig, zijn er heel veel woningen gebouwd, voornamelijk in de dure koop sector. Het gevolg was dat de consument kreeg waar ze om vroeg maar dit leidde ook tot grote leegstand in de huursector, met verpaupering als gevolg. Met name woningcorporaties, veelal in samenwerking met gemeenten, zagen zich genoodzaakt omvangrijke sloopprogramma's uit te voeren, waardoor het aantal (goedkope) huurwoningen is afgenomen. Deze herstructurering is gepaard gegaan met grote maatschappelijk kosten. Nadat begin 2000 de economische situatie begon te verslechteren is de nieuwbouwproductie sterk teruggelopen en de vraag naar huurwoningen weer sterk toegenomen. Conclusie is dat de vraag van de consument sterk kan fluctueren en afhankelijk is van economische omstandigheden en dat er voldoende aandacht nodig is voor het bestaand bebouwd gebied. Dat vergt een flexibele planning en uitvoering.

(maaltijdservice, boodschappendienst) een bron zijn van economische structuurversterking en nieuwe werkgelegenheid.

In dit hoofdstuk staan de ruimte voor wonen, de kwaliteit van de woonomgeving en het behouden en versterken van het voorzieningenniveau centraal. Ook wordt ingegaan op het veiligheidsaspect, waarbij het omgevingsbeleid zich vooral richt op de aspecten kustveiligheid en externe veiligheid.

6.2 Wonen en de woonomgeving

6.2.1 Ruimte voor wonen

Het bieden van voldoende ruimte voor wonen vormt het uitgangspunt van het provinciale woonbeleid. Ambities om zoveel mogelijk tegemoet te komen aan de wensen van de (woon)consument, het realiseren van een gematigde bevolkingsgroei door het bevorderen van woonmigratie en de inzet op een wooneconomie maken het noodzakelijk dat overheden gunstige voorwaarden scheppen voor marktpartijen (incl. woningcorporaties) om te kunnen bouwen.
Bundeling, zorgvuldig ruimtegebruik en het realiseren van kwaliteit en diversiteit staan daarbij centraal. De provincie stuurt daarbij op het realiseren van de bouwopgaven als op belangrijke ruimtelijke doelstellingen, zoals zorgvuldig ruimtegebruik en bundeling. In Deel C is nader uitgewerkt hoe deze sturing met behulp van het instrument planningslijst- en monitor woningbouw vorm krijgt.

DE WENSEN VAN DE (WOON)CONSUMENT

Tegemoet komen aan de wensen van de woonconsument betekent niet dat iedereen zonder meer kan bouwen waar en wat men wil. Overheden moeten zorgen voor voldoende ruimte en de voorwaarden scheppen. 'De markt' zal die ruimte moeten benutten en uitgedaagd moeten worden om aan de vraag van de consument tegemoet te komen. De gemeenten en, binnen de gemeente opererende, marktpartijen incl. woningcorporaties kennen de markt het best. Daarom wordt niet langer met een provinciale woningbouwprogrammering gewerkt, maar met een programmering die van onder op tot stand komt. Gemeenten geven zelf inhoud aan hun woningbouwprogrammering.
Hoewel de provinciale bevolkings- en woningbehoefteprognose een belangrijke bouwsteen blijft voor de woningbouwopgave wordt deze niet meer als basis voor de woningbouwprogrammering gebruikt.
Om beter tegemoet te kunnen komen aan de wensen van de consument, de woningbouwplanning flexibeler te maken en de productie te kunnen verhogen is met de provinciale Woonvisie een beleid ingezet waarbij gemeenten meer vrijheid en verantwoordelijkheid krijgen voor de omvang, samenstelling en sprei-

WONEN OP HET WATER

Zeeland is een waterrijke provincie. De uitdaging ligt er, ook bij de uitwerking en uitvoering van het woonbeleid, de kansen die deze waterrijke omgeving geeft te benutten. De provincie vraagt gemeenten dan ook hier aandacht aan te besteden en wil daarbij twee specifieke accenten leggen:

- Op het gebied van nieuw te ontwikkelen projecten 'wonen op het water' vinden verschillende innovaties en experimenten plaats. Gezien de karakteristiek van Zeeland is deze provincie bij uitstek een plek waar deze initiatieven een plaats kunnen vinden. De provincie wil de totstandkoming van een aantal van dergelijke projecten bevorderen.
- Zeeland kent op verschillende plekken in de provincie bestaande vormen van wonen op het water. Deze wil de provincie behouden. Bijzondere aandacht voor historische schepen en havens kan bovendien een meerwaarde geven voor het behoud van de (maritieme) cultuurhistorie van steden en dorpen.

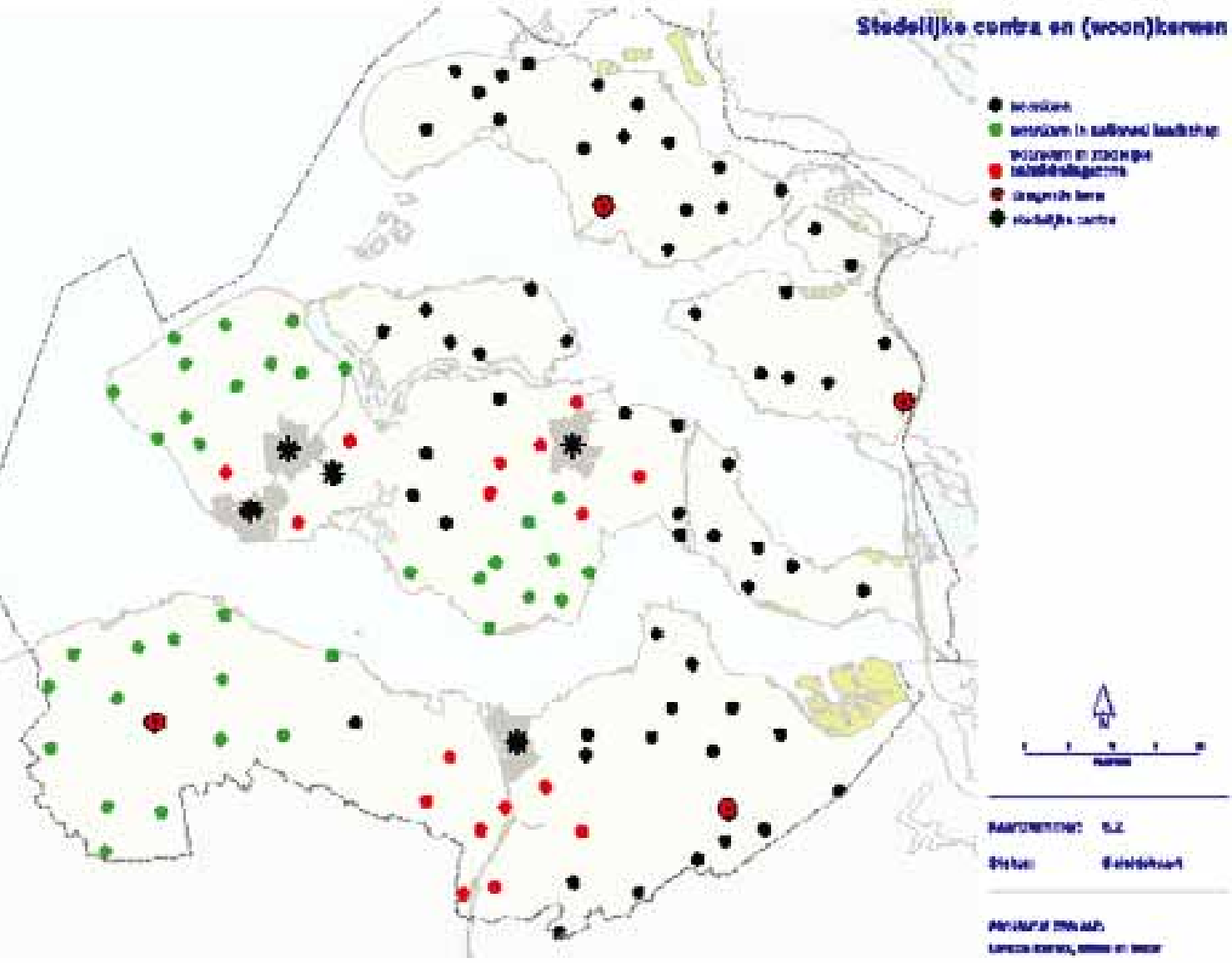

ding van hun bouwprogramma. Dit beleid wordt in dit omgevingsplan voortgezet.

Om invulling te kunnen geven aan het realiseren van de doelstellingen van zorgvuldig ruimtegebruik en bundeling, gelden de volgende randvoorwaarden:

Zorgvuldig ruimtegebruik

Om voldoende aandacht voor het bestaand bebouwd gebied te genereren, hebben gemeenten de taakstelling om in hun gemeentelijke woningbouwplanningen 50% van de woningbouwproductie binnen de grens van het bestaand bebouwd gebied te realiseren (inbreiding). Het gaat hierbij om de bruto woningbouwproductie (het totale aantal gebouwde woningen zonder aftrek van de gesloopte woningen).

Deze doelstelling wordt getoetst op gemeentelijke schaal. Het onderscheid tussen inbreiding en uitbreiding wordt bepaald aan de hand van de, in overleg met gemeenten, vastgestelde grenzen bestaand bebouwd gebied.
Van deze doelstelling kan alleen worden afgeweken indien de doelstelling op regionale schaal wel wordt gehaald én de desbetreffende gemeente in ieder geval meer dan 40% van haar bruto woningbouwproductie binnen bestaand bebouwd gebied realiseert.

Indien een gemeente minder dan 40% inbreiding realiseert, dan zal zij gevraagd worden om dit, met behulp van de door VROM opgestelde Handreiking Ruimtewinst, te onderbouwen. In dat geval wordt met de gemeente een afzonderlijke afspraak gemaakt.

Schouwen Duiveland	Dragende kern: Zierikzee	Minimaal 60%
Tholen	Dragende kern: Tholen-Stad	Minimaal 50%
De Bevelanden	Stedelijke ontwikkelingszone Goes	Minimaal 70%
Walcheren	Stedelijke ontwikkelingszone Vlissingen/Middelburg	Minimaal 85%
Zeeuws-Vlaanderen	Stedelijke ontwikkelingszone: Terneuzen	Minimaal 50%
	Dragende kernen: Hulst en Oostburg	Minimaal 20%

Tabel 6.2 *Bundelingspercentages*

Door te sturen op inbreiding, wordt het bestaand bebouwd gebied beter benut, waardoor zorgvuldig gebruik van de ruimte wordt ondersteund. Aangezien het aannemelijk is dat inbreidingsmogelijkheden een keer op raken zal de geformuleerde doelstelling periodiek geëvalueerd worden en gelden de nu vastgestelde doelen voor de planperiode van het omgevingsplan. Aan te bevelen is dat revenuen van nieuwbouw (deels) worden gereserveerd voor de herstructurering van de bestaande woningvoorraad.

Bundeling

Om in de Zeeuwse steden Goes, Middelburg, Terneuzen en Vlissingen voldoende draagkracht te ontwikkelen en het regionale voorzieningenniveau in stand te houden en te versterken, wordt het bundelingsbeleid voortgezet. Dit betekent dat de woningproductie in stedelijke ontwikkelingszones gebundeld moet worden, met mogelijkheden voor woningbouw in alle overige kernen. De stedelijke ontwikkelingszones, stedelijke centra en kernen zijn weergegeven op kaart 6.2.
Ook voor regio's zonder stedelijke ontwikkelingszone geldt een bundelingstaakstelling. Hier vindt bundeling plaats in de dragende kernen. Provinciaal uitgangspunt daarbij is dat de uitbreiding van de woningvoorraad per regio overeenkomt met de hiervoor vastgestelde bundelingspercentages. De basisdoelstellingen zijn weergegeven in tabel 6.2.

Aanvullend op de aangegeven randvoorwaarden is in de provinciale Woonvisie een aantal variabele woondoelen opgenomen, waar de provincie een actieve rol in wil vervullen. Het gaat daarbij om:

- stimuleren omvang en diversiteit van de nieuwbouw;
- aandacht voor bijzondere woonwensen (unieke projecten);
- zorgdragen voor kwetsbare groepen, zoals de aandachtsgroep [7)], ouderen (zorgwoningen), starters en studenten, waarvoor het van belang is dat er voldoende keuzevrijheid op de woningmarkt blijft bestaan en dat deze, waar mogelijk wordt versterkt.

De te hanteren instrumenten (zie paragraaf 8.4.1) zijn daar ook op ingericht. Voor wat betreft zorgwoningen is het, in de provinciale nota Zeeland Woonzorgland geïntroduceerde, regionale spreidingsplan zorgwoningen het plannings- en communicatieinstrument.
Door de provinciale woonvisie periodiek (1x in de 4 jaar) en op basis van het nieuwe Woon Onderzoek Nederland (WoON) te evalueren en actualiseren kan ingesprongen worden op veranderingen op de woningmarkt. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen de doelstellingen voor zorgvuldig ruimtegebruik en bundeling (de omgevingsdoelstellingen) en de aanvullende woondoelen. De omgevingsdoelstellingen zijn vastgelegd in dit omgevingsplan. De evaluatie van de provinciale woonvisie

STAD EN PLATTELAND

Het is goed wonen in Zeeland. De tevredenheid over woning en woonomgeving is groot zowel in de Zeeuwse steden als in de dorpen. De Zeeuwse steden hebben de afgelopen 10 jaar een groei en vernieuwingsslag doorgemaakt. De steden zijn daarmee in staat gesteld het (regionale) voorzieningenniveau en de kwaliteit van de stedelijke (woon en leef) omgeving in stand te houden en te versterken. Kortom de functie van de steden als motor van de Zeeuwse economische, sociale en culturele ontwikkelingen heeft gestalte gekregen.
Ook in de dorpen is volop gebouwd. De woonfunctie van dorpen in het algemeen is daardoor versterkt. Hoewel de Zeeuwse dorpen in vergelijking met de rest van het land veelal nog essentiële voorzieningen hebben staan die voorzieningen door schaalvergrotingsprocessen wel onder druk. Het is echter een illusie te veronderstellen dat door meer woningen bij de dorpen te bouwen een basisniveau aan vooral commerciële voorzieningen in stand gehouden kan worden. Creatieve initiatieven op sociaal/maatschappelijk en cultureel niveau zijn nodig om de sociale cohesie (leefbaarheid) en non-profit voorzieningen zoals dorpshuizen en basisscholen, in de dorpen in stand te houden en te versterken.

7) *Tot de aandachtsgroep van het woonbeleid worden gerekend de huishoudens met een laag inkomen.*

BEVOLKINGS- EN WONINGVOORRAADSONTWIKKELING

Door een steeds lager geboorteoverschot, een afnemende vestiging vanuit het buitenland en een per saldo negatief binnenlands migratiesaldo is de bevolkingsgroei afgenomen. Woningbehoeftenprognoses komen dan ook steeds lager uit. Dit omgevingsplan zet in op een gematigde groei van de bevolking. Met de bevolkingsgroei worden zowel sociale als ook economische doelen gediend. Gezien de grillige groei in het verleden lijkt een ambitie tussen de 1500 en 2000 personen per jaar realistisch. Wel moet bedacht worden dat de groei van de bevolking geen gelijke tred houdt met de huidige gemiddelde woningbezetting. Uit grafiek 6.2 valt af te leiden dat er voor de groei van 1,1 persoon gemiddeld ongeveer 1 woning nodig is. Dat komt door de nog steeds voortgaande gezinsverdunning (ouderen) en het toenemende deeltijd wonen.

kan voor deze omgevingsdoelstellingen dan ook alleen aanbevelingen doen deze doelen (zo nodig) bij te stellen. Dit geldt niet voor de aanvullende woondoelen.
Ter stimulering van de woningbouwproductie, zijn met de minister van VROM en tussen provincie en de gemeenten Vlissingen, Middelburg, Goes en Terneuzen afspraken gemaakt over het bouwen van 4670 woningen in de periode 2005-2010. De bedoeling hiervan is het woningtekort in 2010 terug te brengen naar een aanvaardbaar niveau van 1,5%. De genoemde gemeenten kunnen per gerealiseerde woning een subsidie ontvangen. De provincie is budgethouder.
In de omgevingsbalans, die halverwege de planperiode van dit omgevingsplan wordt opgesteld, worden de verstedelijkingsafspraken met het rijk en de doelstellingen voor zorgvuldig ruimtegebruik en bundeling geëvalueerd en waar nodig zal dit leiden tot aanpassing van de omgevingsdoelstellingen.

DOELSTELLINGEN:
- *Bundeling van wonen*
- *Zorgvuldig ruimtegebruik*
- *Zorgdragen voor kwetsbare groepen op de woningmarkt*
- *Terugdringen van het woningtekort tot 1,5% in 2010*

ACTIES EN PRESTATIES:
- ✔ *Gemeenten stellen jaarlijks een planningslijst woningbouw en een monitor woningbouw op*
- ✔ *Beoordelen gemeentelijke planningslijsten woningbouw op bundeling en zorgvuldig ruimtegebruik*

Grafiek 6.2
Toename aantal woningen en inwoners

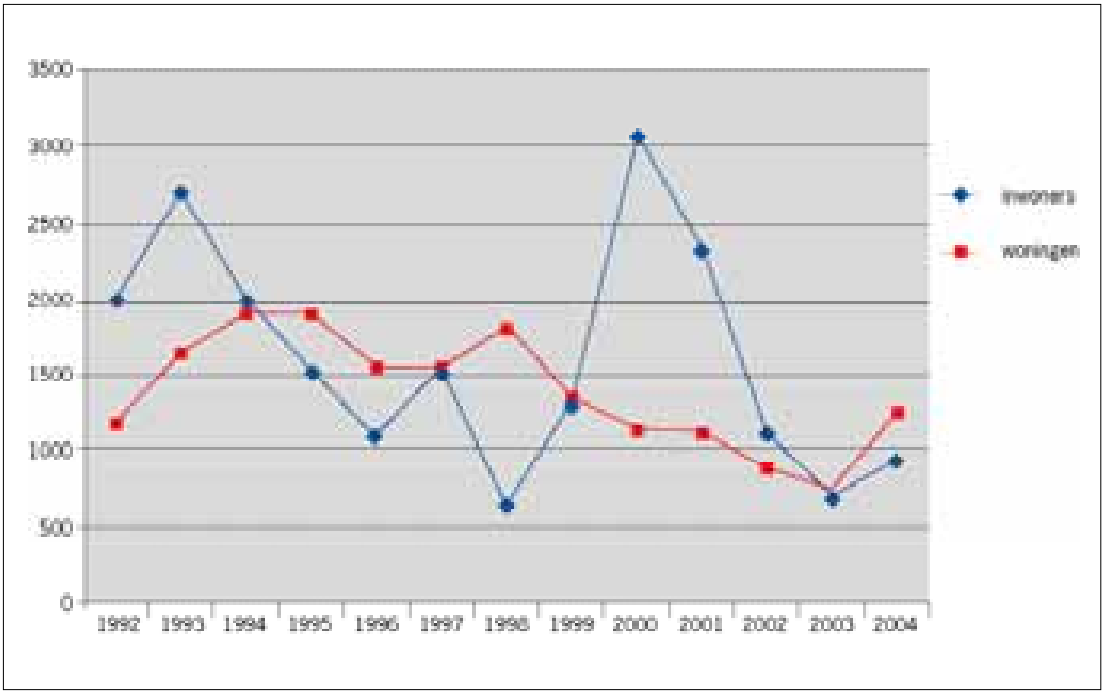

- ✔ *Stimuleren omvang en diversiteit van de nieuwbouwproductie*
- ✔ *In beeld brengen van de omvang van kwetsbare groepen op de woningmarkt in relatie tot de betaalbare voorraad*
- ✔ *De provincie stimuleert experimenten met betaalbare woningbouw ten behoeve van kwetsbare groepen op de woningmarkt*
- ✔ *De provincie ondersteunt de ambities van de regio's met betrekking tot de spreidingsplannen voor zorgwoningen voor ouderen*
- ✔ *De provincie zal bevorderen dat de spreidingsplannen voor zorgwoningen uitgebreid worden met andere doelgroepen met een zorgbehoefte*
- ✔ *De provincie ondersteunt waar mogelijk de realisatie van voldoende en kwalitatief goede huisvesting voor studenten ten einde het onderwijsklimaat in Zeeland te versterken*
- ✔ *Stimuleren particulier opdrachtgeverschap*
- ✔ *Stimuleren dat de gemeenten Vlissingen, Middelburg, Terneuzen en Goes de woningbouwafspraken realiseren*
- ✔ *Nader uitwerken van de vorm en functie van een aanjaagteam*

BEVORDEREN WOONMIGRATIE

Om de doelstelling van een gematigde bevolkingsgroei waar te kunnen maken moet de woningbouwproductie omhoog. Om de woonmigratie te bevorderen is het nodig dat kwaliteit geleverd wordt, vooral daarmee kunnen (woon)consumenten van buiten Zeeland verleid worden in Zeeland te komen wonen. Daarvoor is het nodig de kwaliteiten van het wonen in Zeeland breed te etaleren (Welkom in Zeeland). De stedelijke gebieden zijn primair aangewezen om deze groei op te vangen. Door het voorgestelde beleid is er in de steden en dorpen voldoende (beleids)ruimte ontstaan om meer woningen te bouwen, inclusief bijzondere projecten gericht op woonconsumenten van buiten de provincie.
Ten einde de woonmigratie van met name vitale ouderen te bevorderen zal een aantal pilotprojecten (Senioren "buurt") ondersteund worden. Daarnaast kunnen extra bouwmogelijkheden in het buitengebied woonmigratie bevorderen (zie Wonen in het landelijk gebied).

Het gebruik van de zogenaamde tweede woning is aan verandering onderhevig. Vroeger was het gebruik voornamelijk recreatief van aard (in vakanties). Thans is een verschuiving zichtbaar naar een meer intensief gebruik van enkele dagen per week. Maatschappelijke ontwikkelingen geven aanleiding te veronderstellen dat dit zal toenemen. Denk bijvoorbeeld aan mensen die 4 dagen werken en wonen in de Randstad en de rest van de week verblijven in Zeeland. Door tegemoet te komen aan deze vraag naar 'deeltijd wonen' (hebben van meer dan 1 woning) kunnen de marktkansen voor woningbouwprojecten mogelijk vergroot worden.

In principe behoort deeltijd wonen [8)] binnen de bestemming "wonen" of een vergelijkbare bestemming tot de mogelijkheden. De bestemming op zich verplicht niet tot permanente bewoning. Deeltijd wonen kan alleen door een gemeentelijke (huisvestings-)verordening worden tegengegaan. Met name kustgemeenten maken, omwille van de leefbaarheid van kernen, gebruik van dit instrument om de permanente bewoning in kernen te bevorderen en het deeltijd wonen te ontmoedigen.
In de eerste plaats is het een verantwoordelijkheid van gemeenten om deeltijd wonen al dan niet te bestrijden. Het deeltijd wonen lijkt echter wel kansrijk. Gemeenten kunnen overwegen in (delen van) kernen en het buitengebied daar niet tegen op te treden. Door de menging van permanent en deeltijd wonen te concentreren in (bijzondere/unieke) projecten kan hieraan ook tegemoet gekomen worden. Dergelijke projecten op aantrekkelijke locaties kunnen vaak liggen op het snijvlak van wonen en recreatie. Het is echter nodig een heldere keuze te maken voor wonen (permanent en/of deeltijd) enerzijds en recreatie anderzijds.

Permanente bewoning recreatiewoningen

In het verlengde van het rijksbeleid, zoals geformuleerd in de Nota Ruimte, leidt permanente bewoning binnen de bestemming "verblijfsrecreatie" tot afbreuk van het recreatieve product en is derhalve niet toegestaan. In situaties waar permanente bewoning reeds lange tijd werd gedoogd zijn persoonsgebonden beschikkingen afgegeven.

DOELSTELLING:

- *Het bevorderen van woonmigratie gericht op een jaarlijkse toename van de Zeeuwse bevolking met 0,5 procent (1900 personen)*

ACTIES EN PRESTATIES

- ✔ *Continueren campagne 'Welkom in Zeeland'*
- ✔ *Ondersteunen pilot-projecten gericht op het bevorderen van de woonmigratie*

8) *De term deeltijd wonen wordt in dit verband ook gebruikt voor tweede woningen in kernen die nog wel klassiek recreatief gebruikt worden. Het is juridisch waarschijnlijk niet of nauwelijks mogelijk onderscheid te maken tussen deeltijd wonen en recreatief gebruik.*

WONEN IN HET LANDELIJK GEBIED

De positie en functie van het landelijk gebied veranderen (zie ook paragraaf 5.5). De landbouw zit midden in een vernieuwingsproces. Steeds meer boeren beëindigen hun bedrijfsactiviteiten. Tegelijkertijd zien niet-agrariërs kans om voormalige boerderijen te hergebruiken als woning en/of bedrijfspand. Agrarische activiteiten raken vermengd met, of worden verdrongen door, niet-agrarische activiteiten en het versterken van het multifunctionele karakter van het landelijk gebied wordt mede als doelstelling geformuleerd.
De woonfunctie kan bij deze ontwikkelingen een belangrijke kostendrager zijn voor het oplossen van problemen en/of het stimuleren van gewenste ontwikkelingen in het landelijk gebied, waardoor een ruimtelijke kwaliteitsverbetering bereikt kan worden en landschappelijke en cultuurhistorische waarden kunnen worden behouden en versterkt. Tegelijkertijd kan door het toestaan van een woonfunctie tegemoet gekomen worden aan de vraag naar landelijk wonen en kan tevens woonmigratie gestimuleerd worden.

In het landelijk gebied [9)] kunnen de volgende mogelijkheden onderscheiden worden waar gewoond wordt, dan wel wonen mogelijk gemaakt kan worden:
- Bestaande individuele burgerwoningen
- Bestaande (historische) buitenplaatsen
- Nieuwe landgoederen
- Landelijke bebouwingsconcentraties c.q. buurtschappen
- Woonparken (voorheen de bijzondere en unieke projecten zoals bijv. Schuddebeurs, Schotsman Ruiterplaat e.d.)
- Vrijkomende agrarische bebouwing/bouwkavels
- Instellingsterreinen voor zorg en verpleging.

Naast de per woonmogelijkheid aangegeven specifieke voorwaarden zijn de volgende algemene randvoorwaarden van toepassing op het toevoegen van nieuwe woningen in het landelijk gebied:
- het mag geen belemmeringen opleveren voor de agrarische bedrijfsvoering;
- de woningen zullen niet betrokken worden bij de analyse voor de taakstelling 50 - 50 inbreiding – uitbreiding;
- kleinschalige projecten (10 woningen of minder) zullen niet betrokken worden bij de analyse van de bundelingdoelstellingen per regio;

Om nieuwe activiteiten mogelijk te maken zonder aanvullende extra randvoorwaarden én om de kleinschaligheid te bevorderen zijn de volgende algemene randvoorwaarden van toepassing:
- Het opstellen van een beeldkwaliteitsplan, overeenkomstig de “denkstappen beeldkwaliteit” uit paragraaf 4.9.2 is noodzakelijk en het kwaliteitsteam kan een adviserende rol vervullen bij de planvorming;
- er dient aandacht besteed te worden aan alle relevante aspecten van het in paragraaf 4.2 geschetste afwegingskader.
- Woningen moeten energiezuinig, veilig, comfortabel, toegankelijk en levensloopbestendig gebouwd worden.

Met uitzondering van de mogelijkheden voor bestaande burgerwoningen en buitenplaatsen is voor alle nieuwbouwmogelijkheden hierna geschetst reeds een vorm van verevening uitgewerkt, overeenkomstig de randvoorwaarden van toepassing op dit principe (zie paragraaf 8.5.1).

Bestaande individuele burgerwoningen
Bestaande burgerwoningen in het buitengebied mogen verbouwd, uitgebreid en ter plaatse vervangen worden, onder de voorwaarde dat in de planvorming nadrukkelijk aandacht besteed dient te worden aan de ruimtelijke kwaliteit (locatie, volume en architectonische/landschappelijke inpassing). Dit geldt des te nadrukkelijker voor situaties waarbij natuur en/of landschapswaarden in het geding zijn. Los van de hierna aangegeven mogelijkheden zijn nieuwe burgerwoningen niet toegestaan. In alle gevallen geldt bij vervanging en of uitbreiding een maximale omvang van 750 m^3. Er wordt daarbij geen onderscheid gemaakt tussen permanent of recreatief gebruik.
Bestaande schuren en bijgebouwen, voorzover ze één aaneengebouwd geheel vormen met de woning, mogen binnen het bestaande volume tot woning worden verbouwd. In bijzondere situaties, waar aantoonbaar sprake is van kwaliteitswinst, kunnen ook reeds gesloopte opstallen worden meegerekend.
Het is aan de gemeenten, afhankelijk van de situatie (beeldkwaliteit en landschappelijke inpassing), nader invulling (verruiming of beperking) te geven aan bijgebouwen e.d.

Bestaande (historische) buitenplaatsen
Historische buitenplaatsen dienen beschermd en behouden te worden. Ten behoeve van het in stand houden van buitenplaatsen mogen binnen het bestaande bouwvolume en met behoud van het historisch karakter en uiterlijk meerdere woningen gecreëerd worden.

Nieuwe landgoederen
Doel blijft om te komen tot verantwoorde, door de particuliere sector betaalde, natuur- en landschapsontwikkeling (bijvoorbeeld de aanleg van bos) met een oppervlakte van 5 ha. Voor mogelijke locaties zijn de per regio benoemde omgevingskwaliteiten en strategieën richtinggevend. De openbare toegankelijkheid van het landgoed geldt daarbij als aanvullende randvoorwaarde. De groene inrichting en de openbare toegankelijkheid vormen in dit geval de vereiste verevening. Als uitgangspunt voor de openbare toegankelijkheid geldt dat maximaal 1 hectare van het landgoed aan de openbaarheid mag worden onttrokken.

9) *Onder woonmogelijkheden in het landelijk gebied/buitengebied worden verstaan de mogelijkheden die geboden worden aanvullend op de mogelijkheden in of aan de op kaart 6.2 weergegeven kernen en stedelijke centra.*

Om meer kostendragers te kunnen genereren mogen er per landgoed meerdere woningen worden gerealiseerd in één woongebouw. Het dient hierbij te gaan om een woongebouw van allure met een hoge architectonische kwaliteit en een maximale omvang van 4500 m^3.
Denkbaar is ook dat meerdere gebouwen worden gerealiseerd, waarin zich de te realiseren wooneenheden bevinden. Indien hiervoor wordt gekozen blijft de maximale omvang van de te realiseren gebouwen 4500 m^3. Voor elk extra gebouw dat wordt toegevoegd dient een hectare extra groen gerealiseerd te worden.

Landelijke bebouwingsconcentraties

In landelijke bebouwingsconcentraties (buurtschappen) mogen nieuwe woningen worden toegevoegd mits dit stedenbouwkundige en landschappelijke meerwaarde oplevert. Uitgangspunt vormt het bestaande stratenpatroon waaraan, ten behoeve van het bouwen van nieuwe woningen, géén nieuwe straten toegevoegd mogen worden. Tevens dient een investering in de omgevingskwaliteit plaats te vinden (zie paragraaf 8.5.1. verevening).

Woonparken

In het verleden zijn er in het landelijk gebied woongebieden ontstaan die zo hun eigen karakter hebben en los van kernen liggen. Voorbeelden daarvan zijn Schuddebeurs, Nieuw Haamstede, Grevelingenhout en de Schotsman Ruiterplaat.
Bij de ontwikkeling van nieuwe woonparken en, indien mogelijk, planmatige uitbreiding van bestaande dient sprake te zijn van een win-win situatie. Volgens de uitgangspunten van de ruimte voor ruimte regeling (zie paragraaf 8.5.1) dient ter plaatse (of elders) een (fysiek) probleem te worden opgelost, dan wel ondersteuning geboden te worden aan gewenste ontwikkelingen. Bij problemen valt te denken aan vrijkomende terreinen en/of bebouwing die hun (agrarische) functie hebben verloren of aan sanering van niet in het landelijk gebied passende functies.
Voorbeelden zijn een transportbedrijf, (leegstaande) varkensstallen, uienverwerkende industrie e.d.
Bij gewenste ontwikkelingen wordt onder meer gedacht aan vormen van landschap en/of natuurontwikkeling (Ecologische Hoofdstructuur) of de realisatie van publieke (recreatieve) voorzieningen.

Ten einde de woonmigratie en de wooneconomie te bevorderen worden de ontwikkeling van nieuwe woonparken en (indien mogelijk) de planmatige uitbreiding van bestaande parken, passend binnen de aangegeven randvoorwaarden, ondersteund.
De bundelingsdoelstelling mag als gevolg van het realiseren van woonparken per regio ten hoogste 5% afwijken. Een en ander wordt bezien over een periode van maximaal 5 jaar.
Individuele uitbreiding of inbreiding van een bestaand woonpark is mogelijk mits dit stedenbouwkundige en landschappelijke (inclusief beeldkwaliteit) meerwaarde oplevert. Hiervoor dient een ruimtelijke onderbouwing geleverd te worden waarin aandacht besteed wordt aan alle ruimtelijk relevante aspecten van de (bouw)locatie. Het kwaliteitsteam kan om advies worden gevraagd.

Ook in en/of direct grenzend aan kernen in het landelijk gebied bevinden zich soms gebieden die zich lenen voor sanering, herstructurering en opwaardering. Ten einde dit te stimuleren en om hiervoor voldoende kostendragers te vinden kan voor de genoemde gevallen ook gedacht worden aan het realiseren van een woonpark.
Indien van deze mogelijkheid gebruik wordt gemaakt gelden dezelfde voorwaarden als voor woonparken in het landelijk gebied. De woningen die worden gerealiseerd in woonparken in en/of direct grenzend aan kernen in het landelijk gebied worden meegerekend ten behoeve van de realisatie van de inbreidingsdoelstelling.

Vrijkomende agrarische bebouwing/bouwkavels

Bij het omzetten van vrijkomende agrarische bebouwing in een woonfunctie wordt onderscheid gemaakt in beeldbepalende, cultuurhistorisch waardevolle bebouwing en niet beeldbepalende bebouwing.
In opdracht van de provincie is een inventarisatie van historische boerderijen uitgevoerd, waarbij deze in drie categorieën zijn gewaardeerd. De mogelijkheden die geboden worden voor beeldbepalende, cultuurhistorisch waardevolle vrijkomende agrarische bebouwing hebben betrekking op de categorieën A en B uit deze inventarisatie.

- *Beeldbepalende, cultuurhistorisch waardevolle vrijkomende agrarische bebouwing.*
  Wonen is een geschikte vorm van (her)gebruik van vrijkomende beeldbepalende cultuurhistorisch waardevolle agrarische bebouwing, waarmee behoud van de bebouwing gestimuleerd wordt. In het Streekplan Zeeland (1997) wordt reeds ruimte geboden voor het toestaan van meer woningen in karakteristieke bedrijfsgebouwen. Gemeenten dienen hieraan in bestemmingsplannen aandacht te besteden.
- *Niet-beeldbepalende vrijkomende agrarisch bebouwing/bouwkavels.*
  De huidige praktijk is dat vrijkomende agrarische bebouwing door particulieren wordt gekocht en de dienstwoning wordt omgezet in een burgerwoning. Deze eigenaren dienen voldoende medewerking te krijgen om het huis en de voormalige bedrijfsgebouwen te vernieuwen en te onderhouden. Zo zou het bijvoorbeeld mogelijk moeten zijn huis en schuur met elkaar te verbinden ten einde het woonvolume te vergroten. Indien het volume daarvoor groot genoeg is mogen huis en schuur binnen het bestaande volume tot max. 2 woningen worden verbouwd. Als huis en schuur of een van beide een detonerend karakter heeft, mag dit gesloopt en vervangen worden door een compensatiewoning mits het totale bouwvolume vermindert. In de regel gaat het hierbij om één hoogwaardige compensatiewoning. Alleen in uitzon-

deringsgevallen, wanneer het gaat om een uitzonderlijke omvang van te slopen bedrijfsgebouwen kan het gaan om twee of maximaal drie woningen. Deze optie van verevening wordt uitgewerkt in paragraaf 8.5.1. Voorwaarde voor het gebruik van de mogelijkheden voor niet beeldbepalende vrijkomende agrarische bebouwing is dat dit niet mag leiden tot nieuwe agrarische bouwblokken.

Experiment boerenerven

In het geval van grote detonerende (agrarische) bebouwing in het buitengebied bestaat de mogelijkheid de totale bebouwing te slopen en te vervangen door één of meerdere woningen met een architectuur die passend is bij de omgeving. Op deze wijze kunnen 'eigentijdse boerenerven' ontstaan, waarbij meerdere woningen in verschillende vormen en prijsklassen als het ware een klein buurtschap vormen. In het geval van grote detonerende (agrarische) bebouwing in het buitengebied bestaat de mogelijkheid de totale bebouwing te slopen en te vervangen door één of meerdere woningen met een architectuur die passend is bij de omgeving. In dit geval mogen dus meer dan 3 woningen worden gerealiseerd. Ten einde ook hier de kleinschaligheid te bevorderen zullen projecten tot en met 10 woningen niet meegerekend worden met de bundelingsdoelstelling. Ook bij deze experimenten dienen de investeringen in de omgevingskwaliteiten (waaronder de saneringen) in evenwicht te zijn met de omvang van het ontwikkelingsproject. Om excessen en prijsopdrijving te voorkomen is in eerste instantie per gemeente één pilotproject toegestaan. Drie jaar na vaststelling van het omgevingsplan zullen voortgang en resultaten van de pilotprojecten geëvalueerd worden.

Instellingen voor zorg en verpleging

Er bevinden zich instellingen voor zorg en verpleging in het landelijk gebied. Zichtbaar zijn twee bewegingen. Enerzijds een deconcentratie en het terug brengen van instellingen in de gebouwde omgeving, anderzijds het realiseren van kleinschalige voorzieningen in het landelijk gebied voor bijzondere groepen. Het saneren van (grootschalige) instellingsterreinen voor zorg en verpleging in het landelijk gebied valt onder de ruimte-voor-ruimte regeling. Het realiseren van kleinschalige (intramurale) woonzorginstellingen in het landelijk gebied kan door gebruik te maken van beeldbepalende, karakteristieke en monumentale boerderijen en bedrijfsgebouwen. Het dient hierbij te gaan om bewoners met een zorgindicatie. Indien voor de woonzorgfunctie meer ruimte nodig is dan de bestaande bebouwing biedt, wordt ruimte voor uitbreiding geboden onder de voorwaarde dat een zorgvuldige afweging plaatsvindt en dat de te realiseren uitbreiding past in het beeldbepalende karakter van de bestaande gebouwen.

Daarnaast is er ook in toenemende mate aandacht voor zorgtoerisme. De mogelijkheden hiertoe vallen onder het beleid voor Nieuwe Economische Dragers en zijn nader uitgewerkt in paragraaf 5.5.1.

DOELSTELLING:

- *Behoud en versterking van landschappelijke en cultuurhistorische waarden in het landelijk gebied met behulp van woningbouw*

ACTIES EN PRESTATIES:

✔ *Uitvoeren en evalueren pilotprojecten 'eigentijdse boerenerven'*

6.2.2 Kwaliteit van de woonomgeving

Duurzaam bouwen en duurzame stedenbouw is gericht op het bevorderen van de kwaliteit van de woonomgeving, oftewel de integrale woonkwaliteit. Hierbij zijn aspecten als leefbaarheid, ruimtelijke indeling, water, bodem, infrastructuur, maar ook de toepassing van grondstoffen, energiegebruik en afvalbeperking voortdurend aan de orde. De provincie wil bereiken dat dergelijke aspecten vanaf het allereerste moment worden betrokken bij de planvorming (zowel bij nieuwbouw, herstructurering, transformatie en renovatie).

Aandachtsvelden daarbij zijn:

- het levensloopbestendig bouwen van woningen en woonwijken;
- de ruimtelijke kwaliteit van kernuitbreidingen, mede in relatie tot de onbebouwde omgeving;
- het ontwerp van woonwijken, waarin rekening wordt gehouden met sociale en fysieke veiligheid en ruimte wordt geboden voor sport en ontmoeting, met aandacht voor de toegankelijkheid voor alle inwoners en loop-, fietsroutes en het selectief gebruik van de auto wordt gestimuleerd.
- waterhuishouding, bodemopbouw en bodemsanering als sturende factor bij locatiekeuze en ontwerp;
- bewuste keuze voor grondstoffen en bouwmaterialen, hoogwaardig materiaalgebruik en toepassing van secundaire grondstoffen;
- energiebeperking door zo mogelijk zongericht bouwen, en inzet van duurzame energiebronnen;
- duurzaam stedelijk waterbeheer, waterkwaliteit en milieukwaliteit als ontwerpgegeven;
- beperking van bouwafval, gescheiden opslag van huishoudelijk afval.

Het bevorderen van de integrale woonkwaliteit dient tot stand te komen door een samenspel met en een brede betrokkenheid van alle betrokken partijen in de bouwketen. Gemeenten spelen in het totaal van dit proces een belangrijke rol. De provincie richt haar inspanningen op het stimuleren van dit proces. Tevens zal gezocht worden naar een samenwerking met het onderwijsveld. De provinciale duurzaamheidscoördinator speelt hierbij een belangrijke voorlichtende en stimulerende rol.

DOELSTELLING
- *Het bevorderen van een integrale woonkwaliteit*

ACTIES EN PRESTATIES:
- ✔ *Het stimuleren en motiveren van alle betrokken actoren bij het bevorderen van een integrale woonkwaliteit*
- ✔ *Tweejaarlijkse evaluatie van de provinciale duurzaamheidcoördinator*
- ✔ *In overleg met betrokkenen selecteren van proefprojecten en waar mogelijk meefinancieren van proefprojecten*

Leefbaarheid in plattelandskernen

Naast de hierboven omschreven duurzaamheidsaspecten vormt het behoud van de leefbaarheid in met name plattelandskernen een belangrijk aandachtspunt bij het bevorderen van de kwaliteit van de woonomgeving. Door schaalvergrotingsprocessen komt de leefbaarheid in deze kernen steeds vaker onder druk te staan. De noodzaak tot het vinden van creatieve oplossingen wordt daarbij steeds groter. De provincie staat positief tegenover nieuwe oplossingen die een bijdrage leveren aan de leefbaarheid in plattelandskernen en, waar mogelijk, worden deze ondersteund.

ACTIES EN PRESTATIES:
- ✔ *Ondersteunen van de bundeling van voorzieningen in multifunctionele centra (pilotproject servicepunt)*
- ✔ *Stimuleren van maatwerkoplossingen voor de mobiliteit*

STEDELIJK MILIEUBEHEER

In het stedelijk milieubeheer vormt de gemeente de eerst aangewezen partij om zorg te dragen voor het goed betrekken van milieuaspecten in planprocessen. In het verlengde van de Stad en Milieu benadering van het ministerie van VROM heeft de provincie in haar vorige milieubeleidsplan gekozen voor een 'meedenkende rol' met een inhoudelijke en financiële inbreng gericht op kwaliteitsverbetering. Kern daarbij is dat milieu- en duurzaamheidsaspecten vroegtijdig worden ingebracht en een serieuze factor vormen in de afweging. Mede hierdoor is de verwachting dat toepassing van de derde stap uit deze benadering (overschrijding van normen) tot de uitzonderingen zal behoren. Inmiddels zijn er voldoende inhoudelijke handvatten beschikbaar om milieuvoorwaarden op de juiste manier en juiste wijze in te brengen in de (ruimtelijke) planvorming. Binnen de werkwijze van diverse gemeenten zijn hiervoor voldoende goede voorbeelden te vinden (MILO). De financiële ondersteuning van planprocessen door de provincie zal dan ook gefaseerd worden afgebouwd, gericht op beëindiging van de ondersteuning in 2008.
De provincie zal wel bijdragen blijven leveren aan het bevorderen van kennisuitwisseling en de verbreding van het draagvlak voor een integrale werkwijze. Bijvoorbeeld door het beschikbaar stellen van ruimtelijke milieu-informatie.

Verder dienen gemeenten eventuele milieuproblemen te betrekken binnen hun binnen hun programma's voor het *Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing*.

ACTIES EN PRESTATIES:
- ✔ *Gemeenten geven binnen hun ruimtelijke plannen en programma's of projectaanvragen voor ISV aan op welke wijze milieuaspecten (incl. energie en klimaat) erin betrokken zijn*
- ✔ *Het leveren van een bijdrage (o.a. door overleg, het organiseren van bijeenkomsten etc.) aan de verbreding van het draagvlak voor integrale planvorming*
- ✔ *Beschikbaar stellen van milieu-informatie ten behoeve van het bevorderen van een integrale werkwijze*

Milieu en gezondheid

Gezondheid is geen objectief begrip maar een resultante van de verwerking van allerlei uitwendige invloeden (zoals voeding, gezinsleven, werkkring, leefstijl, woningkwaliteit, milieu-invloeden). Bij milieufactoren gaat het om geluid, geur, externe veiligheid, gevaarlijke stoffen. Milieufactoren spelen een bescheiden rol. Verondersteld wordt dat ca. 2 tot 5% van het gezondheidsverlies in Nederland toe te schrijven is aan de fysieke milieufactoren (zoals geluid, gevaarlijke stoffen). In de stedelijke omgeving gaat het dan vooral om luchtverontreiniging en geluidhinder in relatie tot verkeer en een afname van groen. Verder kan de leefomgeving aangetast worden doordat er te weinig gebieden zijn waar rust stilte en duisternis kan worden ervaren. De provincie heeft maar deels invloed op de lokale milieukwaliteit; de woonomgeving is vanuit gezondheid gezien een belangrijke invalshoek en wordt vooral bepaald door het beleid van de gemeenten op het gebied van milieu, ruimtelijke ordening en verkeer en vervoer.

Op verschillende plaatsen in dit omgevingsplan geeft de provincie aan welke milieukwaliteiten worden nagestreefd en wordt aangegeven welke inspanningen de provincie daarvoor doet (zie paragrafen 4.2, 4.3 en 4.4). Deze paragraaf gaat in op het operationaliseren van de invalshoek milieu en gezondheid. De provincie kiest daarbij twee ingangen:
- Ten eerste door verbreding van milieu naar de invalshoek milieu en gezondheid wordt het mogelijk uiteenlopende milieuaspecten te vergelijken door ze uit te drukken in één gezondheidskundige noemer. Dit biedt de mogelijkheid de milieuaspecten ten opzichte van elkaar te beoordelen. Deze

informatie kan voor verschillende doelen worden gebruikt. Bijvoorbeeld ten behoeve van de prioriteitstelling in beleid.
- Een tweede meerwaarde is dat de communicatie met burgers over milieurisico's beter kan verlopen. Het simpelweg verstrekken van objectieve gegevens over bijvoorbeeld wel of geen milieunorm overschrijding werkt niet . Goede risicocommunicatie houdt rekening met de percepties van mensen. Het gezondheidsaspect is daarbij naast allerlei andere factoren een belangrijk element. Het wordt voor burgers begrijpelijker als over de gevolgen voor de gezondheid wordt gecommuniceerd in plaats van over al dan niet overschrijden van milieunormen. Hier ligt een duidelijke relatie met het verdrag van Aarhus, omdat het daarbij onder andere gaat om toegankelijke informatie voor burgers over hun leefomgeving. De opgave daarbij is de communicatie zo vorm te geven dat mensen zo min mogelijk lastig worden gevallen met zaken waaraan ze geen belang hechten en tegelijkertijd goede mogelijkheden te bieden om hun belangen te behartigen.

De provincie participeert in het regionaal overleg milieu en gezondheid. Dit overleg wil de rol van de medische milieukunde in de regio op strategisch niveau versterken rekening houdend met de wensen van de marktpartijen. Een belangrijk thema voor dit overleg is de versterking van de relatie tussen gezondheid en lokaal milieubeleid in Zeeland.

ACTIES EN PRESTATIES:
- ✔ *In kaart brengen omvang mogelijke gezondheidseffecten en risico's voor de afzonderlijke milieuaspecten*
- ✔ *Opstellen en toegankelijk maken van digitale kaarten en informatie*
- ✔ *In communicatietrajecten met burgers zal expliciet aandacht geschonken worden aan de invalshoek milieu en gezondheid als belangrijk onderdeel van risicocommunicatie. Hiervoor zal samengewerkt worden met de GGD*

STEDELIJK WATERBEHEER

In het stedelijk waterbeheer staan een tweetal zaken centraal. Het voorkomen van wateroverlast en het verbeteren van de waterkwaliteit.

Voorkomen van wateroverlast

In beginsel dient bebouwd gebied te voldoen aan de een norm van 1/100 (zie paragraaf 4.7). Bebouwde gebieden zijn de gebieden die als zodanig zijn aangeduid op de waterfunctiekaart. Aan bebouwing waarop niet de functie bebouwd gebied ligt, zoals verspreide bebouwing in het buitengebied, wordt dit beschermingsniveau niet geboden. Deze bebouwing heeft eenzelfde norm als de omliggende functie.
Wateroverlast in het bebouwd gebied wordt veelal veroorzaakt door een tekort aan bergings- en/of rioleringscapaciteit bij extreme neerslag in combinatie met de toename van het verharde oppervlak, waardoor het teveel aan water feitelijk niet meer weg kan.
De inspanningen gericht op het voorkomen van wateroverlast richten zich dan ook met name op de aanpak van deze oorzaken. Daarbij wordt onderscheid gemaakt in bestaand bebouwd gebied en uitbreidingslocaties.
Bij de locatiekeuze voor uitbreidingslocaties geldt het principe dat water mede ordenend is. Water vormt op basis van dit principe één van de factoren die van belang zijn bij het bepalen van de geschiktheid van een locatie voor stedelijke ontwikkeling. Impliciet betekent dit dat inzichtelijk gemaakt dient te worden hoe het wateraspect is meegenomen in de locatieafweging. De 'Waterkansenkaart bebouwd gebied' (kaart 6.2.A) biedt hiervoor een eerste aanknopingspunt. De provincie spreekt gemeenten (en waterschappen) in een vroegtijdig stadium van de (bestemmings)planontwikkeling aan op hun verantwoordelijkheden in deze. Vanzelfsprekend dienen ook uitbreidingslocaties aan een norm van 1/100 te voldoen. Ten behoeve van een goede afweging wordt gebruik gemaakt van het instrument van de watertoets en de Zeeuwse handreiking hiervoor. De 'Waterkansenkaart bebouwd gebied', waarop de kansrijke gebieden uit oogpunt van wateroverlast en zettingen zijn aangegeven, vormt een belangrijk gegeven bij de totstandkoming van uitbreidingsplannen. Voor uitbreidingslocaties geldt dat 95% van het verharde oppervlak wordt afgekoppeld van de riolering. Voor de opvang van dit water dienen in de wijk andere maatregelen getroffen te worden. Voor bestaand bebouwd gebied wordt uitgegaan van een gemiddeld afkoppelingspercentage van 1% per jaar als inspanningsverplichting. Bij de vervanging van de riolering en stedelijke herstructureringsprojecten dient uitwerking gegeven te worden aan deze doelstelling.
Wanneer blijkt dat als gevolg van de gekozen locatie extra maatregelen ten behoeve van de waterhuishouding noodzakelijk zijn, dan geldt hierbij het principe van 'niet afwentelen'. Het teveel aan water zal daarom, mits tegen aanvaardbare kosten, binnen het plangebied geborgen moeten worden. Als maatgevende afvoer kan gesteld worden dat maximaal 10 mm/dag vanuit het bebouwd gebied naar het landelijk gebied afgevoerd mag worden. Wanneer het bestaand bebouwd gebied een tekort aan berging heeft, dan zal realisatie hiervan op de maatschappelijk voordeligste locatie worden gevonden. Dat kan dus binnen het bestaand bebouwd gebied, binnen nieuw te bouwen gebied of in het landelijk gebied zijn. De keuze hiervoor wordt in overleg met de waterbeheerder gemaakt.
Naast (extreme) neerslag kan ook grondwater tot wateroverlast in het stedelijk gebied leiden. Om dit op te lossen wordt invulling gegeven aan landelijke adviezen. Hierbij zorgen gemeenten voor het instellen van een loket waar grondwaterklachten gemeld kunnen worden. Eenvoudige klachten worden door de gemeenten opgelost. Voor ingewikkelde problemen wordt van de waterschappen verwacht dat zij deze, samen met de gemeente en de provincie, oplossen. Dit alles dient ertoe te lei-

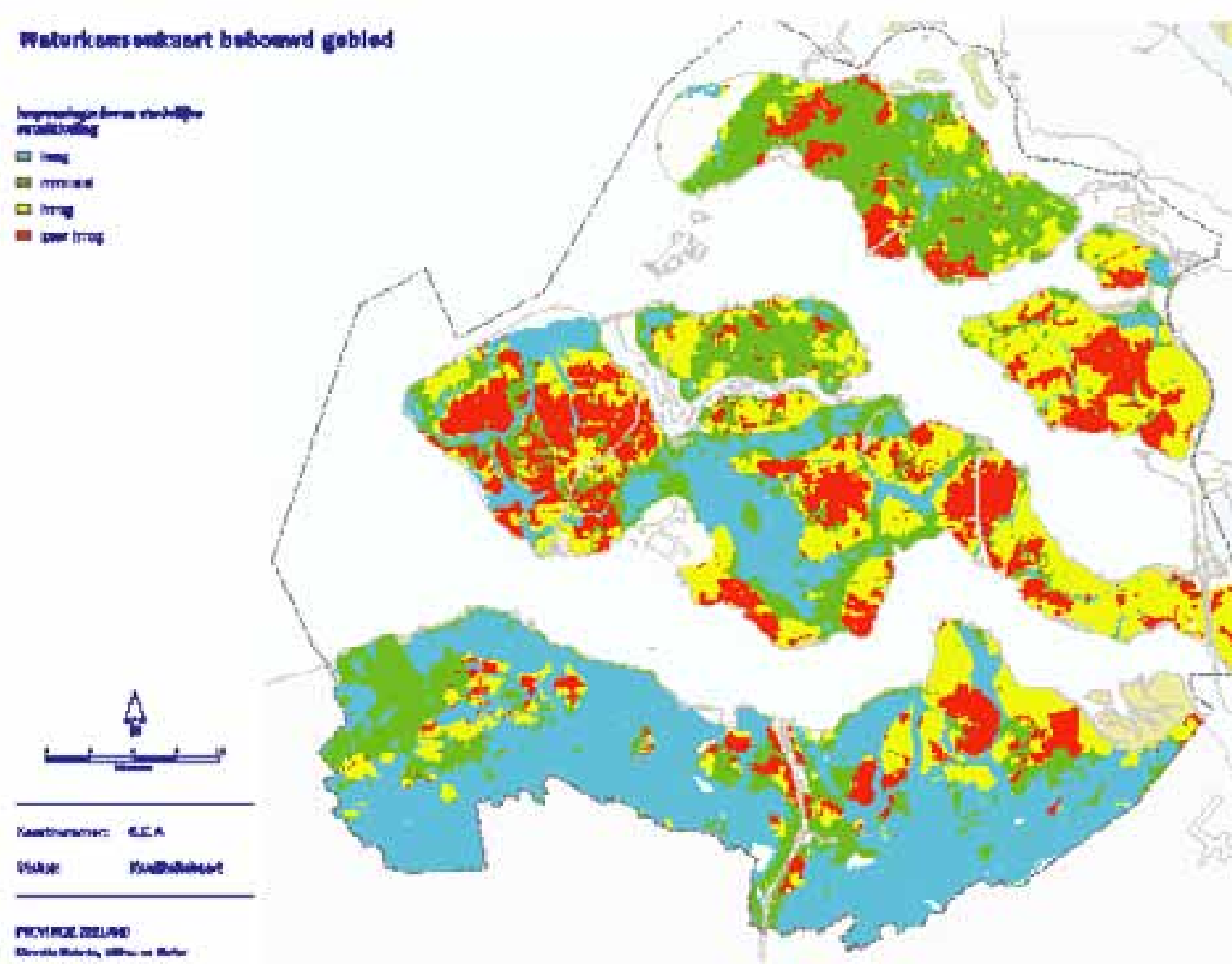

den dat in 2012 60% van het bebouwd gebied in Zeeland dat nu nog niet voldoet, wel voldoet aan de landelijke norm 1/100 (een kans op wateroverlast van eens in de honderd jaar).

Bevorderen van de waterkwaliteit

Het regenwater van de straat en het afvalwater van huishoudens wordt verwerkt door de riolering. In situaties van extreme neerslag wanneer de rioleringscapaciteit te kort schiet, komt het overschot aan water op straat te staan of wordt het via overstorten op het oppervlaktewater geloosd met nadelige gevolgen voor de waterkwaliteit. Ook kunnen er door afkoppeling van straten en daken schadelijke stoffen in het oppervlaktewater komen. Het beleid met betrekking tot de waterkwaliteit in bebouwd gebied is uitgewerkt in paragraaf 4.6.

DOELSTELLINGEN:

- *Instandhouden en versterken van gezonde en veerkrachtige watersystemen in bebouwd gebied, duurzaam afgestemd op het gebruik*
  Deze doelstelling is voor de planperiode uitgewerkt in de volgende operationele doelstelling:
- *In 2012 voldoet 75% (in 2015 100%) van de oppervlakte afvoergebieden aan de WB21-normen voor wateroverlast*

ACTIES EN PRESTATIES:

- ✔ *In het kader van de watertoets wordt water meer expliciet meegenomen bij locatiekeuze voor uitbreidingen en wordt inzichtelijk gemaakt hoe dit is gebeurd (gemeenten)*
- ✔ *Bij afkoppelen zorg dragen voor voldoende compenserende maatregelen (gemeenten)*
- ✔ *Gemeenten hebben uiterlijk in 2007 (Nationaal Bestuursakkoord Water) een actueel waterplan. Op zijn minst wordt hierin aandacht besteed aan de huidige problemen met waterkwantiteit en -kwaliteit, de toekomstige ontwikkelingen hierin en op het vlak van de gemeentelijke ruimtelijke ordening, de grondwaterproblematiek, de oplossingen en maatregelen en een uitvoeringsplan.*
  Verdere invulling wordt weergegeven in een provinciale handreiking. Gemeentelijke waterplannen worden elke 6 jaar herzien
- ✔ *Bij uitbreidingen zorgdragen voor voldoende maatregelen om te voldoen aan de normen voor aanvaardbare wateroverlast (gemeenten)*
- ✔ *Voor wateroverlast in het bestaand bebouwd gebied vanuit oppervlaktewater worden maatregelen getroffen om de doelstelling te halen (waterschappen)*
- ✔ *Afkoppelen 95% van het verhard oppervlak bij nieuwbouw (gemeenten)*
- ✔ *Afkoppelen van 1% per jaar van het verhard oppervlak in bestaand bebouwd gebied (gemeenten)*
- ✔ *Opstellen plan om grondwateroverlast tegen te gaan*
- ✔ *De provincie neemt initiatief tot uitwerking van een grondwaterloket. Gemeenten geven invulling aan dit loket en zorgen ervoor dat eenvoudige problemen worden opgelost. Bij ingewikkelde problemen wordt van de waterschappen verwacht dat zij samen met gemeente en provincie deze problemen oplossen*
- ✔ *Maatregelen nemen om wateroverlast door onvoldoende capaciteit van de riolering te verminderen (gemeenten)*

RUIMTELIJKE KWALITEIT VAN KERNUITBREIDINGEN

De ruimtelijke kwaliteit van kernuitbreidingen is niet alleen van belang bij het bevorderen van een integrale woonkwaliteit, maar is zeker ook van belang voor de ruimtelijke kwaliteit van Zeeland als geheel. De provincie signaleert diverse ontwikkelingen die ten koste gaan van deze ruimtelijke kwaliteit. Waar het organisch groeien van kernen de voorkeur heeft, zie je daarentegen dat kernuitbreidingen veelal geringe samenhang met het oorspronkelijke dorp en de omgeving vertonen. Andere zorgpunten zijn de eenvormigheid qua gebruik (alleen woonfunctie) en vormgeving en de gering aandacht voor de (regionale) identiteit.
De provincie wil, in samenspraak met gemeenten, de ruimtelijke kwaliteit van kernuitbreidingen bevorderen door allereerst het ruimtelijk kwaliteitsaspect in een vroegtijdig stadium een centrale plek in de planvorming te geven. Daarnaast is de provincie voornemens een kwaliteitsteam in te stellen. Dit kwaliteitsteam is niet bedoeld als toetsingscommissie, maar is nadrukkelijk bedoeld om kwaliteitsaspecten in een vroegtijdig stadium van planvorming in te brengen en mee te denken.
Tenslotte wil de provincie met een aantal gemeenten het initiatief nemen tot het realiseren van een aantal voorbeeldprojecten, waarbij prioriteit wordt gegeven aan voorbeeldprojecten bij kernen in nationale landschappen.

Expliciete ruimtelijke onderbouwing

Om er voor de zorgen dat gemeenten uitdrukkelijk aandacht besteden aan de aandachtsvelden voor ruimtelijke kwaliteit, vraagt de provincie voor ieder ruimtelijk plan buiten de grens bestaand bebouwd gebied een expliciete ruimtelijke onderbouwing ten aanzien van de drie aandachtsvelden voor ruimtelijke kwaliteit, te weten:

1. de samenhang ten aanzien van het omringende landschap en het oorspronkelijke dorp
2. de verhouding van de nieuwe ontwikkeling qua schaal en maat ten opzichte van het omringende landschap en dorp
3. de aandacht voor regionale identiteit in het stedenbouwkundig plan en de vormgeving.

De vorm waarin de gemeente de ruimtelijke onderbouwing neerlegt, laat de provincie over aan de gemeente. Een gemeente kan ervoor kiezen om de ruimtelijke onderbouwing op te nemen in een afzonderlijk document (een beeldkwaliteitsplan), maar kan de ruimtelijke onderbouwing ook onderdeel uit laten maken van de toelichting bij een bestemmingsplan.

Voorbeeldprojecten

De provincie is voornemens om het kwaliteitsteam een aantal voorbeeldprojecten mee uit te laten voeren.
Het kwaliteitsteam krijgt als taak mee dit traject verder vorm te geven. In principe is er in iedere gemeente ruimte voor een voorbeeldproject, met het oog op de prioritering en de voorbeeldwerking geeft de provincie er de voorkeur aan om te starten met een drietal projecten in de nationale landschappen.
De ondersteuning bestaat uit:

- het beschikbaar stellen van de expertise van het kwaliteitsteam
- een bijdrage in de meerkosten van de planvorming
- mogelijk bijdragen in de meerkosten van de uitvoering van het plan.

DOELSTELLING:

- *Bevorderen van de ruimtelijke kwaliteit van kernuitbreidingen*

ACTIES EN PRESTATIES:

- ✔ *Uitvoeren voorbeeldprojecten in het kader van ruimtelijke kwaliteit kernuitbreidingen*

BUNDELINGSPRINCIPE EN LOCATIEBELEID
In het verlengde van de rijksdoelstellingen, zoals geformuleerd in de Nota Ruimte, geeft de provincie met het omgevingsplan Zeeland op haar eigen wijze invulling aan het bundelingsprincipe en het locatiebeleid.

Bundelingsprincipe
Bundeling van wonen, werken en voorzieningen vormt een van de uitgangspunten van het provinciale beleid. Bundeling is om een aantal redenen gewenst. Allereerst wordt daarmee het draagvlak voor voorzieningen vergroot. De dreiging van het wegtrekken van voorzieningen naar omringende agglomeraties als de Brabantse Stedenrij, de Randstad en Vlaamse Ruit steden wordt daarmee zoveel mogelijk tegengegaan. Door de bundeling van wonen, bedrijventerreinen en voorzieningen wordt bovendien invulling gegeven aan de wens van zorgvuldig ruimtegebruik en de voordelen die dit heeft voor de ruimtelijke kwaliteit in het algemeen en, door het voorkomen van versnippering, die van het landelijk gebied in het bijzonder.
Ook binnen de steden vormt een geconcentreerde ontwikkeling het uitgangspunt. Voor woningbouw geldt o.a. dat tenminste 50% van de nieuwbouw binnen het bestaand stedelijk gebied moet worden ontwikkeld. De transformatieprojecten (Dokkershaven in Vlissingen, Havengebied Goes, Stationsgebied Middelburg en Axelse dam in Terneuzen) vormen dan ook belangrijke punten op de provinciale uitvoeringsagenda. Revitalisering van verouderde bedrijventerreinen behoort ook tot de speerpunten.

Locatiebeleid
Een goede bereikbaarheid is van wezenlijk belang voor de positie van de Zeeuwse steden als sociaal-economische motor van Zeeland. Het gaat daarbij zowel om de interne als de externe bereikbaarheid.
Voor de externe bereikbaarheid ligt het accent op een goede bereikbaarheid per auto en sterke - (boven)regionale - openbaar vervoerverbindingen. Vanuit het streven naar een kwalitatief goede en veilige leefomgeving wordt voor de interne bereikbaarheid in de steden ingezet op de fiets en het openbaar vervoer. Het gebruik van de auto wordt binnen en tussen de steden zoveel mogelijk gereguleerd door parkeerbeleid en concentratie op het (stedelijke) hoofdwegennet. De NS-stations in Vlissingen, Goes en Middelburg dienen zich te ontwikkelen tot knooppunten in de totale vervoerketen. Een makkelijke overstap van auto of fiets naar bus en trein - en andersom - moet hier mogelijk zijn.
Het provinciale locatiebeleid is erop gericht een goede plaats voor ieder bedrijf of voorziening te bieden zodat een optimale bijdrage wordt geleverd aan de versterking van de kracht van de steden (en dorpen). Bij het bepalen van wat een goede plaats is kunnen de volgende doelstellingen worden gediend:
- *Economische ontwikkelingsmogelijkheden:* het bieden van voldoende geschikte vestigingsplaatsen voor bedrijvigheid en voorzieningen
- *Bereikbaarheid:* het optimaal gebruik van alle vervoersmogelijkheden voor personen en goederen, afgestemd op aard van de voorzieningen.
- *Leefbaarheid:* kwaliteit en variatie in vestigingsplaatsen voor alle stedelijke activiteiten, functiemenging en kwaliteit van de leefomgeving (veiligheid, emissie en geluid)
- *Complementariteit:* Voorzieningen en bedrijven dienen de bestaande netwerken en voorzieningen zoveel mogelijk aan te vullen en te versterken.

Het beleid zoals geformuleerd in het omgevingsplan richt zich op de ontwikkeling van voldoende geschikte vestigingsmogelijkheden voor bedrijven en voorzieningen (inclusief detailhandel, vrijetijdsvoorzieningen en attracties) in en rond de steden. Ook grootschalige, regionale voorzieningen voor onderwijs, zorg en welzijn en andere specifieke voorzieningen moeten in en rond de steden worden gehuisvest, waarbij in onderling overleg bepaald dient te worden welke voorziening op welke locatie binnen het stedennetwerk Zeeland de meeste meerwaarde voor de hele provincie heeft.

6.3 De stad centraal

De Zeeuwse steden Goes, Middelburg, Vlissingen en Terneuzen hebben een taak als sociaal-culturele en economische motor van Zeeland. Vanuit die taak vervullen ze een belangrijke verzorgende functie voor de hele provincie. In samenspraak met de steden wil de provincie deze verzorgende functie voor heel Zeeland behouden en versterken. De afzonderlijke kwaliteiten en identiteit van de vier steden vormen daarbij het vertrekpunt. Gezien de toegenomen mobiliteit en het voortgaande proces van schaalvergroting is het noodzakelijk om ontwikkelingen op elkaar af te stemmen om het huidige voorzieningenaanbod te behouden en de kansen die zich voordoen om het te versterken optimaal te benutten.
Deze afstemming vindt plaats binnen het kader van het stedennetwerk Zeeland. De provincie ondersteunt initiatieven van het stedennetwerk die een bijdrage leveren aan de centrale rol van de steden en aan het realiseren van een complementair (elkaar aanvullend) voorzieningenaanbod binnen de Zeeuwse steden. De steden zullen daarbij hun aard, schaal en ligging moeten benutten om zich te onderscheiden, zowel ten opzichte van elkaar, van de omliggende regio én van de buiten Zeeland gelegen stedelijke agglomeraties (Randstad, Brabantse stedenrij, Vlaamse Ruit). Sterke punten moeten worden uitgebouwd.

Daarnaast is het, vanwege de van oudsher aanwezige relatie tussen de stad en de omliggende regio, van belang dat de afzonderlijke steden tevens afspraken maken met de overige gemeenten binnen de regio over de ontwikkelingen op het gebied van woningbouw, voorzieningen, bedrijvigheid en mobiliteit. In de regionale agenda's (deel C) zijn deze afspraken nader uitgewerkt. Door actief beleid te formuleren voor het brede scala aan voorzieningen wordt de positie van de stad versterkt. Uitgangspunten hierbij zijn het door het rijk in de Nota Ruimte geformuleerde bundelingsprincipe (zie ook paragraaf 6.2.1.) en het feit dat een regionale invulling aan het 'locatiebeleid' dient te worden gegeven.
In deze paragraaf komen beide aspecten aan de orde. Achtereenvolgens wordt het provinciale beleid voor de stad nader uitgewerkt voor: de binnensteden of stadscentra, detailhandel, kantoren, vrijetijdsvoorzieningen, onderwijsvoorzieningen en zorg en welzijn.

DOELSTELLING:
- *Behoud en versterking van de economische en sociaal-culturele functie van de Zeeuwse steden voor heel Zeeland*

ACTIES EN PRESTATIES:
- ✔ *Ondersteunen van initiatieven binnen het stedennetwerk ten behoeve van een complementair voorzieningenaanbod*
- ✔ *Ondersteunen van het stedennetwerk bij het opstellen van een regionale invulling van een zorgvuldig 'locatiebeleid' ten aanzien van detailhandel, voorzieningen, kantoren en bedrijven*
- ✔ *Ondersteunen en, waar mogelijk, faciliteren van transformatieprojecten in de vier steden (Stationsgebied Middelburg, Dokkershaven Vlissingen, Havengebied Goes en Axelse Dam Terneuzen)*

6.3.1 De binnensteden of stadscentra

Aantrekkelijke stadscentra of binnensteden vormen een attractie op zich. De historische centra van Middelburg en Goes, elk met hun eigen identiteit en de maritieme centra van Vlissingen en Terneuzen trekken jaarlijks vele bezoekers. De provincie wil, in samenspraak met de stedelijke gemeenten, de aantrekkingskracht en bereikbaarheid van de binnensteden handhaven en versterken.
Kansen hiertoe worden waar mogelijk ondersteund. De (geplande) verbeteringen van de openbare ruimten in Middelburg, Goes, Vlissingen en Terneuzen zijn een voorbeeld van hoe de kwaliteit en de aantrekkelijkheid van de binnensteden kan worden vergroot.

Eventuele bedreigingen voor het optimaal functioneren van de stadscentra moeten zoveel mogelijk worden voorkomen. Een zorgvuldig locatiebeleid voor detailhandel, voorzieningen, kantoren en bedrijven vormt hierbij een essentiële randvoorwaarde. Daarbij dient versnippering van deze functies zoveel mogelijk te worden voorkomen en dient tevens ingespeeld te worden op de schaalvergroting.

DOELSTELLING:
- *Handhaven en versterken van de aantrekkingskracht en bereikbaarheid van de binnensteden*

6.3.2 Detailhandel

Behoud en versterking van de kwaliteit en het aanbod van detailhandelsvoorzieningen zijn belangrijk voor de inwoners, de werkgelegenheid en voor de toeristische aantrekkingskracht van Zeeland. Het draagt bij aan de vitaliteit, leefbaarheid en identiteit van de dorpen en steden in Zeeland. Voortbouwend op de beleidsuitgangspunten van het provinciaal sociaal-economisch beleidsplan op het gebied van detailhandel wordt in dit plan het provinciaal detailhandelsbeleid verder vormgegeven. De gemeenten zijn binnen de kaders van het Rijksbeleid verantwoordelijk voor hun eigen detailhandelsbeleid. De provincie heeft een regisserende rol en moet zorgen voor afstemming van bovenlokale initiatieven en grootschalige ontwikkelingen. De basis van het provinciaal detailhandelsbeleid wordt gevormd door de detailhandelsstructuurvisies Zeeuws-Vlaanderen en Midden- en Noord Zeeland. Uit de genoemde visies blijkt dat onder invloed van bepaalde trends en ontwikkelingen de detailhandel niet alleen in de kleine kernen maar ook in de binnensteden onder druk staat. Beleid gericht op versterking van de bestaande detailhandelsstructuur is daarom noodzakelijk. Enerzijds moet geïnvesteerd worden in bestaande binnensteden en dorpskernen, anderzijds moet voorkomen worden dat erbuiten een ongewenste groei van detailhandel ontstaat. De kwaliteit kan niet alleen versterkt worden door investeringen in de openbare ruimte, evenementen en gevelverfraaiing, maar vooral ook door de verbetering van de bereikbaarheid en parkeervoorzieningen. In het algemeen is het beleid gericht op het bieden van een zo uitgebreid en gevarieerd mogelijk pakket aan detailhandelsvoorzieningen om de vitaliteit van de binnensteden en dorpscentra te versterken.
Voor de dagelijkse boodschappen (levensmiddelen, persoonlijke verzorging, bloemen en dierbenodigdheden) is het uitgangspunt dat er een zo compleet mogelijk dagelijks winkelaanbod wordt geboden op een acceptabele afstand. Concentratie van het aanbod is belangrijk, vestiging dient plaats te vinden in of aan de rand van binnensteden of binnen wijkvoorzieningen. Wanneer expliciet wordt aangetoond dat binnen of aansluitend aan het kernwinkelgebied of wijkwinkelcentrum geen geschikte locaties voorhanden zijn, is vestiging van een supermarkt

erbuiten toegestaan mits de afstand tot het bestaand winkelgebied zo beperkt mogelijk blijft en de beoogde locatie in een woongebied ligt (of een aangewezen gemengd woon-werkgebied). Hierbij kan een afstand van 500 meter tot het kernwinkelapparaat in principe als het maximum worden beschouwd. Voor de leefbaarheid van kleine kernen is instandhouding van de detailhandelsfunctie belangrijk. Combinaties met andere functies binnen een exploitatie kunnen hieraan bijdragen. Wanneer dit niet mogelijk is zou er voor gekozen kunnen worden de detailhandelsfuncties in enkele kernen op te geven ten gunste van een volwaardige winkelconcentratie in een centraal gelegen kleine kern.

Recreatief winkelen wordt ook wel 'funshoppen' genoemd, het winkelen waarbij kijken en vergelijken centraal staat in een aantrekkelijke omgeving om te verblijven. Het gaat hierbij om de modische branches, 'juwelier en optiek', huishoudelijke en luxe artikelen, sport en spel, hobby en media. Bij het recreatief winkelen ligt de hoogste prioriteit bij de binnensteden. Recreatief winkelaanbod hoort alleen hier en in bovenlokaal verzorgende centra toegelaten te worden. Naast de dragende kernen zijn dit Kamperland, Heinkenszand, Kapelle, Krabbendijke, Domburg en Sluis. De inspanningen zijn gericht op het versterken van de kwaliteit, diversiteit, identiteit en complementariteit van deze winkelcentra. Ook dient er aandacht te zijn voor het scheppen van ruimte voor schaalvergroting van bestaande winkels.

Detailhandel buiten de centra

Het provinciale detailhandelsbeleid is primair bedoeld om de bestaande binnensteden en (boven)lokaal verzorgende winkelcentra te beschermen. Detailhandel is echter niet altijd inpasbaar in de bestaande kernwinkelgebieden. Hiervoor zijn meerdere redenen voor aan te wijzen. Alleen onder voorwaarden kan detailhandel zich buiten de bestaande kernwinkelapparaten vestigen. De centrale voorwaarde is dat de bedoelde detailhandelsvestiging geen ontwrichtende gevolgen hebben voor de bestaande kernwinkelcentra en de detailhandelsstructuur. De volgende categorieën zijn benoemd:

- Bij detailhandel in volumineuze en gevaarlijke goederen is vestiging buiten de bestaande kernwinkelgebieden toegestaan. Het gaat hier om de branches auto's, boten, caravans, brand en explosiegevaarlijke goederen en bestrijdingsmiddelen. Hiervoor geldt dat vestiging zoveel mogelijk geconcentreerd plaatsvindt in de vier steden en de vier dragende kernen.
- Detailhandel bedoeld voor de zogenaamde doelgerichte, laagfrequente aankopen (wonen, bruin- en witgoed, doe-het-zelf, tuincentra) dient primair aansluitend aan bestaande kernwinkelgebieden gevestigd te worden. Wanneer dit door het volume niet mogelijk is, is vestiging erbuiten geconcentreerd toegestaan op een (PDV-)locatie waar soortgelijke detailhandel is geconcentreerd in een van de vier steden of dragende kernen. Branches in de dagelijkse boodschappen en recreatief winkelen horen hier niet thuis.
- Themaconcentratiegebieden zijn gebieden waar detailhandel bedoeld voor de laagfrequente, doelgerichte aankopen geconcentreerd wordt. Dit vindt plaats in duidelijk herkenbare gebieden met een afgebakend profiel, met name de woonbranche. In Zeeland zijn dat het Marconigebied in Goes (wonen), Woonboulevard Poortvliet, Mortiere in Middelburg, en Morres e.o.(Hulst). Bij de ontwikkeling en het beheer van een themaconcentratiegebied is een heldere profilering en complementariteit ten opzichte van de rest van de detailhandelsstructuur essentieel. De invulling van dergelijke themaconcentraties wordt altijd afhankelijk gesteld van het functioneren van de binnensteden. Voor recreatief winkelaanbod en boodschappenaanbod is op themaconcentraties geen plaats.
- Voor de zeer grootschalige recreatieve winkelformules (winkel met een omvang van 3000 m2 of meer) geldt dat deze in principe gevestigd dienen te worden in of aan de rand van de binnensteden. Onder voorwaarden kan hierop een uitzondering worden gemaakt:
  - Aangetoond moet worden dat de vestiging niet in de binnenstad kan worden geaccommodeerd.
  - Aangetoond moet worden dat er geen substantiële gevolgen optreden voor detailhandelsbranches in de bestaande winkelcentra.
  - Een vestigingslocatie is alleen geschikt indien aansluiting gezocht wordt bij een themaconcentratie. Hierbij dient de winkelformule te passen bij het profiel van de themaconcentratie om te kunnen zorgen voor een meerwaarde.
- De mogelijkheid bestaat om aansluitend bij perifeer te ontwikkelen middelgrote dagattracties (leisurecentra) detailhandel te vestigen. Dit kan alleen wanneer:
  - De invulling van de detailhandel een directe relatie heeft met het concept van de dagattractie.
  - De invulling van de detailhandel voor het belangrijkste deel complementair (en dus niet overlappend is) met het detailhandelsaanbod in de bestaande winkelcentra.
  - Aangetoond wordt dat de detailhandel geen substantiële gevolgen heeft voor de bestaande detailhandelsstructuur en qua omvang ondergeschikt is aan het totale concept. Hiertoe wordt, ter indicatie, uitgegaan van een maximale omvang van 5% van het totale bruto bebouwde vloeroppervlakte.

Vanwege het unieke concept van het Zeeuws Evenementen Podium wordt in Middelburg de mogelijkheid geboden om, in combinatie met dit concept, 4900 m^2 detailhandel te realiseren. Hierbij gelden specifieke afspraken over branchering en assortiment. Deze afspraken dienen juridisch handhaafbaar publiekrechtelijk en privaatrechtelijk te worden vastgelegd.

Afstemming

Omdat de effecten van detailhandelsontwikkelingen met een bepaalde schaal gemeentegrensoverschrijdend kunnen zijn, is afstemming noodzakelijk tussen gemeenten. Afstemming dient

plaats te vinden op basis van het gezamenlijke belang van een gezonde detailhandelsstructuur van een regio. De provincie ziet de (inter)regionale afstemming op het gebied van detailhandelsontwikkelingen mede als haar verantwoordelijkheid en zal hiertoe het initiatief nemen. Bij een uitbreiding van het aantal vierkante meters van alle hier genoemde vormen detailhandel (van 1000 m^2 of meer) is afstemming met de betrokken buurgemeenten een voorwaarde voor provinciale instemming met het plan. Minimaal dienen de standpunten van betrokken buurgemeenten vermeld te worden in het betreffende ruimtelijke plan.

DOELSTELLING:
- *Versterken kwaliteit van de bestaande detailhandelsstructuur*

6.3.3 Kantoren

Kantoren kennen veel verschillen qua omvang, bezoekersintensiteit, aantal werknemers etc. De vestigingseisen en –wensen voor kantoren lopen dan ook ver uiteen (uitstraling, bereikbaarheid openbaar vervoer, nabijheid andere bedrijven/centrumvoorzieningen, etc.). Het is belangrijk om kantoorlocaties zoveel mogelijk aan te laten sluiten bij de grote diversiteit aan vestigingseisen en -wensen.
Om te komen tot een afgewogen locatiebeleid voor zelfstandige kantoren zijn de volgende aspecten van belang:
- Kantoren met veel werknemers en/of bezoekers zijn gebaat bij een excellente openbaar vervoer bereikbaarheid. Dit werkt ook de andere kant op: voor de bereikbaarheid van een stad en voor het draagvlak van openbaar vervoer knooppunten zijn kantoren op die locaties van groot belang.
- Het aantal bedrijven met een zelfstandig kantoor in Zeeland is klein. Sturing en bundeling op enkele locaties is daardoor van belang om voldoende massa voor een aantrekkelijke werk- en leefomgeving en de bijbehorende voorzieningen te behouden.

Op basis van genoemde aspecten zijn de volgende locaties in Zeeland aangewezen voor de vestiging van grootschalige zelfstandige kantoren:
- Stationslocatie Goes
- Stationslocatie Middelburg
- Centrumrand Terneuzen
- Stationslocatie Vlissingen/Kenniswerf/Dokkershaven

Op de genoemde kantorenlocaties moet gestreefd worden naar intensief ruimtegebruik. Tevens geldt dat er sprake moet zijn van een door de regio gedragen ruimtelijke visie als basis voor de ontwikkeling van het gebied. In deze visie dienen zaken als gebiedsafbakening, fasering, bereikbaarheid per voet, fiets, bus, trein en auto, stedenbouwkundige opzet etc. aan de orde te komen.
Grootschalige kantoren (meer dan 1000 m^2 bruto vloeroppervlak) en middelgrote kantoren (tussen circa 200 en circa 1000 m2 bruto vloer oppervlak) horen in principe thuis in de stadscentra van de vier steden en de centra van Hulst, Zierikzee, Oostburg en Tholen. Voor middelgrote kantoren kunnen uitzonderingen op deze regel worden gemaakt om de instandhouding van monumenten en/of beeldbepalende gebouwen te bevorderen.

Niet-zelfstandige/bedrijfsgebonden kantoren (waar niet-kantoorfuncties een substantieel onderdeel uitmaken van een totale vestiging) zijn op andere dan bovengenoemde locaties toelaatbaar. Voor niet-zelfstandige kantoren met een publieksfunctie geldt dat er sprake moet zijn van een locatie die niet alleen goed bereikbaar is per auto, maar ook per voet, fiets en openbaar vervoer.

In het provinciaal sociaal economisch beleidsplan is een voorstel geformuleerd om onderzoek te doen naar vestigingsmilieus voor de dienstverlenende sector in Zeeland. Het onderzoek is gericht op de (on)mogelijkheden van economische stimulering van de dienstverlenende sector in Zeeland. Aanbevelingen uit dit onderzoek kunnen aanleiding zijn het omgevingsbeleid aan te passen.

DOELSTELLING:
- *Bundeling van kantoren op de aangegeven locaties*

6.3.4 Vrijetijdsvoorzieningen rond de stad

Een nieuwe kansrijke ontwikkeling vormen de middelgrote dagattracties (tot 750.000 bezoekers per jaar) die in toenemende mate (aan de stadsrand) worden gerealiseerd. In zijn algemeenheid wordt dit gezien als een ontwikkeling die past bij het karakter van Zeeland vanwege het belang voor de eigen inwoners alsmede voor de verdere toeristische ontwikkeling van de provincie. Zeeland is meer dan zon, zee en strand en een uitbreiding op de dagattractiemarkt biedt mogelijkheden tot verbreding van het recreatieve product (zie ook paragraaf 5.6).

Afhankelijk van aard en schaal dienen nieuwe middelgrote dagattractieve voorzieningen gevestigd te worden in of nabij het stedelijk gebied van de vier Zeeuwse steden en de recreatieconcentraties. Bij vestiging in of nabij de stad gaat de voorkeur uit naar locaties in of in de nabijheid van het stadscentrum. Bij de ontwikkeling op een stadsrandlocatie mag de aantrekkingskracht van de binnenstad niet verstoord worden.

Voorwaarde voor een dergelijke ontwikkeling is dat aangetoond wordt dat de voorziening of onderdelen van de voorziening complementair is aan het bestaande, zowel in de stad van vestiging als voor de hele provincie.
Deze randvoorwaarden kunnen, binnen de kaders van het ste-

dennetwerk, worden uitgewerkt in een visie. Wanneer een dergelijke visie ontbreekt wordt het noodzakelijk geacht om bij iedere potentiële vestiging van een dagattractieve voorziening in beeld te brengen op welke wijze wordt voldaan aan de aangegeven voorwaarden. Dit laatste geldt uiteraard ook voor ontwikkelingen die niet in een opgestelde visie werden voorzien.

DOELSTELLINGEN:
- *Bundeling van nieuwe middelgrote dagattractieve voorzieningen in of nabij de stedelijke centra*

ACTIES EN PRESTATIES:
- ✔ *Ondersteunen van het stedennetwerk bij het opstellen van een gezamenlijk visie op vrijetijdsvoorzieningen*

6.3.5 Onderwijs

Ook de ontwikkelingen in het onderwijs worden in zekere zin gekenmerkt door schaalvergroting en concentratie. In Zeeland vormen de bundeling van opleidingen binnen de Hogeschool Zeeland en het ROC goede voorbeelden hiervan. Aanvullend wordt er gepleit voor het afstemmen van en het beter laten aansluiten van het onderwijs vanaf het voortgezet onderwijs tot en met de Roosevelt Academy, zodat in de toekomst een opleiding in zijn totaal kan worden aangeboden.
Koppeling van onderwijs met bedrijfsleven biedt wat dat betreft nieuwe kansen. De ontwikkeling van de kennisboulevard in Vlissingen (incl. campus) met specialistische centra op het gebied van duurzaamheid, maritieme kennis en ondergronds bouwen wordt mede daarom waar mogelijk ondersteund.

Onderwijsvoorzieningen zijn gebaat bij een goede bereikbaarheid per auto, fiets en openbaar vervoer. Ook hierbij geldt dat het draagvlak van openbaar vervoerknooppunten in het stedelijk gebied wordt versterkt door de nabijheid van onderwijsvoorzieningen. Nieuwe onderwijsvoorzieningen dienen dan ook bij voorkeur in de nabijheid van openbaar vervoerknooppunten te worden gesitueerd.

6.3.6 Zorg

Het aanbieden van (gezondheids)zorg die betaalbaar, toegankelijk, bereikbaar en van goede kwaliteit is vormt één van de doelstellingen van het provinciaal beleid. Samen met andere verantwoordelijke partijen wil de provincie zich inzetten voor het instandhouden en verder uitbouwen van een goede Zeeuwse zorg.
Met name in een dunbevolkt gebied als Zeeland met zijn specifieke eilandenstructuur vormen de al eerder genoemde schaalvergroting, de toegenomen mobiliteit en de interne marktwerking een voortdurende bedreiging voor de zorginfrastructuur. Alleen door samenwerking kan een verlies van (zorg)voorzieningen worden tegengegaan en kan een hoogwaardige regionale zorginfrastructuur gehandhaafd blijven. Zeker nu de Zeeuwse burger gemiddeld steeds ouder wordt, is instandhouding van een hoogwaardige regionale zorginfrastructuur van het grootste belang.

In het omgevingsbeleid wordt via het stedennetwerk getracht hieraan een bijdrage te leveren door binnen de kaders van de zorgvisie Zeeland afspraken te maken over de wijze waarop de bedreiging van het verdwijnen van voorzieningen uit de regio worden tegengegaan. Door integrale, al dan niet grensoverschrijdende, samenwerking en krachtenbundeling tussen zorgaanbieders, gemeenten en provincie ontstaat een breder draagvlak voor het behoud van de bestaande zorgvoorzieningen binnen de provincie.
Bovendien kan door zorgeconomie te bevorderen het voorzieningenniveau voor de inwoners van Zeeland verder uitgebouwd worden.

6.3.7 Welzijn, sport en cultuur

De aantrekkingskracht van de provincie wordt vergroot door goede voorzieningen op het terrein van welzijn, sport en cultuur. Dit geldt zowel voor de huidige èn voor nieuwe inwoners (woonmigratie) als voor toeristen, die onze provincie bezoeken. Welzijnsvoorzieningen, sport, spel (bijvoorbeeld kinderspeelplaatsen) en cultuur leveren een belangrijke bijdrage aan de totstandkoming van sociale samenhang en deelname aan de samenleving. Economisch gezien scheppen sport en cultuur werkgelegenheid, aantrekkelijke vestigingsfactoren voor mensen en bedrijven en versterken zij het toerisme in Zeeland. Cultuur(historie) levert een belangrijke bijdrage aan ruimtelijke kwaliteit.
Sportvoorzieningen en cultuuruitingen zoals festivals, filmtheaters, schouwburgen en musea zijn gebaat bij een goede bereikbaarheid voor een groot publiek.
Binnen het kader van het omgevingsbeleid wordt dan ook ruimte geboden voor een gevarieerd en gespreid sport-, welzijns- en cultuuraanbod.

6.4 Nutsvoorzieningen

6.4.1 Drinkwater

Om de levering van drinkwater te kunnen garanderen is de afgelopen jaren fors geïnvesteerd in aanpassingen van het transport- en distributienet. Voor de productie en distributie van drinkwater is een kwaliteitszorgsysteem met werkinstructies opgesteld. Het leveringsplan voor drinkwater is in 1998 geactualiseerd. Een rampenplan, voor het leveren van drinkwater in noodsituaties, maakt onderdeel uit van dit leveringsplan. Om

de zekerheid van de levering van drinkwater in geval van nood te vergroten wordt het Zeeuwse leidingnet gekoppeld aan de waterleidingnetten van Antwerpen.

Drinkwaterwinning in Zeeland

Het beschermingsniveau van de grondwaterbescherming- en waterwingebieden in Zeeland is sinds geruime tijd niet meer gewijzigd.
De drinkwaterwinning in de waterwingebieden Haamstede en Sint Jansteen is respectievelijk in 1999 en 2002 geoptimaliseerd. Op basis van een nadere evaluatie van beide locaties is een aanpassing van de begrenzing van het beschermingsgebied mogelijk.
Naar de mogelijkheden van gebruik als drinkwater voor de zoetwatervoorraden in de diepe zandlagen van Zeeuws-Vlaanderen vindt nader onderzoek plaats. Nieuwe onttrekkingen uit de diepe zandlagen zijn, in afwachting van dit onderzoek, in principe niet toegestaan.

Het waterwingebied Biggekerke is niet meer als zodanig in gebruik. De beschermde status van het gebied wordt heroverwogen (in 2005/2006).
De drinkwaterwinning in het gebied Oranjezon is gestopt in 1995. Het beheer van het gebied is overgenomen door het Zeeuws Landschap. In 2005 is (partiële) aanpassing van de vergunning voorzien en een heroverweging van de beschermingsstatus van (een deel van) het gebied.
Binnen het project Scaldit vindt nadere afstemming met België plaats gericht op een duurzaam beheer van de grondwatervoorraad om gezamenlijk te kunnen toewerken naar een goede toestand van grondwater in 2015.

DOELSTELLING:
- *Veilig stellen van de levering van drinkwater*

ACTIE EN PRESTATIES:
- ✔ *(Eventuele) aanpassing van de begrenzing van het beschermingsgebied voor het waterwingebied Haamstede*
- ✔ *Uitvoeren onderzoek naar de verdere optimalisatie van het waterwingebied St. Jansteen*
- ✔ *Uitvoeren onderzoek naar het gebruik van water uit de diepe zandlagen*
- ✔ *Heroverwegen status grondwaterbeschermingsgebied Biggekerke en Oranjezon*

6.4.2. *De waterketen: drinkwater-riolering-afvalwaterzuivering*

In het waterhuishoudingsplan 2001-2006 is verbetering van de efficiëncy in de waterketen aangeduid als één van de speerpunten van beleid. Via optimalisatiestudies van waterschappen en gemeenten is de afstemming tussen ontwerp en beheer van riolering en zuiveringsinstallaties inmiddels gegroeid tot een reguliere en betekenisvolle praktijk. Dat geldt voor Zeeland en dat geldt ook voor de rest van Nederland. Het idee van de waterketen is om daarnaast nog een nauwere relatie te leggen met de drinkwaterwinning en –distributie. Meer dan in Zeeland is men daar in enkele andere provincies (o.a. Limburg, Gelderland, Noord-Holland) mee bezig geweest. Vrijblijvende samenwerking door gemeenten en waterschappen met het drinkwaterleidingbedrijf bleek daarbij op diverse plaatsen succesvol. De stap naar een waterketenbedrijf bleek in de praktijk een brug te ver en meerdere initiatieven zijn aldus gestrand. In Zeeland is binnen beide waterschapsgebieden een nauwere samenwerking met Evides (voorheen Deltan) bezien. De provincie heeft hierbij een intermediaire rol vervult en zal dit in voorkomende gevallen blijven doen.
Wezenlijke resultaten zijn nog niet geboekt. De verwachtingen zijn inmiddels in Zeeland [en evenzeer daarbuiten] niet meer zodanig hooggestemd, dat dit rechtvaardigt efficiency in de waterketen tot speerpunt van beleid te blijven bestempelen. De provincie zal attent blijven op de mogelijkheden en daar waar perspectief aanwezig lijkt het proces van afstemming binnen de waterketen bevorderen en zal de samenwerking tussen gemeenten en waterschappen, waar een duidelijke efficiencyslag tot de mogelijkheden behoort, verder stimuleren.

DOELSTELLING:
- *Verbeteren van de efficiency in de waterketen*

ACTIE EN PRESTATIES:
- ✔ *De provincie blijft attent op de mogelijkheden de efficiency in de waterketen te bevorderen en zal zonodig zijn intermediaire en stimulerende rol in dit verband vervullen*

6.4.3 *Telecommunicatie*

Voor de plaatsing van antennes en zendmasten ten behoeve van netwerken van telecommunicatie geldt voor antennes en masten hoger dan 5 meter en overige niet bouwvergunningvrije masten dat plaatsing ervan buiten de bebouwde kom zo veel mogelijk dient te worden voorkomen.
Combinatie van masten en antennes heeft de voorkeur, waarbij in eerste instantie aansluiting gezocht dient te worden bij bestaande hoge bebouwing, locaties op bedrijventerreinen of langs hoofdin-

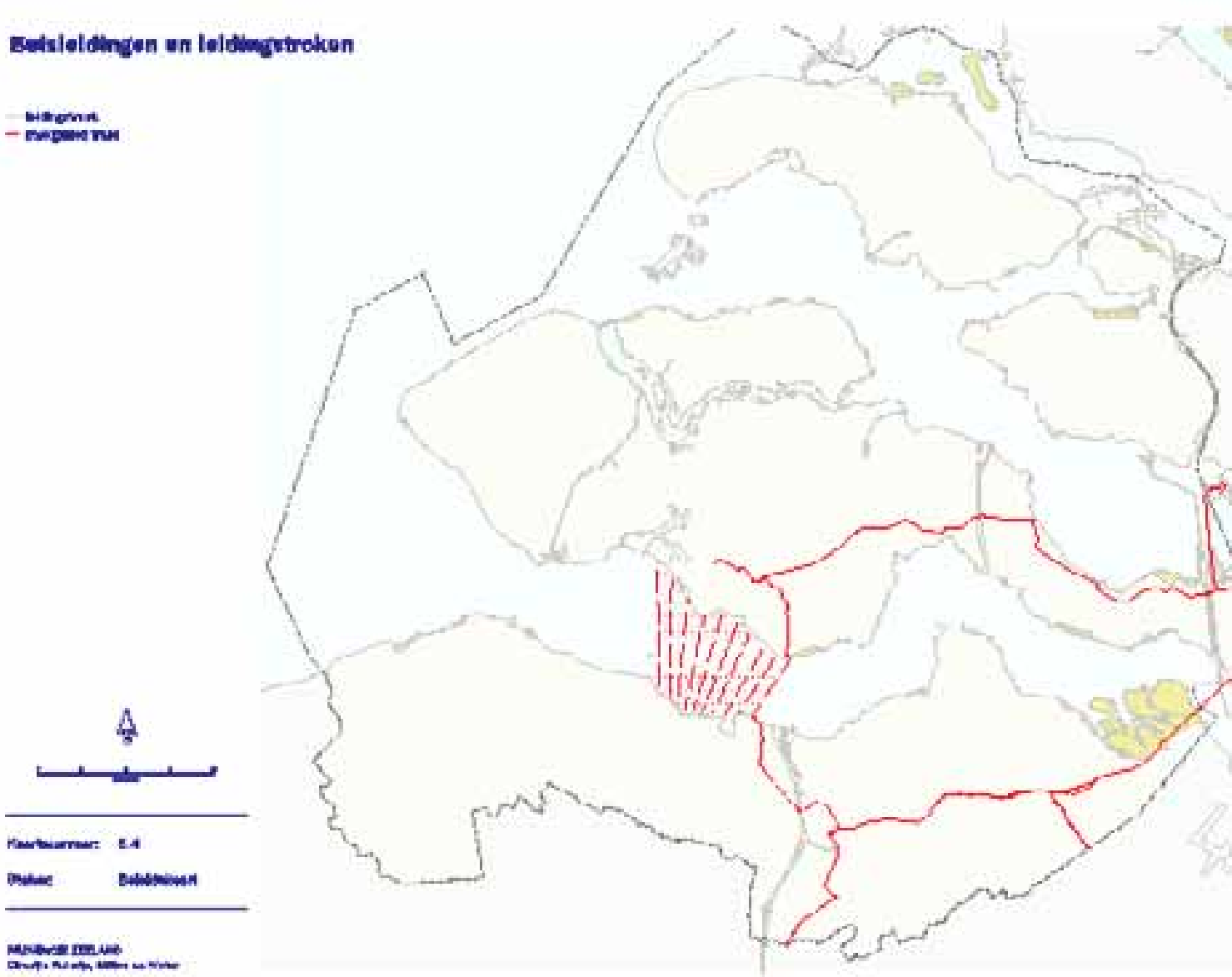

frastructuur. Wanneer dit niet mogelijk is, dient aangesloten te worden bij de landschappelijke karakteristiek (zie paragraaf 4.9 en tabel 4.9) en de hieraan verbonden strategieën.
In geval van eventuele gezondheidsrisico's wordt het landelijk beleid gevolgd.

6.4.4 Leidingenstroken

De provincie wil het transport van stoffen door middel van (ondergrondse) buisleidingen bevorderen. De borging van leidingenstroken in het omgevingsbeleid is daarvoor van belang, zodat nieuwe leidingen eenvoudiger (en daarmee sneller) kunnen worden aangelegd.
Een optimale benutting van de op kaart 6.4 aangegeven leidingenstroken vormt daarbij het uitgangspunt van beleid. Leidingenstroken en hun directe omgeving moeten dan ook gevrijwaard blijven van bebouwing. Dit voorkomt problemen met de aanleg van leidingen voor gevaarlijke stoffen (zie figuur 6.4). Direct aansluitend op een leidingenstrook dient hiertoe een zone van 55 meter gereserveerd te worden als veiligheidsgebied. Het bouwen van kwetsbare objecten (zoals gedefinieerd in het BEVI) is in deze zone niet toegestaan. Tot 120 meter (afwegingszone) direct aansluitend aan dit veiligheidsgebied dient een nadere afweging van belangen plaats te vinden (zie tabel 6.4). Op deze wijze ontstaat aan weerszijden van de leidingenstrook een toetsingsgebied van 175 meter waarin voor nieuwe ontwikkelingen een nadere afweging gemaakt dient te worden, waarbij de beoog-

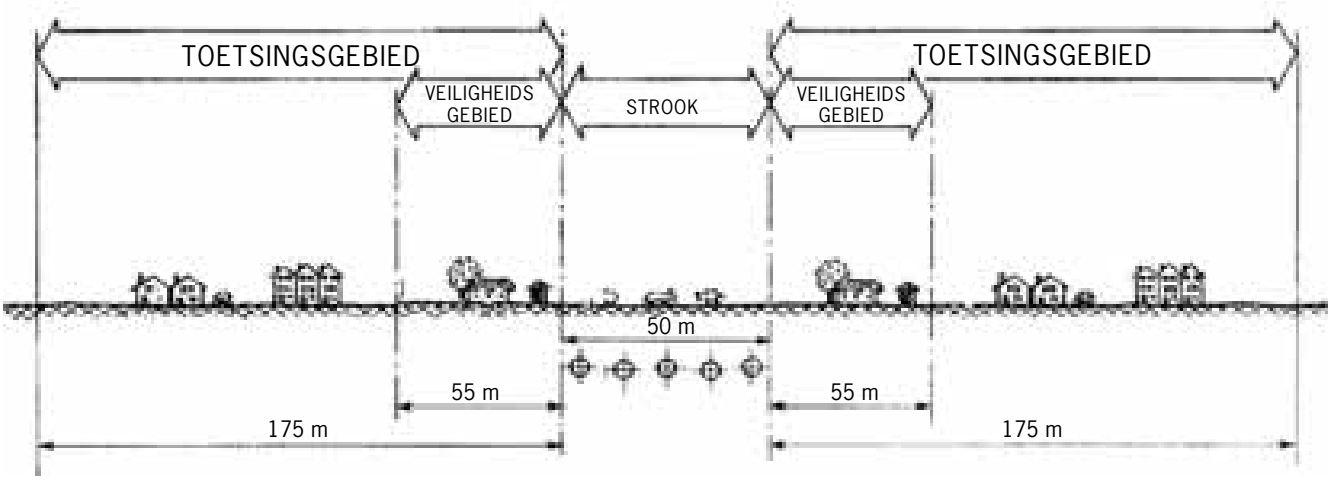

Figuur 6.4 *Leidingstroken (incl. bijbehorende zones)*

	Leidingenstrook (50 meter)	**Veiligheidsgebied** (55 meter aan weerszijden van de leidingenstrook)	**Toetsingsgebied** (120 meter aan weerszijden veiligheidsgebied)
Grote ruimtelijke ontwikkelingen: Woonwijken, flatgebouw en bijzondere objecten categorie I [10)]	Niet toegestaan	Niet toegestaan	In het algemeen niet toestaan
Andere grote ruimtelijke ontwikkelingen (bijv. grote infrastructurele werken)	Niet toegestaan	In het algemeen niet toestaan	Afweging
Ruimtelijke ontwikkelingen van een bescheiden omvang: Vrijstaande woningen verspreid over een groot gebied en te doorsnijden lintbebouwing	Niet toegestaan	Afweging	Afweging
Bijzondere objecten categorie II [11)]	Niet toegestaan	Niet toegestaan	Afweging
Verblijfsrecreatieterreinen	Niet toegestaan	Niet toegestaan	Afweging
Dagrecreatieterreinen	Niet toegestaan	Afweging	Toegestaan
Industrieterreinen	Niet toegestaan	Afweging	Toegestaan
Overige ruimtelijke ontwikkelingen van een bescheiden omvang (bijv. kleinere infrastructurele werken)	Niet toegestaan	Afweging	Toegestaan

Tabel 6.4 *Ontwikkelingsmogelijkheden in de nabijheid van leidingenstroken*

10) *Bijzondere objecten Categorie I: bejaardenhuizen, verpleeginrichtingen (zoals ziekenhuizen en sanatoria), scholen, winkelcentra, hotels en kantoorgebouwen (bestemd voor meer dan 50 personen), objecten met een hoge infrastructurele waarde (zoals computer- en telefooncentrales, gebouwen met vluchtleidingsapparatuur), objecten die door secundaire effecten een verhoogd risico met zich meebrengen (zoals bovengrondse installaties en opslagtanks voor brandbare, explosieve en giftige stoffen).*

11) *Bijzondere objecten Categorie II: sporthallen en zwembaden, weidewinkels, hotels en kantoorgebouwen (niet vallend onder categorie I), industriegebouwen (niet vallend onder categorie I).*

de ontwikkeling wordt afgezet tegen eventuele veiligheidsrisico's. In tabel 6.4. zijn de mogelijkheden opgenomen.
De op de kaart weergegeven leidingenstroken inclusief de bijbehorende zones zijn of worden door gemeenten vastgelegd in het bestemmingsplan.
Momenteel worden de veiligheidsafstanden voor transport van risicovolle stoffen door buisleidingen opnieuw bepaald. De hiertoe door het rijk opgestelde circulaire zal in 2006 worden aangepast. De provincie streeft ernaar dat, ook wanneer er ruimere afstandsnormen worden bepaald, de in dit plan vastgelegde zones niet worden opgerekt. Dit betekent dat bij de aanleg van nieuwe leidingen, indien noodzakelijk, aanvullende maatregelen zullen worden geëist (zoals de diepte waarop de leiding wordt aangelegd, de wanddikte en het al dan niet aanbrengen van betonplaten boven de leiding).
Hoofdtransportleidingen dienen in principe te liggen in een op de kaart weergegeven leidingenstrook. Door bundeling van leidingen wordt het (indirecte) ruimtebeslag beperkt, kan het beheer van de leidingen efficiënter worden uitgevoerd en wordt bovendien de veiligheid vergroot. Solitaire aanleg van hoofdstransportleidingen is alleen toegestaan wanneer een bestemming niet bereikbaar is via het landelijke en regionale net van leidingenstroken of wanneer, door het volgen van de leidingenstroken, een onaanvaardbaar lang tracé ontstaat. De onaanvaardbaarheid hangt nauw samen met het product dat vervoerd wordt. Hoe gevaarlijker een product, hoe onaanvaardbaarder het is om de leiding buiten de leidingenstroken aan te leggen.
Bij de aanleg van nieuwe leidingen voor het vervoer van gevaarlijke stoffen worden de risico's getoetst aan de externe veiligheidsnormen:

- Leidingen in een leidingstrook mogen geen 10^{-6} contour hebben, die groter is dan het aangegeven veiligheidsgebied (55 meter);
- Solitaire leidingen mogen geen kwetsbare objecten hebben binnen de veiligheidsafstand die uit de bij de leiding behorende circulaire kan worden afgeleid;
- Indien de gevaarlijke stof niet valt onder één van de circulaires, moet een risicoanalyse worden gemaakt en mogen binnen de 10^{-6} contour geen kwetsbare objecten liggen.

Het gebruiken, onderhouden, vervangen, verwijderen en aanleggen van buisleidingen in Zeeland is geregeld in de provinciale milieuverordening (PMV) tot het moment dat wetgeving voor buisleidingen van kracht is.

DOELSTELLINGEN:

- *Bevorderen van het transport van stoffen door middel van buisleidingen*
- *Optimaal benutten van aangegeven leidingstroken*

6.5. Veiligheid

6.5.1 Kustveiligheid

Een groot deel van Zeeland ligt onder de zeespiegel. Zonder een goede bescherming met dijken en duinen zou het grootste deel van Zeeland altijd of tenminste tweemaal per dag (bij vloed) onder water staan. Om dat te voorkomen ligt er in Zeeland een uitgebreid stelsel van primaire en secundaire (regionale) waterkeringen (zie kaart 6.5). Een goede hoogwaterbescherming is dan ook een absolute voorwaarde voor een bewoonbaar Zeeland.

KLIMAAT EN VEILIGHEID: EEN AGENDA VOOR DE TOEKOMST

De laatste tijd verschijnen er berichten dat de effecten van de klimaatsverandering en de hiermee gepaard gaande zeespiegelstijging zich veel sneller zullen manifesteren dan tot voor kort werd aangenomen. Bovendien blijkt uit onderzoek dat de golfbelasting op waterkeringen tot nu toe is onderschat. Wat de exacte consequenties van dit alles zal zijn is nog onduidelijk. Schattingen lopen ver uiteen en voortdurend verschijnen er nieuwe inzichten. Wat wel duidelijk is, is dat Zeeland liggend in de frontlinie het eerst zal worden geconfronteerd met deze consequenties. Zeeland ontkomt dan ook niet aan een proactieve rol op dit vlak. Hierbij wil de provincie een voortrekkersrol vervullen. Complicerend daarbij is dat het gaat om gevolgen voor een verre toekomst, maar dat er op korte termijn al maatregelen getroffen moeten worden. De beleidsmatige insteek daarbij is ontwikkelingsgericht maar waarbij we wel 'het zekere voor het onzekere nemen'.
Van groot belang is te doordenken wat de consequenties kunnen zijn van de verschillende klimaatsscenario's en de onzekerheden daarbij voor de opgaven voor de provincie nu en in de toekomst. Onontkoombaar is dat de wijze waarop we daarmee omgaan steeds meer de agenda zal bepalen van het waterbeheer en de ruimtelijke ordening. Dat is nu al manifest bij de zwakke schakels in de kust, maar zal dat op een steeds breder front worden. Te

HOOFDTRANSPORTLEIDINGEN
Een hoofdtransportleiding is een buisleiding waarmee de navolgende producten worden vervoerd:

- (aard)gas (druk > 20 bar), olie, olieproducten, chemische producten, vaste stoffen/goederen
- warmte en afvalwater, ruwwater of halffabrikaat voor de drink- en industriewatervoorziening met een diameter groter of gelijk aan 47,5 cm.

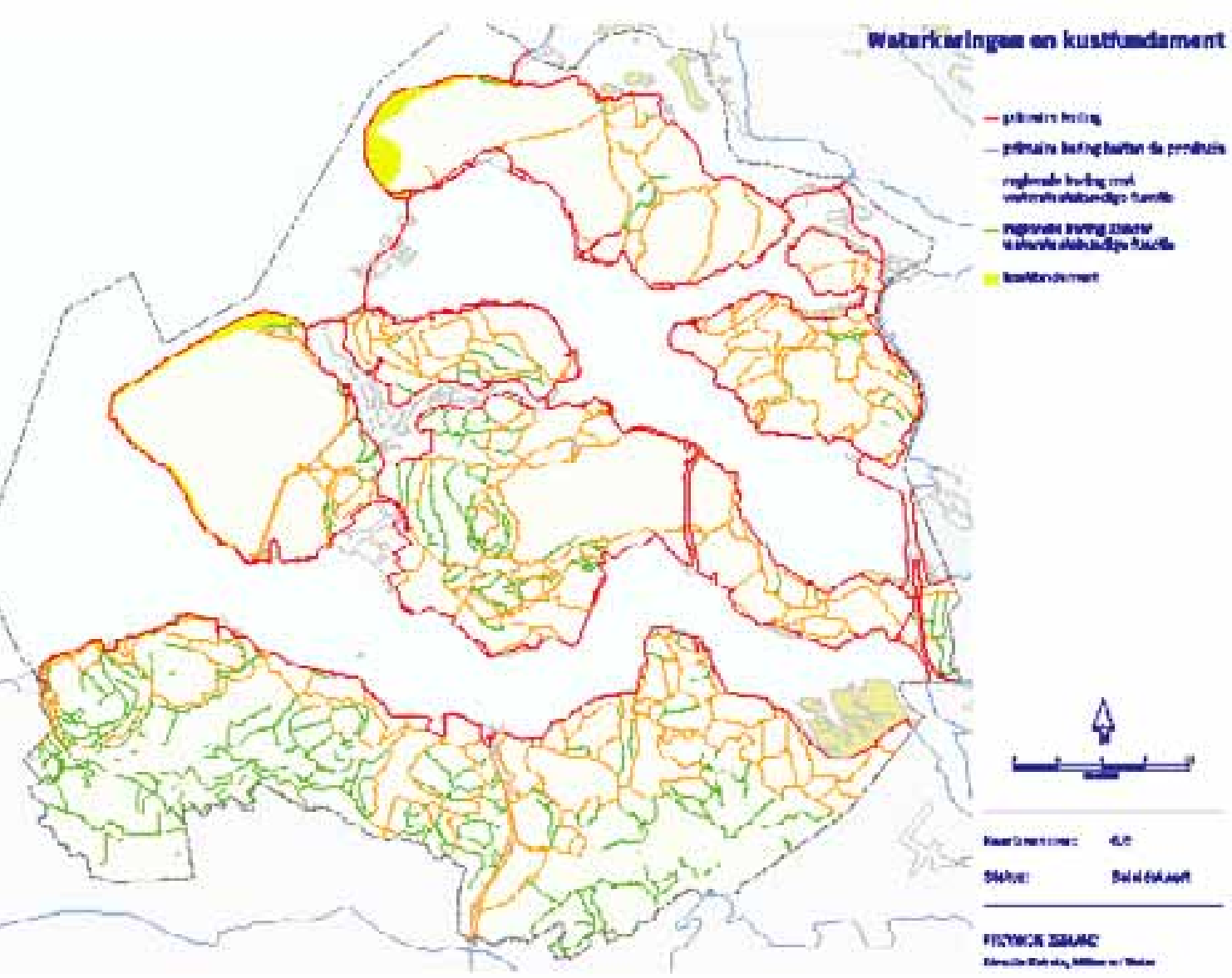

denken valt daarbij onder meer aan de locaties van industriële vestigingen, de relatie tussen ruimtelijke ordening en de mogelijkheden tot evacuatie in geval van nood, de koppeling van de grote rivieren aan de deltawateren in het kader van ruimte voor de rivier (met mogelijkheden tot herstel van de estuariene dynamiek), de inrichting van poldergebieden en innovaties op het gebied van waterkeringen. Wat dat laatste betreft heeft Zeeland (juist vanwege zijn ligging in de frontlinie) de ambitie ruimte te bieden voor experimenten op dat gebied. Zeeland wil een laboratorium worden waar kennis opgedaan wordt, die wereldwijd ingezet kan worden in gebieden die, evenals Zeeland, geconfronteerd zullen worden met de gevolgen van de klimaatsverandering.
In een op korte termijn op te stellen klimaatagenda zullen deze aspecten nader uitgewerkt worden. Voorafgaand hieraan kunnen nu al de volgende actiepunten geformuleerd worden:

1. Gericht op de korte termijn:
- Uitvoering van het project Zwakke Schakels. Initiatieven in de kustzone die bijdragen aan de ontwikkeling van recreatie, natuur en veiligheid van de kust zullen worden gestimuleerd waar dat kan. De samenhangende aanpak dient zodanig te zijn dat, ook al valt het tegen met de klimaatsverandering, de kust er tegen kan. Het resultaat van deze insteek dient een kust te zijn die tegen een stootje kan: een robuuste kust, maar ook een kust die een bijdrage levert aan de ruimtelijke kwaliteit.
- Afronding project Bekleding Zeeweringen

EEN TOEKOMSTBEELD VOOR DE ZEEUWSE KUST

Een visionair toekomstbeeld voor de Zeeuwse kust vormt de kapstok voor het Kustbeleid, zoals geformuleerd in het Zeeuwse Kustbeleidsplan. Dit toekomstbeeld bepaalt de strategie voor een integrale aanpak van de kustzone. Een aanpak die niet alleen afstemming van beleid, maar ook gezamenlijke inzet van kennis, middelen en instrumenten omvat. Waarbij de gebruikers van de kust, die private belangen vertegenwoordigen, eveneens een rol kunnen spelen in de uitwerking. Dit vraagt om regelmatige communicatie over het Kustbeleid.
Een integraal perspectief, een koers, een motto en criteria voor een integrale belangenafweging vormen, samen met het toekomstbeeld, het kader voor het Zeeuws Kustbeleid.

- *Integraal Perspectief:* In de Zeeuwse kustzone moet voldoende ruimte zijn voor de primaire waterkering, zodat de wettelijke veiligheid van het achterland nu en in de toekomst te garanderen is. Binnen deze randvoorwaarde is ruimte voor medegebruik van de kustzone. De aangegeven criteria vormen de basis voor een integrale belangenafweging.
- *De Koers:* Van duurzaam veilig, via duurzaam veilig met ruimtelijke kwaliteit, naar duurzame ruimtelijke kwaliteit met behoud van veiligheid. Dat is de koers uit het Zeeuwse kustbeleidsplan, een koers die aansluit op de rijksnota “Naar integraal kustzonebeleid”.
- *Het Motto:* Duurzaam, Robuust, Aantrekkelijk, Alert, Dynamisch. Deze termen lopen als rode DRAAD door het integrale afwegingskader en vormen de criteria bij de afweging van belangen.
- *De Criteria:*

Duurzaam:
– Toekomstgericht: middellange en lange termijn zijn richtinggevend voor korte termijn-maatregelen.
– Geen spijt: toets of je later spijt kan krijgen van maatregelen.
– Risicobewust: bewust omgaan met overstromingsrisico’s.

Robuust:
— Reserves en buffers: brede waterkeringszone creëren.
– Zelfherstellend: ruimte voor zelfherstellende processen in natuur en morfologie.
– Kan tegen een stootje: dit geldt voor de waterkering, maar ook voor andere functies.
– Onderhoudsvriendelijk: rekening houden met onderhoud bij ontwerp en inrichting.
– Niet te krap: geen minimale oplossingen.

Aantrekkelijk:
– Identiteit: regionaal en lokaal.
– Variatie: verweving waar het kan, scheiden waar het moet.
– Horizon: beelden en geluiden van kust en zee behouden en versterken.
– Toegankelijkheid: de Zeeuwse kustzone is grotendeels publiek domein.

Alert op:
– Nieuwe inzichten in wetenschap, beleid en bestuur en “markt”.
– Het stormvloedbewustzijn bij kustbewoners en kustautoriteiten.
— Heldere verantwoordelijkheden bij overheden en private sector.
– Het streven naar één overheidsloket voor kustaangelegenheden.

Dynamisch:
– Meewerken met de natuur: inspelen op natuurlijke processen.
– Anticiperen: tijdig inspelen op kansen en ontwikkelingen in maatschappij en natuur.
– Maatwerk: regelingen toepassen met oog voor lokale omstandigheden.
– Zand en water sturen: de ordenende principes voor de kust.
– Medegebruik waterkering: regelingen voor medegebruik zijn doeltreffend en flexibel.

2. Gericht op de middellange termijn:
– Werken aan consequenties voor ruimtelijke inrichting (o.m. WB21, normering regionale waterkeringen mede met het oog op evacuatieplannen, afwegingskader voor vestiging gevoelige industriële vestigingen)

3. Gericht op de lange termijn:
– Stimuleren, ruimte bieden, bijdragen aan innovatieve pilots op het gebied van waterkeringen en hoogwaterbescherming. Daarbij zal zoveel mogelijk aangesloten worden bij lopende processen en projecten. Zo zullen de gelden, die beschikbaar komen voor de natuurontwikkeling rond de Westerschelde, mede voor dergelijke pilots gebruikt worden. Te denken valt daarbij aan de brede waterkeringen in het kader van het project Comcoast en aan het concept Schorbuffer, zoals dit is gepresenteerd door het Zeeuws Landschap.
– Werken aan de totstandkoming van een kenniscentrum, waarin de integrale kustveiligheid een plaats krijgt.

INTEGRAAL KUSTZONEBEHEER

De kust beschermt niet alleen het achterland. De kust is ook de plek waar mensen naar toe trekken, waar gerecreëerd wordt, waar geld verdiend wordt en waar waardevolle natuur aanwezig is. Hoogwaterbescherming dient op zo'n manier te gebeuren, dat het ook die functies ten goede komt.
Met andere woorden kustzonebeheer vormt een integrale opgave. Onlangs is het Zeeuws kustbeleidsplan vastgesteld (2004). In het vervolg van deze paragraaf zijn de meest relevante elementen uit dit plan opgenomen.

DOELSTELLINGEN:

- *Waarborging van de veiligheid tegen overstromingen vanuit zee met behoud van de aanwezige ruimtelijke waarden en gebiedspecifieke identiteit*
- *Het waterkerend vermogen en de stabiliteit van de waterkeringen in Zeeland blijft voldoen aan de hiertoe gestelde eisen*
- *Medegebruik van waterkeringen waar dit uit oogpunt van veiligheid mogelijk is*

RISICOBENADERING

De huidige normen voor kustveiligheid zijn gebaseerd op de kans dat een bepaalde combinatie van waterstand en windkracht overschreden wordt. Sinds enkele jaren vindt onderzoek plaats naar de mogelijkheid en wenselijkheid om ook de gevolgen van een overstroming te verwerken in de veiligheidsnorm. Voor het handhaven van de veiligheidsnorm zijn in deze benadering andere oplossing mogelijk dan alleen het versterken van waterkeringen, zoals (ruimtelijke) inrichtingsmaatregelen
of betere rampen- en evacuatieplannen, die de schade beperken.

De provincie Zeeland neemt actief deel aan deze landelijke verkenning "De Veiligheid van Nederland in Kaart". Aan de hand van de resultaten zal het Zeeuwse Overleg Waterkeringen (ZOW) bekijken of een traject van risicobenadering zal worden ingezet. Daarnaast wordt voor Zeeland in het kader van het project "Voorbereiding Stormvloedbestrijding", bekeken hoe de, vanuit het Interreg IIIb project ESCAPE beschikbaar gekomen, instrumenten/modellen het best in te zetten zijn om tot de benodigde maatregelen te komen die risico's van een stormvloedramp kunnen minimaliseren. De benodigde (strategische) maatregelen bevinden zich in de sfeer van fysieke maatregelen (onder andere versterking van de regionale keringen), organisatorische maatregelen (tussen de betrokken overheidsdiensten) en communicatieve maatregelen (in de richting van de burger). Op basis van dit onderzoek zal de ZOW haar planning bepalen voor de komende 2 tot 3 jaar met het implementatietraject per dijkringgebied in Zeeland (inclusief bijbehorende kosten).

De regionale ('droge') waterkeringen hebben een functie wanneer de primaire waterkering bezwijkt. Bovendien hebben deze keringen bij een overstroming de functie van vluchtweg of aanvoerweg voor reparatiemateriaal. Welk stelsel van regionale

BEGRENZING EN BEHEER KUSTFUNDAMENT

In de Nota Ruimte is beleid geformuleerd voor de waterkeringszorg. Kernbegrip daarbij is het kustfundament. Het kustfundament omvat het gehele zandgebied, nat en droog, dat als geheel van belang is als drager van functies in het kustgebied. Het rijk waarborgt voor de realisatie van een duurzame veiligheid tegen overstromingen vanuit zee, dat in het kustfundament voldoende ruimte beschikbaar is en blijft voor de versterking van de zeewering

Het kustfundament wordt als volgt begrensd:

– de zeewaartse grens bestaat uit de doorgaande NAP –20m lijn (20 meter onder Normaal Amsterdams Peil);
– aan de landzijde omvat het kustfundament alle duingebieden en alle daarop gelegen harde zeeweringen.

De landwaartse grens valt bij smalle duinen en dijken samen met de grens van de waterkering uitgebreid met de ruimtereservering voor tweehonderd jaar zeespiegelstijging en omvat daar waar de duinen breder zijn dan de waterkering het gehele duingebied. In de praktijk valt de begrenzing dan samen met de grenzen van de Natuurbeschermingswetgebieden, de Ecologische Hoofdstructuur en de Vogel- en Habitatrichtlijngebieden.

Bij het beheer van het kustfundament kiest rijk voor een strategie in drie stappen:

– behoud van zand en ongehinderd transport van zand langs en dwars op de kust;
– zoveel mogelijk zandige maatregelen wanneer ingrepen noodzakelijk zijn, en;
– alleen in uiterste geval kan zand met harde constructies worden vastgelegd.

Alleen maatregelen die passen binnen deze strategie worden door het bevoegd gezag getoetst aan de vigerende beschermingsregimes die vanuit de waterkerings– en natuurwetgeving in het kustfundament van toepassing zijn. Uit hoofde van de bestaande wet– en regelgeving zijn deze beschermingsregimes ook op delen van de kustplaatsen langs de Noordzeekust van toepassing.

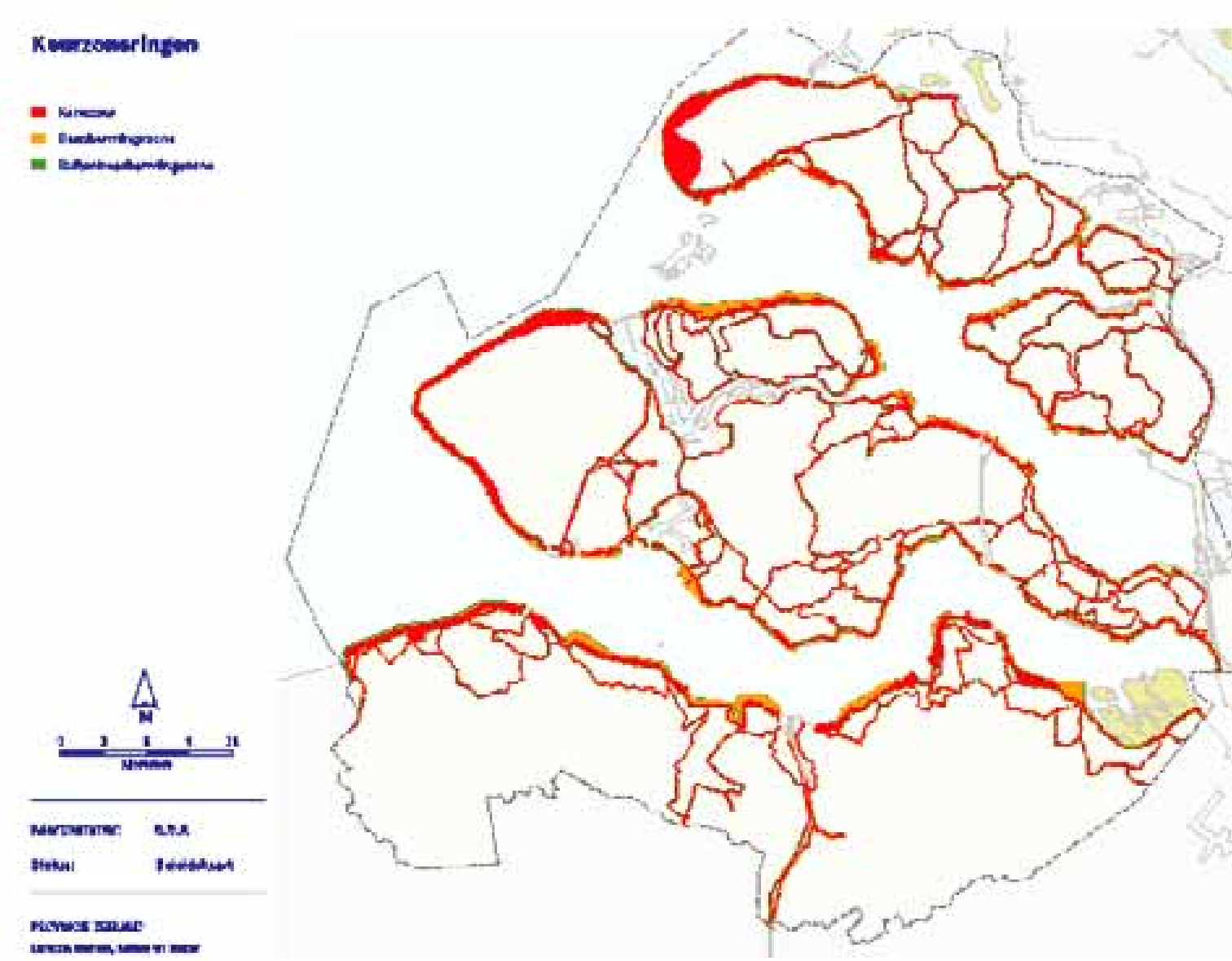

waterkeringen bij een eventuele overstromingsramp het meest optimaal functioneert, is afhankelijk van vele factoren. Pas als het duidelijk wordt waaraan een kering exact moeten voldoen, is het mogelijk deze keringen van een adequate norm te voorzien. In veel gevallen vormt dit een afweging tussen de veiligheid van mensen voor en achter de regionale kering. De mogelijkheid tot evacuatie van deze mensen speelt, naast (economische) belangen in het gebied, hierbij een belangrijke rol.

MEDEGEBRUIK VAN WATERKERINGEN

De kust, ofwel het grensgebied tussen zee en land langs de Noordzee, de Oosterschelde en de Westerschelde, is niet alleen een waterkering, die het achterland moet beschermen tegen overstromingen. Het is tevens een gebied dat voor veel andere ecologische en economische functies aantrekkelijk is. De provincie zet in op 'maatschappelijk verantwoord medegebruik van de waterkeringen'. Uitgangspunt daarbij is dat de veiligheid niet in het geding mag komen. Mogelijke andere vormen van gebruik zijn: natuur, landbouw en recreatie en toerisme. Ook kwaliteitsverbetering van kustplaatsen in en net achter de waterkeringen kan vallen onder het medegebruik van de waterkering. Op enkele plaatsen maken industrie en drinkwaterwinning gebruik van de kustzone.

De provincie zet in op meervoudig ruimtegebruik met een evenwichtige verdeling van de verschillende gebruiksvormen. Waar functies niet te combineren zijn, is scheiding noodzakelijk. Dit kan leiden tot een nadere zonering. Het gaat daarbij vooral om de zonering ten behoeve van natuur en recreatie en

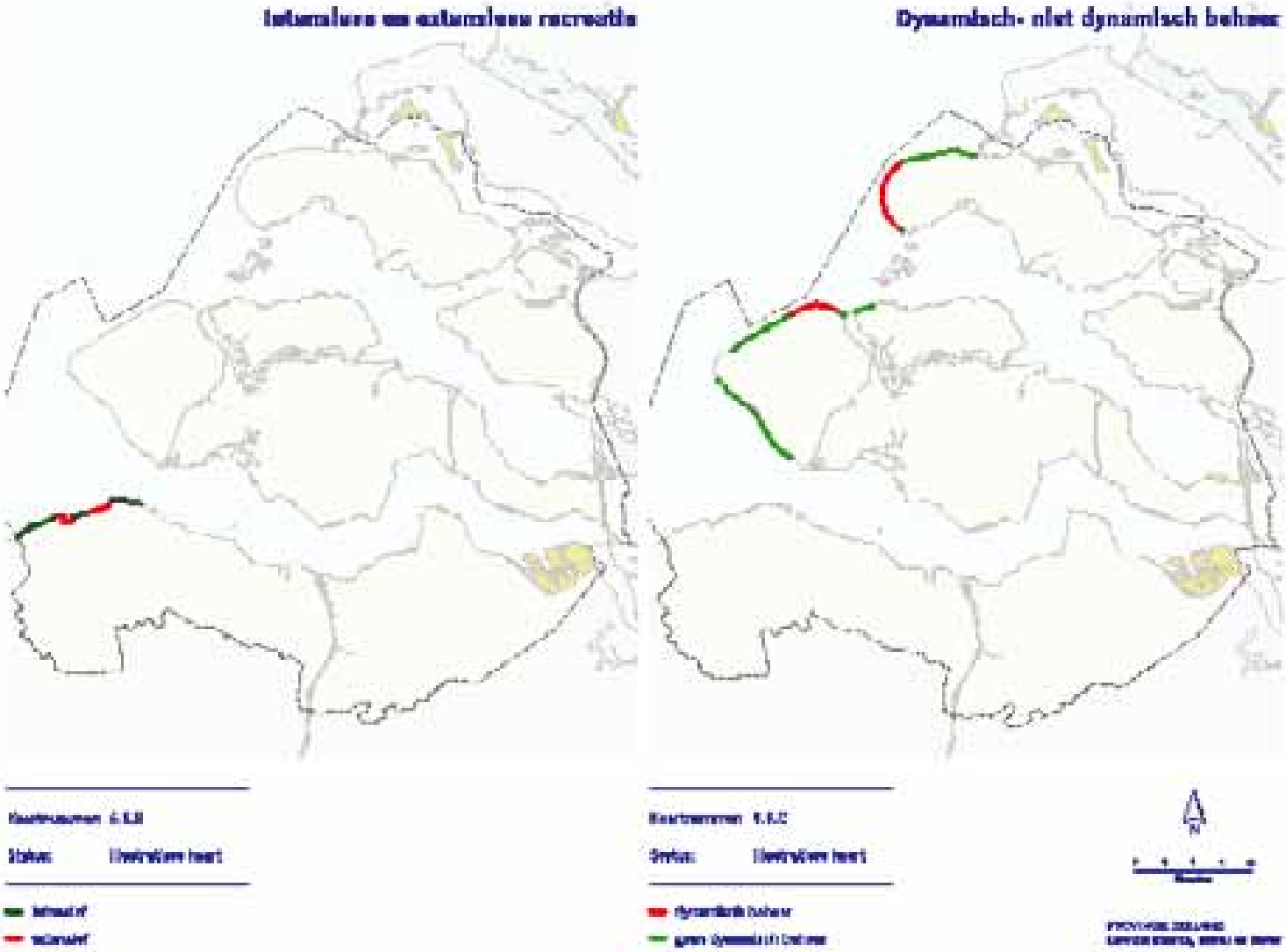

ten behoeve van bebouwing. In het kader van het Europese project Comcoast vindt een verkenning plaats van de bruikbaarheid van het concept 'Multifunctionele brede waterkering'. De provincie staat open voor deze en andere alternatieve methoden ter versterking van de waterkeringen en stelt zich hierbij pro-actief op, zeker, wanneer dit positief is voor het meervoudige ruimtegebruik. Daarbij valt bijvoorbeeld te denken aan een pilot schorbuffer, waarin onderzocht wordt in hoeverre de kust kan meegroeien met de zeespiegelstijging. De provincie zal actief zoeken naar mogelijkheden voor een dergelijke pilot.

KEURZONERING

Voor zowel de primaire als de secundaire (regionale) waterkeringen is door de waterschappen een keurzonering aangegeven. Hierbij worden een kernzone (de daadwerkelijke kering), een beschermingszone (bedoeld om de stabiliteit van de kering te waarborgen, en tevens bedoeld om ruimte te reserveren voor mogelijke verzwaringen in de toekomst) en een buitenbeschermingszone onderscheiden. Binnen de buitenbeschermingszone en in mindere mate in de beschermingszone kunnen onder voorwaarden activiteiten worden ondernomen. Binnen de kernzone gelden de zwaarste verbodsbepalingen. Bij activiteiten binnen deze zones dient altijd ontheffing te worden aangevraagd bij het betreffende waterschap. Hierbij wordt het ontheffingenbeleid van het waterschap gehanteerd. De keurzonering wordt planologisch verankerd in de bestemmingsplannen. Binnen deze zones dienen waterkeringen met een waterstaatskundige functie (zie kaart 6.5 en 6.5.A) primair de planologische bestemming "waterstaatswerken" te krijgen, dan wel een meervoudige bestemming gerelateerd aan de medebelangen, waarbij de waterstaatskundige functie steeds primair is.

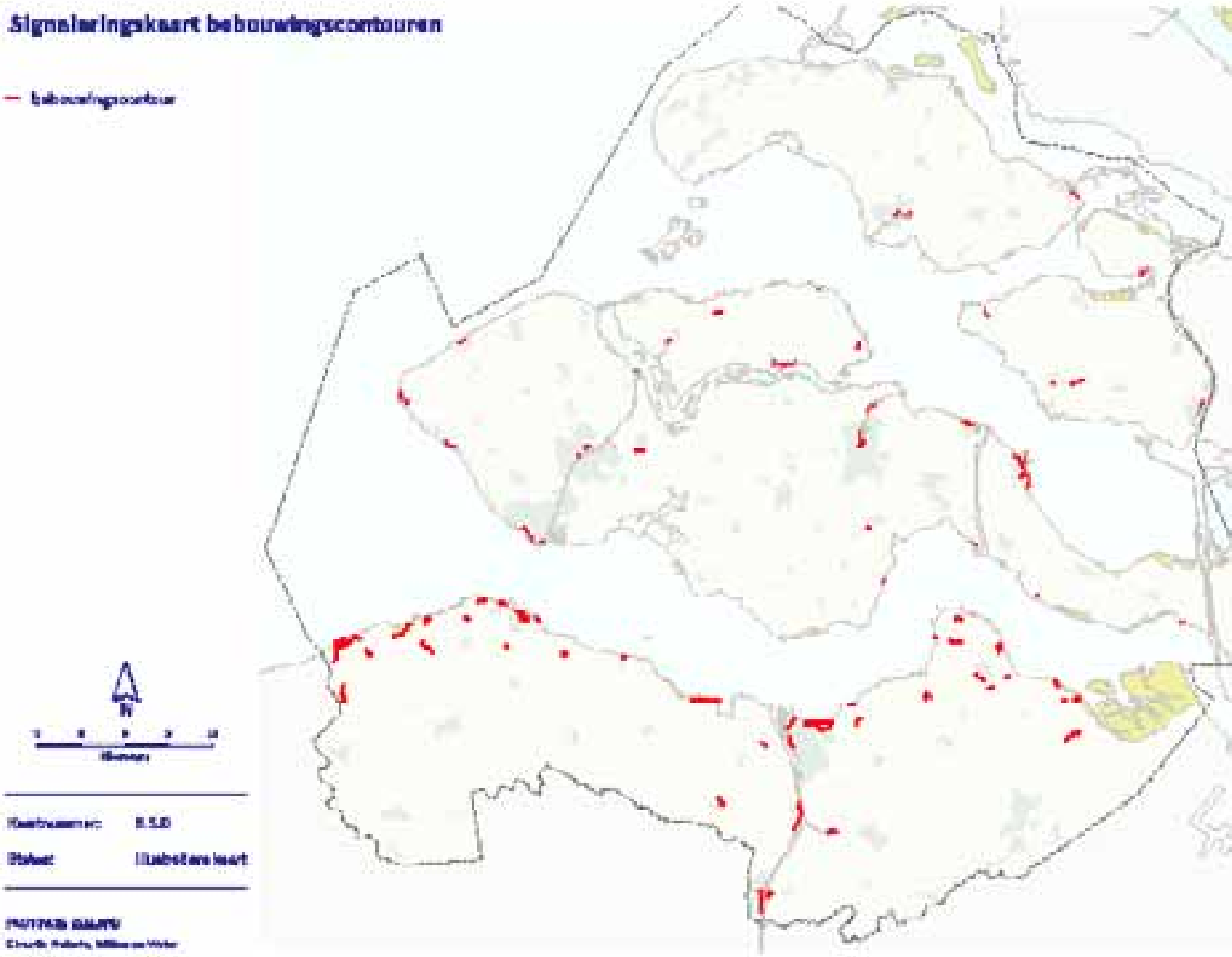

Zonering van natuur en recreatie

In de brede duingebieden staat de natuur(ontwikkeling) voorop, zonder daarbij tot volledige afsluiting over te gaan. Waar géén natuurlijke processen aan de orde zijn bestaan ruime mogelijkheden voor de recreatie. Op deze locaties is eveneens sprake van jaarrond-exploitatie van strandpaviljoens. In nieuw te ontwikkelen brede duinen, bijvoorbeeld in het kader van het Zwakke Schakels project, kunnen natuur en recreatie gelijkwaardig zijn. Gekoppeld aan het recreatieve gebruik van die brede duinen kan daar dan ook enige semi-permanente bebouwing worden toegestaan. Daarbij wordt gedacht aan sanitaire voorzieningen ten behoeve van het duinkamperen en kleinschalige horecavoorzieningen.
In het gebiedsplan West Zeeuws-Vlaanderen is een zonering opgenomen van intensieve en extensieve recreatie (zie kaart 6.5.B). Deze wordt ingebracht in de planstudie voor de zwakke schakel West Zeeuws-Vlaanderen.
Het waterschap Zeeuwse Eilanden heeft een zonering in de zandige kust aangebracht, waarbij het beheer van de waterkeringen het ordenend principe is. De zonering maakt onderscheid tussen dynamisch en niet-dynamisch beheer (zie kaart 6.5.C). Intensieve recreatie, zoals paviljoens, strandhuisjes, paden en verblijfsrecreatie in de duinen kan plaats vinden in niet-dynamisch beheerde kustvakken. Bestaande bebouwing kan, onder voorwaarden, blijven in dynamisch beheerde gebieden.

Naast de duingebieden kunnen ook de dijken een recreatieve nevenfunctie hebben. Door de waterschappen worden al, waar dat ook vanuit het oogpunt van natuur mogelijk is, onderhoudswegen opengesteld voor wandelaars en fietsers.
Deze openstelling zal ook in de komende jaren voortgezet worden.

RISICO'S BUITENDIJKSE BEBOUWING

Kustplaatsen vormen een aantrekkelijke omgeving om te wonen, te werken en te recreëren. Verbetering van de ruimtelijke kwaliteit in kustplaatsen is een gezamenlijke opgave van overheden, burgers en ondernemers. Aan de zeezijde kennen deze kustplaatsen een bebouwd gebied waar de overheid geen wettelijke bescherming tegen overstroming biedt: het zogenaamde buitendijks gebied.

Burgers en ondernemers zijn onvoldoende bekend met de risico's op overlast en afslag bij een storm, de aansprakelijkheid bij schade en de beperkingen die gelden bij investeringen in het gebied.

Door natuurlijke omstandigheden evenals door investeringen in het gebied zullen risico's toenemen. De beheersing van risico's grijpt aan op verschillende plekken in de veiligheidsketen. Tot dusverre bestonden er verschillende opvattingen over de urgentie, de ernst en de gewenste aanpak bij de beheersing van risico's. Beheersing van risico's kan echter alleen door een gezamenlijke aanpak van alle betrokken partijen tot stand worden gebracht.

In 2005 is door de commissie Poelmann een advies uitgebracht over de bescherming en ontwikkeling van buitendijks gebied in kustplaatsen. Voor Zeeland heeft dit advies alleen betrekking op de kustplaatsen Vlissingen en Cadzand. De adviezen zijn grotendeels overgenomen door het rijk. Naar verwachting zullen deze ook een plaats krijgen in de komende beleidslijn kust. Medio 2006 worden de beleidslijnen voor de kust en voor meren en delta's door het rijk uitgebracht. Hierin zal worden ingegaan op de ontwikkelingsmogelijkheden, rollen en verantwoordelijkheden in het buitendijks gebied van de rijkswateren.

De gezamenlijke strategie daarbij bestaat uit vier sporen:
- Fysieke ingrepen
- Bouwbeleid
- Aansprakelijkheid voor schade
- Communicatie

Omwille van nationale consistentie en een optimale inzet van overheidsmiddelen is het gewenst, om voor alle kustplaatsen samen, één gemeenschappelijke visie vast te leggen. Bij de vertaling van de beleidslijnen naar een regionale uitwerking wordt veel waarde gehecht aan transparantie voor burgers en ondernemers in hun eigen verantwoordelijkheden en die van de overheid . Hierbij wordt onder andere aandacht geschonken aan de mogelijkheden voor een gezamenlijk loket voor vergunning- en ontheffingverlening voor activiteiten in de waterkeringszone. Ook aan de verenigbaarheid met maatregelen in de kustzone om het achterland te beschermen (prioritaire zwakke schakels) en de noodzaak om overheidsuitgaven effectief en efficiënt in te zetten, zowel voor de korte als lange termijn.

Zones van bebouwing

In het Zeeuws kustbeleidsplan wordt ingegaan op bebouwingscontouren, die voor kernen, bebouwingsconcentraties en bedrijventerreinen langs de Noordzee, de Ooster- en Westerschelde en binnenslands waar eerste waterkeringen liggen aangegeven dienen te worden. Kaart 6.5.D. geeft een overzicht van de bebouwingscontouren, zoals die door de provincie in overleg met gemeenten en waterschappen zijn vastgesteld. Het exacte verloop van deze contouren is vastgelegd in de keuren van de waterschappen.
In Zeeland vormen de bebouwingscontouren een goed instrument om de groei van bebouwing op of vlak achter de waterkeringen op een verantwoorde manier te regelen. Binnen de contour is een kwalitatieve impuls via inbreiding, transformatie of meervoudig ruimtegebruik van de ruimte onder voorwaarden mogelijk. Hier geldt een 'ja mits' benadering. Buiten de aangegeven bebouwingscontouren geldt in de waterkeringszone een 'nee tenzij' benadering. Nieuwe bebouwing en harde infrastructuur is hier alleen in uitzonderlijke gevallen toegestaan.

Gemeenten nemen deze bebouwingscontouren op in hun bestemmingsplannen. In het kader van Zwakke Schakels wordt op enkele plaatsen langs de kust een zeewaartse verschuiving van de waterkering onderzocht. Wordt daadwerkelijk tot zeewaartse verschuiving overgegaan, dan kunnen door eventuele aanpassing van keurzonering en bebouwingscontouren meer mogelijkheden worden gecreëerd voor bebouwing en kwaliteitsverbetering van de kustplaatsen.

Tevens moeten, zoals aangegeven is in de Nota Ruimte, in bestemmingsplannen de landwaartse grenzen van het kustfundament worden aangegeven. In de praktijk vallen deze samen met de grens van de waterkering inclusief de reservering voor tweehonderd jaar zeespiegelstijging.

Daarmee valt de begrenzing van het kustfundament samen met de door de waterschappen vastgelegde keurzoneringen, welke door de provincie zijn goedgekeurd. Om die reden wordt in dit omgevingsplan geen aparte kaart voor het kustfundament

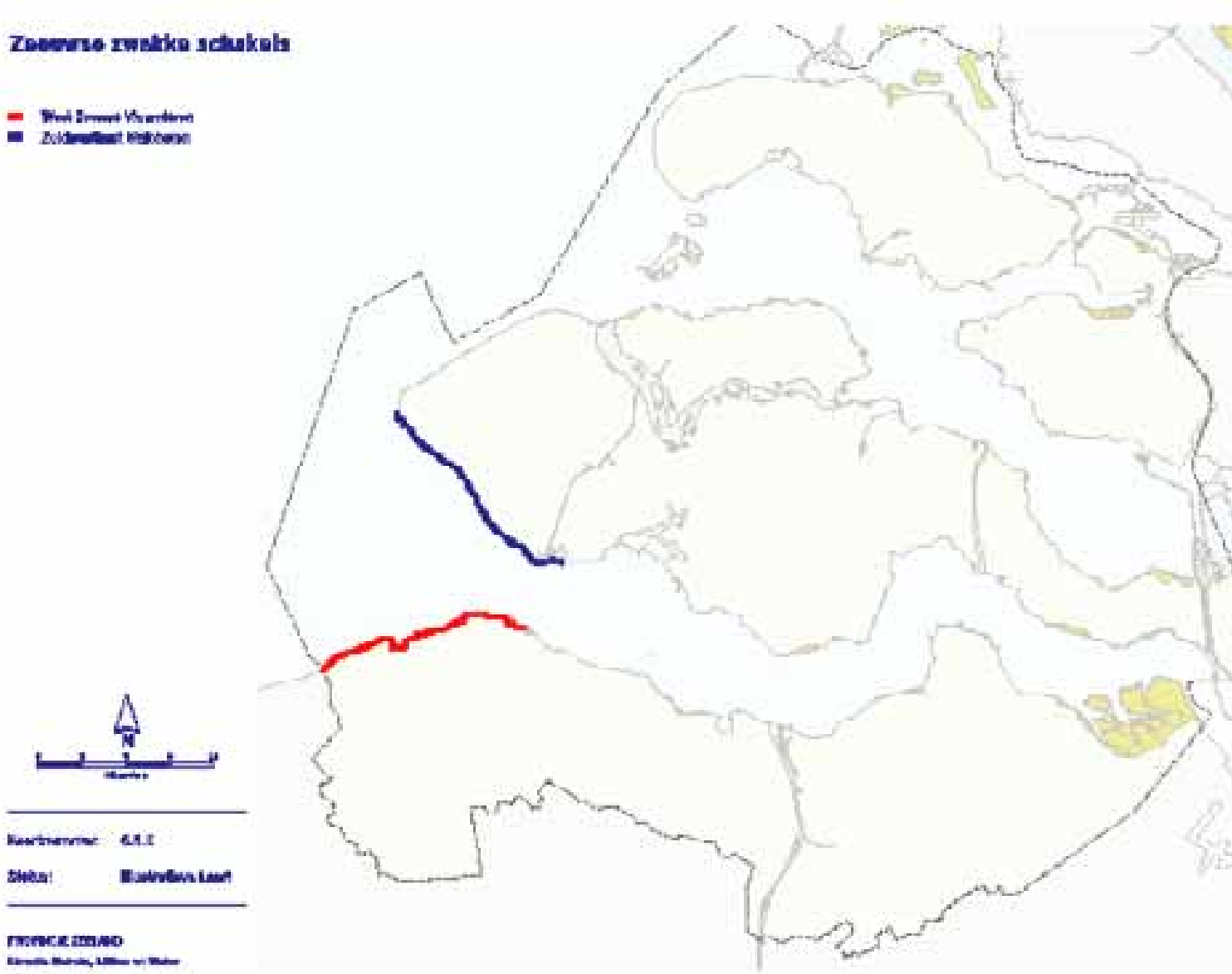

gegeven, maar wordt volstaan met een globale aanduiding van de ligging van het kustfundament op kaart 6.5. In Zeeland gaat het hier om de zandige kustgebieden aan de Noordzee kust (Zeeuws-Vlaanderen, Walcheren, Noord-Beveland en Schouwen).
Het al dan niet opnemen van een bebouwingscontour ter hoogte van de Mosselbankhaven en de locatie van Dow Benelux is onderwerp van nader overleg. Indien blijkt dat dit gewenst is, zal hiertoe een planuitwerking worden opgesteld.

ZWAKKE SCHAKELS

De twee planstudies voor de zwakke kustschakels in Zeeland zijn volop in voorbereiding (zie kaart 6.5.E). Het resultaat van de eerste fase van de planstudie West-Zeeuws Vlaanderen, de keuze voor het voorkeursalternatief, sluit naar verwachting aan bij de in het gebiedsplan aangegeven optie. Voor het gebiedsplan is reeds een streekplanherziening vastgesteld. Een uitwerking van het omgevingsplan is wat West Zeeuws-Vlaanderen betreft niet nodig. Wel zal dit het geval zijn voor de Zuidwestkust van Walcheren. In een uitwerking van het omgevingsplan zal de keuze voor de wijze van kustversterking worden vastgelegd. Basis daarvoor vormt een vergelijking van de gevolgen van zeewaartse, landwaartse en consoliderende opties voor de (lange termijn) veiligheid van de kustverdediging en de ruimtelijke kwaliteit van de kustzone. Aan die uitwerking, die kort na vaststelling van het omgevingsplan wordt voorzien, zal een afzonderlijke SMB procedure worden gekoppeld.

ACTIES EN PRESTATIES:

- ✔ *De in 1993 vastgestelde Basiskustlijn wordt door het rijk door middel van zandsuppleties (dynamisch) gehandhaafd.*
- ✔ *De waterschappen leveren de benodigde gegevens aan om een afgewogen oordeel te geven over de risico's voor buitendijkse bebouwing*
- ✔ *Gemeenten leggen in overleg de door de waterkeringbeheerders vastgelegde (definitieve) landwaartse begrenzing van het kustfundament vast in het bestemmingsplan*
- ✔ *Invullen van het Zeeuwse Hoogwater Informatie Systeem (HIS)*
- ✔ *Uitvoeren planstudies zwakke schakels (West Zeeuws-Vlaanderen en Zuidwestkust Walcheren), welke eind 2007 gereed zijn. Opstellen van uitwerking van het omgevingsplan (inclusief SMB-procedure) voor de Zuidwestkust van Walcheren*
- ✔ *Afronding van het project Zeeweringen.*
- ✔ *Gemeenten leggen de door de waterschappen vastgelegde definitieve begrenzing van het bestaande bebouwde gebied van de kustplaatsen liggend op het kustfundament vast in bestemmingsplannen*
- ✔ *Gemeenten en waterschappen onderzoeken de mogelijkheden voor één loket voor vergunning- en ontheffingverlening bij activiteiten in de waterkeringszone.*
- ✔ *Waterschappen starten voor 2008 een onderzoek naar de uitbreiding van de mogelijkheden van primaire en secundaire waterkeringen als verbindingszones in de EHS en de eisen die dat aan het beheer stelt.*
- ✔ *Voortzetten grensoverschrijdende samenwerking*
- ✔ *Uitvoeren actiepunten Zeeuws Kustbeleidsplan*
- ✔ *De overheden (waterschappen, gemeenten en provincie) zullen gezamenlijk onderzoek verrichten ten behoeve van de normering van de regionale waterkeringen, die uiteindelijk binnen het kader van de wettelijke bevoegdheid tot normering zal worden vastgelegd*
- ✔ *De gemeenten nemen de keurzoneringen over in de bestemmingsplannen (met inbegrip van de ruimtereservering ten behoeve van toekomstige versterkingen van de waterkering in verband met de klimaatswijziging en zeespiegelstijging).*
- ✔ *De waterschappen zorgen ervoor dat de gegevens over constructieve aspecten van de waterkeringen tijdig beschikbaar zijn en bevorderen de vastlegging daarvan in leggers en beheersregisters*
- ✔ *Stimuleren van en bijdragen aan pilots op het gebied van innovatieve vormen van kustverdediging en bijdragen aan de totstandkoming van een kenniscentrum waarin de integrale kustverdediging een plaats krijgt.*
- ✔ *Uitwerking geven aan verschillende klimaatscenario's en het inspelen daarop door het opstellen van een klimaatsagenda*
- ✔ *Uitwerking geven aan beleidslijnen kust en meren en delta's*

6.5.2 Externe veiligheid

Op het terrein van externe veiligheid is veel in wetten en regelingen vastgelegd. Desondanks is er beleidsruimte voor een eigen (provinciale) afweging. Een voorbeeld hiervan vormt de bestuurlijke afweging over welke risico's, die wettelijk weliswaar zijn toegestaan, gezien de specifieke regionale situatie nog acceptabel worden geacht. De beleidsvisie Externe Veiligheid is door Provinciale Staten op 7 oktober 2005 vastgesteld. In de visie is deze beleidsruimte nader ingevuld. Deze visie schept de kaders voor de uitvoering van het provinciale externe veiligheidsbeleid op het gebied van:

- vergunningverlening en handhaving;
- verkeer- en vervoerbeleid;
- ruimtelijk beleid;
- rampenbestrijding en risicocommunicatie;

op verschillende schaalniveaus en met verschillende partners. Daarnaast dient deze visie als ontwikkelingskader voor instrumenten in het externe veiligheidsbeleid. De visie is onderdeel van het omgevingsplan.
De provincie pakt de regierol door een pro-actieve rol te spelen op het gebied van de fysieke veiligheid. Dit komt tot uitdrukking in een stringent brongericht beleid en een sturend locatiebeleid. Mede ter uitvoering van de motie Adriaanse zal de provincie proactief inspelen op ontwikkelingen waar bijzondere veiligheidsrisico's spelen, zoals de kerncentrale en het transport van gevaarlijke stoffen over de Westerschelde en het spoor.

Een belangrijk uitvoeringskader is het meerjarenprogramma externe veiligheid (vast te stellen in 2006). Het programma wordt samen met gemeenten en de regionale brandweer, c.q. de veiligheidsregio opgesteld, jaarlijks geëvalueerd en geactualiseerd

De hoofdlijnen van de beleidsvisie zijn als volgt:

Beleid langs drie sporen

De provincie Zeeland wil enerzijds de kwaliteit van de woonomgeving verbeteren en anderzijds de (economische) vitaliteit versterken. Omdat bij veel activiteiten gevaarlijke stoffen worden gebruikt, is de combinatie van wonen en werken alleen mogelijk als we een bepaald risiconiveau accepteren.
Welk risiconiveau aanvaardbaar is, verschilt per situatie en vraagt om een zorgvuldige afweging.
Het doel van het externe veiligheidsbeleid is het beperken van de risico's waaraan burgers worden blootgesteld tot een aanvaardbaar niveau. Het externe veiligheidsbeleid bestaat uit drie sporen:

- Brongericht beleid. Daarmee pakken we de oorzaken van risico's aan, door vergunningverlening en handhaving.
- Omgevingsgericht beleid: Door ruimtelijke inrichtingsmaatregelen zorgen wij voor een zo veilig mogelijke leefsituatie.
- Rampenbestrijding. Hierbij gaat het om de voorbereiding op (de bestrijding van) calamiteiten. Dit is primair het domein van de brandweer.

De voorkeur gaat uit naar brongerichte maatregelen, boven omgevingsgericht beleid en maatregelen in het kader van rampenbestrijding.
Praktisch betekent dit dat de provincie een risicosituatie wil verbeteren, óók als voldaan is aan de wettelijke grenswaarde van het Besluit Externe Veiligheid Inrichtingen (BEVI). Hiermee wil de provincie in de eerste plaats de risico's zo klein mogelijk houden en daarnaast normopvulling voorkomen en het ruimtebeslag zo gering mogelijk maken.
Welke veiligheidsniveaus haalbaar zijn, hangt af van meerdere factoren zoals sociaal-economische en ruimtelijke motieven.

Beoordeling risicosituaties, het streefbeeld

De provincie beoordeelt risicosituaties aan de hand van de volgende veiligheidscriteria: plaatsgebonden risico (PR), groepsrisico (GR), zelfredzaamheid, beheersbaarheid en resteffect.
De provincie vereist niet in alle gevallen een uitgebreid, nader onderzoek naar het groepsrisico, om aan de motiveringsplicht te voldoen. Dat is het geval als:

a) de geplande (kwetsbare) objecten buiten het invloedsgebied liggen (dan is er geen groepsrisico), of
b) het een enkel (kwetsbaar) object in een nagenoeg maagdelijke omgeving betreft (dan is het groepsrisico zeer laag), of
c) het een enkel (kwetsbaar) object in een al zeer volle omgeving betreft, waardoor het effect op het groepsrisico marginaal is.

In die gevallen kan in het besluit worden volstaan met de opmerking dat er geen sprake is van een significant groepsrisico of wijziging daarvan.
Als de risicosituatie niet voldoet aan de hiervoor genoemde voorwaarden a, b of c, vereist de provincie een uitgebreide verantwoording van het groepsrisico, waarbij aandacht wordt besteed aan de criteria zelfredzaamheid, beheersbaarheid en resteffecten.
De algemene motiveringsplicht van het groepsrisico, zoals die in het BEVI wordt vereist, wordt hiermee beperkt tot de relevante gevallen. Dat zijn de gevallen waar het groepsrisico de oriënterende waarde (bijna) overschrijdt of wanneer sprake is van een aanzienlijke toename (>10%) van het aantal mogelijke slachtoffers.

Motieven voor de acceptatie van (een verslechtering van) een risicosituatie kunnen zijn:

- het opvullen van kleine open gaten of vervangende nieuwbouw in bestaand stedelijk gebied;
- een voor de specifieke locatie belangrijke economische of ruimtelijke ontwikkeling;
- een situatie waarbij door strikte toepassing van de normen de externe veiligheidsproblematiek elders (sterk) toeneemt.

Stringent brongericht beleid

Het beheersen van risico's is in de eerste plaats de verantwoordelijkheid van bedrijven zelf. In het vergunningen (en handhaving-)traject adviseert de provincie bedrijven over het toepassen van brongerichte maatregelen, ook als wettelijke normen niet worden overschreden. Aandachtspunten hierbij zijn o.a.:

- maatregelen inherente veiligheid
- maatregelen om transportstromen te beïnvloeden (aan/afvoer)
- (overige) maatregelen om het invloedsgebied te verkleinen.

De provincie houdt rekening met de mate waarin een bedrijf een beheerssysteem heeft ingevoerd. Bij een goed werkend beheerssysteem is het opnemen van bronmaatregelen in de vergunning niet nodig. Met het beheerssysteem zorgt het bedrijf er immers voor dat structureel wordt gewerkt aan het verhogen van de veiligheid. Hiermee streeft het bedrijf net als de provincie naar het beste resultaat binnen wettelijke, technische en financiële mogelijkheden.
Om ervoor te zorgen dat de (brongerichte) externe veiligheidsvoorschriften ook worden nageleefd, stelt de provincie structureel (jaarlijks) een (regionaal) handhavingsprogramma op (programmatisch handhaven).

Transportrisico's

De provincie past de Circulaire risiconormering vervoer gevaarlijke stoffen toe bij de beoordeling van plannen voor nieuwe infrastructuur en ruimtelijke plannen binnen het gebied waarin dodelijke slachtoffers kunnen vallen door een ongeval met een gevaarlijke stof.
De gezamenlijke provincies en het rijk werken, in lijn met de nota mobiliteit, aan een zogenaamd basisnet, waarover selectief vervoer van gevaarlijke stoffen mogelijk is. Dit basisnet moet voldoen aan eisen die zijn beschreven in de nota Mobiliteit.
Brongerichte maatregelen voor verkeer- en vervoer zijn de volgende:

- Nieuwe provinciale wegen moeten voldoen aan het basisniveau voor het basisnet.
- De provincie neemt het initiatief voor een samenhangende, route gevaarlijk stoffen, voor zowel provinciale als gemeentelijke wegen.
- De provincie zet zich in overleg met het rijk in voor een landelijke regeling voor een beheerssysteem voor buisleidingen.

Uit recent onderzoek is gebleken, dat bij het huidige transport van gevaarlijke stoffen geen situaties in Zeeland bestaan, waarin de risiconormen worden benaderd of overschreden. Dit geldt voor alle routes en modaliteiten, behalve voor het groepsrisico op twee locaties langs de spoorlijn in Midden Zeeland en het groepsrisico ten gevolge van de Westerschelde in Terneuzen.
Bij het spoorvervoer wordt volgens de prognose van Prorail in de toekomst de oriënterende waarde van het groepsrisico benaderd in Goes en Krabbendijke. Het gerealiseerde spoortransport (op basis van de cijfers over 2003) leverde nergens een 10^{6} contour op. Ook de oriënterende waarde voor het groepsrisico wordt bij het huidige transportvolume niet over-

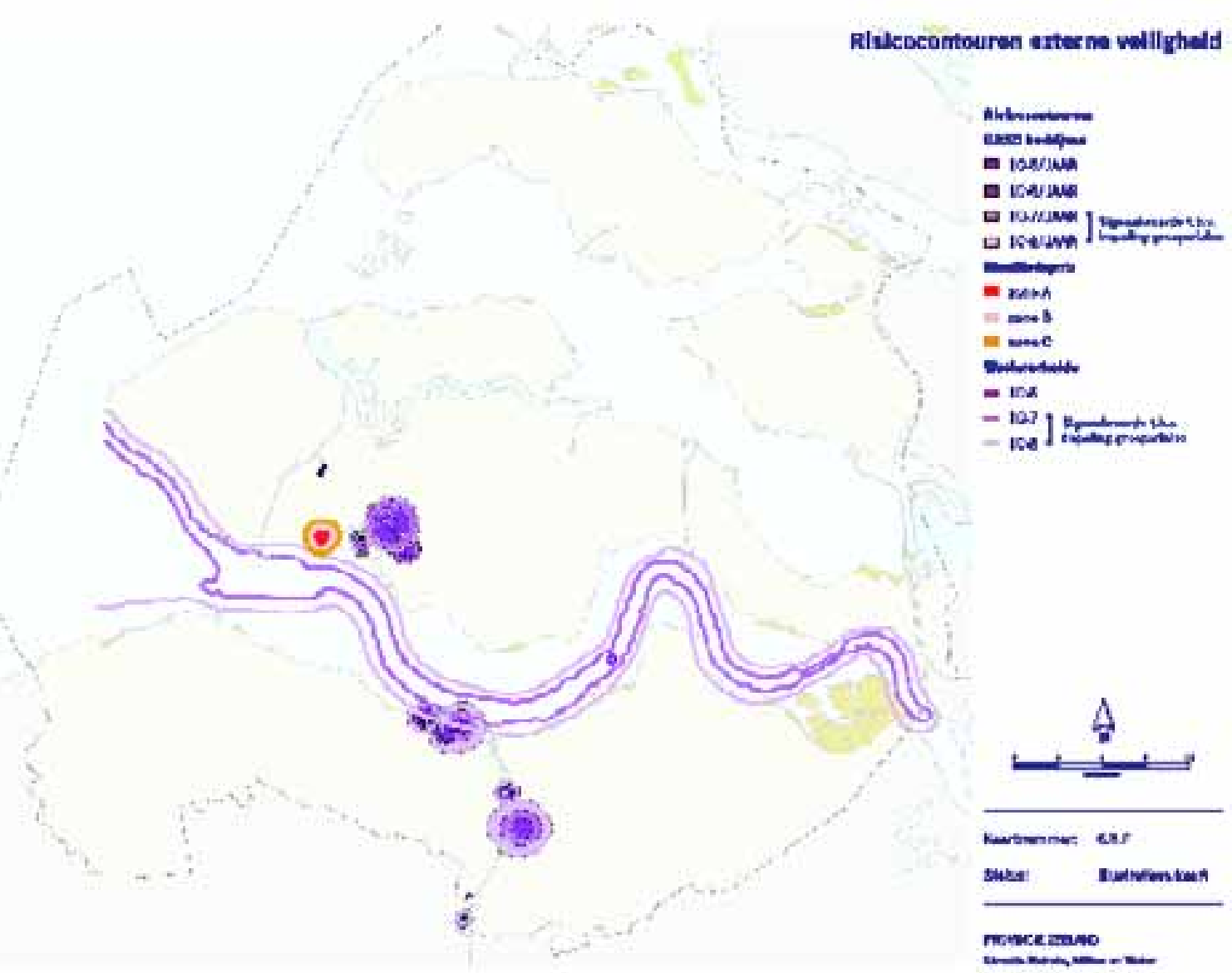

schreden. De risico's van het transport over de Westerschelde van gevaarlijke stoffen zijn zover teruggedrongen, dat er nu alleen in Terneuzen sprake is van een aandachtspunt vanwege het groepsrisico, dat de oriënterende waarde benaderd. De risico's van de Schelde Rijnverbinding blijken mee te vallen: er is geen sprake van een 10^{-6} contour en het groepsrisico blijft ruim beneden de oriënterende waarde.
In de met het rijk te maken afspraken over het basisnet zal de provincie het belang van een goede ruimtelijke ontwikkeling langs transportroutes (met name de Zeeuwse spoorlijn) afwegen tegen het belang van een goede economische ontwikkeling van de zeehavens. Ruimtelijke beperkingen langs de spoorlijn zijn alleen acceptabel, als alle mogelijke bronmaatregelen zijn genomen.

Omgevingsgericht beleid, sturend locatiebeleid

Algemene uitgangspunten in het ruimtelijk veiligheidsbeleid zijn:

- Geef de brongerichte maatregelen de voorkeur.
- Concentreer risicobronnen.
- Stel bij de segmentering van bedrijventerreinen vast welke bedrijfscategorieën worden toegelaten (bijv. risicovolle bedrijven) en welke bedrijfscategorieën niet (bijv. arbeidsintensieve bedrijven, publiekstrekkers).
- Bundel nieuwe buisleidingen zoveel mogelijk in de al vastgestelde leidingstroken.
- Zorg ervoor dat kwetsbare objecten (woningen) zover mogelijk van de risicobron zijn gelegen, maar in ieder geval buiten de 10^{-6} contour.
- Houd bij het bestemmen rekening met (beperkt) kwetsbare

objecten en risicovolle activiteiten in aangrenzende gebieden (cq. plannen).
- Leg risicocontouren ruimtelijk vast.
- Neem in bestemmingsplannen een paragraaf over veiligheid op. De provincie stelt samen met de gemeenten een toetsingkader op voor de inhoud van deze paragraaf. Hierin worden de resultaten verwerkt van de Werkgroep pro-actie en preventie Zeeland, die het instrument 'veiligheidsparagraaf' ontwikkelt.

Rampenbestrijding
Instrumenten die als doel hebben rampen te bestrijden zijn: regionale beheersplannen, gemeentelijke rampenplannen en rampenbestrijdingsplannen. Gedeputeerde Staten toetsen er deze plannen aan de hand van (bestaande) interprovinciaal vastgestelde toetsingskaders.

Risicocommunicatie op maat
Bij iedere risicosituatie, maar zeker daar waar risiconormen worden overschreden, moeten de burgers op adequate wijze geïnformeerd worden over de risico's. Gemeenten nemen het voortouw in de risicocommunicatie; de provincie faciliteert daarbij, bijvoorbeeld door het beheren van de risicokaart en het risicoportaal.

Gebiedsgerichte specificatie
Hieronder volgt tot slot een aantal uitgangspunten specifiek voor een bepaald gebied (zie ook kaart 6.5.F):
- *Zeehavens: industriële activiteit veilig stellen*
  De provincie staat op (zeehaven)industriegebieden, die bestemd zijn voor zware industrie, toe dat bedrijven worden toegelaten binnen de PR 10^{-6}-contour. Het gaat hierbij om bedrijven die een binding hebben met een bedrijf op het terrein of met de zeehaven of het industrieterrein zelf.
  Om te anticiperen op mogelijke spanningvelden tussen de zeehaventerreinen en (oprukkende) woonwijken doet de provincie onderzoek naar de mogelijkheid om veiligheidscontouren vast te stellen rond zeehaventerreinen (Sloegebied en Kanaalzone) zoals bedoeld in Art. 14 uit het BEVI.
- *Bedrijventerrein: geen risico's buiten terreingrens*
  Uitgangspunt voor nieuwe bedrijvigheid op kleinschalige en regionale bedrijventerreinen is dat 10^{-6} risicocontouren de kavelgrenzen respectievelijk de terreingrenzen niet mogen overschrijden aan de kant waar bebouwing aanwezig of gepland is of kan worden.
- *Westerschelde: positie borgen in landelijk beleid*
  De provincie zet zich ervoor in dat de uitgangspunten die ten grondslag hebben gelegen aan de beoordeling van de risicosituatie omtrent de Westerschelde die onlangs is uitgevoerd worden geborgd in landelijk beleid (protocol zeevaart). Het provinciale standpunt in de discussie met het rijk is dat een toename van het transport van gevaarlijke stoffen (ten gevolge van verdieping) uitsluitend is toegestaan als de risiconormen niet worden overschreden.

DOELSTELLING:
- *Het beperken van de risico's waaraan burgers worden blootgesteld tot een aanvaardbaar niveau*

ACTIES EN PRESTATIES:
- ✔ *Uitvoeren en jaarlijks actualiseren van het meerjarenprogramma Externe Veiligheid*

MILITAIRE OBJECTEN

Rond het munitiecomplex bij Ritthem dient rekening te worden gehouden met beperkingen ten aanzien van vormen van bebouwing en grondgebruik die een toename van de menselijke aanwezigheid kunnen veroorzaken of anderszins tot onaanvaardbaar gevaarlijke situaties kunnen leiden. Afstandsnormen en bijbehorende beperkingen worden in overleg met het ministerie van Defensie bepaald en dienen, voor zover dit nog niet het geval is, opgenomen te worden in de betreffende bestemmingsplannen. In elk geval mogen in een zone van 600 meter rond het munitiedepot bij Ritthem geen ontwikkelingen plaatsvinden die concentratie van mensen bevorderen (zie ook kaart 6.5.F). Als door het ministerie van VROM, op basis van de herziening veiligheidsafstanden die momenteel plaatsvindt, nieuwe afstandsnormen worden vastgesteld, dienen deze nieuwe afstandsnormen door de gemeente in de betreffende bestemmingsplannen verwerkt te worden.

Provincie Zeeland

DEEL C:

Uitvoering en instrumentarium

Provincie Zeeland

HOOFDSTUK 7

Regionale afspraken en accenten

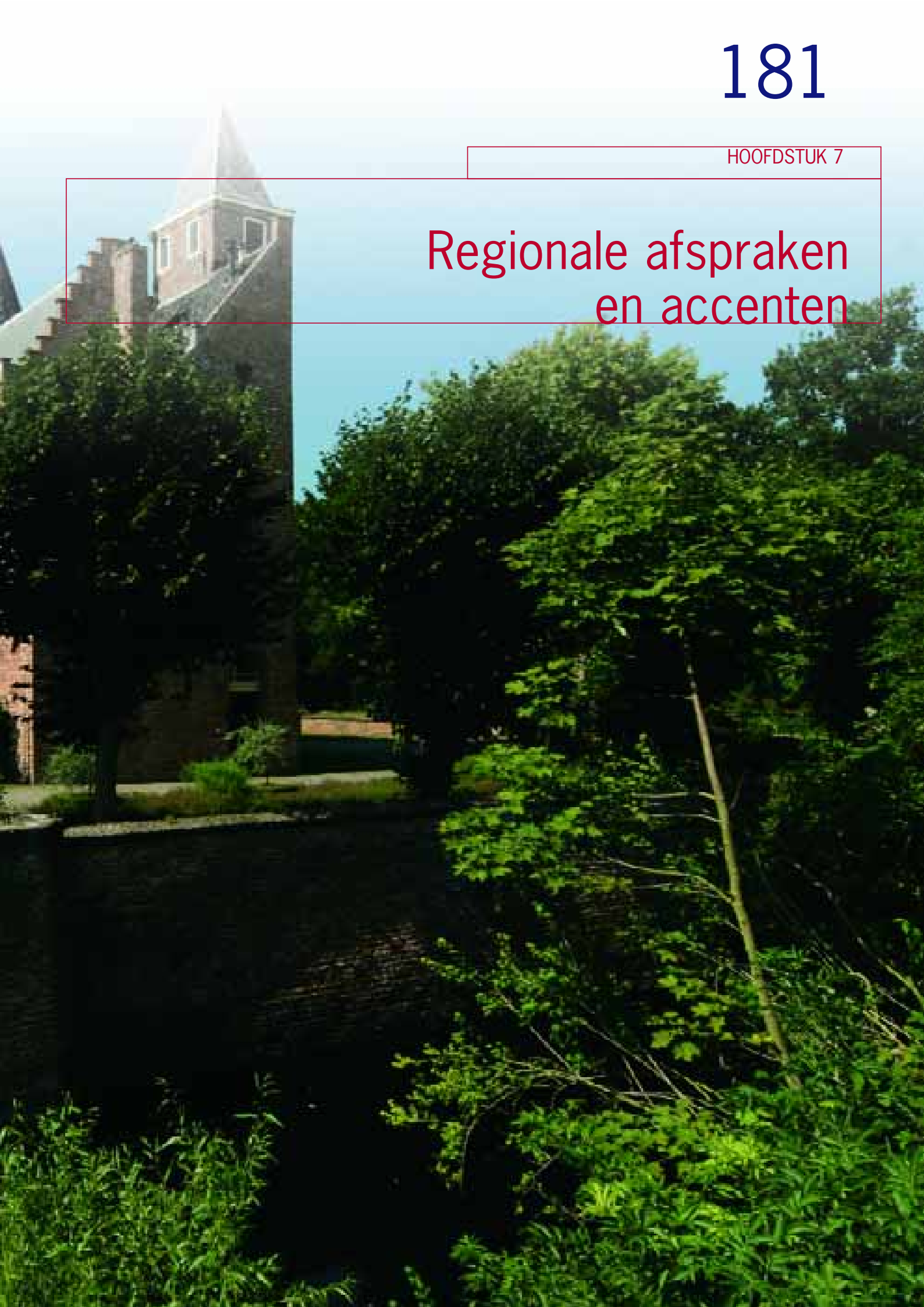

De provincie realiseert zich dat zij voor haar doelstellingen en ambities afhankelijk is van de regionale partners. Ook wil de provincie bij het beleid oog hebben voor de regionale verschillen die er in Zeeland zijn. Deze constateringen zijn aanleiding geweest om het omgevingsplan in interactie op te stellen met regionale partners, en met nadruk op de medeoverheden: gemeenten en waterschappen. In dit hoofdstuk worden de regionale accenten en de gemaakte afspraken vastgelegd. Voortvloeiend uit de verschillende relatie tussen enerzijds provincie – gemeenten en anderzijds provincie – waterschappen is het soort afspraken dat met beide partijen gemaakt zijn anders van karakter. Dit verschil vloeit voort uit het feit dat gemeenten, vergelijkbaar met de provincie, integraal besturen en dat bij de waterschappen meer sprake is van een functioneel bestuur. Beide relaties zijn ook aan verandering onderhevig. Onder invloed van de Nota Ruimte en de fundamentele herziening van de Wet op de ruimtelijke ordening zal de relatie met gemeenten veranderen. En recent is door het Interprovinciaal Overleg en de Unie van Waterschappen ook de samenwerking tussen provincie en waterschappen opnieuw tegen het licht gehouden (notitie Afstemming van taken in het regionale waterbeheer; april 2005). De provincie bepaalt het beleid en het waterschap voert uit.

7.1 Afspraken samenwerkende gemeenten: de regioagenda's

De vorm waarin de interactie over het nieuwe omgevingsbeleid met de gemeenten heeft plaatsgevonden is de regionale agenda. De regionale agenda is een document op basis waarvan de provincie en de regio's hebben overlegd over de beleidsinhoud en het uitvoeringsprogramma. Het doel van het traject van de regionale agenda's is om zo veel mogelijk overeenstemming te krijgen met de regio's over (de uitvoering van) het omgevingsbeleid. In deze paragraaf worden de resultaten van het overleg (de gemaakte afspraken) weergegeven.
De in dit traject te onderscheiden regio's zijn de regio Walcheren, de regio de Bevelanden, de regio Zeeuws-Vlaanderen, en Tholen en Schouwen-Duiveland (samen de regio Noord-Zeeland). Het Stedennetwerk is niet onderscheiden als afzonderlijke regio, maar voor het overleg over het nieuwe omgevingsplan is aangesloten bij de bestaande overlegstructuur van het Stedennetwerk Zeeland. De aanpak van het overleg over de regionale agenda en de mate van samenwerking is verschillend gebleken per regio.
Het is goed om te verduidelijken dat dit hoofdstuk niet de enige plaats is waarin de resultaten van het regionale overleg tot uitdrukking komen. De resultaten zijn ook, zij het minder direct zichtbaar, waar mogelijk verwerkt in het uitvoeringsprogramma en de beleidsteksten van deel B.
Overigens wordt ook binnen het beleidsveld Verkeer en Vervoer sinds ongeveer een jaar samenwerkt met de andere overheden. Vergelijkbaar met het proces rondom het omgevingsbeleid wordt in de regio's Walcheren, Zeeuws-Vlaanderen en Oosterscheldebekken samen met de partners gezocht naar de concrete gezamenlijke invulling van de kaders en ambities uit het PVVP. Opzet van deze samenwerking is om te komen tot een regionale samenwerkingsagenda die ook concreet uitmondt in een regionaal maatregelenpakket voor de komende jaren. Doel is de gezamenlijke realisering en financiering van dit pakket (o.a. met BDU-gelden). Afstemming met de regionale agenda's in deze paragraaf is essentieel voor een integrale aanpak.

7.1.1 Walcheren

Naast het regionaal overleg tussen de drie Walcherse gemeenten vindt er binnen de regio Walcheren eveneens afstemming plaats in het kader van het Stadsgewest en het Stedennetwerk. Mede op basis hiervan is de regionale agenda, met als titel: 'De toekomst van Walcheren, ruimte én identiteit' opgesteld.

KERNENTYPOLOGIE

Op kaart 6.2 zijn de stedelijke centra en (woon)kernen in Zeeland weergegeven. Kenmerkend voor de regio Walcheren is de aanwezigheid van de twee stedelijke centra Vlissingen en Middelburg. Deze steden vervullen, samen met Terneuzen en Goes, een belangrijke functie als centra voor voorzieningen en werkgelegenheid voor de gehele provincie. Daarnaast hebben ze, om invulling te geven aan de bundelingsdoelstelling, een forse woningbouwopgave.
Voor de woonkernen wordt in de regio Walcheren een nadere onderverdeling aangebracht in recreatieve kustkernen, kustkernen met een eigen identiteit en landelijke kernen.
Naast de in paragraaf 6.2 geboden ontwikkelingsmogelijkheden voor wonen worden voor deze kernen, ten behoeve van het behoud van de eigen identiteit, de volgende accenten geplaatst:

- in de recreatieve kustkernen (Domburg, Oostkapelle, Vrouwenpolder en Zoutelande) ligt een accent bij de ontwikkelingsmogelijkheden voor recreatie en toerisme.
- in de kustkernen met een eigen identiteit vormen de specifieke kenmerken van deze kernen (Veere en Westkapelle) het vertrekpunt voor nieuwe ontwikkelingen, waarbij een accent ligt op dagrecreatie.
- in de landelijke kernen (Aagtekerke, Biggekerke, Gapinge, Grijpskerke, Meliskerke en Serooskerke) ligt een accent op het behoud van het aanwezige voorzieningenniveau.
- in de woonkern in de stedelijke ontwikkelingszone (Koudekerke) ligt het accent op wonen en werken in relatie tot Vlissingen en Middelburg.

BEDRIJVENTERREINEN

Momenteel is in de regio voldoende uitgeefbaar bedrijventerrein beschikbaar. In het op te stellen regionale bedrijventerreinenprogramma wordt dan ook prioriteit gegeven aan de benutting van de capaciteit van bestaande bedrijventerreinen en,

waar gewenst, de revitalisering daarvan boven het nieuw bestemmen en aanleggen van terreinen in de regio.
Daarbij wordt de bedrijvigheid in de regio zoveel mogelijk geconcentreerd bij de stedelijke centra en zal in het bedrijventerreinenprogramma worden bezien welke ontwikkelingsmogelijkheden voor kleinschalige bedrijvigheid geboden wordt bij de kernen Koudekerke en Serooskerke.
Nieuwe bedrijventerreinen bij de woonkernen wordt niet voorgestaan. Voor Domburg zal in verband met de verplaatsing van enkele bedrijven uit de kern gezocht moeten worden naar maatwerk, dat aansluit bij de toeristisch recreatieve identiteit van deze kern.

Dokkershaven en Stationsgebied Middelburg

Het Dokkershaven, de transformatie van de voormalige terreinen van de Koninklijke Schelde Groep in Vlissingen, en de herontwikkeling van het stationsgebied in Middelburg vormen twee van de vier grote transformatieprojecten binnen het stedennetwerk Zeeland. Deze vier transformatieprojecten hebben prioriteit binnen het provinciaal beleid voor de ontwikkeling van de Zeeuwse steden. Waar mogelijk en nodig zal de provincie deze projecten faciliteren en ondersteunen.

Ramsburg

Ramsburg is een grotendeels verouderd bedrijventerrein dat mede door de aanleg van de N57 een totaal andere positie binnen Middelburg zal krijgen. Aansluitend aan de binnenstad en de verdere ontwikkeling van het stationsgebied (waaronder punt Arnestein) biedt dit kansen voor de transformatie van het terrein tot enerzijds een woongebied en anderzijds een woonwerkgebied. De provincie zal vanuit een positieve grondhouding meedenken en waar nodig en mogelijk deze ontwikkeling faciliteren en ondersteunen.

Kenniswerf Vlissingen

De Vlissingse Kenniswerf in het Edisongebied dient de komende jaren uit te groeien tot het kenniscentrum van Zeeland. Voorwaarde voor deze ontwikkeling vormt het verbeteren van de stedenbouwkundige kwaliteit en milieukwaliteit van het gebied. Gezien de regionale uitstraling van het project wordt een dergelijke ontwikkeling door de provincie positief benaderd en waar mogelijk ondersteund.

ACTIES EN PRESTATIES:

- ✔ *Ondersteunen en faciliteren transformatieprojecten Dokkershaven en Stationsgebied Middelburg*
- ✔ *Ondersteunen verdere planontwikkeling en uitvoering met betrekking tot voorgestane transformatie bedrijventerrein Ramsburg (incl. punt Arnestein)*
- ✔ *Ondersteunen verdere ontwikkeling Edisongebied tot kenniswerf*

NATIONAAL LANDSCHAP

Het beleid voor nationale landschappen is uitgewerkt in paragraaf 4.11. Een van de onderdelen voor het op te stellen uitvoeringsprogramma Nationaal Landschap vormt een landschapsvisie voor Walcheren. In deze visie zullen voor Walcheren drie gebieden worden aangeduid met elk een eigen specifieke positie binnen het nationaal landschap. Voor deze drie gebieden is nadere uitwerking gewenst. Het gaat hierbij allereerst om de geledingszone tussen Middelburg en Vlissingen, waarvoor op initiatief van de gemeenten gezamenlijk een integrale visie gesteld zal worden. Ten tweede gaat het om de ontwikkeling van de Oranjeplaat-Oranjepolder, ten noorden van Arnemuiden. Het derde gebied is het gebied tussen het stadsgewest en het Sloegebied. Voor dit gebied is de ontwikkeling naar een groen en recreatief aantrekkelijk landschap het uitgangspunt, zodat een groene bufferzone ontstaat die tevens kan dienen als recreatief uitloopgebied voor het stedelijk gebied van Walcheren.

Archeologie

De Walcherse gemeenten geven, binnen de kaders van de provinciale beleidsnota archeologie, invulling aan een eigen regionaal archeologiebeleid.

Visie geledingszone Vlissingen-Middelburg

Recentelijk zijn er, conform het Ruimtelijk Plan Stedelijk Gebied Walcheren 2010, meerdere gemeenschappelijke stedelijke voorzieningen gerealiseerd in de geledingszone. En overeenkomstig dit ruimtelijk plan zal ook de sportboulevard daaraan nog worden toegevoegd. Door nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen zal de ruimtelijke druk op deze zone de komende jaren verder toenemen. Uitgangspunt voor het inpassen van nieuwe ontwikkelingen blijft het handhaven en vormgeven van een scheidende groene zone. Belangrijk structurerend element hierbij vormt het Landfront Vlissingen.
Om ook in de toekomst invulling te kunnen blijven geven aan deze uitgangspunten zal een nieuwe integrale visie op de geledingszone worden opgesteld. Het stadsgewest zal hiertoe, in overleg met de gemeente Veere en de provincie, het initiatief nemen. Doel van een dergelijke visie is te komen tot een optimale benutting van de geledingszone volgens de aangegeven uitgangspunten. De planologische reservering voor een vierde kanaalkruising komt te vervallen.

Oranjeplaat-Oranjepolder

In het gebied Oranjeplaat-Oranjepolder wordt ingezet op een herinrichting van het gebied met als onderdelen het realiseren van een waterinlaat, een betere ontsluiting, een goede landschappelijke inpassing, en de ontwikkeling van dag- en verblijfsrecreatie aan de oostzijde van de waterinlaat en op langere termijn woningbouw aan de westzijde van de waterinlaat. Een onafhankelijke toets moet uitwijzen dat de plannen niet in strijd zijn met landschappelijke, archeologische en cultuurhistorische waarden.

Op basis van meerdere inrichtingsvarianten zal nader onderzoek plaatsvinden naar de herinrichting van dit gebied, waarbij zowel de voorbereiding als de kennisvorming, afweging en besluitvorming interactief zal plaatsvinden.

ACTIES EN PRESTATIES:
- ✔ *In samenwerking met Walcherse gemeenten opstellen van een landschapsvisie voor Walcheren*
- ✔ *Gemeenten nemen het initiatief tot het opstellen van een integrale visie voor de geledingszone Vlissingen-Middelburg*
- ✔ *In samenwerking onderzoek uitvoeren naar de mogelijkheden voor herinrichting van het gebied Oranjeplaat-Oranjepolder*

GEBIEDSGERICHTE PROJECTEN

Met dit omgevingsplan komen de streekplanuitwerkingen en herziening voor het stedelijk gebied Walcheren 2010, Walcheren 2000+ en het Veerse Meer te vervallen. De afspraken die ten grondslag liggen aan de Gebiedsvisie 'Rondom het Veerse Meer' blijven van kracht. Het is dan ook zaak de uitvoering voortvarend op te pakken. Ook de gemaakte afspraken voor het stedelijk gebied Walcheren 2010 blijven van kracht.

Veerse Dam

Voor de Veerse Dam wordt ingezet op het vergroten van de recreatieve aantrekkingskracht door de realisatie van twee ontwikkelingen, te weten:
- De aanleg van een strand en een steiger, waardoor een veilig zwemwater voor families met kinderen ontstaat en een aanmeergelegenheid voor boten uit het Veerse Meer. (eventueel met horecafaciliteiten gericht op het familiesegment) aan de Veerse kant.
- De ontwikkeling van een exclusief hotel-restaurantaccommodatie aan Noord-Bevelandse zijde, bestaande uit een hoofdgebouw met restaurant en hotelkamers op het water.

Samen met haar partners zal de provincie zich blijven inzetten voor de realisatie van dit project.

Zwakke Schakel

De zuidwest kust van Walcheren is aangeduid als prioritaire zwakke schakel in de kustverdediging. Momenteel vindt een planstudie plaats naar de mogelijkheden voor kustversterking. In deze studie wordt nadrukkelijk aandacht besteed aan de ruimtelijke kwaliteit van het achter de dijken en duinen gelegen landschap. De resultaten van de planstudie, inclusief de wijze van kustversterking, worden voor de zuidwest kust van Walcheren vastgelegd in een uitwerking van het omgevingsplan. Op basis van de planstudie voor de zwakke schakel aan de zuidkust en de aanwijzing tot nationaal landschap zal in overleg tussen gemeenten en provincie worden bezien welke uitvoeringsgerichte vervolgaanpak het meest efficiënt is.

7.1.2 De Bevelanden

De regionale samenwerking tussen de gemeenten Borsele, Goes, Kapelle, Noord-Beveland en Reimerswaal is in 2000 gestart in de vorm van het Bestuurlijk Platform de Bevelanden. In dit verband is gewerkt aan een thematische regiovisie, die het door de Bevelanden gewenste ruimtelijke ontwikkelingsbeeld op het vlak van wonen, werken en recreëren verwoordt (Ontwerp "Thematische regiovisie de Bevelanden", 9 juni 2005). De Bevelandse regioagenda vloeit met name uit deze visie voort.

Strategie

De Bevelanden is een regio met een relatief groot aantal dorpen en een duidelijk regionaal centrum, de stad Goes. De regio kenmerkt zich door een relatief hoge (economische) dynamiek en verscheidenheid. Voor de Bevelanden wordt gestreefd naar een duurzame inrichting van de regio, waarbij ingespeeld wordt op de genoemde kenmerken. Binnen de regio wordt gestreefd naar kwaliteit en complementariteit. Waar mogelijk worden contrasten aangescherpt om daarmee in regionaal verband een aantrekkelijk totaalpakket op het vlak van wonen, werken en recreëren te bieden.

WONEN

Voor de regio wordt gestreefd naar een gezonde woningmarkt waarbij vraag en aanbod, zowel kwantitatief als kwalitatief, vrijwel in evenwicht zijn. In de Bevelanden wordt bij het maken van keuzes de woonconsument centraal gesteld om deze, zover het binnen het vermogen van de regio ligt, zo goed mogelijk te faciliteren. Een duurzame inrichting van de regio vormt daarbij uitdrukkelijk een randvoorwaarde.

Voor de Bevelanden wordt, binnen de in paragraaf 6.2 geschetste beleidskaders, het volgende beleid voorgestaan:
- voldoende keuze bieden in het aanbod van woningbouwlocaties;
- de woningvraag eerst zoveel mogelijk binnen het bestaand bebouwd gebied opvangen (door herstructurering, transformatie of inbreiding) dan pas op uitleglocaties;
- de ruimtelijke diversiteit benutten/versterken teneinde het gewenste 'keuzepakket aan wonen' te vergroten. In dit kader wordt in de regio onderscheid gemaakt tussen zogenaamde ontwikkelingszones en balansgebieden;
- ruimte voor dynamiek (extra woonmilieus) in de onderscheiden ontwikkelingszones onder voorwaarde dat de ruimtelijk functionele samenhang en de eigen identiteit van de verschillende ontwikkelingszones wordt bevorderd;
- de mogelijkheid houden voor nieuw woningaanbod in de onderscheiden balansgebieden onder voorwaarde dat het evenwicht (de balans) in de kern en de directe omgeving niet wordt verstoord.

Ontwikkelingszones

Naast de stedelijke ontwikkelingszone Goes, die een taakstelling heeft voor de realisering van een meer grootschalig bovenregionaal woningaanbod, worden in de regio drie andere ontwikkelingszones onderscheiden die op meer beperkte schaal invulling kunnen geven aan de (boven)regionale woningvraag. Iedere ontwikkelingszone kent een eigen accent:

- **Stedelijke ontwikkelingszone Goes:** ruimte voor een relatief groot aantal bijzondere woonmilieus, zoals stedelijk wonen aan het water in Goes (herontwikkeling havenindustrieterrein), het gewilde landschappelijk wonen bij Heinkenszand, wonen in een dorpsvillamilieu bij Heinkenszand, wonen in het fruitlandschap bij Kapelle en woningbouw ten oosten van 's-Gravenpolder;
- **Zone Kruiningen-Yerseke:** een aaneenschakeling van dynamische functies en sferen, onder meer een herontwikkeling van het voormalige veerplein tot woongebied;
- **Sloerandzone:** ontwikkeling van een stabiele (landschappelijke) buffer; nader bezien zal worden of in relatie tot milieukwaliteiten, (nieuwe) infrastructuur en de plaatselijke landschapstypen gekomen kan worden tot een landschapsontwikkeling in combinatie met bijzondere woonwerkmilieus nabij Lewedorp / Nieuwdorp en een 'kreekwoonmilieu' bij 's- Heerenhoek;
- **Veerse Meerzone:** combinatie van recreëren en wonen; ontwikkeling van watergerelateerde woonmilieus bij Kamperland en Kortgene.

Balansgebieden

In de balansgebieden wordt een terughoudend woningbouwbeleid voorgestaan. Zolang er een woonvraag vanuit de natuurlijke bevolkingsontwikkeling van de kern zelf is én zolang het landschap en de dorpsstructuur een verdere ruimtelijke ontwikkeling kunnen verdragen, is in deze gebieden dorpsuitbreiding mogelijk. De ontwikkelingen dienen qua maat, schaal en vormgeving te passen bij het karakter van het dorp en moeten leiden tot behoud en versterking van:

1. de (historische) dorpsstructuur
2. de bestaande relatie met het landschap
3. de beeldkwaliteit van het dorp.

Tussen (kleinere) kernen kan een netwerkstructuur worden gecreëerd met een mogelijk woningbouwaccent op bepaalde kernen.

Monitoringssysteem

Om de ontwikkelingen op de Bevelandse woningmarkt, de afstemming tussen vraag en aanbod, te kunnen volgen, en daarmee waar nodig bij te kunnen sturen, wordt door de Bevelandse gemeenten een systeem opgezet dat, zowel in kwalitatieve als kwantitatieve zin, een totaaloverzicht biedt van alle plannen en initiatieven met betrekking tot woningbouw in de regio. Dit systeem zal als input dienen voor de provinciale planningslijsten en de monitor woningbouw.

ACTIES EN PRESTATIES:

- ✔ *Ondersteunen realisatie van het project havengebied Goes*
- ✔ *Ondersteunen ontwikkeling van de voormalige veerhaven van Kruiningen tot een woongebied met natuur en/of bos, binnen de hiervoor geldende randvoorwaarden met betrekking tot de woonparken zoals geformuleerd in paragraaf 6.2.1.*
- ✔ *Ondersteunen van de ontwikkeling van het woongebied Zuidhoek (gemeente Kapelle), zoals beschreven in de regiovisie stedelijke ontwikkelingszone Goes*

WERKEN

Voor de Bevelanden wordt gestreefd naar behoud en versterking van de economische positie van de regio. Voortgebouwd wordt op de gedifferentieerde economische structuur die het gebied kent. Uitgangspunten voor de economische koers zijn: ontwikkeling in de breedte, benutten van aan het economisch kerngebied en de infrastructuur gerelateerde economische activiteiten (Value Added Logistics-activiteiten, transport, logistiek), zoeken naar nieuwe impulsen voor economische ontwikkelingen binnen de bestaande economische structuur.
Voor de Bevelanden wordt, binnen de in hoofdstuk 5 aangegeven beleidskaders, het volgende beleid voorgestaan:

- ruimte bieden voor nieuwe economische activiteiten in het buitengebied;
- benutten van de toeristisch-recreatieve potenties van de regio;
- concentreren van bedrijventerreingebonden economische activiteiten;
- concentreren van (grootschalige) voorzieningen in Goes;
- selectief ruimte bieden aan bedrijvigheid van buiten de regio.

Deelgebieden

In de economische ontwikkeling van de Bevelanden worden per deelgebied de volgende accenten gelegd:

- **Stedelijke ontwikkelingszone Goes:** accent op de uitbouw van de sectoren handel en industrie, zakelijke dienstverlening en overige dienstverlening. Door centrale ligging heeft Goes mogelijkheden voor de vestiging van bedrijven en instellingen die geheel Zeeland als werkgebied hebben. Groeiperspectief voor de zorgsector;
- **Oostelijk deel van Zuid-Beveland:** in relatie met de kansenkaart landbouw uit het omgevingsplan bezien of een accent op verdere ontwikkeling van aquabusiness wenselijk/mogelijk is. Uitbouw agribusiness en agribusinessketen. Kansen voor grootschalige landbouwbedrijven (ook in Noord-Beveland);
- **Yerseke:** uitbouw van het aquabusiness-complex, dagtoerisme, verbreding van de aquacultuur (zoutwaterlandbouw, viskweek);

- **Veerse Meer e.o./Oosterscheldehavens:** accent op toeristisch-recreatieve activiteiten in relatie tot kwaliteitsverbetering, potenties watersport;
- **Zak van Zuid-Beveland:** accent op kleinschalige agrarische bedrijvigheid (o.a. gespecialiseerde teelten) al dan niet in combinatie met agrotoerisme en natuurbeheer. De status van nationaal landschap kan hier kansen bieden.
  Aangesloten wordt bij de structuur van het waardevol cultuur landschap (WCL).

Bedrijventerreinstrategie

De bedrijventerreinstrategie is gericht op het verder ontwikkelen van een beperkt aantal grote bedrijventerreinen. Ingezet wordt op de volgende terreinen:

- De Poel als regionaal/stedelijk terrein met een accent op handel, industrie en commerciële dienstverlening;
- Smokkelhoek als gemengd regionaal terrein, in aanvulling op het bedrijventerreinaanbod van Goes;
- De Poort als een terrein met een accent op transport en logistiek;
- Sloepoort als een terrein met een accent op havengerelateerde bedrijvigheid, transport en logistiek met een maximale omvang van circa 30 hectare;
- Nishoek als een terrein met een accent op agribusiness en daaraan verbonden verwerking en logistiek;
- Olzendepolder als een thematisch terrein voor aquabusiness.

In het verlengde van de in paragraaf 5.3.1 aangekondigde actie met betrekking tot het onderzoek naar een nieuwe binnenvaartlocatie in Midden-Zeeland zal worden bezien of de haven van Kats wordt aangeduid als thematisch terrein voor watergebonden bedrijvigheid.
Het regionale bedrijventerreinenprogramma zal op basis van het bovenstaande worden opgesteld, waarbij de aandacht zich met name zal richten op een optimalisering van het bestaande aanbod aan bedrijventerreinen.

ACTIES EN PRESTATIES:

- ✔ *Ondersteunen van het in samenhang verder ontwikkelen en versterken van woon en werkfuncties, waaronder complexen voor aquacultures en agribusiness in de zone Kruiningen – Yerseke*
- ✔ *In het verlengde hiervan worden, ten behoeve van de mogelijke verplaatsing van solitair in het buitengebied gelegen uienverwerkende bedrijven, ontwikkelingsmogelijkheden geboden bij Oostdijk. Een nadere uitwerking hiervan wordt opgenomen in het regionale bedrijventerreinenprogramma*

RECREËREN

Voor de Bevelanden wordt gestreefd naar een versterking van het aanbod door kwaliteitsverbetering van individuele voorzieningen, complementering en waar mogelijk vergroting van het aanbod, versterking van de samenhang in het aanbod, onder meer door het stimuleren van elkweervoorzieningen.
Voor de Bevelanden wordt, binnen de in paragraaf 5.6 aangegeven beleidskaders, het volgende beleid voorgestaan:

- streven naar evenwicht tussen marktwerking en gebiedsbescherming;
- concentreren van verblijfs- en dagrecreatie in daartoe geschikte zones;
- versterking van de samenhang tussen water en achterlandvoorzieningen;
- diversiteit van recreatieconcentratiegebieden bevorderen;
- buiten de concentratiegebieden alleen kleinschalige initiatieven stimuleren;
- streven naar een verruiming van het aantal ligplaatsen;
- samenhangende promotie van de Bevelanden als totaalpakket;
- stimuleren van hotelfaciliteiten aan het water.

Deelgebieden/recreatieconcentratiegebieden

In de recreatieve ontwikkeling van de Bevelanden worden per deelgebied de volgende accenten gelegd:

- **Noord-Beveland:** accent op kwaliteitsverbetering van de aanwezige verblijfsrecreatie. Uitbreiding van het aantal ligplaatsen in de (omgeving van) voormalige landbouwhavens van Kortgene en Kamperland, in combinatie met vernieuwing/vergroting van verblijfsaccommodaties;
- **Omgeving Wolphaartsdijk:** accent op kwaliteitsverbetering van de aanwezige verblijfsrecreatie. Verbetering van infrastructuur. Potentie voor havengebied;
- **Goes:** accent op de verdere ontwikkeling van de stedelijke recreatie. Bieden van jachthavenfaciliteiten bij herontwikkeling havenindustrieterrein. Versnipperd aanbod aan recreatieve voorzieningen in combinatievormen aanbieden. Actief evenementen- / beurzenbeleid;
- **Zak van Zuid-Beveland:** ingezet wordt op relatief kleinschalige toeristisch-recreatieve voorzieningen verspreid over het hele gebied. Voorkeur voor extra voorzieningen gekoppeld aan bestaande agrarische of ambachtelijke activiteiten;
- **Wemeldinge:** verdere uitbouw van (kindvriendelijke) voorzieningen, activiteiten en routes. Realiseren van voorzieningen voor de duiksport. Gepaste groei van de verblijfsrecreatie met oog op kwaliteitsverbetering, productdifferentiatie en uitbreiding sector;
- **Yerseke:** dagtoerisme gericht op schelpdiersector. Ontwikkeling als educatief centrum van de Bevelanden.

ACTIES EN PRESTATIES:
- ✔ *In samenwerking in de planvorming rond de Oesterputten uitwerking geven aan het behoud van het cultuurhistorisch erfgoed*
- ✔ *In samenwerking bezien van de mogelijkheden voor jachthavenontwikkeling in combinatie met woningbouw te Hansweert*

In aanvulling op de door de regio opgestelde visies zijn in het kader van de regionale agenda de volgende afspraken gemaakt:

• **Beeldkwaliteit:**
De regio De Bevelanden beziet in overleg met het kwaliteitsteam of voor de gehele regio een beeldkwaliteitsplan opgesteld kan worden. Dit beeldkwaliteitsplan kan dan de functie overnemen van de beeldkwaliteitsplannen die het omgevingsplan vraagt voor ieder plan. In dat geval dient wel per plan een onderbouwing geleverd te worden over de inpasbaarheid in het beeldkwaliteitsplan voor de Bevelanden.

• **Binnenhavenlocatie:**
In samenspraak tussen de provincie, het stedennetwerk Zeeland en de regio De Bevelanden zal een zoekopdracht worden uitgevoerd voor een nieuwe locatie voor een binnenhaventerrein.

• **Gebiedsgericht beleid:**
De streekplanherziening 'Rondom het Veerse Meer' komt met dit omgevingsplan te vervallen. De afspraken die ten grondslag liggen aan de gebiedsvisie blijven van kracht. Het is dan ook zaak de uitvoering van het project voortvarend op te pakken. Het gaat hierbij onder andere om de volgende projecten: ontwikkeling havengebied Kamperland, de groenblauwe slinger, de ontwikkeling van de Willem-Adriaanpolder en de deelgebiedsvisies Wolphaartsdijk en Schenge.
De streekplanuitwerking stedelijke ontwikkelingsvisie Goes komt te vervallen.

7.1.3 De regio Zeeuws-Vlaanderen

De regio Zeeuws-Vlaanderen wordt gevormd door de gemeenten Hulst, Terneuzen en Sluis. De gemeenten hebben begin 2005 een gezamenlijke bedrijventerreinenvisie opgesteld. Het traject van de regionale agenda heeft geleid tot een gezamenlijk standpunt op de Hoofdlijnennotitie voor het eerste Zeeuwse omgevingsplan, een gezamenlijk kaartbeeld en een nadere uitwerking op de punten 'afstemming woningbouw' en 'ruimtebehoefteramingen bedrijventerreinen'.

REGIONAAL BEDRIJVENTERREINENPROGRAMMA

In *Zeeuws-Vlaanderen* lijkt op dit moment weinig terstond uitgeefbaar bedrijventerrein beschikbaar te zijn. Er is echter een grote planvoorraad. Deze planvoorraad dient in het regionaal bedrijventerreinenprogramma voorzien te worden van een tijdpad. Verder moeten er in het regionale bedrijventerreinenprogramma met name aanvullende afspraken worden gemaakt over de herstructureringsopgave en het beheer.
Naast de zeehaventerreinen zijn er uitbreidingsmogelijkheden rond het gebied de Koegorspolder in Terneuzen en reguliere uitbreidingsmogelijkheden bij het grootschalig bedrijventerrein Hulst. De afspraken over aantallen hectares bedrijventerreinen die in het kader van het Gebiedsplan West Zeeuws-Vlaanderen gemaakt zijn blijven gehandhaafd.
Op de kleinschalige bedrijventerrein Driewegen bij Axel en Achterweg bij Biervliet kan aanvullende ruimte geboden worden indien dit noodzakelijk is voor de uitbreiding van bestaande bedrijven of verplaatsing van bedrijvigheid vanuit het buitengebied naar deze terreinen. Hierbij geldt de nadrukkelijke voorwaarde dat de uitbreiding deel uitmaakt van een plan waarin gewaarborgd wordt dat het gehele terrein op een ambitieuze wijze landschappelijk ingebed zal worden. Voor het buitendijks gelegen bedrijventerrein van Breskens wordt door de gemeente Sluis een visie opgesteld. De provincie is bereid mee te denken over herstructurering van dit gebied.
In Zeeuws-Vlaanderen is momenteel één bedrijventerrein aan te merken als thematisch terrein: Technopark Schoondijke.

ACTIES EN PRESTATIES:
- ✔ *Ondersteunen van de planvorming en, waar mogelijk, uitvoering van de herstructurering van bedrijventerrein Breskens*

WONINGBOUW

Bij het realiseren van de woningbouwopgave in Zeeuws-Vlaanderen wordt uitgegaan van het beleid zoals is geformuleerd in paragraaf 6.2 'Wonen en de woonomgeving'. De regio Zeeuws-Vlaanderen is de enige regio in Zeeland waar zowel een stedelijke ontwikkelingszone als dragende kernen zijn gelegen. De provincie houdt rekening met deze speciale positie door de geboden bandbreedte in de bundelingstaakstelling tussen stedelijke ontwikkelingszone en de dragende kernen Hulst en Oostburg. Tezamen dienen de stedelijke ontwikkelingszone en de dragende kernen minimaal 70% van de woningbouwproductie voor hun rekening te nemen, mits de afwijking per categorie niet meer is dan 5% ten opzichte van de in paragraaf 6.2 opgenomen basisdoelstelling.
In de gemeente Sluis zal, binnen de overeengekomen percentages en bundelingstaakstelling, de woningbouw met name geconcentreerd worden in de kernen Oostburg, Sluis, Breskens, IJzendijke en Aardenburg.
Aanvullend heeft de regio Zeeuws-Vlaanderen de ambitie om de groei van de bevolking te stimuleren door middel van het realiseren van een aantal bijzondere projecten mede gericht op woonmigratie, zoals de woonprojecten Sluis aan Zee bij de

kern Sluis, het plan Cavelot bij de bebouwingsconcentratie Cadzand-Bad en de gebiedsontwikkeling Perkpolder. Afstemming van het beleid op het gebied van deeltijdwonen is nadrukkelijk een punt van nader overleg.

ACTIES EN PRESTATIES:

✔ *Binnen de in paragraaf 6.2. geschetste kaders ondersteunen van projecten gericht op het bevorderen van de woonmigratie*

CITYLEISURE

In aanvulling op hetgeen in paragraaf 6.3 is geformuleerd voor het beleid voor voorzieningen, detailhandel en kantoorlocaties voorzien, naast Terneuzen, de kernen Hulst en Sluis in een duidelijke rol als regionaal verzorgend centrum. De centra van deze kernen hebben van oudsher een regionale verzorgingsfunctie voor koop- en dagtoerisme, met een nadruk op met name toeristische bezoekers uit een groot gebied. De kern Hulst beschikt bovendien met Morres over een thematisch concept met een (boven)regionale aantrekkingskracht.
Ontwikkelingen die een bijdrage leveren aan het versterken van deze rol (bijvoorbeeld het project 'De nieuwe Bierkaai' in Hulst) worden door de provincie positief benaderd en, waar mogelijk, ondersteund.

HAVENS IN HUN OMGEVING: DE KANAALZONE

Ook na het afronden van het ROM-project Kanaalzone, blijft de relatie tussen bedrijvigheid, de infrastructuur en de andere milieugevoelige functies in de Kanaalzone complex. Nieuwe ontwikkelingen als glastuinbouw en de wens voor de vervroegde ontwikkeling van de Westelijke Kanaaloever zijn aanleiding voor een gezamenlijke verkenning van toekomstige ruimtelijke structuur in relatie tot vraagstukken als omgevingskwaliteit en ontkoppeling. Gemeente Terneuzen en provincie zijn van mening dat een integrale samenwerking, vergelijkbaar met de ROM-aanpak in de toekomst weer meerwaarde kan hebben. De gemeente Terneuzen neemt het initiatief tot een nieuwe aanpak met de verschillende betrokken partners. De provincie zal vanaf de startfase bij dit project betrokken zijn en inzetten op een ambitieuze aanpak van de problematiek.

GEBIEDSGERICHTE PROJECTEN

Voor West Zeeuws-Vlaanderen is recent het gebiedsplan 'Natuurlijk Vitaal' vastgesteld. Dit gezamenlijk opgestelde gebiedsplan blijft, binnen de kaders van dit omgevingsplan, de leidende visie op dit gebied. Nu is het zaak om op basis van deze afspraken de uitvoering van het gebiedsplan op te pakken (incl. de in dit gebiedsplan geschetste landschappelijke en recreatieve aspecten van de zwakke kustschakel tussen Breskens en het Zwin en de kansen die de status van nationaal landschap biedt).
In Oost Zeeuws-Vlaanderen vragen de verdieping van de Westerschelde, de ontwikkelingen rond de linkeroever van Antwerpen in relatie tot het realiseren van een buffer, de kansen voor woonmigratie en de groenblauwe inrichtingsopgaven om een integrale (gebiedsgerichte) aanpak, waar de provincie in nauw overleg met de gemeenten vorm aan wil geven. De provincie zal het initiatief nemen tot dit overleg.
De gebiedsontwikkeling Perkpolder wordt door de provincie ondersteund en waar mogelijk gefaciliteerd. Voorzover sprake is van een mogelijke externe werking van effecten op de nabijgelegen Westerschelde dient daarbij voldaan te worden aan de voorwaarden uit de Vogel- en Habitatrichtlijn.

NATIONAAL LANDSCHAP

Het beleid voor nationale landschappen is uitgewerkt in paragraaf 4.11. Het gebiedsplan Natuurlijk Vitaal vormt in het deelgebied West Zeeuwsch-Vlaanderen de leidraad bij het opstellen van het uitvoeringsprogramma voor het Nationaal Landschap.

7.1.4 De gemeenten Schouwen-Duiveland en Tholen

Voor Schouwen-Duiveland en Tholen ligt regionale afstemming niet voor de hand. Er is daarom gekozen voor een afzonderlijke benadering.

SCHOUWEN-DUIVELAND

Ontwikkelingsgerichte benadering

Op Schouwen-Duiveland wil de provincie samen met de regio de bijzondere omgevingskwaliteiten optimaal benutten. Mede gezien de gunstige ligging van de regio ten opzichte van de Randstad vormen het bevorderen van de woonmigratie en het versterken van de toeristisch-recreatieve sector daarbij belangrijke aanknopingspunten om invulling te geven aan een meer ontwikkelingsgerichte benadering.
Bij een dergelijke benadering past de nodige zorgvuldigheid, zodat bestaande omgevingskwaliteiten behouden blijven en waar mogelijk worden versterkt zonder daarbij gewenste ontwikkelingen onnodig te belemmeren.

De provincie en gemeente willen samen inzetten op het nader vormgeven en uitwerken van de voor een meer ontwikkelingsgerichte benadering noodzakelijk geachte, kaders en randvoorwaarden en instrumenten. Een van de instrumenten is het bestemmingsplan buitengebied. Vooruitlopend op de vaststelling van dit bestemmingsplan zal, in nauwe samenwerking, gestart worden met de voorbereiding van enkele nader te bepalen concrete 'pilot' projecten. Mede op basis hiervan zullen uiteindelijk de noodzakelijk geachte kaders en randvoor-

waarden op gemeentelijk niveau voor de gemeente Schouwen-Duiveland worden bepaald en zullen de gemeentelijke instrumenten worden ontwikkeld.
Het actualiseren van het bestemmingsplan buitengebied en het ontwikkelen van aanvullende instrumenten met de gemeente Schouwen-Duiveland kan als pilot fungeren voor de doorvertaling van de ontwikkelingsgerichte benadering van het omgevingsplan voor andere gemeenten.

ACTIES EN PRESTATIES:
✔ *Gezamenlijk vormgeven en uitwerken ontwikkelingsgerichte benadering en bijbehorende kaders, randvoorwaarden en instrumenten, waaronder het bestemmingsplan buitengebied Schouwen-Duiveland*

Bevorderen wooneconomie

Mede gezien de gunstige ligging ten opzichte van de Randstad en de bijzondere omgevingskwaliteiten, liggen in de gemeente Schouwen-Duiveland nadrukkelijk kansen voor het bevorderen van de wooneconomie. De gemeente wil, in samenwerking met de provincie en o.a het midden- en kleinbedrijf, nader onderzoeken hoe deze kansen optimaal kunnen worden benut.
Uitgangspunt bij het benutten van deze kansen vormt, naast een versterking van de economische en sociaal-culturele dynamiek, een versterking van de bestaande omgevingskwaliteiten. Hierbij is het van belang om als provincie en gemeente, vooruitlopend op de vaststelling van het bestemmingsplan buitengebied, vooraf duidelijke kaders vast te stellen waaraan bij de verdere uitwerking van de woonmigratieprojecten dient te worden voldaan. Afstemming van de kaders op provinciaal en gemeentelijk niveau is van belang. De gemeente en provincie zullen hier, als publieke partners, op korte termijn invulling aan geven.

ACTIES EN PRESTATIES:
✔ *Provincie en gemeenten stemmen gezamenlijk de kaders af voor projecten ter bevordering van de woonmigratie*

Kernentypologie

Zierikzee vervult een centrale functie voor Schouwen-Duiveland op het gebied van wonen, werken en het voorzieningenaanbod in deze regio. Ontwikkelingen in de regio zijn erop gericht de centrumfunctie van deze kern verder te versterken. In eerste instantie worden nieuwe ontwikkelingen op dit vlak dan ook hier geconcentreerd. Met behulp van het regionaal bedrijventerreinenprogramma en de planningslijsten woningbouw wordt hier een nadere invulling aan gegeven. Aanvullend wordt door de gemeente aan de kernen Scharendijke en Bruinisse een extra accent toegekend op het gebied van woningbouw. Ten aanzien van het bevorderen van de woonmigratie zijn er verschillende kansrijke projecten binnen de regio waar provincie en gemeente samen een nadere uitwerking aan willen geven.
De bijzondere omstandigheden (met name de positie van Zierikzee en de kansen voor woonmigratie) op Schouwen-Duiveland maken het noodzakelijk dat de realisatie van inbreidings- en bundelingsdoelstellingen nauwlettend worden gevolgd. Dit kan wellicht tot gevolg hebben dat de evaluatie van deze doelstellingen, voorzien voor halverwege de looptijd van het omgevingsplan, versneld zal worden uitgevoerd.

Ten aanzien van het bevorderen van de woonmigratie zijn er verschillende kansrijke projecten binnen de regio waar provincie en gemeente samen een nadere uitwerking aan willen geven.
Bij de evaluatie van het omgevingsplan in de omgevingsbalans (halverwege de looptijd van het plan) zal, voor Schouwen-Duiveland expliciet aandacht geschonken worden aan de invloed van woonmigratieprojecten op de bundelingsdoelstelling.

Regionaal bedrijventerreinenprogramma

De provincie en de gemeente zullen samen een regionaal bedrijventerreinenprogramma opstellen. Naast de doelstellingen en uitgangspunten van het provinciale beleid voor bedrijventerreinen, zal voor Schouwen-Duiveland specifiek aandacht worden besteed aan het bieden van voldoende ontwikkelingsmogelijkheden in de regio, mede in relatie tot de herstructureringsopgave. De ontwikkelingsmogelijkheden voor nieuwe bedrijvigheid zullen worden geconcentreerd in Zierikzee.
Bijzondere aandacht gaat daarbij in het bedrijventerreinenprogramma uit naar realisatie van het Businesspark Zierikzee.
Tevens wordt in het verlengde hiervan bepaald wat de ontwikkelingsmogelijkheden van het bedrijventerrein Bruinisse kunnen zijn. Door de huidige aard, omvang en weg- en waterverbindingen heeft dit terrein mogelijk ontwikkelingspotenties die de kenschets “kleinschalig bedrijventerrein” overstijgen. Het terrein zou dan ook complementair kunnen zijn aan de bedrijventerreinen in Zierikzee.

Jachthavenontwikkeling Middelplaat

De provincie wil samen met de gemeente Schouwen-Duiveland de mogelijkheden voor jachthavenontwikkeling bezien voor de Middelplaat. Hierbij dient rekening gehouden te worden met de kaders die gesteld worden door de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn en door het Grevelingenschap.
Op basis van de resultaten van de strategische milieubeoordeling (SMB, zie bijlage 4) is nader onderzoek naar eventuele ontwikkelingsmogelijkheden voor deze concrete locatie noodzakelijk.

ACTIES EN PRESTATIES:
✔ *In samenwerking met de gemeente nader onderzoek uitvoeren naar eventuele ontwikkelingsmogelijkheden jachthaven Middelplaat*

Gebiedsgerichte aanpak en continuering fruitgaardregeling

Met de uitvoering van de Regiovisie voor Schouwen-West is in de afgelopen periode belangrijke voortgang geboekt. Desondanks resteren er nog diverse flinke opgaven die in samenhang dienen te worden opgepakt. Het is zaak om als overheden gezamenlijk de tussenbalans op te maken en in de periode tot het omgevingsplan een, al dan niet gezamenlijke, vervolgstrategie te bepalen voor de gebiedsgerichte projecten.

Vooruitlopend op de evaluatie kan er al wel duidelijkheid worden geboden ten aanzien van de fruitgaardregeling. In de bij de regiovisie behorende streekplanuitwerking Schouwen-West (en later aangepast in de streekplanherziening vitaliteit en kwaliteit) is een specifieke regeling voor fruitgaardbedrijven met verblijfsrecreatie opgenomen, waarbij feitelijk sprake is van kleinschalige extensieve verblijfsrecreatieterreinen. Deze regeling houdt in dat, voorzover andere belangen zich daartegen niet verzetten en voorzover zij niet gelegen zijn in natuurontwikkelingsgebieden, aan deze bedrijven beperkte groeimogelijkheden kunnen worden geboden, zowel qua eenheden als qua oppervlakte. Voorwaarde hiervoor is dat sprake dient te zijn van kwaliteitsverbetering en natuur- en landschapsbouw als onderdeel van het ruimtelijk plan als uitwerking van het principe van verevening.

THOLEN

Kernentypologie

Bundeling vormt, naast zorgvuldig ruimtegebruik en het realiseren van kwaliteit en diversiteit, één van de uitgangspunten van het provinciale woonbeleid. Voor Tholen worden deze uitgangspunten nader ingevuld door de woningbouw, binnen de aangegeven bundelingstaakstelling, te concentreren in Tholen-Stad. Aanvullend worden er door de gemeente accenten geplaatst bij de kernen St. Annaland en St. Maartensdijk. De provincie zal met de gemeente bezien of binnen de randvoorwaarden van het omgevingsplan de woningbouw in het havengebied St. Annaland kan worden aangeduid als woonpark.

Speelmansplaten

Voor het gebied de Speelmansplaten wordt, in het verlengde van de aangegeven recreatieconcentratie, een verdere recreatieve ontwikkeling voorgestaan.
Om te kunnen beoordelen of de beoogde recreatieve ontwikkeling leidt tot significante effecten is het noodzakelijk een nadere uitwerking van de voorgenomen ontwikkeling, zoals opgenomen in het bestemmingsplan, op te stellen. Deze uitwerking zal moeten worden beoordeeld op mogelijke effecten voor de nabijgelegen Vogel- en Habitatrichtlijngebieden.
De provincie wil, samen met de gemeente Tholen, een bijdrage leveren aan de nadere uitwerking van de voorgestane recreatieve ontwikkeling.

Regionaal bedrijventerreinenprogramma

Samen met de gemeente Tholen zal de provincie een bedrijventerreinenprogramma opstellen. Naast de doelstellingen en uitgangspunten van het provinciale beleid voor bedrijventerreinen, zal voor Tholen specifiek aandacht worden besteed aan het bieden van voldoende ontwikkelingsmogelijkheden voor bedrijven in de regio, mede in relatie tot de noodzakelijke herstructureringsopgave. Het project herstructurering bedrijventerrein Noord wordt hierin nadrukkelijk meegenomen. Op korte termijn zullen de gemeente en de provincie verkennen hoe een start gemaakt kan worden met de herontwikkeling van het bedrijventerrein Noord. De ontwikkelingsmogelijkheden voor nieuwe bedrijvigheid worden geconcentreerd op het terrein Welgelegen bij Tholen-Stad.

ACTIES EN PRESTATIES:

✔ *In samenwerking met de gemeente verkennen van de mogelijkheden tot herontwikkeling van het bedrijventerrein Noord*

Weihoek

De Weihoek op Tholen is het gebied bij uitstek waar naar integrale oplossingen voor wateroverlast en -tekort kan worden gezocht. Daarbij wordt onder andere gedacht aan mogelijkheden van de natte as en het beter afstemmen van het landgebruik op de waterhuishouding. Gemeente, provincie en waterschap pakken dit gezamenlijk op.

ACTIES EN PRESTATIES:

✔ *In samenwerking met de gemeente Tholen en het waterschap de ontwikkelingsmogelijkheden van de Weihoek onderzoeken.*

Voorbeeldproject ontwikkelingsplanologie West-Brabant

In het verlengde van de Nota Ruimte zijn 12 voorbeeldprojecten voor ontwikkelingsplanologie aangeduid. Voor Zeeland behoort het gebiedsgerichte project West Zeeuws-Vlaanderen tot de voorbeeldprojecten. Voor Tholen is tevens de aanduiding van West-Brabant als voorbeeldproject van belang. De provincie wil in overleg met de provincie Noord-Brabant en de betrokken gemeenten een ondersteunende rol vervullen bij projectmogelijkheden voor Tholen in het ontwikkelingsprogramma West-Brabant.

7.1.5 Het stedennetwerk

Om hun taak als sociaal-culturele en economische motor van Zeeland te kunnen blijven vervullen is het van belang dat de Zeeuwse steden Goes, Middelburg, Vlissingen en Terneuzen,

naast de afspraken die in de voorgaande paragrafen zijn beschreven voor de 'eigen' regio, ook heel nadrukkelijk over de grenzen van de eigen regio heen te kijken om te komen tot een complementair en zorgvuldig afgestemd aanbod aan voorzieningen en woon- en werklocaties in Zeeland.

In paragraaf 6.3. zijn hiervoor een aantal belangrijke randvoorwaarden geformuleerd. In stedennetwerkverband zal hier tussen de steden en provincie nadere invulling en uitwerking aan worden gegeven. Daarbij zullen in ieder geval plannen en projecten worden ontwikkeld op het gebied van wonen, werken en recreëren. Vooralsnog zijn de volgende projecten geïdentificeerd:

1. Transformatieprojecten in de stedelijke centra gekoppeld aan het zoeken naar nieuwe locaties voor binnenvaart ontsloten bedrijventerreinen.
2. Groen in de stedelijke randzones die gebruikt worden voor recreatie en sportvoorzieningen.
3. Bouwen voor lagere inkomens waarbij een koppeling kan worden gelegd tussen bouwen in de steden en op het platteland.

De haalbaarheid en een verdere uitwerking worden door de vier steden gezamenlijk met de provincie onderzocht. In het derde project, het bouwen voor lagere inkomens, zullen ook plattelandsgemeenten en woningbouwcorporaties participeren.

ACTIES EN PRESTATIES:

✔ *Nader onderzoek naar de haalbaarheid en verdere uitwerking van voorgestane projecten en plannen*

7.2 Afspraken met de waterschappen

REGIONAAL BESTUURSAKKOORD WATER

Volgens de wet op de Waterhuishouding moet de provincie steeds voor een bepaalde periode het beleid op hoofdlijnen vastleggen. Voor de periode 2006 – 2012 gebeurt dat in het omgevingsplan. In dit plan wordt het rijksbeleid vertaald naar de provincie, die op haar beurt weer richtlijnen geeft aan de waterschappen.
Voor de uitvoering van het beleid is een belangrijke taak voor de waterschappen weggelegd. Als waterbeheerder zijn zij het die in veel gevallen de noodzakelijke maatregelen zullen treffen. Over de afstemming van taken in het regionale waterbeheer zijn tussen de Unie van Waterschappen en het Interprovinciaal Overleg afspraken gemaakt. Deze zijn gericht op partnerschap en complementariteit bij de beleidsvorming en uitvoering. Om hieraan invulling te geven en voldoende waarborgen te hebben dat de doelen binnen de gestelde termijnen worden gehaald, wordt toegewerkt naar een Regionaal Bestuursakkoord Water, waarin wederzijdse afspraken tussen provincie en waterschappen worden vastgelegd.

In eerste instantie wordt de nadruk gelegd op het voorkomen van de wateroverlast. Na vaststelling van het stroomgebiedsbeheersplan krijgt het onderdeel 'waterkwaliteit' meer aandacht. In het op te stellen Regionaal Bestuursakkoord Water worden prestatieafspraken opgenomen.
Het Regionaal Bestuursakkoord Water geeft zicht op de te treffen maatregelen om te komen tot een robuust en betaalbaar watersysteem, de kosten daarvan en de wijze van financiering. Daarbij worden afspraken gemaakt in hoeverre gelijktijdig andere functies dien met het watersysteem samenhangen, kunnen worden meegenomen. Gedacht wordt aan de volgende in het omgevingsplan opgenomen punten:

- Het landschapsnetwerk (aanleg routes en aankleding routes);
- De Natte As (in afwateringsgebieden waar de Natte As in geprojecteerd wordt, wordt de oplossing van de wateropgave volledig gezocht in moerasgebieden van die Natte As);
- De uitvoering van de visie voor de Staats-Spaanse Linies;
- De kernkwaliteiten van de drie nationale landschappen;
- Extra natte natuur, bijvoorbeeld in de Braakman door extra peilopzet;
- Verbeteren van de waterkwaliteit, door het afleiden van voedselrijk polderwater van dat water naar andere wateren;
- Landschappelijke concepten als de groenblauwe slinger op Noord-Beveland en Gouwepolders

In de paragrafen 4.6, 4.7, 6.2.2 en 6.5 is een aantal doelen geformuleerd op het terrein van waterkwantiteit, waterkwaliteit, waterbeheer en ten aanzien van de waterkeringen. Ook worden richtingen aangegeven waarin de oplossing moet worden gezocht. Voorzover het gaat om doelen en maatregelen waar de waterschappen bij zijn betrokken zijn deze hieronder gerecapituleerd. Ook is een aantal procesafspraken opgenomen om gezamenlijk te komen tot heldere en afrekenbare in het Regionaal Bestuursakkoord Water op te nemen afspraken.

WATERKWANTITEIT

Wateropgave waterbeheer 21e eeuw landelijk gebied

Waterschappen hebben in 2015 het watersysteem voor het landelijk gebied op orde voor de geprognotiseerde (klimaat)situatie in 2050. In 2012 voldoet 75% van het landelijk gebied aan de doelen voor wateroverlast.

In 2005 hebben de waterschappen alle afwateringsgebieden aan de werknormen getoetst en worden globaal de benodigde maatregelen beschreven die getroffen moeten worden; dit levert een detaillering van de benodigde ruimte voor water op zoals nu globaal in de deelstroomgebiedsvisie verwoord. De waterschappen geven de gebieden aan die op termijn niet aan de minimumnorm voor wateroverlast kunnen voldoen.
De provincie neemt het voortouw bij het inzichtelijk maken van de meekoppelmogelijkheden (quick scans) bij het op orde maken van het watersysteem. Op basis van de resultaten van

het toetsingsproces aan de werknormen en de resultaten van de quick scans stellen provincie en waterschappen eind 2006 een nadere prioritering van de opgave in het kader van waterbeheer 21e eeuw vast. Daarbij worden de co-financieringsmogelijkheden meegenomen.

Als er maatregelen moeten worden getroffen om het watersysteem op orde te krijgen, wordt, in het verlengde van het Nationaal Bestuursakkoord Water, uitgegaan van de trits vasthouden, bergen, afvoeren.
In de praktijk komt dit neer op een, nader tussen provincie en waterschappen over een te komen, mix van maatregelen in genoemde volgorde:

1. **vasthouden** van het eigen water in daarvoor geschikte natuurgebieden; de provincie stelt daarvoor in 2005 het kader vast;
2. benutten van **bestaande berging**, door in bepaalde gevallen een functiewijziging van landbouw door te voeren naar (natte) natuur. Een voorbeeld vormen de laaggelegen oeverranden langs kreken; het creëren van extra berging zou hier juist de natuur- en landschapswaarden te niet doen. Ook kan er aan gedacht worden laaggelegen delen binnen bebouwd gebied (bijvoorbeeld de stadsvesten) niet te toetsen aan de normen voor bebouwd gebied en daarmee bebouwing uit te sluiten, ook om de aanwezige landschaps- en natuurwaarden te kunnen handhaven;
3. **meer berging** in combinatie met natuurvriendelijke oevers, natte ecologische verbindingszones en de robuuste verbindingszone (natte as). Bij de inrichting wordt optimaal multifunctioneel gebruik van de voor berging te benutten gebieden nagestreefd, waarbij gedacht kan worden aan versterking van natuur en landschap, cultuurhistorie en recreatief medegebruik. Afstemming met het landschapsnetwerk dient plaats te vinden.
   Bij het uitwerken van de maatregelen voor de bergingsopgave wordt het volgende aangehouden:
   – In afvoergebieden waar de natte as doorheen loopt wordt de oplossing voor wateroverlast primair gezocht in de vorm van moerasgebieden, als onderdeel van de natte as. De provincie legt in samenspraak met de waterschappen de eerste tranche van de begrenzing van de gebieden voor waterberging in de natte as uiterlijk in 2008 vast in het natuurgebiedsplan; de tweede tranche uiterlijk in 2010.
   – Buiten de afwateringsgebieden waar de natte as doorheen loopt wordt de bergingsopgave gerealiseerd in natte ecologische verbindingszones en natuurvriendelijke oevers. Uiterlijk in 2006 legt de provincie in samenspraak met de waterschappen vast waar natte ecologische verbindingszones moeten worden gerealiseerd en aan welke eisen deze moeten voldoen (actualisatie van de nota natte ecologische verbindingszones 1996 en WEI waterschap Zeeuwse Eilanden). De locaties voor natte ecologische verbindingszones worden door de provincie uiterlijk in 2008 opgenomen in een herziening van het natuurgebiedsplan. Uitgangspunt daarbij is dat in nationale landschappen wordt gestreefd de bergingsopgave zoveel mogelijk te realiseren in natte ecologische verbindingszones, waarbij er zoveel mogelijk wordt gecombineerd met het landschapsnetwerk. De resterende bergingsopgave wordt gerealiseerd in natuurvriendelijke oevers, waarbij ook de koppeling met het landschapsnetwerk wordt gelegd.
   Provincie en waterschappen maken in 2006 een taakstellende afspraak over het aantal jaarlijks te realiseren kilometers aan natuurvriendelijke oever cq. natte ecologische verbindingszone. Dit ter detaillering van de afspraak dat het watersysteem in 2015 op orde is, zowel kwantitatief (wateroverlastopgave) als kwalitatief (voldoen aan de ecologische doelstellingen van de Kaderrichtlijn Water, die worden uitgewerkt in het stroomgebiedbeheersplan). Input voor deze afspraak is een inventarisatie van maatregelen waterbeheer 21e eeuw (op basis van resultaten toetsingsproces aan de werknormen) en een nadere onderbouwing van nog te realiseren natte ecologische verbindingszones.
4. **actieve herinrichting** (grasland) waar goede mogelijkheden zijn. Hiervoor in aanmerking komende gebieden worden in 2008 in een herziening van het omgevingsplan op basis van voorstellen van de waterschappen vastgelegd. Deze voorstellen zijn gebaseerd op de toetsing aan de werknormen en worden uiterlijk in 2007 aan de provincie voorgelegd.
5. technische maatregelen zoals het vergroten van de **afvoercapaciteit**.

Per afwateringsgebied worden de te nemen maatregelen door de waterschappen, op basis van een watersysteemanalyse, geconcretiseerd in een plan. Uiterlijk in 2012 beschikken alle afwateringsgebieden over een uitvoeringsplan; eind 2008 is zo'n uitvoeringsplan gereed voor de helft van het aantal afwateringsgebieden. Bij het opstellen van het uitvoeringsplan voor het voorkomen van wateroverlast wordt nadrukkelijk gekeken in hoeverre gelijktijdig andere functies die met het watersysteem samenhangen, kunnen worden meegenomen: bijvoorbeeld waterkwaliteit, vergroten/verbeteren natuurwaarden, verdrogingsbestrijding.

Alleen bij multifunctionele oplossingen levert de provincie een financiële bijdrage uit eigen middelen of zet zich in voor een bijdrage uit rijks- of Europese middelen. Vooruitlopend op de totstandkoming van deze plannen kunnen 'geen-spijt-maatregelen' worden getroffen, zeker waar meekoppelen met andere functies en belangen mogelijk is.

GGOR/peilbesluiten

De provincie heeft in dit omgevingsplan het kader voor de GGOR vastgesteld. De waterschappen werken dit kader uiterlijk

in 2010 uit (conform NBW-afspraak) in peilbesluiten. De eisen waaraan het peilbesluit moet voldoen, legt de provincie in 2007 in richtlijnen vast.
Ten behoeve van de actualisatie van de peilbesluiten hebben de waterschappen uiterlijk in 2012 de legger voor het gehele beheersgebied geactualiseerd; in 2008 is dat voor de helft van de afwateringsgebieden het geval. De eisen voor de actualisatie van de legger legt de provincie in 2007 vast in richtlijnen.
De waterschappen nemen de noodzakelijke maatregelen om in 2018 overal te voldoen aan het GGOR/vernieuwde peilbesluiten. Daarmee worden ook alle maatregelen getroffen die op basis van de nieuwe peilbesluiten in het kader van de verdrogingsbestrijding gewenst zijn.

Stedelijk gebied

Waterschappen hebben in 2015 het watersysteem in bestaand stedelijk gebied op orde; in 2012 is dit 75%. De basis voor de noodzakelijke maatregelen komen voort uit het toetsingsproces aan de werknormen (afgerond in 2005); in de door de gemeente in overleg met het waterschap op te stellen stedelijke waterplannen worden de maatregelen geconcretiseerd (vóór 2007).

Bij het opstellen van het wateradvies (in het kader van de watertoets procedure) voor uitbreidingslocaties gaan de waterschappen uit van het principe dat het water mede ordenend is. Andere punten waaraan nieuwe uitbreidingen moeten voldoen zijn: 95% van het verhard oppervlak moet worden afgekoppeld, extra waterberging moet in principe binnen het plangebied worden gerealiseerd.

Met provincie en gemeenten maken de waterschappen een opzet (gereed 2005) hoe met klachten over grondwateroverlast om te gaan. De gemeenten richten een ‘grondwaterloket’ in en lossen eenvoudige problemen zelf op. Bij ingewikkelde problemen leveren de waterschappen een inhoudelijke bijdrage aan de oplossing.

Grondwater

De provinciale taken op het gebied van grondwater worden conform de IPO/UvW-notitie ‘Afstemming van taken in het regionale waterbeheer’ overgedragen aan de waterschappen. De verantwoordelijkheidsverdeling tussen provincie en waterschappen voor grondwater wordt vastgelegd in de nieuwe Waterwet.

WATERKWALITEIT

KRW/Stroomgebiedbeheersplan

Waterschappen leveren samen met provincie en andere partijen een bijdrage aan de voorbereiding van het stroomgebiedbeheersplan. Dit plan dient in 2009 aan de Europese Commissie te worden toegezonden. Daarvoor moet vóór eind 2008 een uitwerking/herziening van het omgevingsplan, tegelijk met het ontwerp van het Stroomgebiedbeheersplan worden vastgesteld. In het stroomgebiedbeheersplan worden onder andere haalbare kwaliteitsnormen voor de verschillende waterlichamen vastgesteld en de maatregelen verwoord om de emissies uit (diffuse) bronnen te verminderen teneinde een goede ecologische toestand te bereiken.

In de voorbereiding van het stroomgebiedbeheersplan werken de waterschappen en provincie gezamenlijk de normen voor de goede toestand voor alle wateren (beschermde en niet-beschermde) uit. De waterschappen dragen er zorg voor dat de binnendijkse waterlichamen die deel uitmaken van een beschermd gebied in 2015 een goede toestand kennen. Ook zorgen zij ervoor dat de ecologische toestand van alle waterlichamen in 2015 niet verslechterd is. Dit wordt onder andere bereikt door de aanleg van natuurvriendelijke oevers/natte ecologische verbindingszones.

Diffuse bronnen

Om de emissies uit diffuse bronnen te verminderen wordt tot de totstandkoming van het stroomgebiedbeheersplan het huidige beleid voortgezet.

De waterschappen leveren een inhoudelijke bijdrage aan het onderzoek dat in het kader van de Kaderrichtlijn Water wordt uitgevoerd ter voorbereiding van het stroomgebiedbeheersplan.

Waterschappen en provincie zijn zich bewust van hun voorbeeldfunctie bij het verminderen van emissies uit diffuse bronnen. In dat kader wordt het gebruik van bestrijdingsmiddelen bij het onderhoud van waterlopen, waterkeringen en wegen in 2007 tot nul gereduceerd, behalve in enkele bijzondere situaties.

Via gezamenlijk te formuleren acties in het kader van Regioteam Zuiver Zeeuws water en Mineralen en Middelen Meester spannen provincie en waterschappen zich in om vervuiling door diffuse bronnen verder terug te dringen. Dit gebeurt onder andere door communicatie-acties.

In 2007 hebben de waterschappen een Plan van aanpak gereed voor de aanpak van emissies van riooloverstorten en rwzi’s in het kader van het waterkwaliteitsspoor.

Waterbodem

De waterschappen inventariseren vóór 2008 de waterbodems (in alle binnenwateren) die een risico vormen voor het behalen van de KRW-doelen. Deze inventarisatie wordt opgenomen in het stroomgebiedbeheersplan, tezamen met de benodigde maatregelen en een prioritering van de te verwijderen waterbodems (medio 2008 gereed).

In het Regionaal Bestuursakkoord Waterbodems maken de waterschappen samen met andere probleemhouders in 2006

een afspraak over de oplossing van vrijkomende bagger (o.a. depotcapacaiteit en –inrichting). De waterschappen werken mee naar het zoeken van een bestemming voor regionale bagger.

Zwemwater

De waterschappen werken zonodig maatregelen uit om wateren met de functie zwemwater te laten voldoen aan de Europese zwemwaterrichtlijn. De waterschappen dragen zorg voor de bemonstering van zwemwater en de analyse ervan.

WATERKERINGEN

De afspraken die betrekking hebben op waterkeringen zijn in lijn met het vastgestelde kustbeleidsplan. Naast onderstaande afspraken blijven de acties uit het kustbeleidsplan onverkort gelden.

Over de veiligheid van primaire waterkeringen: Eind 2005 hebben de waterschappen over de 2e toetsingsronde op de primaire waterkeringen gerapporteerd aan GS. De waterschappen zorgen ervoor dat de gegevens over constructieve aspecten van de waterkeringen die daarvoor nodig zijn tijdig beschikbaar zijn en bevorderen de vastlegging daarvan in leggers en beheersregisters.

Over de veiligheid van regionale waterkeringen: De overheden (waterschappen, gemeenten en provincie) zullen gezamenlijk onderzoek verrichten ten behoeve van de normering van de regionale waterkeringen, die uiteindelijk binnen het kader van de wettelijke bevoegdheid tot normering zal worden vastgelegd. De waterschappen leveren de benodigde gegevens aan om een afgewogen oordeel te geven over de risico's voor buitendijkse bebouwing.

De waterschappen onderzoeken samen met de gemeenten vóór 2008 of het mogelijk is om tot één loket te komen voor alle keurontheffingen en vergunningen die nodig zijn bij activiteiten in de waterkeringszone.

De waterschappen starten een onderzoek naar de uitbreiding van de mogelijkheden van primaire en regionale waterkeringen als verbindingszones in de EHS en de eisen die dat aan het beheer stelt. Dit wordt in 2008 afgerond.

WATERBEHEERSPLANNEN

In 2008 stellen de waterschappen een nieuw waterbeheersplan op ten behoeve van het stroomgebiedbeheersplan. Daarin worden de maatregelen op het gebied van de waterkwaliteit en waterkwantiteit beschreven. Het plan wordt ter goedkeuring aan Gedeputeede Staten voorgelegd.

HOOFDSTUK 8

Uitvoering, aanpak en instrumenten

8.1 Inleiding

Vergroten van de uitvoerbaarheid en het inzetten op daadwerkelijk realiseren van doelen is één van de uitgangspunten van dit plan. Dit hoofdstuk geeft een overzicht van de acties, aanpak en instrumenten.

Binnen het omgevingsbeleid heeft de provincie de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van een flink aantal instrumenten waar een zeer groot deel van de vaste werkcapaciteit in gaat zitten: milieuvergunningen, de uitvoering van de Natuurbe-schermingswet, de handhaving, de toetsing van bestemmingsplannen. De inzet blijft deze instrumenten zo goed mogelijk te benutten ter uitvoering van Europese en landelijke wet- en regelgeving en de in dit plan geformuleerde doelstellingen.

Tegelijkertijd is er sprake van veranderingen en vernieuwingen en logischerwijze krijgen deze zaken in een omgevingsplan meer dan gemiddeld de nadruk, omdat zij vaak de aanleiding zijn voor de nieuwe beleidsontwikkeling. Veranderingen zijn er in de inhoud, in de omgeving, in de rolopvatting rond de provincie en in de in te zetten instrumenten. Voorbeelden van de laatste categorie zijn de voortgaande discussie rond de nieuwe wet Ruimtelijke Ordening, de implementatie van de Europese Kaderrichtlijn Water en de inpassing van de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn in de Natuurbeschermingswet, de implementatie van die recent vastgestelde Natuurbeschermingswet en de komende introductie van de omgevingsvergunning (samenvoeging van de vergunningen op het gebied van ruimte, milieu, wonen). Dat biedt kansen en ruimte om de sturingsfilosofie uit dit plan te vertalen naar een aangepaste provinciale aanpak.

Voor de provincie staat het bereiken van concrete resultaten voorop. Het formuleren van beleid is geen doel op zich, maar nodig om de kaders aan te geven, waarbinnen initiatieven van burgers en bedrijven kunnen worden gerealiseerd. Uitgangspunt is deze dynamiek te benutten om de publieke (kwaliteits)doelen die de overheden in Zeeland nastreven mee te helpen realiseren. Door planvorming te koppelen aan investeringen en omgekeerd kan de kwaliteit van de leefomgeving worden verhoogd. Dat betekent dat de nadruk zal liggen op het stimuleren van ontwikkelingen en het bereiken van doelstellingen op het gebied van water, milieu en ruimtelijke ordening. Dit vereist juist in de uitvoering een integrale aanpak, waarbij knelpunten en kansen aan elkaar worden geknoopt.

Hoofdlijn voor de uitvoering is samenvattend de bestaande vormen van aanpak en instrumenten benutten en zonodig bijsturen en een aantal nieuwe accenten in de benadering toevoegen. Deze accenten worden in dit hoofdstuk geordend. Daarbij zijn de volgende ingangen gekozen:

- Binnen het omgevingsbeleid benoemen van een aantal *integrale inhoudelijke thema's* die de kern van de uitvoeringsopgaven omvatten en een aantal acties uit de verschillende paragrafen van deel B samenbrengen.
- Themagewijs kunnen integrale accenten worden gelegd, maar ook *gebiedsgericht*. Voortbordurend op het bestaande gebiedenbeleid wordt een aantal nieuwe accenten gelegd.
- Het versterken van de uitvoeringsgerichte werkrelatie met de regionale partners. Met de regionale medeoverheden is in het planvormingsproces van het omgevingsplan intensief samengewerkt. De resultaten zijn in hoofdstuk 7 vastgelegd. Dit is in de visie van de provincie een eerste stap, een opstap naar een *vaste werkrelatie gericht op uitvoering* van doelen en projecten, gebiedsdekkend voor de gehele provincie. Ook met andere partners kunnen uitvoeringsgerichte afspraken gemaakt worden, o.a. in het kader van de werkwijze van de Investeringsimpuls Landelijk Gebied (ILG). Samenwerken op complexe gebiedsopgaven en belangrijke provinciale en regionale uitvoeringsprojecten.
- Het concreet *instrumenteren van de ontwikkelingsgerichte benadering* en de provinciale dubbeldoelstelling vraagt om een aantal vernieuwende elementen in aanpak en regelgeving. Het gaat om de principes van verevening, ruimte voor ruimte, e.d. Het verder ontwikkelen van nieuwe werkwijzen en samenwerkingsvormen in de uitvoering (PPS, participerende overheid, ontwikkelingsmaatschappij, e.d.), maar ook een extra impuls geven aan de kwaliteitsbenadering in dit plan, een onmisbaar element om meer ruimte voor initiatiefnemers en de regio tevens te laten leiden tot een mooier Zeeland.
- De strategie bepalen voor het *bestaande instrumentarium*, waarbij zowel ingespeeld wordt op nieuwe regelgeving als op de doelen en de filosofie van dit omgevingsplan.

8.2 Integrale inhoudelijke speerpunten

In deel B worden per beleidsthema acties aangegeven om de uitvoering van het omgevingsbeleid vorm te geven. Bijlage 1 geeft een overzicht van het totale uitvoeringprogramma, inclusief de indicatoren waarmee nagegaan kan worden of de doelstellingen gehaald worden en de prestaties geleverd.

In deze paragraaf worden er een beperkt aantal inhoudelijke speerpunten uitgelicht, en wel om twee redenen. Op de eerste plaats om de kern van de uitvoeringsopgave te benadrukken: op welke punten wil de provincie in ieder geval aangesproken worden om stappen voorwaarts te zetten. En op de tweede plaats om de noodzaak van een integrale benadering van de uitvoering te onderstrepen. Deze integrale benadering beperkt zich niet tot het omgevingsbeleid. In het algemeen, maar juist op een aantal van deze speerpunten moet in de uitvoering sprake zijn van een samen optrekken vanuit omgevingsbeleid, verkeer en vervoer, economie en welzijn. Denk aan de kustaanpak, de havens, het kwaliteitsbeleid.

De speerpunten zijn:

1. Herstructurering kust
De kustzone staat al lang op de agenda van het omgevingsbeleid. Denk aan de lopende gebiedsgerichte projecten. Maar nog steeds of wederom is er alle reden om de aanpak van de kustzone bij de speerpunten van uitvoering van het omgevingsbeleid te zetten. De ontwikkelingen in de recreatiesector gaan snel en zijn niet allen positief. Het omgevingsplan biedt meer ruimte voor recreatieve ontwikkeling, maar legt wel een relatie met de bestaande voorzieningen en omgevingskwaliteiten. Kust en duinen behoren tot de belangrijkste ecologische kerngebieden van de provincie. Voor een tweetal locaties lopen integrale planstudies gericht op het versterken van de kustveiligheid: de zwakke schakel. Een groot deel van de kustzone is aangewezen als Nationaal Landschap. Een complexe opgave die nieuwe impulsen, energie en creativiteit nodig heeft.

2. Klimaatbeleid en kustveiligheid
De waarschuwingen worden steeds indringender. En Zeeland ligt in de frontlinie. Waar het de komende planperiode op de eerste plaats om gaat is meer zicht te krijgen op de opgaven. Op de tweede plaats zullen nieuwe wegen gezocht moeten worden in kustverdediging en het omgaan met veiligheid. De provincie staat open voor experimenten en nieuwe aanpakken. Op de derde plaats gaat het om de Zeeuwse bijdrage aan het terugdringen van de oorzaken, Zeeland en de transitie duurzame energie, zorg dragen voor een robuuster watersysteem zoals afgesproken in het Nationaal Bestuursakkoord Water, enz.

3. Havens en hun omgeving, duurzaamheid en bedrijvigheid
Toekomstgerichte havenontwikkeling is de doelstelling, maar de milieugebruiksruimte is beperkt, zowel in de directe omgeving als langs de transportassen. Het boeken van milieuwinst bij gelijktijdige economische groei is uitgangspunt. De WCT-discussie geeft een beeld van de huidige dilemma's. Maar het gaat hier om het benoemen van de toekomstige dilemma's, de opgaven en aanpak van de middellange termijn. In de provinciale visie is daarvoor het combineren van instrumenten noodzakelijk. Er moet samenhang zitten in de doelgroepenaanpak milieu-industrie, de versterking van de infrastructuur, de aanpak van de achterlandproblematiek, de acquisitie, de ruimtelijke ontwikkeling van havens, steden en dorpen, en de milieuzonering en de kwaliteit van de leefomgeving. Van alle partijen zal creativiteit, toekomstgerichtheid en inzet nodig zijn.
Ook voor de overige bedrijventerreinen is toekomstgerichtheid nodig. De provincie wil een relatie leggen tussen het nieuwe en het bestaande en daarmee ook een impuls geven aan het verbeteren van de kwaliteit, de herstructurering van bestaande bedrijventerreinen.

4. Multifunctioneel platteland
De inrichtings- en ontwikkelingsopgave voor het Zeeuwse platteland blijft cruciaal voor het beeld en de vitaliteit van Zeeland. Het gaat om het ontwikkelen van een robuuste en aantrekkelijke groenblauwe hoofdstructuur, het verbeteren van de toegankelijkheid en het vergroten van de kansen voor landbouw en recreatie. De brede programmering in het kader van het Investeringsbudget Landelijk Gebied kan een integrale aanpak van de inrichtingsopgaven bevorderen. Bij de verschillende beleidsthema's worden een aantal koppelkansen genoemd die de afzonderlijke opgaven kunnen verbinden. Het gaat om:
- Het voortgaan met de aanleg van een kwalitatief hoogwaardige Ecologische Hoofdstructuur.
- Het oppakken van de nieuwe mogelijkheden die de Robuuste Verbindingszone biedt en deze combineren met de wateropgaven.
- In de overige gebieden de ecologische verbindingen en de wateropgaven combineren met het vergroten van de toegankelijkheid van het platteland, het vormgeven van het landschapsnetwerk.
- Agrarische structuurverbetering (verkavelen, bevorderen schaalvergroting, benutten zoet water) combineren met de voor de groenblauwe opgaven benodigde herverkavelingen en grondruilen.
- Het benutten en inpassen van nieuwe kansen zoals aquacultuur.
- De inrichtingsopgaven voor het landelijk gebied combineren met de opgaven voor de bodemsanering.
- De implementatie van de maatregelen voor het verbeteren van de waterkwaliteit (Kaderrichtlijn water).

Een planmatige programmatische benadering met integrale aanpak heeft de voorkeur.

5. Dynamiek rond de delta
De derde verdieping van de Westerschelde zal leiden tot een forse ontwikkelingsopgave voor de estuariene kwaliteit van de Scheldemond. Bij deze opgave wordt een koppeling gezocht met de ontwikkeling van andere functies en kansen. De benadering die gekozen wordt bij de uitwerking van de integrale visie deltawateren is eenzelfde: gezocht wordt naar combinatiemogelijkheden van kansrijke ontwikkelingsmogelijkheden in en rond de delta met het verbeteren van de estuariene dynamiek in de deltawateren. Verdere ontwikkeling van de watersport en het benutten van mogelijkheden voor de visserij, en breder de zilte perspectieven, horen daarbij. De opgave voor de komende planperiode is de eerste 'dubbel' stappen dichterbij de uitvoering of zelfs realisatie te krijgen.

6. Cultuurhistorie, culturele planologie, beeldkwaliteit, duisternis en overige milieukwaliteiten
De beoogde kwaliteitsimpuls in de omgevingskwaliteit kent een groenblauwe kant, het aantrekkelijke landschap, maar ook een gebouwde kant, vormgeving, ontwikkelen met kwaliteit, de strategie behoud door ontwikkeling van de cultuurhistorische

elementen en structuren in de provincie, de introductie van de culturele planologie, uitwerken als voorbeeldproject van een aantal toplocaties die een hoogwaardige inrichting vragen (zoals aangegeven in de discussienota beeldkwaliteit), een plan van aanpak voor terugdringen lichthinder.
De aanpak van het kwaliteitsteam (zie paragraaf 8.5.4) sluit aan bij deze inhoudelijke opgave. De provincie wil door meedenken, meedoen en meeïnvesteren bijdragen aan de totstandkoming van een aantal excellente voorbeelden.

7. Woonmigratie en bouwen voor de toekomst
De inzet is hogere bouwprogramma's halen en woonmigratie naar Zeeland toe te bevorderen. Maar dergelijke inspanningen en doelstellingen moeten gelijk oplopen met een kwaliteitsimpuls. Juist voor wervende projecten is woonkwaliteit en omgevingskwaliteit noodzakelijk. Het is een opgave die zowel sectorale woondoelen als ruimtelijke, economische en sociaal-culturele aspecten (o.a. culturele planologie) heeft. En tegelijk gaat het om het invullen van een nieuwe provinciale rol van meedenken, participeren en stimuleren op dit terrein.

Op alle onderdelen van het uitvoeringsprogramma, maar zeker op deze zeven speerpunten, is de provincie aanspreekbaar op zichtbare en herkenbare resultaten.

8.3 Gebiedsgerichte aanpak

8.3.1 Algemeen

In gebieden waar sprake is van complexe problematiek en waar vernieuwing en herstructurering aan de orde is, heeft de provincie de afgelopen planperioden het instrument van de integrale gebiedenaanpak in het omgevingsbeleid ingezet: een selectieve en uitvoeringsgerichte aanpak voor die gebieden waar de grootste opgaven liggen. Dit omgevingsplan zet in op het versterken van de ontwikkelingsgerichte en uitvoeringsgerichte aanpak. De verdere evolutie van de gebiedsgerichte aanpak, lerend van de ervaringen tot nu toe, past daar uitstekend in. Bij het vernieuwen van de aanpak moeten landelijke ontwikkelingen zoals de totstandkoming van het landelijke Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG) worden betrokken. Het investeringsbudget landelijk gebied vraagt van de provincie het gebiedsdekkend vastleggen van te realiseren doelen en afspraken.
Anderzijds blijft het zo dat uitdagingen en knelpunten per regio, per gebied sterk verschillen, zowel naar inhoud als intensiteit van de benodigde aanpak. Dat pleit voor het continueren van de gerichte inzet daar waar dat het meest nodig is, in navolging van de vigerende aanpak.

De provincie staat daarom een benadering via twee sporen voor. In de eerste spoor worden gebiedsdekkend met alle regio's afspraken gemaakt. De regionale agenda's die in het vorige hoofdstuk aan de orde zijn geweest geven daar een eerste invulling aan. Een dergelijke benadering is ook de basis onder de gebiedsdekkende aanpak zoals voor het investeringsbudget landelijk gebied nodig is. In het tweede spoor wordt selectief ingezet op het uitvoeren van gebiedsgerichte projecten, niet overal maar juist in die gebieden en op die locaties waar kansen en knelpunten liggen en waar een koppeling ligt met de speerpunten uit de vorige paragraaf. Dit spoor wordt in deze paragraaf uitgewerkt. Natuurlijk is er sprake van samenhang tussen de twee sporen, in die zin dat de gebiedsdekkende afspraken met de partners aanleiding zullen zijn voor het opzetten van specifieke en concrete projecten op locatie.

De selectieve gebiedsgerichte aanpak wordt dus gecontinueerd. Maar op basis van de ervaringen tot nu toe ziet de provincie op een aantal punten mogelijkheden voor verbetering en vernieuwing van de aanpak:

- **meer variatie naar vorm, schaal en aanpak**
  De huidige integrale gebiedsgerichte aanpakken in het omgevingsbeleid zijn eenvormig naar schaal en aanpak. De komende planperiode wordt een veel gedifferentieerdere benadering voorgestaan. Het kan gaan om differentiatie naar schaal waarbinnen ook ruimte is voor concrete projectafspraken op een specifieke locatie, zoals bijvoorbeeld rond de oude veerhaven Perkpolder. Het kan ook gaan om differentiatie naar de provinciale rol. Niet altijd is de provincie de initiërende partij. De provincie kan ook participeren in gemeentelijke of private initiatieven.
- **meer procesplanning**
  De huidige projecten kennen een relatief strakke scheiding tussen planvorming en uitvoering (einddoelplanning). De inzet van de provincie is niet meer eerst een volledig plan op te stellen maar meer vanuit een aantal publieke kaders werkende weg invulling te geven aan het plan (procesplanning). Wel is van belang dat de publieke partijen gezamenlijk overeenstemming hebben over de kaders en dat in alle gevallen de provinciale dubbeldoelstelling (zowel een investering in kwaliteit als in dynamiek) in beeld is.
- **meer onderscheid maken in rol publieke overheden, maatschappelijke organisatie en private partijen**
  Dat impliceert tevens een erkenning van het onderscheid in de rol van de publieke partijen enerzijds (overeenstemming over doelen en kaders, de provinciale inzet is doelen te realiseren zoals geformuleerd in het provinciale beleid) en de samenwerking tussen publieke partijen, private partijen en maatschappelijke organisaties anderzijds (ruimte voor investeren, publiekprivate samenwerking), zie ook paragraaf 8.5.

ACTIES EN PRESTATIES:
✔ *Op korte termijn zal het provinciale gebiedenbeleid verder worden uitgewerkt ten behoeve van de systematiek van het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG).*

8.3.2 Gebieden en projecten

Uit de in hoofdstuk 7 uitgewerkte regioagenda's komen een aantal gebiedsgerichte aanpakken en integrale projecten naar voren. Kort samengevat leidt dit tot het volgende overzicht.

Over de bestaande gebiedsgerichte aanpakken:
- Voor de gebieden West Zeeuws-Vlaanderen en het Veerse Meer zijn recent plannen vastgesteld. Het is zaak hier nu voortvarend de uitvoering op te pakken, ook rekening houdend met het gestelde en de afspraken in dit omgevingsplan. De provincie zal zich maximaal inzetten de uitvoering mede in te vullen. Rond het Zwin zal als gevolg van de verdieping Westerschelde aanvullend een internationale toevoeging gedaan worden aan het gebiedsplan West Zeeuws-Vlaanderen (zie paragraaf 4.12).
- Het project Walcheren 2000+ is inmiddels vrijwel afgerond, evenals de ruilverkaveling Walcheren. Samen met gemeenten zal op basis van de planstudie van de zwakke schakel aan de zuidkust en de aanwijzing als nationaal landschap bezien worden welke vervolgaanpak het meest efficiënt is.
- Op Schouwen is met Schouwen-West en Schouwen-Oost belangrijke voortgang geboekt. Maar er resteren nog flinke opgaven, bijvoorbeeld de herstructureringsopgave voor de verblijfsrecreatie, de realisatie van de groene opgaven, de kansen voor woonmigratie. De gezamenlijke overheden moeten de tussenbalans opmaken en al dan niet een gezamenlijke vervolgstrategie bepalen.

Nieuwe gebiedgerichte opgaven liggen er in ieder geval in de volgende gebieden:
- **Kanaalzone**
  In het complexe gebied van de Kanaalzone zijn de hoogtijdagen van de ROM-Kanaalzone alweer een tijd voorbij. Nieuwe ontwikkelingen nopen tot een gezamenlijke verkenning wat een gezamenlijke toekomst voor infra, haven, woongebieden en omgevingskwaliteit nodig is en of een integrale samenwerking een meerwaarde kan hebben. De gemeente zal initiatief nemen.
  Daarnaast spelen deze aspecten ook grensoverschrijdend: de samenwerking met Gent en Oost-Vlaanderen, afstemming over de infrastructur in Zeeland en Oost-Vlaanderen, de afstemming van havenontwikkeling, etc. In nader overleg zal bezien worden of ook deze aspecten in het ROM-project ondergebracht worden of dat een aanvullende grensoverschrijdende overlegstructuur wenselijk is.
- **Oost Zeeuws-Vlaanderen**
  De afspraken in het kader van de verdieping Westerschelde (o.a. Hedwigepolder en Prosperpolder), de ontwikkelingen rond de linkeroever van Antwerpen en het ontwikkelen van een buffer tussen het platteland en de havenontwikkeling, de kansen voor woonmigratie en de groenblauwe inrichtingsopgave (robuuste verbindingszone 1e fase) in Oost Zeeuws-Vlaanderen vragen om een integrale en grensoverschrijdende aanpak. In overleg met de gemeente zal de aanpak bepaald worden en de afstemming met lopende initiatieven worden geregeld.

Verder vragen verschillende kansrijke projecten om een integrale aanpak. De verdieping van de Westerschelde zal naast de bekende locaties nog tot een aantal andere stevige projecten leiden. Ook hier staat de provincie een integrale aanpak voor. Verder zijn er in hoofdstuk 7 verschillende projecten genoemd waar de provincie samen met de gemeente en anderen een rol in wil spelen. Voorbeelden zijn het project Perkpolder, de Gouwepolders, Innovation Island, stedelijke projecten als Dokkershaven in Vlissingen, het havengebied in Goes, het Sloegebied en de achterlandverbindingen.

Zowel als het gaat om de gebiedsgerichte opgaven als de integrale projecten kunnen en zullen in de planperiode nieuwe initiatieven naar voren komen.

ACTIES EN PRESTATIES
- ✔ *Uitvoeren van de gebiedsplannen voor West Zeeuws-Vlaanderen en het Veerse Meer*
- ✔ *Uitvoeringsgerichte vervolgaanpak voor Walcheren bepalen*
- ✔ *Opmaken tussenbalans voor Schouwen*
- ✔ *In samenwerking met de gemeenten initiëren van integrale gebiedsgerichte opgaven voor de ROM2 Kanaalzone en Oost Zeeuws-Vlaanderen*

8.3.3 Zuidwestelijke Delta

In de Nota Ruimte is opgenomen dat er een integraal ontwikkelingsprogramma voor de Zuidwestelijke Delta opgesteld zal worden. De decentrale overheden hebben hierbij het voortouw. Het hoofddoel voor de Zuidwestelijke Delta is de ontwikkeling van activiteiten die de nationale concurrentiepositie versterken te combineren met ontwikkelingen die de veiligheid tegen overstromingen vergroten en de waarden van natuur, landschap en cultuurhistorie versterken. Leidraad daarbij is een ontwikkelingsgerichte benadering gericht op processen, waarin de ontwikkeling van menselijke activiteiten samengaat met het versterken van waarden van natuur, landschap en cultuurhistorie.

De Zuidwestelijke Delta omvat delen van de provincie Zuid-Holland, Noord-Brabant en heel Zeeland. De drie provincies en het rijk hebben in Delta in Zicht de ambitie verwoord te werken aan een duurzame Delta in de meest brede zin van het woord. Dat wil zeggen een duurzame Delta zowel in economisch en ecologisch opzicht als op het gebied van welzijn en veiligheid. De Delta dient daarbij de karakteristieke kwaliteiten te behouden, veilig te zijn en een prettige woon-, werk- en ontspanningsruimte te bieden aan de bewoners en bezoekers van het gebied.

Het integrale ontwikkelingsprogramma is een voorzet om deze ambities te realiseren. Het doel is uitvoering te geven aan die opgaven die moeilijk door de afzonderlijke provincies kunnen worden aangepakt. Of aan die opgaven waarbij een zinvolle extra bijdrage geleverd kan worden.
De 'Integrale Visie Deltawateren' is een visie redenerend vanuit het water. Daarbij worden zeker de andere gebruiksfuncties van de deltawateren betrokken. Dit is mogelijk een minder brede insteek dan wat de Nota Ruimte voorstaat.
Voortbordurend daarop heeft de Deltaraad daarom opdracht gegeven tot een studie naar de invulling en bandbreedte van het ontwikkelingsprogramma Zuidwestelijke Delta. Daarnaast zet zij de nodige stappen in de richting van het concretiseren van de integrale visie op de deltawateren door de organisatie van een aantal werkconferenties en een symposium met als doel de private en publieke partijen dichter bij elkaar te brengen. Het te doorlopen traject en het resultaat (de spelregels) kunnen beschouwd worden als een concretisering van het begrip ontwikkelingsplanologie rond de deltawateren. Als zodanig zullen zij de basis vormen van het ontwikkelingsprogramma Zuidwestelijke Delta. Als dat noodzakelijk is zal het omgevingsplan hiervoor nader uitgewerkt worden.

ACTIES EN PRESTATIES:

✔ *In het kader van de Deltaraad neemt de provincie initiatief tot een studie naar invulling en bandbreedte van het ontwikkelingsprogramma Zuidwestelijke delta en stelt zij vervolgens in 2006 het ontwikkelingsprogramma op.*

8.3.4 Pieken in de delta

In de notitie 'Pieken in de delta' van het ministerie van Economische Zaken worden voor Zuidwest-Nederland diverse economische prioriteiten aangeduid. Het accent daarbij ligt op het profiteren van de strategische ligging van met name Zeeland en West-Brabant tussen de mainports van Rotterdam en Antwerpen, waarbij de Zeeuwse havens aan diep zeewater en hun achterlandverbindingen een bijzondere positie innemen (zie ook paragraaf 5.2).
Ook het bevorderen van de grensoverschrijdende samenwerking (Interreg Scheldemond) en een kwaliteitsimpuls van badplaatsen (Cadzand) worden als aandachtspunten genoemd.
Daar waar deze economische prioriteiten tot ruimtelijke implicaties leiden worden deze binnen de kaders van dit omgevingsplan bezien en ook omgekeerd kunnen (ruimtelijke) voorstellen vanuit het omgevingsplan een rol spelen bij de nadere uitwerking van de economische prioriteiten.

8.4 Samenwerking met partners

Als het gaat om uitvoering en realisatie dan zal het niet voorkomen dat er een project aan de orde is dat de provincie alleen uitvoert; altijd zullen er meerdere partijen bij betrokken zijn. Samenwerking is daarom het sleutelwoord in de provinciale uitvoeringsstrategie. 'Het veld' bestaat uit verschillende partijen, die elk om een specifieke samenwerkingsrelatie vragen:

Het Rijk (en Europa)

De rijksoverheid stelt de nationale beleidskaders en beleidsdoelen vast, biedt de regio daarbinnen meer ruimte voor een eigen aanpak, vraagt van de regio de rijksdoelen daadwerkelijk te realiseren en wil daar concrete afspraken over maken (inclusief financiering). Deze rolverdeling bepaalt de samenwerking met de rijksoverheid. Samenwerking met het rijk in een andere rol speelt met rijkswaterstaat als beheerder van onder meer wegen en wateren in de provincie.
De samenwerking met Europese partners richt zich in eerste instantie op het benutten van de mogelijkheden voor cofinanciering vanuit Europa, maar ook de impact van Europese richtlijnen en Europese investeringen mag niet onderschat worden.

Grensoverschrijdende partners

Zeeland neemt een bijzondere positie in ten opzichte van de omgeving, maar ligt in alle opzichte steeds minder geïsoleerd (zie ook hoofdstuk 3). De aanduiding van de grensoverschrijdende relaties en het belang daarvan vraagt ook een vertaling van de provincie in de aanpak van het omgevingsbeleid. Samenwerking met partners over de provinciegrens heen als sprake is van grensoverschrijdende kansen en knelpunten geeft daar invulling aan. Voorbeelden van samenwerking zijn er legio: de Scheldemondraad, de uitwerking van de waterkwaliteit in het project Scaldit, de RijnSchelde Delta, Proses, de Deltaraad en de samenwerking met Gent in de Kanaalzone.

De regionale medeoverheden

Met gemeenten en waterschappen heeft de provincie bij het opstellen van het omgevingsplan intensief samengewerkt. De gezamenlijke agenda's en afspraken zijn daarvan de voorlopige uitkomsten. De provincie ziet dit als een eerste proeve. Het is de inzet van de provincie deze samenwerking om te zetten in een vaste werkwijze gericht op het gezamenlijk initiëren en realiseren van doelen en projecten, een nieuwe ontwikkelingsgerichte invulling van de samenwerkingsrelatie. Een ontwikkelingsgerichte benadering vraagt een werkrelatie die veel meer gericht is op samenwerking, gezamenlijk doelen realiseren, waarbij de ene keer initiatief en trekkerschap bij de regio ligt en de andere keer bij de provincie. De provincie zal deze werkwijze in samenspraak met de partners vertalen in een nieuwe aanpak met vast bestuurlijk en ambtelijk relatiemanagement voor medeoverheden. Dat vertaalt zich ook in het gezamenlijk zoeken naar financieringsmogelijkheden.

Maatschappelijke belangengroeperingen

Bij de verschillende programma's, gebiedsgerichte aanpakken en projecten is samenwerking met de (sectorale) belangengroepen van groot belang. De provincie heeft een intensieve overlegstructuur met de verschillende partijen. En ook bij regionale (gebiedsgerichte) projecten is de betrokkenheid groot. Ook voor de maatschappelijke groeperingen is de provincie voornemens een aanpak met vaste bestuurlijke en ambtelijke relatiemanagers op te zetten. Wel is het belangrijk onderscheid te maken in de relatie met medeoverheden versus de relatie met maatschappelijke organisaties.

Private initiatiefnemers

Zeker op economisch terrein maar ook op de andere terreinen kunnen doelen pas gerealiseerd worden als investeerders en ondernemers inspelen op de mogelijkheden. In een ontwikkelingsgerichte benadering zijn deze partijen cruciaal. De samenwerkingsrelatie zal veelal vorm krijgen rond concrete projecten en initiatieven. In de kadertekst in de volgende paragraaf worden verschillende samenwerkingsvormen uitgewerkt.

De zojuist aangegeven specifieke onderwerpen worden in de volgende paragrafen uitgewerkt.

ACTIES EN PRESTATIES:

✔ *In samenspraak met de partners zal de provincie als vervolg op de afspraken zoals uitgewerkt in hoofdstuk 7 komen tot een nieuwe vaste werkrelatie met de regionale medeoverheden.*

8.4.1 Enkele specifieke onderwerpen voor de samenwerking met gemeenten

In deel B zijn enkele instrumenten aan de orde gekomen die met de gemeenten afgesproken zijn om voor een aantal onderwerpen de gezamenlijke aanpak in te vullen.

REGIONALE PROGRAMMERING BEDRIJVENTERREINEN

Een regionaal bedrijventerreinenprogramma is een document dat door de betreffende gemeenten binnen een regio en de provincie wordt opgesteld. Met deze aanpak wordt uitvoering gegeven aan zowel uitvoeringsacties uit dit omgevingsplan als uit het Provinciaal Sociaal-Economisch Beleidsplan (PSEB). Het initiatief tot het opstellen van een dergelijk programma wordt door de provincie genomen op grond van het materiaal zoals aangeleverd door de regio.
Elke regio moet een actueel bedrijventerreinenprogramma vaststellen. De provincie zal geen medewerking verlenen aan (goedkeuring van) plannen voor nieuwe- en te herstructuren bedrijventerreinen die niet verankerd zijn in een regionaal bedrijventerreinenprogramma. Het bedrijventerreinenprogramma dient meerdere doelstellingen:

- Het beleid rond herstructurering en beheer van bestaande bedrijventerreinen qua planning en financiën beter op elkaar af te stemmen
- Het beleid op het gebied van herstructurering en beheer in directe relatie te brengen met de (eventuele) ontwikkeling van nieuwe bedrijventerreinen
- Het bedrijventerreinenprogramma dient als beleidsbasis voor de planologische procedures rond herstructurering en ontwikkeling, zodat proceduretijd verkort kan worden.
- Via een regionaal bedrijventerreinenprogramma kan maatwerk worden afgesproken bij specifieke regionale problemen.

Deze aanpak moet gezien worden als een groeimodel. Het is de bedoeling dat de mate van afstemming zal groeien met de jaren. De nadruk zal bij het bedrijventerreinenprogramma moeten komen te liggen op kwaliteitsversterking, beheer en herstructurering van bedrijventerreinen, aangezien dit de grootste opgaven vormen voor de komende jaren op het gebied van bedrijventerreinen

Een bedrijventerreinenprogramma heeft de volgende ingrediënten:

A. Inventarisatie:
Hierin worden alle bestaande terreinen getypeerd qua omvang, locatie, bedrijventerreinenprofiel, uitgeefbaar aanbod en kwaliteitsprofiel. Tevens worden plannen voor herstructurering, beheer en ontwikkeling van nieuwe terreinen op een rij gezet.

B. Programma:
Op basis van de inventarisatie wordt uiteengezet hoe de bedrijventerreinenproblematiek binnen de betreffende regio wordt aangepakt. Wat gaat er gebeuren op het gebied van kwaliteit, herstructurering en beheer en welk tijdpad past daarbij? Wordt er een regionaal herstructureringsfonds gesticht? Waar wordt hoeveel bedrijventerrein ontwikkeld? Hierbij dient de meest actuele ruimtebehoefteraming van bedrijventerreinen in Zeeland als basis.

Regio's zijn vrij om een nadere invulling te geven aan hun bedrijventerreinenprogramma. De provincie zal bij de beoordeling van herstructureringsprojecten in het kader van de Impuls Herstructurering nadrukkelijk rekening houden met de aard en kwaliteit van de afspraken die in het regionaal bedrijventerreinenprogramma zijn gemaakt.
Terreinen met een gemengde bestemming (wonen, werken, voorzieningen) worden in het regionale bedrijventerreinenprogramma niet tot het beschikbare aanbod aan bedrijventerreinen gerekend.

PLANNINGSLIJSTEN EN MONITORING WONINGBOUW

Teneinde de doelstellingen voor met name bundeling en zorgvuldig ruimtegebruik alsook de sectorale woondoelen te sturen en te monitoren, worden de volgende instrumenten ingezet.

Planningslijst woningbouw

Hiermee geven gemeenten elk jaar hun bouwprogramma voor de komende tien jaar inhoud en dienen deze in bij de provincie. De provincie analyseert aan de hand van de gemeentelijke planningslijsten of met de planning voldaan wordt aan de bundelingdoelstelling en de doelstelling voor zorgvuldig ruimtegebruik.
Op grond van deze analyse zal de provincie aangeven of met de planningslijst van gemeenten ingestemd kan worden. Deze instemming geeft dan duidelijkheid over de inpasbaarheid van de op de planningslijst opgenomen plannen in het provinciaal beleid voor bundeling en zorgvuldig ruimtegebruik. Het geeft de gemeenten deels de mogelijkheid de planologische procedures ex. artikel 19, lid 2 Wet RO zelfstandig af te doen.
Als niet ingestemd kan worden met de gemeentelijke planningslijst, krijgen de betreffende gemeenten de gelegenheid hun planning aan te passen. Wordt daar geen gebruik van gemaakt dan zal ieder plan van de betreffende gemeenten beoordeeld worden waarbij de analyse van de provincie leidend is. Belangrijk daarbij is of een plan de doelstellingen ondergraaft dan wel ondersteunt. Betreffende gemeenten kunnen dan geen gebruik maken van een deel van de regeling ex. artikel 19, lid 2 Wet RO.

Monitor woningbouw

Met de planningslijsten wordt vooruit geblikt en worden ambities neergezet. Het is natuurlijk altijd de vraag of die waargemaakt worden. Teneinde de werkelijke ontwikkelingen te kunnen nagaan wordt van gemeenten, ook ieder jaar, gevraagd de monitor woningbouw in te vullen en bij de provincie in te dienen. De monitor gaat dan over het afgelopen jaar en wordt tegelijkertijd met de nieuwe planning ingediend. Ook dit wordt door de provincie geanalyseerd op de genoemde doelstellingen. Indien de werkelijke realisatie uit de pas loopt met de planning en de gewenste doelstellingen, zullen gemeenten hierop aangesproken worden en zullen oorzaken in kaart gebracht worden. Alleen als de werkelijke realisatie meerdere jaren (3) uit de pas blijft lopen kan er, afhankelijk van de oorzaken, aanleiding zijn in te grijpen, bijvoorbeeld door gemeenten aanwijzingen te geven hun bouwprogramma aan te passen.
Aan de planningslijst en monitor woningbouw zal een categorie “buitengebied” worden toegevoegd zodat zichtbaar wordt in welke mate de woningvoorraad in het buitengebied toeneemt. (zie paragraaf 6.2.1).

GRENS BESTAAND BEBOUWD GEBIED

Om helderheid te scheppen in wat nu binnen en buiten bestaand bebouwd gebied is, zal voor iedere kern een grens van het bestaand bebouwd gebied worden vastgesteld. Alle woningbouwplannen binnen die grens worden dan als herstructurering of inbreiding aangemerkt en tellen mee voor de doelstelling dat 50% van de woningproductie binnen bestaand bebouwd gebied moet worden gerealiseerd. De grenzen zullen in nauw overleg met de gemeenten bepaald worden met als peildatum 1-1-2005. De grenzen zullen door het college van GS worden vastgesteld. Om de 5 jaar zal bezien worden of actualisering van deze grenzen nodig is.

REGIONALE SPREIDINGSPLANNEN ZORGWONINGEN

Voor wat betreft zorgwoningen is het, in de provinciale nota Zeeland woonzorgland, geïntroduceerde regionale spreidingsplan zorgwoningen het plannings- en communicatie-instrument. Het spreidingsplan zorgwoningen en de planningslijst woningbouw overlappen elkaar deels, doch hebben ieder hun eigen doel en kunnen goed naast elkaar functioneren. Het spreidingsplan zorgwoningen is bovendien een goed instrument om ook andere sectoren zoals de gehandicaptenzorg er bij te betrekken. Daarmee kan invulling gegeven worden aan de zorg voor bijzondere doelgroepen zoals aangegeven in de provinciale Woonvisie.

INVESTERINGSBUDGET LANDELIJK GEBIED (ILG)

Dit investeringsbudget is voor provincies, gemeenten en waterschappen een instrument om op effectieve wijze de rijksdoelen voor de fysieke inrichting van het landelijk gebied te realiseren als onderdeel van een integrale regionale gebiedsontwikkeling. Het omgevingsplan vormt de beleidsmatige basis voor de te programmeren doelen in het kader van het investeringsbudget landelijk gebied. Deze doelen worden uitgewerkt in programmeringdocumenten die de inzet zijn is voor een prestatieafspraak met het rijk. Het ILG gaat uit van gebiedsdekkende afspraken met alle betrokken partijen in de regio. Het hiervoor aangegeven voornemen om te komen tot een vaste werkrelatie met de provinciale partners is voor de provincie de basis om ook voor ILG afspraken te maken. Waterschappen en gemeenten, maar ook de maatschappelijke organisaties zullen samen met de provincie de provinciale doelen regionaal uitwerken en realiseren. In de Provinciale Commissie voor de Groene Ruimte komen alle voorstellen van partijen samen en kunnen op provinciaal niveau afspraken worden gemaakt en conclusies getrokken.

8.5 Nieuwe accenten en instrumenten ontwikkelingsgerichte benadering

In deel B worden een aantal nieuwe instrumenten en middelen geïntroduceerd die mede invulling geven aan de provinciale dubbeldoelstelling en de ontwikkelingsgerichte benadering. Het gaat om:

- De principes van verevening en ruimte voor ruimte, beiden benaderingen die een directe relatie leggen tussen nieuwe initiatieven en investeringen in de omgevingskwaliteit respectievelijk de ruimtelijke kwaliteit.
- Een schets van mogelijke samenwerkingsvormen bij de realisatie van concrete, maar complexe projecten.
- Een aanpak voor de ondersteuning van het kwaliteitsdenken vanuit de provincie, een cruciale factor bij het realiseren van de gewenste dynamische maar evenwichtige ontwikkeling.

8.5.1 Principe van verevening

Als onderdeel van het afwegingskader komt op verschillende plekken in deel B het principe van verevening aan de orde, ook wel rood voor groen, rood voor blauw of voor wat hoort wat en ruimte voor ruimte genoemd. Verevening geeft een directe vertaling op individueel initiatiefniveau, op projectniveau en op gebiedsniveau van de in dit plan uitgewerkte dubbeldoelstelling: zowel investeren in dynamiek als in kwaliteit. Het principe van verevening wil zeggen dat een 'rode' ontwikkeling gepaard dient te gaan met een gelijktijdige investering in de omgevingskwaliteiten, publieke voorzieningen of de ruimtelijke kwaliteit. Daarbij moet het in alle gevallen gaan om een fysiek-ruimtelijke ontwikkeling die aantoonbaar zoveel mogelijk een directe relatie heeft met initiatief of project. Deze relatie kan gelegd worden op individueel initiatiefniveau (bijvoorbeeld bij nieuwe economische dragers), op projectniveau en of op gebiedsniveau (bijvoorbeeld in een gebiedsvisie, gebiedsprogramma).

Doel en motivatie voor toepassen van het principe is meer ontwikkelingsmogelijkheden te creëren voor initiatiefnemers. De gelijktijdige investering in de omgevingskwaliteit of de ruimtelijke kwaliteit is voorwaarde voor het bieden van de gewenste ontwikkelingsmogelijkheden. Verevening is aanvullend op het in het plan geschetste afwegingskader voor inpasbaarheid van nieuwe ontwikkelingen. Het is dus niet zo dat 'alles kan' als er maar verevend wordt.
De benadering is niet nieuw. Met name in het recente verleden zijn in het Zeeuwse landelijk gebied een aantal vormen van verevening toegepast, zoals in het gebiedsplan West Zeeuws-Vlaanderen en bij de streekplanuitwerking Nieuwe Economische Dragers. Ook de Nota Ruimte wil de vereveningsbenadering bevorderen. De in voorbereiding zijnde wet op de grondexploitatie legt een verdere juridische basis onder toepassen van het principe. De provincie zal alert zijn op de verdere (landelijke) ontwikkeling rondom de inzet van het principe.

Voor de provincie is het toepassen van het principe van verevening voorwaarde en uitgangspunt bij een aantal nieuwe ontwikkelingsmogelijkheden. De provincie zal zelf dit principe vertalen in de concrete projecten waarin zij participeert. En ook gemeenten dienen deze benadering te vertalen in beleid en regelingen. Voor de provincie is vertaling van deze benadering voorwaarde voor het verlenen van (planologische) medewerking.

Het principe van verevening is van toepassing bij de ontwikkeling van nieuwe en uitbreiding van bestaande rode functies op locaties die tot dan toe een andere bestemming hadden. Hierbij gaat het veelal om ontwikkelingen in het landelijk gebied zoals recreatieve ontwikkelingen, wonen in het buitengebied, niet-agrarische bedrijvigheid en niet grondgebonden agrarische bedrijvigheid. Tabel 8.5.1 geeft een (niet uitputtend) overzicht van in dit plan genoemde ontwikkelingsmogelijkheden waarop het principe van verevenen van toepassing is.

Recreatieve ontwikkeling	Uitbreiding en nieuwvestiging verblijfsrecreatie Hotelvestiging buiten bestaande bebouwd gebied Groei kleinschalig kamperen boven 15 eenheden Dagrecreatie met bebouwing buiten bestaand bebouwd gebied Uitbreiding en nieuwvestiging jachthavens
Agrarische ontwikkeling	Niet grondgebonden landbouw Nieuwe Economische dragers Semi-agrarische en agrarisch aanverwante bedrijvigheid
Bedrijvigheid	Uitbreiding bedrijvigheid buiten bedrijventerreinen
Wonen in het landelijk gebied	Nieuwe landgoederen. Landelijke bebouwingsconcentraties/buurtschappen Woonparken in het landelijk gebied. Vrijkomende agrarische bebouwing/bouwkavels Experiment boerenerven. Sanering en kleinschalige vestiging instellingen zorg en verpleging.

Tabel 8.5.1. *In dit plan genoemde ontwikkelingen waarbij principe van verevening van toepassing is (niet uitputtend)*

Per bruto ha ruimtebeslag verblijfsrecreatie	€ 34.000,- (West Zeeuws-Vlaanderen) € 30.000,- (Veluwe)
Per nieuwe hotelkamer	€ 600,- (West Zeeuws-Vlaanderen)
Per Nieuwe Economische Drager	€ 8000,- met een minimum van € 4000,-
Per landgoed (3 wooneenheden)	5 ha groene inrichting, waarvan 4 ha publiek toegankelijk 6 ha groen waarvan 4,5 hectare toegankelijk (West Zeeuws-Vlaanderen)
Per standplaats landschapscamping	833 m^2 groen

Tabel 8.5.2 *Overzicht bestaande toepassingen principe van verevening*

Op een aantal thema's is een directe werking van het principe van verevening zoals uitgewerkt in deze paragraaf niet aan de orde. Zo wordt er bij nieuwe uitleglocaties van steden en dorpen van uitgegaan dat deze mede in samenhang plaats vindt met verbetering van het bestaande bebouwd gebied (herstructurering, voorzieningenniveau). De provincie stuurt hierop door de doelstellingen van inbreiding (zie paragraaf 6.2.1). Ook op ontwikkelingen binnen bestaand bebouwd gebied is het provinciale principe om die reden niet van toepassing. De verdere invulling is aan de gemeenten. Bij nieuwe bedrijfsterreinen zet de provincie in op een relatie met de opgaven voor de herstructurering van bestaande bedrijventerreinen. In de regionale programma's voor de bedrijventerreinen zullen hierover afspraken worden gemaakt (zie paragraaf 8.4.1). De ontwikkeling van nieuwe havengebieden zal zonodig plaats vinden in de Kanaalzone in het kader van het te starten gebiedsgerichte project ROM-2. Uitgangspunt en voorwaarde voor dit project is een evenwichtige investering in zowel de nieuwe dynamische ontwikkeling als de omgevingskwaliteit (paragraaf 5.2). Bij ontwikkeling van grondgebonden agrarische bedrijvigheid in het landelijk gebied is verevening niet aan de orde, omdat dit mede de primaire functie van het landelijk gebied is en intrinsiek bijgedragen wordt aan de instandhouding van het landschap.

Algemene voorwaarde bij het toepassen van het vereveningsprincipe is dat de dubbelinvestering aantoonbaar en afdwingbaar wordt geregeld. Alleen een bestemmingsplanregeling volstaat niet, zo leert de beleidspraktijk. Het sluiten van een private overeenkomst is één van de mogelijkheden om aan deze voorwaarde te voldoen.
Initiatiefnemers zijn verantwoordelijk voor realisatie en financiering van de afgesproken investeringen, als onderdeel van de totale projectkosten. In principe worden de investeringen in de omgevingskwaliteit niet gesubsidieerd. Wel kan natuurlijk bovenop de redelijke initiatiefnemerbijdrage, ten behoeve van een extra kwaliteitsimpuls of bijvoorbeeld extra hectares groen, sprake zijn van een overheidsinvestering. Aansluitend bij de aanpak van het kwaliteitsteam is de provincie (en gelieerde deskundigen) wel beschikbaar voor advisering en vormgeving bij de uitwerking van de vereveningsplannen.
Tot slot: verevening in de omgevingskwaliteit is iets anders dan het principe van natuurcompensatie. Compensatie is aan de orde bij aantasting van bestaande en beschermde ecologische kwaliteiten. Het compensatieprincipe wordt uitgewerkt in paragraaf 8.6.2.
Als extra ruimtebeslag louter een gevolg is om als bedrijf te voldoen aan nieuwe wettelijke vereisten, bijvoorbeeld als het gaat om eisen voor brandveiligheid van een recreatiebedrijf, dan is het principe van verevening niet aan de orde.

Er zijn twee hoofdvormen van het principe:
- Verevening door een investering te doen in de omgevingskwaliteit of publieke voorzieningen
- De ruimte voor ruimte benadering.

VEREVENING IN OMGEVINGSKWALITEIT EN PUBLIEKE VOORZIENINGEN

Op de eerste plaats kan daarbij worden gedacht aan een investering in natuur of landschap. Maar ook investeringen in blauw, in de milieukwaliteiten, in de instandhouding van cultuurhistorische elementen en publieke voorzieningen als het verbeteren van de toegankelijkheid van platteland en water geven invulling aan het principe. De hoogte van de investering in omgevingskwaliteit wordt bepaald door aspecten als:
- de aard en omvang van het project en de benodigde investeringen
- de mate waarin dit past bij de functie van de omgeving
- de mate van aantasting van de omgevingskwaliteiten
- het te verwachten opbrengend vermogen van het initiatief
- de concurrentiepositie van het initiatief.

In tabel 8.5.2 zijn indicaties gegeven op welke wijze deze benadering uitpakt voor een aantal initiatieven en plannen. Dit omgevingsplan voorziet niet in een strakke regeling maar biedt ruimte voor maatwerk naar de regio toe en naar verschillende (nog niet voorziene) initiatieven. Concrete vertaling vraagt per regio en per project een zorgvuldig zoeken naar evenwicht

waarbij enerzijds sprake moet zijn van het recht doen aan het geschetste principe van verevening, maar anderzijds de voorwaarden niet zo knellend zijn dat alle initiatieven teniet worden gedaan. Er dient een goede argumentatie en onderbouwing gegeven te worden bij het invullen van het maatwerk. In de staande beleidspraktijk zijn een aantal voorbeelden uitgewerkt die houvast geven bij het bepalen van de juiste verhoudingen tussen project en de gevraagde verevening.

RUIMTE VOOR RUIMTE: SANERING, HERSTRUCTURERING EN NIEUWE ONTWIKKELINGEN

Het beleidsuitgangspunt van zorgvuldig ruimtegebruik vraagt om het zorgvuldig omgaan met gebieden en locaties waar de huidige functie en de kwaliteit niet meer passen bij de omgeving en/of de maatschappelijke behoeften van het moment. In het omgevingsplan worden verschillende ontwikkelingen genoemd die vragen om functiewijziging, verplaatsing, herstructurering en sanering. Als er in termen de ruimtelijke kwaliteit (gebruikswaarde, belevingswaarde, toekomstwaarde) in een totaalaanpak op projectniveau winst wordt geboekt dan wil de provincie het principe van ruimte voor ruimte bevorderen. Het bieden van nieuwe ruimte voor recreatie of woningbouw kan dan bijdragen aan een sluitende projectaanpak. De bijdrage die van private partijen mag worden gevraagd zal liggen in dezelfde orde van grootte als bij het principe van verevening. Bij grotere projecten zal het altijd gaan om maatwerk en een specifieke projectaanpak en veelal om een combinatie van publieke en private investeringen. Een voorbeeld uit de recente beleidspraktijk uit het gebiedsgerichte project Schouwen-West is de verplaatsing van een tuincentrum, welke mede gefinancierd is door het geven van ruimte voor de bouw van een aantal woningen. Voorbeelden in het omgevingsplan die inspelen op de ruimte voor ruimte benadering zijn de complexe opgave voor de verblijfsrecreatie en in het algemeen win-win situaties in het landelijk gebied waarbij ruimte kan worden geboden voor woningbouw. De in paragraaf 8.5.3 aangeduide samenwerkingsvormen kunnen bijdragen aan het benutten van de mogelijkheden.

Naast het toepassen van de ruimte voor ruimte benadering bij complexe opgaven kan ook op kleinere schaal ruimtelijke kwaliteitswinst worden geboekt, bijvoorbeeld bij voormalige agrarische bedrijven in het buitengebied die hun functie verloren hebben. Deze toepassing wil de provincie als volgt toepassen.

Niet beeldbepalende vrijkomende (agrarische) bebouwing in het buitengebied

Sloop van niet beeldbepalende vrijkomende (agrarische) bebouwing in het buitengebied, waaronder voormalige agrarische bedrijfsgebouwen kan een bijdrage leveren aan de verbetering van de ruimtelijke kwaliteit van het landelijk gebied. Om dit te bevorderen zal er in ruil voor de sloop ruimte worden geboden voor de bouw van een kwalitatief hoogwaardige (compensatie)woning. Deze planologische ruimte zal niet worden uitgewerkt in gedetailleerde regelgeving met criteria inzake oppervlakte, inhoud, locatie en dergelijke maar zal van geval tot geval worden toegepast zodat individueel maatwerk mogelijk is. Uiteraard zal bij de uiteindelijke afweging een beoordeling moeten plaatsvinden van de te bereiken kwaliteitswinst. Algemene uitgangspunten voor die beoordeling zijn de volgende:

- Per saldo dient het te gaan om winst voor de ruimtelijke kwaliteit hetgeen moet blijken uit een onderbouwing van de redelijkheid van de verhouding tussen kosten van de sloop en de beoogde compensatie en een ruimtelijke onderbouwing met nadrukkelijke aandacht voor het aspect beeldkwaliteit
- Het moet gaan om een substantiële omvang te slopen (bedrijfs)bebouwing in het landelijk gebied
- Het dient te gaan om niet beeldbepalende vrijkomende (agrarische) bebouwing in het buitengebied, zoals vrijgekomen agrarische bedrijfsgebouwen, niet-agrarische bedrijfsgebouwen of kassen
- De agrarische functie moet niet meer kunnen worden vervuld
- Sloop en het voorkomen van heroprichting dienen te worden gewaarborgd
- Karakteristieke en cultuurhistorische bebouwing mag niet worden gesloopt
- Het betreft in principe compensatie op dezelfde locatie, tenzij daardoor aantasting zou plaatsvinden van landschappelijke, natuur- of cultuurhistorische waarden. In dergelijke gevallen wordt in gezamenlijk overleg gezocht naar een vervangende locatie
- Er mogen geen belemmeringen ontstaan voor de agrarische bedrijven in de omgeving
- In de regel gaat het om één hoogwaardige compensatiewoning. Alleen in uitzonderingsgevallen, wanneer het gaat om een uitzonderlijke omvang van te slopen bedrijfsgebouwen, kan het gaan om twee of maximaal drie woningen
- In alle gevallen moet het totale bouwvolume afnemen.

Verder kan verwezen worden naar het experiment boerenerven, zoals opgenomen in paragraaf 6.2.1.

ACTIES EN PRESTATIES

- ✔ *De provincie zal in de projecten waarin zij participeert verder werken aan het operationaliseren van het principe van verevening*
- ✔ *De provincie wil meedenken bij uitwerking van het principe van verevening op lokaal niveau en uitwerking voor complexere initiatieven en projecten ondersteunen. Een gezamenlijk met gemeenten op te stellen draaiboek of handreiking kan hierbij een rol spelen*
- ✔ *De provincie zal permanent en in ieder geval expliciet na drie jaar werking, toepassing en afdwingbaarheid van het principe van verevening evalueren, mede in het licht van nieuwe ontwikkelingen.*

8.5.2 Grondbeleid

Met het voeren van een provinciaal grondbeleid beoogd de provincie om, al dan niet in samenwerking met andere partijen, door het verwerven van rechten op grond invloed en zeggenschap uit te oefenen gericht op het realiseren van de provinciale beleidsdoelen, waarbij de provincie voor eigen rekening en risico een positie inneemt op de grondmarkt. Sinds 2002 wordt de uitvoering van het omgevingsbeleid van de provincie ondersteund met een actief grondbeleid. De start is voorzichtig geweest. De inzet is in eerste instantie gericht op de gebiedsgerichte projecten West Zeeuws-Vlaanderen en het Veerse Meer. De inzet van het grondbeleid is strategisch van aard en gericht op het versnellen van de uitvoering en de realisatie van de gestelde doelen. Grond is daarbij tijdelijk in provinciaal bezit. De inzet van de provincie is, lerend van de opgedane ervaringen, de uitvoering van de strategische doelen en projecten te blijven ondersteunen met strategisch grondbeleid. En meer uitvoering zal betekenen een vergrote inzet. De insteek is het provinciaal grondbeleid aanvullend te laten zijn op bestaande mogelijkheden, bijvoorbeeld van het Bureau Beheer Landbouwgronden en de mogelijkheden in het kader van de verdiepingen van de Westerschelde. Goede afstemming en bij voorkeur samenwerking met gemeenten en waterschappen is noodzakelijk. De inzet van een actief strategisch grondbeleid gaat altijd gepaard met de zorgvuldige risicoanalyse van de inzet in het betreffende project.
Het actief grondbeleid wordt met prioriteit ingezet ten behoeve van de volgende doelen en projecten:

- De integrale gebiedsgerichte opgaven en de integrale projecten
- Realisatie van de groenblauwe doelstellingen en het landschapsnetwerk en het verbeteren van de agrarische verkaveling
- De herstructureringsopgave verblijfsrecreatie.

Ook op landelijk niveau zijn, in het kader van de nieuwe wet ruimtelijke ordening en een mogelijke grondexploitatiewet de provinciale mogelijkheden voor een eigen grondbeleid en mogelijkheden voor een provinciaal voorkeursrecht in discussie. De provincie zal inspelen op nieuwe ontwikkelingen en kansen benutten die zich voordoen.

ACTIES EN PRESTATIES:

- ✔ *Verder uitbouwen van het aanvullende provinciaal actief grondbeleid, gericht op een omzet van 70 ha per jaar*
- ✔ *Zoveel mogelijk integreren van de afzonderlijke mogelijkheden voor actief grondbeleid waar de provincie bij betrokken is*

8.5.3 De participerende overheid

Uitvoering van het omgevingsbeleid was tot nu toe in hoofdzaak gestoeld op overheidsfinanciering door rijk, provincie en Europa. In andere provincies en ook in de recente gebiedsgerichte projecten die in uitvoering genomen zijn wordt steeds meer gezocht naar nieuwe vormen van financiering, samenwerkingsvormen en wijzen van vastleggen van afspraken. Dat kan betrekking hebben op de hiervoor aangeduide principes van ruimte voor ruimte of verevening, waarbij vaak sprake is van private contractvormen. Maar ook andere vormen van samenwerking in PPS-constructies en ontwikkelingsmaatschappijen worden toegepast. Nu realisatie van projecten en samenwerking met andere partijen steeds belangrijker worden dient de provincie haar expertise op deze terreinen te vergroten en toepasbaar te maken in concrete situaties. Dit sluit aan bij en zal in samenhang opgepakt worden met uitvoeringsacties uit het sociaal-economisch beleidsplan. De kadertekst geeft enkele achtergronden.

ACTIES EN PRESTATIES

- ✔ *De provincie ontwikkelt expertise gericht op nieuwe samenwerkingsvormen en uitvoeringsverbanden en zal effectief experimenteren met nieuwe mogelijkheden in concrete projecten.*

Samenwerken en participeren
Versterken van de uitvoeringskracht is doel, maar in vrijwel alle gevallen zal sprake zijn van samenwerking, samen optrekken met medeoverheden. In specifieke gevallen kan ook samenwerking met private partijen aan de orde komen, altijd gerelateerd aan de geformuleerde beleidsdoelen. Als daarbij sprake is van risicodragende participatie zal dat altijd plaats vinden op basis van een gedegen risicoanalyse. De kadertekst geeft aandachtspunten bij de verschillende vormen van samenwerking.

Publiek publieke samenwerking
Voorafgaande aan een publiek-private samenwerking kan het noodzakelijk zijn in de fase voor de aanbesteding overeenkomsten tussen publieke partijen aan te gaan. Een goede en overzichtelijke voorbereiding, in de vorm van een heldere risico- en taakverdeling aan de publieke zijde, kan een belangrijke bijdrage leveren aan het welslagen van de daarop volgende private samenwerking en tegelijkertijd zekerheid creëren voor de private partij. Denkbaar is dat deze samenwerking niet beperkt blijft tot een overeenkomst, doch tevens uitmondt in een publiek samenwerkingsverband.

Publiek private samenwerking
Voor een slagvaardige uitvoering van de uitvoeringsagenda kan het wenselijk zijn een samenwerking aan te gaan tussen overheid en private partijen. PPS kan op basis van de volgende overwegingen aantrekkelijk zijn:
- Optimalisatie kwaliteit door het benutten van kennis en creativiteit;
- Optimalisatie efficiency door reeds in de ontwerpfase rekening te houden met de uitvoering;
- Optimalisatie markt door bedrijven al tijdens de planvorming te betrekken bij het optimaliseren van de opbrengst;
- Risico-overdracht door enerzijds risico's over te dragen aan marktpartijen (die de markt kennen), terwijl bedrijven op hun beurt risico's reduceren door de overheid te betrekken bij planvoorbereiding en –uitvoering
- Verbreding opbrengsten doordat marktpartijen bijdragen aan de uitvoering van een project.

Van belang is dat altijd voorop staat dat PPS een middel is en geen doel op zich; altijd dient de primaire vraag te worden gesteld of in de gegeven situatie een PPS-constructie meerwaarde heeft. Wil PPS een reële optie zijn, moet ten minste aan een aantal basisvoorwaarden worden voldaan:
- De overheid moet duidelijk voor ogen staan wat het doel is van de samenwerking met private partijen.
- Er moet sprake zijn van heldere en gemeenschappelijke doelstellingen van zowel overheid als private partijen bij het project.
- Er moet een politiek en bestuurlijk draagvlak zijn voor het project en de samenwerking met private partijen daarbij.
- Door de samenwerking moeten de risico's van het project beter beheerst kunnen worden (door overdracht van die risico's aan private partijen die zij beter kunnen beheersen) en/of risico's kunnen worden gedeeld.
- De contouren van het project moeten voldoende duidelijk zijn, voordat een samenwerking met private partijen kan worden aangegaan, maar het project moet niet al volledig "uitgetekend" zijn, omdat er anders geen ruimte is voor een efficiënte inbreng van private partijen.
- Er moet interesse voor het project en de voorgestane PPS bestaan bij private partijen.

Indien is aangetoond dat een PPS-constructie meerwaarde heeft voor de realisatie van een project en dat aan de basisvoorwaarden wordt voldaan is de provincie Zeeland bereid – eventueel in samenwerking met andere overheden – een PPS-contract met een private partij aan te gaan.

Ontwikkelingsmaatschappij
Hierbij richten overheids- en marktpartijen gezamenlijk een rechtspersoon op die verantwoordelijk wordt voor de voorbereiding en uitvoering van een concreet project of het bevorderen van een specifiek doel. Het is dus een specifieke vorm van publiek-private samenwerking met een specifieke partner. De term ontwikkelingsmaatschappij wordt ook wel gebruikt voor investeringsfondsen of stimuleringsfondsen. Dat is hier niet bedoeld. Beide partijen storten een startkapitaal en dragen gezamenlijk de verantwoordelijkheid en het risico van het project.

Waarom een ontwikkelingsmaatschappij:
- Het delen van het risico
- De private partij brengt expertise in die essentieel is voor de realisatie van het project
- Een slagvaardige realisatie van het project

Voor welke doelen zou een ontwikkelingsmaatschappij dienstig kunnen zijn:
- Ontwikkeling, beheer en herstructurering van bedrijventerreinen (oogmerk: vraag/aanbod beter afstemmen, zorgvuldig ruimtegebruik, herstructurering stimuleren, gezamenlijke acquisitie, zie als voorbeeld de BOM)

- Ontwikkeling van bijzondere woonprojecten (oogmerk: migratie stimuleren, bijzondere kwaliteiten toevoegen; Groningen doet dit bijv. bij Meerstad en Blauwe Stad)
- Wellicht innovatieve ontwikkelingen als kweek van vis/schelpdieren en zoute teelten (oogmerk: innovatie en verduurzaming op gebied van landbouw en visserij stimuleren);
- Sanering van verouderde recreatiecomplexen (oogmerk: proces van sanering en kwaliteitsverbetering op gang brengen)
- Vernieuwing van de agrosector

Wat zou de inbreng van de provincie kunnen zijn:
- Financiële middelen
- Grond (via de ruilgrondbank)
- Menskracht en deskundigheid op gebied van aanbestedingen, publieke financiering/subsidies, procedures en vergunningen e.d.

Welke voorwaarden zou de provincie stellen voor deelname in een ontwikkelingsmaatschappij:
- Het moeten ontwikkelingen zijn die niet door private partijen kunnen worden opgepakt (bijvoorbeeld de recreatiesector die op slot zit, bedrijventerreinen zijn in handen van gemeenten of binnen een sector ontbreekt iedere samenwerking)
- Gemeenten moeten graag willen dat de provincie participeert (gemeenten zijn hoe dan ook bij iedere ontwikkeling betrokken en dienen de provincie niet als een bedreiging te zien)
- Het project of doel moet passen binnen of aansluiten op de provinciale beleidskaders
- Het project of doel moet realistisch zijn
- De investeringen en risico's moeten overzienbaar zijn

8.5.4 Kwaliteitsteam: een impuls voor de kwaliteitsbenadering

Dit omgevingsplan biedt binnen een aantal kaders ruimte voor nieuwe initiatieven en ontwikkelingen. Dat is één van de hoofddoelstellingen van het plan. Tegelijkertijd moet de kwaliteit van de omgeving en de leefbaarheid worden versterkt. Dat versterken kan door te investeren in die kwaliteiten, zoals de aanleg van de Ecologische Hoofdstructuur. Maar dat kan ook door de nieuwe ontwikkelingen, initiatieven en projecten zo goed en zo mooi mogelijk uit te voeren: ontwikkelen met kwaliteit. Om denken en doen rond deze uitdaging te bevorderen wil de provincie een kwaliteitsteam instellen. Doel van dit kwaliteitsteam is het meedenken met projecten en initiatieven en eraan bijdragen dat ze in termen van de omgevingskwaliteit zo goed en zo mooi mogelijk gerealiseerd worden. Daarbij gaat het om beeldkwaliteit, ecologische en landschappelijke kwaliteit, cultuurhistorie, vormgeving, architectuur, culturele planologie, ruimtelijke kwaliteit, aspecten van milieu en water, enz.

De provincie ziet het geven van een impuls aan het kwaliteitsdenken bij de uitwerking van het omgevingsbeleid als een belangrijke rol. Het kwaliteitsteam zal zowel van interne als externe deskundigheid gebruik maken. De leden van het kwaliteitsteam zullen worden geselecteerd op hun deskundigheid. Bij externen wordt vooral gedacht aan objectieve, inspirerende, creatieve stedenbouwkundigen en landschapsarchitecten met een zekere autoriteit op hun vakgebied.
Dit kan ook een gemeentelijk afgevaardigde zijn. Afhankelijk van het gevraagde advies kan aanvullende deskundigheid worden ingezet, bijvoorbeeld cultuurhistorie of landschapsbeheer. De adviezen zijn nooit bindend. De inzet van het kwaliteitsteam zal complementair moeten zijn aan gemeentelijke taken. Overlap moet worden vermeden. Daar waar dit aan de orde is zal de samenwerking gezocht worden.

De belangrijkste taken van het kwaliteitsteam zijn:
- Het op stimulerende en inspirerende wijze aan de orde stellen van kwaliteit bij ruimtelijke ontwikkelingen in Zeeland. Denken in termen van kwaliteit zou bij ruimtelijke plannen in een zo vroeg mogelijk stadium en zo hoog mogelijk op de gemeentelijke of provinciale agenda moeten komen te staan.
- Het geven van een kwaliteitsimpuls aan projecten die van essentieel belang zijn voor de beeldkwaliteit, de ruimtelijke kwaliteit en de omgevingskwaliteit van Zeeland.
- Het fungeren als kenniscentrum/vraagbaak op het gebied van kwaliteitsbeleid in Zeeland.

Het kwaliteitsteam zal daarbij de volgende inspanningen leveren:
- Het uitvoeren van voorbeeldprojecten bijvoorbeeld in het kader van ruimtelijke kwaliteit kernuitbreidingen.
- Het meedenken bij concrete projecten, de grote projecten waar de provincie bij betrokken is, op verzoek van gemeenten, initiatiefnemers, enz.
- Het initiëren en begeleiden van (beeld)kwaliteitsvisies/plannen voor gebieden of sectorale onderwerpen waar kennis, afstemming of samenhang ontbreekt op het gebied van de Zeeuwse omgevingskwaliteiten en die van essentieel belang kunnen zijn voor de beeldkwaliteit van Zeeland.

- Jaarlijkse evaluatie van geleverde inspanningen en effecten. Na drie jaar zal het functioneren van het kwaliteitsteam geëvalueerd worden waarbij de voortgang ter discussie staat of bijgestuurd kan worden. De zuivere rolopvatting van het kwaliteitsteam en de invloed op de doorlooptijd van projecten zullen in de evaluatie aan de orde komen.

Het kwaliteitsteam moet zorgen voor een nieuw elan in Zeeland op het gebied van de aanpak van de kwaliteit. Het bevorderen van kwaliteit in projecten in al zijn facetten moet een onderwerp worden waar met enthousiasme en inspiratie aan gewerkt wordt door alle partijen, omdat alle partijen hetzelfde belang hebben: het behouden en versterken van mooi Zeeland. Het is daarom nadrukkelijk de bedoeling dat het kwaliteitsteam in een zo vroeg mogelijk stadium betrokken wordt. Vertraging van het planproces wordt hierdoor voorkomen. Soms kan een versnelling ontstaan door vroegtijdig afstemming te zoeken, zodat 'reparatieacties' achteraf overbodig worden. In alle gevallen zal het kwaliteitsteam in samenwerking met initiatiefnemers, projecttrekkers en economisch deskundigen samen tot een meerwaarde trachten te komen.

ACTIES EN PRESTATIES:
✔ *Instellen kwaliteitsteam*
✔ *Opzetten en realiseren van voorbeeldprojecten*
✔ *Bijdragen aan en ondersteunen cruciale projecten*

8.6 Uitvoeringsstrategie bestaande instrumenten

De provincie heeft verschillende instrumenten ter beschikking om het omgevingsbeleid vorm te geven. In deze paragraaf wordt aangegeven welke strategische accenten worden gezet bij de inzet van deze instrumenten, mede in het licht van beleid en sturingsfilosofie in dit omgevingsplan en welke veranderingen, wijzigingen in de planperiode te voorzien zijn.

8.6.1 Ruimtelijk instrumentarium

WET RUIMTELIJKE ORDENING

De ruimtelijke ordening kent een lange traditie van toelatingsplanologie, waarbij de provincie in het streekplan c.q. het omgevingsplan al dan niet toelaatbaar ruimtegebruik in kaart en beleid aangeeft. Dit provinciaal beleidskader werkt door in de bestemmingsplannen. De provincie toetst vervolgens of de bestemmingsplannen passen binnen de provinciale beleidskaders. Deze rol is passief in die zin dat niet zeker is of gewenste ontwikkelingen daadwerkelijk en met de gewenste kwaliteit tot stand komen.
Uitvoering van het ruimtelijk beleid wordt daarom daarnaast ook actief opgepakt om bij te dragen aan de daadwerkelijke realisatie van de gewenste ruimtelijke ontwikkeling. Bij uitvoering van dit omgevingsplan wordt deze benadering verder aangescherpt en kiest de provincie een ontwikkelingsgerichte benadering, een benadering die ook in de landelijke Nota Ruimte leidend is (in termen van ruimtelijke ordening de ontwikkelingsplanologie). Beide vormen van planologie zijn naast elkaar nodig omdat ze complementair zijn. De kans op het succesvol realiseren van gewenste ontwikkelingen op de goede plek is groter als die ontwikkelingen op ongewenste locaties is uitgesloten. En kwetsbare functies en waardevolle kwaliteiten worden beschermd door het geleiden van ontwikkelingen naar elders.

Bij de invulling van het toelatingsbeleid de komende planperiode wil de provincie zich enerzijds laten leiden door complementariteit van beide vormen van planologie en anderzijds door het principe van ruimte voor de regio. Dat leidt tot de volgende accenten:

- **Meer nadruk op de planbegeleiding, het vooroverleg.** Meedenken en meepraten in een vroeger stadium van het planproces geeft de mogelijkheid in te spelen op de meer strategische en bovenregionale vraagstukken en de realisatie van de provinciale uitvoeringsambities naar voren te brengen. Dit sluit aan bij het voornemen te komen tot regulier overleg met de regio's, in navolging van de opgestelde regioagenda's (zie paragraaf 7.1)
- **Selectiviteit bij de plantoetsing.** De nadruk in de toetsing zal liggen bij de bescherming van de omgevingskwaliteiten en de hoofdlijnen van het provinciale beleid (bovenregionale niveaus, strategische keuzes) van de afwegingsprocessen voor ontwikkelingen. Voor plannen die niet raken aan deze strategische keuzes en alleen lokaal van invloed zijn of waarover afspraken gemaakt zijn in het kader van de regioagenda of bijvoorbeeld de bedrijventerreinenprogrammering kan de toetsing marginaal zijn.

De provincie zal de genoemde accenten ondermeer vertalen door het intrekken van de vigerende circulaires en beleidsbrieven op het gebied van de provinciale ruimtelijke ordening. Het gaat om de circulaire Richtlijnen burgerwoningen in het buitengebied, ruimtelijke ordening en archeologie, regeling bedrijventerreinen in bestemmingsplannen, veehouderij en mestproblematiek. De vanuit provinciaal oogpunt nog actuele beleidsuitgangspunten uit deze circulaires zijn opgenomen in onderhavig omgevingsplan.

Momenteel is er een fundamentele herziening van de wet op de ruimtelijke ordening in voorbereiding. De politieke discussies in het parlement zijn nog volop gaande en de uitkomsten nog onzeker. Met de nieuwe wet wordt beoogd om een efficiënter en effectiever (en eenvoudiger en overzichtelijker) wettelijk stelsel beschikbaar te krijgen voor het ruimtelijk beleid op alle drie de overheidsniveaus. De nieuwe wet bevordert dat elk

overheidsniveau, dus ook de provincie, zich richt op die zaken waarvoor het primair verantwoordelijk is. De provincie krijgt in de wet een vernieuwde gereedschapskoffer met daarin diverse mogelijkheden voor de doorwerking en realisatie van het provinciale beleid. Daarmee worden tevens betere wettelijke randvoorwaarden gecreëerd om gestalte te geven aan een meer ontwikkelingsgerichte beleidsinvulling. Daarmee sluit de nieuwe wet op hoofdlijnen uitstekend aan bij de intenties van dit omgevingsplan en kan de wet te zijner tijd (vooralsnog wordt uitgegaan van 2007) een goed hulpmiddel zijn bij de doorwerking van het plan.
Omdat door de nieuwe wet de provinciale goedkeuringsbevoegdheid van bestemmingsplannen komt te vervallen zal tegen die tijd bezien moeten worden of het omgevingsplan nog aanvulling behoeft. Met name gaat het dan om de vraag op welke wijze de nieuwe wettelijke mogelijkheid van het stellen van algemene regels (verordening) benut kan worden ten behoeve van de doorwerking van het omgevingsplan.

VERGUNNINGVERLENING ONTGRONDINGEN

De in Zeeland voorkomende ontgrondingen vinden vrijwel uitsluitend plaats in combinatie met het realiseren van een gewenste functie(verbetering) van het betrokken terrein. Hierbij kan gedacht worden aan ophoogzandwinning in combinatie met landbouwkundige verbetering en kleiwinning in combinatie met het realiseren van natuurontwikkeling. Het merendeel van de ophoogzandwinning vindt plaats in de rijkswateren; de bevoegdheid tot vergunningverlening berust dan niet bij de provincie, maar bij het rijk.
Verder vinden ontgrondingen plaats ten behoeve van de aanleg van zaken als kikker- en drinkputten en andere waterpartijen, havenaanleg en -uitbreiding, paardrijbakken en waterbassins voor de land- en tuinbouw.

Bij de besluitvorming over de aanvraag van een ontgrondingsvergunning dient een afweging plaats te vinden van alle bij de ontgronding betrokken belangen, voor zover voor die belangen geen specifieke andere regelgeving van toepassing is. Voor een met de ontgronding samenhangende functiewijziging vindt de belangenafweging plaats via de ruimtelijke ordening.
Uitgangspunten vanuit het provinciaal beleid zijn bij de belangenafweging de volgende:

- Zandwinning in combinatie met agrarische structuurverbetering van het betrokken terrein wordt niet toegestaan, indien onvoldoende zekerheid wordt geboden, dat deze activiteit - inclusief oplevering van het terrein, geschikt voor agrarisch gebruik - binnen een periode van 3 jaar kan worden afgerond.
- De herkenbare landschappelijke hoofdstructuur (bijvoorbeeld kreekruggen, dijken) moet in stand blijven.
- Cultuurhistorische, aardkundige, natuurwetenschappelijke en archeologische waarden mogen niet worden aangetast (zie ook paragraaf 4.10).
- In begrensde natuurontwikkelingsgebieden worden ontgrondingen alleen toegestaan indien dit geen belemmering oplevert voor de mogelijkheden van realisering van het aldaar gewenste streefbeeld voor natuurontwikkeling.

ACTIES EN PRESTATIES:
✔ *Na vaststelling van de wet ruimtelijke ordening zullen de consequenties van deze fundamentele wetswijziging voor het Omgevingsplan en het doorwerkingsinstrumentarium in beeld worden gebracht.*

8.6.2 Natuurinstrumenten

BESCHERMING

In de paragrafen 4.2 en 4.8 is de beschermingsstrategie voor de waardevolle natuurgebieden uitgewerkt. De volgende instrumenten staan daarvoor ter beschikking.

Natuurbeschermingswet 1998 & Vogel- en Habitatrichtlijn

De bescherming van de internationaal belangrijke natuurwaarden van de aangewezen/aan te wijzen Zeeuwse Vogel- en Habitatrichtlijngebieden, ook wel Natura 2000-gebieden genoemd, heeft Nederland geregeld in de Natuurbeschermingswet 1998. Deze wet is 1 oktober 2005 in werking getreden. Op grond van deze wet is het College van Gedeputeerde Staten bevoegd gezag voor vergunningverlening en handhaving voor het merendeel van de activiteiten in en grenzend aan de Natura 2000-gebieden. Daarnaast toetst Gedeputeerde Staten besluiten tot het vaststellen van plannen van gemeenten en waterschappen die betrekking hebben op de Natura 2000-gebieden. Het rijk toetst de besluiten tot het vaststellen van provinciale plannen, zoals het Omgevingsplan Zeeland, en de eigen besluiten rond de rijksplannen. Het gaat om die plannen die, gelet op de instandhoudingsdoelstellingen van de Natura 2000–gebieden, de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in Natura 2000-gebieden kunnen verslechteren of een verstorend effect hebben op de soorten waarvoor de gebieden zijn aangewezen.
Activiteiten worden getoetst aan de aanwijzingsbesluiten, de instandhoudingsdoelstellingen en de beheersplannen. Voor de toetsing van besluiten tot vaststelling van plannen zijn de aanwijzingsbesluiten en instandhoudingsdoelstellingen van belang. Voor de Vogelrichtlijngebieden liggen er reeds aanwijzingsbesluiten, al ontbreken hierin de instandhoudingsdoelstellingen. Deze zullen naar waarschijnlijkheid in de loop van 2006 vanuit het rijk beschikbaar komen. De Habitatrichtlijngebieden dienen nog door de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit te worden aangewezen. Deze besluiten, waarin de instandhoudingsdoelstellingen direct worden opgenomen, worden begin 2006 verwacht.

Voor alle Natura 2000-gebieden wordt een beheersplan opgesteld, waarin onder meer gebruik en beheer en de gewenste maatregelen voor de instandhouding van de kwalificerende natuurwaarden worden beschreven. Voor de Kop van Schouwen, Manteling van Walcheren, Yerseke en Kapelse Moer, kreken Zeeuws-Vlaanderen en het Zwin zal de provincie het voortouw hebben in de opstelling van de beheersplannen. Voor de grote wateren ligt het voortouw bij het rijk (ministerie van Verkeer en Waterstaat). In deze beheersplannen worden relaties gelegd met de te treffen maatregelen op grond van de Kaderrichtlijn Water. Voor het opstellen van de beheersplannen is een periode van 3 à 4 jaar uitgetrokken.
Het toetsingskader zal in de loop van 2005/2006 worden aangevuld met handreikingen, stappenplannen en nadere uitwerkingen door de Europese Commissie.
Om de effecten van de in het Omgevingsplan Zeeland beschreven ontwikkelingen op onder andere de Natura 2000-gebieden te kunnen bepalen is een Strategische Milieubeoordeling (SMB) uitgevoerd. De resultaten van deze SMB zijn in dit ontwerp-Omgevingplan Zeeland verwerkt. Omdat de ontwikkelingen op hoofdlijnen beschreven zijn, heeft de toets aan de bepalingen van de Habitatrichtlijn, de zgn. habitattoets, ook op hoofdlijnen plaats gevonden. Bij nadere uitwerking van de beschreven ontwikkelingen in bv. bestemmingsplannen of concrete uitvoeringsprojecten zullen deze afzonderlijk getoetst worden aan de bepalingen van de Natuurbeschermingswet 1998.

Milieubeschermingsgebieden

In het milieubeleidsplan Groen Licht zijn de belangrijkste natuurgebieden in Zeeland aangegeven als integraal milieubeschermingsgebied. De regelgeving en de exacte begrenzing is uitgewerkt in de Provinciale Milieuverordening. Geconstateerd moet worden dat de Natuurbeschermingswetgebieden en de milieubeschermingsgebieden grotendeels overlappen, met min of meer vergelijkbare doelstellingen en regelgeving. Met het oog op het doen afnemen van opeenstapeling en overlap van regelgeving is de provincie voornemens op termijn de milieubeschermingsgebieden zoals opgenomen in de Provinciale Milieuverordening te laten vervallen. De bijzondere milieukwaliteiten worden door het dan geldende beschermingsregime en ook door de in hoofdstuk 4 geschetste aanpak in voldoende mate aangegeven en beschermd, zoals de Wet Milieubeheer dat van de provincie vraagt.
Zoals hiervoor aangegeven is de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998 (inclusief Vogel- en Habitatrichtlijn) recent van kracht geworden en het kan nog enige jaren duren voordat alle habitatrichtlijngebieden zijn aangewezen, de instandhoudingsdoelstellingen zijn vastgesteld en de beheersplannen opgesteld. Op het moment dat de Natuurbeschermingswet 1998 volledig operationeel is zal de Milieuverordening op dit punt gewijzigd worden.

ACTIES EN PRESTATIES

✔ *Wijzigen milieuverordening, onderdeel milieubeschermingsgebieden, op het moment dat de Natuurbeschermingswet 1998 volledig operationeel is*

Flora- en faunawet

Het kader voor de bescherming van planten- en diersoorten wordt gevormd door de Flora- en faunawet. Deze wet regelt hoe om te gaan met beschermde planten en dieren, waaronder die soorten die op grond van de Vogel- en Habitatrichtlijn zijn beschermd. Deze bescherming werkt door in ruimtelijke plannen en bij de toetsing van milieuvergunningen.
De minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit is bevoegd gezag voor de soortbescherming. Gedeputeerde Staten is verantwoordelijk voor het verlenen van ontheffingen voor de regulatie van de door de fauna veroorzaakte schade. Schadebestrijding vindt planmatig plaats op door Gedeputeerde Staten goedgekeurde Faunabeheersplannen van de Faunabeheereenheid Zeeland, welke organisatie financieel wordt gesteund door de provincie. In de loop van 2006 wordt de aanwijzing van ganzenfoerageergebieden verwacht. In de ganzenfoerageergebieden worden de ganzen met rust gelaten; daarbuiten mogen ze, onder voorwaarden, worden verjaagd en bejaagd.

Boswet

De Boswet regelt de kwantitatieve instandhouding van ons bosbezit. Door het stelsel van kapmeldingen en herplantplicht bewaakt de provincie de omvang van het Zeeuwse bosareaal. Naast de bescherming van de Boswet worden houtopstanden beschermd door regels in het omgevingsplan (basisbescherming EHS en compensatiebeginsel) en door de gemeenten gestelde regels op grond van de APV en het gemeentelijke bestemmingsplan. De provincie is belast met de handhaving van de Boswet.

Landschapsverordening

De Landschapsverordening Zeeland 2001 stelt ter waarborging van de kwaliteit van het Zeeuwse landschap regels ten aanzien van het plaatsen van '(reclame)borden' in het buitengebied.
Na de saneringslag die er in de afgelopen jaren heeft plaatsgevonden en in de loop van 2006 wordt afgerond, wordt thans door gerichte handhaving het buitengebied 'schoon' gehouden.

COMPENSATIEBEGINSEL

Het compensatiebeginsel is van toepassing voor de volgende gebieden:

- bestaande natuurgebieden en gebieden van ecologische betekenis;
- bossen en landschappelijke beplantingen vallend onder de Boswet.

	Natuurdoeltype	Herstelperiode			
		ZEER KORT 0-5	KORT 5-10	LANG 10-25	ZEER LANG > 25
3.13	Brak stilstaand water	X			
3.14	Gebufferde poel en wiel	X			
3.15	Gebufferde sloot	X			
3.22	Zwakgebufferd ven	X			
1.06	Open zee		X		
2.16	Begeleid-natuurlijk estuarium		X		
2.17	Begeleid-natuurlijk zout getijdenlandschap		X		
3.24	Moeras		X		
3.25	Natte strooiselruigte		X		
3.26	Natte duinvallei		X		
3.32	Nat, matig voedselrijk grasland		X		
3.38	Bloemrijk grasland van het zand- en veengebied		X		
3.39	Bloemrijk grasland van het rivieren- en zeekleigebied		X		
3.40	Kwelder, slufter en groen strand		X		
3.41	Binnendijks zilt grasland		X		
3.47	Zandverstuiving		X		
3.48	Strand en stuivend duin		X		
3.52	Zoom, mantel en droog struweel van de hogere gronden		X		
3.53	Zoom, mantel en droog struweel van het rivieren- en zeekleigebied		X		
3.54	Zoom, mantel en droog struweel van de duinen		X		
4(3.38)	Bloemrijk grasland van het zand- en veengebied		X		
4(3.39)	Bloemrijk grasland van het rivieren- en zeekleigebied		X		
2.08	Zoet klei-oermoeras			X	
2.09	Brak klei-oermoeras			X	
2.14	Zoete afgesloten zeearm			X	
2.15	Zoute afgesloten zeearm			X	
3.28	Veenmosrietland			X	
3.29	Nat schraalgrasland			X	
3.31	Dotterbloemgrasland van veen en klei			X	
3.33	Droog schraalgrasland van de hogere gronden			X	
3.34	Droog kalkarm duingrasland			X	
3.35	Droog kalkrijk duingrasland			X	
3.55	Wilgenstruweel			X	
2.11	Kleiboslandschap				X
2.12	Begeleid-natuurlijk duinlandschap				X
2.13	Oeverlandschap van afgesloten zeearmen				X
3.57	Elzen-essenhakhout en -middenbos				X
3.60	Park-stinzenbos				X
3.64	Bos van arme zandgronden				X
3.66	Bos van voedselrijke, vochtige gronden				X
3.67	Bos van bron en beek				X
4(3.64)	Bos van arme zandgronden				X
4(3.66)	Bos van voedselrijke, vochtige gronden				X

Tabel 8.6 *Natuurdoeltypen en herstelperiode*

Het compensatiebeginsel geldt voor alle ingrepen in of nabij de aangewezen gebieden die schade toebrengen aan of anderszins negatieve effecten hebben op de waarden van het betreffende gebied. In principe mogen deze ingrepen niet plaatsvinden. Het compensatiebeginsel is alleen aan de orde als na toepassing van de wettelijke en planologische beschermingsregiems geconcludeerd wordt dat de ruimtelijke ingreep wordt toegestaan. In hoofdstuk 4.2 van het plan is het afwegingskader hiervoor aangegeven. Uitgangspunt bij toepassing van het compensatiebeginsel is dat door het treffen van mitigerende en, indien deze onvoldoende zijn, tevens compenserende maatregelen geen 'nettoverlies' aan aanwezige waarden resteert. Toepassing van het compensatiebeginsel geschiedt door achtereenvolgens de volgende stappen te doorlopen:

1. Landschappelijke inpassing en mitigatie:
De initiatiefnemer is verplicht om zoveel mogelijk invulling te geven aan de landschappelijke inpassing en mitigatie. Onder mitigatie wordt verstaan het voorkomen of verminderen van de nadelige effecten.

2. Direct fysieke compensatie:

a) van de oppervlakte: Het betreft compensatie van het areaal waarop na het treffen van mitigerende maatregelen nog belangrijke nadelige effecten resteren. De fysieke compensatie dient aansluitend aan of in de directe omgeving van het aangetaste gebied gerealiseerd te worden. Uitgegaan wordt van een basisinrichting waarbij de verloren gegane kwaliteiten weer kunnen worden ontwikkeld.

b) van het kwaliteitsverlies: Hiervan is sprake omdat er een periode moet worden overbrugd, waarin de waarden van het nieuw ingerichte vervangende gebied zich kunnen ontwikkelen tot het kwaliteitsniveau dat verloren is gegaan. De hoogte van de kwaliteitstoeslag is afhankelijk van de herstelperiode van het desbetreffende natuurdoeltype. Met betrekking tot de vervangbaarheid worden 4 categorieën onderscheiden (zie tabel 8.6):
   I. zeer snel vervangbaar (herstel binnen 5 jaar): geen toeslag
   II. snel (binnen 10 jaar) herstel/vervangbaar; toeslag: 1/3 van de kosten voor de fysieke compensatie;
   III. vervangbaar (herstel binnen 25 jaar); toeslag: 2/3 van de kosten voor de fysieke compensatie; en
   IV. moeilijk resp. niet vervangbaar (herstel langer dan 25 jaar); in deze (naar verwachting slechts zeer zeldzaam voorkomende) gevallen zal van geval tot geval bezien moeten worden hoe de zeldzame kwaliteit weer kan worden geregenereerd.

Voor bos zonder natuuraccent is het gewenst de compensatie van kwaliteitsverlies te realiseren via beperkte kwantitatieve (over)compensatie.

3. Financiële compensatie:
Dit is slechts aan de orde indien en voorzover direct fysieke compensatie (2a en 2b) door de initiatiefnemer redelijkerwijs niet of slechts ten dele mogelijk is. De financiële compensatie omvat behalve de kwaliteitstoeslag ook het voor verwerving en inrichting benodigde bedrag. Dit bedrag zal als provinciaal budget gelabeld ondergebracht worden in het Groenfonds. Deze mogelijkheid voor financiële compensatie is niet mogelijk bij ingrepen in de Natura2000-gebieden van de Vogel- en Habitatrichtlijn.

De kosten voor mitigerende en compenserende maatregelen maken onderdeel uit van de totale projectkosten. De plannen voor de daadwerkelijke uitvoering van de compensatie dienen gelijktijdig met de plannen voor de ingreep in procedure te worden gebracht. De provincie zal slechts planologische medewerking verlenen, indien de hiervoor beschreven compenserende maatregelen zijn gewaarborgd en de economische uitvoerbaarheid van de compenserende maatregelen is aangetoond. Compensatielocaties dienen gevonden te worden buiten de waardevolle gebieden waarvoor het compensatiebeginsel geldt en buiten gebieden waar al bosaanleg of natuurontwikkeling is voorzien. Door compensatie mag geen aantasting van andere waardevolle gebieden plaatsvinden (voorkomen domino-effect).

SALDOBENADERING EHS

Bij toepassing van het beschermingsregime voor de EHS in hoofdstuk 4 worden projecten afzonderlijk beoordeeld. De saldobenadering EHS gaat niet uit van een dergelijke beoordeling op individueel projectniveau maar houdt in dat de beoordeling op gebiedsniveau gemaakt wordt. Daarbij kan afgezien worden van compensatie van een deelgebied van de EHS, indien er op gebiedsniveau sprake zal zijn van een netto versterking van de EHS. De toegevoegde extra natuur via de saldobenadering is dus groter dan de optelsom van lokale compensaties en er dient sprake te zijn van een beter functionerende EHS. Net als bij de gangbare natuurcompensatie mogen bij de saldobenadering reguliere beleidsinspanningen gericht op extra kwaliteit, zoals de aanleg van de EHS of nieuwe bossen (ILG), niet meegerekend worden als compensatie. Daarnaast dient er sprake te zijn van een samenhangend integraal gebiedsplan, waarvan de uitvoering van alle onderdelen (schriftelijk) gegarandeerd is en waarover met het rijk overeenstemming moet zijn.
De saldobenadering is vooralsnog niet van toepassing op de Natura-2000 gebieden.

8.6.3 Provinciale Waterinstrumenten

Watertoets

De watertoets is het hele proces waarbinnen ruimtelijke plannen worden getoetst aan de effecten op de waterhuishouding ter plaatse. Dit begint bij het vroegtijdig informeren van de waterbeheerder door de initiatiefnemer van het plan en het uitwisselen van relevante kennis, en eindigt bij de goedkeuring van het plan door een hogere overheid met daarin alle effecten en maatregelen voor de waterhuishouding. De provincie heeft veelal de rol van beoordelaar, maar kan ook initiatiefnemer of waterbeheerder zijn (grondwater).

Meer informatie is te vinden in de landelijke handreiking watertoets 2 (december 2003) en de provinciale handreiking watertoets (maart 2005). De toepassing van de watertoets zal in de omgevingsbalans geëvalueerd worden.

Grondwaterbeheer

Het beheer van het grondwater is een taak van de provincie, voor zover het gaat om het passieve kwantitatieve grondwaterbeheer, waaronder met name vergunningverlening voor, registratie van en toezicht op onttrekkingen en infiltraties. De wijze waarop deze taak wordt uitgevoerd is vastgelegd in het Grondwaterbeheersplan (2002). De Grondwaterwet biedt de volgende instrumenten voor het passieve grondwaterbeheer: registratie, vergunningen en algemene regels. In de Verordening waterhuishouding Zeeland is aangegeven in welke gevallen deze instrumenten moeten of kunnen worden toegepast en welke voorwaarden daarbij horen.

Goedkeuring waterbeheerplannen en peilbesluiten

De provincie is bevoegd om de waterbeheerplannen en peilbesluiten van de waterschappen goed te keuren. Het omgevingsplan wordt daarbij als toetsingskader gebruikt. De formele regels omtrent de goedkeuringsbevoegdheid zijn vastgelegd in de Verordening waterhuishouding Zeeland.
Op dit moment is de nieuwe Integrale Waterwet in voorbereiding. Waar deze afwijkt van de gekozen lijn in de UvW-IPO notitie 'Afstemming van taken in het regionale waterbeheer' maken provincie en waterschap in lijn van deze notitie nadere afspraken.
De provincie heeft een wettelijke adviserende rol m.b.t. de gemeentelijke rioleringsplannen. De gemeentelijke waterplannen, de gemeentelijke rioleringsplannen maken hier deel van uit, hebben geen formeel kader. Daarvoor zijn geen procedurele voorschriften.

8.6.4 Milieuinstrumenten

DOELGROEPENBELEID MILIEU EN INDUSTRIE

De provincie staat een brede en integrale aanpak voor milieu en industrie voor waarin de verschillende instrumenten in samenhang worden ingezet: het doelgroepenbeleid milieu en industrie. Met deze aanpak zijn de afgelopen jaren belangrijke resultaten geboekt, niet alleen op het vlak van reductie van de milieudruk door bedrijven maar ook op het gebied van verbetering van het milieubewustzijn bij de bedrijven. De aanpak in de periode naar 2012 geeft de provincie nog steeds goede mogelijkheden om samen met andere overheden afspraken met bedrijven te maken over hun milieu-inspanningen. Wel is het zo dat de beleidsomgeving wijzigt, waardoor nadrukkelijker dan voorheen afstemming met andere invalshoeken nodig is.

Voor de (vierde generatie) bedrijfsmilieuplannen 2006-2010 staan de volgende opgaven centraal:

- afspraken maken met de bedrijven over de inspanningen gericht op het halen van de (aangepaste dan wel bijgestelde) IMT-2010 (Integrale Milieu Taakstelling 2010);
- wat gaan bedrijven doen in het kader van, voor betreffende stoffen en thema's, relevante vigerende wetgeving;
- afspraken maken over de inzet van bedrijven op het vlak van maatschappelijk verantwoord ondernemen, ketenbeheer, veiligheid, duurzame bedrijventerreinen, concernvergunning en productenbeleid.

Voor de periode na 2010 zal het instrument fundamenteel tegen het licht worden gehouden. Dan is de vraag aan de orde of gezien allerlei beleidsontwikkeling de convenantenstructuur nog voldoende 'winst' oplevert. In 2006 zal een landelijke evaluatie plaatsvinden en een visie worden opgesteld op de toekomst van het Doelgroepenbeleid Milieu - Industrie. Ook wordt dan duidelijk welke bijstellingen in de Integrale Milieutaakstellingen 2010 (IMT) zullen worden aangebracht. Belangrijke sectoren voor Zeeland zijn de basismetaal en de chemie. De looptijd van derde generatie bedrijfsmilieuplan (BMP-3) voor basismetaal en chemie is tot 31-12-2005. In deze paragraaf worden voor deze sectoren aandachtspunten gegeven voor de komende bedrijfsmilieuplannen. Het streven van de provincie is om het bedrijfsmilieuplan 2006 - 2010 binnen de daarvoor afgesproken termijn definitief beoordeeld te hebben.

Basismetaal

Zeeland heeft met Alcan Vlissingen één van de vijf beeldbepalende bedrijven van de gehele bedrijfstak binnen haar grenzen. Bij de vijf grootste basismetaalbedrijven blijken de emissiereductiedoelstellingen voor 2010 in praktijk niet haalbaar met de huidige stand van de techniek. De evaluatie van IMT–2010 kan leiden tot bijstelling van de reductieopgaven. Echter voor de stoffen waarvoor de IMT-2010-doelstelling nog lang niet bereikt is en waar overwegend de basismetaalindustrie voor de landelijke industriële emissie verantwoordelijk is, blijven reductieopgaven van prioritair belang. Voor de basismetaal in Zeeland gaat het om fluoriden, (fijn)stof, lood, chroom, cadmium, koper en arseen.

Chemie

De chemische industrie in Nederland heeft de richtinggevende doelstellingen in 2003 reeds grotendeels gerealiseerd, zodat de bedrijfsmilieuplannen 2006 – 2010 zich met name richt op die stoffen en thema's uit het convenant waarvoor nog een inspanning van de sector nodig is. Deze zullen deels samenvallen met de opgaven die vanuit regionale luchtkwaliteit belangrijk zijn (zie paragraaf 4.4.4). De verwachting is dat de Zeeuwse chemische industrie een belangrijke rol speelt bij het realiseren van de reductiedoelstellingen voor wat betreft ammoniak, cadmium, etheen en fijn stof.

Overige
Enkele grote bedrijven stellen vrijwillig een bedrijfsmilieuplan op (geen landelijke branche-afspraak). Deze lijn wordt ondersteund door de provincie en voortgezet voor de planperiode.

Bestaande en toekomstige wet- en regelgeving en andere afspraken
In de basismetaalindustrie en chemie zijn er bedrijven die deelnemen aan de CO_2 en de NO_x emissiehandel. Bedrijven kunnen de projecten en maatregelen in het kader van emissiehandel opnemen in de bedrijfsmilieuplannen 2006 – 2010, zodat een integrale afweging mogelijk is. Als het bedrijf niet deelneemt aan de emissiehandel blijven de NO_x doelstellingen uit de IMT voor 2010 richtinggevend.
De reductieopgave van SO_2 is afgestemd op de inzet ten behoeve van het NEC-plafond (zie paragraaf 4.3). Ook verdienen de reductie van V(luchtige) O(rganische S(toffen)-emissies en fijn stof emissies extra aandacht in de bedrijfsmilieuplannen 2006 – 2010. De bedrijfsmilieuplannen 2006 – 2010 zullen een overzicht van de stoffen moeten bieden die vallen onder de minimalisatieverplichting van de Nederlandse emissie Richtlijn (inclusief de nieuwe prioritaire stoffen), evenals de stapsgewijze aanpak van de beoogde emissiereductie.

Verbredingsonderwerpen
Voor zowel de basismetaalindustrie als de chemie bestaan goede mogelijkheden voor duurzaam ondernemen in relatie tot de People, Planet, Profit benadering, waarbij de initiatieven het best op bedrijfsniveau kunnen worden opgepakt. In de bedrijfsmilieuplannen zullen kansen op dit vlak invulling moeten krijgen. De in de masterclass duurzaam ondernemen opgestelde duurzaamheidsagenda's vormen hiervoor een goede input.

Samenvattend
Belangrijke aandachtspunten in de bedrijfsmilieuplannen voor basismetaal en chemie zijn:
- de inspanning t.a.v. de genoemde knelpuntstoffen (basismetaal);
- inspanningen t.b.v. resterende reductietaakstellingen 2010 (en de stoffen die voor de regionale luchtkwaliteit belangrijk zijn (chemie);
- de inspanningen en integrale afweging t.a.v. klimaatgassen en uitstoot van verzuringscomponenten (rekeninghoudend met de landelijke afspraken) fijn stof en VOS;
- de inspanningen op het vlak van de verbredingsonderwerpen.

EDUCATIE, COMMUNICATIE EN VOORLICHTING

Bevorderen van duurzame ontwikkeling vraagt naast het uitvoeren van concrete maatregelen ook om kennis, inzicht, vaardigheid, betrokkenheid van een provinciale organisatie, maar ook van andere organisaties en van de individuele burger zelf. Hiervoor is vorming en communicatie nodig. Paragraaf 6.5.2 noemt mede in dit verband risicocommunicatie. Ook natuur- en milieucommunicatie en -educatie speelt een eigen rol bij de inspanningen voor een duurzame samenleving.

Natuur- en milieucommunicatie en -educatie
Natuur- en milieueducatie (NME) is gericht op een brede groep betrokkenen, zoals burgers, onderwijs, recreanten, midden- en kleinbedrijf, organisaties en overheden. Doel van NME en communicatie is dat onderdelen van de maatschappij de waarde van natuur, van een goed leefmilieu en van evenwicht binnen het totaal van de fysieke leefomgeving beseffen en vertalen in gedrag. Dit moet leiden tot acceptatie en uitvoering van maatregelen die nodig zijn om die waarden te behouden en te ontwikkelen. Daarbij gaat het ondermeer om regelgeving (PMV), vergunningverlening, handhaving, ruimtelijke ontwikkeling, natuurontwikkeling en beheer, etc. Burgers en maatschappelijke organisaties moeten kennis, vaardigheid en bereidheid hebben om zich in te kunnen zetten voor een duurzame samenleving. Algemeen geldt dat een goed duurzaamheidsbeleid begint met draagvlak. Het accent van het NME-beleid ligt dan ook in de inzet om aan dit draagvlak gestalte te geven door het ontwikkelen van programma's en het financieren van activiteiten die gericht zijn op de uitvoering ervan.

Hiervoor worden in hoofdlijnen als ingangen gekozen:
- Het onderhouden van een overlegstructuur en het faciliteren van een voorwaardenscheppende benadering van uitvoerende instanties en overheden. In dit verband nemen onder meer het IVN Consulentschap Zeeland en de Zeeuwse Milieu Federatie (ZMF) een belangrijke plaats in;
- Voorlichting en communicatie;
- Positieversterking van natuur en milieueducatie in bestuur, maatschappelijke sectoren en onderwijs;
- Doorwerking van ontwikkelde kwaliteiten door middel van kennismanagement.

De afstemming van beleid en samenwerking met rijk, gemeenten en waterschappen is belangrijk; voor de provincie ligt hier een regierol.

Leren voor duurzame ontwikkeling
Het Zeeuwse programma 'Leren voor een Duurzame Ontwikkeling' (2004 t/m 2007) levert een bijdrage om duurzame keuzes te maken. Met duurzaam wordt bedoeld dat naast economische ook mens en natuur belangen bij de besluitvorming worden betrokken, waarbij aandacht is voor de effecten van een ontwikkeling op de langere termijn.

Kern van het programma is 'leren'. Het 'leren' krijgt vorm in praktijkprojecten waarin kennis en vaardigheden van deelnemers gericht op het maken van duurzame afwegingen wordt versterkt. Resultaat is dat deelnemers, organisaties en uiteindelijk de Zeeuwse samenleving er duurzamer van worden. Deelnemers komen uit alle maatschappelijke geledingen: onderwijs, bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties, burgers en (mede)overheden.

Door maatschappelijke geledingen te betrekken bij dit leerproces en in te zetten op een drietal belangrijke aandachtsgebieden (duurzaam ondernemen, water en leefomgeving) wordt een maximaal rendement behaald.

VERGUNNINGVERLENING MILIEU

Omdat via de vergunningverlening de provincie directe invloed heeft op de milieudruk van de bedrijven heeft het vergunningeninstrument een centrale plaats in het milieu-instrumentarium. Daarom heeft de provincie inhoudelijke doelen gesteld voor toepassing van het instrument. De provincie heeft voor de vergunningen Wet milieubeheer de onderstaande uitvoeringsstrategie geformuleerd:

- Vergunningen zijn gericht op het gebruik van de beste beschikbare technieken(artikel 1 lid 2 wijziging Wet milieubeheer). Vergunningen doen recht aan de feitelijke situatie bij het bedrijf.
  Dit doel houdt bijvoorbeeld in dat de vergunde emissies zo dicht mogelijk de feitelijke situatie benaderen.
- De niet-afval vergunningen ouder dan 7 jaar zijn onderworpen aan een actualisatietoets.

Bij de vergunningverlening wordt zoveel mogelijk een afgestemde en gezamenlijke benadering met andere bevoegde gezagen (waterkwaliteitsbeheerders, gemeenten) gevolgd. Met behulp van een kwaliteitsmanagementsysteem wordt de uitvoeringsstrategie geborgd.

VROM-regelgeving: de omgevingsvergunning

Belangrijke onderwerpen voor het komende jaar zijn de herziening en modernisering van wetten en regels, de implementatie van Europese regelgeving en het stroomlijnen en inhoudelijk op elkaar afstemmen van de vergunningen die nodig zijn voor het drijven van een inrichting (de omgevingsvergunning). VROM wil de verschillende vergunningen (maar ook ontheffingen en andere toestemmingsvereisten) voor wonen, ruimte en milieu zoveel mogelijk samenvoegen. Uitgangspunt is dat burgers en bedrijven die voor een activiteit toestemming van de overheid willen, één besluit krijgen, ongeacht het aantal wetten en regels waaraan ze moeten voldoen. Voor dit besluit zouden zij slechts één procedure moeten doorlopen voor aanvraag (of melding), inspraak, bezwaar en beroep. En voor een vergunning moeten burgers en bedrijven terecht kunnen bij één loket. Zo'n geïntegreerde vergunning moet in 2007 van kracht worden. VROM heeft hiervoor het project 'omgevingsvergunning' gestart. Momenteel werkt VROM aan een integrale vergunning met schotten: burgers en bedrijven vragen één vergunning aan bij één bevoegd gezag. Dit betekent één procedure met één set indieningsvereisten en één toetsingskader. De aanvraag wordt echter getoetst aan criteria van de huidige verschillende vergunningen. De integrale vergunning met schotten maakt gebruik van landelijk geüniformeerde aanvraagformulieren en heeft één handhavende instantie en één instantie voor bezwaar en beroep.
In dit kader wordt er door de provincies gewerkt aan een zogenaamde IPO kaderstelling vergunningverlening, met als doel de provincies te voorzien van een uniform uitgangspunt voor de kaderstelling vergunningverlening en verankering hiervan in een selectiepakket voor aanvraagformulier, considerans en voorschriften.
Deze vernieuwingen zullen gevolgen hebben voor het provinciale vergunningenbeleid. Onzeker is wat de gevolgen precies zijn, maar de verwachting is dat deze ontwikkelingen positief uitpakken voor de vergunningvragende partij.

IPPC

Vanaf oktober 1999 moeten nieuwe en belangrijke wijzigingen aan bestaande inrichtingen voldoen aan de Europese IPPC (Integrated Pollution Prevention and Control)-richtlijn; vanaf oktober 2007 geldt deze eis ook voor alle bestaande inrichtingen. De richtlijn, die voor wat betreft vergunningverlening vergelijkbaar is met de Nederlandse Wet Milieubeheer, bepaalt onder andere dat vergunningen voor industriële inrichtingen moeten waarborgen dat in die inrichtingen alle passende preventieve maatregelen tegen verontreiniging worden getroffen, met name door toepassing van beste beschikbare technieken. Deze technieken zijn voor circa 30 industriële processen omschreven in de zogenaamde BREF-documenten (BAT reference documents) en gelden voor alle lidstaten.
In Zeeland vallen circa 30 inrichtingen onder de werking van de richtlijn. Nieuwe installaties en belangrijke wijzigingen aan bestaande installaties worden door de provincie nu direct getoetst aan de richtlijn. Voorts worden in de komende periode de bestaande vergunningen getoetst aan de richtlijn en daarmee zonodig in overeenstemming gebracht. De informatie die nodig is voor de toetsing zal met name door de bedrijven zelf geleverd dienen te worden. Voor wat betreft het toepassen van de best beschikbare technieken binnen de Zeeuwse bedrijven streeft de provincie naar het gebruik van technieken die de hoogst haalbare bescherming voor het milieu opleveren. Daarbij worden de technische kenmerken en de geografische ligging van de betrokken installatie, alsmede de plaatselijke milieuomstandigheden in acht genomen. Tevens dienen de technieken op zodanige schaal ontwikkeld te zijn dat deze, kosten en baten in aanmerking genomen, economisch en technisch haalbaar in de betrokken industriële context kunnen worden toegepast.

Landelijk Afvalbeheerplan (LAP)

De provincie houdt rekening met het LAP en gebruikt (evenals gemeenten en waterkwaliteitsbeheerders) het LAP als toetsingskader bij de uitoefening van de bevoegdheden krachtens de Wet milieubeheer. Het LAP geldt zowel voor vergunningverlening voor afvalbeheerinrichtingen als voor vergunningen voor bedrijven waar afval vrijkomt.
Voor de kleinschalige opslag van groenafval en de opslag van schelpen hanteert de provincie bij de vergunningverlening de volgende benadering: voor kleinschalige opslag (richtgetal 2000 ton) waar groen afval extensief gecomposteerd wordt

(extensief zoals bedoeld in de Nederlandse Emissie Richtlijn) zijn geen bodembeschermende voorzieningen vereist wanneer er sprake is van een geringe doorlaatbaarheid van de bodem. De opslag van schelpen van de schelpdierverwerkende industrie dient overdekt plaats te vinden.
Voor de opslag van asbesthoudend afval gelden de randvoorwaarden die InfoMil hierover heeft opgesteld.

8.6.5 *Handhaving*

Gedeputeerde Staten hebben bevoegdheden voor de handhaving van wetgeving voor de leefomgeving. De voor de uitvoering daarvan in 2001 vastgestelde beleidsregel 'Handhaving omgevingsbeleid' wordt geactualiseerd. De hoofdlijnen met de daarbij door te voeren beleidswijzigingen worden hier kort toegelicht.
Integrale handhaving beoogt de bescherming van de leefomgeving door een juiste naleving van de daarvoor geldende wet- en regelgeving en de op basis daarvan genomen uitvoeringsbesluiten. Voor bedrijven ligt daarbij de nadruk op zelfregulering en zorgplicht. Voor handhavingsorganisaties zijn professionaliteit en samenwerking belangrijke kernwoorden.

Handhavingsinstrumenten

Kern van het beleid is de nadruk op de eigen verantwoordelijkheid van bedrijven bij het verbeteren van de milieuprestaties (zelfregulering). Bedrijven zijn zelf goed in staat om omgevingsaspecten in te passen in de bedrijfsvoering. De handhavingsstrategie past zich aan aan de mate, waarin bedrijven aan zelfregulering inhoud geven. Dit alles binnen de randvoorwaarde dat wet- en regelgeving worden nageleefd. Belangrijke instrumenten bij zelfregulering zijn het milieu- of natuurmanagementsysteem, het bedrijfsmilieu-/natuurplan en het milieu-/natuurjaarverslag (of vormen daarvan).

Toezicht op een goede naleving van wet- en regelgeving vindt op verschillende manieren plaats: via reguliere controlebezoeken, administratief en organisatorisch toezicht, transportcontroles, ketentoezicht, metingen en toezicht vanuit de lucht. Daarbij wordt gebruik gemaakt van bestuursrechtelijke en/of strafrechtelijke instrumenten, die preventief of repressief worden ingezet.

Voorlichting en informatieverstrekking zijn *preventieve* instrumenten. Bij bestuursrechtelijke handhaving is publiciteit tot nu toe niet als aanvullend sanctiemiddel ingezet. Mede daarom is terughoudend omgegaan met actieve openbaarheid van handhavingsinformatie. Ervaringen elders leren echter dat het publiceren van resultaten van handhavingsacties wel preventief werkt. Ook verplicht het Europese verdrag van Aarhus om de burger toegang te geven tot milieu-informatie. Daarom wordt een beleidswijziging doorgevoerd op grond waarvan sanctiebesluiten actief openbaar worden gemaakt, ondermeer door plaatsing op de provinciale website.

Bij handhaving zetten gedeputeerde staten ook *repressieve* instrumenten in om de naleving van voorschriften af te dwingen. Doel daarvan is de overtreding stop te zetten, herhaling te voorkomen en gevolgen van de overtreding ongedaan te maken. *Bestuursrechtelijke* instrumenten zijn intrekking van de vergunning, bestuursdwang, het opleggen van een dwangsom en de bestuurlijke boete. Daarnaast kan het bestuur ook gebruik maken van het *strafrecht*. Hierbij maakt de inspecteur als buitengewoon opsporingsambtenaar (BOA) bij constatering van een overtreding hetzij zelfstandig hetzij in samenwerking met de politie proces verbaal op. Dat kan een lik-op-stuk proces-verbaal zijn. Dit betekent dat de overtreder binnen drie dagen een 'bekeuring' in de bus heeft en dat hij door betaling van het verschuldigde bedrag kan schikken. Bij ernstige inbreuk op elementaire milieu- of natuurbelangen wordt een (normaal) proces-verbaal opgemaakt, waarbij de officier van justitie bepaalt of een schikking wordt aangeboden of tot strafrechtelijke vervolging wordt overgegaan.

Momenteel wordt op landelijk niveau een nieuwe visie ontwikkeld over de rol en inzet van de buitengewone opsporingsambtenaren bij de handhaving van het omgevingsbeleid. Dit moet leiden tot betere inbedding in de bestuurlijke organisatie en minder vrijblijvendheid bij de inzet van deze ambtenaren. In het belang van de kwaliteit en inzetbaarheid worden ook competenties geformuleerd op het gebied van kennis en vaardigheden waaraan voldaan moet worden.

Handhavingsstrategie

In navolging van landelijke ontwikkelingen heeft het Provinciaal Milieu Overleg ingestemd met een nieuwe *sanctiestrategie* als basisaanpak voor het bestuursrechtelijk en strafrechtelijk optreden. Hiermee wordt het tot nu toe gehanteerde stappenplan handhaving aangepast. In essentie komt het erop neer dat de ambtelijke waarschuwing als eerste stap bij goede nalevers vervalt. In de nieuwe sanctiestrategie worden bij inrichtinggebonden toezicht twee reacties onderscheiden:

Reactie 1 (schriftelijke waarschuwing) bij:
- een eerste overtreding van een niet-kernbepaling;
- een overtreding van kernbepaling, die niet doelbewust is begaan én een kennelijk incident is én gering van omvang is én door een overigens goed nalevende overtreder is begaan waarbij afdoende maatregelen zijn getroffen.

Als deze reactie geen resultaat oplevert volgt automatisch reactie 2.

Reactie 2 (sanctiebeschikking en/of proces verbaal) bij:
- een voortdurende overtreding, waarbij geen gevolg is gegeven aan reactie 1;
- een overtreding van een kernbepaling (m.u.v. de onder reactie 1 genoemde situaties);
- een overtreding waarbij hercontrole illusoir is en/of het waarschijnlijk is dat een waarschuwing geen effect zal heb-

ben (bijvoorbeeld omdat geen goede hercontrole kan plaatsvinden zoals bij transport;
- directe aantasting of bedreiging in betekenende mate van het milieu of de openbare gezondheid, de geloofwaardigheid van de overheid, eerlijke concurrentie en overheidscontrole;
- een handelwijze van de overtreder die duidt op een calculerende of malafide instelling;
- kans op navolging als niet wordt opgetreden;
- cumulatie van ongewenste effecten;
- tot handhavend optreden dwingend internationaal recht.

Het begrip *kernbepaling* wordt in afwachting van landelijke ontwikkelingen nog nader ingevuld.

In plaats van uitvoering te geven aan de sanctiestrategie is het natuur- en/of milieubelang in uitzonderingssituaties beter gediend met het gedogen van een overtreding. Gedogen kan alleen in:
- overmachtsituaties, als daarbij sprake is van een overtreding met een externe oorzaak;
- overgangssituaties, als daarmee wordt vooruitgelopen op een geformaliseerde situatie (in de meeste gevallen een milieuvergunning).

Toetsingscriteria hierbij zijn:
- de situatie moet uit oogpunt van natuur of milieu aanvaardbaar zijn;
- er moet geen sprake zijn van verwijtbaarheid van het bedrijf;
- natuur en/of milieu moeten met het gedogen gebaat zijn.

Gedogen gebeurt in alle gevallen schriftelijk, in alle openheid, voor een bepaalde, duidelijk vastgelegde termijn en onder voorwaarden die, zoveel mogelijk, overeenkomen met de voorschriften die aan de te verlenen vergunning worden verbonden. Als daaraan niet wordt voldaan, wordt de gedoogbeschikking ingetrokken.

Provinciale regierol bij de handhavingssamenwerking en professionalisering

In de bestuursovereenkomst samenwerking milieuhandhaving (maart 1999) hebben de Zeeuwse handhavingsorganisaties afspraken vastgelegd over de samenwerkingsstructuur in Zeeland. In de loop van de jaren is c.q. wordt daarbij ook inhoud gegeven aan de integratie van de diverse kleursporen (milieu/grijs; water/blauw; natuur/groen; externe veiligheid/oranje en ruimtelijke ordening/rood). Behalve partner in de samenwerking hebben Gedeputeerde Staten daarin ook een wettelijk verankerde regierol.
Als regisseur zal de provincie de handhavingspartners aanspreken op:
- het verder vormgeven aan integrale handhaving;
- het vergroten van de effectiviteit van de handhavingssamenwerking op lokale, regionale en provinciale schaal, ondermeer door aanpassing van de huidige overlegstructuur en volwaardige inbreng door alle partners;
- organisatorische en bestuurlijke verankering van de strategische en operationele handhavingscycli binnen de handhavingsorganisaties, conform de daarvoor geldende kwaliteitscriteria.

Aandachtspunten komende periode

Naast eerdergenoemde beleidswijzigingen zijn aandachtspunten voor de komende periode:
- het omgaan met emissies bij incidenten en/of piekshandhaving in relatie tot de zorgplicht van bedrijven;
- het onderzoeken van nieuwe vormen van toezicht en handhaving;
- het uitvoeren van ketentoezicht. Analoog aan het bestaande toezicht op de afvalbeheerketen wordt daarbij ook gekeken naar andere aspecten, zoals transport van en naar het bedrijf;
- het met de Nederlandse Emissieautoriteit beoordelen van monitoringsprotocollen en uitvoeren van inspecties voor CO_2- en NO_x-emissies;
- het uitbreiden van de handhaving van de Natuurbeschermingswet in verband met implementatie van Europeesrechtelijke bepalingen;
- het intensiveren van de handhavingsamenwerking op het gebied van de groene handhaving;
- het volgen van ontwikkelingen op het gebied van de handhaving van de ruimtelijke ordening.

8.7 Financiële paragraaf

Voor de onderdelen milieu en water geldt als wettelijke vereiste dat inzicht moet worden geboden in de financiële en economische gevolgen van het beleid, zo is opgenomen in de Wet Milieubeheer en de Wet op de Waterhuishouding. De ervaringen in onze provincie en ook elders in het land met financieel-economische onderbouwingen van facetplannen als het omgevingsplan is dat dergelijke onderbouwingen over het algemeen globale en beperkte informatie oplevert, zeker als het gaat om het in beeld brengen van extra lastendruk voor burgers en bedrijven. Daarbij komt dat de baten voor verschillende beleidsthema's ook niet eenvoudig in economische termen te vertalen vallen.

Voor het waterbeleid en de waterschapslasten ligt er wel een min of meer directe relatie. Immers, de waterschappen zijn in belangrijke mate verantwoordelijk voor de realisatie van het waterbeleid. De inschatting is dat de gemaakte afspraken met de waterschappen niet leiden tot een noodzakelijk verhoogd investeringsniveau ten opzichte van de eerder gemaakte afspraken. Daarbij is ervan uitgegaan dat een deel van de investeringskosten voor de door de waterschappen te treffen maatregelen, door meekoppeling met andere maatregelen, ten laste komen van provinciale, rijks- en Europese middelen. Zeker met het oog op de nieuwe aanpak van het relatiema-

nagement met medeoverheden rekent de provincie het tot haar taak zich hiervoor in te zetten.

Eén van de hoofddoelen van het omgevingsplan is het faciliteren van de noodzakelijke en gewenste economische dynamiek. Deze doelstelling sluit in beleid en uitwerking aan bij het recent vastgestelde sociaal-economisch beleidsplan van de provincie. De daarin aangeduide sociaal-economische inspanningen (de dynamiekvariant) beogen een maximaal effect op de werkgelegenheid die aansluit bij de groei van de beroepsbevolking en de regionale economie. De achterliggende onderzoeken bij het sociaal-economisch beleidsplan geven hiervoor indicaties. Om dit effect te bereiken zullen de benodigde inspanningen zoals aangeduid in het sociaal-economisch beleidsplan en in dit omgevingsplan mede door de provincie wel moeten worden geleverd. En een provincie die meer dan in het verleden de uitvoering centraal zet moet ook aangeven op welke wijze dat gefinancierd wordt.

In het omgevingsplan zijn een groot aantal actie en doelstellingen opgenomen. Bijlage 1 geeft daarvan een overzicht en in paragraaf 8.2 zijn deze samengevat in een zevental integrale speerpunten. Met het vaststellen van het omgevingsplan legt de provincie zich tevens vast op het in uitvoeringsprogramma en speerpunten geformuleerde ambitieniveau voor de uitvoering. Deze zullen een financiële vertaling (mensen en middelen) krijgen bij de concrete besluitvorming over de provinciale begroting. Het ambitieniveau van de uitvoering is mede afhankelijk van deze aanvullende besluitvorming.

Ook vanuit de Europese programma's kan bijgedragen worden aan de realisatie van doelen uit het Omgevingsplan. In de huidige programmeringsperiode gaat het om verschillende Interregprojecten, de kaderverordening Plattelandsontwikkeling, Leader Plus en de afronding van doelstelling 5b. In 2007 start de nieuwe programmeringsperiode van de Europese Unie. De provincie spant zich in wederom goed van de mogelijkheden gebruik te maken.

Twee belangrijke integrale rijksbudgetten voor de uitvoering van het omgevingsbeleid zijn het Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing (ISV) en het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG). In deze financieringsstromen komen meerdere doelen uit dit omgevingsplan samen.
Het investeringsbudget stedelijke vernieuwing is een rijksregeling waarvoor de provincie voor alle Zeeuwse gemeenten budgethouder is. Voor ieder tijdvak (thans 2005-2010) wordt een provinciaal beleidskader en verordening vastgesteld waaruit de prioriteiten voor dat tijdvak blijken. Hoewel daarbij de rijksdoelstellingen leidend zijn kan de provincie ook eigen accenten leggen. Met de eigen accenten wordt zoveel mogelijk aangesloten bij de doelstelling uit dit omgevingsplan en de provinciale woonvisie. De provincie ondersteunt daarmee gemeenten. Het gaat per jaar om gemiddeld € 4,7 mln. per jaar.

Het investeringsbudget landelijk gebied (ILG) is in organisatorische zin al aan de orde geweest in paragraaf 8.4.1. ILG is voor provincies, gemeenten en waterschappen een instrument om op effectieve wijze de rijksdoelen voor de fysieke inrichting van het landelijk gebied te realiseren als onderdeel van een integrale regionale gebiedsontwikkeling. De provincie is verantwoordelijk voor de realisatie van rijksdoelen in het landelijk gebied. Met ingang van 2007 komen verschillende rijksbudgetten en geldstromen uit talrijke subsidieregelingen samen in één investeringsbudget. Hierover wordt op basis van het Provinciaal Meerjarenprogramma (PMJP) een 7-jarige (2007-2013) prestatieafspraak tussen rijk en de provincie gemaakt. Dit omgevingsplan geeft voor ILG het provinciaal beleidskader ten behoeve van de ILG-programmering. Bijlage 1 legt, voor zover inhoudelijk relevant voor de ILG-programmering, de basis onder de concrete doelstellingen en acties.

Provincie Zeeland

HOOFDSTUK 9

Plantoepassing en verantwoording

Status plannen

Het Omgevingsplan komt in de plaats van het streekplan Zeeland, het milieubeleidsplan Groen licht en het waterhuishoudingsplan Samen slim met water, de facetplannen van ruimte, milieu en water. Ook de bijbehorende herzieningen, -uitwerkingen, en -afwijkingen, die in de loop der jaren aan deze plannen zijn toegevoegd worden vervangen door dit Omgevingsplan. Het vigerende omgevingsbeleid is daarnaast vastgelegd in een aantal gebiedsgerichte plannen voor het gebiedenbeleid en de deltawateren. Deze plannen zijn veelal samen met regionale partners opgesteld en vastgesteld. Dit Omgevingsplan vervangt deze documenten voor zover deze het formeel provinciaal ruimtelijk, water- of milieubeleid betreffen. Maar de documenten behouden hun status als het gaat om de gezamenlijke visie, uitvoeringskader en beheersafspraken. Voorbeeld: voor West Zeeuws-Vlaanderen vervalt de aparte streekplanuitwerking, maar de gebiedsvisie "natuurlijk vitaal" blijft wel het programma op basis waarvan provincie en regio gezamenlijk aan de uitvoering gaan werken. De kadertekst geeft een overzicht.

Daarnaast zijn er nog nota's met sectorbeleid en nota's die de uitvoering en programmering aansturen. Deze hebben geen formele status als streekplan, milieubeleidsplan of waterhuishoudingsplan en blijven als sectornota hun functie behouden. Voorbeelden: woonvisie, programmeringsdocument landelijk gebied (ILG).

Plantoepassing

Om flexibel in te kunnen spelen op toekomstige ontwikkelingen is in dit omgevingsplan gekozen voor een beperkt aantal beleidskaders op hoofdlijnen en een afwegingskader voor nieuwe ontwikkelingen. Dat laat enerzijds ruimte om op basis van de aangegeven spelregels concrete initiatieven te beoordelen, maar vraagt anderzijds ook om het goed hanteren en bewaken van de beleidskaders. Deze planopzet doet zich in de plansystematiek op de eerste plaats vertalen in het benoemen van een beperkt aantal wezenlijke beleidsuitspraken. Bij vaststelling van het omgevingsplan markeren Provinciale Staten met deze wezenlijke beleidsuitspraken de 'grenzen' waar GS als dagelijks bestuur niet van mogen afwijken. De inhoud van deze beleidsuitspraken is dermate belangrijk dat ingrepen die daarmee in strijd zijn alleen door Gedeputeerde Staten goedgekeurd kunnen worden, nadat Provinciale Staten door middel van een planherziening het beleid hebben gewijzigd. Als wezenlijke uitspraken worden aangemerkt:

- Het beschermingsregime voor de Ecologische Hoofdstructuur
- De beleidsuitspraken van bundeling en zorgvuldig ruimtegebruik (inbreiding) bij woningbouw en bedrijventerreinen
- Het concentratiebeleid voor de glastuinbouw en het terughoudende beleid voor de vestiging van intensieve veehouderij
- Het concentratiebeleid voor windenergie

OVERZICHT VAN PLANNEN EN DOCUMENTEN WAARVOOR HET OMGEVINGSPLAN IN DE PLAATS KOMT:

Categorie A: vervallen

- Streekplan Zeeland (1997)
- Streekplanherziening Woonvisie
- Streekplanherziening Veerse Meer
- Streekplanherziening West Zeeuws-Vlaanderen
- Streekplanuitwerking Walcheren 2000+
- Streekplanuitwerking Schouwen West
- Streekplanherziening Nieuwe Economische Dragers
- Streekplanherziening Vitaliteit en Kwaliteit
- Partiele streekplanherziening Glastuinbouw
- Streekplanherziening Vestigingsbeleid Intensieve veehouderij
- Partiele streekplanuitwerking Stedelijke ontwikkelingszone Goes
- Milieubeleidsplan Groen Licht
- Waterhuishoudingsplan Samen Slim met Water
- Streekplanuitwerking buisleidingen
- Streekplanuitwerking Categorisering wegen
- Streekplanuitwerking Stedelijk gebied Walcheren 2010
- Streekplanuitwerking windenergie
- Streekplanuitwerking Rijksweg 57
- Streekplanuitwerking Axelse Vlakte
- Streekplanuitwerking en –afwijking Westerschelde Oeververbinding
- Streekplanafwijking Technopark Schoondijke
- Streekplanafwijking recreatieverdeelweg traject Renesse-Haamstede
- Streekplanafwijking Het Zuiden
- Streekplanafwijking Moens
- De circulaires richtlijnen burgerwoningen in het buitengebied, ruimtelijke ordening en archeologie, regeling bestemmingsplannen, veehouderij en bedrijventerreinen in mestproblematiek

Categorie B: documenten die de basis zijn voor gezamenlijke visie en uitvoering van de provincie en haar partners, maar waarvan de formele status als streekplan, milieubebeleidsplan of waterhuishoudingsplan vervalt.

- Gebiedsplan West Zeeuws-Vlaanderen Natuurlijk Vitaal
- Zeeuws Kustbeleidsplan 2004
- Gebiedsvisie Rondom het Veerse Meer
- Deltalnzicht, integrale visie op de deltawateren
- Regiovisie Schouwen West
- Ruimtelijk plan stedelijk gebied Walcheren 2010
- Beleidsvisie Externe Veiligheid
- Beleidsplan Oosterschelde
- Beheers- en inrichtingsplan Oosterschelde
- Beleidsplan Westerschelde
- Beleidsplan Krammer Volkerak
- Beleidsplan Voordelta
- Beleidsvoornemens 1998-2008 Grevelingen
- Deelstroomgebiedsvisie WB 21 in Zeeland (voor zover afspraken niet zijn aangescherpt in dit plan)

De overige planelementen hebben de status van wezenlijke beleidsuitspraak niet maar zijn evengoed richtinggevende uitspraken. Wanneer zich een initiatief voordoet wat niet past binnen het in het plan neergelegde beleid zal worden bekeken of er desondanks toch redenen aanwezig zijn om een dergelijke ontwikkeling gewenst te achten en mogelijk te maken. Hierbij worden verschillende belangen tegen elkaar afgewogen. Indien dit het geval is zal GS een voornemen tot afwijking voorleggen aan de Provinciale Commissie voor het Omgevingsbeleid (PCO) en Provinciale Staten hierover informeren. Een dergelijke omgevingsplanafwijking is een voorbereidingshandeling om besluitvorming mogelijk te maken en is geen op zichzelf staand besluit gericht op rechtsgevolg (geen besluit in de zin van de AWB).

Daarnaast kunnen zonodig generieke planafwijkingen en planuitwerkingen van het Omgevingsplan worden opgesteld. Met generieke planafwijkingen worden bedoeld planafwijkingen die niet gericht zijn op het mogelijk maken van een concreet initiatief maar op het aanpassen van een beleidsregel uit het plan (niet zijnde een wezenlijke beleidsuitspraak). Uitwerking en generieke afwijking is een bevoegdheid van Gedeputeerde Staten. De PCO en Provinciale Staten zullen worden gehoord. De voorbereiding is overeenkomstig afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht.

Monitoring en verantwoording

De monitoring van het omgevingsbeleid zal zich richten op de in het plan aangeduide doelstellingen en acties. Bijlage 1 geeft een overzicht inclusief een aanduiding van indicatoren voor de monitoring. Elke drie jaar zal een Omgevingsbalans uitgebracht worden. De omgevingsbalans 2006 zal gelden als nulmeting voor de nieuwe beleidsperiode van het omgevingsbeleid en vormt tevens de afsluiting van de vigerende beleidsplannen. Uitgaande van een planperiode van zes jaar zal de volgende omgevingsbalans halverwege de beleidsperiode de tussenstand opmaken.
Belangrijke toets in de opeenvolgende omgevingsbalansen zal zijn of de hoofddoelstelling van duurzame ontwikkeling wordt gerealiseerd. Daarbij wordt allereerst inzichtelijk gemaakt hoe de ontwikkeling van elk van de afzonderlijke kapitalen (economie, sociaal-cultureel en ecologisch kapitaal) verloopt en ten tweede of er sprake is van een evenwichtige samenhang tussen kapitalen.

Deze aanpak spoort in praktische zin met de gegevensverzameling voor het beleidsonderdeel ‘water’. De Regionale Watersysteemrapportage, als gezamenlijk product van waterschappen, rijkswaterstaat en Provincie Zeeland genereert een belangrijk deel van de informatie voor de Omgevingsbalans. Deze informatie verschijnt om de drie jaar en is grotendeels afkomstig van derden.

Naast de bestuurlijke opgave tot regelmatige beleidsevaluatie liggen er ook meer formele verplichtingen tot regelmatige rapportage van ondernomen activiteiten. Voor deze jaarlijks terugkerende formele rapportageplicht van provinciale activiteiten zal het Provinciaal Jaarverslag het kader bieden, terwijl de Omgevingsbalansen vervolgens driejaarlijks dieper op de materie van het omgevingsbeleid ingaan.

Informatiemanagement

ICT-projecten nemen de laatste jaren een hoge vlucht, met name door landelijke en Europese verplichtingen en de stimulans tot vermindering van de administratieve lasten. In het verlengde van de landelijke beleidslijn Andere overheid / E-provincies en de provinciale beleidslijn digitalisering zet de provincie in op een praktisch ambitieniveau, waarbij inhoud en ICT elkaar zoveel mogelijk moeten versterken. Dit komt tot uiting door slim in te spelen op marktontwikkelingen en wetgeving. Met name normen en efficiency zijn hierbij leidend.
Middels deze aanpak zijn inmiddels een aantal internetprojecten opgepakt die in de komende planperiode via deelprojecten verder worden uitgewerkt, te weten de EU-richtlijn Aarhus, DURP, Geoinformatie op internet, Cultuurhistorische hoofdstructuur en Risicokaart.
Voorbeelden hiervan zijn een loket met bodeminformatie, vergunningverlening op internet en vervolmaking van de digitale leidraad. Gezien de snelheid van ICT-ontwikkelingen zullen hier de komende jaren nog meer projecten bijkomen. Ook hiervoor geldt: inhoud en ICT moeten elkaar zoveel mogelijk versterken.

AARHUS-RICHTLIJN

Een belangrijk communicatiekanaal is het ter beschikking stellen van milieu-informatie via internet, als uitvloeisel van de Europese Aarhus-richtlijn. Daarnaast is het register risicosituaties gevaarlijke stoffen een belangrijk communicatiekanaal.
De informatie over luchtverontreiniging, geluidskwaliteit en externe veiligheid wordt op begrijpelijke wijze toegankelijk gemaakt voor de burgers. De ruimtelijke presentatie van milieuinformatie (zie paragraaf 4.4) is hiervan een belangrijk onderdeel. Het doel is om in 2008 de kaarten zodanig gereed te hebben dat de informatie toegankelijk en begrijpelijk is voor burgers.

Provincie Zeeland

Bijlagen

Uitvoering en monitoring

Hoofddoelstellingen	
Het faciliteren van de noodzakelijke en gewenste economische dynamiek	
Het beheersen van de sociaal-culturele dynamiek en het voorkomen van een permanente beeldingsproces	
Het versterken van de bijzondere /waarde omgevingskwaliteiten	

Doelstellingen	**Operationele doelen**	**Prestaties**	**Indicatoren**	
Mondiale en nationale milieukwaliteit Leveren van een evenredige bijdrage aan de realisatie van de nationale klimaatdoelstellingen *Aanbeveling:* *In periode 2008-2012 uitstoot broeikasgassen verminderen met 6%, t.o.v. 1990* **(Paragraaf 4.3)**	**Duurzame energie en energiebesparing:**			
		Toetsing toekomstige milieuvergunningen conform de Europese IPPC richtlijn aan de toepassing van de best beschikbare technieken (BBT)		Aantal aan IPPC getoetste vergunningen
		Stimuleren van kansrijke initiatieven voor energietransities door financiële en procesmatige ondersteuning		Aantal ondersteunde initiatieven
		Voortzetting van het EPA-project *Aanbeveling:* *In 2008 hebben 30% van de oudere woningen een EP-advies*		% oudere woningen met EP-advies
		Voortzetting van het project stimulering totstandkoming energieviskis bij uitbreiding en stadsvernieuwing		Aantal energieviskis
		Financiële ondersteuning haalbaarheidsonderzoeken voor duurzame energieopties en energiebesparing bij speerpuntprojecten		Aantal haalbaar heidsonderzoeken
		Evaluatie van het integratieproces voortvloeiend uit IAN5-klimaatconvenant in 2007 en zonodig aanpassen van de ambities		Rapport
	Windenergie:			
	Realiseren van minimaal 250 MW aan windenergie in 2010	Stimuleren en coördineren plannen voor windlocaties	Aantal MW	
	(Grootschalige) luchtkwaliteit:			
	In 2030 is de (grootschalige) luchtverontreiniging zodanig verbeterd dat er slechts sprake is van een verwaarloosbaar risico voor mens en natuur		Aantal omgevingen Immissie bereken, risicomaa en pak%	
	Fijn stof: Voor fijn stof gelden vanaf 2005 grenswaarden. Overschrijdingssituaties dienen zo snel mogelijk na 2005 te worden beëindigd	De provincie zal het initiatief nemen om tot een goed regionaal beeld voor fijn stof te komen	Immissie fijn stof	
		De provincie zal met andere partijen de mogelijkheden voor gebiedsgerichte saldering (Rijksmaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit) uitwerken		
		De provincie stelt in 2008 een actieplan fijn stof op. Dit actieplan wordt in de jaren daarna uitgevoerd		Actieplan
	Verzurende stoffen: In 2030 is meer dan 95% van de /aanwezi t 15 stikstofgevoelige beschermd tegen verzuring	Opnemen emissie-eisen voor zwaveldioxide in de vergunningen voor bedrijven met de grootste emissies	Depositie totaal zuur in Zeeland	% bedrijven met SO_2 emissie eisen
		In vergunningen vastleggen voorzieningen conform BBT voor inrichtingen met een opgesteld vermogen kleiner dan 20 MW_{th}		% BBT conforme vergunningen
		Doorvertalen verzuringsbeleid in industriële vergunningen		% aangepaste vergunningen

Doelstellingen	Operationele doelen	Prestaties	Indicatoren	
Leefomgevings-kwaliteiten In 2030 zijn de leefmgevingskwaliteiten passend voor de functie van een gebied **(Paragraaf 4.4)**		Registreren referentiewaarden bij projecten met milieudruk in Zeeland		Aantal projecten
		Leefomgevingskwaliteiten (o.a. geluid, duisternis en geurhinder) ruimtelijk vastleggen en inzichtelijk maken		Kaart
		Monitoring leefomgevingskwaliteiten		Monitoringssysteem
		Inventariseren milieuknelpunten EHS in relatie tot natuurdoelen		Inventarisatie
		Aanpakken prioritaire knelpunten milieuknelpunten EHS		Aantal opgeloste knelpunten
	Stilte:			
	Behoud van stilte in Vogel- en Habitatrichtlijn gebieden, NB-wetgebieden en de wetlands door de heersende geluidsbelasting te handhaven en maximaal 40 dB(A) toe te staan	Uitvoeren belevingsonderzoeken		Aantal onderzoeken
		Onderzoek naar de mogelijkheden om stilte als kwaliteit in de zuid Beveland te handhaven en te verbeteren		Rapportage
		Meten geluidsbelasting aan de randen van de Kapelse en Yerseke Moer, de Manteling en de Kop van Schouwen		Kaart
		In kaart brengen ambities voor de periode tot 2012 ten aanzien van de akoestische kwaliteit in de EHS en het saneren van storende geluidsbronnen		Actieplan Aantal te saneren en gesaneerde geluidsbronnen
	Geluid(hinder):			
	In 2030 heerst in alle gebieden een goede akoestische kwaliteit. Nader uitgewerkt naar de verschillende gebieden betekent dit dat: ✓ Woningen binnen geluidszones rondom bedrijventerreinen en industrieterreinen van regionaal belang ondervinden een maximale geluidsbelasting van 60 dB(A) ✓ In 2010 zijn alle situaties met een geluidsbelasting van meer dan 65 dB(A) als gevolg van wegverkeer op provinciale wegen aangepakt	Provinciale uitwerking van de gegeven doelstelling ten aanzien van geluidszones	Aantal geluidsbelaste woningen Aantal km	
		In PMV aanwijzen van industrieterreinen van regionaal belang (=zeehaventerreinen)		Aanwijzing in PMV
		Opstellen geluidsbeheerplannen voor zeehaventerreinen		Beheerplannen met geluidcontour
		Opstellen geluidskaart (2007) en actieplan (2008) voor provinciale wegen met > 6 miljoen voertuigen/jaar (Totaal 13 km). Van andere overheden wordt eenzelfde benadering verwacht. Taakstelling binnen de planperiode: 13 km		Contouren large wegen (wordt jaarlijks geactualiseerd)
	Duisternis:			
	Beschermen van duisternis	Opstellen uitvoeringsprogramma/actieplan duisternis, waarin o.a: ✓ voor het landelijk gebied in overleg met de regio gebieden worden aangewezen met duisternis als primaire kwaliteit ✓ voor het stedelijk gebied lichthinderende maatregelen, in samenwerking met de regio, worden gestimuleerd		Actieplan
		Opstellen verlichtingsplan voor bedrijven onder provincial bevoegd gezag		Aantal plannen
		Het ontwikkelen van een afwegingskader ten aanzien van het voorkomen van lichthinder		Afwegingskader
	Lucht:			
	In 2010 mogen de streefwaarden niet meer overschreden worden t.g.v. emissies bedrijven. Hierbij wordt uitgegaan van de kwaliteitsniveaus aan de rand van woonlocaties.	Afspraken voor reducties opnemen in bedrijfsmilieuplannen en vergunningen		% aangepaste (BMP's en vergunningen
		In 2008 evaluatie haalbaarheid doelstellingen		Rapportage
		Intensivering meting luchtkwaliteit		Toename metingen
		Ruimtelijke rapportage luchtkwaliteit		Rapportage
		Inventarisatie prioritaire stoffen die in 2010 de streefwaarde overschrijden		Inventarisatie
	Geurhinder:			
	In 2010 dient ernstige geurhinder (hedonische waarde <-/- 2) als gevolg van bedrijven, waarvoor de provincie bevoegd gezag is, te zijn voorkomen. Dit geldt voor 90% van de tijd.	Opstellen provinciale handreiking geurhinder (2006)		Handreiking
		In samenwerking met de regio opstellen uitvoeringsprogramma geurhinder 2007-2013		Uitvoeringsprogramma
		Inventariseren geurhinder van en afspraken maken met bedrijven waarvoor provincie bevoegd gezag is		Inventarisatie Aantal afspraken
		Implementatie wet geurhinder en veehouderij in overleg met de regio (2006)		

Doelstellingen	Operationele doelen	Prestaties	Indicatoren	
	Afval:			
	I en beheer van afvalstoffen overeenkomstig de voorkeursvolgorde voor afvalbeheer In navolging van het LAP worden de volgende operationele doelen geformuleerd: ✓ De afvalstroom in omvang en schadelijkheid verminderen ✓ Versterken van de relatieve ontkoppeling tussen de ontwikkeling van het BBP en het totale afvalaanbod ✓ Stimuleren van nuttige toepassingen van afvalstoffen tot 2015, in 2017 ✓ Optimaal benutten van de energie-inhoud van afval dat niet voor hergebruik geschikt is ✓ Beperking van de hoeveelheid te verwijderen afval alsmede naar een einde van het storten van het overschot aan brandbaar afval ✓ Stimulering van innovatie bij preventie en afvalbeheer	Deelnemen aan kansrijke projecten als vervolg op het Actieplan biomassa	Ontstane hoeveelheid afval (totaal en fractie gevaarlijk afval) Afvalbeheer: wijze van verwijderen in hoeveelheden en percentages Hoeveelheid gestort overschot brandbaar afval	Aantal projecten
		Onderzoek kansen voor grensoverschrijdend beheer van te verwijderen afval		Rapport
		Voorbereiden beleid financiële zekerheid		

Doelstellingen	Operationele doelen	Prestaties	Indicatoren	
Bodemkwaliteit Het voorkomen van bodemverontreiniging en het afstemmen van het (beoogde) gebruik van de bodem op de chemische fysische en biologische kwaliteit van de bodem **(Paragraaf 4.5)**	Integraal meewegen van bodemaspecten in (ruimtelijke) planvormingsprocessen	In kaart brengen fysische en biologische bodemkwaliteit in het landelijk gebied		Kaart
		Opstellen van een nota voor een meer duurzaam gebruik van de bodem met bijbehorend actieplan en uitvoeren actieplan		Nota en actieplan
		Ontwikkelen bodemtoets als onderdeel integraal afwegingskader		Toets
		Ontwikkelen digitaal bodemloket		Digitale beschikbaarheid bodemgegevens
		In kaart brengen mogelijkheden en beperkingen van de (diepere) ondergrond		Kaart
		In kaart brengen van de interactie tussen bodem en grondwater en de gevolgen voor de chemische kwaliteit van beide systemen		Kaart
	Bodemsanering:			
	✓ In 2015 dienen alle spoedeisende locaties gesaneerd dan wel beheersbaar te zijn ✓ In 2030 dienen alle overige ernstig verontreinigde locaties gesaneerd dan wel beheersbaar te zijn In 2030 dienen alle ernstig verontreinigde locaties gesaneerd dan wel beheersbaar te zijn	Wegwerken van 20% van de in 2004 beperkte werkvoorraad aan (potentieel) verontreinigde bodemlocaties	% gerealiseerd	Aantal locaties: - gesaneerd - onderzocht Oppervlak en hoeveelheid gesaneerde bodem
		Voor 2010 dienen de spoedeisende locaties te zijn geïnventariseerd		

Doelstellingen	Operationele doelen	Prestaties	Indicatoren	
Waterkwaliteit Bereiken van een goede ecologische kwaliteit van regionale watersystemen, duurzaam afgestemd met het gebruik **(Paragraaf 4.6)**	**KRW:** ✓ In het algemeen is in 2015 sprake van een verbetering van de waterkwaliteit, de ecologische toestand van alle waterlichamen mag in 2015 in dit geval niet verslechterd zijn ✓ Ilenschermde gebieden voldoen aan de eisen uit de daarop van toepassing zijnde richtlijn ✓ Alle waterlichamen voldoen in 2015 zoveel mogelijk aan de normen, voortvloeiend uit de Kaderrichtlijn Water, nodig om een goede toestand te kunnen bereiken ✓ Voldoende kennis om haalbare doelen en maatregelen te kunnen formuleren in het kader van de KRW	De provincie formuleert in 2009, samen met alle andere waterbeheerders in het Schelde stroomgebied en na raadpleging van de maatschappelijke belangenorganisaties, globale doelen en maatregelen voor alle waterlichamen	Toestand waterkwaliteit	Waterkwaliteitsnormen per waterlichaam
		De provincie stelt in 2009, samen met alle andere waterbeheerders in het Schelde stroomgebied en na raadpleging van de maatschappelijke belangenorganisaties, een monitoringprogramma op		Monitoringsprogramma
		De provincie formuleert in 2007, samen met alle andere waterbeheerders in het Schelde stroomgebied en na raadpleging van de maatschappelijke belangenorganisaties, concept doelen en maatregelen voor alle waterlichamen		Rapportage met maatregelen
		De provincie maakt in 2008, ten behoeve van het ontwerp stroomgebiedbeheersplan, een uitwerking van het omgevingsplan Zeeland voor alle regionale waterlichamen in Zeeland en zorgt daarbij voor afstemming met het beleid op het gebied van de ruimtelijke ordening, natuur, landinrichting en milieu		Uitwerking omgevingsplan
		De provincie verwacht van de andere provincies in het Schelde stroomgebied dat zij in 2009, ten behoeve van het ontwerp stroomgebiedbeheersplan, het provinciale beleid formuleren in het provinciaal waterhuishoudingsplan of omgevingsplan		Beleid geformuleerd in WHP of omgevingsplan
		De provincie verwacht van Rijkswaterstaat dat zij in 2009, ten behoeve van het ontwerp stroomgebiedbeheersplan, het landelijk waterbeleid concretiseert voor de rijkswateren in het Schelde stroomgebied en dat zij daarbij rekening houdt met het provinciale ruimtelijk beleid en natuurbeleid		Beleid opgenomen in Uitvoeringsplan Rijkswateren
		De provincie verwacht van de waterschappen in het Schelde stroomgebied dat zij, ten behoeve van het ontwerp stroomgebiedbeheersplan, de uitwerking van het provinciale beleid in 2009 concretiseren in een beheersplan, waarbij gewerkt wordt conform de IPO-Unie-afspraken		Beleid opgenomen in beheersplannen
		De provincie verwacht van de gemeenten in het Schelde stroomgebied dat zij, ten behoeve van het ontwerp stroomgebiedbeheersplan, de uitwerking van het provinciale beleid in 2009 concretiseren in een gemeentelijk waterplan		Beleid opgenomen in gemeentelijke waterplannen
		De provincie zorgt dat alle plannen tijdig gereed zijn, zowel als ontwerp als definitief		Plannen tijdig gereed
		De provincie zal het initiatief nemen om, voor zover nodig, afspraken met en tussen waterbeheerders vast te leggen in een regionaal bestuursakkoord water		Regionaal bestuursakkoord water
		Totdat het Stroomgebiedbeheersplan is vastgesteld wordt het huidige beleid voortgezet		
		Met Vlaanderen vindt afstemming plaats over aanpak van grensoverschrijdende knelpunten op het gebied van het waterbeheer		Afspraken over afstemming
	Diffuse bronnen:			
	✓ Het bewustzijn van en de aandacht voor diffuse bronnen mag niet verminderen, maar moet juist sterker worden, voortdurend op het Stroomgebiedbeheersplan ✓ Daarvoor is extra inzet (personeel en materieel) van alle partijen nodig (provincie, rijkswaterstaat, waterschappen en gemeenten)	De provincie stimuleert andere partijen onderzoek te doen, gericht op het terugdringen van diffuse verontreiniging en levert daar zelf ook een bijdrage in: ✓ vertalen de uitkomsten van landelijk onderzoek naar bronnen van zware metalen naar de eigen regio ✓ uitvoeren van pilotprojecten, zoals ondersteuning van projecten binnen duurzame recreatievaart ✓ onderzoek naar voorkomen en verspreiding van "vergeten stoffen" ✓ onderzoek naar effecten van minimale bemesting op de waterkwaliteit		Onderzoeken
		De provincie stimuleert overheden het goede voorbeeld te geven door het gebruik van verontreinigende stoffen te mijden en levert daar zelf ook een bijdrage in: ✓ door zo veel mogelijk kopervrije antifouling aanbrengen op overheidsvaartuigen. ✓ het bestrijdingsmiddelengebruik te minimaliseren, o.a. door ondersteunen pilotprojecten op het gebied van onkruidbeheersing maatregelen ✓ schadelijke bouwmaterialen in nieuwbouw en bij renovatie te mijden.		Gebruik verontreinigende stoffen door overheden

Doelstellingen	Operationele doelen	Prestaties	Indicatoren	
		Het regieteam Zuiver Zeeuws Water, de Stichting Mineralen en Middelen Meester en de waterschappen geven voorlichting over de mogelijkheden minder milieubelastende stoffen te gebruiken: ✓ voorlichting op scholen over diffuse bronnen in het algemeen (basisonderwijs, HBO Aquatische Ecotechnologie) en bouwmaterialen (HBO/MBO Bouwkunde/Civiele Techniek) en bestrijdingsmiddelen (MBO groen) in het bijzonder. ✓ voorlichting aan burgers over diffuse bronnen, met name vuilwatertanks, antifouling en bestrijdingsmiddelen. ✓ voorlichting aan agrariërs over de mogelijkheden het milieu minder te belasten zonder opbrengstderving. ✓ voorlichting op scholen (MBO landbouw) over de mogelijkheden het gebruik van bestrijdingsmiddelen en mest te beperken.		Aantal voorlichtings-projecten
		Aanpak van bronnen: ✓ Uitvoeren pilot om beschermd gebied schoon te krijgen ✓ De provincie geeft subsidie voor initiatieven die leiden tot vermindering van emissies uit de landbouw		Pilot Aantal initiatieven
	Overige lozingen:			
	In 2009 voldoet elke gemeente aan de lozingsopgave. Aansluitend wordt ingezet op het kwaliteitsspoor	De provincie brengt de stand van zaken en ontwikkelingen op rioleringsgebied in beeld. Aan gemeenten wordt gevraagd hiertoe jaarlijks een voortgangsrapportage in te vullen		Jaarlijkse rapportages
		De beheerders van het ontvangende water van riooloverstorten en rioolwaterzuiveringsinstallaties stellen in het kader van het waterkwaliteitsspoor uiterlijk in 2009 nadere eisen aan de vuilemissie hiervan		Eisen
		Gemeenten geven voorlichting aan burgers met het doel te voorkomen dat schadelijke stoffen via afkoppeling in het oppervlaktewater terechtkomen en nieuwe kwaliteitsproblemen veroorzaken		Aantal voorlichtingsprojecten
		De provincie spreekt de gemeenten aan op het minimaal behalen van de lozingsopgave		
	Waterbodems:			
	✓ Baggerspecie die vrijkomt bij het onderhoud van vaarwegen, havens en watergangen moet weer bruikbaar zijn als waardevolle grondstof en vrij benut kunnen worden voor diverse toepassingen ✓ In 2027 dient aan de waterbodemopgave voldaan te zijn en is het baggertempo gelijk aan de natuurlijke aanwas ✓ In 2012 is 25% van de waterbodemopgave gereed ✓ In beschermde gebieden dient de (verontreinigde) waterbodem tijdig verwijderd te zijn, zodat in 2015 een goede toestand kan worden behaald	Waterschappen inventariseren voor 2009 de waterbodems die een risico vormen voor het behalen van KRW doelen	Aantal locaties: - gesaneerd - gebaggerd Aantal m³ verwijderd, onderscheid beschermde gebieden Percentage verwerkte bagger	Opgave waterbodems
		Waterschappen stellen t.b.v. de gemeenten voor 2008 een nadere precisering en prioritering op van de waterbodemopgave		Baggerprogramma
		Verkenning van de mogelijkheden om vervuilde baggerspecie op nuttige wijze te gebruiken en af te zetten. Innovatieve oplossingen hebben hierbij voorrang		Rapport
		Verkenning van de mogelijkheden voor realisatie van voldoende depotcapaciteit voor niet nuttig te gebruiken baggerspecie		Rapport
		Van waterschappen en gemeenten verwacht de provincie een actieve rol in het verwijderen van de waterbodems en de hierbij benodigde onderlinge afstemming en toepassing van de regelgeving gericht op het vinden van oplossingen		
		De provincie zal de regie op zich nemen voor de voorbereidingen voor de realisatie van eventuele benodigde depotcapaciteit. Daarnaast draagt zij zorg voor afstemming, eventuele samenwerkingsverbanden en informatie uitwisseling		Gerealiseerde capaciteit
		De provincie neemt de regie op zich voor de uitvoering van het Regionaal Uitvoeringsakkoord Waterbodems, waarin samen met de andere probleemhouders afspraken zijn gemaakt over de oplossing voor de vrijkomende bagger		Uitvoering Regionaal Uitvoeringsakkoord Waterbodems
	Zwemwater:			
	Wateren met de functie zwemwater voldoen aan de geldende wettelijke normen	Herbeoordelen aanwijzing zwemwateren in het licht van nieuwe regelgeving, maatschappelijke betekenis van de gebruiksfunctie en te maken kosten voor handhaving van de zwemwaterfunctie. Onderdeel daarvan vormt een onderzoek naar effectiviteit van de sanering van risicovolle overstorten voor de handhaving van de functie zwemwater (waterschappen)		Rapportage
		Indien noodzakelijk worden nieuwvolle overstorten gesaneerd (gemeenten)		Aantal gesaneerde overstorten

Doelstellingen	Operationele doelen	Prestaties	Indicatoren	
Waterkwantiteit Instandhouden en versterken van gezonde en veerkrachtige regionale watersystemen, duurzaam afgestemd met het gebruik **(paragraaf 4.7)**	**Wateroverlast:**			
	✓ In 2015 is het watersysteem zodanig op orde, dat het tot 2050 aan de gestelde normen voldoet ✓ In 2012 is ongeveer 75% van de opgave afgerond	Per deelgebied opstellen van watersysteemanalyse met een uitwerking van maatregelen volgens de genoemde trits (waterschappen)	Oppervlakte gerealiseerd uitgesplitst naar: - wateroverlast - GGOR - verdroging	% uitgevoerde watersysteemanalyses
		Voor 2008 begrenst de provincie in samenspraak met de waterschappen de eerste tranche moesgebieden voor waterberging in combinatie met de Natte As		Begrenzing
		Voor 2010 begrenst de provincie in samenspraak met de waterschappen de tweede tranche moesgebieden voor waterberging in combinatie met de Natte As		Begrenzing
		De waterschappen geven uiterlijk in 2007 de gebieden aan die op termijn niet kunnen voldoen aan de normen		Kaart
		Voor de Nationale Landschappen worden, buiten de gebieden van de Natte As en aanvullend op de reeds vastgestelde verbindingszones, extra natte ecologische verbindingszones vastgesteld om 50% van de wateropgave op te lossen, gecombineerd met het landschapsnetwerk		Percentage van de wateropgave in de Nationale Landschappen, opgelost met extra EVZ
		Waterschappen nemen de noodzakelijke maatregelen in het landelijk gebied om, met inachtneming van het voorgaande, te voldoen aan de doelstellingen		Gerealiseerde maatregelen (percentage wateropgave)
		Provincie draagt bij aan verwezenlijkende projecten met meervoudig ruimtegebruik		Aantal projecten
		Waterschappen leveren, gezamenlijk met maatregelen voor realisatie van de wateropgave, een bijdrage aan andere in het omgevingsplan genoemde opgaven		Projecten die meerdere doelen dienen
	Verzilting:			
	Vroegtijdige signalering van potentiële verziltingsproblemen, zodat hiermee geanticipeerd kan worden	Onderzoek naar verzilting/verzoeting van het freatisch grondwater op lange termijn en de gevolgen hiervan, waarbij rekening wordt gehouden met mogelijke gevolgen van de klimaatverandering		Rapport
	Watertekort:			
	Een duurzame en natuurlijke zoetwatervoorziening	De provincie biedt, via een toegesneden grondwaterbeheer, ruimte om grondwater te onttrekken ten behoeve van de landbouw zonder dat andere functies schade ondervinden en verzilting van het zoete grondwater optreedt		Geregistreerde capaciteit
	Grondwater:			
	De aanvulling van het grondwater blijft groter dan de onttrekking (niet interen)	Bevorderen hergebruik (grond)water en andere waterbesparende maatregelen	Verhouding onttrekking versus aanvulling	Projecten voor hergebruik en waterbesparing
		Door middel van regelgeving passende voorwaarden stellen aan het onttrekken van grondwater, tenzij er verdere verzwaringsbeperking hiervan mogelijk is, met waarborging van de betrokken belangen		Regelgeving
	Peil:			
	✓ Optimalisatie van de afstemming van het watersysteem op de functies ✓ Het GGOR wordt uiterlijk in 2010 vastgesteld en uiterlijke in 2018 gerealiseerd	Het GGOR wordt uitgewerkt door de waterschappen en mondt uit in een herziening van het peilbesluit		% herziene peilbesluiten
		Parallel aan de uitwerking van het GGOR wordt de legger door de waterschappen geactualiseerd		Legger
		De provincie legt de eisen waaraan de legger moet voldoen vast in Verordening Waterhuishouding		Aangepaste verordening
		De waterschappen nemen de noodzakelijke maatregelen om te voldoen aan de doelstelling		Overzicht maatregelen
	Verdroging:			
	✓ Niet verdroogde natuurgebieden mogen niet verdrogen ✓ In 2012 moet 60% en in 2018 100% van de in 1994 verdroogde natuur volledig hersteld te zijn ✓ Nieuwe natuurgebieden dienen niet verdroogd opgeleverd te worden	De provincie initieert en stimuleert nieuwe projecten, regisseert het verkrijgen van (aanvullende) subsidies, bestelt maatregelpakketten en zorgt voor de monitoring aan de hand van de verdrogingskaart		Aantal nieuwe projecten
		Waterschappen en natuurbeheerders dienen nieuwe projecten binnen hun gebieden te initieren, uit te werken en uit te voeren. In de planperiode worden onderhanden de volgende projecten opgepakt of afgerond: Kop van Schouwen, Yerseke en Kapelse Moer, Oranjezon, Broekman, waterwingebied St. Jansteen, Zwaakse Weel en Schorige		Oppervlakte uitgevoerd
		De bestrijding van verdroging wordt periodiek gemonitoord in de vorm van de verdrogingskaart		Verdrogingskaart

Doelstellingen	Operationele doelen	Prestaties	Indicatoren	
Ecologische en natuurlijke kwaliteit Behouden en versterken /eeuwse natuurgebieden en biodiversiteit **(Paragraaf 4.8)**	**Bestaande natuurgebieden:**			
	Behouden en verbeteren kwaliteit bestaande natuurgebieden	Bevorderen verwerving van bestaande natuurgebieden middels aansturing van Bureau Beheer Landbouwgronden (BBL) en financiering van de verwerving (50% provinciale subsidie)	Aantal hectares: - verworven - in beheer	
		Aansturen en faciliteren van actief natuurbeheer door subsidiering van stichting Het /eeuwse Landschap		
	Natuurontwikkeling:			
	Verwezenlijk realisatie van 5372 ha nieuwe natuur t.b.v. de EHS in Zeeland voor 2013 *(Verkort) Taakstelling:* *Verworven circa 1450 hectare* *Ingericht circa 2300 hectare*	De begrenzing en omschrijving van natuurgebieden actualiseren in het Natuurgebiedsplan Zeeland	Aantal hectares: - verworven - ingericht	Geactualiseerd natuurgebiedsplan
		Aansturen verwerving door BBL en gedeeltelijke financiering van de verwerving van gronden voor natuurontwikkeling tot circa 200 hectare per jaar		
		Opstellen van natuurontwikkelingsplannen voor de begrensde gebieden (circa 10 per jaar)		Aantal plannen
		Organiseren van de uitvoering door derden van natuurontwikkelingsplannen tot circa 330 ha per jaar		
	Ecologische verbindingszones:			
	Realisatie van ecologische verbindingszones	Wegnemen van ecologische barrières in provinciale infrastructuur tijdens nieuwbouw en herstel van provinciale wegen (ontsnippering)		Aantal ontsnippe ringsprojecten
		Uitvoering van het provinciale rijbeerschapplan door het ondersteunen van derden bij het wegwerken van achterstallig onderhoud en het stimuleren van agrarisch natuurbeheer		Aantal km achterstallig onderhoud
		Ecologisch wegbermbeheer langs provinciale wegen		
		Bevorderen van een goed ecologisch wegbermbeheer en actieve ontsnippening bij andere wegbeheerders		
	Robuuste verbindingszone de Natte As:			
	Realisatie van een Natte As van /ijpe tot /win Beschikbare gestum: *Vóór 2008: 5100 hectare* *Na 2008 (vóór 2018): 9100 hectare*	Begrenzing Natte As van /ijpe tot /win in 2008	Aantal hectare	Begrenzing in Natuurgebiedsplan
		Aansturen grondverwerving door DLG van circa 50 hectare per jaar		
		Organiseren inrichting door DLG van circa 50 hectare per jaar in samenhang met waterberging en recreatief landschappelijk netwerk		
	Soortenbescherming:			
	Behoud /eeuwse biodiversiteit	Via provinciale actieprogramma's en provinciale financiering worden door natuurorganisaties soortspecifieke maatregelen uitgevoerd, in samenhang met rijksprogramma's	Resultaten monitoring biodiversiteit	Aantal uitgevoerde projecten
	Verbreding natuurbeleid:			
	Agrarisch natuur en landschapsbeheer: Versterking van het agrarisch natuur- en landschapsbeheer	Begrenzing gunstenopvanggebieden in het Natuurgebiedsplan Zeeland	Aantal hectares beheersgebied	Begrenzing in Natuurgebiedsplan
		Stimuleren van de totstandkoming van beheersovereenkomsten met agrarische ondernemers inzake de gunstenopvanggebieden *(Streven 75% (~2250 hectare) onder beheersovereenkomst in 2013?)*		Beheersovereenkomsten
	Natuur en waterberging: Passend binnen de natuurdoelen realiseren van zoveel mogelijk waterretentie binnen natuurgebieden	Voor alle natuurontwikkelingsgebieden wordt uitgewerkt wat de combinatiemogelijkheden zijn met het vasthouden van water	Aantal hectares geschikt voor waterretentie	
		Per natuurgebied wordt de retentiecapaciteit berekend. Waar mogelijk en nodig worden maatregelen getroffen om het water in tijden van overlast maximaal vast te houden		
	Recreatief medegebruik: Passend binnen de natuurdoelen bevorderen recreatief medegebruik door openstelling en aanleg voorzieningen *75% van de natuurgebieden is opengesteld* *15% is beperkt opengesteld* *(beleefbaar vanuit omgeving dan wel via excursies)*	In natuurontwikkelingsplannen wordt aangegeven op welke wijze recreatief medegebruik mogelijk is	Aantal hectares of percentage opengesteld	
		Door de uitbouw van een landschappelijk netwerk worden recreatieroutes gecreeerd tussen de natuurgebieden		

Doelstellingen	Operationele doelen	Prestaties	Indicatoren	
Landschappelijke en beeldkwaliteit Behoud en versterking van de identiteit, diversiteit en belevingswaarde (incl. toegankelijkheid) van het landschap **(Paragraaf 4.9)**	**Beeldkwaliteit:**			
	Versterken van de beeldkwaliteit en landschappelijke aantrekkelijkheid van Zeeland	Opstellen van een beeldkwaliteitsplan bij nieuwe ontwikkelingen waarbij de provincie betrokken is	Positieve belevingswaarde van beelden van de omgeving	Aandeel ontwikkelingen met een beeldkwaliteitsplan/ -paragraaf waarbij de denkstappen goed zijn doorlopen
		Inzetten kwaliteitsteam bij versterking beeldkwaliteit		Bijdrage kwaliteitsteam
	Hoogbouw. Zorgvuldige inpassing van hoogbouwontwikkelingen		Aandeel goedgekeurde bestemmingsplannen dat afwijkt van de aangegeven bouwhoogtes, plus de argumenten	
	Landschappelijke inbedding. Nieuwe elementen en ontwikkelingen worden zodanig in het landschap ingebed dat ze een logisch onderdeel uitmaken van het landschap	Uitvoeren van een onderzoek naar de mogelijkheden voor en het stimuleren van landschappelijk voorinvesteren		Rapport Antwoord beroemen hoe landschappelijk voorinvesteren gestimuleerd is
		Opstellen beeldkwaliteitsplan/paragraaf bij concrete nieuwe ontwikkelingen		Aandeel ontwikkelingen met een beeldkwaliteitsplan/ paragraaf waarbij de denkstappen goed zijn doorlopen
	Panorama's: Behoud van het uitzicht op het landschap en de steden vanaf de economische assen en /waterroutes	In samenwerking met betrokken gemeenten, rijkswaterstaat en andere betrokkenen opstellen van beeldkwaliteitsplannen voor de Zeelandroutes en economische assen		Beeldkwaliteitsplannen
	De identiteit van het eiland: Vergroten kennisniveau over identiteit en beeldkwaliteit per regio	Uitvoeren van onderzoek naar identiteit en beeldkwaliteit en ontsluiten van verworven kennis hierover		Rapport
	Landschappelijk groen:			
	Accentueren van de structuur van het landschap door landschappelijk groen	In de kustgebieden en de Braakman zullen, ondanks het wijzigen van het rijksbeleid, zoveel mogelijk de eerder geplande recreatiebossen gerealiseerd worden *West Zeeuws Vlaanderen: 300 hectare* *Walcheren: 215 hectare* *Schouwen West: 50 hectare* *Braakman: 200 hectare*		Aantal hectares gerealiseerd bos
		Actief stimuleren van kleinschalige bosaanleg in de binnenduinrand, op kreekruggen, op dekzandgebieden en aansluitend aan herinrichting en industrieterreinen door onder meer het inzetten van instrumenten zoals verevening		Aantal projecten
		De publieke beheerders van beplantingen aan wegen, kanalen en dijken zorgen voor actuele en samenhangende groenstructuurvisies, op grond waarvan de aanleg en onderhoud structureel en planmatig plaatsvindt		Aantal groenstructuurvisies
		Bij/met nieuwe ruimtelijke ingrepen wordt gelijktijdig een optimale landschappelijke inbedding gerealiseerd. Dit wordt zowel planologisch als ook privaatrechterlijk geregeld		Aantal projecten
		Waar in het verleden gewenste groengordels niet zijn gerealiseerd, wordt gestimuleerd deze alsnog te realiseren		
		Het agrarisch en particulier beheer van landschapselementen zal via de Stichting Landschapsbeheer Zeeland worden gerealiseerd		Aantal uitgevoerde projecten SLZ

Doelstellingen	Operationele doelen	Prestaties	Indicatoren	
	Het landschapsnetwerk:			
	Het vergroten van de aantrekkelijkheid en toegankelijkheid van het landschap in combinatie met het stimuleren van de (toeristisch-recreatieve ontwikkeling en infrastructuur. Dit is nader uitgewerkt in de volgende operationele doelen voor de planperiode: ✓ Vergroten van de (recreatieve) toegankelijkheid van het landelijk gebied ✓ Versterken en leesbaar maken van de landschapsstructuur en uitvoering geven aan de watergave ✓ Het beschermen van het landelijke en provinciale routenetwerk voor wandelen en fietsen *Uitbreiding landelijk netwerk:* *Wandelen: 175 km* Fietsen: 151 km *Uitbreiding provinciaal netwerk:* *Wandelen: 100 km* ✓ Versterken toeristische voorzieningen	Opstellen van een beleidsnota 'Landschapsnetwerk', waarin in ieder geval de volgende acties zijn opgenomen en verwerkt: ✓ Gecoördineerd aanleggen van nieuwe routes (n.a. een dekkend wandelnetwerk) via de bestaande landschappelijke doorsnijding (provincie, gemeenten, waterschappen) ✓ Stimuleren van derden tot aanleg ontbrekende verbindingsstukken binnen het netwerk ✓ Stimuleren van de aansluiting van (toeristisch recreatieve) verblijfsgebieden op routestructuren ✓ Verlagen drempel particuliere grondeigenaren op deelname aan netwerk door instellen schadevergoeding ✓ Onderzoek verbreding openstelling landschappelijke dragers als dijken, waterlopen en EHS ✓ Onderzoek naar de mogelijkheden voor beheersinstrumenten in vorm van 'groene diensten' en/of regelingen en beschikkingen ✓ Benoemen van kwaliteitscriteria en streefbeeld voor een (toeristisch) landschapsnetwerk ✓ Stimuleren van derden tot de landschappelijke aankleding van routes ✓ Instandhouden en beschermen van kwalitatief hoogwaardig, landelijk aanwezig routenetwerk voor wandelen en fietsen ✓ Instandhouden en beschermen van het Oosterscheldepad ✓ Realiseren systeem van knooppuntbewegwijzering ✓ Realiseren van routebureau voor beheer, onderhoud en promotie toeristisch netwerk ✓ Financiering van de realisatie van toeristisch recreatieve voorzieningen langs routes, zoals informatiehuisjes, bankjes etc.		Aantal km gerealiseerd Aantal km gerealiseerd Schaderegeling Rapport Rapport Aantal km Aantal km Systeem Bureau

Doelstellingen	Operationele doelen	Prestaties	Indicatoren	
Cultuurhistorische kwaliteit Behoud en versterking cultuurhistorische waarden **(Paragraaf 4.10)**		Projecten die herstel, behoud en beleving van cultuurhistorische objecten en gebieden vergroten, mede mogelijk maken		Aantal projecten
		Uitvoering geven aan visie Staats Spaanse Linies door: ✓ Opstellen en uitvoeren uitvoeringsprogramma Staat Spaanse Linies ✓ Opstellen toeristisch-recreatieve visie ✓ Fysiek herstel en inrichting van forten en liniedijken		Programma Visie Aantal forten en liniedijken
		Opstellen nota Cultuurhistorie en monumentenzorg		Nota
	Archeologische waarden:			
	Behoud archeologisch erfgoed			
	Aardkundige waarden:			
	Behoud aardkundige waarden	Uitwerken inventarisatie aardkundig waardevolle gebieden voor 2008		Inventarisatie
		Opnemen aspect aardkundige waarde binnen de te ontwikkelen bodemtoets		Aardkundige waarden benoemd in bodemtoets

Doelstellingen	Operationele doelen	Prestaties	Indicatoren	
Nationaal landschap De kernkwaliteiten in het nationaal landschap behouden en versterken **(paragraaf 4.11)**		Inventarisatie en nadere beschrijving van de kernkwaliteiten per deelgebied van het nationaal landschap		Inventarisatie
		Vaststellen en uitvoeren van een uitvoeringsprogramma voor het nationaal landschap		Uitvoerings-programma
		Coördineren en medefinancieren van projecten ter behoud en versterking van de kernkwaliteiten		Aantal projecten
		Stimuleren recreatieve ontwikkelingen in het nationaal landschap		

Doelstellingen	Operationele doelen	Prestaties	Indicatoren	
Kwaliteit deltawateren De ontwikkeling van een veilige en gezonde Delta **(Paragraaf 4.12)**	**Strategie:**			
		De provincie stimuleert door haar inzet in de Deltaraad en de daaraan verwante processen het realiseren van een duurzame delta		
	Ontwikkelingsopgave:			
	Herstel estuariene dynamiek	Het rijk maakt een planstudie Volkerak Zoommeer. De provincie levert hieraan een financiële en personele bijdrage	Areaal: - riffen - schorren Waterkwaliteit, waaronder voorkomen uitgebloei, zoetia, zuurstofgehalte, doorzicht, zware metalen, voor zover relevant voor strandersijke deltawateren	Studie
		Het rijk doet een planstudie naar de berging van riviorwater op het Volkerak-/zoommeer; de Deltaraad denkt hierin mee		Studie
		De provincie is medeplichtigever en initiatiefnemer voor het m.e.r.-plan studie peilbeheer Veerse Meer		MER
		Het rijk start een planstudie inzet bevel Grevelingendam; de provincie denkt hierin mee		Studie
		Binnen het project Comcoast vindt o.a. een verkenning plaats van de haalbaarheid van het concept 'Multifunctionele brede waterkering', de provincie levert hier een financiële en inhoudelijke bijdrage aan		
		Het rijk verkent de zandhonger in de Oosterschelde		Rapport
		Uitvoeren natuurluik van de ontwikkelingsschets Schelde estuarium 2010		
		In 2006 wordt een ontwikkelingsprogramma Zuidwestelijke Delta opgesteld. Daartoe worden de betrokken partijen uitgenodigd hun inbreng te leveren		Ontwikkelings-programma
		Samen met provincie Zuid-Holland onderzoek met diverse betrokkenen naar de ontwikkelingsmogelijkheden van het Grevelingen, pilotproject		
		De Deltaraad stelt jaarlijks een werkplan vast. Op basis daarvan stellen de drie provincies een werkbudget beschikbaar		
		De provincie ondersteunt in financiële zin proces en projecten		
		De Deltaraad initieert een fundamentele discussie over een duurzame zoetwatersituatie in de delta		

Doelstellingen	Operationele doelen	Prestaties	Indicatoren	
Zeehavens en transportassen Verdere uitbouw en versterking van de Zeeuwse havengebieden, in harmonie met de omgeving en de omgevingskwaliteiten **(Paragraaf 5.2.)**		De provincie zal samen met Zeeland Seaports inzetten op het realiseren van zorgvuldig ruimtegebruik in de havengebieden, met name voor het Sloegebied		
		Op initiatief van de gemeente Terneuzen zal gestart worden met het gebiedsgerichte ROM project Kanaalzone		
		De provincie zal samen met de gemeenten het uitgangspunt van zorgvuldig ruimtegebruik in de omgeving van havengebieden en transportassen uitwerken		
		Uitwerken en realiseren kwaliteitsnetwerk mint bewerk in het actieplan goederenvervoer		
		De provincie zal onderzoeken of het zonebeheersysteem voor Vlissingen-Oost kan worden uitgebreid met de overige regionale milieuaspecten (externe veiligheid, luchtkwaliteit, geur- en stottinder) en kan worden toegepast in het gehele industrie- en havencluster		
	MCT:			
		Het toetsen van de door de initiatiefnemers uitgevoerde onderzoeken in het kader van een aanpassing van het oorspronkelijke MER en het uitvoeren van een Maatschappelijke Kosten Baten Analyse ten behoeve van de Westerschelde Containerterminal		

Doelstellingen	Operationele doelen	Prestaties	Indicatoren	
Bedrijventerreinen Het in kwantitatief en kwalitatief opzicht optimaliseren van vraag en aanbod van bedrijventerreinen (exclusief zeehaventerreinen) in Zeeland **(Paragraaf 5.3)**	✓ Ontwikkeling van bedrijventerreinen vindt, zoveel mogelijk, geconcentreerd plaats in de stedelijke ontwikkelingszones ✓ Bieden van voldoende ruimte voor economische dynamiek aansluitend op het door de markt gewenste kwaliteitsprofiel ✓ Bevorderen van duurzaam en intensief gebruik van de ruimte ✓ Bevorderen van herstructurering en revitalisering van bedrijventerreinen	Opstellen van regionale bedrijventerreinenprogramma's	Locatie en omvang (ha.) van nieuw ontwikkelde bedrijventerreinen	Programma's
		Driejaarlijks uitvoeren van een quickscan bedrijventerreinen		Quickscans
		Jaarlijks uitvoeren van een bedrijventerreinenenquête		Enquête
		Opnemen in regionale bedrijventerreinenprogramma's van een tijdpad wanneer plannen voor nieuwe terreinen kunnen worden opgestart		
		Opnemen van kwaliteitsprofielen in regionale bedrijventerreinenprogramma's		
		In geval van schaarse voorziening opnemen van thematerreinen in regionale bedrijventerreinenprogramma's		
		Onderzoek naar nieuwe bronnenclassificatie Midden-/zeeland		Studie
		Subsidiering van herstructureringsprojecten		Aantal projecten
		Monitoren van de onderhoudstoestand, de vitaliteit en de invloed op de omgevingskwaliteit van bedrijventerreinen		Monitoringsresultaat
		Stimuleren van samenwerking en afstemming tussen gemeenten op het gebied van acquisitie, uitgifte en beheer		Achteraf benoemen van stimuleringsresultaten
		Bij plannen voor nieuwe bedrijventerreinen wordt een beheerplan gevraagd		Aandeel bestemmingsplannen voor nieuwe bedrijventerreinen met een beheerplan

Doelstellingen	Operationele doelen	Prestaties	Indicatoren	
Duurzaam ondernemen Bevorderen duurzaam ondernemen **(Paragraaf 5.4.)**	**Duurzaam ondernemen:**			
		Vullen van een provinciale toolkit met 'best practices' en hulpmiddelen die op het MKB is toegesneden. Hiertoe zullen pilotprojecten met vernieuwende benaderingen (masterclass, duurzaamheidsscan e.d.) worden uitgevoerd		Aantal projecten / toolkit
		Naast projecten gericht op voorlopers zal meer aandacht worden geschonken aan de grote groep middenmoters. Via gerichte communicatie en kennisontwikkeling zullen opschalingsprojecten worden opgestart (met gebruik toolkit).		Aantal projecten
		Benutten van het momentum. In het kader van het sociaal economisch beleidsplan zullen voor diverse branches innovatieprojecten worden gestart. Mogelijkheden voor duurzame innovatie zullen worden verkend (verdieping/verbreding projecten, gericht op bijdrage aan oplossen hardnekkige milieuproblemen)		Aantal projecten
		De provincie vindt het van belang dat duurzaam ondernemen een structurele plek gaat innemen in het beleid van de bedrijven en dat ondernemingen verantwoording afleggen over hun prestaties op het gebied van duurzaam ondernemen (duurzaamheidsverslag). Om dit te bevorderen zullen, in overleg met de sector, (pilot)projecten worden uitgevoerd		Aantal projecten
		Continueren van het project Virtual Slootgebied en Kanaalzone, inclusief deelproject Masterclass duurzaam ondernemen		Voortzetting project
		De provinciale voorbeeldfunctie zal worden versterkt. Er zal een duurzaamheidsscan (zoals bijvoorbeeld de EM-scan) worden uitgevoerd en vervolgens zal op basis van de scan een actieprogramma worden opgesteld. Op deze manier houdt de provincie zich een spiegel voor om meer inzicht te krijgen in hoeverre zijzelf duurzaam ondernemen		Scan Actieprogramma
		Er zal een partnerschap worden aangaan met het MVO Kenniscentrum met als doel actief kennis uit te wisselen		
	Transities:			
		Uitvoeren van projecten als uitwerking van de studie 'Sector at a margin'		Aantal projecten
		Starten van een verkennende studie Kansen voor een duurzame, innovatieve chemie in Zeeland		Rapport

Doelstellingen	Operationele doelen	Prestaties	Indicatoren	
Landbouw en platteland ✓ Versterken economische vitaliteit en multifunctioneel karakter landelijk gebied ✓ Instandhouden en verder ontwikkelen agrarische productiefunctie en verwerkende industrie ✓ Bevorderen duurzaam en veilig produceerende landbouw **(Paragraaf 5.5.)**	**Versterken agrarische productiefunctie:**			
	grondgebonden landbouw Bieden van flexibiliteit en ondersteunen ontwikkelingsmogelijkheden aan de grondgebonden en verbrede landbouw, door onder andere: ✓ Het optimaliseren agrarische verkaveling en streven naar schaalvergroting ✓ Streven naar betere benutting beschikbaar zoet water ✓ Ondersteunen nieuwvestiging melkveehouderij ✓ Bevorderen groei aquacultuur ✓ Bevorderen groei van de biologische productie *Taakstelling planperiode:* *Iedereen met 15 biologische bedrijven en opstarten van minimaal 6 kaderprojecten* ✓ Versterking samenwerking in de keten	Optimaliseren agrarische verkaveling en bevorderen schaalvergroting door: ✓ Inzet van de grondbank ✓ Ondersteunen van vrijwillige kavelruil (pamplekken blokken van 6/till ha per jaar) ✓ Herstel van de productiestructuur bij grootschalige ingrepen	Gem. bedrijfsgrootte Aantal nieuwe melkveehouderij bedrijven % biologische productie Aantal nieuwe bouwblokken	
		Ondersteunen initiatieven vanuit de sector voor meerjarige perceelsgerichte teelten in gebieden met zoet grondwater		Aantal gerealiseerde initiatieven
		Ondersteunen nieuwvestiging grondgebonden melkveehouderij		
		De provincie ondersteunt en stimuleert initiatieven voor aquacultuur *Taakstelling: minimaal 12 kansrijke initiatieven*		Aantal gerealiseerde initiatieven
		Uitwerken pilotproject inpasbaarheid en landschappelijke inpassing initiatief voor aquacultuur		1 Pilotproject
		Tweejaarlijks actualiseren en uitvoeren van actieprogramma biologische landbouw gericht op: ✓ het stimuleren van de markt- en ketenontwikkeling ✓ bevorderen kennisontwikkeling en –verspreiding ✓ stimuleren en ondersteunen van omschakeling naar biologische landbouw		Aantal en areaal nieuwe biologische bedrijven
	Niet grondgebonden landbouw Bevorderen geconcentreerde ontwikkeling niet grondgebonden landbouw ✓ Concentratie van nieuwe glastuinbouwbedrijven in de Kanaalzone ✓ Voorkomen grootschalige ontwikkeling intensieve veehouderij	Ondersteunen totstandkoming concentratielocatie voor glastuinbouw in de Kanaalzone	Aantal nieuwe hectare glas in Kanaalzone	
		Op initiatief van de sector samen met hen uitwerking geven aan sanering van en uitbreidingsmogelijkheden voor solidaire glastuinbouwbedrijven	Aantal nieuwe hectare glas buiten Kanaalzone	
			Aantal nieuwe IV bedrijven	
	Verbrede landbouw en MJJ Versterken relatie van de landbouw met andere economische clusters (m.n. toerisme en zorg)	Bevorderen van de professionaliteit van en samenwerking tussen verschillende initiatiefnemers		Marktverkenning
		Ondersteunen projecten ter versterking verbrede landbouw		Aantal projecten
	Agroproductieparken en agrarische verweving	Verder uitwerken van het concept agroproductieparken en resultaten hiervan zo nodig vertalen naar het omgevingsbeleid		
	Duurzame landbouw en relatie tot de omgevingskwaliteiten			
	Duurzame landbouw	Ondersteunen van de agrarische sector bij het doorvoeren van landelijk beleid (mestbeleid) en landelijke afspraken op bedrijfsniveau (Stichting Midden en Mineralen Meester), gebruikmakend van de Europese subsidiemogelijkheden hiervoor		
		Stimuleren initiatieven duurzame energieproductie rond het agrarisch bedrijf		Aantal bedrijven met duurzame energie-productie
	Relatie met de omgevingskwaliteiten	Opstellen handreiking aan gemeenten over toepassing van de resultaten van het project lusten en lasten		
		Evaluatie project lusten en lasten in de omgevingsbalans (na drie jaar), daarbij te betrekken de eventuele wenselijkheid van een meer generiek regeling op landelijk niveau		Evaluatie
		Verminderen aantal kwetsbare gebieden in het kader van de Wet Ammoniak en Veehouderij		Aantal en areaal kwetsbare gebieden

Doelstellingen	Operationele doelen	Prestaties	Indicatoren	
Recreatie Het realiseren van een gezonde en dynamische bedrijftak met meer werkgelegenheid en toekomst in een landschappelijk aantrekkelijke omgeving **(Paragraaf 5.6)**	Realiseren kwaliteitsimpuls in de verblijfsrecreatieve sector (vernieuwing, innovatie, ambitie)	In beeld brengen van de toekomstplannen (saneren, stabiliseren, uitbreiden en ontwikkelen) van bestaande recreatieondernemers in de kustzone	Werkgelegenheid	
		Bevorderen ondernemerschapsinitiatieven voor kwaliteitsverbetering in de kustzone	Aantal overnachtingen	
		De provincie bevordert integrale gebiedsontwikkeling en recreatieve herstructurering in een aantal speerpuntgebieden	Gemiddelde standplaats-grootte	Rapport
		Onderzoek naar de inzet van instrumenten om de grondmobiliteit te bevorderen		Rapport
		Ondersteunen ondernemersinitiatieven voor hotels in het luxere segment		
		Stimuleren vernieuwende initiatieven plattelandstoerisme		Aantal initiatieven

Doelstellingen	Operationele doelen	Prestaties	Indicatoren	
Gebruiksfuncties deltawateren en omgeving Versterken economische activiteiten op de deltawateren met behoud en ontwikkeling van de natuurlijke waarden **(Paragraaf 5.7)**	**Watersport:**			
	Bevorderen van en ruimte bieden voor verdere ontwikkeling van de watersport, met een versterking van de kwaliteit van de deltawateren Onder andere door: Het realiseren van een knelpuntvrij vaarwaternetwerk	Stimuleren kwaliteitsverbetering van jachthaven op het gebied van ruimte, infrastructuur en voorzieningen		
		Onderzoeken van kansen voor uitbreiding van het aantal ligplaatsen m.n. voor zeegaande zeilschepen en de mogelijkheid voor realisatie van een nieuwe zeejachthaven aan de Noordzee		Rapport
		Ondersteunen realisatie duurzame jachthaven		
		Gelijken mogelijkheden instellen toegankelijkheidsconnening sluizen en platen Westerschelde		Shuttle
		Voorkomen van conflicten tussen functies (natuur, visserij, (beroeps)scheepvaart) door voorlichting en handhaving		
		Uitvoeren pilotproject Grevelingen onder andere ten behoeve van het bepalen van de ontwikkelingsmogelijkheden van dit deltawater		
		Ondersteunen en bevorderen van het oplossen van knelpunten in het (Zeeuwse) toervaartnetwerk		Aantal opgeloste knelpunten
		Bevorderen van het verbinden en verbeteren van routestructuren in Zeeland met de hele delta		
		Bevorderen totstandkoming watersportboulevards door i.s.m. gemeenten en Kalt potentiële investeerders hiervoor te interesseren *Taakstelling voor de planperiode:* *2 watersportboulevards in Zeeland*		Aantal
	Visserij:			
	Het instandhouden en zo mogelijk uitbouwen van de (schelpdier)vissery, rekening houdend met andere belangen in de deltawateren	Ter stimulering van duurzame schelpdiervisserij in de deltawateren samen met betrokken partijen een toekomstvisie en actieprogramma opstellen en uitvoeren (VI)		Toekomstvisie

Doelstellingen	Operationele doelen	Prestaties	Indicatoren	
Infrastructuur en bereikbaarheid Zeeland biedt aan iedereen een optimaal verkeers- en vervoerssysteem, waarvan de kwaliteit voor de individuele weggebruiker in goede verhouding staat tot de kwaliteit van de samenleving als geheel, en dat recht doet aan de verschillende functies in de gebieden **(paragraaf 5.8)**		Op basis van netwerkanalyse (gereed in 2006) verder invulling geven aan het bereikbaarheid en het provincial locatiebeleid	Zie monitoring PVVP	
		Oplossen knelpunten in en verstrengen van het recreatieve en utilitaire fietsnetwerk. Tevens wordt door middel van het bevorderen van de fietsmobiliteit getracht de rol van de fiets in het voor- en natransport te vergroten		
		Vergroten aantrekkelijkheid van andere vervoerswijzen (fiets, openbaar vervoer, wandelen) dan de auto om zo een modal shift te creeren		
		Aanpassen netwerkstructuur openbaar vervoer na vaststelling nieuw beleidsplan openbaar vervoer		
	Wegencategorisering:			
		Inrichten wegen conform verkeersplanologische functies en gebieden centrum gebiedsgerichte PVVP	Zie monitoring PVVP	
	Luchtvaart:			
		Opstellen nuimerieke visie luchtvaartterreinen na vaststelling luchtvaartwet uit		Visie
		Op grond van uitspraken van de raad van State komt de regeling in de PMV met betrekking tot de m.e.r. plicht voor luchtvaartterreinen te vervallen		

Doelstellingen	Operationele doelen	Prestaties	Indicatoren	
Wonen en de woonomgeving Binnen de randvoorwaarden van bundeling en zorgvuldig ruimtegebruik zoveel mogelijk tegemoetkomen aan de wensen van de woonconsument **(Paragraaf 6.2)**		De provincie zal de sociale aangelegenheden rondom operationaliseren dat sociale effecten in fysiek-ruimtelijke planvorming zoals ISV en ILG projecten meegenomen kunnen worden		
	De wensen van de (woon)consument:			
	✓ Bundeling van wonen Bundelingspercentages: *Schouwen-Duiveland: minimaal 50% van de woningbouwproductie in Zierikzee* *Tholen: minimaal 50% van de woningbouwproductie in Tholen Stad* *De Bevelanden: minimaal 70% van de woningbouwproductie in de stedelijke ontwikkelingszone Goes* *Walcheren: minimaal 85% van de woningbouwproductie in de stedelijke ontwikkelingszone Vlissingen/Middelburg* *Zeeuws-Vlaanderen: minimaal 50% van de woningbouwproductie in de stedelijke ontwikkelingszone Terneuzen en minimaal 20% in de kernen Hulst en Clinsburg* ✓ Zorgvuldig ruimtegebruik *50% van de totale woningbouwproductie wordt binnen bestaand bebouwd gebied gerealiseerd* ✓ Inspringen voor kwetsbare groepen op de woningmarkt ✓ Terugdringen van het woningtekort tot 1,5% in 2010	Gemeenten stellen jaarlijks een planningslijst woningbouw en een monitor woningbouw op	Percentages: - Bundeling - Inbreiding Woningtekort	Planningslijst en monitor jaarlijks opgesteld
		Beoordelen gemeentelijke planningslijsten woningbouw op bundeling en zorgvuldig ruimtegebruik		Jaarlijkse analyse planningslijsten
		Stimuleren omvang en diversiteit van de nieuwbouwproductie		Achteraf benoemen
		In beeld brengen van de omvang van kwetsbare groepen op de woningmarkt in relatie tot de betaalbare voorraad		Omvang kwetsbare groepen in relatie tot. betaalbare voorraad
		De provincie stimuleert experimenten met betaalbare woningbouw ten behoeve van kwetsbare groepen op de woningmarkt		Experiment uitgewerkt
		De provincie ondersteunt de ambities van de regio's met betrekking tot de spreidingsplannen voor zorgwoningen voor ouderen		Achteraf benoemen
		De provincie zal bevorderen dat de spreidingsplannen voor zorgwoningen uitgebreid worden met andere doelgroepen met een zorgbehoefte		Achteraf benoemen
		De provincie ondersteunt waar mogelijk de realisatie van voldoende en kwalitatief goede huisvesting voor studenten ten einde het onderwijsklimaat in Zeeland te versterken		Achteraf benoemen
		Stimuleren particulier opdrachtgeverschap		Achteraf benoemen
		Stimuleren dat de gemeenten Vlissingen, Middelburg, Terneuzen en Goes de woningbouwopgaven realiseren		Achteraf benoemen
		Nader uitwerken van de vorm en functie van een aanpaktaam		Uitwerking vorm en functie aanpaktaam
	Bevorderen woonmigratie:			
	Het bevorderen van de woonmigratie gericht op een jaarlijkse toename van de Zeeuwse bevolking met 0,5 procent (1900 personen)	Continueren van campagne 'Welkom in Zeeland'	Bevolkings-aantal Migratiesaldo	Campagne
		Ondersteunen pilot-projecten gericht op het bevorderen van de woonmigratie		Aantal ondersteunde projecten
	Wonen in het landelijk gebied:			
	Behoud en versterking van de landschappelijke en cultuurhistorische waarden in het landelijk gebied met behulp van woningbouw	Uitvoeren en evalueren pilot-projecten 'ingenieuze boerenerven'	Behoud en versterking	Aantal uitgewerkte projecten
	Kwaliteit van de woonomgeving:			
	Het bevorderen van een integrale woonkwaliteit	Het stimuleren en motiveren van alle betrokken acteren bij het bevorderen van een integrale woonkwaliteit		Achteraf benoemen
		Tweejaarlijkse evaluatie van de provinciale duurzaamheidscoördinator		Evaluatie
		In overleg met betrokkenen selecteren van proefprojecten en waar mogelijk meefinancieren van proefprojecten		Aantal proefprojecten
		Ondersteunen van de bundeling van voorzieningen in multifunctionele centra (pilotproject servicepunt)		Achteraf benoemen
		Stimuleren maatwerkoplossingen voor de mobiliteit		Achteraf benoemen
	Stedelijk milieubeheer	Gemeenten geven binnen programma's of projectaanvragen voor ISV aan op welke wijze milieuaspecten (incl. energie en klimaat) een rol hebben		Gemeentelijke programma's en projectaanvragen met milieuaspecten
		Het leveren van een bijdrage (n.a. door overleg, het organiseren van bijeenkomsten, etc.) aan de verbreding van het draagvlak voor integrale planvorming		
		Beschikbaar stellen van milieu-informatie ten behoeve van het bevorderen van een integrale woonvisie		Kaart
		In kaart brengen omvang mogelijke gezondheidseffecten en risico's voor de stroomlijnige milieuaspecten		Kaart
		Opstellen en toegankelijk maken van digitale kaarten en informatie		Digitale kaart
		In communicatietrajecten met burgers zal expliciet aandacht worden geschonken aan de invalshoek milieu en gezondheid als belangrijk onderdeel van risicocommunicatie. Hiervoor zal samengewerkt worden met de GGD		Communicatie trajecten

Doelstellingen	Operationele doelen	Prestaties	Indicatoren	
	Duurzaam waterbeheer Instandhouden en versterken van gezonde en veerkrachtige watersystemen in behouden gebied, duurzaam afgestemd met het gebruik *Taakstelling voor de planperiode: in 2017 volledig (5%) (in 2015 100%) van de oppervlakte afvoergebieden aan de WB21-normen voor wateroverlast*	In het kader van de watertoets wordt water meer expliciet meegenomen bij locatiekeuze voor uitbreidingen en wordt inzichtelijk gemaakt hoe dit is gebeurd (gemeenten)	Oppervlakte Afkoppelings-percentages	
		Bij afkoppelen zorg dragen voor voldoende compenserende maatregelen (gemeenten)		
		Gemeenten hebben uiterlijk in 2007 een actueel waterplan. Op zijn minst wordt hierin aandacht besteed aan de huidige problemen met waterkwantiteit en -kwaliteit, de toekomstige ontwikkelingen hierin en op het vlak van de gemeentelijke ruimtelijke ordening, de grondwaterproblematiek, de rioleringen en maatregelen en een uitvoeringsplan. Verdere invulling wordt weergegeven in een provinciale handreiking. Gemeentelijke waterplannen worden elke 6 jaar herzien		Plan
		Bij uitbreidingen zorg dragen voor voldoende maatregelen om te voldoen aan de normen voor aanvaardbare wateroverlast (gemeenten)		
		Voor wateroverlast in het bestaand bebouwd gebied vanuit oppervlaktewater worden maatregelen getroffen om de dreigheling te halen (waterschappen)		
		Afkoppelen 15% van het verhard oppervlak bij nieuwbouw (gemeenten)		
		Afkoppelen 1% per jaar van het verhard oppervlak in bestaand bebouwd gebied (gemeenten)		
		Opstellen plan om grondwateroverlast tegen te gaan		Plan
		De provincie neemt initiatief tot uitwerking van een grondwaterloket. Gemeenten geven invulling aan dit loket en zorgen ervoor dat eenvoudige problemen worden opgelost. Bij ingewikkelde problemen wordt van de waterschappen verwacht dat zij samen met gemeente en provincie deze problemen oplossen		Loket
		Maatregelen nemen om wateroverlast door onvoldoende capaciteit van de riolering te verminderen (gemeenten)		
	Ruimtelijke kwaliteit kernuitbreidingen Bevorderen van de ruimtelijke kwaliteit van kernuitbreidingen	Uitvoeren voorbeeldprojecten, te beginnen met 3 projecten in de Nationale Landschappen		Aantal voorbeeld-projecten

Doelstellingen	Operationele doelen	Prestaties	Indicatoren	
De stad centraal Behoud en versterking van de economische en sociaal-culturele functie van de Zeeuwse steden voor heel Zeeland **(Paragraaf 6.3)**		Ondersteunen van initiatieven binnen het stedennetwerk t.b.v. een complementair voorzieningenaanbod		Aantal initiatieven
		Ondersteunen van het stedennetwerk bij het opstellen van een regionale invulling van een zorgvuldig 'locatiebeleid' ten aanzien van detailhandel, voorzieningen, kantoren en bedrijven		Visie
		Ondersteunen en, waar mogelijk, faciliteren van transformatieprojecten in de vier steden		
	Binnensteden en stadscentra:			
	Behouden en versterken van de aantrekkingskracht en bereikbaarheid van de binnensteden		Aantrekkings-kracht en bereikbaarheid	
	Detailhandel:			
	Versterken kwaliteit van de bestaande detailhandelstructuur		Variatie in detailhandels-voorzieningen	
	Kantoren:			
	Ruimte voor kantoren op de aangegeven locaties		Omvang (in m²) en locatie van nieuwe grootschalige kantoren	
	Vrijetijdsvoorzieningen:			
	Ruimte voor nieuwe middelgrote dagattractieve voorzieningen in of nabij de stedelijke centra *Taakstelling voor de planperiode: Aantrekken van één of meerdere middelgrote dagattractieve voorzieningen (tot 250.000 bezoekers per jaar)*	Ondersteunen van het stedennetwerk bij het opstellen van een gezamenlijke visie op vrijetijdsvoorzieningen	Aantal en locatie van nieuwe middelgrote dagattractieve voorzieningen	Visie

Doelstellingen	Operationele doelen	Prestaties	Indicatoren	
Nutsvoorzieningen (Paragraaf 6.4.)	**Drinkwater:**			
	Veilig stellen van de levering van drinkwater	(I eventuele) aanpassing van de begrenzing van het beschermingsgebied voor het waterwingebied Haamstede		
		Uitvoeren onderzoek naar de verdere optimalisatie van waterwingebied St. Jansteen		Rapport
		Uitvoeren onderzoek naar het gebruik van water uit de diepe zandlagen		Rapport
		Herinvoeringen van status grondwaterbeschermingsgebied Hoofdplaten en Oranjeplaten		
	Waterketen:			
	Verbeteren van de efficiency in de waterketen	De provincie blijft attent op de mogelijkheden de efficiency in de waterketen te bevorderen en zal zonodig zijn intermediaire en stimulerende rol in dit verband vervullen		
	Leidingenbreuken:			
	✓ Bevorderen van het transport van stoffen door middel van buisleidingen ✓ Optimaal benutten van aangegeven leidingenstroken			

Doelstellingen	Operationele doelen	Prestaties	Indicatoren	
Veiligheid (paragraaf 6.5)	**Kustveiligheid:**			
	✓ Waarborging van de veiligheid tegen overstromingen vanuit zee met behoud van de aanwezige waarden en gebruiksfuncties identiteit ✓ Het waterkerend vermogen en de stabiliteit van de waterkeringen in Zeeland blijft voldoen aan de hiertoe gestelde eisen ✓ Medegebruik van waterkeringen waar dit uit oogpunt van veiligheid mogelijk is	De in 1993 vastgestelde Basiskustlijn wordt door het Rijk door middel van zandsuppleties (dynamisch) gehandhaafd	% waterkering en riet voldoet aan de gestelde normen	
		De waterschappen leveren de benodigde gegevens aan om een afgewogen oordeel te geven over de risico's voor buitendijkse bebouwing		
		Gemeenten leggen in overleg de door de waterkeringbeheerders vastgelegde (definitieve) landwaartse begrenzing van het kustfundament vast in het bestemmingsplan		
		Uiterlijk in 2007/ invullen van het /nieuw Hoogwater Informatie Systeem in samenwerking met de waterschappen		Informatiesysteem
		Uitvoeren planstudies zwakke schakels (West Zeeuws-Vlaanderen en Zuidwestkust Walcheren), welke eind 2007 gereed zijn. Opstellen van uitwerking van het omgevingsplan (inclusief SMIS-procedure) voor de /ontwikkeling van Walcheren		Studies Uitwerking omgevingsplan
		Afronding van het project zeeweringen		
		Gemeenten leggen de door de waterschappen vastgelegde definitieve begrenzing van het bestaande bebouwd gebied van de kustplaatsen liggend op het kustfundament vast in het bestemmingsplan		
		Gemeenten en waterschappen onderzoeken de mogelijkheden voor één loket voor vergunning- en ontheffingverlening bij activiteiten in de waterkeringszone.		Rapport
		Waterschappen starten voor 2008 een onderzoek naar de uitbreiding van de mogelijkheden van primaire en secundaire waterkeringen als verbindingszones in de EHS en de eisen die dat aan het beheer stelt		Rapport
		Voortzetten grensoverschrijdende samenwerking		
		Uitvoeren actiepunten uit het Zeeuws Kustbeleidsplan		Aantal gerealiseerde actiepunten
		De overheden zullen gezamenlijk onderzoek verrichten ten behoeve van de normering van de regionale waterkeringen, die uiteindelijk binnen het kader van de wettelijke bevoegdheid tot normering zal worden vastgelegd		Rapport
		De gemeenten nemen de kwartzoneringen over in de bestemmingsplannen (met inbegrip van de ruimtereservering ten behoeve van toekomstige versterkingen van de waterkering in verband met de klimaatwijziging en zeespiegelstijging)		
		De waterschappen zorgen ervoor dat de gegevens over constructieve aspecten van de waterkeringen tijdig beschikbaar zijn en beantwoordende vastlegging daarvan in leggers en beheersregisters		
		Stimuleren van en bijdragen aan pilots op het gebied van innovatieve vormen van kustverdediging en bijdragen aan de totstandkoming van een kenniscentrum waarin de integrale kustverdediging een plaats krijgt		Aantal pilots
		Uitwerking geven aan verschillende klimaatscenario's en het inspelen daarop door het opstellen van een klimaatagenda		Scenario's Agenda
		Uitwerking geven aan beleidslijnen kust en meren en delta's		
	Externe veiligheid:			
	Het beperken van de risico's waaraan burgers worden blootgesteld tot een aanvaardbaar niveau	Uitvoeren en jaarlijks actualiseren van het meerjarenprogramma Externe Veiligheid		

OVERIGE ACTIES EN PRESTATIES TEN BEHOEVE VAN HET PROVINCIAAL UITVOERINGSPROGRAMMA:

	Prestaties	Indicatoren
Walcheren (Paragraaf 7.1)	Ondersteunen en faciliteren transformatieprojecten Oekenhoven en stationsgebied Middelburg	
	Ondersteunen verdere planontwikkeling en uitvoering met betrekking tot voorgestane transformatie bedrijventerrein Ramshoog (incl. punt Arnemiden)	
	Ondersteunen verdere ontwikkeling Lt Generaalsgebied tot kennispark	
	In samenwerking met Walcherse gemeenten opstellen van een landschapsvisie voor Walcheren	Visie
	Gemeenten nemen het initiatief tot het opstellen van een integrale visie voor de gelaagdingszone Vlissingen Middelburg	Visie
	In samenwerking onderzoek uitvoeren naar de mogelijkheden voor herinrichting van het gebied Oranjeplaat Oranjepolder	
De Bevelanden (Paragraaf 7.1)	Ondersteunen realisatie van het project haven gebied Goes	
	Ondersteunen ontwikkeling van de voormalige veerhaven van Kruiningen tot een woongebied met natuur en/of bos, binnen de hiervoor geldende randvoorwaarden met betrekking tot de woonparken zoals geformuleerd in paragraaf 6.2.1	
	Ondersteunen van de ontwikkeling van het woongebied Ruichhoek (gemeente Kapelle), zoals beschreven in de regionale stedelijke ontwikkelingszone Goes	
	Ondersteunen van het in samenhang verder ontwikkelen en versterken van woon en werkfuncties, waaronder complexen voor aquacultures en agribusiness in de zone Kruiningen Yerseke	
	Ten behoeve van de mogelijke verplaatsing van solitair in het buitengebied gelegen uitmonsterende bedrijven worden ontwikkelingsmogelijkheden geboden bij Oostdijk. Een nadere uitwerking hiervan wordt opgenomen in het regionale bedrijventerreinenprogramma.	
	In samenwerking in de planvorming rond de Oesterputten uitwerking geven aan het behoud van het cultuurhistorisch erfgoed	
	In samenwerking bezien van de mogelijkheden voor jachthavenontwikkeling in combinatie met woningbouw te Hansweert	
Zeeuws-Vlaanderen (Paragraaf 7.1)	Ondersteunen van de planvorming en, waar mogelijk, uitvoering van de herstructurering van bedrijventerrein Ijzeekanaal	
	Binnen de in paragraaf 6.2. geschetste kaders ondersteunen van projecten gericht op het beoordelen van de woonmigratie	Projecten
Schouwen-Duiveland (Paragraaf 7.1)	Gezamenlijk vormgeven en uitwerken ontwikkelingsgerichte benadering en bijbehorende kaders, randvoorwaarden en instrumenten, waaronder het bestemmingsplan buitengebied Schouwen Duiveland	Bestemmingsplan buitengebied
	Provincie en gemeenten stemmen gezamenlijk de kaders af voor projecten ter bevordering van de woonmigratie	
	In samenwerking met de gemeente nader onderzoek uitvoeren naar eventuele ontwikkelingsmogelijkheden jachthaven Middelplaat	Rapport
Tholen (Paragraaf 7.1)	In samenwerking met de gemeente verkennen van de mogelijkheden tot herontwikkeling van het bedrijventerrein Noord	
	In samenwerking met de gemeente Tholen de ontwikkelingsmogelijkheden van de Welhoek onderzoeken	
Stedennetwerk (Paragraaf 7.1)	Nader onderzoek naar de haalbaarheid en verdere uitwerking van voorgestane projecten en plannen	
Gebiedsgerichte aanpak (Paragraaf 8.3)	Op korte termijn zal het provinciale gebiedenbeleid verder worden uitgewerkt ten behoeve van de systematiek van het investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG)	
	Uitvoeren van de gebiedsplannen voor West Zeeuws-Vlaanderen en het Veerse Meer	
	Uitvoeringsgerichte vervolgaanpak voor Walcheren bepalen	
	Opmaken tussenbalans voor Schouwen	Evaluatie
	In samenwerking met de gemeenten inhouden van integrale gebiedsgerichte opgaven voor de ROM? Kanaalzone en Oost Zeeuws-Vlaanderen	
	In het kader van de Deltawet neemt de provincie initiatief tot een studie naar invulling en handhaafbaarheid van het ontwikkelingsprogramma Zuidwestelijke Delta en stelt zij vervolgens het ontwikkelingsprogramma op	Ontwikkelingsprogramma
Samenwerking met de partners (Paragraaf 8.4)	In samenspraak met de partners zal de provincie als vervolg op de afspraken zoals uitgewerkt in hoofdstuk 7 komen tot een nieuwe vaste werkrelatie met de regionale medeoverheden	
Nieuwe instrumenten (Paragraaf 8.5)	De provincie zal in projecten waarin zij participeert verder werken aan het operationaliseren van het principe van verevening	
	De provincie wil medeoverheden bij uitwerking van het principe van verevening op lokaal niveau en uitwerking voor complexere initiatieven en projecten ondersteunen. Een gezamenlijk met gemeenten op te stellen draaiboek of handreiking kan hierbij een rol spelen	Handreiking
	De provincie zal permanent en in ieder geval expliciet na drie jaar werking, toepassing en uitvoerbaarheid van het principe van verevening evalueren, mede in het licht van nieuwe ontwikkelingen	Evaluatie (in omgevingshalans)
	Verder uitbouwen van het aanvullende provinciaal actief grondbeleid, gericht op een omvang van 70 hectare per jaar	Aantal hectares
	Zoveel mogelijk integreren van de afzonderlijke mogelijkheden voor actief grondbeleid waar de provincie bij betrokken is	
	De provincie ontwikkelt expertise gericht op nieuwe samenwerkingsvormen en uitvoeringsverbanden en zal effectief experimenteren met nieuwe mogelijkheden in concrete projecten	
	Instellen kwaliteitsteam	Kwaliteitsteam
	Opstellen en realiseren van voorbeeldprojecten	Aantal projecten kwaliteitsteam
	Bijdragen aan en ondersteunen crusiale projecten	Aantal projecten kwaliteitsteam
	Na vaststelling van de wet ruimtelijke ordening zullen de consequenties van deze fundamentele wetswijziging voor het Omgevingsplan en het doorwerkingsinstrumentarium in beeld worden gebracht	
Uitvoeringsstrategie bestaande instrumenten (Paragraaf 8.6)	Wijzigen milieuverordening, onderdeel milieubeschermingsgebieden, op het moment dat de Natuurbeschermingswet 1998 volledig operationeel is	

BIJLAGE 2

Overzicht kaartmateriaal

In het omgevingsplan zijn vier verschillende soorten kaarten opgenomen: beleidskaarten, kwaliteitskaarten, kansenkaarten en illustratieve kaarten. De status van de kaarten is als volgt:

1. Beleidskaarten vormen een feitelijke uitwerking van de kaders en randvoorwaarden uit het omgevingsplan en zijn daarmee de meest sturende kaarten uit het plan.
2. Kwaliteitskaarten geven een weergave van de verschillende omgevingskwaliteiten, omdat ten behoeve van de ruimte voor een nadere afweging nadrukkelijk rekening gehouden dient te worden met deze omgevingskwaliteiten hebben deze kaarten eveneens een sturende werking op nieuwe ontwikkelingen. Aangezien het bij een nadere afweging gaat om het totaal van plussen en minnen is de sturende werking van een kwaliteitskaart minder dan die van een beleidskaart.
3. Kansenkaarten kennen feitelijk geen sturende werking voor derden en geven alleen weer op welke wijze de provincie sturing wil geven aan haar eigen stimuleringsprogramma. Ontwikkelingen kunnen niet op basis van een kansenkaart worden belemmerd of toegestaan.
4. Illustratieve kaarten hebben géén sturende werking en vormen slechts een illustratie bij de bijbehorende beleidstekst.

In onderstaand overzicht is de status van de genoemde kaarten aangegeven.

Nr.	Titel	Status	Pagina
3.2	Provinciale hoofdstructuur	Illustratieve kaart	20
4.2	Strategieën omgaan met omgevingskwaliteit	Beleidskaart	32
4.3	Windenergielocaties	Beleidskaart	38
4.4.A	Indicatieve milieukwaliteitskaart	Kwaliteitskaart	42
4.4.B	Geluidhinder	Illustratieve kaart	46
4.4.C	Lichthinder	Illustratieve kaart	47
4.5	Locaties Zeeuwsdekkend Beeld Bodem	Illustratieve kaart	54
4.6.A	Grondwaterlichamen	Illustratieve kaart	56
4.6.B	Oppervlaktewaterlichamen	Illustratieve kaart	57
4.7	Risicozones wateroverlast	Kwaliteitskaart	65
4.7.A	Waterbergingsmogelijkheden en ecologische verbindingszones	Illustratieve kaart	67
4.7.B	Beschikbaarheid zoet water	Kwaliteitskaart	69
4.7.C	Bodemkaart t.b.v. GGOR	Illustratieve kaart	71
4.7.D	Verdrogingskaart	Kwaliteitskaart	73
4.8	Natuurkwaliteitskaart	Kwaliteitskaart	74
4.9	Landschappelijke kwaliteit	Kwaliteitskaart	79
4.9.A	Recreatieve routenetwerken	Illustratieve kaart	86
4.10	Cultuurhistorische hoofdstructuur	Kwaliteitskaart	88
4.10.A	Archeologische waarden	Kwaliteitskaart	91
4.10.B	Aardkundige structuren	Illustratieve kaart	92
4.11.A	Begrenzing Nationaal Landschap deelgebied Walcheren	Beleidskaart	95
4.11.B	Begrenzing Nationaal Landschap deelgebied Zak van Zuid-Beveland	Beleidskaart	96
4.11.C	Begrenzing Nationaal Landschap deelgebied West Zeeuws-Vlaanderen	Beleidskaart	97
5.5	Kansenkaart landbouw	Kansenkaart	117
5.6	Recreatiekaart	Beleidskaart	128
5.8	Gebiedsprofielen PVVP	Illustratieve kaart	135
5.8.A	Wegencategorisering	Beleidskaart	137
5.8.B	Hoogtebeperkingen en geluidzones luchtvaart	Illustratieve kaart	140
6.2	Stedelijke centra en (woon)kernen	Beleidskaart	146
6.2.A	Waterkansenkaart bebouwd gebied	Kwaliteitskaart	155
6.4	Buisleidingen en leidingstroken	Beleidskaart	163

6.5	Waterkeringen en kustfundament	Beleidskaart	166
6.5.A	Keurzoneringen	Beleidskaart	169
6.5.B	Intensieve en extensieve recreatie in de kustzone	Illustratieve kaart	170
6.5.C	Dynamische en niet-dynamisch beheer in de kustzone	Illustratieve kaart	170
6.5.D	Signaleringskaart bebouwingscontouren	Illustratieve kaart	171
6.5.E	Zeeuwse Zwakke schakels	Illustratieve kaart	173
6.5.F	Risicocontouren externe veiligheid	Illustratieve kaart	176
	Omgevingsplankaart	Beleidskaart	253
	(Regionale) Waterfunctiekaart	Beleidskaart	255

BIJLAGE 3

Positieve lijst Nieuwe Economische Dragers

VIA VRIJSTELLING/WIJZIGING TOE TE STAAN	KOPPELING AAN FUNCTIES [12]				CATEGORIE-INDELING [13] VNG-BEDRIJVENLIJST
Functie	N	V	L/M	W	
LANDBOUW VERWANTE FUNCTIES					
Verkoop (eigen) agrarische producten Agrarische hulpbedrijven	N				1
• Loonbedrijven	N	V			2/3
• Drainage bedrijven	N	V			3
• Veehandelsbedrijven	N	V			3+
• Toeleverende bedrijven	N	V			3
• Spermabank	N	V			3
• Foeragehandel	N	V			2
• Zaaizaad en pootgoed	N	V			3
• Opslag agrarische producten	N	V			3+
• Hoefsmederij	N	V			2
Semi-agrarische bedrijven					
• Hoveniersbedrijven	N	V			1
• Boomverzorgingsbedrijven	N	V			1
• Natuur- en landschapsbeheer	N	V			2
• Tuincentrum	N	V			2
• Vis/escargot/wormkwekerij	N	V			1
Zorgboerderij (sociale nevenfunctie op agrarisch bedrijf bv. resocialisatie, therapie, gehandicapten, dagbesteding)					1
Zorgwoning behorend bij agrarisch bedrijf [14]	N	V			
OPSLAG					
• Caravans, boten, inboedel en overige opslag	N	V			2/3
RECREATIE					
Verblijfsrecreatie					
• Kampeerboerderij	N	V			2/3
• Appartementen(verhuur)	N		L/M		2/3
• Hotelaccommodatie	N		L/M		2
• Logies met ontbijt	N	V	L/M	W	1
Dagrecreatie					
• **HORECA:**					
- *Restaurant*	N		L/M		2
- *Eethuis*	N		L/M		2
- *IJssalon*	N		L/M		1
- *Theeschenkerij*	N		L/M		1
- *Partycentrum*	N		L/M		3
• Bezoekerscentrum	N	V			1
• Paardenpension/-stalling	N	V			2/3
• Sauna	N	V			2
• **VERHUUR:**					
- Paarden	N	V			2/3
- Fietsen	N	V			2
- Kano's	N	V			2
- Trapauto's	N	V			2
• Manege	N	V			3

[12] *Koppeling aan functies:*
N toelaatbaar als nevenactiviteit op agrarisch bedrijf
V toelaatbaar als vervolgactiviteit op voormalig agrarisch bedrijf
W toelaatbaar bij woningen
L toelaatbaar bij landhuizen / landgoederen
M toelaatbaar in monumentale en karakteristieke panden

[13] *Categorie-indeling:*
1 gr. afstand 0 of 10 meter
2 gr. afstand 30 meter
3 gr. afstand 50 of 100 meter
4 gr. afstand 200 of 300 meter

[14] *Wooneenheid voor (zorgbehoevende) directe familie van de agrariër*

VIA VRIJSTELLING/WIJZIGING TOE TE STAAN	KOPPELING AAN FUNCTIES [12]				CATEGORIE-INDELING [13] VNG-BEDRIJVENLIJST
Functie	N	V	L/M	W	
AAN HUIS-GEBONDEN-BEROEPEN					
• Individuele (para) medische of therapeutische praktijk	N	V	L/M	W	–
• Dierenarts	N	V	L/M	W	–
• Atelier	N	V	L/M	W	–
• Overige aan huis gebonden beroepen	N	V	L/M	W	–
MEDISCHE (VERWANTE) DIENSTVERLENING					
• Privékliniek			L/M		2
• Kuuroord			L/M		2
• Dierenkliniek			L/M		1
• Groepspraktijk	N	V	L/M		1
Overige dienstverlening					
• Cursuscentrum	N	V	L/M		2/3
• Créche/Peuterspeelzaal	N	V	L/M		2
• Museum/Tentoonstellingsruimte	N	V	L/M		2
• Dierenasiel/-pension	N	V			3
• Kappersbedrijf	N	V			1
• Computerservicebedrijf	N	V			1
• Adviesbureau	N	V	L/M		2
• Geluidsstudio	N	V			2
• Antiekhandel	N	V	L/M		2
• Kunsthandel	N	V	L/M		2
AMBACHTELIJKE LANDBOUWPRODUCTVERWERKENDE BEDRIJVEN					
• Slachterij	N	V			2/3
• Vleesverwerking	N	V			2/3
• Zuivelverwerking	N	V			2/3
• Plantaardige productverwerking	N	V			3+
• Imkerij	N	V			2
• Palingrokerij	N	V			1
• Wijnmakerij	N	V			2
• Bierbrouwerij	N	V			3
• Riet- en vlechtwerk	N	V			2
OVERIGE AMBACHTELIJKE BEDRIJVEN					
• Bouwbedrijven	N	V			2
• Schilderbedrijven	N	V			2
• Installatiebedrijven	N	V			2
• Elektrotechnisch installatiebedrijf	N	V			2
• Dakdekkersbedrijf	N	V			2
• Rietdekkersbedrijf	N	V			2
• Houtzagerij en -schaverij	N	V			3
• Speeltoestellenfabricage	N	V			3[14]
• Lasinrichtingen/bankkwekerijen	N	V			3[14]
• Vervaardiging medische instrumenten en orthopedische artikelen	N	V			2
• Meubelmakerij/restauratie		V			3[14]
• Meubelstoffeerderijen		V			1
• Vervaardigen en reparatie sieraden		V			2
• Vervaardigen en reparatie muziekinstrumenten		V			2
• Spel en speelgoed fabricage		V			3
• Spinnen en weven van textiel		V			3
• Vervaardigen van textielwaren		V			3+
• Kledingvervaardiging		V			2
• Reparatiebedrijven en gebruiksgoederen		V			2
• Pottenbakkerij		V			2/3
• Natuursteenbewerking/beeldhouwerij		V			3+
• Zeefdrukkerij		V			2

14) *Motorisch vermogen < 100 kW*

BIJLAGE 4

Conclusies en aanbevelingen Strategische Milieubeoordeling

In deze bijlage worden de belangrijkste resultaten van de Strategische Milieubeoordeling (SMB) van het omgevingsplan weergegeven.
Achtereenvolgens wordt een beschouwing gegeven van de milieueffecten als gevolg van de ontwikkeling van een zeehaventerrein op de Westelijke Kanaaloever bij Terneuzen en als gevolg van de ontwikkeling van een viertal grootschalige locaties voor windenergie.

In de uitgevoerde Strategische Milieubeoordeling is eveneens gekeken naar de mogelijke effecten van een toename van de recreatieve druk op de deltawateren en de hier aanwezige flora en fauna. Aangezien de resultaten van dit onderdeel van de beoordeling onvoldoende houvast heeft kunnen bieden voor het formuleren van ruimtelijk beleid voor de deltawateren wordt in paragraaf 5.7 van dit plan een nader onderzoek aangekondigd.

WESTELIJKE KANAALOEVER

In paragraaf 5.2 van dit plan is aangegeven dat de provincie voor de ontwikkeling van nieuwe zeehaventerreinen kiest voor de Kanaalzone. Concreet is Terneuzen-West oftewel de Westelijke Kanaaloever opgenomen als ontwikkelingsgebied. Deze ontwikkeling is meegenomen in de strategishe milieubeoordeling van het omgevingsplan. Bij deze beoordeling is nader aandacht besteed aan de volgende (milieu)aspecten: natuur, landschap, cultuurhistorie en archeologie, geluid, lucht en veiligheid.

Natuur

Significante effecten van de aanleg van een zeehaventerrein op het op enige afstand gelegen Vogel- en Habitatrichtlijngebied 'De Westerschelde' worden niet verwacht, ook niet als gevolg van toenemende scheepvaartbewegingen. Voor bruinvissen kunnen extra scheepvaartbewegingen wel een barrière vormen. Bovendien neemt bij meer schepen de kans op ongevallen met gevaarlijke stoffen toe, wat de nodige gevolgen voor de natuur kan hebben.
Verder is ruimtebeslag van het zeehaventerrein op gebieden waar de Rugstreeppad en Kamsalamander voorkomt mogelijk. Dit vormt een aandachtspunt voor de verdere planuitwerking

Landschap, cultuurhistorie en archeologie

De beoogde locatie is in het verleden landschappelijk al aanzienlijk aangetast door de komst van infrastructuur en industriegebieden. Een zeehaventerrein zou daarom een beperkte extra aantasting betekenen. De historische herkenbaarheid van het gebied kan nog verder aangetast worden.
In het zoekgebied voor het zeehaventerrein komen cultuurhistorische waarden voor, zoals kreekresten, dijken en historische erven, die kunnen worden aangetast door ruimtebeslag of veranderingen in de landschappelijke context.
Verder kan ruimtebeslag optreden op gebieden met een archeologische verwachtingswaarde. Hoge verwachtingswaarden zijn te vinden aan de noordzijde van de Willemskerkepolder en aan de zuidzijde bij De Knol. Ook bekende archeologische monumenten en gebieden liggen in het zoekgebied voor het zeehaventerrein en kunnen worden aangetast.

Geluid

De komst van een zeehaventerrein betekent een extra geluidsbron in het gebied rond Terneuzen. Omdat in de Kanaalzone al diverse (geluidsvergunde) industrieterreinen zijn, zijn er beperkingen ten aanzien van de geluidsruimte voor het nieuwe terrein. Een ruimtelijke beperking wordt daarnaast ingegeven door een in 1993 gesloten convenant, waarin staat dat in de kernen Hoek en Terneuzen de voorkeursgrenswaarde van 50 dB(A) niet mag worden overschreden.
Omdat de invulling van het zeehaventerrein nog niet bekend is, kan de exacte geluidsproductie niet worden bepaald. Mede op basis van eerder uitgevoerde studies naar een bedrijventerrein op de Westelijke Kanaaloever bij Terneuzen, is echter de verwachting dat lichte chemische industrie, in combinatie met mitigerende maatregelen, vanuit geluidsoogpunt tot de mogelijkheden behoort.

Lucht

Mogelijk knelpunt voor de ontwikkeling van een zeehaventerrein is de hoge achtergrondconcentratie fijn stof in het gebied. Nieuwe bedrijvigheid zorgt daarmee al snel voor overschrijding van normen. Overige knelpunten worden niet voorzien.

Veiligheid

Bezien vanuit risicobronnen voor externe veiligheid legt de omgeving naar verwachting geen beperkingen op aan de ontwikkeling van de westelijke kanaaloever tot zeehaventerrein. Anderzijds kan het terrein zelf wel leiden tot een overschrijding van het groepsrisico, afhankelijk van het type industrie wat zich er vestigt.
Door een toename van de scheepvaartbewegingen kan de nautische veiligheid afnemen. De mate waarin moet in een latere planfase nader worden onderzocht.

AANDACHTSPUNTEN WESTELIJKE KANAALOEVER:
Uit de milieubeoordeling volgt dat er geen sprake is van uitsluitende, maar van randvoorwaardenstellende effecten.
Naar aanleiding van de geconstateerde effecten, kunnen de volgende randvoorwaarden en aandachtspunten worden geformuleerd voor de verdere planontwikkeling ten behoeve van de realisatie van een zeehaventerrein op de Westelijke Kanaaloever bij Terneuzen:

- In kaart brengen verspreiding van beschermde of zeldzame soorten.
- Inpassing zeehaventerrein, waarbij eventuele aantasting van leefgebied van de rugstreeppad en kamsalamander zoveel mogelijk gespaard blijven.
- Indien aantasting van leefgebied niet te voorkomen is, moet compensatie van leefgebied plaats vinden. Werkzaamheden moeten dan plaats vinden buiten het voortplantingsseizoen en/of exemplaren van de soort moeten in veiligheid gebracht worden.
- Zeehaventerrein landschappelijk inpassen, waarbij landschappelijke en cultuurhistorische waarden zoveel mogelijk worden gespaard en de historische herkenbaarheid waar mogelijk in tact wordt gehouden.
- Gebieden met middelhoge en hoge archeologische verwachtingswaarde nader onderzoeken.
- Indien archeologische waarden worden aangetroffen, dan moeten vergravingen (en daarmee aantasting) zoveel mogelijk worden voorkomen en in geval van ruimtebeslag waarden worden geïsoleerd of opgegraven.
- Nader onderzoek naar lucht, geluid, externe veiligheid en nautische veiligheid is nodig, zodra bekend is welke type industrie zich op het zeehaventerrein zal vestigen.
- Rekening houden met de nog beschikbare geluidsruimte in het gebied, mede gezien de al aanwezig industrie en het in 1993 gesloten convenant.
- Rekening houden met cumulatie van geluid, waaronder overige industrieterreinen, aan- en afvoerende wegen en toenemende scheepvaartbewegingen.
- Lichte en zware industrie zodanig verdelen over het terrein (bijvoorbeeld inwaarts zoneren), dat zo min mogelijk hinder voor de omgeving (bebouwing en natuurwaarden) ontstaat.
- Negatieve effecten zoveel mogelijk mitigeren door bijvoorbeeld afscherming van de geluidsbron.
- Maatregelen treffen om normoverschrijdingen voor fijn stof te beperken.
- Rekening houden met aanwezige bodemverontreinigingen en het aanwezige kwetsbare gebied voor natuur en drinkwater.
- Rekening houden met functies als wonen (ruimtebeslag en visuele hinder bij woningen), werken (agrarische functie) en recreatie (Kanaal heeft een recreatieve functie).
- Zeehaventerrein moet goed ontsloten worden, zowel vanaf het land als het water.
- Er rekening mee houden dat voor bepaalde infrastructuur (boven- en ondergronds) bebouwingsvrije zones gelden.

Overige aspecten

Er zijn in het zoekgebied geen beperkingen vanuit bodem en water voor de ontwikkeling van een zeehaventerrein, mits rekening wordt gehouden met aanwezige bodemverontreinigingen en het aanwezige kwetsbare gebied voor natuur en drinkwater. Ook dient rekening gehouden te worden met functies als wonen (ruimtebeslag en visuele hinder bij woningen), werken (agrarische functie) en recreatie (het kanaal Gent-Terneuzen heeft eveneens een recreatieve functie).
Verder wordt genoemd dat het zeehaventerrein goed ontsloten moet worden, zowel vanaf het land als het water en dat infrastructuur (boven- en ondergronds) vanwege vereiste bebouwingsvrije zones beperkingen kunnen opleggen aan de beschikbare ruimte om te bouwen.

WINDENERGIE

In paragraaf 4.3.1 worden de Oosterscheldekering (inclusief Noord-Beveland), het Sloegebied, de Kreekraksluizen en de Kanaalzone benoemd als concentratielocaties voor het opwekken van windenergie. Hierna wordt per locatie een beknopte samenvatting van de milieubeoordeling gegeven.

Oosterscheldekering, inclusief Noord-Beveland

Voor de Oosterscheldekering is een opschaling/uitbreiding voorzien van de huidige windenergielocatie. Deze uitbreiding/opschaling kan plaatsvinden op Neeltje Jans en Roggenplaat, maar ook in de nabije omgeving van deze locaties. Een van de mogelijkheden betreft uitbreiding/opschaling van de windenergielocatie in Noord-Beveland. Voor deze locatie (plan Camperwind) is inmiddels een aanmeldingsnotitie opgesteld in het kader van de m.e.r.-beoordelingsprocedure. De effectbeoordeling uit deze aanmeldingsnotitie is gebruikt om inzicht te geven in de mogelijke effecten van windenergieontwikkeling in de nabijheid van de locatie Oosterscheldekering. Gezien de nabije ligging van deze twee windenergielocaties, zijn de effecten van beide locaties gebundeld beschreven.

AANDACHTSPUNTEN WINDENERGIE:
Voor de windenergielocaties zal een visie op het betreffende plangebied moeten worden ontwikkeld. In deze visie worden keuzes gemaakt over de omgevingswaarden waarmee rekening moet worden gehouden bij de ontwikkeling van de windenergielocaties, de wijze waarop dit voor de betreffende locatie kan plaatsvinden en de uitstraling die aan het gebied wordt meegegeven.

Voor de windenergielocaties Oosterscheldekering en Kreekraksluizen geldt dat er naar verwachting geen sprake is van uitsluitende effecten en dat significante effecten op de nabij gelegen Vogel- en Habitatrichtlijngebieden te voorkomen zijn door het formuleren van passende randvoorwaarden en uitgangspunten voor de inpassing/inrichting van deze locaties. Naar verwachting zal hierbij niet de mogelijke geluidsverstoring, maar de kans op aanvaringen voor vogels een aandachtspunt vormen voor mogelijke significante effecten op de nabij gelegen Vogel- en Habitatrichtlijngebieden. Door het uitvoeren van radaronderzoeken moet per locatie worden vastgesteld of er mogelijk sprake is van significante effecten en van de haalbaarheid van de betreffende locaties.

Voor de windenergielocaties Sloegebied en Kanaalzone geldt dat er door hun ligging geen sprake is van uitsluitende, maar van randvoorwaardenstellende effecten.

Voor al de windenergielocaties geldt dat er bij de inpassing/inrichting van de betreffende locatie rekening moet worden gehouden met de aanwezige waarden en de daarvoor geldende wet- en regelgeving en beschermingsregimes (zoals de Wet geluidhinder, de Natuurbeschermingswet en de Flora en Faunawet).

Enkele specifieke randvoorwaarden en aandachtspunten voor de verdere planontwikkeling van de verschillende windenergielocaties zijn:
- Voor de locaties Oosterscheldekering (incl. Noord-Beveland) en Kreekraksluizen vormt de nabije ligging van Vogel- en Habitatrichtlijngebied een aandachtspunt. Met name aanvaringsrisico's door vogels vormen een aandachtspunt. Bij de verdere inpassing en inrichting van deze locaties moet een zodanige opstelling worden gekozen dat significante effecten op deze gebieden worden voorkomen.
- Voor uitbreiding/opschaling van windenergie in de nabije omgeving van de Oosterscheldekering, zoals in Noord-Beveland, geldt dat er, naast de nabije ligging van Vogel-en Habitarichtlijngebied, rekening moet worden gehouden met het beperken van hinder (geluidshinder, slagschaduwhinder) op de aanwezige verspreid liggende bebouwing en (woon)kernen.
- Voor de locatie Sloegebied geldt dat de industriële omgeving zich goed leent voor de plaatsing van windturbines. Bij de inpassing vormt het mogelijk voorkomen van beschermde plantensoorten een aandachtspunt.
- Voor de Kanaalzone is de aanwezige woonbebouwing van Sluiskil, Terneuzen en Westdorpe een aandachtspunt in verband met mogelijke geluidhinder. Hiernaast moet bij de inpassing rekening worden gehouden met de verspreid liggende bebouwing en de ontwikkeling van de glastuinbouwgebieden in de Kanaalzone (geluidhinder, slagschaduwhinder).

Voor wat betreft opschaling/uitbreiding van de locatie Oosterscheldekering geldt dat dit niet leidt tot ruimtebeslag op natuurgebied, gebied met cultuurhistorische en/of archeologische waarden, woongebied, agrarisch gebied of recreatiegebied. Uitbreiding /opschaling leidt met name tot een toename in de geluidsbelasting op Vogel- en Habitatrichtlijngebied. Naar verwachting zal dit niet tot significante effecten leiden. Ook zal de kans op aanvaring (door vogels) mogelijk toenemen. Ten aanzien van dit onderwerp bestaat er echter een kennisleemte. Momenteel wordt door de provincie aanvullend onderzoek uitgevoerd naar de mogelijke risico's op aanvaringen. Gezien de afstand tot de Vogelrichtlijngebieden Oosterschelde en de Voordelta moet met deze effecten rekening worden gehouden bij de verdere uitwerking. De exacte effecten zullen worden bepaald door de exacte ligging/opstelling en grootte van de windturbines.

Het plangebied voor het plan Camperwind in Noord-Beveland betreft voornamelijk agrarisch gebied (akkerbouw). Het gebied ligt nabij Vogel- en Habitarichtlijngebied. In de aanmeldingsnotitie is uitgegaan van een windturbineopstelling die op minimaal 500 meter afstand van Vogel- en Habitatrichtlijngebied ligt. Bij een dergelijke opstelling zijn geen directe effecten op het Vogel- en Habitatrichtlijngebied te verwachten. Het plangebied zelf heeft geen beschermde status. Het plangebied zal als gevolg van de windenergieontwikkeling minder geschikt worden als rust en/of foerageergebied voor vooral grauwe gans en toendrarietgans. Zowel ten westen als ten oosten van de planlocatie liggen foerageergebieden van toendrarietganzen, kolganzen en kleine zwanen. Hierdoor treedt er mogelijk een vergroting van de aanvaringsrisico's op. Op dit moment zijn onvoldoende gegevens beschikbaar over de vliegbewegingen van genoemde soorten in het donker in de directe omgeving van het plangebied.
De planlocatie ligt bovendien nabij de grootschalige infrastructuur van de Jacobahaven en de Oosterscheldekering. De locatie heeft daardoor een visueel ruimtelijke relatie met de windenergielocatie Oosterscheldekering.

In het plangebied zijn verspreid liggende woningen aanwezig. Uit geluidsonderzoek, op basis van het plan Camperwind, is gebleken dat de geluidimmissie bij twee woningen de windcurvenorm overschrijdt. Het betreffen woningen van de deelnemers aan het windpark. Ook treedt, in het geval van plan Camperwind, bij twee woningen mogelijk slagschaduwhinder op. Ook dit betreffen woningen van deelnemers aan het windpark. De afstand tot de Oosterscheldekering is van dien aard dat er ter plaatse van geluidsgevoelige bestemmingen geen geluidcumulatie wordt verwacht. Ook in het Vogel-en Habitatrichtlijngebied wordt beperkte geluidcumulatie verwacht.

Sloegebied

Het Sloegebied is een industriegebied. Opschaling en uitbreiding van deze locatie als windenergielocatie leidt niet tot knelpunten voor woongebied, agrarisch gebied of recreatiegebied. Ook maakt het gebied geen onderdeel uit van Vogel- en Habitatrichtlijngebied of de Ecologische Hoofdstructuur waardoor er geen effect op natuurgebied optreedt. Effect op de nabijgelegen Westerschelde in de vorm van verstoring door geluid of licht is vanwege de afstand niet te verwachten.
Gezien de beperkte vogelkundige waarden van het Sloegebied zal het plaatsen van windturbines op deze locatie naar verwachting niet leiden tot verstoring en /of een toename van de kans op aanvaring. Aandachtspunt voor de verdere planvorming betreft het mogelijk voorkomen van beschermde plantensoorten in het plangebied. Vanwege het jonge karakter van het Sloegebied zijn er niet veel archeologische of cultuurhistorische waarden te verwachten. Windturbines zijn vanwege de schaal van het (industrie) landschap goed inpasbaar. Met de ontwikkeling van een windturbinepark zijn nieuwe eigentijdse kwaliteiten aan het landschap toe te voegen.

Kreekraksluizen

De plaatsing van windturbines op de huidige locatie kan invloed hebben op de vogelkundige waarden in de aangrenzende Vogelrichtlijngebieden Oosterschelde en Markiezaatmeer (mogelijke invloed op vliegroutes, verhoging kans op aanvaring). Hiernaast zal de geluidsbelasting op en nabij de huidige locatie toenemen. Binnen de 40 en 50 dB(A) contour zal het aantal woningen dat extra geluidsbelast wordt naar verwachting beperkt zijn. Wel reikt de 40 dB(A) contour tot in het Vogel- en Habitatrichtlijngebied. Naar verwachting leidt deze geluidbelasting niet tot significante effecten. Uitbreiding en opschaling van de bestaande windenergielocatie heeft geen effecten op landschappelijke, cultuurhistorische of archeologische waarden. Vanuit landschappelijk oogpunt zijn er op de huidige locatie, vanwege de uitstraling van het sluizencomplex, goede inpassingmogelijkheden.
Plaatsing van windturbines buiten het sluizencomplex kan wel tot aantasting van aardkundige en/of archeologische waarden tot gevolg hebben. Indien de uitbreiding van de windenergielocatie ten zuiden van de A58 plaatsvindt dan kan een lijnopstelling het Schelde-Rijnkanaal versterken en begeleiden. Een meer verspreide opstelling van de turbines leidt tot aantasting van de openheid. Afhankelijk van de exacte plaatsing van de windturbines zal de afstand tot Vogel- en Habitatrichtlijngebied naar verwachting groot genoeg zijn om verstoring (geluid) te voorkomen.
Ten zuiden van de A58 is een beperkt aantal verspreid liggende (agrarische) woningen aanwezig. Mogelijk komt een enkele woning binnen de 50 dB(A) contour te liggen. Bij de inpassing in het gebied zal voor de verspreid gelegen bebouwing aandacht moeten zijn voor mogelijke geluidshinder en slagschaduwhinder. Verder ligt het zoekgebied in de vliegfunnel van vliegbasis Woensdrecht wat beperkingen met zich meebrengt voor wat betreft bouwhoogtes.

Kanaalzone

In de Kanaalzone leidt het plaatsen van windturbines niet tot aantasting van Vogel- of Habitatrichtlijngebied of de Ecologische Hoofdstructuur. Naar verwachting treden er geen effecten op broedvogels en/of niet-broedvogels op. Mogelijk komt de rugstreeppad voor in het gebied en kunnen er beschermde of rode lijstsoorten planten voorkomen.
Afhankelijk van de exacte locatie kan er aantasting van archeologische waarden optreden.

Bij de inpassing van de windturbines vormen de kernen Sluiskil en Terneuzen een aandachtspunt. In de Kanaalzone zijn enkele gezoneerde industrieterreinen en de N61 aanwezig. Als gevolg van deze geluidsbronnen zal het achtergrondniveau bij de bovengenoemde woonkernen naar verwachting al meer dan 40 dB(A) bedragen. In de polders zullen naar verwachting enkele solitaire woningen een geluidsbelasting van meer dan 50 dB(A) gaan ondervinden. Naast mogelijke geluidshinder zal bij de nadere inpassing/locatieontwikkeling aandacht moeten worden besteed aan de kans op slagschaduw (op woningen, maar ook in relatie tot de glastuinbouwgebieden die in de Kanaalzone worden ontwikkeld).

GEVOELIGHEIDSANALYSE

Westelijke Kanaaloever

De komst van een zeehaventerrein op de Westelijke Kanaaloever bij Terneuzen staat niet op zichzelf. Er zijn in ieder geval drie ruimtelijke ontwikkelingen, die er een relatie mee hebben. Het gaat om de volgende ontwikkelingen:

- Infrastructuurontwikkelingen rond Sluiskil
- De mogelijke komst van de Westelijke Container Terminal (WCT)
- De realisatie van de tweede Maasvlakte.

Volgens Zeeland Seaports is een tunnel bij Sluiskil essentieel voor de succesvolle ontwikkeling van de Westelijke Kanaaloever. Op langere termijn is ook de vernieuwing van de zeesluis van belang. Wanneer genoemde infrastructuurontwikkelingen geen doorgang vinden, dan heeft dat negatieve

bereikbaarheidsconsequenties voor het zeehaventerrein en daarmee economische consequenties.
Voor de WCT wordt verwacht dat met de komst ervan een grote behoefte ontstaat aan logistieke terreinen. Realisatie van de WCT is nog geen vaststaand feit. Er vindt nog een m.e.r. aanpassing plaats en er wordt een kosten baten analyse uitgevoerd. Mocht de ontwikkeling geen doorgang vinden, dan heeft dat consequenties voor (het type) zeehaventerrein op de Westelijke Kanaaloever bij Terneuzen. De vraag naar logistieke terreinen zal geringer zijn, evenals de milieueffecten die een dergelijk terrein tot gevolg heeft. Wanneer er zware industrie in de plaats van logistieke activiteiten op het terrein worden ontwikkeld, dan zijn de milieueffecten naar verwachting groter.
In de Strategische Milieubeoordeling wordt ervan uitgegaan dat de Tweede Maasvlakte wordt ontwikkeld. Mocht deze ontwikkeling zich niet doorzetten, dan heeft dat mogelijk consequenties voor het type zeehaventerrein op de Westelijke Kanaaloever bij Terneuzen. Mogelijk is er dan bij Terneuzen behoefte aan zwaardere vormen van industrie dan waar nu vanuit is gegaan.

Windenergie

Voor de invulling van duurzame energie wordt in het omgevingsplan uitgegaan van de realisatie van in totaal minimaal 250 MW aan windturbines. Door diverse (technologische) ontwikkelingen kan de wijze waarop nu beoogd wordt invulling te geven aan de duurzame energiebehoefte in de toekomst mogelijk veranderen en daardoor leiden tot andere initiatieven met bijbehorende milieueffecten.

Bij de realisatie van windturbines op de vier windenergielocaties dient een nadere afweging plaats te vinden met andere ruimtelijke ontwikkelingen ter plaatse. Voor de locatie Kanaalzone gaat het hierbij bijvoorbeeld om het realiseren van glastuinbouw in de Koegorspolder. Bij de verdere inrichting en vormgeving van de windenergielocaties zal rekening gehouden moeten worden met dergelijke ontwikkelingen om negatieve effecten (bijvoorbeeld slagschaduwhinder) te voorkomen.

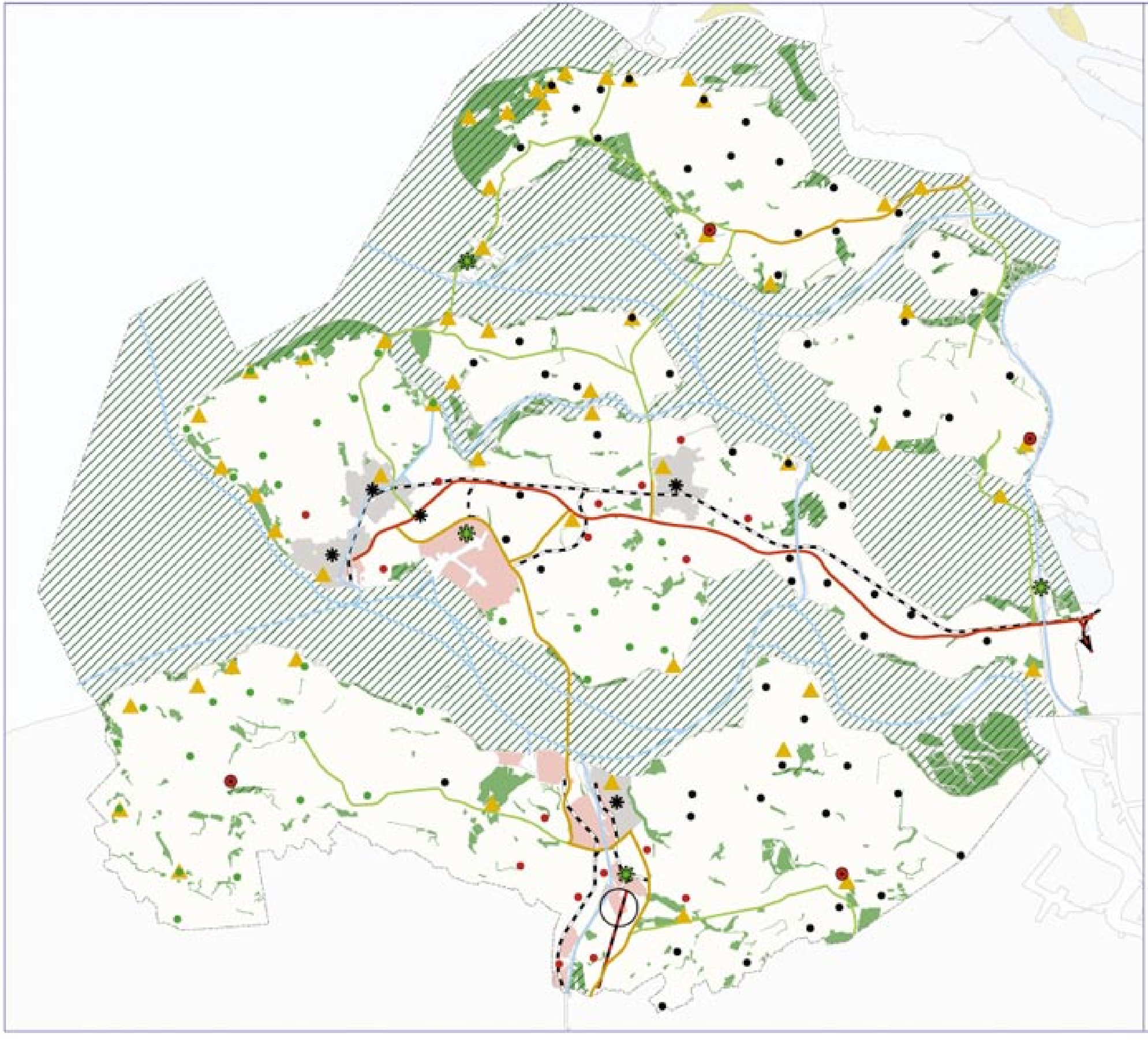

Omgevingsplankaart

Stedelijk gebied:
- woonkern
- woonkern in nationaal landschap
- woonkern in stedelijk 'bundelingsgebied'
- dragende kern
- stedelijke centra
- zeehavens
- glastuinbouw

Overig
- recreatieconcentratie
- windenergielokaties

Infrastructuur:
- nationale stroomfunctie
- regionale stroomfunctie
- gebiedsverbindende functie
- vaarwegen
- spoorlijn
- reservering spoorlijn

Strategiën:
- beschermen
- ruimte voor nadere afweging

N

0 5 10

Kilometers

PROVINCIE ZEELAND

Directie Ruimte, Milieu en Water

Afdeling Landelijk gebied en Water

(Regionale) Waterfunctiekaart

- viswater
- scheepvaart
- zwemwater in regionale wateren
- ecologische verbindingszones
- drinkwater
- hydrologische beinvloeding op en door natuur
- landbouw/natuur
- natuur en hoofdafwatering
- landbouw, toekomstige natuur
- natuur
- bebouwing
- landbouw

N

0 5 10

Kilometers

PROVINCIE ZEELAND

Directie Ruimte, Milieu en Water

Afdeling Landelijk gebied en Water

Provincie Zeeland